

PASAULINĖS LITERATŪROS BIBLIOTEKA

Literatūra iki XIX a.

*

*

Dailininkas

ARVYDAS KAŽDAILIS

PASAULINĖS LITERATŪROS BIBLIOTEKA

ANTIKINĖS KOMEDIJOS

ARISTOFANAS, MENANDRAS, PLAUTAS, TERENCIJUS

VILNIUS
1989

BBK 84(0)3
An-143

Sudarė
DALIA DILYTĖ

A $\frac{4704030000-127}{M852(08)-89}$ 198—89

ISBN 5-415-00212-X

ARISTOFANAS

Debesys

Aristophane, tome I
Paris, Les belles lettres, 1923

Iš senosios graikų kalbos vertė
JONAS DUMČIUS

V E I K Ė J A I

STREPSIADAS — prasiskolinęs valstietis
FEIDIPIDAS — Strepsiado sūnus
Strepsiado TARNAS
SOKRATAS — sofistų vadas
SOKRATO MOKINIAI
DEBESŲ CHORAS
TEISINGASIS ŽODIS
NETEISINGASIS ŽODIS
PIRMAS SKOLINTOJAS
ANTRAS SKOLINTOJAS

Už orchestros stovi du namai: Strepsiado (jo durys atidarytos, viduje matyti dvi lovos) ir Sokrato (jo durys uždarytos)

PROLOGAS

STREPSIADAS

Ojoi, ojoi!
Karaliau Dzeusai! Kaip prailgo ta naktis!
Nežmoniškai! Nejaugi niekad neprašvis?!
Berods gaidys giedojo taip seniai seniai.
Vergai sau knarkia. Taip nebūdavo anksčiau.
Kad tu prasmegtum, kare! Tavo čia kaltė!
Juk dėl tavęs nė vergo mušti negaliu[1]!
Nė šis jaunuolis nepabunda naktimis,
Lepūnas mano: perdžia sau miegodamas,
Į skrandas visas įsilindęs — net penkias!
Tiek to! Jei taip, tai įsisupę knarkime!
(*Vėl atsigula*)
Bet negaliu užmigti, vargšas: kanda man —
Ir išlaidos, ir ėdžios, skolos didelės,—
Tai vis per šį sūnelį! Jis ilgais plaukais
Puikuoja, jodinėja, važinėjasi
Ir žirgus net sapnuoja! Aš gi kankinuos,
Kai pamatau, kad mėnesis jau baigiasi.
Mat nuošimčiai vis auga.
(*Pakelia vergą*)
Žiburį uždek,
Berniuk! Atnešk tuoj sąskaitų lentelę man:
Žiūrėsiu, kam skolingas aš, kiek nuošimčių.
(*Skaito paėmęs sąskaitų lentelę*)
Kiek čia skolos? Pasijui — minų dvylika.
Už ką Pasijui kaltas minų dvylika?
Mat skolinau kopinį pirkdamas[2]! Ojoi!
Verčiau jau būtų akį kas išmušęs man!

FEIDIPIDAS (*sapnuodamas žirgų lenktynes*)
Apgauti nori, Filai? Gink savu taku!
STREPSIADAS
Štai kur nelaimė! Sunaikino ji mane!
Net per miegus jis mini žirgus, lenktynes!
FEIDIPIDAS (*sapnuodamas*)
Kiek kartų reikia sukti karo vežimu?
STREPSIADAS
Daug kartų tėvą suktis privertei ratu!
(*Skaito toliau lentelėje*)
O po Pasijo kiek aš įsiskolinau?
Trys minos Aminijui už abu ratu.
FEIDIPIDAS (*sapnuodamas*)
Duok arkliui pasiraičiot ir parvesk namo!
STREPSIADAS
Mielasis, iš mantos išraičiojai mane:
Jau priteisė mokėt; kiti grasina man
Teismu už nuošimčius.
FEIDIPIDAS (*pabudęs*) Tėveli, kas yra,
Kad taip vartaisi visą naktį neramus?
STREPSIADAS
Kažkoks demarchas[3] kanda man po patalais.
FEIDIPIDAS
Koks tu žmogus! Nors truputį duok man užmigt!
(*Vėl užmiega*)
STREPSIADAS
Žinokis sau, miegok! Bet atsimink, sakau:
Užgrius tos visos skolos ant tavos galvos!
Oi!
Kad būtų galą gavus prakeikta piršlė,
Kuri mane sukurstė tavo mamą vest!
Aš sau maloniai kaime gyvenau ramus,
Nesivaržydams, nepuoštas, apkerpėjęs,
Bet pertekęs avių, bitučių, išspaudų,
Paskui vedžiau — kaimietis miesto moterį —
Megaklio Megaklaičio brolio dukterį,
Išlaidžią, kilnią, baisiai pasipūtusią.
Kai po vestuvių sugulėme, aš dvokiau
Šviežiu vynu, sūreliais, vilnom, perteklium,

O ji mira kvepėjo, bučkiais, šafranu,
Smagumais, išlaidom ir meilės aistromis.
Nepasakyčiau, kad ji buvo tinginė:
Audėja! Aš gi, šį apsiaustą rodydams
Kaip dingstį, tardavau: „Tu audi jau per daug“.

TARNAS

Jau žibury štai alyva pasibaigė!

STREPSIADAS

Tai tau! Ko žiburį girtuoklį uždegei?
Eik šen, į kailį gausi!

TARNAS

Aš? Kodėl? Už ką?

STREPSIADAS

Už tai, kad tokį storą dagtį įkišai.

T a r n a s išeina

Vėliau, kai mudviem gimė štai sūnelis šis —
Ir man, ir mano tai žmonelei šauniajai,—
Mes vaidijomės, kuo vardu jį pavadint:
Jinai norėjo vardui „hipą“ vis prisegt[4] —
Ksantipą ar Charipą, ar Kalipidą,
O aš — senelio Feidonido[5] vardą duot.
Ilgai mes ginčijomės, ir galų gale
Jį nutarėme pavadint Feidipidu.
Paėmus vaiką, motina čiūčiuodavo:
„Užaugęs vyksi miestan karo vežimu,
Puikiais drabužiais kaip Megaklis“. Aš kitaip:
„Užaugęs tu varysi ožkas iš kalnų,
Kaip tavo tėvas apsivilkęs ožkena“.
Bet vaikas mano žodžių neklausydavo
Ir turtą apsargino man „žirgų“ liga.
Ieškojau visą naktį kelio, kaip išeit,
Ir štai takelį vieną puikų suradau —
Jei tik pavyks įtikint sūnų, aš tikrai
Išgelbėtas! Bet reikia jį pirmiausia kelt.
Norėčiau kuo švelniausiai žadinti. Bet kaip?
Feidipiduk! Feidipiduk!

FEIDIPIDAS

Tėveli, ką?

STREPSIADAS

Tu pabučiuok mane, duok savo dešinę!

FEIDIPIDAS
Štai ji. O kas?
STREPSIADAS Sakyk, ar myli tu mane?
FEIDIPIDAS
Vardan žirginio Poseidono, myliu, taip[6]!
STREPSIADAS
Tu man žirginio šito neminėk daugiau.
Šis dievas juk ir kaltas dėl visų bėdų.
Bet jei mane tu myli iš širdies, tikrai,
Tai paklausyk, sūnau!
FEIDIPIDAS O ką turiu klausyt?
STREPSIADAS
Pakeisk tuojau tu savąjį gyvenimą
Ir mokykis nuėjęs to, ką liepsiu aš.
FEIDIPIDAS
Tai ką liepi?
STREPSIADAS Klausysi?
FEIDIPIDAS Aš Dionisu
Prisiekiu, paklausysiu.
STREPSIADAS Štai, žiūrėk tu ten.
Matai tą mažą namą su durelėmis?
FEIDIPIDAS
Matau, tėveli; kas gi nuostabaus tenai?
STREPSIADAS
Čia stovi mąstykla labai gudrių galvų.
Joje gyvena vyrai, kur įrodo mums,
Kad šis dangus — tai dangtis, gaubiąs mus aplink,
O mes — tik anglys esame po tuo dangčiu.
Už pinigus jie taip išmoko pakalbėt,
Kad bylą laimi ar teisus, ar neteisus.
FEIDIPIDAS
Kas jie yra?
STREPSIADAS Vardų tikrai aš nežinau.
Galvočiai knislūs, žmonės gražūs ir geri.
FEIDIPIDAS
Žinau aš tuos apdriskėlius. Čia man mini
Pagyrūnus, išblyškėlius, basakojus,
Tarp jų — Sokratą vargšą ir Chairefontą[7].

STREPSIADAS
Na, tik tylėk! Man nešnekėk nesąmonių!
Jei tavo tėvo duona rūpi tau bent kiek,
Tai eik pas juos, o nuo žirgų atsisakyk.
FEIDIPIDAS
Dionisu prisiekiu: ne! Jei duotum man
Net ir fazanų, Leogoro[8] veisiamų.
STREPSIADAS
Brangusis, būki geras, tėvo paklausyk,
Eik mokytis!
FEIDIPIDAS O ko gi aš išmoksiu ten?
STREPSIADAS
Jie sako mat turį abudu tuos žodžius —
Kažkokį ten stipresnį ir silpnesnįjį.
Iš jųdviejų silpnesnis, besiginčydams,
Įstengiąs neteisingąsias bylas laimėt.
Jei tu pramoksi žodžio neteisingojo,
Tai aš galėsiu niekam nemokėt skolų,
Kurias turėjau dėl tavęs, sūnau, užtraukt!
FEIDIPIDAS
Aš neklausysiu. Kaip pablyškusiais veidais
Galėčiau aš išdrįst į raitelius žiūrėt?
STREPSIADAS
Vardan Demetros, nebeėsi duonos man —
Nei pats, nei tavo širmis, nei ieninis tas!
Išvysiu aš tave pas varnas iš namų.
FEIDIPIDAS
Tačiau Megaklis, dėdė, nepaliks manęs
Be žirgo. Tad žinokis! Tu man ne galvoj!
(*Išeina*)
STREPSIADAS
Nors parmestas, nežūsiu, atsikelsiu vėl!
Dievams čia pasimelsiu, o paskui einu
Į jų mąstyklą ir išmokstu visko pats!
Bet kaip man, seniui, užmaršiam, sunkios galvos,
Gudrių minčių plonybes pasiseks išmokt?
Vis tiek einu! Ir kam aš dar svyruoju taip?!
Tuojau pabelsiu į duris.
(*Beldžia*)

Berniuk, mažiuk!

Išeina *mokinys*

MOKINYS (*iš vidaus*)

Pas varnas eik sau! Kas čia daužos į duris?

STREPSIADAS

Kikinų[9] Strepsiadas, Feidono sūnus.

MOKINYS

Dievaž, nemokša koks, kad be atodairos
Daužaisi į duris! Tu belsdams sutrukdei
Užgimti minčiai, vos tik užsimezgusiai!

STREPSIADAS

Atleisk man! Aš toli nuo miesto gyvenu.
Bet pasakyk, kokia mintis neužgimė?

MOKINYS

Tą galima sakyt tik mūsų mokiniams.

STREPSIADAS

Sakyk tad drąsiai! Mat aš pats čion atėjau,
Kad būčiau jūsų mokiniu mąstykloje.

MOKINYS

Aš pasakysiu, bet žinok: tai paslaptis.
Sokratas Chairefonto klausė čia ką tik,
Kiek kartų kojų ilgį liuokteli blusa.
Įkandus mat į Chairefonto antakį,
Iš ten nušoko ji Sokratui ant galvos.

STREPSIADAS

O kaip jis išmatavo?

MOKINYS Baisiai sumaniai.
Ištirpdęs vašką, blusą jis pasigriebė
Ir jos abidvi kojas įmerkė tenai.
Sustingo vaškas — gavo batukus blusa.
Numovė juos ir ilgį išmatavo taip.

STREPSIADAS

Karaliau Dzeusai! Tai vingrumas jo minčių!

MOKINYS

O ką sakysi, jei dar kitą išmonę
Tu sužinosi?

STREPSIADAS Kokią? Pasakyk, meldžiu.

MOKINYS
Sfetietis Chairefontas kartą klausė jį,
Kokia jo nuomonė dėl uodo esanti —
Ar zvimbia jis snapu, ar tik pasturgaliu?
STREPSIADAS
Ir ką gi jis pasakė jums dėl tų uodų?
MOKINYS
Jis sakė, kad uodų žarna labai siaura;
Per tą plonutę žarną oras pereina,
Tik dideliu vargu pasiekdams uodegą;
Čionai prie siaurumos yra plati anga —
Jėga išeidams oras verčia ją skambėt.
STREPSIADAS
Uodų pasturgalis pavirsta birbyne!
Triskart laimingas, kas atrado visa tai!
Oi, kaip lengvai iš teismo išsisuktų toks,
Kuris ištyrė kiaurai uodo vidurius!
MOKINYS
Anądien sugadino mintį didelę
Jam driežas.
STREPSIADAS Kuo būdu? Papasakok tu man.
MOKINYS
Sokratas tyrė, kaip mėnulis klaidžioja.
Ir, kai spoksojo jis žiojėdamas aukštyn,
Nakčia nuo stogo driežas įdrėbė burnon!
STREPSIADAS
Oi, kaip smagu, kad driežas žioplį apdrėbė!
MOKINYS
Mes vakar neturėjome ką valgyti.
STREPSIADAS
Gerai, o kaip jis sugalvojo maisto jums?
MOKINYS
Palestroj stalą apibarstė pelenais;
Sulenkęs iešmą, tarsi kokiu skriestuvu,
Apsiaustą iš palestros nukniaukė jisai.
STREPSIADAS
Tikrai, be reikalo mes stebimės Taliu[10].
Greičiau mąstyklos man atidaryk duris!
Parodyk tą Sokratą kuo skubiausiai, tuoj!

Aš trokšte trokštu mokytis. Duris greičiau!

Mokinys atidaro duris. Viduje matyti mokiniai visokiomis pozomis

Herakli, kokie padarai čionai matyt?!
MOKINYS
Ko taip stebies? Į ką panašūs? Kaip manai?
STREPSIADAS
Į paimtus Pile spartiečių kareivius[12].
Bet ko į žemę įsikneibę žiūri jie?
MOKINYS
Jie ieško to, kas po žeme.
STREPSIADAS A a, matyt,
Svogūnų ieško! Nesistenkit jūs čionai!
Žinau, kur galim rasti didelių, gražių.
O tie ką daro susirietę dvilinkai?
MOKINYS
Jie tiria žemės gilumas lig Tartaro.
STREPSIADAS
Kodėl pasturgalis į dangų nukreiptas?
MOKINYS
Jis mokos vienas pats žvaigždžių kelius pažint.
(Mokiniams)
Į vidų eikite, kad neužtiktų jūs!
STREPSIADAS
Ne, ne, palaukit, pasilikite bent kiek!
Aš noriu jums dar vieną daiktą pasakyt.
MOKINYS
Oi ne, juk jiems yra griežčiausiai uždrausta
Lauke bevaikštinėjant per ilgai užtrukt.
STREPSIADAS
Vardan dievų, o kas gi čia? Sakyk tu man.
MOKINYS
Čia astronomija pati.
STREPSIADAS O čiagi kas?
MOKINYS
Tai geometrija.
STREPSIADAS O kam naudinga ji?

MOKINYS
Matuoti žemei.
STREPSIADAS Tai, kuri dalijama?
MOKINYS
Ne tai, visai!
STREPSIADAS Tai puikų daiktą pasakei:
Naudinga išmonė ir paranki žmonėms.
MOKINYS (*rodydamas žemėlapį*)
O čia visos štai žemės apimtis. Matai?
Atėnai šičia.
STREPSIADAS Ką sakai? Negali būt.
Aš nematau teisėjų posėdžiaujančių.
MOKINYS
Tikrų tikriausiai ši vietelė — Atika.
STREPSIADAS
O kurgi mano Kikiniškiai, pasakyk.
MOKINYS
Štai čia. O ten Euboja. Ar gerai matai?
Žiūrėk, kaip ji siaura ir išsitiesusi.
STREPSIADAS
Matau. Juk mes su Perikliu ją partiesėm[12].
O kurgi Lakedaimonas?
MOKINYS Ar kur? O štai!
STREPSIADAS
Ir kaip arti! Piliečiai, pasistenkite
Jį vėl nuo mūsų nuvaryti kur toliau.
MOKINYS
Dievaž, negalima.
STREPSIADAS Gerai, jums atsirūgs!
O kas tenai pakibęs, va, pintinėje?
MOKINYS
Jis pats.
STREPSIADAS Kas pats?
MOKINYS Sokratas.
STREPSIADAS Ei, Sokratai, ei!
Prieik arčiau. Pašauk jį rikteldams smarkiau!
MOKINYS
Tu pats jį pasišauk; aš laiko neturiu.

STREPSIADAS
Sokratai, ei!
Ei, Sokratuk!
SOKRATAS Ko tu, žmogiūkšti, taip šauki?
STREPSIADAS
Pirmiausia pasakyk, meldžiu, ką čia darai?
SOKRATAS
Ore skraidau ir saulę tirdamas stebiu.
STREPSIADAS
Jei tu stebi dievus, tai ko pintinėje
Kabi, o ne nuo žemės?
SOKRATAS Negaliu, matai,
Tiksliai ištirti dangiškuosius dalykus,
Jei mano protas neplevens aukštybėje
Ir nesuaugs su oru, gimininga jam.
O jei nuo žemės tyrinėčiau, kas aukštai,
Tai nieko gero neįstengčiau išgalvot:
Mat žemė traukte traukia syvus iš minties —
Visai taip pat kaip su čeriukais dedasi.
STREPSIADAS
Ką tu sakai?
Mintis sutraukia syvus tau į čeriukus?
Mielasis Sokratuk, nulipk čia pas mane,
Išmokyk to, ko trokšdamas ir atėjau!
SOKRATAS
O ko norėtum?
STREPSIADAS Gražbyliu norėčiau tapt.
Mane mat pjaute pjauna skolos, nuošimčiai,
Naikina mano turtą, plėšo, grobsto jį.
SOKRATAS
Ir kaipgi tu į tokias įbridai skolas?
STREPSIADAS
Žirginis antkrytis suėdė — jis baisus!
Išmokyk antro žodžio, mielasai, mane,
Kuriuo nereikia visiškai mokėt skolų;
Dievais prisiekiu — užmokėsiu, kiek reikės.
SOKRATAS
Kokiais dievais? Žinok: dievai kaip pinigas
Mums negalioja.

STREPSIADAS Kuo gi jūs prisiekiate?
Kaip bizantiečiai geležiniais pinigais?
SOKRATAS
Ar nori viską sužinot apie dievus,
Tikrai kaip ten yra?
STREPSIADAS Jei galima tiktai.
SOKRATAS
Ir susitikt bei pakalbėt su debesim —
Jie mums dievai?
STREPSIADAS Labai norėčiau susitikt.
SOKRATAS
Ant to rekečio švento atsisėsk čionai.
STREPSIADAS (*sėdasi*)
Jau sėdžiu.
SOKRATAS (*paduoda vainiką*) Šį vainiką užsidėk dabar.
STREPSIADAS
O kam vainikas? Oi Sokratai, aš bijau,
Kad neaukotumėt manęs lyg Atamanto[13]!
SOKRATAS
Oi ne. Jį dedam tiems, kuriuos įšvenčiame
Į paslaptis.
STREPSIADAS O man kokia iš to nauda?
SOKRATAS
Pikliuos liežuvis miltus, virsi tarškalu.
Sėdėk ramiai!
STREPSIADAS Dievaž, nepameluosi tu:
Apibarstytas virsiu miltais aš tikrai.
SOKRATAS (*iškilmingu tonu*)
Seneli, šventai tu sukaupęs mintis, tylėdams maldos išklausyki.
Kilnusis valdove, tu Ore beribi, kurs žemę laikai pakabinęs.
Šviesusis tu Eteri, garbūs dievai jūs, debesys, gimdą perkūnus,
Pakilkit, valdovai, ateikit čionai, pasirodykit ore išminčiui!
STREPSIADAS
Palaukit, palaukit, kol šituo štai aš apsisiausiu, kad tik nesušlapčiau.
Kodėl, nelaimingas, čionai atėjau, iš namų nepaėmęs kepurės?
SOKRATAS
Tad atvykit čionai, jūs šventai gerbiami debesiai, kad šisai pamatytų!

Ar gulėtumėt ten, ant viršūnių kilnių sniegais nubarstyto Olimpo,
Ar sudarote šventą ratelį sode Okeano, gimdytojo jūsų,
Ar žiotyse Nilo jūs semiate sau vandens auksiniais ąsočiais,
Ar glūdite ten Majotidės dugne, ar snieguotam uolyne Mimanto[14],
Išklausykit maldų ir su noru priimkit aukas, kurias jums aukojam.

Tolumoje pasigirsta griaustinis ir pasirodo debesys

PARODAS

PIRMAS PUSCHORIS

I strofa

Debesys, amžiais teką,
Kilkim, lengvieji, judrieji, rasotieji,
Iš Okeano, mūs tėvo, dusliai beūžiančio,
Ant aukštųjų uolėtų viršūnių,
Medžiais gauruotų. Iš ten pažvelkim
Į tolimųjų kalnynų keteras,
Į drėkinamus pasėlius žemės tauriosios,
Į šventąsias upes bešniokščiančias,
Į jūrą kilniai, storai beriaumojančią!
Saulė, Eterio aukšto akis, nenuilstamai šviečia,
Mirgėdama spindesiu savo,
Tad nusipurtykim miglą vandenę,
Dengiančią išvaizdą mūsų nemarią,
Ir apžvelkime iš tolumos
Plačiąją šventąją žemę.

SOKRATAS

O didžiai garbingi šventi debesiai, jūs išklausėte manąjį šauksmą.
(*Strepsiadui*)
Ar girdėjai jų balsą kartu su dusliu perkūno dieviško aidu?

STREPSIADAS

Aš garbinu jus, šventi debesiai, ir noriu, stipriai nusipersdams,

Atsakyt į perkūno griausmus — taip labai bijaus ir išgąsdintas tirtu,
Ir, leis ar neleis man garbingi dievai, jau tuoj išsituštinti noriu...

SOKRATAS

Kad man nesityčiotum, šiukštu, daugiau lyg komikai, niekšai poetai,
Bet tylėk susikaupęs, nes spiečius dievų atžygiuoja giedodamas giesmę.

ANTRAS PUSCHORIS (*apsirengęs merginomis*)

I antistrofa

Merginos, nešėjos lietaus,
Eikim į puikiąją šalį Paladės,
Narsuolių šauniųjų tėvynę,
Kekropo mieląją žemę[15].
Ten atliekamos slaptosios apeigos,
Ten pašvęstiesiems atsiveria rūmai,
Aukoms šventosioms bevykstant,
Kai dovanas teikia dievams dangiškiesiems.
Ten aukštastogės kyla šventyklos ir statulos,
Slenka eisenos ten laimingųjų,
Ten gražiai vainikuotosios aukos
Skerdžiamos garbei dievų ir prakilniosios puotos
Ruošiamos metų kiekvienu laiku.
O kai išaušta pavasaris, Bromijui[16]
Chorai dainas triukšmingąsias
Gieda, pritariant fleitoms, dusliai skambančioms.

STREPSIADAS

Dėl Dzeuso, maldauju, Sokratai, tave, pasakyk man, kas šitos merginos.
Jos giesmę giedojo čia taip pakiliai. Ar nebus jos kartais herojės?

SOKRATAS

Oi ne! Dangiškieji juk tai debesiai, didieji dievai dykaduoniams.
Jie išmintį mums, vingrumą ginče ir aštrųjį protą suteikia.
Ir meną žavingai tauškėti, kalbėt, stipriai ką sukriušti, pričiupti.

STREPSIADAS

Ir todėl mano siela pakilo aukštyn, jų balsą žavingą išgirdus:
Ji nori pati samprotauti giliai ir tuščiažodžiaut apie dūmus,

Tuoj teiginį vieną sukirsti kitu, įrodymui priešpastatyti
Įrodymą. Aš norėčiau dabar, jei galima, pats juos matyti.
SOKRATAS
Pažiūrėk tu čionai į Parnetą[17]: jau aš juos matau nusileidžiant iš lėto
Žemyn.
STREPSIADAS O kurgi? Parodyk.
SOKRATAS Tenai jų eina didžiausia daugybė
Per duburius ir tankumynus, ana, įstrižai.
STREPSIADAS Kas man pasidarė?
Nematau, ir gana!
SOKRATAS Prie pat įėjimo!
STREPSIADAS A a, pagaliau įžiūrėjau.
SOKRATAS
Na, dabar jau tikrai turi juos pamatyt, jei dar neapžlibusios akys.
STREPSIADAS
Dėl Dzeuso, matau. Kilnieji dievai, jie visą plotą užpildo.
SOKRATAS
Negi nežinojai, jog jie dievai? Ar tu negarbinai jųjų?
STREPSIADAS
Nežinojau, dievaž, maniau, kad migla, rasa ir garai juos sudaro.
SOKRATAS
Oi ne, dievaž. Tad žinok, kad jie maitina daugybę sofistų,
Turijiečių žynių[18], gydyklos meistrų, dykūnų žieduotų, gauruotų,
Su dažytais nagais, suktųjų dainų didžiabalsių chorams kūrėjų,
Veltėdžių, padangėmis skraidančių,— mat jie šiuos giesmėmis apdainuoja.
STREPSIADAS
Tai todėl jie apsako drėgnų debesų žaibuojančių įkarštį smarkų,
Šimtagalvio Tifono pašiauštus gaurus ir dūkstančių vėjų kaitrumą,
Plevenančius debesis drėgnus, paukščius riestanagius, beplaukiančius oru,
Vandeningus srautus aukštų debesų ir už tai jie ryja kas dieną
Puikių, didelių jūrinių žuvų rėžius ir skanią strazdieną.
SOKRATAS
Tikrai debesų dėka. Bet ar tai neteisinga?
STREPSIADAS Tu man pasakyki,
Jei šitie yra debesiai, tai kodėl į moteris jie taip panašūs?
Juk debesys tai ne tokie!

SOKRATAS Pasakyk, o kaip tau jieji atrodo?
STREPSIADAS
Gerai nežinau, bet panašūs man jie daugiau į lakiojančias vilnas,
O į žmones, dievaž, nė kiek! Tuo tarpu šitos turi va nosis.
SOKRATAS
Atsakyk man į klausimą tuoj.
STREPSIADAS Gerai, gali klausti manęs, ko tik nori.
SOKRATAS
Ar neteko kada tau matyt debesų, panašių į kentaurą ar vilką,
Leopardą ar jautį?
STREPSIADAS O kaipgi, mačiau, prisiekiu Dzeusu. Tai ką gi?
SOKRATAS
Pasivers jie į viską, į ką panorėsi, ir jei kurį nors ilgaplaukį
Jaunuolį — gauruotą storžievį — pamato, kaip sūnų antai Ksenofanto[19],
Iš jojo aistrų pasityčiodami, tuojau pasiverčia kentaurais.
STREPSIADAS
O jeigu pamato valdžios pinigų grobiką Simoną, ką daro?
SOKRATAS
Pamėgdžiot norėdami jį, debesiai tuojau vilkais pasiverčia.
STREPSIADAS
A a, tai dėl to jie, vakar išvydę Kleonimą, karį baikštuolį,
Kurs pametė skydą kovoj, tuojau bailiomis pasivertė stirnom.
SOKRATAS
O dabar, susitikę Kleisteną,— žiūrėk, tuojau į moteris virto.
STREPSIADAS
Tad būkit sveiki, jūs valdovai galingi! Ir dangų siekiantį balsą
Paleiskite man, jei kam kitam kada leidote, o visagaliai!
CHORO VADOVAS
Būk sveikas, senovės žmogau, kalbų medžiotojau, mūzoms meilingų!

(*Sokratui*)

Ir tujen, šventike plonų tauškalų, sakyk, ko norėtum iš mūsų,
Neklausysime mes šiandieninių sofistų, kurie padangėmis skraido,
Išskyrus Prodiką[20] dėl jo išminties, ir tave, mokytasis Sokratai,
Kadangi eini pasipūtęs gatve, akimis šnairuodams aplinkui,
Kad, būdamas basas, tu daug nukenti, išdidžiai laikaisi dėl mūsų.

STREPSIADAS
O žeme, koks balsas! Koks šventas, kilnus! Ir kaip stebuklingai jis skamba!
SOKRATAS
Tik šitie vieni tikrieji dievai, kiti — plepalai tuščiažodžiai.
STREPSIADAS
O Dzeusas — prisiekiu žeme — Olimpietis, ar tau jis ne dievas atrodo?
SOKRATAS
Koks Dzeusas? Kad man neplepėtum niekų! Jo nėra!
STREPSIADAS Negi šitaip manai tu?
O kas tada lyja, jei Dzeuso nėra? Man šita pirmiausia paaiškink.
SOKRATAS (*rodo į debesis*)
O šitie, va čia! Jei nori, aš tau didžiausią įrodymą duosiu.
Sakyk, mano mielas, ar kur tu matei kada nors be debesio lyjant?
O juk ir iš giedro dangaus be jokių debesų galėtų jis lyti!
STREPSIADAS
Vardan Apolono, įrodymas šis prie dalyko puikiausiai prilimpa.
O anksčiau visuomet aš iš tikro maniau, kad šlapinas Dzeusas per rėtį.
O griaudėja kas gi, tu man pasakyk. Dėl griausmo aš tirtu iš baimės.
SOKRATAS (*rodo į debesis*)
Kai raičiojas šie, tai griaudžia tuomet.
STREPSIADAS Tai kaip? Pasakyk tu, gudruoli.
SOKRATAS
Kai tik debesiai prisipildo vandens ir pradeda smarkiai judėti,
Per didelio svorio lietaus slegiami, nukarsta žemyn, pasunkėja.
Susiduria viens su kitu, susprogsta ir sukelia trenksmą didžiausią.
STREPSIADAS
O kas gi juos verčia judėti danguj? Ar tai ne Dzeuso čia darbas?
SOKRATAS
Oi ne, tai erdvėj sūkurys!
STREPSIADAS Sūkurys? Va šito tai aš nežinojau.
Jau Dzeuso nėra, o vietoje jo dabar sūkurys viešpatauja!
Bet nieko kol kas tu man nesakei apie griausmą ir trenksmą perkūno.
SOKRATAS
Ar tu negirdėjai, ką aš sakiau: debesiai, vandens prisipildę,
Susiduria viens su kitu ir dėl savo tankumo sukelia trenksmą.

STREPSIADAS
Ir kaip aš galiu tuo viskuo tikėt?
SOKRATAS Tave kaip pavyzdį imsiu:
Ar Panatenajų šventės metu[21], tau riebios sriubos prisirijus,
Viduriai nesimaišė ir pilvas staiga nepradėjo visaip gurguliuoti?
STREPSIADAS
Vardan Apolono, iš tikro pilve ir sukas, ir maišosi baisiai:
Sriubutė tarytum perkūnas tada didžiausią sukelia triukšmą:
Iš pradžių dar lėtai — papaks, papaks, o paskui jau greičiau — papapapaks,
Ir, tuštinant vidurius, griaudžia tiesiog — papapapaks kaip debesys patys.
SOKRATAS
Tai matai, kaip iš tokio mažučio pilvelio smarkiausiai gali nusipersti,
Tad oras, kuris begalinis yra, juk ir turi baisingai sugriausti.
STREPSIADAS
Todėl ir vadinama šitai labai panašiai: „griaudimas", „perdimas".
Bet kodėl gi perkūnas nušvinta žaibais? Man šita dabar apsakyki.
Ir kodėl jis vienus suspirgdo visai, o kitus — tik paviršium paliečia?
Tad aišku, kad Dzeusas pasiunčia žaibus į tuos, kur priesaiką laužo.
SOKRATAS
Galvok tu, pasenęs kerėpla, kvaily, žilesnis už patį mėnulį,—
Jei žaibas tik tuos, kur prisiekia kreivai, nutrenkia, kodėl nesuspirgdo
Kleonimo, Simono, Teoro jisai — juk šie vis priesaiką laužo?
O kerta į savo paties šventyklas, į Suniją[22], ragą Atėnų,
Į ąžuolus aukštus? Kodėl? Ąžuolai juk priesaikos niekam neduoda!
STREPSIADAS
Nežinau. Man atrodo, kad tiesą sakai. Tai kas gi tas žaibas? Paaiškink.
SOKRATAS
Kai vėjai sausi, pakilę aukštyn, debesų viduje užsidaro,
Išsipučia debesys tarsi pūslė, o paskui triukšmingai praplyšta
Ir, verždamies lauk su visu smarkumu, nes buvo krūvon susispaudę,
Per savo triukšmingą veržlumą tada užsidega ir suliepsnoja.
STREPSIADAS
Dievaž, panašiai atsitiko ir man kitados Diasijų šventėj[23]:
Saviškiams mat pilvą aukos kepiau ir jį užmiršau pabadyti;

Išsipūtė pilvas ir sprogo staiga: abidvi man akys prižiro
Karštų kamšalų — tiesiog apžlibau! Ir veidas manasis apsvilo!

CHORO VADOVAS

Žmogau, panorėjęs iš mūsų išmokti didžiąją išmintį visą!
Koks būsi laimingas tu tarpe visų — ir graikų, ir mūs atėniečių,
Jei būsi visad atmenus, mąstysi tiksliai, o dvasioj tavojoj
Pakantumas glūdės, nepavargsi daugiau nei stovėdamas, nei bekeliaudams,
Jei šaltį pakęsi lengvai, ne per daug norėsi valgių ragauti,
Jei vyno negersi, užmesi mankštas ir kitus dalykus neprotingus,
Jei vyru geriausiu laikysi tik tą,— kaip ir pritinka išminčiui,—
Kurs nugali kitą susirinkime, teismuos ir ginčuos visokiuos.

STREPSIADAS

Tu dėl dvasios kantrybės, dėl nemigo ilgo beklausant, dėl kieto taupumo
Nesirūpink: nereikia man tų prašmatnybių, maitinsiuos vien tik salotom.
Dėl viso to galėtum mane net kalti tartum priekalą.

SOKRATAS

Ar nebelaikysi dievais tų kitų, o tik tuos, kur mes pripažįstam:
Begalinę oro platybę, liežuvį ir debesis — šitą trejybę?

STREPSIADAS

Aš jau nebekalbėsiu daugiau su kitais, net juos kur nors susitikęs,
Nedeginsiu ir nenuliesiu aukų, ant ugnies smilkalų neuždėsiu.

CHORO VADOVAS

Tad sakyki dabar, ko iš mūsų geidi, atvirai, nes viską tu gausi,
Jei garbinsi mus, žavėsies mumis, apsukriu norėsi patapti.

STREPSIADAS

Valdovai, iš jūsų tik vieno geidžiu — visai mažučio dalyko,
Kad keletu mylių graikus visus pralenkčiau, gražiai bekalbėdams.

CHORO VADOVAS

Mes suteiksime šitokią dovaną tau, ir nuo šiol žmonių suėjimuos
Tu įstengsi dažniau įtikint minias nei koks kalbėtojas kitas.

STREPSIADAS

Nekalbėkite man apie daiktus didžius, dabar ne jųjų aš trokštu —
Tik teismą apsukt ir išslysti vikriai iš tų, kuriems aš skolingas.

CHORO VADOVAS

Tu visa pasieksi, ko šitaip ilgies, nes norai tavieji mažučiai,
Todėl nebijodamas tuoj pasiduok tarnų mūsiškių malonei.

STREPSIADAS
Aš taip padarysiu, pasitikiu jums, nes didelis vargas prispaudė,
Visokie bėrieji žirgai ir vedybos mane jau ėste suėdė.
O dabar su manim, ką tik norite jūs,
Darykit — štai pavedu patį save.
Ir alkinkite, muškit, neduokite gert.
Džiovinkit ir šaldykit, lupkit mane,
Kad tiktai iš skolų išsiriščiau!
Lai būsiu visiems įžūlus, gražbylys,
Begėdis, akiplėša ir atžagus,
Visokių melų išradėjas,
Vingrus kalboje, apsukrus teismuose,
Paleistuvis mitrus, tauškalius drąsus,
Lankstus kaip botagas, sukčius gudrus,
Pagyrūnas slidus, vikrus, niūrus,
Botagų ėdžia, bjaurybė smilus;
Jei, sutikę mane, visi tokiu vadins,
Lai daro, ką nori, štai šie su manim
(*Rodo į Sokrato mokinius*)
Ir, jei patinka, Demetros vardan,
Lai padaro dešras iš manęs ir paskui
Galvočiams tegu jas patiekia!

CHORO VADOVAS
Šitas vyras turi tvirtą valią
Ir yra gana drąsus. Žinok, kad tu
Visko iš mūsų išmokęs, dangų siekiančią garbę
Tarp žmonių turėsi.

STREPSIADAS Tai kas man bus?

CHORO VADOVAS
Visą tu laiką drauge su mumis
Puikiai gyvensi, kiti pavydės tau.

STREPSIADAS
Ar šitokios laimės galėsiu
Gyvenime savo sulaukti?

CHORO VADOVAS
Tąsyk daugybė žmonių
Visuomet prie durų tavųjų sėdės,
Trokšdami pakalbėt su tavim,
Pasitarti dėl savo bylų.

Jie suneš tau visokius teismo raštus,
Ne vieną talentą sveriančius,
Laukdami patarimų gudriųjų,
Vertų tavosios didžios išminties.
(*Sokratui*)
Dabar šį senį tu mokyt pradėk, supažindink su mokslo dalykais:
Pirmiausia jo protą ištirki gerai, ar sugeba jis samprotauti.

SOKRATAS
Eik šen, pirmiausia savo būdą nusakyk,
Kad, jį žinodamas, galėčiau panaudot
Čia prieš tave visokius gudrumus naujus.

STREPSIADAS
Ar nori tu mane užpulti gudrumu?

SOKRATAS
Oi ne, tik noriu truputį tavęs paklaust.
Ar tavo atmintis gera?

STREPSIADAS Dvejopa ji:
Jei kas skolingas man, atsimenu gerai;
Jei vargšas aš kitam — tai greitai užmirštu.

SOKRATAS
Iš prigimties turi gabumų pakalbėt?

STREPSIADAS
Kalbėt — tai neturiu, tiktai apgaudinėt.

SOKRATAS
Tai kaip galėsi mokytis?

STREPSIADAS O kaip? Gerai!

SOKRATAS
Dabar žiūrėk, kai apie oro reiškinius
Aš mesiu mokslo mintį, kad pagriebtum ją.

STREPSIADAS
Tai ką? Turėsiu mokslą gaudyti kaip šuo?

SOKRATAS
Šis vyras tikras nemokša ir barbaras.
Bijau, kad, seni, nereikėtų mušt tavęs:
Sakyk tu, ką darai, kai muša kas tave?

STREPSIADAS
Aš gaunu mušt, paskui imu, kas liudytų,
Palaukiu ir mušeiką nutempiu teisman.

SOKRATAS

Apsiaustą nusivilk.

STREPSIADAS O kuo nusikaltau?

SOKRATAS

Oi ne, čia įprasta įeiti tik nuogiems.

STREPSIADAS

Juk aš einu tenai ne būti kratomas.

SOKRATAS

Tik neplepėk, o nusivilk.

STREPSIADAS Sakyk tu man —
Jei būsiu gan stropus ir mokysiuos gerai,
Į kokį mokinį aš tapsiu panašus?

SOKRATAS

Nuo Chairefonto nesiskirsi išvaizda.

STREPSIADAS

Ojoi, atrodysiu aš tarsi pusgyvis!

SOKRATAS

Kad man čia neplepėtum! Sek paskui mane,
Vidun greičiau!

STREPSIADAS Tu duok man į rankas pirmiau
Meduolį — baisiai aš bijaus įeiti ten,
Lyg nusileisdamas Trofonijo urvan[24].

SOKRATAS

Greičiau! Ko tupinėji čia apie duris!

Abu įeina vidun

PARABASĖ

CHORO VADOVAS

Oi eiki laimingai vidun,
Juk esi tu valingas, narsus.
Laimė tave telydės!
Mat tu, sulaukęs senatvės žilos,
Nuolat stengiesi savąją dvasią
Jaunomis mintimis nudažyti
Ir išmintį didžią įgyti.
O žiūrovai, kalbėsiu jums visą tiesą atvirai —
Lai paliudys man tatai Dionisas, mano augintojas.

Kaip norėčiau aš nugalėt ir pasirodyt dainium geru!
Jūs, žiūrovai, juk rimti, mokate įvertinti,
O komedija šita net geriausia iš visų.
Kartą jau ragavot jos. Daug įdėjau darbo
Aš į ją, bet, deja, nugalėjo mane
Tų storžievių minia. Tad ir kaltinu jus —
Tuos protingus žiūrovus, dėl kurių tiek stengiausi.
Bet vis tiek nenoriu jūs išduot, nes vertint sugebat.
Mat nuo tada, kai mano tą „Kuklų“ ir „Ištvirkėlį“[25]
Vyrai priėmė gerai, šiems ir rodyt malonu:
Kai buvau dar mergina ir netiko man gimdyt,
Savo kūdikį pamečiau, o kita pasiėmė,
Jūs gi išauginot jį ir maitinot nuoširdžiai;
Nuo tada tikiu jumis, net galiu prisiekt, tvirtai.
Nūn šita komedija ieško sau kaip Elektra
Čion žiūrovų sumanių, ar kur nors jų neužtiks.
Juk ji brolį atpažins, kai tik garbanas suras[26].
Tik žiūrėkit, kaip kukli ir dora: va matote,
Ji neturi prisisiuvus odos, nulenktos žemyn,
Su raudonu galiuku, kad vaikėzai juoktųsi[27];
Plikių neišjuokia ji ir nešoka kordako[28];
Senis nevapa eilių, kito nemuša lazda,
Stovinčio greta prie jo, kvailą juoką vydamas;
Ji nebėga su deglais ir nešaukia „oi, bėda“ —
Ji pasitiki savim ir savosiom eilėmis.
Nors poetas aš esu, bet gaurų neauginu
Ir nesiekiu jus apgaut, duodams keliskart tą pat,—
Išmones kaskart naujas jums sukūręs pateikiu.
Nevienodos būna jos, bet įdomios visuomet.
Net Kleonui išdidžiam sudaviau smagiai pilvan,
Bet įspirti nedrįsau jau ant žemės gulinčiam.
O anie, Hiperbolui vos tik gavo įsikibt,
Nesiliauja spardyt — net ir jojo motiną.
Eupolidas pirmasai čia išvilko „Mariką“,
Man išvogęs „Raitelius“ — blogas būdamas blogai;
Girtą senę prikergė, kad ji šoktų kordaką.
Bet Frinichas jau seniai davė ją pabaisai ėst!
Štai Hermipas kiek vėliau ėmė pult Hiperbolą,—
Pasigriebęs iš manęs ungurių vaizdavimą[29].

Kam patinka šių juokai, lai manaisiais nesidžiaugs.
Bet jei džiaugiatės manim ir manosiom išmonėm,
Tai garsėsit ateity savo išmintim puikia.
PIRMAS PUSCHORIS

O d ė

Valdantį savo aukštybėj dievus
Dzeusą, didingą karalių, kviečiu
Čion pirmiausia ratelin;
Dievą galingą taip pat, kurs laiko tridantį[30],
Žemės ir jūros druskingos kratytoją žiaurų,
Ir didžiavardį gimdytoją mūsų
Eterį kilnų, gyvybės visokios
Maitintoją žemėje,
Ir tą, kurs dunda žirgais[31]
Ir globia skaisčiais spinduliais
Mūs plačiąją žemę,
Kilnųjį dievą aukštybėj,
Didingą žmonėms mirtingiesiems.
PIRMO PUSCHORIO VADOVAS ..

E p i r e m a

Protingiausieji žiūrovai, prašom dėmesio čionai!
Jūs mus įžeidėt skaudžiausiai, tad ir pykstame ant jūs:
Mes daugiau pagelbstim miestui kaip visi kiti dievai,
O tik mums vieniems aukų neliejat ir nedeginat.
Mes juk saugom jus. Jei žygį kokį kvailą ruošiate,
Mes tada arba sugriaudžiam, arba dulkiam lietumi.
Kai dievų nekenčiamąjį kailių paflagoną[32] jūs
Rinkote vadu[33], piktai mes suraukėme antakius,
Baisiai gąsdinom: perkūnai tarp žaibų išsiveržė,
Mėnuo metė savo kelią, saulė dagtį į save
Tuoj įtraukė ir pasakė: „Aš daugiau nešviesiu jums,
Jei Kleoną jūs išrinksit sau kariuomenės vadu".
Bet vis tiek jūs jį išrinkot. Mat, kaip sako, miestas mūs
Mėgsta sprendimus kvailus, bet jūsų daromas klaidas
Visuomet dievai į gera pasistengia jums nukreipt.

Ir dabar lengvai patarsim, kaip nukreipti klaidą šią.
Jei Kleoną, rajų paukštį, jūs sučiupsit bevagiant,
Kyšį beimant, jo sprandą tuoj į trinką kalkite,—
Vėl bus viskas, kaip ir buvo: jei padarėte klaidų,
Miestui jos išeis į gera, būsite laimingi vėl.

ANTRAS PUSCHORIS

Antiodė

Febe valdove, atvyk ir tu,
Delo gyventojau, kurs valdai
Kinto aštriąją uolą[33].
Ir, laimingoji deive, kuri gyveni
Aukso šventykloj puikioj Efese[34],—
Tau mergelės lidietės tarnauja.
Tujen taipogi mūs deivė brangioji,
Egidvalde Atėne, globojanti miestą,
Ir tujen, kurs saugai Parnaso uolynus,
Deglais apšviesdamas naktį,
Ūžaująs tarpe menadžių delfiečių,
O Dionise žavusis!

ANTRO PUSCHORIO VADOVAS

Antiepirema

Kai mes buvom pasirengę atlankyti šičia jus,
Susitiko mus Mėnulis ir paprašė įsakmiai
Sveikinti atėniečius ir jųjų sąjungininkus.
Bet jis sakės baisiai pykstąs, užsigavęs jaučiasi —
Tiek jis gero jums padaro, ir ne žodžiais, o darbais:
Juk kas mėnesį sutaupo bent po drachmą kiekvienam.
Vakarais mane pamatę savo vergui tariate:
„Šiandien tu nepirk mums deglo, mėnesiena juk graži".
Jis ir šiaip daug gero daro, jūs gi maišote dienas[35],
Kratinį padarot, viską verčiat kojomis aukštyn.
Nuolat jam dievai grasina, kai jiems reikia grįžt namo
Apgautiems ir nesulaukus pažadėtųjų aukų:
Kaip įpratę jie skaičiuoti, juk turėjo šventė būt!

Jūs, kada aukoti reikia, tardot, sprendžiate bylas!
Atsitinka dar ir šitaip: pasninkaujam mes, dievai,
Begedėdami apraudam Sarpedoną, Memnoną[36],
Jūs gi mums aukojat, juokiatės! Dėl to Hiperbolas,
Šiemet išrinktas žygovas, vėl neteko per dievus
To garbingojo vainiko. Ateity jisai žinos,
Kad pagal mėnulį reikia visuomet skaičiuot dienas.

PIRMAS EPEISODIJAS

Iš namų išeina *S o k r a t a s*

SOKRATAS

Vardan Garų, Chaoso, Oro Tuštumos,
Dar tokio netašyto nemačiau žmogaus
Ir tokio pusgalvio, taip kvailo, užmaršaus!
Kad ir prasčiausią daiktą ėmęs mokytis,
Užmiršta prieš išmokdamas! Gerai, palauk,
Vis tiek pašauksiu, kad išeitų jis čionai.
Kur Strepsiadas? Eikš čionai su lovele!

STREPSIADAS

Oi, negaliu, neleidžia blakės išsinešt.

SOKRATAS

Pamesk tu ją, žiūrėk, klausyk!

STREPSIADAS Gerai, tuojau.

SOKRATAS

Sakyk, ką nori tu pirmiausia sužinot?
Ko niekad nesimokei savo amžiuje?
Apie matus ar ritmą, ar eilėraščius?

STREPSIADAS

Apie matus: kai miltų neseniai pirkau,
Gudrus pirklys nusuko net du choinikus[37].

SOKRATAS

Ne to aš klausiu. Ką laikai tu gražesniu
Iš matų — trimatį, o gal keturmatį[38]?

STREPSIADAS
Gražesnio už pusiaušeštinį man nėra.
SOKRATAS
Žmogau, niekus tauški.
STREPSIADAS Lažybų eikime:
Pusiaušeštinis ir yra keturmatis!
SOKRATAS
Po šimts! Oi, koks tu netašytas asilas!
O gal įstengtum ką išmokt apie ritmus?
STREPSIADAS
Ir ką padės tie ritmai, perkant miltus man?
SOKRATAS
Pirmiausia būsi mokytas draugijoje.
Suprasi ir atskirsi, kas enhoplijas[39]
Ir kuo šis matas skiriasi nuo daktilio.
STREPSIADAS
Nuo daktilio? Dievaž. jau šitą tai žinau.
SOKRATAS (*rodydamas į didįjį pirštą*)
O koks gi kitas daktilis, be šito, bus[40]?
STREPSIADAS (*rodo į vidurinį pirštą*)
Anksčiau, kai dar buvau aš vaikas, šitas štai.
SOKRATAS
Esi tu kvailas ir laukinis.
STREPSIADAS Bet, žmogau,
Aš tų daiktų visai nenoriu mokytis.
SOKRATAS
Tai ko?
STREPSIADAS Tik neteisingo žodžio — ne daugiau!
SOKRATAS
Prieš tai turi dar ir kitų daiktų išmokt.
Sakyk, kurie iš keturkojų vyriški?
STREPSIADAS
Žinau, kas vyriškas,— juk ne beprotis aš:
Ožys, štai jautis, paukštis, šuo ir katinas.
SOKRATAS
Matai, ką tu darai! Patelę vadini
Taip pat „paukščiu“, kaip ir jos patiną „paukščiu“.
STREPSIADAS
O nagi kaip?

SOKRATAS Ar kaip? Ir tą „paukščiu“, ir tą!
STREPSIADAS
Dėl Poseidono, kaipgi aš turiu vadint?
SOKRATAS
„Paukštiene“ — ją, o patiną — tai „paukštinu“.
STREPSIADAS
Paukštiene? Aš prisiekiu Oru! Taip! Puiku!
Už šitą vieną pamoką pripilsiu tau —
Net su kaupu! — pilniausią geldą miltų tuoj!
SOKRATAS
Žiūrėk, ir vėl tu kitą klaidą padarei,
Vadindams moterišką „geldą“ vyriškai[41]!
STREPSIADAS
Kaip tai? Ar geldą vadinu aš vyriškai?
SOKRATAS
Na taip! Visai juk kaip „Kleonimą“!
STREPSIADAS
Tai kaip?
SOKRATAS Ar ne tas pats ir „geldą“, ir „Kleonimą“?
STREPSIADAS
Bet geldos neturėjo juk Kleonimas[42]
Ir duoną minkydavo piestoj apskritoj!
O kaip turėčiau aš sakyt?
SOKRATAS Ar kaip? O štai:
Sakyk „geldė“ — taip pat, kaip sakom „vėgėlė“.
STREPSIADAS
Vadint „gelde“ kaip kokią moterį?
SOKRATAS Na taip!
STREPSIADAS
Reikėtų tad sakyt „geldė“, „Kleonimė“!
SOKRATAS
Be to, reikėtų tau ir tikrinius vardus
Išmokt, kur moteriški ir kur vyriški.
STREPSIADAS
Aš moteriškus tai žinau.
SOKRATAS Na, tad sakyk!
STREPSIADAS
Lisidė, štai, Kleitagorė, Demetrija...

SOKRATAS
Gerai. Kurie bus vyriški?
STREPSIADAS Jų baisiai daug:
Filoksenas, Melesijas, Ameinijas...
SOKRATAS
Bet šie, gudruoli, tai nevyriški vardai.
STREPSIADAS
Ar tai nevyriški vardai?
SOKRATAS Tikriausiai ne!
Juk kaip sutikęs sveikintum Ameiniją?
STREPSIADAS
Ar kaip? O šitaip: „Eikš čionai, Ameinije!“
SOKRATAS
Ameiniją tu moteriškai pašauki!
STREPSIADAS
Visai teisingai! Juk į karą neina jis!
Bet kam man mokytis, ką žinome visi?
SOKRATAS (*rodydamas į lovelę*)
Tai nieko. O dabar tu šičia gulk.
STREPSIADAS O kam?
SOKRATAS
Mąstydamas apie save ką sugalvok.
STREPSIADAS
Tiktai ne šičia, aš meldžiu! Jei būtinai
Jau reikia, leisk ant aslos viską apgalvot.
SOKRATAS
Kitaip negalima.
STREPSIADAS Koks nelaimingas aš!
Kaip baisiai blakės šiandien atsikeršys man!
(*Gulasi*)

Sokratas nueina į mąstyklą

PIRMAS PUSCHORIS

II strofa

Taigi mąstyk ir susikaupk kaip galėdams, mintį
Savy sukioki!
O kai nerasi išeities,

Į kitą mintį
Peršoki greitai, žiūrėki, kad tau
Miegas saldusis akių nesumerktų!

STREPSIADAS
Ojojojoi, ojoi, ojoi, ojojojoi!

CHORO VADOVAS
Kas daros? Ką skauda?

STREPSIADAS
Aš žūstu nelaimingas! Iš lovelės štai
Tie „korintiečiai“ išrėpliojQ kanda man[44],
Plėšo, draskydami šonus manus,
Ir siurbia jie mano gyvybę,
Ir trauko manuosius pautus,
Knisinėja pasturgalį štai,
Pražudys jie tikriausiai mane!

CHORO VADOVAS
Nevaitok taip labai, nesisielok per daug.

STREPSIADAS
Ir kaip neliūdėt:
Pražuvo man turtas, išblyško veidai,
Gyvybės nebėr, ir batų nebėr!
O be šitų nelaimių, sargyboj
Dainuodamas dainą, pajusiu,
Kad ir manęs jau nebėr!

ANTRAS EPEISODIJAS

SOKRATAS (*išeina iš mąstyklos*)
O ką tu dirbi čion? Jau nemąstai?

STREPSIADAS Ar aš?
Dėl Poseidono!

SOKRATAS Apie ką galvoji tu?

STREPSIADAS
Galvojau, ar nuo blakių liks bent kiek manęs.

SOKRATAS
Tu žūsi.

STREPSIADAS Mano mielas, aš juk jau žuvau.

CHORAS
Nereikia suminkštėt, bet apsidengt gerai,
Surasti gudrią mintį priešui nuginkluot,
Apgaut.
STREPSIADAS Ojoi! Kaip iš avinių kailinių
Ištrauksiu mintį gudrią, apgavikišką?
SOKRATAS
Palauk, aš pažiūrėsiu, ką čia daro jis.
Klausyk, miegi?
STREPSIADAS Apsaugok Apolonai, ne!
SOKRATAS
Ar pagavai?
STREPSIADAS Dievaž, dar nieko.
SOKRATAS Nieko? Kaip?
STREPSIADAS
Tik savąjį galiuką dešine ranka.
SOKRATAS
Tad apsidenk ir kuo greičiausiai pagalvok.
STREPSIADAS
Bet apie ką, tu man, Sokratai, pasakyk.
SOKRATAS
Tu pats, ką nori, pirmas sugalvok, sakyk.
STREPSIADAS
Jau šimtą kartų savo norą pasakiau:
Kad niekam neturėčiau nuošimčių mokėt!
SOKRATAS
Tai apsidenk, susmulkink mintį dalimis,
Iš lėto viską apgalvok ir paeiliui
Suskirstyk tinkamai ir smalsiai perkratyk.
STREPSIADAS
Ojoi!
SOKRATAS Ramiai gulėk! Jei neišspręsi ko,
Tai mesk į šalį, eik toliau, paskui sugrįžk
Ir vėl vartyk ir spręsk, visaip svarstydamas.
STREPSIADAS
Mieliausias Sokratuk!
SOKRATAS Kas atsitiko tau?
STREPSIADAS
Radau aš mintį nuošimčiams, skoloms apgaut.

SOKRATAS
Parodyk man čia ją.
STREPSIADAS Sakyk tu, jei...
SOKRATAS Tai ką?
STREPSIADAS
Pasamdęs burtininkę iš Tesalijos[44],
Nutraukčiau naktį aš mėnulį iš dangaus,
Įkiščiau jį į apskritas kaip veidrodis
Makštis, laikyčiau, niekur neišleisdamas...
SOKRATAS
Kokia gi būtų tau iš to nauda?
STREPSIADAS Kokia?
Juk jei mėnulis netekėtų jau daugiau,
Nereiktų nuošimčių mokėt[45]!
SOKRATAS Kodėl gi ne?
STREPSIADAS
Todėl, kad skolos mėnesiais skaičiuojamos.
SOKRATAS
Gerai. Bet aš tau kitą mintį siūlysiu.
Jei dėl penkių talentų bylą kas iškels,
Kaip panaikintum ją, sakyk man atvirai?
STREPSIADAS
Ar kaip? Aš nežinau. Reikėtų pagalvot.
SOKRATAS
Nesukinėk minties tiktai aplink save,
Bet leisk pakilti jai į oro platumas
Kaip grambuoliui, už kojos siūlu pririštam.
STREPSIADAS
Radau puikiausią mintį bylai panaikint,
Ir tu, manau, pritarsi.
SOKRATAS Kokią pagaliau?
STREPSIADAS
Pas vaistininkus teko tau kada matyt
Tą gražų, permatomą akmenį? Su juo
Įžiebia ugnį.
SOKRATAS Ar kristalą tu sakai?
STREPSIADAS
Na taip. O ką, jei aš paėmęs jį tada,
Kai raštininkas bylą man pradės rašyt,

Toli stovėdamas, atsukęs saulėn jį,
Bylos raides ten ištirpinčiau visiškai?

SOKRATAS
Gudriai, vardan Charičių!

STREPSIADAS Oi, kaip aš džiaugiuos,
Kad tą penkių talentų bylą perbraukiau!

SOKRATAS
Dabar tu greitai štai ką pasakyk.

STREPSIADAS O ką?

SOKRATAS
Kaip tu išvengtum pinigų mokėjimo,
Jei neturėtum liudininkų už save?

STREPSIADAS
Labai lengvai ir paprastai.

SOKRATAS Sakyk.

STREPSIADAS O štai:
Kai tik ateis mano bylos eilė, tuojau,
Prieš šaukiamas, nubėgsiu pasikart kur nors.

SOKRATAS
Niekus tauški.

STREPSIADAS Tikrų tikriausiai taip ir bus:
Juk mirusiam jau niekas neiškels bylos.

SOKRATAS
Nesąmonės! Eik sau! Nemokysiu daugiau.

STREPSIADAS
Kodėl? Vardan dievų, Sokratai, nevaryk.

SOKRATAS
Nespėjęs net išmokti, viską užmiršti.
Na, ką tu čia išmokai iš pradžių, sakyk.

STREPSIADAS
Palauk, na kas čia iš pradžių galėjo būt?
Pirmiausia daiktas, kur mes duoną minkome.
Bet kas? Oi varge!

SOKRATAS Eik sau po velnių! Šalin!
Kvailiausias, užmaršiausias senpalaiki, lauk!

STREPSIADAS
Oi varge! Ką dabar daryt? Kur dėtis man?
Pražūsiu neišmokęs malti liežuviu.
Oi debesys, bent jūs patarkit man ką nors.

CHORO VADOVAS

O mes, seneli, patariam tau nuoširdžiai,
Jei kokį sūnų jau užaugusį turi,
Atsiųski jį į savo vietą mokytis.

STREPSIADAS

Turiu aš sūnų — jis didžiai šaunus, dailus,
Bet va, nenori mokytis. Ką man daryt?

CHORO VADOVAS

Ko nusileidi?

STREPSIADAS Vyras trykšta jaunatve,
Į motiną išdidžią, pasipūtėlę.
Einu pas jį. Jei mokytis atsisakys,
Tai aš tikriausiai jį išvysiu iš namų.
(*Sokratui*)
O tu įėjęs truputį palauk manęs.
(*Įeina į savo namus*)

ANTRAS PUSCHORIS (*Sokratui*)

II antistrofa

Ar supranti, kad iš dievų
Tik mes vieni suteiksim tau
Gėrį begalinį?
Nes šisai pasiruošęs tau viską daryt,
Ką tik paliepsi.
Juk matai, kad šitas žmogelis
Sujaudintas ir sužavėtas.
Griebki iš jojo kiek galint daugiau —
Ir greitai, nes tokie dalykai
Keičiasi bematant.

TREČIAS EPEISODIJAS

Ateina S t r e p s i a d a s *su* F e i d i p i d u

STREPSIADAS

Vardan miglos, tu man nebūsi čia daugiau!
Gali nuėjęs ėst Megaklio kolonas!

FEIDIPIDAS
O tu keistuoli tėve! Kas tau darosi?
Prisiekiu Dzeusu, kaip beprotis tu elgies!
STREPSIADAS
Žiūrėk, dar jis prisiekia Dzeusu! Tu kvailiuk!
Tiek metų būdamas, į Dzeusą dar tiki!
FEIDIPIDAS
Iš tikro, ko tu čia juokies?
STREPSIADAS Dabar matau,
Kad vaikas tu, galvoji dar senoviškai.
Vis tiek eik šen, kad sužinotum daug daugiau —
Pats pamatysi, būsi vyras tu tada!
Tik, šiukštu, niekam to dalyko nesakyk!
FEIDIPIDAS
Tai nagi ką?
STREPSIADAS Prisiekei Dzeusu tu ką tik?
FEIDIPIDAS
Prisiekiau.
STREPSIADAS Ar matai, kaip gera mokytis?
To Dzeuso, Feidipidai, nėr!
FEIDIPIDAS O kas yra?
STREPSIADAS
Išvijęs Dzeusą, viešpatauja Sūkurys!
FEIDIPIDAS
Na ir pasakė.
STREPSIADAS Taip iš tikro ir yra.
FEIDIPIDAS
O kas taip sako?
STREPSIADAS Tai Sokratas Meliškis[46]
Ir Chairefontas, blusų tyrinėtojas!
FEIDIPIDAS
Tu tiek jau pakvaišai, kad net ėmei tikėt
Anais patrakusiais žmonėm!
STREPSIADAS Tylėk, tylėk!
Nešmeižki šių protingų vyrų ir gabių —
Tokių taupių, kad net nesikerpa plaukų
Ir niekad nemėgina trintis alyva,
Ir iš šykštumo neina maudytis pirtin!

O tu numaudai turtą man lyg mirusiam!
Bet kuo greičiausiai už mane eik mokytis!
FEIDIPIDAS
O ką ten gero galima iš jų išmokt?
STREPSIADAS
Ką gero? Ogi visą išmintį žmonių:
Matysi, koks storžievis tu ir nemokša.
Bet čia palauk manęs: aš tuoj sugrįšiu vėl.
(Nueina namo)
FEIDIPIDAS
Oi varge! Ką daryt su tėvu bepročiu?
Ar jį dėl pamišimo traukti man teisman,
Ar eiti gal grabų dirbėjams pasakyt?!
STREPSIADAS *(atsineša vištą ir gaidį)*
Žiūrėk, o kaip tu šitą vadini, sakyk?
FEIDIPIDAS
Paukščiu.
STREPSIADAS Gerai. O šitą pavadinsi kaip?
FEIDIPIDAS
Paukščiu.
STREPSIADAS Abu vienaip? Oi, koks juokingas tu!
Žiūrėk, kad nuo dabar vadintum šią visad
Paukštiene, o jos patiną — tik paukštinu!
FEIDIPIDAS
Paukštiene! Ar tai šitokios tu išminties
Išmokai, pas tuos žemės sūnus būdamas?
STREPSIADAS
Ir daug kitų daiktų. Bet, ką išmokdavau,
Tai dėl senatvės viską tuoj užmiršdavau.
FEIDIPIDAS
Matyt, dėl to tu ir apsiaustą praradai.
STREPSIADAS
Nepraradau aš jo,— o tiktai pramąsčiau!
FEIDIPIDAS
O sandalus kur nukišai, beproti, tu?
STREPSIADAS
Aš kaip Periklis juos „praleidau reikalui"[47].
Bet eikime greičiau! Tu tėvo paklausyk,
Net jeigu klystu! Aš kadaise, atmenu,—

Tu dar buvai tada tik metų šešerių,—
Klausiau, kaip man vapėjai, ir už obolą,
Kurį gavau kaip heliastas[48], nupirkau
Tau vežimuką.

FEIDIPIDAS Bet už tai tau atsirūgs!

Abu įeina į Sokrato mąstyklą

STREPSIADAS
Gerai, kad paklausei. Sokratai, šen, išeik!
Va, atvedu tau sūnų; nenorėjo jis,
Bet prikalbėjau.

SOKRATAS Jis, matyt, dar kūdikis,
Ir nesisupo šitose pintinėse.

FEIDIPIDAS
Jei pakabintų, pasisuptumei ir pats!

STREPSIADAS
Po šimts! Ar mokytojui bloga tu linki?

SOKRATAS
Žiūrėk, kaip „pakabintų“ žodį ištarė —
Kvailai. Kaip baisiai lūpas ištempė jisai!
Argi išmoktų šitoks, kaip išvengt bausmių,
Patraukt teisman ar gintis sukantis visaip?
Hiperbolas išmoko už talentą to.

STREPSIADAS
Vis tiek tu mokyk. Jis guvus iš prigimties.
(*Rodydamas ranka*)
Dar būdamas tik tokio dydžio kūdikiu,
Jau statė namelius ir drožė laivelius,
Iš odų dirbo vežimuką, iš plaušų
Išpjaustydavo net varles, matytumei!
Žiūrėk, kad jis išmoktų žodžių abiejų —
Teisingojo ir neteisingo būtinai!
Jei ne abu, tai bent tą neteisingąjį,
Kuris, neteisų gindams, teisų nugali.

SOKRATAS
Lai pats išmoksta, pasiklausęs abiejų,
O aš išeisiu sau.

STREPSIADAS Tik tu gerai žiūrėk,
Kad jis išmoktų kirsti visa, kas teisu!

KETVIRTAS EPEISODIJAS

Įeina Teisingasis *ir* Neteisingasis Žodžiai

TEISINGASIS ŽODIS (*Neteisingajam Žodžiui*)
Išeiki čionai, parodyk save
Žiūrovams, koks tujen akiplėša!
NETEISINGASIS ŽODIS
Tu eik, kur tik nori,— juk daug lengviau
Tave nušnekėsiu minios akyse.
TEISINGASIS ŽODIS
Ar mane? Kas tu toks?
NETEISINGASIS ŽODIS Ogi Žodis!
TEISINGASIS ŽODIS Silpnutis!
NETEISINGASIS ŽODIS
Bet tave nugalėsiu, nors laikomas tu
Stipresniu už mane.
TEISINGASIS ŽODIS Tai kokiu būdu?
NETEISINGASIS ŽODIS
Išgalvodamas daugel naujų minčių.
TEISINGASIS ŽODIS
Tokie daiktai ir klesti dabar
Šių kvailių dėka.
NETEISINGASIS ŽODIS
Ne kvailių, o gudruolių.
TEISINGASIS ŽODIS Sukirsiu tave.
NETEISINGASIS ŽODIS
O kaip?
TEISINGASIS ŽODIS Pasakydamas žodį teisybės.
NETEISINGASIS ŽODIS
Matysi, ginče aš partiesiu tave,
O teisybės, sakau, apskritai nebėra.
TEISINGASIS ŽODIS
Tu sakai nebėra?
NETEISINGASIS ŽODIS O parodyki ją!
TEISINGASIS ŽODIS
Ji yra pas dievus.
NETEISINGASIS ŽODIS
Jei teisybė yra, tai Dzeusas kodėl

Nepražuvo? Juk jis savo tėvą sukaustė[49]!
TEISINGASIS ŽODIS
Tai mat kaip toli
Nuėjo blogumas! Geldelę tuoj man!
NETEISINGASIS ŽODIS
Suvaikėjęs senis, be pusiausvyros tu!
TEISINGASIS ŽODIS
O tu paleistuvis, begėdis esi!
NETEISINGASIS ŽODIS
Tu rožes man žeri.
TEISINGASIS ŽODIS O valkata tu!
NETEISINGASIS ŽODIS
Man lelijų vainiką pini.
TEISINGASIS ŽODIS Tu tėvo žudikas!
NETEISINGASIS ŽODIS
Nejauti, kad mane tu net auksu šlakstai.
TEISINGASIS ŽODIS
Ne auksu tave šlakstau, bet švinu.
NETEISINGASIS ŽODIS
Taip puošia mane šitie žodžiai tavi!
TEISINGASIS ŽODIS
Akiplėša tu!
NETEISINGASIS ŽODIS O tu senis, sukiužęs visai!
TEISINGASIS ŽODIS
Dėl tavo kaltės
Mokyklos nenori lankyti vaikai.
Kada nors atėniečiai turės sužinot,
Kokių dalykų išmokai kvailius.
NETEISINGASIS ŽODIS
Tu bjaurybe šlykštus!
TEISINGASIS ŽODIS Tu gyvuoji gerai,
Nors dar neseniai čia elgetavai,
Sakeisi misietis Telefas esąs[50]
Ir, iš krepšio mintis
Pandeleto[51] išėmęs, kramtydavai sau!
NETEISINGASIS ŽODIS
O, kokia išmintis.
TEISINGASIS ŽODIS Beprotybė kokia!

NETEISINGASIS ŽODIS
Tu man priminei ją.
TEISINGASIS ŽODIS Savo miestą taip pat,
Kurs maitina tave,
Tvirkinantį jo vaikus!
NETEISINGASIS ŽODIS
Tu nemokysi jo, nes Kronas esi[52].
TEISINGASIS ŽODIS
Pamokysiu aš, nes kitaip — jis pražus,
Plepėdams tuščiai.
NETEISINGASIS ŽODIS (*Feidipidui*)
O tu eikš pas mane, tegu siunta sau jis!
TEISINGASIS ŽODIS
Tu gausi į kailį: bandyk jį paliest!
CHORO VADOVAS
Nustokit kovoję ir kėlę ginčus!
(*Teisingajam Žodžiui*)
Parodyk ir tu, ką mokei anksčiau,
(*Neteisingajam Žodžiui*)
Ir tu savo naująjį mokslą,
Kad, išklausęs įrodymų priešingų, šis
Nuspręstų, katrą pasirinkti.
TEISINGASIS ŽODIS
Taip ir noriu daryt.
NETEISINGASIS ŽODIS Ir aš taip pat.
CHORO VADOVAS
Tai katras pirmiau kalbėti pradės?
NETEISINGASIS ŽODIS
Tegu šneka jisai.
Jam kalbą pabaigus, pradėsiu ašai
Žodeliais naujais ir šviežiom mintimis
Lyg kokiom strėlėm apšaudyti jį.
Pagaliau jeigu jis dar mėgins išsižiot,
Tai, geliamas veidą, akis
Lyg kamanių manųjų minčių,
Turės negarbingai pražūti.

PIRMAS AGONAS

PIRMAS PUSCHORIS

O d ė

Parodys mums jiedu dabar,
Remdamiesi liežuviais mikliais,
Protu guviu ir mintimis,
Surikiuotoms į posakius griežtus,
Katras iš jų protingesnis.
Dabar juk laikas atėjo
Išmėginti išmintį savo.
Dėl josios čia kilo tarp mūsų draugų
Vaidas didžiausias.

CHORO VADOVAS (*Teisingajam žodžiui*)

E p i r e m a

Tu papuošei mūsų tėvus vainiku už papročius jųjų kilniuosius,
Tad paskleisk savo balsą džiaugsmingą visur ir savąją širdį parodyk!

TEISINGASIS ŽODIS

Apsakysiu dabar, kaip senovės laikais aš auklėjau jūsų jaunimą,
Tuo laiku, kai klestėjo teisybės kalba, kai gerbiamas buvo kuklumas.
Pirmiausia tada neteko girdėt, kad smarkiai klykautų vaikas,
Tvarkingai žygiuodavo tąsyk būriais berniukai pas kitaristą
Be apsiaustų jokių net šalčių metu, kai bobų snigdavo kąsniais,
Ten jie nesėdėdavo kojas sukeitę, kai mokė dainų kitaristas
„Apie baisiąją miestų griovėją Paladę“ ar „Tolimą skardųjį balsą“.
Dainuodavo jie paprastai ir tvirtai, kaip jųjų tėvai kad dainavo.
O jeigu kuris ir imdavo sau išdykauti ar gaidą sukioti —
Panašiai kaip dabar įsitižo visi į painiuosius sukiojimus Frinio[53],—
Tas gaudavo mušti gerokai lazda, kad pradeda mūzas žaloti.
Palestroj jaunuoliai turėjo sėdėt padoriai, kojas ištiesę,
Kad žiūrovai negautų ko nors pamatyt, kuo jie pasipiktint galėtų.
Paskui atsistoję turėdavo vėl sulyginti smėlį, žiūrėti,
Kad įspaudų jųjų kūno gražaus meilužiai toj vietoj nerastų.
Alyva nesitrindavo kūno vaikai tuomet žemiau savo bambos —

Jų gėdingosios dalys tad lyg obuoliai švelnučiais pūkeliais žydėjo.
Nečiauškėdavo meiliai tada paauglys prieš tą, kuris jį pamylėjo,
Ir neįsdavo pats prie meilužio gašlaus, akimis neviliodavo tyčia.
Pietaudami jie neišdrįsdavo imt ir suvalgyt ridiko gumbelį,
Nemėgindavo griebt iš senesnio žmogaus nei petražolių kuokštės,
nei krapų;
Nesmilaudavo ir nekikendavo sau, nesėdėdavo kojas sukeitę.

NETEISINGASIS ŽODIS
Tai pasenę dalykai, Dipolijų šventėm kvepią, Kedeidais poetais,
Auksiniais žiogeliais, Bufonijomis[54].

TEISINGASIS ŽODIS Tačiau visi šie dalykai
Padėjo išauklėti ir išugdyt Maratono kovotojus tvirtus,
O tujen jau pratini iš pat mažens jaunuolius įsisupt į apsiaustą.
Man kvapą užgniaužia, kada pamatau juos šokant per
Panatenajas:
Sustoję, atkišę prieš pilvą skydus — nesigėdina net Tritonietės[55]!
Todėl, jaunuoli, tu drąsiai mane pasirink — stipresnįjį žodį.
Tada tu išmoksi nekęsti aikštės ir vengti viešųjų maudyklių,
Išgirdęs gėdingą dalyką nuraust, o pajuokiams pykčiu užsidegti;
Kai vyresnis žmogus ateis pas tave, pagerbti — prieš jį atsistoti,
Ir su savo tėvais nesielgt negražiai ir šiaip nedaryt nieko blogo,
Kas tavo drovumą galėtų suteršt ir gimdytojams širdį užduoti;
Nesilaužt į šokėjos namus ir tenai nespoksot į ją išsižiojus,
Kad kekšė nemestų obuolio tau veidan ir garbės neprarastum;
Ir tėvui savajam neatsišnekėt, neprikaišiot jam amžiaus senyvo,
Jo nepravardžiuot Japetu[56] — atsimink, kad jisai tave užaugino.

NETEISINGASIS ŽODIS
Jaunuoli, jei tu paklausysi va šio, tai prisiekiu vardan Dioniso,
Atsitiks kaip su tais Hipokrato vaikais: tu būsi „mamytės sūnelis"[57].

TEISINGASIS ŽODIS
Bet visas žydėsi, žvilgėsi gražiai, palestroje leisdamas laiką,
Aikštėje neplepėsi visokių niekų, dygių ir labai sukinėtų,
Nesigriebsi menkučių bylų, atkakliai ten parodydams proto
aštrumą —
Verčiau Akademo giraitėn nueisi[58], šventųjų alyvų pavėsy
Vaikštinėsi kartu su draugu, vainikus užsidėjęs iš švelniojo meldo,
Be rūpesčio būdams kvepėsi žiedais ir pūpuolėm šlamančia tuopa
Ir džiaugsies pavasario jauno metu, kai platanas su vinkšnomis
šnibždas.

Jei šitai darysi, kaip patariu tau,
Ir būsi stropus, darbštus ir guvus,
Tada bus tikrai
Krūtinė tvirta, o veidas žvalus,
Liežuvis trumputis, plačiausi pečiai,
Pasturgalis didelis, varpa maža.
Jei darysi, kaip įprasta elgtis dabar,
Pirmiausia tau bus
Išblyškę veidai, siauručiai pečiai,
Krūtinė silpna, liežuvis miklus,
Pasturgalis mažas, o varpa — didi,
Visokie pasiūlymai tavo ilgi;
Tu pradėsi laikyti kas bloga geru,
O kas gera blogu.
Pagaliau net ištvirkėliu tapsi tikru —
Begėdžiu kaip ir Antimachas.

ANTRAS PUSCHORIS

Antiodė

O tu, kurs mokai didžios išminties,
Aukštos lyg bokštai, pasauly garsios,
Oi, koks švelnus šaunumo žiedas
Slypi tavojoj kalboj!
Laimingi tie žmonės, kur šitoj šaly
Gyveno dar protėvių mūsų laikais!
(*Neteisingajam Žodžiui*)
Dabar ir tu, kurs esi
Suktosios mūzos įkvėptas,
Tark savo naująjį žodį,
Nes priešas šauniai šnekėjo.

CHORO VADOVAS

Antiepirema

Reikės, atrodo, tau prieš jį įrodymų galingų,
Jei nori pergalę laimėt ir pats neapsijuokint.

NETEISINGASIS ŽODIS

Man širdį spaudžia rūpestis, tiesiog aš trokšte trokštu

Jo tvirtinimus priešingais įrodymais sugriauti.
Mane mąstytojai todėl silpnu žodžiu vadina,
Kad aš pirmasis išdrįsau įstatymus ir teisę
Klastingom ir suktom kalbom beginčijant paneigti.
Šis menas — žodį stiprųjį silpnuoju nugalėti
Yra vertesnis net už tūkstančius puikių staterų[59].
Žiūrėk, sukirsiu kaip matai jo peršamąjį mokslą.
Jis skelbia vandeny karštam tau maudytis neduosiąs.
O kuo gi blogos, pasakyk, tos karštosios maudyklės?

TEISINGASIS ŽODIS

O tuo jos blogos — ir labai, kad vyrus daro lepšius.

NETEISINGASIS ŽODIS

Palauk, jau pagavau tave! Daugiau nebeištrūksi!
Sakyki man dabar tikrai, kuris gi Dzeuso vaikas
Narsiausias buvo ir daugiausia žygdarbių atliko?

TEISINGASIS ŽODIS

Aš už Heraklį nerandu šaunesnio kito vyro.

NETEISINGASIS ŽODIS

Ar tu matei, kad būtų kur Heraklio pirtys šaltos[60]?
O juk šauniausias vyras jis!

TEISINGASIS ŽODIS Maudyklės tos ir kaltos:

Čia mūs jaunuoliai ištisai per visą dieną plepa;
Maudyklės pilnos visados, palestros ištuštėja.

NETEISINGASIS ŽODIS

Lankyti aikštę tu draudi, o aš kaip tik ją siūlau.
Jei būtų blogas daiktas ji, Homeras nevadintų
„Aikštės herojais“ Nestoro[61], taip pat kitų išminčių.
Toliau, dėl mūsų iškalbos, jis teigia, kad jaunuoliams
Nereikia lavintis visai, aš tvirtinu, kad reikia.
Ir vėl jis skelbia įsakmiai, kad vyrai būtų kuklūs.
Bet tai didžiausia bus klaida! Juk kas gi iš kuklumo
Sulaukė sau kokios naudos? Įrodyk, jei aš klystu.

TEISINGASIS ŽODIS

Daug kas. Tiktai dėl jo, žinai, Pelėjas gavo durklą[62].

NETEISINGASIS ŽODIS

Ar durklą? Puikią dovaną laimėjo tas Pelėjas!
Hiperbolas už žibintus surinko daug talentų,
Apgaudinėdams, tik, dievaž, negavo jokio durklo.

TEISINGASIS ŽODIS
Pelėjas dėl didžios drovos Tetidę žmoną gavo.
NETEISINGASIS ŽODIS
Bet greit paliko jį — pabėgo! Buvo mat kuklutis —
Su juo nebuvo malonu po patalais nakvoti!
Žmona juk džiaugias maigoma, o tu — kerėpla senis!
Todėl, jaunuoli, pagalvok, kokia bėda kuklumas
Ir kiek smagumų dėlei jo turėsi tu nustoti:
Berniukų, vyno, moterų, skanėstų visokiausių,—
Netekus šitokių džiaugsmų, ar verta dar gyventi?
Dabar pažvelkime į tai, ko prigimtis mūs trokšta:
Pas kito žmoną nuėjai, paklydai — ir sučiupo!
Nemoki gintis — pražuvai! O su manim draugaudams,
Galėsi ūžt sau, gert, juokaut, kiek leis širdis tavoji.
Į gėdą spjauk! O jei sučiups tave pas kito žmoną,
Sakyk, kad niekuo dėtas tu, nurodyk net ir Dzeusą,
Kuris neatsilaikė pats prieš moteris ir meilę.
Nejaugi tu — žmogus marus — stipresnis net už dievą!
TEISINGASIS ŽODIS
Klausysi jo. O jei įgrūs pasturgalin ridiką,
Pasvilins strėnas? Kaip tada? Nebūsi plačiašiknis?
NETEISINGASIS ŽODIS
Jei plačiašiknis bus, tai kas čia blogo jam?
TEISINGASIS ŽODIS
O kas galėtų atsitikti dar blogiau?
NETEISINGASIS ŽODIS
Kas bus, jei aš tave sukirsiu čia visai?
TEISINGASIS ŽODIS
Tada tylėsiu. Ką gi!
NETEISINGASIS ŽODIS Na, tai pasakyk:
Iš kur gynėjai imami?
TEISINGASIS ŽODIS Iš plačiašiknių.
NETEISINGASIS ŽODIS Taip, tikrai.
O tragikai iš kur yra?
TEISINGASIS ŽODIS Iš plačiašiknių.
NETEISINGASIS ŽODIS Visiškai.
Na, o kalbėtojai iš kur?
TEISINGASIS ŽODIS Iš plačiašiknių.
NETEISINGASIS ŽODIS Ar matai,

Kad tu čionai niekus kalbi?
Žiūrovų štai kurių daugiau,
Žiūrėk!

TEISINGASIS ŽODIS Žiūriu, žiūriu gerai.

NETEISINGASIS ŽODIS
Ir ką matai?

TEISINGASIS ŽODIS
Kur kas daugiau, dievaž, matau
Tų plačiašiknių — šitą štai
Gerai pažįstu, vėl aną,
Ir tą ilgais plaukais tenai!

NETEISINGASIS ŽODIS
Tai ką sakysi?

TEISINGASIS ŽODIS
Aš pralošiau, ištvirkėliai!
Vardan dievų, paimkit štai
Apsiaustą man, aš perbėgu pas jus.
(*Išbėga*)

NETEISINGASIS ŽODIS (*Strepsiadui*)
Tai ką, ar nori vestis sūnų sau namo,
Ar man palikti, kad išmokyčiau kalbėt?

STREPSIADAS
Ir mokyk jį, ir mušk. Žiūrėk, kad man gerai
Tu išgaląstum! Vieną žandą gan aštriai
Smulkioms bylelėms, kitą — jau stambioms byloms.

NETEISINGASIS ŽODIS
Tu būk ramus. Tuoj virs jis sofistu gabiu.

FEIDIPIDAS
Išblyškusiu ir nelaimingu, aš manau.

Feidipidas su Neteisinguoju Žodžiu įeina į mąstyklą

CHORO VADOVAS
Jūs eikit sau.
(*Strepsiadui*)
Manau, kad tau
Šito teks gailėtis.

Strepsiadas nueina

Pasakysime, teisėjai, ką dabar laimėsite,
Jeigu mūsų šitą chorą vertinsit kaip pridera.
Pirma: jeigu jūs laiku norėsite dirvas kartot,
Mes jums lysime pirmiausia, o kitiems visiems — vėliau.
O paskui mes jūsų derlių, vynuoges apsaugosim,
Kad nesusintų jų sausros ir nepūdytų lietus.
Bet jei koks žmogus maruolis mus įžeis — tikrus dievus,
Lai išgirsta, pasakysim, ką iš mūsų jis patirs:
Nesulauks iš savo sklypo vynuogių nei kito ko;
Mat kai vynuogės, alyvos skleisti pumpurus pradės,
Mes tuojau juos nukaposim savomis mėtyklėmis.
Jei plytas matysim spaudžiant, lysime net su ledais
Ir visas jo stogo čerpes sudaužysim į šukes.
Jeigu ves — ar jis, ar draugas, arba giminaitis koks,
Lysime per visą naktį; jis greičiau norės tada
Žūti Egipte smėlynuos nei mus vertinti blogai.

PENKTAS EPEISODIJAS

STREPSIADAS (*išeidamas iš savo namo*)
Penkta štai, ketvirta, trečia, paskui antra,
Galų gale ir ta, kurios aš iš visų
Dienų bijaus labiausiai, purtaus, nekenčiu —
„Senoji ir naujoji“ mėnesio diena[63].
Kiekvienas, kam esu skolingas, tvirtina,
Prisiekia, žada pražudyt mane teisme.
Kai aš teisingai jų prašau ir nuosaikiai:
„Žmogeli, šios skolos dabar nereikalauk,
Aną man atidėk, o tą visai užmiršk“,—
„Pražus mums skolos!“ — pradeda visi jie šaukt.
Ir keikia, šmeižia, jog aš neteisus esąs,
Teismu grasina. Tuščia jų! Man ne galvoj!
Jei tik sūnus išmokęs bus gerai kalbėt!
Pabelsiu į mąstyklą, sužinosiu tuoj.
(*Beldžiasi*)
Berniuk, klausyk, berniuk!

SOKRATAS O Strepsiadai, sveiks!
STREPSIADAS
Ir tu būk sveikas! Dovanėlę šią priimk.
Juk mokytojui reikia atsilyginti.
Dabar sakyk, ar man išmoko jau sūnus
To žodžio, kur anąsyk mudviem įvedei?
SOKRATAS
Išmoko.
STREPSIADAS Tai puiku, Apgaule prakilni!
SOKRATAS
Dabar teisme išvengsi bet kurios bausmės.
STREPSIADAS
Jei net prie liudininkų pasiskolinau?
SOKRATAS
Dar net geriau, nors jų ir būtų tūkstančiai!
STREPSIADAS
Todėl dabar aš pilna gerkle imsiu spiegt[65]:
Raudokit jūs, lupikai nuošimčių didžių,—
Jūs patys, pinigai ir jųjų nuošimčiai!
Jau nieko blogo jūs nepadarysit man:
Grįžo į šituos namus
Mokytas mano sūnus,
Spindįs liežuviu aštriuoju,
Paguoda ir išganymas maniems namams,
Nelaimė priešams, iš didžiųjų vargų
Tėvo išlaisvintojas.
Bėk kuo greičiau pašaukt man jį.
Vaikeli, sūneli, eikš čionai!
Savo tėvo klausyk.

Pasirodo F e i d i p i d a s

SOKRATAS
Štai tavo sūnus.
STREPSIADAS
O mielasis, brangusis!
SOKRATAS
Imk ir veskis jį namo.
STREPSIADAS
Oi sūneli, kaip džiaugiuos! Oi!
Smagu į tavo baltą veidą man pažvelgti.

Čia spindi „paneigimas“, „prieštaravimas“,
Tavy žydėte žydi tas mums įprastas
„O tu ką pasakysi?“ sugebėjimas,
Beskriaudžiant kitą, dėtis nuskriaustu pačiam.
Žinau! Tavasis žvilgsnis — atėnietiškas!
Žiūrėk, kad gelbėtum mane! Juk ir žudei!
FEIDIPIDAS
Tai ko bijais?
STREPSIADAS „Jaunosios ir senos“ dienos.
FEIDIPIDAS
O kuo svarbi „jaunoji ir senoji“ ta?
STREPSIADAS
Tą dieną graso jie mane teisman patraukt.
FEIDIPIDAS
Pražus traukėjai patys, nes negali būt,
Kad ta pati diena pavirstų dviem dienom.
STREPSIADAS
Argi negali?
FEIDIPIDAS Ar galėtų ta pati
Kartu ir senė būti, ir jauna žmona?
STREPSIADAS
Bet toks įstatymas.
FEIDIPIDAS Turbūt nežino jie
Įstatymo prasmės.
STREPSIADAS Kokia gi ta prasmė?
FEIDIPIDAS
Solonas senis buvo liaudžiai palankus[64].
STREPSIADAS
O koks ryšys čia su „sena-nauja“ diena?
FEIDIPIDAS
Jisai teisman patraukti skyrė dvi dienas:
Delčios paskiausią ir pirmiausią jaunaties,
Kad bylos vyktų pirmą jauno mėnesio.
STREPSIADAS
O „seną“ kam?
FEIDIPIDAS Kad teisiamasis dar ir pats
Iš vakaro galėtų skolą atmokėt;
O jei tą dieną nepajėgs jis atsiteist,
Tai iš pat ryto jaunaty užklups byla.

STREPSIADAS

Kodėl gi užstatą už bylą paima
Valdžia ne jaunaty, o išvakarėse?

FEIDIPIDAS

Turbūt jie elgiasi kaip tie ragautojai:
Norėdami greičiau prigrobti pinigų,
Jau stengiasi iš vakaro ragauti jų.

STREPSIADAS (*žiūrovams*)

Gerai. O vargšai! Ko čia sėdite, kvailiai?
Jūs — tik išminčių mūsų pelnas, akmenys,
Tik skaičius, avys, amforos, čia suverstos!
Dabar iš baimės savo garbei ir sūnaus
Užtrauksiu garsiai šitokį enkomiją[65]:
„Laimingasai Strepsiadai:
Ir pats tu išminčius esi,
Ir šitokį sūnų turi",—
Sakys man bičiuliai
Ir bendrapiliečiai;
Labai man pavydės, kai tu teisme bylas laimėsi.
Bet noriu vidun įsivesti tave
Ir ten skaniai pavaišinti.

Abu įeina į namus. Ateina s k o l i n t o j a i *su liudininkais*

ŠEŠTAS EPEISODIJAS

PIRMAS SKOLINTOJAS

Argi turėsiu savo dalį paaukot?
O, niekuomet! Verčiau reikėjo būt tada
Begėdžiu negu tiek bėdos dabar turėt.
(*Liudininkui*)
Tave šiandieną dėl skolos atsivedžiau,
Kad man paliudytum. Turėsiu čia dabar
Su savo bendrapiliečiu net susipykt.
Bet kol aš gyvas, gėdos tėviškei savai
Nepadarysiu, Strepsiadą gi teisman...

STREPSIADAS (*išeidamas iš namų*)

Kas jis?

PIRMAS SKOLINTOJAS ...patrauksiu „senąją ir naująją“.
STREPSIADAS (*liudininkui*)
Tu liudysi, kad jis minėjo dvi dienas.
(*Skolintojui*)
Už ką?
PIRMAS SKOLINTOJAS Už minų dvylika; jas skolinais,
Kai širmį sau pirkai.
STREPSIADAS Ar arklį? Girdite?
Visi juk žino, kad arklių aš nekenčiu.
PIRMAS SKOLINTOJAS
Bet tu prisiekdamas žadėjai man grąžint.
STREPSIADAS
Mat Feidipidas nemokėjo dar tada
To išmintingo žodžio, neįveikiamo!
PIRMAS SKOLINTOJAS
Ar tai dėl to dabar atsisakai mokėt?
STREPSIADAS
O kam kitam galėčiau mokslą panaudot?
PIRMAS SKOLINTOJAS
Ir skolą drįsi neigt, prisiekdamas dievais
Toj vietoj, kur paliepsiu aš?
STREPSIADAS Kokiais dievais?
PIRMAS SKOLINTOJAS
O Dzeusu, Hermiu ir Poseidonu.
STREPSIADAS Dievaž,
Galėčiau priesaikai pridėt tris obolus.
PIRMAS SKOLINTOJAS
Kad tu prasmegtum! Jau per daug man įžūlus!
STREPSIADAS (*rodo į skolintoją*)
Įsūdyta jo oda tiktų ir maišams.
PIRMAS SKOLINTOJAS
Dar tyčiojies!
STREPSIADAS Talpintų ji šešis chojus[66]!
PIRMAS SKOLINTOJAS
Vardan ir Dzeuso didžio, ir kitų dievų,
Tau klius už tai.
STREPSIADAS Man juokas iš tavų dievų!
Prisiekti Dzeusu! Koks tamsumas tų žmonių!
PIRMAS SKOLINTOJAS
Už tai tu gausi atkentėti kada nors!

Sakyk: tai ką? Grąžinsi skolą man, ar ne?
Aš reikalauju atsakyt.

STREPSIADAS Nusiramink!
Tuojau, tuojau! Aš aiškiai atsakysiu tau.
(*Įeina vidun*)

PIRMAS SKOLINTOJAS (*liudininkui*)
Kaip tau atrodo: ar grąžins jisai, ar ne?

STREPSIADAS (*išsineša geldą*)
Kur tas, kurs reikalauja iš manęs skolos?
Sakyk, kas čia per daiktas?

PIRMAS SKOLINTOJAS Kas? Juk gelda čia.

STREPSIADAS
Toks kvailas tu, o reikalauji dar skolos!
Aš nė obolo negrąžinčiau šitokiam,
Kurs „gelda“ ją vadintų vietoje „geldės“.

PIRMAS SKOLINTOJAS
Tai negrąžinsi?

STREPSIADAS Ne, galiu užtikrinti.
Žiūrėk, kad kuo greičiausiai bėgtum man iš čia
Nuo durų!

PIRMAS SKOLINTOJAS Eisiu, bet žinok, tave teisman
Patrauksiu taip, kaip gyvą tu mane matai!

STREPSIADAS
Tada be dvylikos neteksi dar daugiau.
Nors tokio nuostolio nenoriu tau užkraut,
Dėl to, kad neprotingai „gelda“ vadini.

Pirmas skolintojas išeina, ateina antras skolintojas

SEPTINTAS EPEISODIJAS

ANTRAS SKOLINTOJAS
Oi varge, varge!

STREPSIADAS
O čia kas toks prie mano durų skundžiasi?
Gal koks Karkino dievas žodį pratarė[67]?

ANTRAS SKOLINTOJAS
O ką? Gal norite žinot, kas aš esu?
Žmogus nelaimingiausias.
STREPSIADAS Tai žinokis sau
ANTRAS SKOLINTOJAS
Žiaurusis dieve! O dalia! Sulūžo man
Vežimas! Tu, Palade, pražudei mane[68].
STREPSIADAS
O kuo gi! Tlepolemas nuskriaudė tave?
ANTRAS SKOLINTOJAS
Brangusis, nesityčiok, sūnui įsakyk
Grąžinti pasiskolintuosius pinigus.
Ir be skolos aš į nelaimę patekau.
STREPSIADAS
O kokius pinigus?
ANTRAS SKOLINTOJAS Kur pasiskolino.
STREPSIADAS
Jei taip, iš tikro nelaimingas tu esi.
ANTRAS SKOLINTOJAS
Važiuodamas aš iš vežimo iškritau.
STREPSIADAS
Tai ko plepi nukritęs lyg nuo asilo?
ANTRAS SKOLINTOJAS
Ar aš plepu, jei noriu pinigus atgaut?
STREPSIADAS
Matyt, tikrai jau tu nepilno proto!
ANTRAS SKOLINTOJAS Ką?
STREPSIADAS
Atrodo, tavo smegenys jau sukrėstos.
ANTRAS SKOLINTOJAS
Prisiekiu Hermiu, atsakysi man teisme,
Jei negrąžinsi man skolos.
STREPSIADAS Argi manai,
Kad Dzeusas lyja nuolatos nauju lietum,
Kad saulė vėl tą patį vandenį aukštyn
Nuo žemės traukia, rinkdama į debesis?
ANTRAS SKOLINTOJAS
Aš nežinau, ir man visai ne tas galvoj!

STREPSIADAS

Tai kokia teise nori pinigus atgaut,
Jei apie oro reiškinius neišmanai?

ANTRAS SKOLINTOJAS

Jei tas sunku, tai bent grąžinki nuošimčius.

STREPSIADAS

Sakyk, o koks žvėris tas tavo nuošimtis?

ANTRAS SKOLINTOJAS

Tai nuolatinis pinigų daugėjimas:
Kas mėnesį, kas dieną vis daugyn daugyn,
Iš lėto slenkant laikui.

STREPSIADAS Tu gerai sakai.

O jūrą ar dabar laikai jau didesne
Negu anksčiau?

ANTRAS SKOLINTOJAS Dievaž, ji lygiai tokia pat.
Negali jūra padidėt.

STREPSIADAS O kaip, žmogau,
Jei jūra, į kurią tiek upių suteka,
Nė kiek nepadidėja, kaipgi tu gali
Norėti savo pinigus padidinti?
Žiūrėk, kad kuo greičiausiai dingtum man iš čia!
Atneškit man badiklį!

ANTRAS SKOLINTOJAS Jūs paliudysit!

STREPSIADAS (*mušdamas*)

Na bėk! Ko lauki? Širmi, judinkis greičiau!

ANTRAS SKOLINTOJAS

Ar jau pradėsi muštis?

STREPSIADAS Na, dvaily, greičiau!
Aš tau pradėsiu tuoj po uodega badyt.
Matai, jau bėgi! Juk sakiau, kad aš tave
Nuvysiu su arkliais ir tavo vežimu!

Nuvijęs skolintoją, Strepsiadas *grįžta namo sūnaus vaišinti*

PIRMAS PUSCHORIS

III strofa

Va, kas išeina, mėgstant blogą reikalą!
Jį mėgdamas, senis

Jau nori pasisavinti
Paskolintuosius pinigus.
Tikriausiai šiandien atsitiks,
Kad tas sofistas gan staiga
Ir skaudžiai atkentės už tą
Pradėtą apgavystę.

ANTRAS PUSCHORIS

III antistrofa

Galiu užtikrinti, kad greitai jis atras,
Ko troško taip seniai,—
Sūnelį, mokantį kalbėt
Teisybei priešingas kalbas.
Jisai įstengs, ką tik sutiks,
Ir nušnekėt,
Net ir bjauriom apgaulėm.
Tada gal senis panorės,
Kad būtų nebyliu sūnus!

AŠTUNTAS EPEISODIJAS

Išbėga laukan S t r e p s i a d a s, *o paskui jį* F e i d i p i d a s

STREPSIADAS

Ojoi, ojoi!
Bičiuliai mano, ei, kaimynai, giminės,
Padėkit, kas kuo galit! Muša jis mane!
Oi varge! Oi, kaip skauda žandą, galvą, oi!
(*Sūnui*)
Muši, bjaurybe, savo tėvą?

FEIDIPIDAS Taip, mušu.

STREPSIADAS

Jūs matote, prisipažįsta.

FEIDIPIDAS Taip, tikrai.

STREPSIADAS
Bjaurybe, tėvažudi ir plėšike tu!
FEIDIPIDAS
Gali dar pakartoti ir pridėt daugiau,
Žinai, kad man smagu, kai šitaip tu šmeiži!
STREPSIADAS
Ištvirkėli!
FEIDIPIDAS Lyg rožėmis barstai mane.
STREPSIADAS
Muši juk tėvą.
FEIDIPIDAS Tuoj įrodysiu, dievaž,
Kad aš mušu teisėtai.
STREPSIADAS O nenaudėli!
Ir kaip gali teisėtai savo tėvą mušt?
FEIDIPIDAS
Palauk, įrodysiu, sukirsiu aš tave.
STREPSIADAS
Mane sukirsi?
FEIDIPIDAS Ir matysi, kaip lengvai!
Kurį norėsi žodį, pasirink dabar.
STREPSIADAS
O kokį žodį?
FEIDIPIDAS Stiprųjį ar silpnąjį.
STREPSIADAS
Aš pats tave ir mokiau tiesai prieštaraut.
Ir štai dabar įtikinsi mane galbūt,
Kad dora, gera ir teisinga visuomet,
Kai vaikas muša savo tėvą.
FEIDIPIDAS Bet, tikiuos,
Aš tau gerai įrodysiu, ir tu patsai,
Išklausęs mano žodžių, net pritarsi man.
STREPSIADAS
Gerai, kalbėk, aš paklausysiu atidžiai.

ANTRAS AGONAS

PIRMAS PUSCHORIS

Odė

Dabar, seneli, viską apgalvok gerai,
Kad jį nugalėtum.
Jei jis nebūtų mokslu įsitikinęs,
Taip įžūliai nesielgtų.
Matyti, mokslas duoda jam tokios drąsos —
Toks jisai ryžtingas.

CHORO VADOVAS

Epirema

Bet chorui tu papasakok, iš ko tas vaidas kilo,
Ir kaip jis prasidėjo tau, sakyk, kaip ten bebūtų.

STREPSIADAS

Gerai, papasakosiu jums, kaip ginčytis pradėjom.
O buvo taip: kaip žinote, vaišinomės prie stalo,
Pirmiausia paliepiau aš jam dainuot, paėmus lyrą,
Iš Simonido dainą tą, kaip Aviną šukavo[69].
Jisai tiesiog pasakė man: „Dainuot išgėrus, groti,—
Pasenęs daiktas visiškai. Taip daro tik malėjos“.

FEIDIPIDAS

Reikėjo jau tada tave ir mušt, ir spardyt kojom,
Kai paliepei dainuoti man, lyg žiogus tu vaišintum!

STREPSIADAS

Jis taip kalbėjo ir tenai, kaip šičia girdit kalbant,
Net sakė: „Simonidas — tai visai nekoks poetas“.
O aš, nors dideliu vargu, kenčiau dantis sukandęs.
Paskui liepiau jam pasiimt į ranką mirtos šaką
Ir iš Eschilo paskaityt, o jis tiesiog išdrožė:
„Eschilą pirmu aš laikau iš žinomų poetų
Pūstu, triukšmingu, nedarniu, baisingų žodžių pilnu“.
Ir pagalvokit, kaip tada širdis manoji trankės!
Dantis sukandęs jam tariau: „Tai iš naujų poetų

Ką nors protingo ir puikaus dabar man pasakyki",
O jis tuoj padainavo man iš Euripido posmą,
Kaip brolis savo seserį — apsaugok dieve! — maigė.
Tada jau aš neiškenčiau, pradėjau jįjį keikti
Visokiais būdais gan aštriai ir, žodis taip po žodžio,
Susibarėm, suprantate; paskui jisai kad šoko
Ir ėmė grūsti, mušt mane, mėgino net pasmaugti!

FEIDIPIDAS

Visai teisingai. Juk peiki poetą mokyčiausią,
Mūs Euripidą.

STREPSIADAS Mokyčiausią? O — kaip čia pasakius? —
Bijau, kad gausiu vėlei mušt!

FEIDIPIDAS Dievaž, visai teisingai!

STREPSIADAS

Ir kaip teisingai? Aš tave užauginau, begėdi,
Atspėdavau, ko trokšti tu, kai vos švepliot mokėjai!
Ištarsi, būdavo, „py py", tuoj suprantu, pagirdau;
„Niam niam" sakydavai — tuojau atnešdavau tau duonos.
Nespėdavai ištart „kaka", kaip tuoj laukan išnešęs
Laikydavau atkišęs ten, o tu mane vis smaugei,
Nors aš prašiau, šaukiau, rėkiau,
Kad jau man reikia tuoj kakot,
Bjaurybe, nenešei laukan,
Ir smaugiamas turėjau
Čia pat apsikakoti!

ANTRAS PUSCHORIS

Antiodė

Jaunuolių širdys, rodos, dreba laukdamos,
Ką šis dabar pasakys,
Juk jei, taip pasielgęs, tėvą vis dėlto
Plepėdamas įtikins,
Už senių odą mes neduosim
Nė vieno mažo žirnio.

CHORO VADOVAS

Antiepirema

O tu, kurs vis naujus žodžius paskelbi išgalvojęs,

Žiūrėk, kad mus įtikintum, jog tu kalbi teisingai!
FEIDIPIDAS
O kaip smagu susipažint su išmintim naująja
Ir net su panieka žiūrėt į tai, kas miestui šventa!
Anksčiau, kol buvo man galvoj tiktai žirgai, jojimas,
Trijų žodelių be klaidos nestengdavau suregzti.
Dabar, kai mokytojas šis jau tam padarė galą,
Aš moku mintyt įžvalgiai, protauti ir kalbėti,
Tikiuos įrodyti lengvai, jog tėvą mušt teisinga.
STREPSIADAS
Verčiau tu jodinėk, dievaž, jau man geriau laikyti
Net ketvertą ristų žirgų negu į kailį gauti.
FEIDIPIDAS
Grįžtu atgal,— nutraukei tu, kai aš kalbėt pradėjau,—
Pirmiausia klausiu: ar manęs nemušdavai dar vaiko?
STREPSIADAS
Na taip, nes rūpinaus tavim, darydavau tau gera.
FEIDIPIDAS
Sakyk, o kas čia blogo bus, jei tau aš kailį persiu,
Norėdams gera padaryt,— juk mušam tik iš meilės!
Kodėl kentėjau aš smūgius, o tu nenori kęsti?
Kad laisvas tu? — Juk aš taip pat esu užgimęs laisvas!
Vaikai tai verkia, tėvas ar neturi verkt[70]?
Sakysi, kaipgi vaikas bus ir nemuštas, neverkęs?
Aš atsakysiu tau į tai: „Juk senis — dukart vaikas",
Tad seniams dera net daugiau raudoti nei mažiesiems,
Nes jiems daryt klaidas mažiau pritinka kaip jaunimui!
STREPSIADAS
Bet joks įstatymas neleis su tėvu šitaip elgtis.
FEIDIPIDAS
Argi tasai, kurs pirmas tą įstatymą išleido,
Nebuvo toks kaip tu ir aš, įtikint nesistengė?
Juk panašiai ir aš galiu įstatymą išleisti,
Kad vaikas tėvui už smūgius galėtų atsikeršyt.
Kiek smūgių gavome prieš šį įstatymą išleidžiant,
Juos dovanojome tėvams — tegu duoti bus veltui.
Žiūrėk: gaidžiai ir šiaip kiti mums žinomi gyvūnai
Kaip smarkiai kertas su tėvais! O mes juk ne kitokie!
Tik tuo jie skiriasi nuo mūs, kad potvarkių nerašo.

STREPSIADAS
Jei tu visokiais atvejais gaidžius pamėgdžiot nori,
Tai ko gi mėšlo nelesi ir netupi ant karties?
FEIDIPIDAS
Visai kas kita čia, tėvuk, nemano ir Sokratas...
STREPSIADAS
Todėl ir nesimušk! Jei ne, reikės ir tau gailėtis.
FEIDIPIDAS
Kodėl?
STREPSIADAS Kaip aš tave mušu, ir tu galėsi mušti,
Kai tik turėsi pats vaikų.
FEIDIPIDAS O jeigu neturėsiu,
Tai mano raudos veltui bus, o tu sau mirdams juoksies!
STREPSIADAS
O man atrodo, jis, draugai, gryniausią tiesą kalba,
Matyt, jaunuoliams reiktų duot, kas jiems tikrai priklauso.
Ir mes turėtume raudot, jei darom neteisybę.
FEIDIPIDAS
Paskelbsiu kitą mintį tau.
STREPSIADAS Jau aš tikrai pražūsiu!
FEIDIPIDAS
Galbūt tada nepyksi tu už tai, ką pats patyrei.
STREPSIADAS
O kaip? Kokia nauda man bus iš to, ką pasakysi?
FEIDIPIDAS
Primušiu motiną taip pat.
STREPSIADAS Ką tu sakai, bjaurybe?
Tai dar didesnė bus kaltė!
FEIDIPIDAS Remiuos žodžiu silpnuoju.
Įrodysiu bematant tau,
Kad reikia mušti motiną!
STREPSIADAS
Jei šitaip pasielgsi tu,
Tai kas gi bekliudys pačiam
Bedugnėn nusirist kartu
Su Sokratu,
Su tuo žodžiu silpnuoju?
Per jus, o debesys, aš patekau bėdon,
Mat jums buvau pavedęs savo reikalus!

CHORO VADOVAS
Dėl viso šito kaltas tu esi patsai —
Juk pats kaip tik į blogus darbus nukrypai!
STREPSIADAS
Kodėl jūs šito man tada nesakėte,
O kaimo seniui tuščią viltį žadinot?
CHORO VADOVAS
Mes šitaip darom visados, kai tik ką nors
Pamatom užsigeidus nedorų darbų.
Galų gale nelaimėn tokį įstumiam,
Kad jis išmoktų gerbti ir bijot dievų.
STREPSIADAS
Blogai, o debesys, bet juk pelnytai man!
Mat nereikėjo savintis šitos skolos!
Tiek to!
(*Feidipidui*)
Dabar, brangusis mano, eikime
Nušluokim Chairefontą, tą prakeiktąjį,
Taip pat Sokratą: apgavikai jie tikri!
FEIDIPIDAS
Aš mokytojams negaliu daryt skriaudos.
STREPSIADAS
Vardan tėvų globėjo Dzeuso, skriausi juos!
FEIDIPIDAS
Tėvų globėjo Dzeuso? Persenęs esi!
Argi yra koks Dzeusas?
STREPSIADAS Taip, yra!
FEIDIPIDAS Nėra!
Išvijęs Dzeusą, viešpatauja Sūkurys!
STREPSIADAS (*rodydamas į indą*)
Jo neišvijo, tik dėl šito sukinio
Aš taip galvojau[71]! Oi, kokia nelaimė man!
(*Kreipiasi į sukinį — puodą*)
Tave net, puode, palaikiau tada dievu!
FEIDIPIDAS
Šneki nesąmones, kliedėti net ėmei!
(*Išeina*)
STREPSIADAS
Oi, kaip paklydęs, koks pakvaišęs aš buvau,

Kai per Sokratą atmečiau visus dievus!
(*Kreipiasi į gatvėje, prie durų, stovinčią Hermio statulą*)
O mielas Hermi, tik nepyki ant manęs,
Netriuškink tu manęs, šią kaltę dovanok!
Juk aš buvau pamišęs dėlei plepalų!
Patark tu man dabar, ar juos patraukt teisman,
Ar kaip kitaip su sukčiais šiais susidorot?
(*Prikišęs ausį prie Hermio statulos, klausosi*)
Gerai, kad bylinėtis man nepatari,
O kuo skubiausiai jų namus liepi padegt.
(*Vergui*)
Ksantijau, kopėčias ir kaplį šen atnešk;
Paskui ant šios mąstyklos greitai užsilipk,
Pradėk kapliu daužyti, stogą išardyk,
Jei myli savo poną, tolei nenustok,
Kol lubos ant galvų bjaurybėms neužgrius.
Atneškit kas tuojau žibintą uždegtą!
Jie man už viską šiandien skaudžiai atkentės.
Nors ten ir baisiai girias savo išmintim!

MOKINYS (*viduje*)
Ojoi, ojoi!

STREPSIADAS
Dabar tu, degle, kuo daugiausia duok liepsnos!
(*Su deglu padega Sokrato mokyklą*)

MOKINYS
Žmogau, ką tu darai?

STREPSIADAS Ar ką darau? O štai
Grakščiai kalbuos su jūsų namo sijomis!

KITAS MOKINYS
Oi varge! Kas mums padegė namus dabar?

STREPSIADAS
Tasai, kurio apsiaustą nukniaukėte jūs!

KITAS MOKINYS
Mums galas! Jau pražuvom!

STREPSIADAS To aš ir geidžiu,
Jei tik kaplys manęs čia kartais neapvils
Arba nenusisuksiu sprando krisdamas!

SOKRATAS
O tu, žmogau, tenai ant stogo ką darai?

STREPSIADAS
Skraidau ore ir saulę tirdamas stebiu.
SOKRATAS
Oi varge! Nelaimingas aš, baigiu užtrokšt!
KITAS MOKINYS
O man, vargšeliui, jau, matyt, reikės iškept!
STREPSIADAS
Tai ko jūs man įžeidinėjate dievus
Ir norite mėnulio būstinę ištirt?
(*Vergui*)
Daužyk tu juos ir mušk — jie to verti tikrai!
Juk jie, bjaurybės, šitaip niekino dievus!
CHORAS (*žiūrovams*)
Dabar išveskite mus laukan, šiandieną gana prisišokom.

ARISTOFANAS

Taika

Aristophane [OEVRES] T. 2
Texte établi par Victor Coulon et traduit par Hilaire Van Daele
Paris, Les belles lettres, 1924

Iš senosios graikų kalbos vertė
SIGITAS NARBUTAS

V E I K Ė J A I

DU TRIGAJO TARNAI
TRIGAJAS
MERGAITĖ — Trigajo duktė
HERMIS
KARAS
SĄMYŠIS — Karo tarnas
Žemdirbių CHORAS
HIEROKLIS — žynys
PJAUTUVŲ DIRBĖJAS
GINKLŲ PIRKLYS
DU BERNIUKAI — Lamacho sūnus ir Kleonimo sūnus

PROLOGAS

Orchestros gilumoje, dešinėje, vynuogių augintojo Trigajo sodyba; viduryje išėjimas iš olos, užverstos dideliais akmenimis; kairėje Dzeuso rūmai. Priešais Trigajo sodybą tvartas uždarytomis durimis. Prieš tvartą du Trigajo tarnai: vienas be atvangos geldoje minko mėšlą, o kitas jį nešioja į tvartą

PIRMAS TARNAS
Ar vabalui minklės dar neturi? Greičiau!
ANTRAS TARNAS
Še, imk! Kad jį parautų negera mirtis,
Jei jis turėjo ką skanesnio burnoje.
PIRMAS TARNAS
Duok dar, suminkęs gera iš po asilų.
ANTRAS TARNAS
Tuojau. Še, imk. O kur ankstesnis davinys?
Nejau suėdė?
PIRMAS TARNAS Dzeuse! Stvėrė iš delnų,
Tarp kojų pavoliojo, makt, ir po minklės.
Nedelsdamas sukrušk daugiau ir geresnės.
ANTRAS TARNAS (*į žiūrovus*)
Padėkit susimildami, mėšlavežiai,
Nes tuoj uždusiu palei geldą, dievaži!
PIRMAS TARNAS
Dabar ištvirkusio berniuko tyrę plak,
Nes pageidauja ko nors minkšto.
ANTRAS TARNAS Te, nunešk.
(*Į žiūrovus*)
O visgi vieno daikto niekas neprikiš:

Kad triūsdamas prie geldos šito ragavau!
PIRMAS TARNAS
Duokš minklę, kur turi, paskui suminkyk dar.
ANTRAS TARNAS
Prisiekiu viešpačiu Apolonu, gana!
Šio triumo smarvė viršijo manas jėgas.
PIRMAS TARNAS
Tai duokš, nunešiu smarvę su visu triumu.
ANTRAS TARNAS
Tegriebia jį varnai su tavimi podraug!
(*Į žiūrovus*)
Gal kas iš jūsų man galėtų pasakyt,
Kur gauti nusipirkti nosį be skylių?
Kaip gyvas varganesnio darbo nedariau
Nei maisto tam mėšlyno įnamiui ruoša!
Jei pusparšis ar šuo, atradęs ką dvokaus,
Į skrandį skuba kišt, tai vabalas — ne toks:
Jis laikos išdidžiai ir neina ėsti tol,
Kol grūdamos perdien negauna iš manęs —
Lyg moteris minkštos roputės — tos minklės.
Pala, ar tik nebus pabaigęs valgį? Tuoj
Pažvelgsime, duris pravėrę atsargiai.
(*Žiūri pro duris*)
Tašyk ir grūsk į pilvą mitalą, kol pats
Nuo persirijimo nusprogsi nejučia.
Nė motais! Prakeiktasis kerta iš peties,
Lyg sunkiasvoris maldamas pilnais žandais
Ir purtydamas galvą, sukdamas rankas
Lyg uosto darbininkas, vejantis stiprias
Virves vytinėms, baržoms ir kitiems laivams.
Rajus tu padaras, dvokus ir nešvarus!
Ir kam į galvą šovė tokį pagimdyt?
Juk Afroditė ir Charitės prie tavęs
Nagų turbūt nekišo.
PIRMAS TARNAS Kas gi?
ANTRAS TARNAS Dievaži,
Tas smakas — griausmavaldžio Dzeuso kūrinys.
PIRMAS TARNAS
Žiūrėk, koks nors protingos išvaizdos piemuo

Iš parterio dar perklaus: „Koks čia kūrinys?
Kuo dėtas vabalas?“ Jam atsakys tuojau
Svetys iš Jonijos, sėdėdamas greta:
„Atrodo, kad apie Kleoną ši vieta[1]:
Jam negarbingai tenka mėžinį kabint“.
Bet aš tam vabalui nunešiu atsigert.

ANTRAS TARNAS

Mielai paaiškinsiu komediją vaikams,
Prakutusiems vyrukams, vyrams ir pilniems
Jėgų vyriškiams, o kartu visiems kitiems
Didžiai smarkiems žmoneliams vyrų giminės.
Manasai šeimininkas kraustos iš galvos,
Tačiau ne taip kaip jūs, o visiškai naujai:
Į dangų kiaurą dieną spitrina akis,
Ant Dzeuso pyksta, deda jį į šuns dienas:
„Ei, Dzeuse, ką darai? Nejau neketini
Padėti kartą šluotos? Liaukis, nes visai
Heladę nušlavei!“
Bet ša, prašau tylos:
Man rodosi, kad kalba netoli kažkas.

TRIGAJAS (*už durų*)

O Dzeuse, ką darai su mūsų žmonėmis?
Nepastebėsi, kaip sunaikinai visus.

ANTRAS TARNAS

Girdėjot, kaip jisai ten kraustos iš galvos?
Tai šit kokios bėdos sulaukė šie namai!
Tik paklausykit, ką pasakė šis žmogus,
Kai pirmą kartą išsiliejo jam tulžis:
„Kaip čia į dangų man pas Dzeusą nusigaut?“
Sunėręs kopėčias, kokių dar nemačiau,
Suskato lipt viršun ir keberiojos tol,
Kol prasiskėlė galvą, kritęs iš aukštai.
O vakar su protu susibarė visai:
Didžiausią vabalą Sicilijos veislės[2]
Parsinešė ir man prisakė jį apliuobt;
Pats glostė jį ranka ir kalbino gražiai:
„O Pegasėli, tu — skrajūnų pažiba!
Pagelbėk ir mane pas Dzeusą nulakink!“
Na, bet pažvelgsiu dar, ką veikia ten anas.

(Įeina į tvartą ir tuoj išbėga atgal)
Nelaimė! Ei, greičiau, kaimynai, bėkit šen!
Manasai šeimininkas varosi aukštyn!
Ant vabalo lyg ant kumelės raitomis!

Pasirodo T r i g a j a s raitomis ant teatro mašinos, vaizduojančios didžiulį mėšlavabalį ištiestais sparnais

TRIGAJAS
Pamažėl, pamažėl! Gyvuliuk, neskubėk
Ir į priekį nelėk kaip patrakęs arklys.
Patausok jėgeles, nes prireiks, o dabar
Duok įšilti gerai sąnarių raumenims
Ir kelionei kaip reikiant sparnus išmangink!
Ir po nosimi man nesmardinti prašau!
Ar girdi, gyvuly?! Na palauk! Neklausai —
Tučtuojau namuose uždarau, ir gana!

ANTRAS TARNAS
Šeimininke, ar tau galvoje negerai?!

TRIGAJAS
Uždaryk srėbtuvus.

ANTRAS TARNAS
Kur padangių keliais danginies be naudos?

TRIGAJAS
Virš Heladės visos pakilau ir lekiu,
Kad nepaprastą darbą nuveikčiau danguj.

ANTRAS TARNAS
Ką čia dar sumanei? Pakvaišai jau, ar ką?

TRIGAJAS
Patylėtum geriau nekriuksėjęs, kvaily!
Greit ateis valanda garsiai reikšti jausmus,
O dabar paprašyk, kad nutiltų visi,
Tupyklas ir kitus latakus atmatoms
Išsikuopę išgrįstų plytelėm naujai
Ir kad tuoj užsikimštų šiknas sandariai.

ANTRAS TARNAS
Nė nemanau tylėti, jeigu tučtuojau
Man neiškloji, kur išlėkti ketini.

TRIGAJAS
Kur dar kitur, jei ne pas patį Dzeusą!

ANTRAS TARNAS Ko?!
TRIGAJAS
Pasiteirausiu, ką ketina ten, danguj,
Su Graikija ir su mumis visais daryt.
ANTRAS TARNAS
O jei jis nesileis į kalbą su tavim?
TRIGAJAS
Prikišiu, kad graikus išmainė į medus[3].
ANTRAS TARNAS
Na, ne! Kol gyvas, to neleisiu, dievaži!
TRIGAJAS
Kad kito kelio neturiu.
ANTRAS TARNAS Vaikai, aū!
Palikęs jus likimo valiai, paslapčia
Ketina jūsų tėvas lėkti į dausas.
Į kojas pulkit jam: gal nepaliks vienų?

Pasirodo Trigajo d u k r o s. *Viena kreipiasi į tėvą*

MERGAITĖ
„Mylimas tėve, nejaugi teisinga
Nuogirda, gimtą pastogę pasiekus[4]",
Kad su protu susipykęs ištrauki
Paukščių takais kibti dievui į barzdą?
Mielas tėveli, sakyk, kiek tiesos čia, o kiek neteisybės?
TRIGAJAS
Regis, teisybė, vaikel. Mat dažnai man suspaudžia paširdę,
Kai jūs paprašot, gražiai tėveliu pavadindamos, duonos,
O namuose nerandu nei kriaukšlės, nei sudilusio grašio.
Va, jei sugrįšiu namo, danguje apsidirbęs sėkmingai,
Bus pyragėlio visoms ir po saują saldėsių kiekvienai.
MERGAITĖ
Kas nugabens tave per dangų pas dievus?
Juk laivas niekada šio kelio neįveiks.
TRIGAJAS
Ne laivas nugabens, o šis nartus arklys.
MERGAITĖ
Ir kam tokia mintis atėjo, tėveliuk,
Išjoti vabalu, pamovus pavalkais?

TRIGAJAS
Jei Ezopu tikėt, tai pasiekė dievus
Jis vienas iš visų sparnuočių kitąsyk.
MERGAITĖ
Gali man nemeluot. Kas patikės tavim,
Kad pas dievus nuvyko dvokiantis vabzdys?
TRIGAJAS
O buvo taip, dukrel. Susibarė kažko
Mėšlavabalis su kaimynu ereliu
Ir keršydamas jam išrito kiaušinius[5].
MERGAITĖ
Ar nevertėjo tau Pegaso pasbalnot?
Su juo iškilmingiau atrodytum dievams.
TRIGAJAS
Kad ne: man pašaro reikėtų dveja tiek.
Dabar ką ėsiu pats, tuo mitinsiu ir jį.
MERGAITĖ
O jei vandens gelmė pagaus į glėbį jus,
Ar jis išneš tave iš marių ant sparnų?
TRIGAJAS
Su savimi turiu laivavairį: jei kas,
Mėšlavabalis taps man naksišku laivu[6].
MERGAITĖ
Į kokį uostą jūs parpiauksite abu?
TRIGAJAS
Į Vabalo: mat toks Pirėjuje yra[7].
MERGAITĖ
Žiūrėk, tik nenusprūsk nuo žirgo iš aukštai:
Jei imtumei šlubuot, tai Euripidas greit
Sumotų padaryt herojų iš tavęs!
TRIGAJAS
Aš saugosiuos, vaikai. Na, o dabar — sudie!
(*Į žiūrovus*)
Dėl tamstų man priseis kentėt ir vargas vargt,
Todėl prašau visų nepersti tris dienas:
Jei, neduokdie, užuos, kai skrisiu dangumi,
Mane nukrės, o pats puls smarvės kryptimi.
(*Kyla ant vabalo į dangų*)

Pegasėli brangus, lėk smagiai per erdves
Ir ausim pakarpyk, kad girdėtųs žemai
Nuotaikingas auksinių brązlų žvangesys.
Ką darai? Ką darai?! Kur gręži tu šnirpšles?
Ten juk nieko daugiau, be tupyklos, nėra.
Prašom nešt, gyvuly, po tiesumais aukštyn
Ir pas dangiškas Dzeuso namelių duris
Pristatyti mane ant greitųjų sparnų!
O nuo mėšlo krūvos suk į šalį šnirpšles:
Įprastinį patiekalą reikia pamiršt.
(Šaukia žemyn)
Ei tu ten, apačioj! Ką, vyruti, darai,
Kur Pirėjuje draugalų gatvėj tupi?!
Negi reiks man pražūti dabar per tave?
Tučtuojau negailėdamas žemių užkask,
Ant viršaus du čiobrelių keru pasodink
Ir, be to, dar palaistyk kvapiąja mira,
Nes jei žirgas mane iš aukštybių nukrės,
Tai už pabaudą Chijo gyventojams teks
Už Trigają sidabro pagalvę mokėt[8]:
Kam rūpės, kad kalta kažkieno subinė?!

Vabalas pradeda leistis

Oi, kaip baisu! Ojoi! Be juoko! Ojojoi!
Turėk sarmatos, mašiniste, ką darai?!
Širdis man suvisam nukrito į kulnus.
Sueisiu vabalui maistan, pasigailėk!

Trigajas nusileidžia priešais Dzeuso rūmus

Atrodo, pas dievus atskridome šiaip taip,
Ir Dzeuso namelius aš prieš save matau.
(Beldžia)
Ei, kas ten pas vartus! Atidaryk greičiau.

PIRMAS EPEISODIJAS

HERMIS (*iš vidaus*)
Kažkur pasmirdo žmogumi.
(*Pravėręs duris*)
O kas gi čia
Per mėšlo kauburys?!
TRIGAJAS
Čia vabalėžirgis.
HERMIS
Storžievi, nevidone, niekše įžūlus!
Niekšų niekšiausias niekšpalaiki, už kurį
Niekšesnio nebėra, nebuvo ir nebus!
Iš kur atsiradai ir kuo vardu esi?
TRIGAJAS
Niekšų niekšiausias niekšpalaikis vadinuos.
HERMIS
Sakyk, akiplėša, kokios tu giminės?
TRIGAJAS
Niekšų niekšiausių niekšpalaikių.
HERMIS
O tėvai?
TRIGAJAS
Niekšų niekšiausi niekšpalaikiai.
HERMIS
Na, palauk,
Jei savo vardo tučtuojau nepasakai,
Tai, girdi Žemė, tuoj palįsi po žeme!
TRIGAJAS
Trigajas atmoniškis, vynuogėm verčiuos[9],
Ne skundais, apkalbom ir juolab ne bylom.
HERMIS
Ko atkakai?
TRIGAJAS
Turiu tau jautienos gražios.
HERMIS (*pakeitęs balsą*)
Bėduli, kaip sukeliavai?
TRIGAJAS
Matai, šikšna,
Niekšų niekšiausias niekšpalaikis nebesu?!
Nueik, pakviesk man Dzeusą.
HERMIS
Jo nėra —
Išvykęs. Vakar iškeliavo iš namų.

TRIGAJAS

O kur?

HERMIS O ten.

TRIGAJAS Bet kur?

HERMIS Nepaprastai toli.

Jei nori tikslėliau, tai — po dangaus skliautu.

TRIGAJAS

O tu ką pasilikęs vienas čia veiki?

HERMIS

Dievų rakandus saugau: puodus, puodynes,
Puodžiokus, puspuodžius ir šiaip sau puodelius.

TRIGAJAS

Kas privertė dievus išvykti iš namų?

HERMIS

Ant Graikijos dievai supyko, ir sudie,
Sutarę su Karu, kad prižiūrės namus.
Jam leido su jumis daryti, ką norės,
O patys kuo aukščiau pakilo, kur ausų
Nei karo aidesiai, nei maldos nepasieks.

TRIGAJAS

Sakyk, už ką dievai taip skaudžiai baudžia mus?

HERMIS

Už tai, kad Karas jums mielesnis nei Taika,
Kurią dievai perniek jums piršo taip dažnai.
Jei tik sėkmė kare lydėjo spartiečius,
Šie rėkė: „Atsirūgs Atėnams, dievaži!“
Jei pereina sėkmė Atėnams į rankas
Ir Sparta su taika jau beldžias į vartus,
Atėnuos — šurmulys: „Mums muilina akis!
Atėne! Argi jais kas gali patikėt?
Jie pasirodys vėl, kai Pilas mūsų bus[10]“.

TRIGAJAS (*į žiūrovus*)

Jo žodžiuos atpažįstu mūsų kalbeles!

HERMIS

Nė nežinau, kada sulauksite Taikos.

TRIGAJAS

Ar ji ne su dievais? Visi kartu sugrįš.

HERMIS

Tas ir yra, kad ne. Tas įnamis baisus

Uždarė ją giliam urve ana žemai,
O angą į tenai užrito akmenim,
Kad nesurastų joks žmogus jos tam urve.

TRIGAJAS
O kaip jis su mumis ketina pasielgt?

HERMIS
Ne viską težinau, tačiau mačiau, kaip jis
Anądien iš kažkur pargrįžo su piesta,
Bet tokia didžiule, kokios dar nemačiau.

TRIGAJAS
Kam Karui tos piestos?

HERMIS
Mat ruošiasi joje
Į mutinį sugrūsti Graikijos miestus.
Na, bėgsiu, nes girdėt, kaip bilda kas viduj.

TRIGAJAS
Ir man iš čia autus pats laikas nešt. Aure,
Kaip baisiai po namus perkūnija piesta!
(*Slepiasi*)

ANTRAS EPEISODIJAS

Orchestroje pasirodo K a r a s, *su didžiule piesta rankose*

KARAS
Tai ašarom paplūs mirtingieji, kai aš
Pradėsiu kaulelius jų grūsti piestoje!

TRIGAJAS (*pasislėpęs*)
O visagali Apolone, tai piesta!
Tokioj lengvai visi Heladės miestai tilps.
Tai šit kokia bėda vadinama Karu:
Ginkluotas lig dantų ir greitas it mirtis!

KARAS
Pražūsit, Prasijos, šiandieną už niekus[11];
Tegu bus ši bėda per amžius prakeikta!

TRIGAJAS (*į žiūrovus*)
Nejaudina manęs nelaimė svetima,
Užtat Lakonijoj didžiulė maišatis.

KARAS
Na, Megarai, ir jus ištiks ta pat lemtis[12],
Kai sukapojęs į kaponę imsiu grūst.
(*Meta į piestą česnaką*)
TRIGAJAS (*į žiūrovus*)
Ojojojoi, kokių dejonių ir verksmų
Užtaisė vargšams megariškiams kraugerys!
KARAS
Sicilija ne ką geresnė už kitus.
(*Meta į piestą sūrį*)
TRIGAJAS (*į žiūrovus*)
Ojojojoi, kokia šalis perniek pražus!
KARAS
Na, apipilsiu viską atišku medum.
(*Pila į piestą medų*)
TRIGAJAS (*į žiūrovus*)
Ei, nevidone, imk kitoniško medaus!
Nekušink atiško, girdi! Jis per brangus.
KARAS
Ei, Sąmyši!
SĄMYŠIS Aš čia.
KARAS Turbūt seniai verkei?
Ko stovi dykas? Še tau, še tau, tinginy!
(*Muša Sąmyšį*)
TRIGAJAS (*į žiūrovus*)
Kokia sunki ranka.
SĄMYŠIS Valdove, susimilk!
TRIGAJAS (*į žiūrovus*)
Matyt, jo rankos persmirdusios česnaku.
KARAS
Bėk ir akimirksniu menturį atlakink.
SĄMYŠIS
Neturime, nes šiuos namuos mes neseniai.
KARAS
Tuomet nulėk menturio pas atėniečius.
SĄMYŠIS
Lekiu netrukdamas, kad tik negaučiau lupt.
TRIGAJAS (*į žiūrovus*)
Vaje, žmogučiai, kas dabartės bus! Aure,

Kokia baisi grėsmė pakibo ties mumis.
Jei vaikiščias atgal parkaks su menturiu,
Visas šalis anas akimirksniu sukruš.
O Dionisai, siųsk jam pražūtį kely!

KARAS
Ei, Sąmyši!

SĄMYŠIS Aš čia.

KARAS Na, parnešei?

SĄMYŠIS Deja,
Garsus menturis iš Atėnų — odminys,
Heladę permaišęs,— pražuvo neseniai[13].

TRIGAJAS (*į žiūrovus*)
Atėne miela, kaip gerai, kad tas pirklys
Išvyko į aną pasaulį ankstėliau,
Nei spėjo Graikijoje košės prisivirt.

KARAS
Tada iš Lakedaimono skubiai atnešk.

SĄMYŠIS
Klausau, valdove.

KARAS Skuosk ir tučtuojau atgal.

TRIGAJAS (*į žiūrovus*)
Vyručiai, dingojas, bus didelė audra.
Gal Samotrakėj ką į apeigas šventas
Įšventino? Tada maldaukit iš širdies,
Kad grįždamas nulūžtų koją ar abi.

SĄMYŠIS
Ojoi, nelaimė! Ojojoi, kokia bėda!

KARAS
Kas atsitiko? Atnešei?

SĄMYŠIS Grįžau be jo:
Nė Lakedaimone menturio neturį.

KARAS
Kur dėjo?

SĄMYŠIS Išsiuntė į tolimus kraštus,
Prie Trakijos, o ten pražudė amžinai[14].

TRIGAJAS (*į žiūrovus*)
Prisiekiu Dioskūrais, ir labai gerai.
Mums puikiai einas, tik turėkime drąsos.

KARAS

Ei, Sąmyši, įnešk rakandus į namus.
Aš pats menturį pasidirbdinsiu kur nors.

Karas su Sąmyšiu išeina

TRIGAJAS

Prisiminiau žodžius vienos dainos, kurią
Datidas niurkomas užtraukė kažkada[15]:
„Kaip gera, kaip smagu, kai šitaip malonu!“
Užmiršę rietenas, kivirčus ir mūšius,
Heladės sūnūs, imkim ir visiems
Malonią Taiką išvaduokim iš olos,
Kol kitas koks menturis nesutrukdė mums.
(*Šaukia*)
Valstiečiai, staliai, vyndariai, pirkliai,
Atkilėliai, jūreiviai, amatų meistrai,
Salų gyventojai ir tolimi svečiai,
Kuo greičiausiai su kastuvais, virvėmis ir pakilais
Laimės deivę iš nelaisvės išvaduokime bendrai.

PARODAS

Į orchestrą įžengia žemdirbių choras, lydimas Graikijos miestų atstovų

CHORO VADOVAS

Negailėkim, broliai, kojų išvadavimo kely!
Pasitraukėm iš rikiuočių, sukabinome ginklus,
Tad sutelkime, Heladės sūnūs, žygdarbiui jėgas,
Nes nusišvietė Lamachui neapkenčiama diena[16].
(*Trigajui*)
Rodyk, vyre, ką daryti, ir visiems mums vadovauk!
Nesakydamas nė žodžio, dirbs, plušės kiekvienas tol,
Kol į viršų mes iškelsim gervėm, virvėm, pakilais
Mylinčią vynuogienojus deivę, pirmą tarp dievų.

Choras trankiai šoka

TRIGAJAS
Ša, nutilkit ir iš laimės nebelaidykit gerklės,
Kad tik vėl neužsipliekstų mūsų Karas viduje.
CHORO VADOVAS
Kaip apsidžiaugėm, išgirdę pranešimą, kad nereiks
Nė vienam į žygį kilti su paviržiu trims dienoms.

Choras toliau šoka

TRIGAJAS
Pasisaugotumėt šito Kerbero iš apačios[17],
Kad mums nepastotų kelio, kunkuliuodamas pykčiu,
Ir nesutrukdytų deivės išvaduoti iš olos.
CHORO VADOVAS
Na, jau ne! Jei man papuls ši deivė sykį į nagus,
Tai jau niekas iš manęs jos nė už ką neišvilios.

Choras toliau šoka

TRIGAJAS
Susimildami, nustokit laidyti kakarines!
Jei anas atbėgs išgirdęs, tai užspardys mus abu.
CHORO VADOVAS
Temuša ir tesispardo, gal iš pykčio galą gaus!
Na, o aš bent atsišoksiu šiandien iš visos širdies.

Choras toliau šoka

TRIGAJAS
Ką jūs darot? Ar pakvaišot? Liaukitės, vardan dievų!
Iš visų puikiausią žygį pražudysite šokiu.
CHORO VADOVAS
Aš ir pats nė kiek nenoriu kelti triukšmo, bet matai,
Mano valiai pačios kojos nepaklūsta, nors tu ką!

Choras toliau šoka

TRIGAJAS
Na, dabar tai jau užtenka! Liaukis šokęs vienąsyk!
CHORO VADOVAS
Lioviausi, tik neberūstauk.
(*Toliau šoka*)
TRIGAJAS Cha, sakai, o vis trypi.

CHORO VADOVAS

Na, dar vieną kartą koja treptelėsiu, ir gana.
(*Toliau šoka*)

TRIGAJAS

Bet tik šitą vieną kartą. Būk protingas, nebešok.

CHORO VADOVAS

Nebešoksiu, jei tik šitai gali mums pakenkt nors kiek.
(*Toliau šoka*)

TRIGAJAS

Tik pažvelk į jį. Nebaigia!

CHORO VADOVAS Mato Dzeusas, aš dabar
Dešine dar vieną kartą treptelsiu, ir bus gana.
(*Toliau šoka*)

TRIGAJAS

Na, dar vieną kartą leisiu, kad nereiktų susipykt.

CHORO VADOVAS

Paskui dešinę privalo treptelėti ir kairė.
Kaip man linksma, kad ant vagio skydą jau pakabinau!
Net senatvę nusimetęs nekvatočiau taip smagiai.

TRIGAJAS

Nedera linksmybių kelti, kol neaiški pabaiga.
Va, kai rankose turėsim Taiką, niekas nekliudys
Džiaugtis, šaukti ir kvatoti,
Plaukti ar ant kranto likti,
Kuldintis ar šiaip gulėti,
Į Panegirėjas[18] drožti,
Žaisti kotabą[19], vaišintis,
Sibariškai nusidėti
Ir valiuot lig užkimimo.

Strofa

PIRMAS PUSCHORIS

O, kad gaučiau pamatyti šitą dieną bent akim!
Šitiek išvargta vargų —
Formiono pakratai[20]
Nugaroj tebežymu!
Piktas ir rūstus teisėjas nebebūčiau niekada...

TRIGAJAS

Negi tu pakeistum būdą, jei sulauktum tos dienos?

PIRMAS PUSCHORIS

Atsiplėšęs nuo vargų,
Atjaunėčiau ir kaipmat
Tapčiau atlaidžiu žmogum.
O dabar kuo pavirtau,
Su kalaviju, skydu
Nuvarytas mirtinai
Nepaliaujamoj žygiuotėj iš Likėjo ir atgal[21].
Rodyk darbus, ir visi
Puls į talką su džiaugsmu,
Nes laiminga valanda
Skyrė mums tave vedliu.

TRIGAJAS

Tuojau, tik paieškosiu vietos akmenims.

Eina prie olos. Pasirodo H e r m i s

HERMIS

Storžievi! Nevidone! Ką čia sumanei?!

TRIGAJAS

Tą patį, ką ir Kilikontas Milete[22].

HERMIS

Mirtis nenaudėliui!

TRIGAJAS Jei lemta, nieko prieš;
Tik, Hermi, kad lemtis pareina nuo tavęs[23].

HERMIS

Papuolei mirčiai į nagus!

TRIGAJAS Kada?

HERMIS Dabar.

TRIGAJAS

Kad nieko šermenims dar neįsigijau:
Nei miltų neturiu, nei sūrio su savim.

HERMIS

Manyk, kad jau mirei.

TRIGAJAS Mielasis, sutinku;
Ir kaip anksčiau tokios palaimos nejutau?!

HERMIS

Taip Dzeuso liepta; tas, kurį su kastuvu

Nutvers prie šios olos, bus nubaustas mirtim.

TRIGAJAS

Vadinas, iš tiesų aš pasmerktas?

HERMIS Tikrai.

TRIGAJAS

Paskolink tris drachmas kiaulaitei nusipirkt:
Prieš mirtį apeigas atlikti privalau.

HERMIS

O Dzeuse, ar girdi!

TRIGAJAS Nerėk, vardan dievų.

HERMIS

Neužsičiaupsiu nė už ką, bjaurus žmogau!

TRIGAJAS

Prašau vardan štai šios mėsytės, su kuria
Pagarbinti tavęs į dangų atkakau.

HERMIS

Bet Dzeusas iš manęs muštinį padarys,
Jei aš nešauksiu kiek man išneša gerklė.

TRIGAJAS

Maldauju, tik nešauk! Hermyti, pagailėk.
(*Chorui*)
Kas nutiko? Ko čia stovit tartum pagaliai tvoroj?!
Vyrai, gėda! Jei tylėsit, tai anas tuojau prabils.

A n t i s t r o f a

ANTRAS PUSCHORIS

Niekada, valdove Hermi! Niekada, nieku būdu!
Jei meni dar iš manęs
Gautą pusparšį, kurį
Su apetitu tvarkei,
Tai nors jo vardan padėk mums nugalėti sunkumus.

TRIGAJAS

Ar girdi, garbus valdove, kaip jis meilinasi tau?

ANTRAS PUSCHORIS

Priešu nepasidaryk
Meldžiantiems Taikos žmonėms,
O padėk atgauti ją,
Mylimas geradary,

Širdingiausias iš visų
Ir dosniausias tarp dievų,
Jei peisandriškas sultonas stovi tau skersai gerklės[24].
Ir tada šventom aukom
Ir procesijom dažnom
Šlovinsim vien tik tave,
Viešpatie, nuo šios dienos.

TRIGAJAS

Tegu pasiekia jų malda tavas ausis,
Nes jie karščiau maldauja nei prieš tai:
Mat didesnių vagių už juos greit nebebus[25].
(*Kiek patylėjęs*)
Naujieną — svarbią ir baisingą — tau turiu
Apie pavojų, greit užgriūsiantį dievus.

HERMIS

Na, klok, ką ten turi: žiūrėsim, kiek tiesos.

TRIGAJAS

Klastuolis Helijas su Selene kadai
Galvojo, kaip dievus apgauti, kol galop
Sumojo barbarams Heladę dovanot.

HERMIS

Na, o kuriems galams?

TRIGAJAS Kadangi mes dievams
Aukojame, o jie iš barbarų lig šiol
Tegaudavo aukų[26], tai sumetė, kad jei
Heladę atiduos į svetimas rankas,
Tai žemėj aukurai tik jiems vieniems terūks.

HERMIS

Dabar aš suprantu, kam nuvagia dienų
Ir retsykiais keistai važiuoja dangumi.

TRIGAJAS

Užtat bėdoj, brangus Hermyti, mus atjausk
Ir patalkininkauk atėjusiems Taikos.
Ir atiduosim tau visų dievų šventes:
Misterijai šventi, Adonio atminai,
Dipolijai nuo šiol tavu vardu skambės;
Ir Panatenajus paskirsim tau vienam[27].
Ir miestai, nuo vargų išgelbėti, visur
Išgelbėtojui — tau — sudės dosnias aukas[28].

O iš manęs dabar šią dovaną priimk.
(*Dovanoja Hermiui auksinį ąsotį*)

HERMIS (*džiaugdamasis*)
Kas gali atsisipirt auksinėms dovanoms?!

TRIGAJAS (*chorui*)
Na, dabar už darbo, vyrai! Čiupkit, griebkit laužtuvus
Ir sukibę kuo greičiausiai verskit akmenis šalin.

CHORO VADOVAS
Bus įvykdyta! O tujen, protingiausias iš dievų,
Rodyk, kaip nudirbti darbus greit, gerai ir sumaniai,
Ir išvysi, kad mes nesam atgrubnagiai tinginiai.

Choras mėgina versti akmenis

TRIGAJAS (*Hermiui*)
Būk geras ir paduok man taurę, iš kurios
Prieš darbo pradžią mes nuliesime dievams.

HERMIS
Nuliejimas, nuliejimas!
Patylėkit, patylėkit!
Maldaujame dievų, kad graikams ši diena
Atneštų perteklių ir džiaugsmą į namus,
Kad tas, kuris nūnai trauks virvę su mumis,
Neimtų niekada nė skydo į rankas.

TRIGAJAS
O Dzeuse, ir kad jis gyventų taikoje,
Su mylima drauge žarstydamas anglis.

HERMIS
O tas, kuriam labiau norėtųsi ilgų
Karų, užkeikdamas Dionisu, sakau...

TRIGAJAS
Tekrapšto iš žaizdų ietigalių skilas!

HERMIS
O tas, kuriam verčiau tegu nebus Taikos,
Kad tik kare kam nors galėtų vadovaut...

TRIGAJAS
Tebus su juo tas pat, kas su Kleonimu[29]!

HERMIS
O skydais ir kardais prekiaujantis žmogus,
Kuriam ilgi karai geriau negu Taika...

TRIGAJAS

Temis sausa pluta plėšikų naguose[30].

HERMIS

O vergas ar tasai, kas, degdamas noru
Į karą traukt, iš čia norėtų nusiplaut...

TRIGAJAS

Teatsidurs rate ir gaus gerai lazdų.

HERMIS

Na, ką gi. Su šauliu Apolonu, pirmyn!

TRIGAJAS

Vien su Apolonu, o šaulio neminėk.

HERMIS

Tai su Apolonu! Tebus, kaip tu sakai.

TRIGAJAS

Su Hermiu, su Charitėm ir Afrodite!

HERMIS

O su Arėju?

TRIGAJAS Ne!

HERMIS Poseidonu?

TRIGAJAS Tas pat!

Trigajas ir Hermis nulieja dievams auką. Choras kimba už virvių ir pasiruošia nuversti nuo uolos akmenis

HERMIS

Tai stverkitės visi už virvių! Vienas, du...

S t r o f a

CHORAS

Kartu!

HERMIS

Dar vienas, du...

CHORAS

Kartu!

HERMIS

Dar vienas, du...

CHORAS

Visi! Kartu!

TRIGAJAS (*prieidamas prie traukiančiųjų*)

Bet kai kas tai už virvės netraukia visai!

Ko nedirbat? Ko žiūrit iš aukšto į mus?
Atsirūgs, bojotiečiai, jums tai!

HERMIS

Viens, du...

TRIGAJAS

Kartu!

CHORO VADOVAS (*Trigajui*)

Prisijunkit abudu, ir traukiam bendrai.

TRIGAJAS

Argi neplušu aš su jumis? Pažiūrėkit,
Kaip aš traukiu smagiai, kaip tempiu iš peties.

CHORO VADOVAS

Tai kodėl nė iš vietos akmuo?

TRIGAJAS

Lamachai, gyvuly, ko sėdi ir trukdai?
Manai, kad be tavęs neveiksim apsieit?
Argiečiai ir geri: netraukia su kitais[31],
O šaipos iš visų, kas turi vargą vargt:
Jie pelnosi seniai iš abiejų šalių!

HERMIS

Bet lakoniškiai tai darbuojas iš peties.

TRIGAJAS

Labiausiai triūsia tie, kas verčiasi mišku;
O šiaip jie daro tai, ką leidžia varkalys.

HERMIS

O megariškiams tai nesiseka suvis:
Jie riejas tarp savęs lyg šunes prie maitos.

TRIGAJAS

Tie vargetos seniai galuojasi badu.

HERMIS

Kam plūktis be naudos? Taip nieko neišeis.
Sukibkime visi ir traukime bendrai!

Antistrofa

CHORAS

Viens, du...

HERMIS

Kartu!

CHORAS

Viens, du...

HERMIS

Visi! Kartu!

CHORAS

Pajudėjo vos vos.

TRIGAJAS

Ar ne pikta matyti, kaip pluša vieni,
Į save tįsdami, o kiti — atvirkščiai?
Na, ir teks jums, argiečiai, tuojau!

HERMIS

Viens, du...

TRIGAJAS

Kartu!

CHORAS

Piktavalių netrūksta tarp mūsų seniai.

TRIGAJAS (*į darbininkus atėniečius*)

Betgi jūs, kam nemiela gyvent be Taikos,
Ko į viena visi nesutelkiat jėgų?

CHORAS

Tai kad trukdančių dirbti yra.

HERMIS

Ar megariškių man ilgai reikės prašyt[32]?
Keliaukite iš čia, nes deivė atsimins,
Kad jai pirmi akis įtrynėt česnaku.
Ir atėniečiams aš tą patį pasakau:
Jei trauksite iš ten, kur traukėt, neis darbai,
Nes laidot liežuvius toj vietoj, ir gana.
Jei trokštate namo sugrįžti su Taika,
Link jūros reikia jums arčiau pasistūmėt[33].

Hermis ir Trigajas išvaiko valstybes. Lieka vieni atėniečiai ir vėl stveriasi už virvių

CHORAS

Tai imkimės už virvių mes, kurie čia likom, žemdirbiai.
(*Pradeda traukti*)

HERMIS

O jums, vyručiai, sunkumus įveikti einasi geriau!

CHORAS
Girdi, ką porina: geriau! Na, truktelkim sutartinai.
TRIGAJAS
Jei kas ir gali jai padėt, tai tik artojas; kitas — ne.
CHORAS
Ir viens, ir du! Visi! Kartu!
HERMIS
Visi! Drauge! Bendrom jėgom!
CHORAS
Nedelskim, nes už mus jau nieks
To darbo nebepadarys.
HERMIS
Na, liko, vyrai, nebedaug!
CHORAS
Ir viens, ir du! Visi! Kartu!
Ir viens, ir du, ir viens, ir du!
Bendrom jėgom visi! Valio!

Akmenys nuo olos nuvirsta. Angoje pasirodo Taika, lydima nimfų Pjūties ir Mugės

TRIGAJAS
Vynuogienojų viešpatie! Kokiu žodžiu
Tūkstantamforiniu man kreiptis į tave,
Kad džiaugsmą savąjį išsemčiau lig dugnu?
Aš tokio žodžio su savim nė neturiu.
Sveika, miela Pjūtie! Sveikute, Muge! Tu
Taip gundomai dvelki — net spaudžia po širdim —
Karybos pabaiga, alyvom ir mira.
HERMIS
Ar ji tau nekvepia kareivio maišeliu?
TRIGAJAS
Aš neturiu širdies ant kariškos mantos,
Nes atsiduoda ji raugintu svogūnu,
O Mugė — vaišėm, Dionisijais, pjūtim,
Dainom, tragedijom: Sofoklio kūriniais
Ir Euripido rašymais...
HERMIS
Na ne, brolau,
Čia tu apsirikai: šiai deivei nemiela
Teismų kalba, kurios pilni jo kūriniai.

TRIGAJAS
...Koštuvais, gebenėm, avelių bliovimu
Ir skubančių į orę moterų antim,
Girtom tarnaitėm ir apvirtusiom taurėm,
Ir nesuskaitomom gėrybėm kitokiom.
HERMIS
Žiūrėk, kaip draugiškai valstybės tarp savęs
Kalbasija ir kaip kvatoja nuoširdžiai.
TRIGAJAS
Nors vienos žaizdos ir nežmoniški randai,
Vis viena džiaugiasi ir kelia taureles.
HERMIS
Pažvelk į žiūrovus: iš veido kiekvienam
Matyti, kas jis toks.
TRIGAJAS Koks vargšas anava!
HERMIS
Ten dirbantį šalmams kuodus regi. Aure,
Kaip sielvartauja jis.
TRIGAJAS Žiūrėk, kapliadirbys
Pašventino kumščiu ana tą kardžių ten.
HERMIS
Bet pjautuvų meistrai nesitveria džiaugsmu.
TRIGAJAS
Tai nukentės dabar, kas pelnos iš karų!
HERMIS
Na, liepk jau į namus keliauti žemdirbiams.
TRIGAJAS
Vyručiai, drožkite be baimės į namus
Prie įnagių savų ir įprastų darbų,
O kalavijus ir ietis pasidėkit atokiau,
Nes sena tvarka pasklido žemėj, ore ir danguj,
Ir tegu visi į lauką dirbti drožia su daina.
CHORO VADOVAS
Džiaugsmo diena tam, kas pelno duoną prakaitu savu!
Ak, kaip noris tarti: „Sveikos“, regint vynuogių kekes
Ir figas, kurias dar vaikas savo rankom sodinau!
Mano sieloj šiandien šventė po ilgų ilgų dienų.
TRIGAJAS
Reikia, vyrai, pasimelsti mūsų deivei visų pirm,

Kad daugiau nebematysim nei gorgonių, nei šalmų,
O paskui visi skubėsim ten, kur tėviškė brangi,
Pasiėmę kokio valgio į kelionę su savim.

HERMIS

Poseidone, kokios puikios, kokios tirštos ir gražiai
Išrikiuotos jūsų gretos lyg pyragai puotoje!

TRIGAJAS

Dzeuse, kaip švytavo ore išmėgintas kalvio kūjis,
Ir štai tviska prieš saulutę vyrų rankose trinagės.
Kaip gražiai, kaip iškilmingai išrikiuotos vyrų gretos!
O, kad taip galėčiau šiandien traukti su visais į lauką
Ir, paėmęs savo kaplį, išpurenti juodą žemę!
Ar atsimenate, vyrai,
Koks gyvenimas sroveno
Iš dosnių tos deivės rankų?
Atmenate saldžią tyrę
Figmedžių ir mirtų vaisių,
Vyno nuosėdas ant dugno?
Atmenat našlaičių guotą
Palei šulnį ir alyvas?
Jų širdis man išsiilgo,
Tad dabar taikos valdovei
Pasimelskite drauge!

Epodas

CHORAS

Kaip mes džiaugiamės, išvydę, mylimiausioji, tave,
Nes kamavo troškulys
Kuo greičiau laukų dievus
Parsivesdinti namo.
Geidžiamoji, kaip esi mums, žemę knisantiems žmonėms,
Neapsakomai brangi,
Nes viena visų dievų
Žemdirbiui teiki naudos.
Maloni, brangi, miela!
Kaip mums ėjosi anksčiau,
Kai gėrybes mums žarstei!
Tu — išgelbėjimas sodžiui, košės puodas alkanam.

Kaip sutiks tave linksmai
Vynuogių sunki šaka,
Kaip šypsosis tau figa
Ir laimingi augalai!

CHORO VADOVAS
Vis dėlto išklok teisybę, palankiausiasai dievų,
Kaip nuo mūsų ji pradingo šitiek laiko be žymės?

HERMIS
Štai ką jums aš pasakysiu, išmintingi žemdirbiai,
Jei taip norit sužinoti, kaip išėjo su Taika.
Dingstį pakvaišimui davė Fidijo blogi darbai[34],
O Periklis, išsigandęs draugui tekusios dalios
Ir privengdamas jūsiškės nežabotos prigimties,
Nedelsė, sudėjęs rankų, ir iš Megarų bylos
Pirmas skėlė kibirkštėlę[35], iš kurios pirma pas jus,
O paskui visoj Heladėj kilo šitokia liepsna,
Kad nuo dūmų ašarojo graikai šičia ir tenai.
Vos išgirdę, sutraškėjo soduose visi kerai,
Ir statinė ant statinės šoko, degdama pykčiu;
Kad nebuvo, kas sulaiko, tai pasislėpė Taika.

TRIGAJAS
Tenubaudžia Apolonas, jeigu įtariau anksčiau,
Kad garsus Atėnų meistras giminiuojas su Taika!

CHORO VADOVAS
Daug ko mes nežinom, broli, bet kad Fidijas ir ji
Giminės, iš veido aišku. Pažiūrėk, kokia graži!

HERMIS
Jūsų valdomas valstybes greitai aplėkė žinia,
Kad nesutariat ir imat ant dantų vieni kitus,
Ir jos sumetė, kaip duoklių galima nusikratyt:
Patepė kas galingiausi Lakedaimone, o tie
Už sidabrinius išduoda ką tik nori, net svečius:
Taiką už giesmės ir lauk, o Karui — prašome vidun.
O valdžios žmogaus gerovė verčias žemdirbiui bėdom:
Degančios kerštu trierys[36] tartum žvėrys čia ir ten
Nieko nekaltiems žmoneliams figmedžius tik gurkt, ir nėr.

TRIGAJAS
Po teisybei, tai prarijo puikų figmedį ir man:
Sodinau jį savo rankom, pats vėliau išauginau.

CHORO VADOVAS
Man taip pat, mielasis, teko: kad paleido akmenim,
Ir šešių medimnų šulė virto šipulių krūva[37].
HERMIS
O kai miestan laukininkai ėmė traukti iš kaimų,
Nesumojo, kad už nosies juos vedžios kaip ir anksčiau.
Savo vynuogių ir figų niekaip neužmiršdami,
Vargšai klausėsi kiekvieno didžiagerklio pažadų;
Šie, žinodami, kaip skurdžiai verčias žemdirbiai mieste,
Įskeltais liežuviais Taiką išgyvendino, nors ji
Šitai žemei jautė meilę ir vis grįždavo atgal.
Maža to, ir bendražygių, šelpusių jus pinigais,
Atsikratė, kai apskundė dėl ryšių su Brasidu;
Na, o jūs kaipmat apriejot tuos, kas rėmė jus bėdoj.
Miestas nusidažė baimės ir nesantaikos spalva,
Gatavas praryti viską, ką tiktai jam benumes.
O kovų draugai, išvydę, kaip juos šventinat lazdom,
Susiprato ir užspaudė auksu gerkles kai kuriems.
Tie pralobo, o Heladės plotai nepastebimai
Virto tyrais ir dykynėm. O kalčiausias iš visų
Odminys...
TRIGAJAS Palauk, valdove Hermi, nieko nesakyk!
Leiskime ramiai gulėti šitam vyrui po žeme,
Nes jo nebėra tarp mūsų. Jis — jau tavo valdinys[38],
Ir ką tu bepasakytum:
Kad jis buvo nevidonas,
Liežuvautojas, skundikas,
Valkata ir klastininkas,—
Viskas aliai vieno žodžio
Kris ant šio žmogaus keiksmais.
(*Kreipiasi į Taiką*)
Valdove, ko tyli, gal kuo neįtikau?
HERMIS
Ji prie žiūrovų su tavim nesišnekės,
Nes už patirtą vargą pyksta ant žmonių.
TRIGAJAS
Jei taip, tai vienas pats pasikalbėk su ja.
HERMIS
Sakyk, mieliausia, ką man perduoti žmonėms?

Na, už kitas labiau nekenčianti karų!
Aha, girdžiu. Tai štai kuo kaltini. Gerai!
Klausykit! Štai kokia jos pykčio priežastis.
Pas jus neraginta po įvykių Pile
Ji ėjo, nešina paliaubų kraitele,
O jūs net tris kartus balsavote prieš ją[39].

TRIGAJAS
Mes nusikaltom tau. Atleisk mums, jei gali:
Mat protą mes tada sukišom į odas[40].

HERMIS
Tik paklausyk, ko dar teiraujasi Taika:
Kas čia nekenčia jos užvis labiau, o kas
Negaili pastangų, kad baigtųsi karai.

TRIGAJAS
Vien Kleonimas jai tarnauja iš širdies.

HERMIS
O kaip tas Kleonimas reiškėsi kare?

TRIGAJAS
Šiaip vyras ne bailys, bet kalbama, kad jis
Ne tų tėvų sūnus — pamestinukas. Mat
Išėjo kareiviu į karą ir, žinai,
Pasimetė išsyk su ginklais ir manta.

HERMIS
Klausyk, ko dar jinai teiraujasi tavęs:
Kam susirinkime priklauso tribūna?

TRIGAJAS
Hiperbolui. Dabar tas akmenaitis — jo[41].
Valdove, kas blogai? Kam veidą nusukai?

HERMIS
Nusigręžė. Matyt, supyko ant šalies,
Kuri paskyrė sau nenaudėlį vadu.

TRIGAJAS
Tiek tos bėdos, nes jo paskui nebereikės.
Šalis blogu laiku be vado kaip plika,
Užtat ir dengiasi nors tokiu žmogumi.

HERMIS
O jums kokia nauda iš šitokio galvos?

TRIGAJAS
Vis akyse šviesiau.

HERMIS Kas per keista šviesa?
TRIGAJAS
Mat jis lempadirbys, ir jeigu mes anksčiau
Ką nors tvarkydavom apgraibomis tamsoj,
Tai nū darbuojamės prie lempos.
HERMIS Ohoho,
Kokių dalykų vėl paklausė.
TRIGAJAS Įdomu.
HERMIS
Jai rūpi daug daiktų, kadaise paliktų.
Pirmiausia, ką dabar Sofoklis beveikiąs.
TRIGAJAS
Su Sofokliu keisti dalykai daros.
HERMIS Kas?
TRIGAJAS
Sofoklis tuoj pavirs Simonidu[42].
HERMIS Kodėl?
TRIGAJAS
Nors amžiaus pagarbaus sulaukė, bet vis vien
Dėl turto per marias ant rėčio ruošias plaukt[43].
HERMIS
Kaip laikos išmanus Kratinas[44]? Gyvas?
TRIGAJAS Ne,
Per Spartos antpuolį pasimirė.
HERMIS Nuo ko?
TRIGAJAS
Neišnešė širdis matyti, kaip kiti
Sudaužė pilnpilnę statinę su vynu.
(*Kreipiasi į Taiką*)
Tik kas besuskaičiuos anų dienų bėdas?
Užtat jau niekada nebėgsim nuo tavęs.
HERMIS
Supiršiu aš tave su Pjūtimi tuojau,
Kad vynuogių kekes galėtumėt abu
Nokinti lig dienų baigos savam lauke.
TRIGAJAS (*Pjūčiai*)
Pasimylėkiva, miela. Na, eikš arčiau!
(*Kreipiasi į Hermį*)

Manai, jog neišeis man į sveikatą, kai
Po ilgo bado vėl sugulsiu su Pjūčia?

HERMIS

Jei pasistiprinsi antpilėliu, išeis.
O Mugę tučtuojau nuvesk ir atiduok
Tarybai į rankas. Ten jai pati vieta.

TRIGAJAS

Tai apsidžiaugs brangi Taryba! Tai puotaus:
Putras ir šiupinius tašydins tris dienas,
O kiek dar kirs dešras, kumpius ir šiaip mėsas!
Na, Hermi, iš širdies dėkoju ir — sudie!

HERMIS

Sudie, žmogau. Žiūrėk, manęs nebeužmiršk.

TRIGAJAS

Ei, vabale, čionai! Mes skrisime namo.

HERMIS

Kad jo jau nebėra.

TRIGAJAS

Tai kur jis gali būt?

HERMIS

Jį Dzeusas į ratus pakinkė vežt žaibų.

TRIGAJAS

Vargšelis! Ką jis ės? Nejau teks dvėst badu?

HERMIS

Ketina šerti Ganimedo nektaru.

TRIGAJAS

Tai kaip man grįžt namo?

HERMIS

Sek deivę, ir pro čia
Pareisite visi.

TRIGAJAS

Na vesk, pačiut, mane
Ir Mugę atgalios, nes namuose turbūt
Seniai prailgo laukt begrįžtant mūs visų.

Trigajas su nimfomis leidžiasi ir išeina iš orchestros. Joje lieka choras

PARABASĖ

CHORO VADOVAS

Leisk palinkėti tau laimės kelionėje; mūsų dar laukia kelionė viena.

Mantą tarnams atiduosime saugoti, nes ir teatras — vieta nesaugi:
Prie pakylos ilgapirščiai po keletą siuva ir tyko beglobių daiktų.
Imkit ir narsiai inventorių saugokit, kol su žiūrovais lydėsim drauge
Vieną kitą savo mintį žodžių pramintu taku.
Prievaizdams būtina tą pat akimirką lazdą su vytkočiu siųsti darban[45],
Vos tiktai koks anapestų rašytojas pradeda liaupsintis prieš žiūrovus.
Jei jau kuriam nors poetui pasisekė savo komediją taip pastatyt,
Kad ji išgarsintų autoriaus pavardę, galim prisiekti jums Dzeuso dukra,
Kad tas poetas — šio kūrinio autorius, statęs šią pjesę su mūsų trupe.
Vienas kaip pirštas pirmiausia jis suėmė reikliai į nagą visus varžovus,
Su utėlėm ir su blusom kovojusius, laidžiusius sąmojus dėl skarmalų,
Sudraudė nuolat žandikauliais malusius, nuolat išalkusius jų Heraklius[46],
Amžiais už nosies vedžiojusius, laksčiusius, plūdusius ašarom apsimestom,
Pirmas su panieka vergus pašalino ir nebeleido jokiam kūriny
Jiems pasirodyti scenoj paburkusiais nuo begalinių verksmų paakiais,
Kad sudarytų kam progą palaidyti sąmojus iš jų bėdų banaliai:
„Kas atsitiko, nenaudėli? Pasakok! Ar tik per strėnas rimbu negavai?
Ar gal suskėlė suktinį ant nugaros botkotis ir šeimininko lazda?“
Tom banalybėm, begėdiškom smulkmenom, gatvės juokais atsikratęs, lengvai
Mūsų vaidybai didybės jis suteikė, o kūriniams — prakilnumo, kurį
Rodo didingas žodynas ir potekstė, ir nenuvalkioti gatvėj juokai.
Vietoje moterų ir pasišventėlių savo pačių reikalams pitliavos
Tartum Heraklis alsuodamas įtūžiu ėmė aukštuomenei kailį taisyt,
Kilusią smarvę nuo odų ir grasymus šauniai atlaikęs narsia širdimi.
Taigi pirmiausia aš stoju į dvikovą su dantingiausiuoju iš jų visų[47];

Skleidė lyg Kinės veizolai jo žiūrmenys spindulius, žudančius viską aplink[48],
Kyščiojo šimtas sniaukrojančių prielaižų jo paausėm dvišakius liežuvius,
Griaudėjo tartum krioklys jo kalbėjimas, tartum nuo ruonio smirdėjo nuo jo,
Pasakų Lamiją priminė kiaušenos[49], kupranugarį — plati subinė.
Šitas pabaisa manęs neišgąsdino: aš susikoviau dėl jūsų visų
Ir dėl salų, mūsų pusėje esančių, su pavaizduotu jums čia siaubūnu.
Taigi vertai pagarbos ir minėjimo aš reikalauju iš jūsų dabar.
Mat ir anksčiau darbavausi kaip pridera, o nesivalkiojau po palestras
Ir nekibau prie berniukų ištvirkusių, bet visada pasikaišęs rūbus
Bėgau namo, kad galėčiau jus džiuginti; kartais išeidavo, kartais — ir ne.

Tokios priežastys verčia ieškoti mane
Su vaikais ir vyriškiais vienodos kalbos,
Nes mums reikia prikalbinti plikį bendrai
Negailėti jėgų ligi pat pabaigos.
O tada, kai su pergale drošiu atgal,
Tevadina į puotą už skobnių mane:
„Plikakiauši, eikš čia! Ei, vaikeli, paduok
Plikakiaušiui skanėsių štai tų ir anų!
Tepavieši kilniausias poetas, kurio
Kiaušą papuošė šitokia plikė!“

PIRMAS PUSCHORIS

Odė

Mūza, karų atsiskyrus
Leiskis manęs, bičiulio,
Išvedama šokti:
Turi dievų vestuvės,
Pokyliai mirtingųjų
Ir laimingųjų puotos
Tau kaip anksčiau rūpėti.
Bet jei ateitų Karkinas[50]
Melsti tavęs su vaikais ką sušokti,
Nepasiduok jo žodžiams
Ir nepadėk tam vyrui,
O išvadinki jo trupę

Vištų nibre, ilgakakliais kemėžom
Aktoriais, avino spiromis ir intrigantais.
Mat ir pats tėvas kalbėjo, kad naktį
Kaip iš dangaus nukritus
Pjesė per kiaunę dingo.

ANTRAS PUSCHORIS

Antiodė

Kai su pavasario saule
Grįžus namo kregždutė
Ima šnekėti krūme,
Trauk ir patsai, poete,
Giesmę, kurią kasotos
Deivės Charitės gieda,
Juolab kad dar neturi
Morsimas choro ir ausys
Dar nuo Melantijo balso neplyšta[51]
Kaip kad tada, kai chorą
Gavo ir jis, ir jo brolis —
Šiedu smakai gorgonai,
Harpijos, mintančios rajomis, šlykštūs
Senių medžiotojai, elgetos, persmirdę ožiu!
Dryktelk ant jų, atsikrenkštus galingai,
Ir pas mane pašokti,
Mūza, ateik į šventę!

TREČIAS EPEISODIJAS

Orchestroje pasirodo T r i g a j a s, *lydimas nimfų Pjūties ir Mugės*

TRIGAJAS

Tai sunkiai keliavau namolio iš dangaus!
Atsakančiai abi nuvarginau klišes.
(*Į žiūrovus*)
Kokie maži jūs man atrodėt iš viršaus!
Be to, ir nedori. Bet tai dėl aukštumos:
Ant žemės jūs visi kur kas nedoresni.

TARNAS
Valdove, jau grįžai?!
TRIGAJAS Girdėjau iš kažko.
TARNAS
Kaip sekės ten, aukštai?
TRIGAJAS Tik atmušiau padus
Kelionėje, ir tiek.
TARNAS Na, pasakok.
TRIGAJAS O ką?
TARNAS
Ar danguje žmonių regėjai, be savęs?
TRIGAJAS
Greičiausiai nemačiau, nebent tas dvi ar tris
Poetų sieliukes, kur sklandė erdvėje.
TARNAS
O ką jos veikė ten?
TRIGAJAS Lasiojo kūriniams
Padebesiorinežemiškas temas.
TARNAS
Ar tiesą porina, kad žmonės po mirties
Pavirsta žvaigždėmis ir žiba danguje?
TRIGAJAS
Tiesa.
TARNAS Tai pasakyk, kuri žvaigždė danguj
Chijietis Jonas[52]?
TRIGAJAS O! Atsimeni vienos
Poemos pavadinimą — „Aušrinė"?
TARNAS Taip.
TRIGAJAS
Tai štai: dabar danguj jis tapo Aušrine.
TARNAS
O kas per žvaigždės su ugninėm uodegom
Klajoja dangumi?
TRIGAJAS Tai iš puotos, kurią
Ištaisė kažkuri turtingesnių žvaigždžių,
Begrįžtantys tamsoj namo su žibiniais.
(*Rodydamas į Pjūtį*)
Paimk ir palydėk mergaitę į namus,
Niekočią išmazgok, užkaisk gerai vandens

Ir pabaigai abiem mums lovą pataisyk.
Kai viską viduje įvykdysi, išeik;
Aš perduosiu kol kas Tarybai Mugę.
(*Pamatęs, kad tarnas neklauso*)
Na?

TARNAS
Iš kur tu jas gavai?

TRIGAJAS
Iš kur? Iš pat dangaus!

TARNAS
Neduosiu nė trijų obolų už dievus,
Jei sąvadauja jie kaip žmonės danguje.

TRIGAJAS
Taip, esama tokių, kas verčias ten iš to.
Bet eik jau.

TARNAS
Pasakyk, kuo pamaitinti ją.

TRIGAJAS
Vargu ar valgys ji tą patį, ką ir mes.
Nuo mūsų duonos jai tik vidurius paleis:
Mat laižė su visais ambrosiją danguj.

TARNAS
Na, mes ir čia ką nors jai rasim palaižyt.
(*Išeina su Pjūtimi*)

S t r o f a

PIRMAS PUSCHORIS
Regėjom savom akim,
Kad lydi, seni, tave
Visuos darbuos sėkmė.

TRIGAJAS
O kai išvysit jūs mane jaunavedį prašmatnų?

PIRMAS PUSCHORIS
Pavydui nebus ribų:
Vėl jaunas tapsi, mira
Kvepėsi lig galvos.

TRIGAJAS
O kai sugulęs už krūtų laikysiu jauną žmoną?

PIRMAS PUSCHORIS
Karkino sukučius sėkme pranoksi, mūsų galva[53].

TRIGAJAS

Ar ne vertai? O ką dangun
Pakėlė vabalas, o kas
Išgelbėjo visus graikus,
Kad jie galėtų po darbų
Laukuos sugulę su pačiom
Lig valiai pakrutėti?

Pasirodo *tarnas*

TARNAS

Mergiotė nuo galvos lig kojų nuprausta,
Sezamas susuktas, papločiai pakepti;
Žodžiu, visur tvarka. Dabar tava eilė.

TRIGAJAS

Man reikia perduoti Tarybai iš pradžių
Štai šitą Mugę.

TARNAS Kaip tu ją pavadinai?

TRIGAJAS

Muge. Atsimeni, kaip traukėmės su ja
Anais gerais laikais išgėrę Braurone[54]?
Vos vos pasidavė!

TARNAS Žiūrėk, kas per gražna:
Ne dupkė — proktopenteridžių puošmena[55]!

TRIGAJAS (*kreipiasi į žiūrovus*)

Ar esama čionai nešališko žmogaus,
Kuris ją perduotų Tarybai nuo manęs?
(*Tarnui*)
Ei, ką tu ten darai?

TARNAS Taisausi pilę šią
Aprūpinti per Istmijus palapine[56].

TRIGAJAS (*į žiūrovus*)

Tai niekas nesiims jos perduoti?
(*Kreipiasi į Mugę*)
Eikš čia!
Aš atiduosiu pats tave štai šiems žmonėms.

Paima už rankos ir veda amfiteatro link

TARNAS

Ei, vienas jau yra!

TRIGAJAS Kas?
TARNAS Arifradas toks[57].
Maldauja vesti jam.
TRIGAJAS Brangusis, negaliu:
Šis vyras tučtuojau jos medų išragaus.
(*Kreipiasi į Mugę*)
Brangute, nusimesk ant žemės drabužius.
(*Į žiūrovus*)
Taryba ir visi pritanys, žvelkit čia[58]!
Ar matot, kiek gražaus jums siūlau dovanų?
Tarp kojų aukštėliau ji turi vietą, kur
Bus galima nariams anarisę atlikt[59].
O čia štai virykla.
TARNAS Dievuliau, kaip gražu!
Tik tiek, kad virykla aprūkusi. Matyt,
Taryba laikė čia prieš karą trikojus.
TRIGAJAS
Kas Mugę perims iš manęs, galės visai
Neblogas rungtynes surengti po dienos:
Ant žemės imtis ir judėti ropomis,
Ant šono permesti ir kniūpoti priverst,
Pankratijuje įsitrynus susiremt
Ir pakasyti ją ir kumštim, ir pile.
O trečiądien žirgų lenktynės teįvyks:
Te žirgas žirgą lenks ir lyg hipodrome
Vežimai viens kitam kliudys ir puls viršum,
Ir nesustos pirmyn judėję krūvoje;
Te važnyčiotojai, iš ratų išmesti,
Lyg pertraukti tai šen, tai ten aplink gulės.
Tai kaip, pritanys, ar ją imsit iš manęs?
Žiūrėk, kaip ją žvaliai pastvėrė šis žmogus!
O kaip kitaip, jei aš ne tuščias atėjau,
O su kyšiu: turiu paliaubas dovanų.

Antistrofa

ANTRAS PUSCHORIS
Kiekvienas žmogus, kuris
Į jį panašus, mums bus
Piliečio pavyzdys.

TRIGAJAS
Kai imsit derlių, ką tada apie mane kalbėsit?
ANTRAS PUSCHORIS
Mums aišku ir taip, kad tu
Gynėju visų žmonių
Vieninteliu tapai.
TRIGAJAS
Suspėsit girti, kai girti nuo pirmo vyno būsit.
ANTRAS PUSCHORIS
Ir taip mes po dievų tave pagarbinsim pirmiausia.
TRIGAJAS
Užtat, kad vertas šito aš,
Trigajas atmoniškis, nes
Ištraukiau iš didžios bėdos
Ir miesto žmones, ir visus,
Kas tik gyvena kaimuose,
Hiperbolą sutramdęs.
TARNAS
Na, šeimininke, ką darysime dabar?
TRIGAJAS
Kaip ką? Sudėsime puodynių auką jai!
TARNAS
Aukosim puodynes? Kaip Hermiui supeiktam?
TRIGAJAS
Manai, kad negerai? Tai riebų jautį vesk!
TARNAS
Ar nepradės be jaučio jautis gyvuliai?
TRIGAJAS
O didelę ir storą kiaulę?
TARNAS
Ne.
TRIGAJAS
Kodėl?
TARNAS
Kad neprimintų Teogeno kiauliavos[60].
TRIGAJAS
Tai kuo ją garbinsim?
TARNAS
Avienos niekočia.
TRIGAJAS
Kam niekočia? Be jos.
TARNAS
Menka nauda.

TRIGAJAS Kodėl?
TARNAS
Niekočios prisireiks, kai susirinkime
Kas nors pasisakys už karą, o kiti
Iš baimės jį užčiaups: „Nėr ko čia! Neniekuok!“
TRIGAJAS
Gerai kalbi.
TARNAS ...Ir jo visai nepalaikys.
Gal tapsime tada vieni kitiems geri
Ir tiems atlaidesni, kas kaunasi už mus.
TRIGAJAS
Gerai, dabar keliauk niekočios ir avies,
O aš čia aukurą parūpinsiu kol kas.

Abu išeina

Strofa

PIRMAS PUSCHORIS
Kaip puikiai klostos reikalai, jei paremia dievai!
Jei lemtis prielanki, tai bet kas atsitiks
Tik tada ir tik taip, kaip norėta.

Pasirodo T r i g a j a s

TRIGAJAS
Visi puikiausiai mato tai — štai aukuras prie durų.
PIRMAS PUSCHORIS
Pasiskubink, kol tau maloningi dievai
Ir kol vėjas tebepučia ne pakariui:
Pats matai, kad likimas laiminga puse
Ligi šiol tavo reikalus vertė.
TRIGAJAS
Pintinę su grūdais turiu ir peilį, ir vainiką,
Ir ugnį uždegiau, tiktai avies vienos bereikia.
PIRMAS PUSCHORIS
Ko delsiate? Pala, užuos
Chairidas jūsų auką[61]
Ir atskubės čia su fleita
Neprašomas, o aš žinau,

Kad už kūrybines kančias
Jam sumokėsit brangiai.

TRIGAJAS (*tarnui*)
Paimk aukojimui krepšelį ir vandens
Ir aukurą greičiau apeik iš dešinės.

TARNAS
Jau apėjau. Sakyk, ką nū turiu daryt.

TRIGAJAS
Pala, nuodėgulį pamerksiu iš pradžių.
(*Kreipiasi į auką, šlakstydamas jai vandeniu ausis*)
Pasikratyk tuojau.
(*Tarnui*)
O tu paduok grūdų,
Paskui apsišlakstyk, šlakstyklę perduok man
Ir sėklom pabarstyk štai šituos žiūrovus.

TARNAS
Jau.

TRIGAJAS Atlikai?

TARNAS Hermiu prisiekdamas, galiu
Užtikrinti, kad šitam amfiteatre
Be sėklos sėdinčių žmonių tikrai nėra.

TRIGAJAS
O moterys?

TARNAS Dėl jų nesukim sau galvos:
Tuo pasirūpins vyrai vakare.

TRIGAJAS Puiku!
Dabar betrūksta tik „garbingų daug žmonių“[62].

TARNAS
Tik pažiūrėk, kiek daug garbių žmonių aplink.

TRIGAJAS
Tu juos visus laikai garbingais žmonėmis?

TARNAS
O kaip kitaip, jei mums išpylus ant galvų
Tiek vandenio, visi stovėjo kad nė krust.

TRIGAJAS
Na, tai aukokime.

TARNAS Aukokim. Su dievu!

TRIGAJAS
Karaliene švenčiausia, valdove taikos,

Šeimininke žmonių,
Susieisiančių choran, vestuvių puoton!
Palankiai iš manęs šitą auką priimk.

TARNAS

Garbingiausia, priimk taip, kaip prašo jisai,
Ir, prisiekiu Dzeusu, nesielk kaip kad tos
Moteriškės, kurios draugalauja viešai.
Mat anos patyliukais pradaro vartus
Ir pro tarpą parodo vylingas akis.
Vos tik dėmesį kas į akis tas atkreips,
Jos pabėga šalin,
O kai žengs vėl toliau, tos — ir vėl pro vartus.
Su mumis taip, valdove, šiukštu nesielk!

TRIGAJAS

Bet, prisiekiu Dzeusu, pasirodyk visam
Puikume tiems žmonėms, kas mylėjo tave,
Nes juk trylika metų skausmų ir kančių
Jie praleido vieni[63]
Be tavęs, ir užbaik kautynes, kad vertai
Tau Karabaigės vardą galėtų suteikt.
Išblaškyk ir vienų, ir kitų gležnutes
Įtarias spėliones,
Kuriomis mes dalinomės čia ir tenai,
Ir suvienyk visus helėnus kaip anksčiau,
Kaip anksčiau atgaivink
Mūsų širdis gaivinga draugystės sunka
Ir švelniu atlaidaus pakantumo vynu.
Ir Atėnus užversk vėl gėrybėm, kuriom
Pagarsėję Megarai toli: česnaku,
Ankstyvaisiais moliūgais, granatais, puikiais
Obuoliais ir striukom chlanidaitėm vergams[64];
Nebematom seniai bojotiečių pirklių
Su balandžiais, sėjikais, kryklėm ir žąsim,
Ir krepšiais, Kopaidės gėrybių pilnais[65].
Tu paleisk prie prekystalių grūstis visus,
Ir tegu vėl Morichas, Telėjas ir pats
Gardžiakąsnių karalius Glauketas bėgios
Ir derėsis dėl prekės drauge su kitais,
O Melantijas vėl pavėlavęs ateis

Ir palikęs be nieko užtrauks kaip anksčiau
Graudulingu balsu iš „Medėjos“ ką nors:
„Pražuvau, pražuvau! Iš manęs amžinai
Pagimdytoji tarp sėtinių atimta“[66].
O prekyvietė pirštais badys ir kvatos.
Mieliausia, negailėk, ko prašome tavęs.
(*Kreipiasi į tarną*)
Ar su savim turi skerdiklį?

TARNAS Taip.

TRIGAJAS Tada
Šį aviną papjauk.

TARNAS Negalima.

TRIGAJAS Kodėl?

TARNAS
Taika neapsidžiaugs nei kruvina auka,
Nei aukuru.

TRIGAJAS Tiesa. Tai įsivesk vidun,
Papjauk, išmėsinėk ir čia atnešk kumpius.
O aviną palik choregui dovanų.

Tarnas išeina

Antistrofa

ANTRAS PUSCHORIS
O tau palaukti privalu prie aukuro kol kas
Ir, sudėjus tvarkingai pliauskas, kuo skubiau
Pasirūpinti tuo, ko dar trūksta.

TRIGAJAS
Žiūrėk, ar aš ne kaip žynys žabus į krūvą kraunu?

ANTRAS PUSCHORIS
Kaip žynys, kaip žynys! Argi kas nuo tavęs —
Išmintingo žmogaus — pasislėptų? Nejau
Atsirastų dalykų, kurių tu skvarbia
Ir drąsia mintimi nelytėjai?

TRIGAJAS
Ši apvyta pliauska geriau atrodo nei Stilbido[67].
Pala, išnešiu stalą čia, nereiks man nė berniuko.
(*Išeina*)

ANTRAS PUSCHORIS

Kas tokio vyro nepagirs,
Kuris, apsčiai iškentęs,
Švenčiausią miestą iš vargų
Išgelbėjo? Užtat karta
Karton jo vardo nepaliaus
Su pavydu minėti.

KETVIRTAS EPEISODIJAS

Grįžta T r i g a j a s. *Pasirodo* t a r n a s *su avies kumpiais*

TRIGAJAS

Na, viskas paruošta. Paimk ir ant ugnies
Uždėk kumpius, o aš nueisiu vidurių.

TARNAS

Verčiau palik tai man.

TRIGAJAS Gerai, tik neužtruk.

T a r n a s išeina ir netrukus grįžta

TARNAS

Štai aš ir vėlei čia. Na kaip, ar užtrukau?

TRIGAJAS

Iškepk gerai mėsas.
(*Pažvelgęs į šalį*)
Ana kažkoks žmogus
Su laurų vainiku atpėdina iš ten.

TARNAS

Kas šiaip iš pašalės.

TRIGAJAS Į sukčių panašus.

TARNAS

Greičiausiai koks žynys.

TRIGAJAS Kad ne, nepanašu.
Juk tai Hieroklis iš Orėjo, vaidila[68]!

TARNAS

Ko nori, įdomu?

TRIGAJAS Man aišku kaip diena,
Kad atsivilko mus trukdyti dėl taikos.

TARNAS
Ne, nemanau. Greičiau atėjo į kvapus.
TRIGAJAS
Nuduokim, kad abu nematom jo.
TARNAS Gerai.
HIEROKLIS
Kas čia aukojama ir kam skirta auka?
TRIGAJAS (*tarnui*)
Tu kepk ir nekalbėk. Ir nuo juosmens nuimk.
HIEROKLIS
Tai kam aukojat? Ko nesakot?
TRIGAJAS (*tarnui*) Uodega
Puiki!
TARNAS Prisiekiu motina Taika, puiki.
HIEROKLIS
Atpjauk kąsnelį ir pasiūlyk paragaut.
TRIGAJAS
Pirma iškeps, tada.
HIEROKLIS O ši vieta seniai
Iškepusi.
TRIGAJAS Na, na! Geriau nekišk nagų.
(*Tarnui*)
Supjaustyk.
HIEROKLIS Kur stalai?
TRIGAJAS (*tarnui*) Atnešk nuliejimus.
HIEROKLIS
Liežuvis atskirai nupjautinas.
TRIGAJAS Žinau.
Tu štai ką padaryk.
HIEROKLIS Tik įsakyk.
TRIGAJAS Nutilk.
Ir patylėk nors kiek, nes Taikai ši auka.
HIEROKLIS (*progiesmiu*)
O tuščiadarbiai lengvatikiai žmonės!
TRIGAJAS Iš tokio pat girdim.
HIEROKLIS
Jūs, apimti beprotybės, nežinantys dieviškos valios,
Drįsot paliaubas sukirst? Ir su kuo — su žibakėm beždžionėm!

TRIGAJAS
Oi! Cha cha cha!
HIEROKLIS Kas yra?
TRIGAJAS Prajukdei su žibakėm beždžionėm.
HIEROKLIS
Bailūs audrošaukliai! Jūs patikėjot suktom laputaitėm.
TRIGAJAS
Kaip apsidžiaugtų dievai, nevidone, jei tavo žarnokai
Būtų tokie pat karšti kaip šitos paaukotos avelės.
HIEROKLIS
Jeigu nebūtų Bakido apgavusios dieviškos nimfos[69],
Jeigu Bakidas žmonių, o nimfos Bakido nebūtų...
TRIGAJAS
Neši kudašių iš čia, jei bakidinti tuoj nenustoji.
HIEROKLIS
Žmonės, Taikos nevalia išvaduoti kol kas iš nelaisvės.
Reikia pirmiausia...
TRIGAJAS Druska pabarstyti žarnokus. Pats laikas!
HIEROKLIS
Visgi laimingi dievai nė už ką nesidžiaugs, jeigu baigsis
Karas tarp jūsų. Greičiau su avim susituoks koks nors vilkas.
TRIGAJAS
Kur, prakeiktasis, matei, kad vilkai su avelėmis tuoktųs?
HIEROKLIS
Tol, kol dvoku atsiveš nuo pavojaus bėganti blakė,
Tol, kol perės aklakius paukščiukus skardžiagerklis dagilis,
Tol nevalia nė vienam su tuo priešu paliaubų sukirsti.
TRIGAJAS
Ką mums daryti? Nejau mes privalom per amžius kariauti?
Ar išsiburti galop, kuriems šlapakiuoti daugiausia,
Nors susidėję bendrai mes galim Heladę valdyti?
HIEROKLIS
Niekam neduota matyt po tiesumui rėpliojančio vėžio.
TRIGAJAS
Taigi ir tau, niekdary, nepietaut niekada pritanėjuj
Ir nepakreipt po savam, kas jau mūsų yra padaryta.
HIEROKLIS
Ežio spygliuoto glotniu niekada nė vienam nepaversti.

TRIGAJAS
Ar nesiliausi akis atėniečiams be sąžinės dūmęs?
HIEROKLIS
Kokius žodžius tardami jūs dievams sudeginsit kulšis?
TRIGAJAS
Puikūs žodžiai skambės: juos kadaise pasakė Homeras:
„Debesis karo rūsčius nuvejoję, pasikvietė Taiką
Ir prie avies, išrinktos paaukoti, širdingai sodino.
Kulšis sudeginę, to, kas atliko, kiekvienas ragavo,
Liejo dievams iš taurės, o jau aš jiems pavyzdį rodžiau,
Tik sidabruotos taurės nepasiūlė nė vienas vaidilai[70]“.
HIEROKLIS
Man tai netinka, nes to nė viena nekalbėjo sibilė.
TRIGAJAS
Puikiai, prisiekiu Dzeusu, pasakyta protingo Homero:
„Be giminės, be namų ir be sąžinės vyras, kuris tik
Geidžia visa širdimi šiurpulingo tarpusavio karo“.
HIEROKLIS
Malk liežuviu, tik žiūrėk, kad peslys, nusileidęs klastingai,
Tau nepagrobtų aukos!
TRIGAJAS (*tarnui*) Nenuleisk nuo avienos akių!
Mūsų aukojimui ši pranašystė dar gali pakenkti.
Taurę pripilk ir atpjauk man to, kas atliko, kąsnelį.
HIEROKLIS
Ką gi, jei taip, tai ir aš sau galiu įsipilt.
TRIGAJAS Nuliejimas!
HIEROKLIS (*piktai*)
Prašom įpilti ir man, ir pasiūlyti to, kas priklauso,
Būtent — aukos vidurių!
TRIGAJAS Nė už ką, nes dievai nusiteikę
Priešingai: jie apsidžiaugs nuliejimo iš mūsų sulaukę,
O iš tavęs — paslaugos: iš šios vietos nedelsiant išeiti.
(*Kreipiasi į Taiką*)
Lik visada su mumis, prakilnioji taikos karaliene!
HIEROKLIS
Duok man liežuvį.
TRIGAJAS Prasmek su savu!
TARNAS Nuliejimas!

TRIGAJAS (*tarnui*)
Po nuliejimo ilgai nebedelsk ir paimk šiuos žarnokus.
HIEROKLIS
Negi man niekas neduos vidurių paragauti? Taip noris!
TRIGAJAS
Ne, nevalia: jau greičiau su avim susituoks koks nors vilkas.
HIEROKLIS
Puolęs po kojų prašau!
TRIGAJAS Negaliu, nevalia, gerbiamasis:
Ežio spygliuoto glotniu niekada nė vienam nepaversti.
(*Kreipiasi į žiūrovus*)
Ateikite visi skanauti vidurių!
HIEROKLIS
O aš? O man? Mane!..
TRIGAJAS O tu sibilę ėsk.
HIEROKLIS
Prisiekiu motina Žeme, jums be manęs
Nevalgyti! Užtat imu žarnokų pats.

Tiesia ranką į aukojamą avį. Trigajas jam suduoda

TRIGAJAS
Bakidui per nagus!
HIEROKLIS (*į žiūrovus*) Paliudysit teisme.
TRIGAJAS
Ir man to pat reikės, nes sukata esi.
(*Tarnui*)
Įkrėsk tu jam lazda, nepriėdai tokiam!
TARNAS
Čiupk lazdą pats, o aš atimsiu kailiukus,
Kuriuos jis iš žmonių išlupo klastomis.
TRIGAJAS
Na, vilkis! Kailiukus, vaidila, atiduok!
Ar negirdi ausim, Orėjo varna tu?!
Namo, namo greičiau! Į Elimniją skrisk[71]!

Vydamiesi ir mušdami Hieroklį, Trigajas ir tarnas išbėga iš orchestros

PARABASĖ

PIRMAS PUSCHORIS

O d ė

Aš džiaugiuos iš širdies,
Kad šalmu atsikračiau
Ir sūriu, ir svogūnu.
Netraukia manęs karai,
Aš prieš ugnį mieliau
Su bičiuliais drybsau,
Prasiskaldęs šiek tiek
Iš kelmų atkaitoj
Išdžiovintų pliauskų,
Ir žiūriu, kad ugny
Neperkeptų žirniai mums
Ir gilės apskrustų gerai,
Ir tarnaitę bučkiu
Sulaikau, kol žmona
Prausias.

CHORO VADOVAS

E p i r e m a

Nes nėra saldesnio daikto, kaip ilsėtis po sėjos
Dievui pasėlį drėkinant ir, kaimyno paklaustam:
„Pasakyk man, Komarchidai, ką mes veiksime dabar?“,—
Atsakyti: „Aš išgerčiau, dievui sotinant laukus.
Žmona, padžiovink pupelių trejetą gerų saikų,
Sumaišyk mums jas su pūrais ir su figomis atnešk.
Tepakviečia sirė Maną, triūsiantį savam sklype,
Nes vis vien vynuogienojų apkarpyti negalės,
Negalės jų nė apkaupti: šiandien žemė per drėgna“.
„Strazdo ir poros kikilių tenubėga pas mane;
Buvo krekenų ir zuikio gabalai bent keturi,
Jei neišnešė jų vakar iš kamaros žebenkštis:
Mat kažkas bildėjo, taigi nežinau, ar ten tvarka.
Tris dalis atbogink šičia, vieną tėvui atidėk.
Paprašyk, kad Aischinadas duotų mirtų, o atgal

Grįždama pas Charinadą pasibelsk ir pavadink,
Kad išgertų su bičiuliais,
Kol arimams drėgmę siunčia
Dirvą sotiną dievai".

ANTRAS PUSCHORIS

Antiodė

Kas per džiaugsmas, kai aš
Su žiogo giesme ausy
Dairaus vynuogyne, ar
Lemnietė kuri anksčiau
Nenokina kektų,
Nes augliai jau ilgi.
Mano figos aure
Jau priėjo, ir aš
Brandų vaisių raškau
Ir ragauju. Skanu,
Kad net išsprūsta: „Dievai!",
Ir dašį trinu piestoj.
Vasara — rudeniop,
Aš — storyn ir pilnyn.

CHORO VADOVAS

Antiepirema

Broliai,
Tai geriau negu matyti neapkenčiamą dievų
Taksiarchą ir jo šalmą triskiauterį[72], ir pečius
Gaubiantį kraupaus raudonio apsiautalą, dėl kurio
Nenustoja girtis: „Skraistė Sardų purpuro spalvos!"
Jei tik reiktų stoti mūšin, tas jo daiktas ant pečių
Tuoj pakeistų į Kidziko spalvą sardiškus dažus[73]
Ir jisai iš mūšio skuostų, purtydamas virš galvos
Tartum hipalektrionas skiauterę tris sultonus[74].
O paskui, namo parkūręs, nepakenčiamais darbais
Mus į neviltį varytų: čia sąrašuose buvai,
Čia tavęs ir vėl nėra ten. „Išžygiuosime rytoj",
O paviržio dar nepirkęs: nežinojai, kad reikės.

Nueini, kur Pandiono statula su sąrašais[75] —
Tavo vardas įrašytas; bėgi rūškanas namo.
Taip šie skydmečiai kankina kaimiečius ir miestiečius.
Dar su jais atsiskaitysiu, jei tik dievas panorės,
Nes per daug man nusikalto
Šitie liūtai, kol už krosnies,
Šitos lapės, kai kare!

PENKTAS EPEISODIJAS

Pasirodo Trigajas ir tarnas

TRIGAJAS
Dievuliau, kas žmonių
Suplūdo iš visur į mano vestuves!
(*Tarnui duodamas karišką apsiaustą*)
Paimk ir nuvalyk šiuo skuduru stalus:
Vis viena nebėra iš jo jokios naudos,—
Ir ant stalų išnešk ir išdėliok svečiams
Zuikieną, pyragus, strazdus ir sausainius.

Pasirodo Pjautuvų dirbėjas ir Puodžius

PJAUTUVŲ DIRBĖJAS
Kaip man Trigajas rast?
TRIGAJAS Štai aš: kepu strazdus.
PJAUTUVŲ DIRBĖJAS
Brangus Trigajau, kiek mums gero padarei,
Sugrįžęs su Taika! Nė grašio pinigų
Už pjautuvą anksčiau negaudavau; dabar
Už vieną po penkias drachmas imu: tik duok!
O jam štai moka vėl už puodą tris drachmas.
Trigajau, pasirink iš mano ir iš jo,
Kas tau labiau patiks, ir veltui pasiimk,
Nes tai, per ką abu prasigyvenom vėl,
Čia atnešėme tau vestuvėms dovanų.
TRIGAJAS
Padėkit prie manęs ir drožkite vidun

Prie stalo kuo vikriau: antai rukšna pirklys
Su ginklais pas mane ateina į svečius.

Pjautuvų dirbėjas ir Puodžius išeina. Pasirodo Ginklų pirklys, Iečių dirbėjas ir Šalmų meistras

GINKLŲ PIRKLYS
Galutinai žlugau, Trigajau, per tave!
TRIGAJAS (*rodydamas į sultonus jo rankose*)
Nenaudėli, ar tik nesusirgai šalmų
Gaminimo liga?
GINKLŲ PIRKLYS Gyvenimą ir man,
Ir ietdirbiui štai šiam sugriovei taip, kad nu.
TRIGAJAS
Aš šituos sultonus nupirkčiau iš tavęs.
GINKLŲ PIRKLYS
Kiek duosi?
TRIGAJAS Nebijok, neliksi su skriauda.
Daug triūso čia į juos įdėjai, kaip matau,
Tai duosiu tris saikus džiovintų figų. Tiks?
Sultonai bus geri pašluostyti stalams.
GINKLŲ PIRKLYS
Na ką gi, sutinku. Išnešk man tas figas:
Nors tiek gerai, kad dar be nieko nelikau.

Trigajas ima šluostyti stalą. Sultonai kaipmat suyra

TRIGAJAS
Tegu tave varnai už tokius sultonus!
Jie nieko neverti: štai šeriasi, ir tiek.
Negausi tu už juos nė figos iš manęs.
GINKLŲ PIRKLYS
Oi, vargšas, vargšas! Kam pritaikysiu šitų
Dešimtminio vertų krūtinšarvių ertmes[76]?
TRIGAJAS
Šis daiktas neatneš tau nuostolių, pirkly.
Mokėsiu tau už jį savikaina, gerai?
Tas pirkinys man bus puikiausia tupykla.
GINKLŲ PIRKLYS
Nustok galų gale šaipytis iš manęs.

TRIGAJAS
Pirma paremsiu trim akmenimis.
(*Tupiasi ant šarvų*)
Na kaip?
GINKLŲ PIRKLYS
Kaip nusišluostyti pasieksi, gyvuly?
TRIGAJAS
Pro šičia dešinę prakišiu, o pro čia
Pasieksiu su kaire.
GINKLŲ PIRKLYS Kas šluostosi abiem?
TRIGAJAS
Antraip dar išvadins laivaskylės vagiu[77].
GINKLŲ PIRKLYS
Ir tu sėdėsi ant tokios brangios skylės?
TRIGAJAS
Tetrenkia Dzeusas, jei, nenaudėli, manai,
Kad man mažiau verta šikinė nuosava.
GINKLŲ PIRKLYS
Gerai, duok pinigus.
TRIGAJAS Kad ne, brangus žmogau.
(*Ropščiasi nuo šarvų*)
Nuspaustas strėngalys. Nepirksiu, pasiimk!
GINKLŲ PIRKLYS
Vaje, kam tiks dabar trimitas, už kurį
Suplojau šešiasdešimt drachmų kažkada?
TRIGAJAS
O tu užliek švinu trimito kiaurymes,
Pro šičia įstatyk lazdelę statmenai,
Ir iš dūdos išeis kotabas nuostabus.
GINKLŲ PIRKLYS
Tu vėl šaipais?
TRIGAJAS Gerai, tu štai ką padaryk.
Kaip patariau, švinu užliek šias kiaurymes,
Paskui vienam gale virvelėmis parišk
Lėkštutę, ir išeis svertuvas patogus
Svarstyti ūkyje figas paties tarnams.
GINKLŲ PIRKLYS
Baisūne, per tave aš turto netekau.

Štai miną šiems šalmams išleidau kitados.
Kur dėsiu juos dabar? Kas iš manęs nupirks?

TRIGAJAS
Pirkėjų šiems daiktams surasi Egipte:
Šaknis nuo vidurių seikėti jais gerai.

GINKLŲ PIRKLYS (*kreipiasi į Šalmų meistrą*)
Kur, meistre, dėsim juos? Et, nuostoliai vieni...

TRIGAJAS
Jis nepatirs skriaudos.

GINKLŲ PIRKLYS Kaip nepatirs? Kodėl?
Kam jo šalmų dabar bereiks, galvažudy?

TRIGAJAS
Tegu šalmams ąsas pritaiso, ir iškart
Jo prekė eis geriau negu kada anksčiau.

GINKLŲ PIRKLYS (*kreipiasi į Iečių dirbėją*)
Keliaujam, ietdirby!

TRIGAJAS Ei, meistre, neišeik!
Aš pirksiu iš tavęs šias ietis.

GINKLŲ PIRKLYS O po kiek?

TRIGAJAS
Po drachmą už kotų šimtinę. Na tai kaip?
Supjaustysiu perpus, bus virpstams ir kuolams.

GINKLŲ PIRKLYS
Jis užgaulioja mus. Bičiuliai, eikim lauk.

Ginklų pirklys, Iečių dirbėjas ir Šalmų meistras išeina

ŠEŠTAS EPEISODIJAS

Orchestroje pasirodo du berniukai

TRIGAJAS (*į žiūrovus*)
Prisiekiu Dzeusu jums, kad šie svečių vaikai
Ateina spiriami mažos bėdos. Be to,
Jie čia prasidainuos, kuo linksmins mus viduj.

(*Kreipiasi į pirmą berniuką*)
Ką padainuoti mums, vaikeli, ketini?
Štai atsistok prie manęs ir ką nors pagiedok šeimininkui.
PIRMAS BERNIUKAS
Vėl nuo kareivių jaunų pradėkime giesmę...
TRIGAJAS
Užtenka!
Liaukis giedojęs apie kareivius tu, netikėli mažas!
Ar negirdėjai, stuobry netašytas, kad taiką sudarėm?
PIRMAS BERNIUKAS
...Vos tik kautynių lauke greta prie gretos priartėjo,
Surėmė odos skydus su pūpsančiais antskydžiais vyrai.
TRIGAJAS
Antskydžiai? Skydai? Kad man neminėtum šių karo padargų!
PIRMAS BERNIUKAS
...Ir graudulingi šauksmai bei pergalės šūksniai pakilo.
TRIGAJAS
Kas? Graudulingi šauksmai? Dioniso galybe prisiekiu,
Graudžiai raudosi, varly, jei šauksmus graudulingus giedosi.
PIRMAS BERNIUKAS
Ką man giedoti? Sakyk, ką tu pats pageidautum išgirsti.
TRIGAJAS
„Jautienos valgė visi" ar ką kita iš valgių, sakysim:
„Pusryčių sėdo ir tai, kas gardžiausia, kiekvienas ragavo".
PIRMAS BERNIUKAS
Jautienos valgė visi ir balnojo nušilusius mūšy
Žirgus po to, kai karu pasisotinę buvo lig valiai.
TRIGAJAS
Puiku! Sotiems karų užkąsti neprošal.
Ką veikė jie toliau? Ką valgė? Na, giedok!
PIRMAS BERNIUKAS
Šarvus kabina po to, kai užbaigia ir...
TRIGAJAS
Smagūs, manyčiau!
PIRMAS BERNIUKAS
...Puola prie bokštų, ir ten pasigirsta neslopstantys šūksniai.
TRIGAJAS
Pražūk su tais karais, netikėli! Daugiau
Kad negirdėčiau jų! Pala, kieno sūnus?..
PIRMAS BERNIUKAS
Ar ašen?

TRIGAJAS Negi aš?
PIRMAS BERNIUKAS Lamacho.
TRIGAJAS O lia lia!
Taigi tokios štai giesmės nesuprasčiau nustebęs, jei būtum
Ne Bulomacho ir ne Klausimacho garsaus atplaiša[78]!
Eik ir savas giesmes ginklakaliams giedok!
(*Mušdamas išveja Lamacho sūnų*)
Ei, Kleonimo kur vaikigalis? Aū!
Prieš eidamas vidun man pagiedok ką nors.
Žinau, kad tu giesmės nepagadinsi man:
Mat tyro ir skaistaus esi žmogaus sūnus.
ANTRAS BERNIUKAS
Trina salietis rankas dėl nepeiktino skydo, kurį man
Teko ne savo valia potankiuos krūmuos palikt[79].
TRIGAJAS
Savo tėtušį, bybuk, šioj giesmėj paminėjai, ar ką jau?
ANTRAS BERNIUKAS
Gyvas užtat išlikau...
TRIGAJAS Sarmata ir tėtušiui, ir močiai!
Na, drožk dabar vidun. Gerai žinau, kad tai,
Ką dainavai apie ne savo valią, tau
Tvirtai sėdės galvoj, nes su krauju gavai.

Antras berniukas išeina. Tarnai išneša pintines su mėsa ir pyragaičiais

EKSODAS

TRIGAJAS (*chorui*)
O jūs pabūkit su manim: dabar atėjo metas
Lig soties valgyt ir pilvus prikimšti tiek, kad plyštų.
Na, kibkit į valgius visi!
Abu žandikaulius darban! Žmogučiai, krimskit drąsiai!
Kam dantys mums visiems duoti, jei ne kramtyt ir kąsti?
CHORO VADOVAS
Gerai sakai, nes mums ir taip per barzdą varva seilė.
Mes kentėm alkį, o dabar prikriskime prie zuikių,

Nes pasitaiko ne kasdien
Su klydinėjančiais tuščiai pyragais susitikti.
Todėl kramtykim, kad paskui netektų vėl gailėtis.

TRIGAJAS

O dabar pagarbiai pasitikti reikės iš namų išlydėsimą žmoną,
Atsinešti deglus ir kiekvieno aplink paprašyti kartu pasidžiaugti.
O paskui kaip anksčiau į savus sklypelius su padargais turėsim išeiti,
Prisišokę, ne kartą nuliejęs dievams, išaliojęs Hiperbolą laukan
Ir pasiuntę po maldą galingiems dievams
Dovanoti helėnams gausos ir skalsos,
Užauginti pakankamai miežių laukuos
Ir aprūpinti mus ligi valiai vynu.
Tekramtysim figas,
Tegimdys moteriškės laimingai vaikus,
Tesugrįš pas kiekvieną gėrybės, kurias
Sunaikinom karuos, ir tegu geležis
Niekados čia daugiau nebežybčios!

Lydima vergų su deglais, orchestroje pasirodo Trigajo žmona Pjūtis

Žygiuokime į laukus;
Tai puikiai prie šono man,
Žmonele, gulėsi!
Himenai, Himen, o!

CHORO VADOVAS

Kas pats laimingiausias? — Tu,
Gėrybes vertai turįs!
Himenai, Himen, o!

CHORAS

Himenai, Himen, o!

TRIGAJAS

Ką veiksim su jąja?

CHORAS

Ką veiksim su jąja?

TRIGAJAS

Raškysim jos vaisių!

CHORAS

Raškysim jos vaisių!

CHORO VADOVAS

Užsikeliam ant pečių,
Kas esam prie jo arčiau,
Ir nešam jaunikį!
Himenai, Himen, o!
Himenai, Himen, o!

TRIGAJAS

Gyvensit nuo šiol gražiai,
Be rūpesčių ir bėdų,
O pertekę figų!
Himenai, Himen, o!
Himenai, Himen, o!

CHORO VADOVAS

Figa jo stambi, stora.
O josios — saldi. Va!

TRIGAJAS

Sakysi, kai bus gana
Ir valgio, ir vyno tau!
Himenai, Himen, o!
Himenai, Himen, o!
(*Kreipiasi į žiūrovus*)
Na, likit sveiki! Sudie!
O kas palydės mane,
Tam duosiu pyrago.

ARISTOFANAS

Varlės

Aristophane, tome IV
Paris, Les belles lettres, 1928

Iš senosios graikų kalbos vertė
ANTANAS DAMBRAUSKAS

VEIKĖJAI

KSANTIJAS — Dioniso vergas
DIONISAS — dievas, teatro globėjas
HERAKLIS
NUMIRĖLIS
CHARONAS — valtininkas požemių pasaulyje
VARLĖS
Mistų (misterijoje pašvęstųjų) CHORAS
PLUTONO DURININKAS
PERSEFONĖS TARNAITĖ
SMUKLININKĖ
TARNAITĖ PLATANĖ
EURIPIDAS } poetai, tragedijų
ESCHILAS } kūrėjai
PLUTONAS — požemių pasaulio valdovas

PROLOGAS

Scenos gilumoje Heraklio rūmai. Ateina D i o n i s a s, apsiavęs koturnais, su purpuriniu apsiaustu, per petį persimetęs liūto kailį, su vėzdu rankoje. Vergas K s a n t i j a s joja ant asilo, per petį ant lazdos kaip ant naščių persisvėręs ryšulius

KSANTIJAS
Gal tokį daiktą, pone, pasakyti tau,
Nuo ko žiūrovai leipsta teatre juokais?
DIONISAS
Bet ką, dėl Dzeuso, tik ne žodį „man bėda“,
Jo saugokis: man pikta darosi nuo jo.
KSANTIJAS
Gal kita ką grakštaus?
DIONISAS Tik ne „kaip spaudžia, oi!“[1].
KSANTIJAS
Kodėl? Tai ką juokinga pasakyt?
DIONISAS Dėl Dzeuso!
Sakyk bet ką, tik vieno daikto ne.
KSANTIJAS Kokio?
DIONISAS
Kad nuo tokios naštos pridergsi po savim.
KSANTIJAS
Ir kad turėdams tokį krūvį ant pečių,
Jei niekas nenuims, paleisiu vėjus greit...
DIONISAS
Maldauju, baik,— nebent, kai aš norėsiu vemt.
KSANTIJAS
Ir kam tada išties man tokį krūvį nešt

Ir nieko nedaryt, kaip daro Frinichas,
Kaip elgias kartais Likis ir Ameipsijas[2]?
Naštas komedijoj juk neša visada.

DIONISAS

To nedaryki nūn. Kai teatre matau
Išdaigas tokias kaip tavoji štai dabar,
Daugiau kaip metais pasenėjęs išeinu.

KSANTIJAS

Nelaimingiausias mano sprandas iš visų:
Ir naštą sunkią nešk, ir neiškrėsk juokų.

DIONISAS

Ar tai ne begėdystė, ar ne įžūlumas?
Aš, Dionisas, Vynbačkės taurios sūnus,
Einu, plūkiuos, o jis kaip ponas joja sau,
Kad nepavargtų ir naštos nereiktų nešt.

KSANTIJAS

Argi aš nenešu?

DIONISAS Neši! Tu raitas gi.

KSANTIJAS

Bet krūvis ant manęs.

DIONISAS Kaip tai?

KSANTIJAS Labai sunkus.

DIONISAS

O asilas ar tavo neneša naštos?

KSANTIJAS

Kas ant manęs, dievaž, juk tą aš ir nešu.

DIONISAS

Kaip tu neši, jei kito nešamas esi?

KSANTIJAS

Aš nežinau. Bet petį baisiai spaudžia man.

DIONISAS

Jei tau iš asilo, sakai, nėra naudos,
Tai vietom pasikeisk su juo ir nešk jį pats.

KSANTIJAS (*pašnabždom*)

Nelaimė man, kad jūros mūšy nebuvau[3].
Dabar tu staugtum, apraudodamas mane.

DIONISAS

Nusėski, riogla. Jau pasiekiau štai duris,
Kur man ir reikia pirmučiausia apsistot.

Vergas sėda nuo asilo, Dionisas prieina prie Heraklio durų ir beldžia

Vaikine, vaiki!
(*Koja spiria į duris*)
Tau sakau, tu vaikišti!

Išeina *H e r a k l i s. Asilą Heraklio tarnai nuveda*

HERAKLIS
Kas daužo taip duris? Tiktai kentaurai taip
Kanopom beldžia.
(*Išvydęs Dionisą, stabteli, įdėmiai suraukęs kaktą, stebėdamasis nepaprastu jo apdaru*)
Pasakyk, ką reiškia tai?
DIONISAS (*tyliai į Ksantiją*)
Ei, vaiki!
KSANTIJAS Ko?
DIONISAS Tu nematei?
KSANTIJAS Ko nemačiau?
DIONISAS
Kaip nusigando jis.
KSANTIJAS Dėl Dzeuso, nekliedėk!
HERAKLIS (*prapliumpa juoku*)
Kad jį kur Demetra! Neištveriu juokais!
Ir sau į lūpą kandu ir vis tiek juokiuos.
DIONISAS
Eik čion, mielasis. Noriu ko tave prašyt.
HERAKLIS
Kad niekaip negaliu aš juoko atsigint,
Kai liūto kailį štai ant purpuro matau.
Ką reiškia tai? Kam čia koturnai ir lazda[4]?
Iš kur grįžti?
DIONISAS Aš ant Kleistenio plaukiojau.
HERAKLIS
Ir jūros mūšyje buvai?
DIONISAS Ir nuskandinom
Mes priešui dvylika ar trylika laivų.
HERAKLIS
Abu?

DIONISAS Dievaž, tikrai.
KSANTIJAS (*į žiūrovus*) Paskui aš nubudau.
DIONISAS
Ir štai, kada skaičiau, sėdėdamas laive,
Aš „Andromedą“[5], širdį sukrėtė staiga
Baisi aistra ir, kad žinotumei, kokia!..
HERAKLIS
Širdy... aistra?
DIONISAS Didžiulė. Sulig Molonu[6].
HERAKLIS
Ar moteriai?
DIONISAS Oi, ne!
HERAKLIS Gal vaikiui?
DIONISAS Niekados.
HERAKLIS
Nejaugi vyrui?
DIONISAS (*verkšlendamas*) Ai, ai, ai!
HERAKLIS Turbūt Kleisteniui?
DIONISAS
Taip nejuokauk, brolau. Ne tai. Man taip sunku,
Toks ilgesys kutena širdį sopamai.
HERAKLIS
Koksai, broluži?
DIONISAS Apsakyti negaliu.
Tačiau gal kaip išreikšiu tau palygindams.
Ar nors kada aistringai košės geidavai?
HERAKLIS
Neklausk. Šimtus gal šimtąsyk gyvenime.
DIONISAS
Ar aišku jau nūnai, ar aiškint dar kitaip?
HERAKLIS
Ir košės bus gana. Jau viską suprantu.
DIONISAS
Tai šitokia aistra nūn svilina mane
Mūs Euripidui.
HERAKLIS Ar numirėliui aistra[7]?
DIONISAS
Ir niekas tarp žmonių neperkalbės manęs,
Kad neičiau paskum jį.

HERAKLIS Į Hado gelmenis?
DIONISAS
Kaip Dzeusas regi, eisiu ir giliau, kad reiks.
HERAKLIS
Ko gi ten tau?
DIONISAS Poeto reikia žmoniško.
Vienų seniai nebėr, o kur gyvi — niekai[8].
HERAKLIS
Kaip tai? Jofonto[9] nėr?
DIONISAS Bene tik vienas jis
Geresnis likęs, jeigu vertas dar šio to,
Pats nežinau gerai, kaip ten su juo yra.
HERAKLIS
Kodėl gi ne Sofoklį? Juk geresnis jis
Už Euripidą, jei rengiesi parsivest?
DIONISAS
Oi ne, Jofontą imsiu išmėgint pirma,
Ką be Sofoklio vienas moka padaryt.
O kita, Euripidas — sukčius apsukrus.
Jis gali su manim prasmukti kaip matai.
O tas gi mielas čia, tai mielas ir tenai[10].
HERAKLIS
O Agatonas[11] kur?
DIONISAS Paliko jis mane:
Poetas geras, ilgisi draugai visi.
HERAKLIS
Tai kurgi vargšas jis?
DIONISAS Linksmybėse dausų.
HERAKLIS
Na, o Ksenoklis[12] kaip?
DIONISAS Kad jis prasmegtų kur!
HERAKLIS
O kur Pitangelas[13]?
KSANTIJAS (*į žiūrovus*) Apie mane nė žodžio,
Nors petį kiaurai man pratrynė nešulys.
HERAKLIS
Argi nebėr pas mus jau pienburnių kitų,
Kurie tragedijų tau tūkstančius prikeps,
Daugiau už Euripidą liežuviu primals?

DIONISAS
Kaip vilkūgiai bergždi tie plepalų maišai.
Tai pulkas šarkų, terliai meno žmoniško,
Kur vieną chorą gavę vėl prapuola tuoj[14],
Tespėję vienąsyk tragediją aptelžt.
Poeto žmoniško nerastum su žvake,
Kur svarų žodį tau mokėtų pasakyt.
HERAKLIS
Kaip — žmoniško?
DIONISAS Sakau aš, žmoniško, tokio,
Kurs ryžtųsi bylot tau posakiais drąsiais:
Ar „dausos — Dzeuso būstinė", ar „laiko pėdos",
Arba „širdis aukom bodėjosi prisiekt,
Liežuvis gi kreivai prisiekė be širdies"[15].
HERAKLIS
Ar tau patinka tai?
DIONISAS Tartum apduotas tuo.
HERAKLIS
Bet kvaila visa tai, tu pats gali suprast.
DIONISAS
Nelįsk į mano protą: juk turi namus.
HERAKLIS
Ir, žinoma, atrodo net labai koktu.
DIONISAS
Išmokyk valgyti.
KSANTIJAS (*į žiūrovus*) Apie mane nė žodžio.
DIONISAS
Dėl to aš drapanom tokiom kaip tu patsai
Vilkėdams atėjau, kad pasakytumei
Dėl visa ko man savo tuos pažįstamus,
Kuriuos turėjai, kai tu Kerbero ėjai[16].
Sakyk man juos ir uostus, versmes, šunkelius,
Stotis, kekšynus, užeigas ir kepyklas,
Visokias miestų karčemas bei viešbučius,
Kur blakių kiek mažiau.
KSANTIJAS (*į žiūrovus*) Apie mane nė žodžio.
HERAKLIS
Ar drįsi eiti ten, apdujėli?
DIONISAS Burnos

Tu nebeaušink, o geriau parodyk kelią,
Kaip man žemyn, į Hadą, kuo greičiau nukakt.
Tiktai nerodyk ten, kur karščiai ar speigai.
HERAKLIS
Palauk, kurį pirmiausia čia parodžius tau?
Neblogas vienas toks — suolelis su virve...
Nenori pasikart?
DIONISAS Ojoj! Labai trošku!
HERAKLIS
Yra dar takas toks pritrintas ir tiesus...
Grūstuvėje...
DIONISAS Tu apie garlę man kalbi[17]?
HERAKLIS
Atspėjai.
DIONISAS Kur tau! Šalta ir labai žvarbu!
Baisu, dar kojas pakeliui galiu nušalt[18].
HERAKLIS
Gal stačiai į pakalnę tau parodyti?
DIONISAS
Jau būki malonus: vaikštovas aš nekoks.
HERAKLIS
Į Kerameiką repečkok[19].
DIONISAS O ko tenai?
HERAKLIS
Įlipk pačion viršūnėn bokšto.
DIONISAS Ir tada?
HERAKLIS
Iš ten į skriejantį žibintą pažiūrėk,
Ir kai tiktai žiūrovai riktelės „paleisk!“,
Ir tu negaišęs pasileiski.
DIONISAS Kur?
HERAKLIS Žemyn.
DIONISAS
Tai smegenys ištikš, pora blynelių būtų.
Ne, šiuo keliu nenoriu eit.
HERAKLIS Tai ką manai?
DIONISAS
Aš eisiu tuo, kur tu.
HERAKLIS Bet plaukti reiks toli,

Prie plynės atsidursi didelės tuojau,
Tikros bedugnės.
DIONISAS Kaipgi persikelt per ją?
HERAKLIS
Su laiveliu mažučiuku senukas toks
Tave tuoj perveš už du obolu.
DIONISAS
O kaip visur galingu tie du obolu!
Kaip jie pateko ten?
HERAKLIS Tesėjas įvedė[20].
Po to gyvačių ir kitų baidyklių daug
Tu gausi pamatyt.
DIONISAS Negąsdink, nebijau.
Neatkalbėsi tu manęs.
HERAKLIS Purvynė bus
Klampi ir tvaikas ten. Į ją pamurdytas,
Jei svečią kas užgavo žodžiais negražiais,
Iš vaiko grašgalius parvertęs atėmė
Ar motiną išniekino ir antausius
Ištalžė tėvui, ar kreivai prisiekė kam.
DIONISAS (*į žiūrovus*)
Vardan dievų, sugrūsti reikia ten visus,
Kas mokosi Kinesijo pirichę šokt[21]
Ar nusirašė sau Morsimo posmelius[22].
HERAKLIS
Po to užlies tave alsavimas lumzdžių,
Regėsi šviesią dieną kaip kad čia pas mus
Ir mirtų gireles, ir vyrų moterų
Palaimintus pulkus, kur plos linksmai delnais.
DIONISAS
O kas gi jie visi?
HERAKLIS Tai mistai pašvęsti.
KSANTIJAS (*į žiūrovus*)
Aš asilas, kurs tempia sau misteriją[23].
Bet nešt ilgiau visai nebeturiu jėgų.
(*Padeda nešulį*)
HERAKLIS
Jie tau parodys visa, ko tiktai reikės,
Nes ten visai arti, pakelėje pačioj,

Prie pat Plutono durų, stovi jų namai.
Tad sveikas lik, brolau.

DIONISAS
Tesaugo ir tave
Sveikutį Dzeusas.
(*Į Ksantiją*)
Nešulį tuojau paimk.

KSANTIJAS
Dar nepaspėjau nė padėt.

DIONISAS
Greičiau, sakau.

KSANTIJAS
Prašau palaukt. Geriau tu pasamdyki ką
Iš tų, kuriuos tau teks sutikti pakeliui.

DIONISAS
O jeigu nebeteks?

KSANTIJAS
Paliksi man.

DIONISAS
Gerai.

Iš dešinės atnešamas numirėlis

O štai va atneša numirėlį kokį.
(*Numirėliui*)
Klausyk, aš tau sakau, girdi, numirėli,
Ar negalėtum Hadan ryšulio nunešt?

NUMIRĖLIS (*pasikeldamas*)
O kurgi jis?

DIONISAS
Va, štai.

NUMIRĖLIS
Ar duosi dvi drachmas?

DIONISAS
Bent kiek nuleisk, meldžiu.

NUMIRĖLIS (*guldamas atgal į neštuvus, nešėjams*)
Keliaukite toliau.

DIONISAS
Bičiuli, palūkėk, galbūt sulygsime.

NUMIRĖLIS
Neduodi dviejų drachmų, tai nė nekalbėk.

DIONISAS
Imi devynis obolus?

NUMIRĖLIS
Verčiau atgyt!

Laidotojai su numirėliu nueina į kairę

KSANTIJAS
Dar nosį ries, bjaurybė! Tai jam atsirūgs!
Aš eisiu pats.
DIONISAS Esi garbingas ir orus.

Abu eina toliau. Pasirodo plynės kraštas ir ***C h a r o n a s*** *su valtimi*

Prie valties eikim.
CHARONAS Op! Prie kranto ją pristumk.
DIONISAS (*išgąstingai*)
O kas gi ten?
KSANTIJAS Tenai? Ten plynė.
DIONISAS Dėl dievų!
Tai ta, kur sakė jis.
KSANTIJAS Ir eldiją matau.
DIONISAS
Dėl Poseidono!
KSANTIJAS Ir Charonas stovi ten.
DIONISAS (*tyliai*)
Charonai, sveiks!
KSANTIJAS (*garsiai*) Charonai, sveiks!
DIONISAS IR KSANTIJAS Charonai, sveiks!
CHARONAS (*atgręždamas rūstų veidą*)
Kas poilsiauti po vargų ir rūpesčių
Į Letės klonį, ar į Asilavilnius,
Į Kerberus, į Tainarą[24], prie velniavos?
DIONISAS
Aš.
CHARONAS Greit į valtį lipk!
DIONISAS O kur manai priplaukt?
Prie velniavos?
CHARONAS Prisiekiu, dėl tavęs. Įlipk.
DIONISAS (*lipdamas į valtį*)
Vaikine, lėki šen!
CHARONAS (*gindamas nuo valties Ksantiją*) Aš vergo nevežu,
Jei už gyvybę nesikovė jūroje.
KSANTIJAS
Kaip Dzeusas mato, akimis negalavau.

CHARONAS
Nejau aplinkui plynę jis neapibėgs?
KSANTIJAS
O kur man jūsų laukt?
CHARONAS Prie Džiūsnos akmenio,
Ties prieplauka.
DIONISAS Tu supranti?
KSANTIJAS Taip, suprantu.
Nespėjau kojos kelt, ir štai jau nesėkmė.

Ksantijas nueina, Dionisas lipa į valtį

CHARONAS
Prie irklo sėsk. Skubėkite. kas norit plaukt.

Dionisas atsisėda ant valties krašto, šalia irklo

Ką tu, žioply, darai?
DIONISAS O ką turiu daryt?
Juk pats tu man liepei prie irklo atsisėst.
CHARONAS
O persėst čion, pilvūze, negali?
DIONISAS (*klusniai sėsdamas ant lentelės valties vidurin*)
Gerai.
CHARONAS
Ar negalėtumei rankas ištiest?
DIONISAS (*ištiesdamas rankas*) Gerai.
CHARONAS
Juokų nekrėsk, bet įsispyręs ir tvirtai,
Kaip reikia irkis.
DIONISAS Ar mokėsiu aš kažin?
Nei Salamino nežinau, nei marių šių[25],
Ir irkis štai dabar!
CHARONAS Juokai! Tuojau giesmė
Gražiausia pasigirs, tik imk irkluot.
DIONISAS Kieno?
CHARONAS
Varlių, kaip gulbių nuostabi.
DIONISAS (*stverdamas irklą*) Komandą duok!
CHARONAS
Oopop! Oopop!

Dionisas ir Charonas iriasi. Laiveliui pajudėjus, plynėje pasigirsta varlių giedojimas

VARLĖS

Brekekekeks koaks koaks,
Brekekekeks koaks koaks,
Pabalio versmių vaikai,
Fleitos lydimi garsų,
Mes giesmę savo skardžią užkukuokime,
Koaks koaks,
Nisietį kur Dionisą[26],
Sūnaitį Dzeuso didįjį,
Vis šloviname Pelkėse[27],
Kai, įkaušiu svyruodami,
Ąsočio pilno šventėje[28]
Pulkai žmonių suplaukia į šventovę mūs,
Brekekekeks koaks koaks.

Vis smarkiau kvarkia varlės, stipriau iriasi irkluotojai

DIONISAS

Pasturgalį numygo man,
Net sopa jau, koaks koaks.

VARLĖS

Brekekekeks koaks koaks.

DIONISAS

Neskauda jums galvos dėl to.
Brekekekeks koaks koaks,
Prasmekit skradžiai jūs, koaks,
Vis vienas ir tas pats: koaks!

VARLĖS

Ką padarysi, nuobodu!
Ir saldžiatyrės mūzos meilę rodo mums,
Ir ožiakojis Panas, švendre padūduodamas,
Ir kanklių tėvas Apolonas mūsų klausosi,
Kad mes auginam pelkėse
Jo kanklių stygoms nendres.
Brekekekeks koaks koaks.

DIONISAS

Seniai sutrynė man pūsles,

Suprakaitavo pakalys
Ir besilankstant ims bylot...

VARLĖS
Brekekekeks koaks koaks.

DIONISAS
O veisle tu, giesmėm pamišus,
Nutilk!

VARLĖS O ne! Labiau dar mes
Užkukuosime, kai saulė
Skaisčiai šviečia kiaurądien.
Po viksvyną šokinėjam
Ir negalim atsidžiaugti,
Kad giesmė toli mūs plaukia,
Ar, panirusios į dugną
Per paliūtę Dzeuso drangią,
Vinkliai sukdamos rately,
Leidžiam burbulus pliuškius.
Brekekekeks koaks koaks.

DIONISAS (*irklu tėkšdamas per vandenį*)
Brekekekeks koaks koaks.
Įjunkstu kvarkti aš per jus.

VARLĖS (*smūgio išgąsdintos*)
Mums baisią nuoskaudą darai.

DIONISAS
Man dar baisiau, jei gausiu sprogt
Irkluoti besistengdamas.

VARLĖS
Brekekekeks koaks koaks.

DIONISAS
Brekekekeks koaks koaks.
Prasmegtumėt, negaila man!

VARLĖS
Ir kvarksėsime ramiausiai,
Jeigu koserė tik mūsų
Neužkims per kiaurą dieną.
Brekekekeks koaks koaks.

DIONISAS
Brekekekeks koaks koaks.
Vis tiek neperkvarksit manęs!

VARLĖS

Nei tu nestengsi mūs apkvarkt!

DIONISAS

Niekados! Galiu aš kvarkti,
Jeigu reiks, ir visą dieną,
Brekekekeks koaks koaks.
Kol viršų gausiu aš ant jūsiškių koaks,
Brekekekeks koaks koaks.
(*Įsiklauso, varlių nebegirdėti, iriasi toliau*)
Žinojau, kad bus galas jūsų tam koaks.
(*Atplaukia į kitą krantą*)

CHARONAS

Sustok, gana, prie kranto irklu pastūmėk.
Lipk lauk, mokėk grašius.

DIONISAS (*išlipęs iš valties*) Še, imk du obolu.
Ksantijau, ei! Ksantijas kur? Ksantijau, eikš!

KSANTIJAS (*atsiliepdamas iš tolo*)
Aū!

DIONISAS Eikš arčiau!

KSANTIJAS Tai sveikas, šeimininke!

DIONISAS

Kokia vietovė čia?

KSANTIJAS Purvynė ir tamsa.

DIONISAS

Ar tu matei tėvažudžius čia kur ir tuos,
Kreivai prisiekiančius, kaip sakė mums?

KSANTIJAS O tu?

DIONISAS (*į žiūrovus*)
Poseidonu prisiekiu, ir dabar matau.
Sakyki, ką daryt?

KSANTIJAS Geriau tolyn paeit,
Nes šičia ta vieta, kur baisūs žvėrys bus.
Taip sakė mums Heraklis.

DIONISAS (*mosuodamas kuoka*) Kad prasmegtų jis!
Jis prisigyrė, kad nugąsdintų mane.
Pavydas ėmė jį, žinojo — aš narsus.
Tokio pagyrų puodo reta paieškot.
Man vienas džiaugsmas būtų grumtis su bet kuo

Ir vertą šios kelionės žygdarbį atlikt.
KSANTIJAS (*apsimesdamas bijąs*)
Dievaž, pasiklausyk: šniokštimas koks girdėt.
DIONISAS (*persigandęs*)
Kur, kur, sakyk!
KSANTIJAS Už nugaros.
DIONISAS (*skubiai Ksantiją apgręždamas*)
Tai eik atgal.
KSANTIJAS
Bet šniokščia priešaky.
DIONISAS (*slėpdamasis už vergo nugaros*)
Tada į priekį eik.
KSANTIJAS (*žiūrėdamas į tolį*)
Kaip Dzeusas regi! Didelis žvėris, aure!
DIONISAS
Koksai?
KSANTIJAS Baisus. Jis maino savo išvaizdą:
Čia jautis, čia vėl mulas, čia vėl moteris.
Kokia gražuolė!
DIONISAS (*staiga padrąsėdamas*)
Kur? Kad taip į glėbį ją!
KSANTIJAS
Jau nebe moteris. Pavirto šunimi.
DIONISAS (*vėl nusigąsdamas*)
Tikrai bus Empusa[29].
KSANTIJAS Jos veidas ugnimi
Žėruoja visas.
DIONISAS Koja gal varinė jos?
KSANTIJAS
Dėl Poseidono! Tu žinok — kita drėbta
Iš mėšlo.
DIONISAS Kurgi dėtis man dabar?
KSANTIJAS O man?
DIONISAS (*kreipdamasis į savo šventiką*)
Šventike, gelbėki, išgersiva abu.
KSANTIJAS
Pražuvome, Herakli, mes.
DIONISAS Nešauki taip
Manęs, žmogau, ir šito vardo netaryk.

KSANTIJAS
Tai — Dionisai, tu.
DIONISAS O šitaip dar prasčiau.
Pirmyn kiek paėjėk.
KSANTIJAS (*paėjęs kiek vienas ir šaukdamas Dionisą*)
Čionai, čionai, o pone!
DIONISAS
O kas?
KSANTIJAS Drąsiau! Praėjo visa mums gerai,
Ir tenka pasakyt kaip Hegelochui tam:
„Po audros vėl žebenkštę aš gražiai matau“[30].
Empusos nebėra.
DIONISAS Tu Dzeusu man prisiek.
KSANTIJAS
Prisiekiu Dzeusu!
DIONISAS Dar prisiek.
KSANTIJAS Prisiekiu Dzeusu!
DIONISAS (*eidamas artyn*)
Baisu, kaip aš išblyškau, kai ją pamačiau.
KSANTIJAS (*rodydamas į Dioniso purpurinį drabužį*)
O šis iš baimės nusidažė lyg vėžys.
DIONISAS
Dėl ko tokia bėda užgriuvo ant manęs?
Koks dievas pražudyti rengiasi mane?
KSANTIJAS
Ar „dausos — Dzeuso būstinė“, ar „laiko pėdos“?

Pasigirsta fleitų garsai

DIONISAS
Klausyk!
KSANTIJAS O kas?
DIONISAS Ar negirdi?
KSANTIJAS Ko negirdžiu?
DIONISAS
O dūdų garso?
KSANTIJAS Taip, girdžiu aš ir matau
Žibintų paslaptingą žaižaravimą.
DIONISAS
Pasiklausykiva susėdę čia tylom.

CHORAS

Jakch, o Jakche[31]!
Jakch, o Jakche!

KSANTIJAS

Čia, pone, tai tikrai tie pašvęstieji bus,
Kur groja vien ir gieda, kaip mums sakė jis.
Jie garbina ten Jakchą kaip kad įprasta...

DIONISAS

Ir man taip regis. Bet geriausia bus dabar
Mums tyliai pasėdėti ir pasiklausyt.

Abu pasitraukia į šalį. Ksantijas padeda nešulį

PARODAS

Matyti Plutono rūmai. Į orchestrą išeina mistų choras *baltais rūbais, su vainikais ant galvų, su žibintais rankose. Už jų pulkas moterų. Hierofanto vaidmenį atlieka choro vadovas*

PIRMAS PUSCHORIS

I strofa

Jakchai tu, kurs karaliauji giesme skambančiuose rūmuos,
Jakch, o Jakche!
Šion lankon naktinio šokio tu ateik
Šokti šventėj pašvęstųjų.
Ant galvos vainiką mirtų,
Linkstančių gausingais vaisiais,
Sau papurtęs, trenk į žemę ko smagiausiai,
Kojoms atsidvėst neduodams,
Vinkliame žaismingam šoky,
Pilname grakštumo burtų ir šventumo nemeluoto
Draug su mistais pašvęstaisiais.

KSANTIJAS

Šlovingoji ponia, Demetros dukterie[32],
Kiauliena man šviežia pakvipo taip skaniai!

DIONISAS

Tiktai sėdėk ramiau, gal gausi ir žarnų.

ANTRAS PUSCHORIS

I antistrofa

Savo šviesų žibintą aukštai laikyki.
Jakch, o Jakche!
Iškilmių naktinių žibury šviesus.
Lankoje šviesu kaip dieną,
Senių kojos nebestygsta:
Rūpesčiai visi pranyksta,
Metų slegianti našta seniems lengvėja
Didžią iškilmę bešvenčiant.
Tu, pašviesdams žibintu,
Prieky ženk ir taką rodyk, kaip paskendusion žieduos
Pievon mums jauniems išeiti.

CHORO VADOVAS

Pamaldžiai jūs nutilkit visi ir mūs šokančiam pulkui užleiskite vietą,
Kas šitokių žodžių nežino šventų ir širdies neapvalė nuo pikta,
Ir kas mūzų didžių paslapčių nepažino ir jųjų šokio nešoko;
Kas Kratino jautėdžio audringos kalbos grakštumu nemokėjo grožėtis[33],
Kurs mėgsta gėrėtis žodžiu tik šiurkščiu, kad ir baisiai jis kur nepritinka;
Kas piktųjų vaidų nesistengia ramint ir labo nelinki kaimynams,
O supjudo dar juos ir pakursto labiau, težiūrėdamas savojo pelno;
Ir atstovas valdžios, kuris ima kyšius, kada negandos miestą ištinka;
Kas priešui išduoda tvirtovę ar laivą, ar išveža uždraustą prekę
Iš Aiginos, kaip Torikionas lupikas imdamas sau dešimtinę[34],
Odinius luodelius, ir degutą, ir lynus nubogino į Epidaurą[35];
Ir kas kužda į ausį kitam savo turtą į priešų laivyną pakloti;
Kas išdrįsta Hekatės šventovę pridergt, giedodamas tarp pamaldžiųjų;
Arba retorius koks, kuris uždarbį visą poetų vienas suryja;
Jei poetai komedijoj jįjį išjuoks šitoj šventėj senoj Dioniso,
Tiems visiems įsakau ir dar kartą sakau, ir kartote kartoju dar kartą:

Pranykit iš mistų ratelio visi. O jūs užgiedokite giesmę,
Kuri apeigai mūsų naktinei šventai ir iškilmei didžiai pritinka.

CHORAS

Nūn visi težengia drąsiai
Į žieduotą lanką klonin,
Kojom darniai trypdami,
Juoko nešykštėdami,
Iš visų šaipydamies,
Nes pietavom atsijuosę.
O ateidami teliaupsin,
Gysdami balsais galingais,
Mūsų Užtarytoją[35],
Tą, kur šalį mūs
Teiksis visados globoti,
Nors Torikionas širstų.

CHORO VADOVAS

Kitą giesmę dabar užtraukite jūs davėjai derliaus galingai
Ir, dievaitę Demetrą pašlovindami, jai šventąjį himną pragyskit.

PIRMAS PUSCHORIS

II strofa

Demetra, paslapčių šventų
Valdove, būki su mumis
Ir sergėk savo giedorius.
Man leiski visądien ramiai
Čia šokti ir dainuot.

ANTRAS PUSCHORIS

II antistrofa

Ir daug pripaistyti juokų,
Kad žaisdami, juokaudami,
Kaip dera tavo šventėje,
Laimėtume vainiką.

CHORO VADOVAS

Drąsiau,
Dabar pakvieskite giesmėm čia dievą žavųjį,
Kuris visad linksmai šokėjų dedasi pulkan.

PIRMAS PUSCHORIS

III strofa

Jakchai šlovingiausias, kūrėjau šventės šios,
Linksmumo kupinos, keliauki su mumis
Pas deivę tu.
Parodyk, jog visai lengvai
Didžiulį kelią padarai,
Jakchai, mėgstąs šokti, palydėki mus.

ANTRAS PUSCHORIS

III antistrofa

Tu perplėšei, iš juoko valiūkaudamas,
Prastus, pačius pigiausius savo sandalus
Ir drapanų
Apykaklę, kad būtų kuo
Laisviau tau šokti ir dainuot.
Jakchai, mėgstąs šokti, palydėki mus.

CHORAS

O aš ką tik mačiau, pažvelgęs nejučiom
Į skaistaveidę mergą, šokdamas su ja,
Kaip pūpso jos
Papukai stangrūs ir kieti,
Chitonui josios persprogus.
Jakchai, mėgstąs šokti, palydėki mus.

KSANTIJAS

Ir aš papratęs nuolat eit kitų pėdom,
Norėčiau pasilinksminti, pašokt.

DIONISAS

Ir aš.

CHORO VADOVAS

O dabar sutartinai
Archedemą „prauskime“[37].
Septynmetis nepriklauso fratrijai.

CHORAS

Demagogas jis dabar
Tarp numirėlių aukštai
(*Rodo į viršų*)
Ir tikra galva visokių veltėdžių.

CHORO VADOVAS
Kleistenidas, kaip girdėt,
Kapuose tik pakalį
Sau pašė ir nagais vis draskė veidelius.
CHORAS
Ir krūtinėn mušėsi
Bei rypavo šaukdamas
Sebino — meilužio savo — vardą.
CHORO VADOVAS
Kalijas[38] gi, kaip sakė man,
Tas Hipobino sūnus,
Ten liūto kailyje kovoja su kekše.
DIONISAS (*išėjęs priekin ir kreipdamasis į chorą*)
Bene gali mum pasakyt,
Kur Plutono čia namai?
Mudu — svetimšaliu, ką tik atėjova.
CHORO VADOVAS
Nėr ko eiti tau toliau,
Nėr ko klausinėt mane.
Ar nematai: prie pat jo durų atėjai.
DIONISAS
Daiktus, vaiki, pasiimk.
KSANTIJAS (*nešulį per petį sverdamas, bamba sau po nosim*)
O kas gi čia dabar yra?
Korinto Dzeusas įsirangė čiužinin[39].
CHORO VADOVAS
Nūn eikite
Į deivės šventąjį ratelį lankoje, žiedais margoj,
Ir džiaukitės, kas vertas šią dievams malonią šventę švęst.
O aš gi eisiu su merginom šiom ir moterim draugėj
Ir šventąjį žibintą nešiu ten, kur iškilmė nakties...

Choro vadovas nueina su moterimis, nusinešančiomis žibintus

PIRMAS PUSCHORIS

IV strofa

Eikime lankom gėlėtom,
Kur tiek rožių žydinčių,

Savo pagročiu senuoju,
Apsisukdami ratu.
Laime džiaukimės skaisčiąja,
Kurią mums duoda Moiros.

ANTRAS PUSCHORIS

IV antistrofa

Mums vieniems tešviečia saulė,
Žiburys skaistus dangaus,
Mes vieni tik, pašvęstieji,
Leidžiame dienas šventas
Tarp svetimšalių ir lygiai
Tarp žmonių šalies savos.

Chorui giedant, prie Plutono durų prieina *Dionisas* *ir* *Ksantijas*

PIRMAS EPEISODIJAS

DIONISAS (*nedrąsiai*)
Sakyk, kaip reikia pasibelsti į duris?
Ar kartais nežinai, kaip beldžias vietiniai?

KSANTIJAS
Tu nežiopsok, o duoki į duris tvirčiau.
Heraklis būk ir išvaizda, ir širdimi.

DIONISAS (*belsdamas garsiai šaukia*)
Ei, vaiki!

DURININKAS Kas tenai?

DIONISAS Heraklis karžygys.

DURININKAS
O niekše! Tu begėdi ir akiplėša,
Prakeiktas būk ir keikiamas, ir keiksimas!
Tu pagrobei juk mūsų šunį Kerberą:
Prismaugei jį, paskui slapčia išsivedei,
O aš jį saugojau. Dabar tu pakliuvai.
Nuo šiol tave juodoji Stikso mūs uola

Ir Acheronto srūvantis krauju akmuo
Pasaugos su Kokito šunimis drauge.
Sugrauš tau širdį šimtagalvė echidna
Krūtinėje, draskyti ims plaučius tavus
Tarteso murena[40], o inkstus abudu
Gorgonės, teitrasietės, urgzdamos suris[41].
Tuojau aš bėgu jąsias pasišaukt čionai[42].
(*Skubiai grįžta į rūmus ir užtrenkia duris*)

DIONISAS (*iš baimės puola kniūpsčias; tyliu balsu*)
Palauki!

KSANTIJAS Kur leki?

DIONISAS Pridergiau. Dievą šauk[43]!

KSANTIJAS
Baily tu nematytas! Atsikelk greičiau.
Kol niekas neregėjo dar.

DIONISAS (*vargiai keldamasis*) Nėra jėgų,
Duok nors kempinę ant širdies man prisidėt.

KSANTIJAS (*išėmęs iš ryšulio duoda kempinę*)
Na imki, prisidėk.

DIONISAS Bet kur?
(*Prisimerkęs griebia kempinę ir šluostosi pasturgalį*)

KSANTIJAS Dievai auksiniai!
Tai kurgi tau širdis?

DIONISAS Iš nuogąsčio jinai
Nusmuko man į pačią pilvo apačią.

KSANTIJAS
Bailys didžiausias tarp dievų ir tarp žmonių.

DIONISAS (*atsikeldamas*)
Ar aš bailys, jei pats kempinės paprašiau.
To kitas būtų nepadaręs.

KSANTIJAS Kitas? Kaip?

DIONISAS
Gulėjęs būtų ir kvėpinęs, kas bailus.
O aš ir atsistojau, ir apsikuopiau.

KSANTIJAS
O Poseidone! Tai drąsa!

DIONISAS Kaip mato Dzeusas!
Tu nenusigandai nei žodžių tos krušos,
Nei jo grasinimų?

KSANTIJAS Kaip Dzeusas regi, ne.

DIONISAS

Na, jeigu jau tikrai drąsuolis toks esi,
Tai būki tu manim, paimki vėzdą štai
Ir liūto kailį, jei tu jau toksai narsus.
Aš tavo vietoj tau pabūsiu nešiku.

Pasimaino drabužiais

KSANTIJAS

Gerai, duok šen, tavęs man reikia paklausyt.
Tik pažiūrėk: Ksantijas virto Herakliu.
Matysi, ar aš būsiu toks bailus kaip tu!

DIONISAS

Dėl Dzeuso, tikras iš Melitės šunsnukis[44]!
Na, duoki naštą: pakylėk man ant pečių.

Dionisas užsikelia nešulį. Vėl atsidaro durys. Dionisas slepiasi Ksantijui už nugaros. Ksantijas pastveria kuoką, ryždamasis kautis su požemių baisybėmis, bet išeina graži Persefonės t a r n a i t ė

TARNAITĖ

Herakli mielas, pareini? Prašau įeit.
Kai deivė gavo žinią, kad tu čia, tuojau
Raguolių prikepė, du dubeniu ar tris
Prigrūdo košės, visą jautį iškepė.
Ir pyragaičių, pumpučių... Bet eik vidun.

KSANTIJAS (*traukdamas iš už nugaros Dionisą, tvirtu balsu*)
Širdingai ačiū!

TARNAITĖ Neišleisiu alkano.
Dėl Apolono! Iškepė visa mėsa.
Paukštiena iščirškė, tešlainiai gatavi.
Ir vyno sumaišyta pačio gerojo.
Tik eiki su manim.
(*Tempia už rankos Ksantiją*)

KSANTIJAS Ne, dėkui.

TARNAITĖ Nekalbėk.
Nebepaleisiu. Ir fleitistė ten graži;
Šokėjos grakščios laukia ten tavęs seniai

Bent dvi ar trys.

KSANTIJAS (*vos besusilaikydamas*)

Kaip tu sakai? Šokėjos trys?

TARNAITĖ

Visai jaunutės, ką tik apsiskutusios.
Tik eik greičiau, nes ir virėjas kepsnį tuoj
Ištrauks, ir stalas kaip matai bus paruoštas.

KSANTIJAS (*persigalvojęs*)

Tu eik vidun pirmiau pati ir pasakyk
Tenai šokėjoms, kad tuojau ateisiu aš.
Ei, vaiki, naštą imk ir eik paskui mane.

Tarnaitė įeina į rūmus

DIONISAS

Palauk, tu nelaikyk už gryną pinigą:
Juokaudams aprengiau tave aš Herakliu.
Ksantijau, mesk juokus į šalį. Jau gana.
Va, imk ir neški vėl tu savo nešulį.

KSANTIJAS

Kas čia dabar? Atimt vėl nori iš manęs,
Ką pats davei?

DIONISAS Ne noriu, o jau atimu.

Tu kailį nusivilk.

KSANTIJAS Dėl to aš su skundu

Turėsiu kreiptis į dievus.

DIONISAS Kokius dievus?

Net kvaila ir nerimta šitaip pagalvot,
Kad vergas koks marus sūnum Alkmenės būtų[45].

KSANTIJAS

Na jau gerai, gali paimt, bet dievas duos,
Ateisi vėl tu paprašyt manęs kada.

Ksantijas vėzdą ir liūto kailį atiduoda Dionisui ir pasiima savo nešulius. Choras, kreipdamasis į Dionisą, gieda

PIRMAS PUSCHORIS

V strofa

Tą, kurs turi aštrų protą
Ir visokios valgęs duonos,

Žmogų pamatysi tuoj.
Jis guviai pasvirs ton pusėn,
Kur aukštyn iškilus laivė,
Nestypsodams vidury
Tartum stabas koks iš molio,
Kurs nekeičia padėties;
Pasroviui vis pasisukti —
Vyro apsukraus žymė,
Tokio kaip Teramenas[46].

DIONISAS

Argi nejuokinga būtų,
Jei Ksantijas, mano vergas,
Ant kilimo sau tysotų
Ir, šokėją išbučiavęs,
Mane paprašytų puodo,
O aš, dilbčiodams į jį,
Sau pasturgalį kasyčiau.
Jis gi, tikras nevidonas,
Žiebtų kumščiu dar į žandą
Ir išmuštų priešakinę
Visą eilę man dantų.

Iš dešinės pasirodo *smuklininkė*

ANTRAS EPEISODIJAS

SMUKLININKĖ (*pastebėjusi Dionisą*)
Eikšen greičiau, Platane, štai vagišius tas,
Kuris atėjęs užeigon surijo mums
Šešiolika raguolių.

PLATANĖ (*išbėga į šeimininkės riksmą*)
Aš galiu prisiekt:
Tikrai tas pats.

KSANTIJAS (*į šalį*) Blogai čia pasibaigs kai kam.

SMUKLININKĖ
Ir kepsnio dvidešimtį gabalų gerų,
Po pusobolį.

KSANTIJAS (*į šalį*) Nukentėti teks kai kam.
SMUKLININKĖ
Ir daug galvų česnako.
DIONISAS Ką tu čia tauški:
Šneki nei šį, nei tą.
SMUKLININKĖ Manei, kad aš tavęs
Nebepažinsiu, jei koturnais apsiavei?
Apie rūkytą žuvį nė nebekalbu!
PLATANĖ
Prisiekiu Dzeusu, šviežias sūris buvo dar,
Ir tą pasiglemžė su plaušiniu visu.
SMUKLININKĖ
Ir kai aš pinigus mokėt jį paprašiau,
Kaip jautis pažvelgė, riaumodamas piktai.
KSANTIJAS (*Dionisui slapta*)
Tai jo darbeliai vis, visur papratęs taip.
SMUKLININKĖ
Ir durklą išsitraukė it pasiutėlis.
KSANTIJAS
Dėl Dzeuso, vargšė.
SMUKLININKĖ Mudvi gi drebėdamos
Tuoj puolėm į palėpę ir pasislėpėm:
Jisai pabėgdamas dar demblį pavogė.
KSANTIJAS
Tai vis darbeliai jo.
PLATANĖ (*pagalvojusi*) Tai kas daryti mums?
SMUKLININKĖ
Kleoną, liaudies užtarėją, eik pakviesk.
KSANTIJAS
O dėl manęs, tai nors Hiperbolą, jei bus[47].
SMUKLININKĖ
Į dulkes jį sumalt! Tai nepena baisus.
Kaip būtų man saldu su akmeniu išmušt
Tau iltinius šituos, kurie aprijo mus.
KSANTIJAS
O aš tave mielai įsviesčiau prarajon.
PLATANĖ
Aš pjautuvą pastvėrusi tau pertraukčiau
Per koserę, kuri prarijo žarnokus.

Bet bėgu pas Kleoną. Jis dar šiandien tau
Vėl viską iškratys, pašaukdamas teisman.

Smuklininkė su tarnaite išeina

DIONISAS (*į Ksantiją maldaujamai*)
Ksantijo jei nemyliu, lai prasmegsiu aš!
KSANTIJAS
Žinau, žinau tave, gana tuščiažodžiaut.
Nenoriu būti Herakliu.
DIONISAS Tu nekalbėk
Taip, Ksantijėli.
KSANTIJAS (*mėgdžiodamas Dioniso žodžius*)
Kaip Alkmenės sūnumi
Galėčiau būt, jei vergas ir marus esu.
DIONISAS
Žinau, žinau — pyksti ir teisę pykt turi.
Kad ir apkukintum mane, nerėkčiau net.
Bet jeigu vėl kada atimsiu iš tavęs,
Tegu prasmegsiu pats su žmona ir vaikais —
Kartu ir Archedemas traiškanotakis.
KSANTIJAS
Gerai, aš sutinku ir drapanom keičiuos.

Pasimaino drabužiais

ANTRAS PUSCHORIS

V antistrofa

Štai dabar bus tavo darbas,
Jeigu drapanom, vilkėtom
Kartą, vėl apsivilkai,
Atjaunėti senio metuos,
Siaubą kelti net žvilgsniu,—
Prisimink kurį tu dievą
Suvaidinti ketini.
Bet jei sudrebės tau kinkos
Ar suriksi kur žioplai,—

Vėl reikės, nelaukus nieko,
Naštą imti ant pečių.

KSANTIJAS

Neblogai jūs, vyrai, tariat,
Bet ir aš esu patyręs
Ir atsimenu gerai:
Jeigu tik pradės mums sektis,
Jis nurengs mane bematant.
Kaip diena tai aišku man.
Bet parodysiu aš savo
Vyrišką ir didžią drąsą,
Skersakiuodamas piktai.
Štai ir proga: girdžiu triukšmą
Aš už durų kažkokį.

Durims atsidarius, vėl išeina durininkas *su bizūnu rankoje ir dviem tarnais, apsivilkusiais skitų kilpininkų drabužiais*

TREČIAS EPEISODIJAS

DURININKAS (*rodydamas į Ksantiją*)
Suriškite jūs šitą šunvagį tuojau.
Į teismą jį, pakart!

DIONISAS (*mėgdžiodamas Ksantijo žodžius*)
Blogai kai kam išeis.

KSANTIJAS (*gindamasis vėzdu*)
Eik sau po šimts! Neląsk!

DURININKAS
Žiūrėk, jis kausis dar!
Ei jūs, Ditilai, Skeblijau ir Pardokai[48],
Eikšekite greičiau ir griebkit jį visi.

Subėga daugiau tarnų, griebia Ksantiją, ištraukia vėzdą

Ir įžūlumas gi! Dar kautis lenda jis,
Pavogęs svetimą.

DIONISAS
Tikrai kažkas baisu.
Tai neregėtas įžūlumas!

KSANTIJAS Dzeusas regi,
Tegu pražūsiu aš, jei čia kada buvau
Ir tavo bent kokį plaukelį pavogiau.
Geriau gražiuoju susitarsiu su tavim.
Va, imk vaikėzą šį ir jam gerai įkrėsk.
O jei mane sugausi sukant — galvą kirsk.

DURININKAS
O kaip jį baust?

KSANTIJAS Visaip. Ant kopėčių ištempk.
Pasvilink, bizūnu įkirsk ir kailį lupk,
Į ratą suk ar actą jam į šnerples liek.
Po plytom paguldyk — kaip nori, jį kankink,
Tik iš palengvo jauna žolele nepliek.

DURININKAS
Gerai sakai. Ir jei suluošinčiau aš tau
Šį vaikį plakdamas — sumoku pinigais.

KSANTIJAS
Nereiks nė pinigų. Tik veskis sau ir plak.

DURININKAS
Aš plaksiu čia, tegu tau sako į akis.
(*Į Dionisą*)
Šalin mesk nešulį greičiau ir man žiūrėk,
Kad nieko nemeluotum.

DIONISAS (*supykęs ir baisiai išsigandęs*)
Va, pareiškiu tau:
Nedrįski plakt manęs, aš nemarus esu.
Jei ne — tai kaltink pats save!

DURININKAS Ką tu sakai?

DIONISAS
Aš Dionisas, Dzeuso dieviškas sūnus,
O jis tai vergas.

DURININKAS (*į Ksantiją*) Tu girdi?

KSANTIJAS Sakau, girdžiu,
Ir juo labiau bizūno reikia negailėt:
Jei dievas jis, tai skausmo nė juste nejus.

DIONISAS (*į Ksantiją*)
Bet kad ir tu save dievu pavadinai,
Tai teks ir tau įkirst vienodai su manim.

KSANTIJAS
Gerai sakai. Todėl katrą tu mudviejų
Išgirsi pirmą verkiant arba skundžiantis
Bizūno kietumu — dievu to nelaikyk.
DURININKAS
Iš karto jau matyt, kad vyras tu kilnus:
Teisybės ieškai.— Nusirenkite nuogi.

Nusirengę Ksantijas ir Dionisas atstato nugaras

KSANTIJAS
Bet kaip iškvosi tu teisingai mus?
DURININKAS Lengvai:
Vienam užtvosiu ir kitam.
KSANTIJAS Labai gerai.
DURININKAS
Ar jau?
KSANTIJAS Žiūrėk, nekrustelėsiu aš nė kiek.
DURININKAS (*kerta Ksantijui bizūnu*)
Jau šėriau tau.
KSANTIJAS Ne, ne, dievaž.
DURININKAS Pats nežinau.
Bet eisiu ir anam uždrošiu.
(*Kerta Dionisui*)
DIONISAS Kuo metu?
DURININKAS
Jau sudaviau ir tau.
DIONISAS Nė nesučiaudėjau.
DURININKAS
Nebežinau. Nūn vėl aš pirmojo imuos.
(*Ksantijui kerta smarkiau*)
KSANTIJAS
Ar baigsi pagaliau? Ai, ai...
DURININKAS Kas taip „ai, ai"?
Gal sopa kiek?
KSANTIJAS Ne, ne, tiktai atsiminiau,
Kada Heraklio šventės Diomėjose[49].
DURININKAS
Tu šventas vyras. Man prie to vėl reikia bėgt.
(*Smarkiai sušveičia Dionisui*)

DIONISAS
Ui, ui!
DURININKAS Kas tau?
DIONISAS Aš pulką raitelių matau.
DURININKAS
Tai ko gi raudi taip?
DIONISAS Užuodžiu svogūnus.
DURININKAS
Neskauda tau nė kiek?
DIONISAS Visai man ne galvoj.
DURININKAS
Tada man reikia eiti vėl prie pirmojo.
(*Lupa Ksantiją*)
KSANTIJAS
Oi, oi!
DURININKAS Kas tau?
KSANTIJAS (*rodydamas koją*) Štai pašiną ištrauki man.
DURININKAS
Ir būta reikalo! Vėl bėgu prie ano.
(*Kerta Dionisui*)
DIONISAS (*rėkdamas*)
O Febe, Delo ar Pitojos viešpatie!
KSANTIJAS
Suskaudo jam! Girdi?
DIONISAS Nė trupučiuko ne!
Tik jambus Hiponakto aš atsiminiau[50].
KSANTIJAS (*durininkui*)
Taip neįveiksi jo. Geriau į slėpsnas kirsk.
DURININKAS
Tikrai, dėl Dzeuso. Tuoj atgręžki pilvą čion.
Ksantijas atgręžia pilvą, durininkas kerta per jį

KSANTIJAS
O Poseidone!
DIONISAS Skauda?
KSANTIJAS „Marių gelmenų
Ir mėlynų krantų Egėjo viešpats tu[51]“.
DURININKAS
Kaip regi Demetra mus, negaliu suvokt,

Katras iš jūsų dievas. Eikite abu.
Tegu valdovas pats išaiškina, kas jūs.
Juk Persefonė ir jisai — abu dievai.

KSANTIJAS

Teisingai! O kad atsigodęs būtum taip
Pirmiau, nei bizūnu mane pradėjai pliekt!

Visi sueina į rūmus

PARABASĖ

PIRMAS PUSCHORIS

Odė

Mūza, ateik pašvęstųjų ratelin,
Kad būtų smagesnė manoji giesmė,
Ir pažiūrėk į šią minią gausingą,
Kur tūkstančiai sėdi žinovų gerų
Ir garbingesnių už Kleofontą[52],
Kurio suktose lūpose
Tupėdama
Trakijos čirkši kregždė,
Keldama triukšmą laukinį.
Ji kaip lakštingala rauda: vis tiek Kleofontas pražus,
Net jei balsai pasiskirstys pusiau.

PIRMO PUSCHORIO VADOVAS

Epirema

Priedermė šio švento choro miestui patarimą duot,
Išmintingą ir nuoširdų. O pirmiausia, regis mums,
Reikia piliečius sulygint ir nuo baimės išvaduot.
Jei patekęs į Frinicho spąstus ir suklupo kas,
Aš manau, kad reikia duoti apsirikusiems tada
Pasiteisint ir atleisti jų anuos paklydimus.
Neturėtų būt be teisių jokio vyro mūs mieste.
Neteisinga, jei, kas kovės jūrų mūšy vienąsyk,
Pasidaro platajiečiais, virsta ponais iš vergų[53].

Tai kalbu ne jus vainodams, anaiptol, sakau: gerai,
Ir man gaila, kad tik sykį jūs protingai elgėtės.
Būtų gera, kad ir vyrams, kur ne sykį su jumis
Ir su jūs tėvais kovojo ir jūs giminės yra,
Šitą jų nelemtą žingsnį, meldžiami, atleistumėt.
Tad sušvelninkit rūstybę jūs, išminčiai iš gimties,
Ir, visus priglobę žmones tarsi gimines savus,
Sugrąžinkit pilietybę tiems, kur kovės jūrose.
Jeigu būsime išdidūs mes ir pūsimės prieš juos,
Kai mūs miestas tebeskęsta vis gilyn bėdų glėby,—
Ateity reiks pripažinti, kad mes darėm negerai.

ANTRAS PUSCHORIS

Antiodė

Jeigu aš sugebu buitį ir būdą pažinti žmogaus, kurį galas pagriebs,
Tai neilgai ši beždžionė įgrisus,
Neūžauga,
Šitas Kleigenis,
Visų nedoriausias pirties šeimininkas, kuris lupikauja, maišydams
Tau pelenus
Kimolo[54] žemėn su soda,
Neilgai bepatrauks.
Žino tai jis ir karingas dėl to: apiplėšti jį gali,
Girtas be kuokos jei eis.

ANTRO PUSCHORIO VADOVAS

Antiepirema

Nebe sykį mums atrodė, kad Atėnai piliečius,
Garbingiausius ir geriausius, jau bevertina vien tiek
Kiek senovinę monetą ir nūdienį grašgalį.
Ir monetų šių senų, tikrųjų, o ne padirbtų,
Kur pačios grynosios prabos, tų geriausių iš gerų,
Pačio gerojo kalimo, išbandytų daugelsyk,
Žinomų visoj Heladėj ir tarp barbarų visur,—
Į apyvartą nebleidžiam, o naudojam variokus,
Kaltus vakar, nebegrynus, prabos visiškai blogos;

Ir piliečių, kaip mes žinom, išmintingų ir taurių,
Vyrų tų, kurie teisingi ir tikrai verti garbės,
Kur išlavinti palestros, šokio ritmo ir dainos,—
Nebegerbiam, o variniams, rudagalviams, svetimiems,
Tiems blogiausiems iš blogųjų, durys atviros visur,
Nors jų vakar tepriviso, ir mūs miestas neseniai
Jų net atpirkimo aukai nenorėjęs būtų rinkt.
Bet nuo šiandien, bukagalviai, keiskit savo paprotį
Ir geriesiems duokit kelią. Reikalai geryn pakryps,
O jei nesėkmė ištiktų, tai išminčius pasakys:
„Jeigu jau karot ant medžio, tai kad medis būt gražus“.

KETVIRTAS EPEISODIJAS

Iš rūmų išeina durininkas *ir* Ksantijas

DURININKAS
Kad Dzeusas kur tavę, koks vyras prakilnus
Tas tavo ponas.
KSANTIJAS Kaipgi jam nebūt kilniam,
Kad moka vien tik kaušti ir paleistuvaut.
DURININKAS
Nekaršti kailio tau, kai aiškiai sukčiavai
Ir, vergas būdamas, apsišaukei ponu!
KSANTIJAS
Vaitojęs būtų pats!
DURININKAS Kaip tikras vergas tu
Galėjai padaryt. Ir man patinka tai.
KSANTIJAS
Sakai, patinka?
DURININKAS Kaip danguj laimingas aš,
Kai gaunu savo poną negirdom pakeikt.
KSANTIJAS
O ar bambi tuomet, kai pro duris sprunki
Gerai į kailį gavęs?
DURININKAS Mėgstu aš ir tai.

KSANTIJAS
Ir nosį kaišioti visur?
DURININKAS Nebėr geriau.
KSANTIJAS
O Dzeuse miels! Ir ponų paklausyt slapta,
Ką tauškia jie?
DURININKAS Dėl to aš iš galvos einu.
KSANTIJAS
Ir gatvėj visa tai išpliopt paskui?
DURININKAS O kaip!
Jei proga tik — siuntu iš džiaugsmo aš tada.
KSANTIJAS
O Febe, Apolone! Duoki dešinę
Ir leiskis pabučiuot, ir pats bučiuok!

Myluojasi apsikabinę. Už scenos pasigirsta riksmas

Sakyk,
Dėl Dzeuso, per kurį bizūnas jungia mus,
Kas kelia triukšmą ten viduj, kas rėkauja
Ir barasi?
DURININKAS Eschilas su Euripidu.
KSANTIJAS
A a.
DURININKAS Vaidai, vaidai pakilo dideli
Čia tarp numirėlių ir maištas toks baisus.
KSANTIJAS
Dėl ko?
DURININKAS Įstatymas yra išleistas čia
Dėl tų visų menų, kur kilnūs ir tauri:
Kas tarp varžovų pirmą vietą užima,
Tas gauna pritanėjuj pilną stalą sau
Ir sostą prie Plutono.
KSANTIJAS Suprantu gerai.
DURININKAS
Kai kitas kas ateis, guvesnis menuose
Už jį, tai vietą reiks tuojau užleisti tam.
KSANTIJAS
Tai ko Eschilas taip triukšmauja čia dėl to?

DURININKAS
Tragedijos turėjo sostą jis lig tol,
Pirmūnas buvo meno šio.
KSANTIJAS O kas dabar?
DURININKAS
Atėjo Euripidas — savo meną tuoj
Pradėjo rodyti gribštukams ir vagims,
Tėvažudžiams, banditams, įsibrovėliams,
Kurių Hade čia aibės. Prisiklausę jo
Gudravimų, sofizmų, vėjo pavijų,
Apduoro jie ir apšaukė išminčiumi.
Tas nosį užrietė ir ryžos atsisėst
Eschilo sostan.
KSANTIJAS Akmenim nesvaidė jo?
DURININKAS
Ne, dievaži, varžybas šaukė jiems minia
Suruošt abiem, katras vertesnis bus iš jų.
KSANTIJAS
Ta valkatų minia?
DURININKAS Jie šaukė lig dangaus.
KSANTIJAS
Ogi Eschilo ginti ar nebuvo kam?
DURININKAS
Gerų ir čia nedaug.
(*Į žiūrovus*)
Visai kaip ir pas jus.
KSANTIJAS
O kaip Plutonas? Ką ketina jis daryt?
DURININKAS
Varžybas jiems tuoj pat surengt ir nustatyt,
Katras kiek kurti pajėgus.
KSANTIJAS O kaip, sakyk,
Sofoklis nesumanė sosto pasiveržt?
DURININKAS
Dėl Dzeuso, ne. Eschilą pabučiavo jis,
Kai čia atėjo, ir jam ranką padavė,
O tas pasiūlė sostan atsisėst greta.
Dabar, kaip sakė Kleidemidas, norįs būt
Jis atsargoj, ir jei Eschilas nugalės,

Sėdėt šalia, jei ne — pats su Euripidu
Kovot už garbę šito meno, sakė, stos.

KSANTIJAS
Tai kas gi turi būt?

DURININKAS Visai netrukus čia,
Kur stovi tu, varžybos didžios prasidės,
Ir dainą abiejų pasvers tuoj talentu.

KSANTIJAS
Tai kaip? Tragediją svarstyklėsna padės?

DURININKAS
Liniuotę atsineš, prie žodžių uolektį
Ir svambalą dėlios.

KSANTIJAS Tai mūrą mūrys gal?

DURININKAS
Kampainį ir pleištus, nes jau tragediją
Matuoti Euripidas imsiąs pažodžiui.

KSANTIJAS
Manau, Eschilas baisiai rūstauja dėl to?

DURININKAS
Jis pažvelgė kaip jautis, susikūprinęs.

KSANTIJAS
O kas teisėjas bus?

DURININKAS Va čia visa bėda,
Nes žmogų išmaningą rast labai sunku.
Eschilas su Atėnais juk nesutarė.

KSANTIJAS
Manau, per daug plėšikų matė tarpe jų.

DURININKAS
Kiti iš viso jam atrodė per kvaili
Įvertint poetus, ir bylą pavedė
Tavajam ponui kaip žinovui meno šio.
Bet eikime vidun. Kad ponai mūs rimtai
Už darbo nusitvers, sprandan mums gali kliūt.

Abu įeina į rūmus

CHORAS
Taigi piktumas baisus pašoks griausmavaldžio krūtinėj,
Kai pamatys liežuvingą, iltis aštriausiai galandant,
Savo varžovą. Tuomet iš įniršio baisiai

Pervers jį savo akim.
Kiveriais suribuliuos aukštašalmių žodžių puolimas,
Kaip šipuliai pasipils plonutės žodžių skeveldros,
Vyriškis rungsis su milžinu dvasios galingos
Žodžių didingu srautu.
Drimbančius tankiu mišku karčius ant sprando papurtęs,
Kaktą suraukęs piktai ir baisiai riaumodamas svaidys,
Glaudžiai sukaltus žodžius atplėšdamas, kaip kad audra
Drasko nuo laivo lentas.
Tuokart ims malti liežuvis, eilių išmaningas tyrėjas,
Spaudžiančius žąslus išmetęs ir suktis laisviausiai paleistas,
Žodį smulkiausiai išnarstys kiekvieną, pasvėręs
Darbą audringos širdies.

PENKTAS EPEISODIJAS

Pasirodo ***Eschilas, Euripidas, Dionisas***

EURIPIDAS (*į Dionisą*)
Aš sosto neužleisiu. Neįrodinėk.
Tragedijoj tvirtesnis aš esu už jį.
DIONISAS
Eschilai, ko tyli? Girdi, ką sako jis.
EURIPIDAS
Pradžioj jis tyli pasipūtęs visada,
Taip stulbino visus ir jo tragedijos.
DIONISAS
Bičiuli mielas, nekalbėk taip išdidžiai.
EURIPIDAS
Pažįstu jį gerai ir permaniau seniai!
Jis žmogų nuožmų ir atkaklų tevaizduos.
Nepažabosi, neužčiaupsi lūpų jam:
Išdidžios jos ir žodį svaido vis glėbiais.
ESCHILAS
„Ar tai tikra tiesa, laukų deivės sūnau[55]?“
Taip ant manęs sakai tu, maiše plepalų,

Tu, valkatų gamintojau, skudurlopa!
Tau klius už tas kalbas.
DIONISAS Eschilai, jau nustok!
Nekurstyk rūstumu tu gaisro širdyje.
ESCHILAS
Palauk, pirmiau nuplėšti kaukę noriu šiam
Gamintojui luošių. Jis nepuikaus man taip!
DIONISAS
Vaikai, ėriuką juodą neškite čionai!
Audra perkūnais rengiasi prapliupt tuojau.
ESCHILAS
O tu, kurs rankioji kretiečių dainuškas[56]
Ir meną šį paleistuvystėm suterši...
DIONISAS
Nustoki tu, Eschilai, gerbiamas visų,
Tu, Euripidai, niektauza, tuoj pasitrauk
Nuo priekaištų krušos, jei proto kiek turi,
Kad sviedęs iš piktumo sunkesniu žodžiu
Į smilkinį, tau neištėkštų „Telefo“[57].
Ir tu, Eschilai, be piktumo teiski jį
Ir leiski teist tave. Poetams negražu
Prasivardžiuoti tarsi boboms turguje.
Tuoj supleški lyg koks kaštonas uždegtas.
EURIPIDAS
Aš sutinku ir gatavas kapotis tuoj,
Kad nori, lai jis pirmas pradeda man kirst
Per giesmes, pokalbius, per sausgysles pačias
Tragedijos. Dėl Dzeuso! Štai „Pelėjas“ jums,
„Ajolas“, „Meleagras“, „Telefas“ patsai.
DIONISAS
O tu, Eschilai, ką manai daryt, sakyk.
ESCHILAS
Aš nenorėčiau rungtyniauti čia su juo:
Nelygi būtų mudviejų kova.
DIONISAS Kodėl?
ESCHILAS
Aš numiriau, o mano veikalai gyvi.
O jo, pasakius tiesą,— numirė su juo.
Bet jei nusprendei taip, aš sutinku paklust.

DIONISAS
Man smilkalus ir ugnį čion paduokite,
Dievams sudėsiu auką prieš varžybas šias,
Kad leistų man teisingai ginčą jų išspręst.
O jūs ten himną mūzoms pagiedokite.

Atnešami smilkalai ir ugnis, Dionisas smilko ant aukuro. Choras tuo tarpu gieda

CHORAS
Dzeuso devynios dukterys skaisčios,
Mūzos, kurios mintis globojat gilias, protingas,
Gimstančias vyrų galvoj, kai, stoję į dvikovą grakščią,
Kertas viens kito vinkliausią atmušdamas smūgį,
Visos ateikite čia pamatyti
Lūpų galiūnų dviejų, kurios leidžia
Žodį ir svarų, ir lankstų kaip drožlę.
Nūn išminties varžybas pradėti jau metas artėja.

DIONISAS
Ir jūs pirmiau dar pasimelskite abu.

ESCHILAS (*dėdamas į aukurą smilkalo*)
Demetra, tu, kur mano protą maitinai[58],
Leisk būti man tavųjų paslapčių vertam.

DIONISAS (*į Euripidą*)
Ir tu paėmęs smilkalo įdėk.

EURIPIDAS (*nusigręždamas nuo aukuro*)
Gerai.
Tiktai dievai, kuriems aš melsiuosi, kiti.

DIONISAS
Tai tavo nuosavi, naujos gamybos?

EURIPIDAS Taip.

DIONISAS
Tai eik ir tiems dievams tu savo pasimelsk.

EURIPIDAS (*žiūrėdamas į dangų*)
O eteri, kurs maitini mane, ir tu,
Miklus liežuvi, prote ir uoslė aštri,—
Man duokite atremt jo antpuolius visus.

AGONAS

PIRMAS PUSCHORIS

O d ė

Ir mes norime girdėti,
Kokiais žodžiais ir giesmėm
Grumsis šie abu išminčiai,
Stoję dvikovon karšton.
Piktas abiejų liežuvis
Ir širdy drąsos vienodai,
Lygiai protas jų mitrus.
Drąsiai galima tikėtis,
Vienas jų tars žodį grakštų
Ir nusvidintą lengvai,
Ir antrasis, tarsi medį
Su visom šaknim išrovęs,
Trenks į priešą, kad aplinkui
Visa tiktai pabildės.

DIONISAS
Taigi pradėkime veikiau. Jūs stenkitės kalbėti
Gyvai, vaizdingai, o ne taip, kaip kitas pasakytų.
EURIPIDAS

E p i r e m a

Apie save ir savo veikalus, kiek jie vertingi,
Aš pakalbėsiu jums vėliau, pirmiau aš jį nupiešiu.
Tai pagyra ir apgavikas, muilinęs žiūrovams
Akis, neišmaningiems, dar Frinicho išaugintiems.
Jis aptūlos tau, būdavo, ir pasodins ką norint,
Achilą kokį ar Niobę, veido neparodęs,
Tragedijoj tas iškamšas, nesakančias nė žodžio[59].
DIONISAS
Prisiekiu Dzeusu, taip, tikrai.
EURIPIDAS O choras tau trenksmingai
Užtraukia ketvertą giesmių. O tie — nė bė nesako.

DIONISAS
Patiko man tylėjimas. Juo ne mažiau gėrėjaus
Kaip šiandien plepalų maišais.
EURIPIDAS Buvai tada mat paikša,
Tikėk manim.
DIONISAS Gal ir tiesa. Bet kam jis taip padarė?
EURIPIDAS
Išpuikęs mat žiūrovas kad belaukdamas sėdėtų,
Kol prakalbės Niobė — o drama tuo tarpu tęsės.
DIONISAS
Tai apgavikas koks! Mane taip baisiai suvedžiojo!
(*Eschilui, nekantraujančiam ir nirštančiam*)
Ko maivaisi, na ko pyksti?
EURIPIDAS Kad jam nuplėšiu kaukę.—
Kol mulkina jis taip, žiūrėk, praėjo pusė dramos.
Tada pridėdavo jisai dar tuziną baisingų,
Gauruotų žodžių su šalmais, baidyklių visokiausių,
Kurių žiūrovas nesupras.
ESCHILAS Tai vargas man!
DIONISAS (*Eschilui*) Tylėki.
EURIPIDAS
Vis nesuprantami daiktai.
DIONISAS (*Eschilui*) Tik dantimis negriežki.
EURIPIDAS
Vis iškasos, Skamandro[60] upės, ant varinių skydų
Ereliai grifai stovi, o kalba — kaip skardžiai statūs,
Suprasti ją sunku.
DIONISAS Galiu dievais tikrai prisiekti,
„Per kiauras, būdavo, naktis akių nebesudėdams[61]",
Galvodavau, koks paukštis bus „arkliagaidis tas gelsvas".
ESCHILAS
Juk tokį ženklą ant laivų išpiešdavo, tu paikša.
DIONISAS
O aš maniau, kad Eriksis, tas Filokseno vaikis.
EURIPIDAS
Bet kam reikėjo dramose net ir gaidžius parodyt?
ESCHILAS
O tu, prakeiktasai dievų, ką pats parodei dramoj?

EURIPIDAS
Dėl Dzeuso, ne arkliagaidžius, ne ožbriedžius kaip tujen,
Kuriais savuosius kilimus taip mėgsta puošti medai.
Bet vos tiktai aš iš tavęs šį meną paveldėjau,
Taip nesveikai aptukusį nuo žodžių sunkiasvorių,—
Jam taukus nuėmiau tuojau ir numušiau svarumą
Lengvais žodeliais, intarpais, baltaisiais burokėliais.
Ir tauškalų sunkos daviau, iš knygų prikoštosios,
Monodijom penėt.

DIONISAS (*sau*) Paskaninęs Kefisofontu[62].

EURIPIDAS
Ir nepliopiau, kas man ateis ant seilės, ir nejoviau,
Bet kas išeidavo pirmasis, tas ir dramos kilmę
Pranešdavo visiems.

DIONISAS Jis už tave vis tiek kilnesnis.

EURIPIDAS
Ir po pirmųjų žodžių duodavau visiems aš veikti.
Kalbėdavo man lygiai moterys kaip ir merginos.
Ir ponai, ir senutės, ir vergai.

ESCHILAS Už tokį darbą
Argi nevertas tu mirties?

EURIPIDAS Apolonu prisiekiu,
Kaip demokratas aš elgiaus.

DIONISAS Geriau tylėki, mielas,
Verčiau tu šito intarpo jau būtumei nedaręs.

EURIPIDAS
Daugiau, išmokiau juos kalbėt.

ESCHILAS Ir aš sakau, teisingai,
Bet kad su mokslu tuo pirmiau pats būtum suburbėjęs!

EURIPIDAS
Eiles matuoti kampainiu ir svambalu tiksliuoju,
Galvot, regėt, suprast, apsukt, nuspręsti, pramanyti,
Įtarinėti, viską apsvarstyt.

ESCHILAS Kalbi teisingai!

EURIPIDAS
Juk gyvą buitį mūs dienų aš atvedžiau į sceną,
Galėjo tikrinti mane. Va šie, kurie ją matė,
(*Rodydamas į žiūrovus*)
Galėjo mano meną teisti. Aš daiktais nebūtais

Galvos žiūrovams nesukau, negąsdinau aš jųjų,
Nerodžiau Kiknų, Memnonų[63], bežvangančių žvangučiais,
Pažinsi tuoj, kur mano mokiniai, o kur bus jojo.
Štai jo Formisijas arba lošikas Megainetas,
Dūdorbarzdočiai-ietmečiai ir medlenkiai šaipūnai,
O mano — Kleitofontas ir gražusis Teramenas[64].

DIONISAS

Ir Teramenas? Tas gudruolis, meistras visokiausias,
Pateks į bėdą, jau stovės ant pat bedugnės krašto,
Žiūrėk — vėl sausas jis išeis! Kėjietis, ne chijietis[65].

EURIPIDAS

Taip, aš ir šitokiais daiktais
Žiūrovams kėliau sąmonę.
Į meną samprotavimą
Ir svarstymą aš įvedžiau,
Kad viską apgalvotų jie,
Suprastų ir namus geriau
Tvarkytų negu ligi šiol,
Paklausdami: „Kaip sekasi,
Kur daiktas šis, kas paėmė?"

DIONISAS

Nūn atėnietis, dievaži,
Namo parėjęs šaukia tuoj
Namiegams, klausdamas griežtai:
„Kur puodas, pasakykite?",
„Kas galvą stintai didžiajai
Nugraužė?", „Ar dubuo tasai
Pernykštis jau pasibaigė?",
„Česnakas vakarykštis kur?",
„Alyvą kas prakando man?"
Lig tolei — mėmės jie tikri,
Sėdėjo už mamos pečių
Ir žiovavo perdien.

ANTRAS PUSCHORIS

A n t i o d ė

„Ar tu regėjai, narsus Achilai?[69]"
Ką gi į visa tai pasakysi?

Reikia saugotis tik vieno,
Kad tave pagavęs narsas
Už alyvų nenutemptų.
Baisūs kaltinimai buvo,
Tik žiūrėki, gerbiamasis,
Atsakyk į juos be pykčio
Ir bures pirma suglaudęs
Skleisti pamažu pradėk,
Ir, spartyn spartyn vis plaukdams,
Tu apsidairyk,
Kad pastovų, gerą vėją
Sau turėtum visados.

DIONISAS (*Eschilui*)

Tarp helenų visų pirmutinis statei tu žodžio tvirtovę didingą,
Ožio giesmes prastas padarydams puošniom,— nūn iškalbos versmę atverki.

ESCHILAS (*Dionisui*)

Mane pykdo labai pasimatymas šis, širdis užsirūstino baisiai,
Kad aš užmačioms jo pasipriešint turiu. Bet kad nesakytų — bijojau,
Tepasako jisai, už ką turim visi labiausiai branginti poetą?

EURIPIDAS

Už teisingus žodžius ir pamokymus jo, kuriais mes išauklėti galim
Geresnius piliečius savo miestui.

ESCHILAS

Gerai, bet jeigu darei tu ne šita
Ir iš doro, tikrai kilniaširdžio žmogaus padarei nenaudėlį baisų,
Pasakyki, kokios esi vertas bausmės?

DIONISAS

Mirties, nebereikia nė klausti!

ESCHILAS (*į Euripidą griežtai*)

Pažiūrėki dabar, kokius gi iš manęs paveldėjai tu žmones kadaise.
Didžiadvasiai, tvirti, keturių uolekčių, jie nevengė priedermių miestui.
Tai ne turgaus žiopliai, kuriuos matome nūn, ne veltėdžiai, ne sukčiai.
Jie alsavo akstim, smeigenų ašmenim ir kiveriais plunksnų baltaisiais,
Šalmais, kelių šarvais ir širdies narsumu, kur septynetą jaučių atstoja.

EURIPIDAS

Tai prispaudė mane štai didžiausia bėda: užmuš jis mane „bešalmuodams“!

(*Eschilui*)

Pasakyk, ką darei, kaip tu juosius visus didžiadvasiais virsti išmokei?

DIONISAS

Eschilai, sakyk, nesirūstink per daug, nebūk išdidžiai pasipūtęs.

ESCHILAS

Aš dramą sukūriau, kovingą didžiai.

DIONISAS

O kokią?

ESCHILAS

„Septynis prieš Tebus“,

Ir vyras kiekvienas, žiūrėdamas ją, suliepsnodavo noru kovoti.

DIONISAS

Čia tai jau tu tikrai negerai padarei, kad išmokei gyventojus Tebų

Būt narsius dar labiau, negu buvo anksčiau. Už tai esi vertas įkrėsti.

ESCHILAS

Bet galėjot ir jūs užsigrūdint kiečiau, tik jums negi šita rūpėjo.

Po to „Persus“ stačiau, kad pabudinčiau jums didvyrišką protėvių dvasią

Savo priešus visad nugalėti kovoj. Gražus tasai veikalas buvo.

DIONISAS

Aš džiaugiausi labai šita pergale, ją iš velionio Darėjo išgirdęs,

Ogi choras tuojau, papliauškėjęs delnais, sušuko: „Oi vargas mums, vargas!“

ESCHILAS

Štai kaip turi daryti poetai tikri. Nuo pačių tu pradžių pažiūrėki,

Kaip naudingi visad buvo dainiai geri, kur giesmę giedodavo taurią:

Va Orfėjas šventų mokė mus apeigų ir uždraudė kraują pralieti,

O Musajas[67] žolių nuo visokių ligų ir kaip atkalbėti parodė.

Hesiodas — kaip art ir kaip derlių nuimt, o dieviškas dainius Homeras

Susilaukė šlovės ir didžios pagarbos, kad išmokė mus daikto naudingo —

Tai rikiuotės, narsos ir kaip ginklą valdyt.

DIONISAS

Tačiau nevaliojo išmokyt

Pantaklėjo, to kvailio, nemokšos baisaus. Dalyvaudamas eisenoj švenčių,
Pirma šalmą tvirtai pasirišo jis sau, o po to su kiveriu kniaustės.
ESCHILAS
Bet išmokė pulkus jis kitų karžygių, tarp jų ir narsuolį Lamachą,
Nužiūrėjęs į jį, ir aš pats kitados jums didvyrių daugel parodžiau.
Ir Patroklų, ir Teukrų[68] kaip liūtas drąsių, kad pakurstyčiau narsą piliečiui
Eiti jųjų pėdom visados tik pirmyn, kada karo trimitai sugaudžia.
Dėlei Dzeuso, aš kekšių nerodžiau tikrai, Stenebojų visokių ar Fedrų[69],
Niekas man neprikiš, kad bent sykį kada pamylėjusią moterį rodžiau.
EURIPIDAS
Prisiekiu, kad tu Afroditės visai nepažįsti.
ESCHILAS Nenoriu pažinti,
Bet užtai ant tavęs ir taviškių dažnai ji turėdavo valdžią didžiausią,
Tave patį jinai nepamiršo parblokšt.
DIONISAS (*sau*) Dėl Dzeuso, tikriausia teisybė,
Ką sakydavai tu apie žmonas kitų, tą pats atkentėti turėjai.
EURIPIDAS
Kuo galėjo pakenkt, tu nedoras žmogau, Stenebojos tos mūsų valstybei?
ESCHILAS
Kad tu vyrų garbingų žmonas garbingas, kai tos nusidėjo, pamokei
Pražūtingų nuodų įsipilti taurėn, kaip rodė joms Belerofontai.
EURIPIDAS
Bet ne aš gi visus šituos padavimus apie Fedrą sudėjau. Jie buvo.
ESCHILAS
Tegu Dzeusas, tiesa, tačiau turi nuslėpti poetas, kas būna nedora,
O ne scenon išvilkt, ne paveikslu statyt. Kaip auklėja mažą vaikutį
Globėjas, jam duoda gerų patarčių, taip poetai suaugusį žmogų.
Kas gera, vien tai mes teturime skelbt.
EURIPIDAS Ir jeigu pranoks Likabetą
Ir Parnasą aukščiu tavo žodis[70], atseit — jau tu gera pamokęs tariesi?
Kaip žmogaus tarp žmonių tavo žodis lai bus!
ESCHILAS Bet dera, duore nelemtas,

Kad išreikštum mintis prakilnias ir didžias, ir žodžių joms lygių sukurti,
O be to, ir gražu, kas prilygsta dievams, kad žodžiais didingais kalbėtų:
Juk ir drapanos jų visados didingiau ir puošniau negu mūsų atrodo.
Aš gražiai visa tai jau parodęs buvau, o tu gi sutrėkei.

EURIPIDAS Kaipgi?

ESCHILAS

Iš pradžių karalius skarmalais apvilkai, kad, pamatę juos, žmonės gailėtųs,
Pasakytų: „Kokie nelaimingi anie!“

EURIPIDAS Ir ką tuo padariau aš žalinga?

ESCHILAS

Nebenori nė viens didžiaturtis vadu tarnauti trieroj dėl šito
Ir vienais skudurais apsikoręs, balsu aimanuodamas, šaukia „badauju“.

DIONISAS (*į žiūrovus*)

Kaip Demetrą myliu, vilki jis apačioj švelniausią vilnonį chitoną
Ir, apdūmęs visiems savo žodžiais akis, tuoj suka, kur žuvys geriausios.

ESCHILAS

O toliau liežuviu malt visokius niekus ir taukšt, ko nereikia, išmokei.
Dėlei to ištuštėjo palestros visur, sėdynes sau kiaurai pratrynė
Niekatauzos jauni, dykinėdami taip, o visą Pajūrį sukurstė
Pasipriešinti savajai valdžiai, nors jie, kol žemėje vaikščiojau gyvas,
Tik raguolių paėst ir užgulę irklus „ripapai“ temokėjo pašaukti.

DIONISAS

Apolono vardan, tiktai vėjus paleist irkluojančiam tiesiai į nosį
Ir kaimyną prie stalo apteršt, o išlipę į krantą, praeivį nurengti,
O dabar šoka prieš, meta irklus šalin ir plaukt nebenori iš vietos.

ESCHILAS

Ir už kiek nedorybių jis kaltas yra!
Ir tiekėją mergų ėmė rodyti mums,
Ir merginos šventovėj jam gimdė vaikus,
Ir su broliu tikru sanguliavo sesuo,
Ir tokios, kur sakė: „O kam begyvent?“

Ir dėl to mūsų miestas senasis nūnai
Yra pilnas privisęs rašeivų vienų,
Apgavikų veltėdžių, beždžionių šitų,
Kurie liaudį už nosies vedžioja išvien,
O niekas nesugeba bėgt su deglu.

DIONISAS

Tegu Dzeusas mane, kone sprogau juokais
Aš regėdamas šventėse Panatenajų,
Kaip žmogėnas toks bėgo sukumpęs visai.
Baltakūnis, riebus, atsiliko tuojau,
Kad ir kaip jis pūkštavo. O prie Keramėjo
Vartų stovėjusys ėmė tuoj pliekt
Jį per pilvą, per šonus, į sprandą, šiknon.
O tasai gi, papuolęs ton smūgių krušon,
Ėmė vėją daryt,
Net žibintas užgeso, ir spaudė šalin.

PIRMAS PUSCHORIS

VI strofa

Svarbūs dalykai, daugel kivirčų,
Rimtos grumtynės eina čionai.
Vaidą nutildyt — darbas nelengvas.
Kai vienas puola drąsiai ir smarkiai,
O kitas moka šalin pasitraukti
Ir sugeba vinkliai priešą atremti.
Bet nesėdėkit rankų sudėję:
Jūs tebelaukia aibė didžiausia
Išpuolių gudrių.
Visa, ką turit jūs pasakyti,
Ginčyti, tarkit lygiai abu,
Ir kas paseno, ir kas čia nauja.
Tik pamėginkite visa kalbėti
Jūs grakščiai ir gudriai.

ANTRAS PUSCHORIS

VI antistrofa

Jeigu jus baimė ima dėl šito,
Kad tarp žiūrovų kartais nebūtų

Kokio nemokšos, kurs nenuvoks
Viso grakštumo jūsų kalbų,—
Pamato jokio nėr jūsų baimei.
Šiandien jau kitokie reikalai.
Šiandien kiekvienas jų prasitrynęs,
Nuolat sau laiko rankoje knygą,
Žino, kas gera, kas ne.
Iš prigimties gabumų pilni,
Akis sau mokslu nūn atsikrapštė.
Todėl nebijoti turite nieko
Ir visa drąsiai tarti žiūrovams
Tartum išminčiams tikriems.

EURIPIDAS (*Eschilui*)
Ir štai pažvelgsiu aš į tavo prologus,
Ir juos, kaip dalį pirmąją tragedijos,
Pirmiausia tavo labui pakedensime.
Labai neaiškiai jie pasako, kas kur bus.

DIONISAS
Kurį jų nori tu kedenti?

EURIPIDAS Daugelį.
Pirmiausia „Orestėjos“ tu man paskaityk.

DIONISAS
Tegu nutils visi, Eschilai, tu skaityk.

ESCHILAS
„Chtonieti Hermi, tėvo valdžią saugojąs[71],
Meldžiu, globėjas būk ir bendražygis man.
Vykstu savon tėvynėn aš ir pargrįžtu“.

DIONISAS
Ką čia gali prikišt?

EURIPIDAS Bent tuziną klaidų!

DIONISAS
Bet kad iš viso trys eilutės čia tėra.

EURIPIDAS
Ir kiekvienoj yra po dvidešimt klaidų.

Eschilas bando prieštaraut

DIONISAS
Patarčiau tau tylėt, Eschilai, nes kitaip
Tose eilutėse daug ydų prikrapštys.

ESCHILAS
Tylėti man prieš jį?
DIONISAS Jei tu klausai manęs.
EURIPIDAS
Jau pat pradžioj klaidų — krūva ligi dangaus.
ESCHILAS
Matai, kaip tauziji niekus.
EURIPIDAS Kas man galvoj!
ESCHILAS
Tai kur tos klaidos?
EURIPIDAS Paskaityk vėl iš pradžių.
ESCHILAS
„Chtonieti Hermi, tėvo valdžią saugojąs".
EURIPIDAS
Bet juk Orestas kalba šitokius žodžius
Prie savo tėvo kapo.
ESCHILAS Taip, tikra tiesa.
EURIPIDAS
Tai kaip sakai, kad Hermis (tėvas žuvo juk
Nuo rankos moteries nuožmiosios, kaip auka
Intrigų jos slaptų),— „jo valdžią saugoja"?
ESCHILAS
Visai ne tas: globėju ir bendražygiu
Chtonietį Hermį jis vadina teigdamas,
Kad toji pareiga po tėvo teko jam.
EURIPIDAS
Tai tavo paklaida didesnė, neg maniau,
Jei tėvo rankose yr požemių valdžia.
DIONISAS
Atseit jisai po tėvo buvo duobkasys.
ESCHILAS
Neskanų vyną, Dionisai, čia plempi.
DIONISAS (*Eschilui*)
Skaityk tu jam toliau.
(*Euripidui*) O tu klaidų ieškok.
ESCHILAS
„Meldžiu, globėjas būk ir bendražygis man.
Vykstu savon tėvynėn aš ir pargrįžtu".

EURIPIDAS
Buklus Eschilas dukart sako mums tą pat.
DIONISAS
Kaip dukart?
EURIPIDAS Paklausyk, paaiškinsiu aš tau.
„Vykstu tėvynėn,— sako,— aš ir pargrįžtu“.
„Vykstu tėvynėn“ — juk tas pat kaip „pargrįžtu“.
DIONISAS (*sau*)
Tegu jį Dzeusas! Lyg kaimynui tartų kas:
„Man geldą duok arba, jei nori, duonminkę“.
ESCHILAS
Visai ne vis tasia, tuščiasis plepalų
Maišeli tu. Kaip reikia pasakyta čia.
DIONISAS
Kažin? Paaiškinki man visa, ką kalbi.
ESCHILAS
Tėvynėn vyksta tas, kam tėviškė tebėr
Ir kam be jos neteko vargo vargt ilgai.
O tremtinys tegali grįžt arba pareit.
DIONISAS
Puiku, dievaž! Tu, Euripidai, ką sakai?
EURIPIDAS
Sakau — Orestas ne sugrįžo juk namo,
O paslapčiom parėjo, be valdžios žinios.
DIONISAS
Puiku, tegu jį Hermis!
(*Į žiūrovus*)
Nė nesuprantu.
EURIPIDAS (*Eschilui*)
O kaip toliau? Pabaik.

Eschilas tyli paniuręs

DIONISAS Taigi pabaiki jau,
Eschilai, nebegaišk. O tu klaidų žiūrėk.
ESCHILAS
Prie šito aukšto kapo tėvui aš šaukiu:
„Klausyk, išgirsk“.
EURIPIDAS (*pertraukdamas Eschilą*)

Ir vėl tas pat kartojama.
„Klausyk, išgirsk“ — tas pat, tai aišku kaip diena.

DIONISAS
Jis mirusiems kalbėjo, neišmanėli,
Kurių ir triskart šaukdams neprišauksi.

ESCHILAS
O prologus kaip pats rašei?

EURIPIDAS
Išgirsi tuoj,
Ir jei kartoju kur tą pat arba kamšau
Beprasmius žodelius, tu spjauk man į akis.

DIONISAS
Na, tai sakyk. Juk mano pareiga išgirst
Ir tavo tų prologų puošmenas visas.

EURIPIDAS
„Edipas buvo palaimingas iš pradžių...[72]“

ESCHILAS (*pertraukdamas Euripidą*)
Dėl Dzeuso, ne! Belaimis jis iš prigimties.
Dar jam negimus, Apolonas nulėmė
Užmušti tėvą.

DIONISAS (*sau*) Mušt pirmiau, neg užgimė?

ESCHILAS
Tai kaipgi tau „laimingas vyras buvo jis“?

EURIPIDAS
„Po to didžiausias vargšas tapo iš visų“.

ESCHILAS
Dėl Dzeuso, ne! Jis vargšas buvo visados
Ir negalėjo tapt! Žiūrėk: vos gimusį
Įkišę puodan žiemą išmetė laukan,
Idant užaugęs nepataptų tėvžudys.
Sutinus kojoms, atšlubavo pas Polibą.
Vėliau senutę vedė, jaunas būdamas,
Kuri kaip tik ir buvo jojo motina.
Dėl to išdūrė sau akis. Štai „laimė“ tau!

DIONISAS (*žiūrovams*)
Vadu nebuvo jis su Erasinidu[73].

EURIPIDAS
Plepi niekus. Aš prologus rašau gerai.

ESCHILAS
Tegu jį Dzeusas! Pažodžiui kedent eilių

Aš tavo nemanau, bet padedant dievams
Sumušiu prologus tavus buteliuku.

EURIPIDAS
Ar prologus buteliuku?

ESCHILAS Vieninteliu.
Tu taip rašai, jog telpa visiškai gerai
Kailiukas, buteliukas ar maišagalys
Į tavo jambus. Tai įrodysiu tuoj pat.

EURIPIDAS
Įrodysi? Ir tu?

ESCHILAS Sakau.

DIONISAS Gerai, skaityk.

EURIPIDAS
„Egiptas, kaip mums sako pasaka viena,
Su pusšimčiu sūnų variasnapiu laivu
Į Argą plaukdams...[74]"

ESCHILAS Buteliuką pametė.

DIONISAS (*sau*)
Koks buteliukas buvo tai? Kad sprogtų jis!
(*Euripidui*)
Skaityk prologą kitą jam, tesprendžia vėl.

EURIPIDAS
„Štai Bakchas,— stirnenoj su tirsu rankoje
Žibintų šviesoje Parnaso uolomis
Ratelio šokdams...[75]"

ESCHILAS Buteliuką pametė.

DIONISAS
Ir vėl sukrušo mus savu buteliuku.

EURIPIDAS
Maža nelaimė dar. Prologan šian tikrai
To buteliuko jis įkišt nebegalės:
„Išvis nėra laimingo tarpu mūs žmogaus:
Kuris aukštos kilmės, tam skurdą tenka kęst,
O prastakilmiui gi...[76]"

ESCHILAS Tuoj buteliukas dings.

DIONISAS
Na, Euripidai.

EURIPIDAS Kas yra?

DIONISAS Nuleisk bures:
Tas buteliukas tuoj padvelks audros dvelksmu.
EURIPIDAS
Galiu prisiekti Demetra, to nebijau.
Sumušiu kaip matai tą buteliuką jam.
DIONISAS
Skaityk toliau, tik buteliuko saugokis.
EURIPIDAS
„Sidono pilį kitados palikęs Kadmas,
Agenoro sūnus...[77]“
ESCHILAS Be buteliuko liko.
DIONISAS
O laimės posūni, pirk buteliuką jo,
Kad nesukruštų juo prologų mums visų.
EURIPIDAS
Man pirkt iš jo?
DIONISAS Taip, taip, manęs tu paklausyk.
EURIPIDAS
O ne, aš daug prologų paskaityt galiu,
Kur buteliuko savo niekaip neįkiš.
„Pelopas, Tantalo sūnus, skubėdamas
Į Pisą sau žirgais...[78]“
ESCHILAS Neteko buteliuko.
DIONISAS
Matai, vėl buteliuką jie tau prisegė,
Bet tu, bičiuli, jį žūt būt grąžink atgal.
Už obolą geresnį gausi kitą sau.
EURIPIDAS
Dėl Dzeuso, ne! Dar daug prologų aš turiu.
„Oinėjas nuo laukų...“
ESCHILAS Ir buteliuko nėr!
EURIPIDAS
Tu leiski nors eilutę perskaityt pirmiau.
„Oinėjas, gavęs gausų derlių iš laukų
Ir dėdamas aukas...[79]“
ESCHILAS Neteko buteliuko.
Aukodamas aukas? O kas atrado jį?
EURIPIDAS (*Dionisui*)
Na, tuščia jo, bičiuli. Paskaitykim dar:

„O Dzeuse, šitaip kalba juk tiesa pati...[80]“
DIONISAS
Palauk, sakys tuoj „buteliuką pametė“.
Į prologus įsimetė taip buteliukas,
Kaip miežis metasi į užterštas akis.
Bet tu, vardan dievų, jo giesmes pakedenk.
EURIPIDAS
Ir tuo įrodysiu, kad blogas dainius jis
Ir giesmes tas pačias kartoja nuolatos.
PIRMAS PUSCHORIS

VII strofa

Kaip reikalas pakryps dabar?
Ir mums tebėr tikra mįslė,
Ką čia prikišti dar galės
Jis vyrui, kurs tiek daug giesmių
Sudėjo mums net gražesnių
Kaip visos buvusios lig šiolei.
Dėl to mums įdomu labai,
Kaip tokį dainių jis taršys,
Galiūną, lygų su Bakchu,
Ir drebame dėl to.
EURIPIDAS
Na kaipgi! Giesmės — oi oi oi. Greit aišku bus.
Visas aš jas parauksiu vienu kurpaliu.
DIONISAS
O aš skaičiuosiu, imdamas akmenėlius.
EURIPIDAS (*dainuoja fleitai pritariant*)
„Ftijieti Achilai, vyržudišką smūgį išgirdęs,
Kodėl nesiskubini eit į pagalbą?
Mes gerbiam kaip protėvį Hermį, gyvendami paežerėj.
Kodėl nesiskubini eit į pagalbą?“
DIONISAS (*dėdamas du akmenėlius*)
Du smūgiu štai, Eschilai, jau gavai.
EURIPIDAS
„Garsiausias achajų, Atrėjo sūnau, daugiavaldi, išgirski!
Kodėl nesiskubini eit į pagalbą?“

DIONISAS (*trečią akmenėlį dėdamas*)
Ir trečias smūgis štai, Eschilai, tau.
EURIPIDAS
„Nutilkite. Žynės duris pradarys Artemidės šventovės.
Kodėl nesiskubini eit į pagalbą?
Galią turiu palinkėti aš laimės mūs vyrų kelionei,
Kodėl nesiskubini eit į pagalbą?“[81]
DIONISAS (*mesdamas daug akmenėlių*)
Galingas Dzeuse! Smūgių aibė čia visa.
O šnekant atvirai — į pirtį noriu aš:
Nuo smūgių „inkstai“ skauda tindami abu.
EURIPIDAS
Tu paklausyk kitokios sandaros giesmių,
Giesmių, kurioms kitaros pritaria garsai.
DIONISAS
Tai pagiedok, tik smūgių nebekrauk daugiau.
EURIPIDAS
„Kaip ir achajų dvisostė valdžia, Heladės jaunimo...“
Toflatotrat toflatotrat.
„Sfinksą, nelaimių tų pranašą, šunį pasiunčia...“
Toflatotrat toflatotrat.
„Su ietimi baudžiančioj rankoj ta paukštė baisioji...“
Toflatotrat toflatotrat.
„Plėšyti meta piktiesiems šunims, kurie oru lakioja...“
Toflatotrat toflatotrat.
„Aprietė žiedu Ajantą...“[82]
Toflatotrat toflatotrat.
DIONISAS (*Eschilui*)
Kas čia per „flatotrat“? Iš Maratono gal?[83]
O galbūt virvininko dainą parinkai?
ESCHILAS
Tam, kas gražu, gyvesnę grožio išraišką
Daviau, kad tų pačių gėlių su Frinichu
Nereiktų skinti Mūzų lankoje šventoj.
O jis kaip paleistuvė velka visa ką:
Meleto daineles ir Karijos rylas[84],
Ir šokius, ir raudas. Tuoj visa aišku bus,
Atneškite kas lyrą man. Nors iš tiesų,
Kam reikia lyros? Ir šokėjos čia gana

Su barškalais. Eik, Euripido mūza, čion:
Su tokia muzika jo giesmę pagiedok!

Išeina nuoga moteriškė su lėkštėmis rankose

DIONISAS
Su Lesbo mūza ši neturi pažinties[85].

ESCHILAS (*dainuoja lėkštėms skambant*)
„Jūs, tulžiai, kurie virš jūros amžinbangės
Čiauškiat savo giesmę prastą,
Plunksnas sau sparnų aptaškę
Spindinčiais rasos purslais.
O tamsiuos kampuos palėpės
Meeeeeeezgate, vorai, jūs pirštais
Sau tinklus lengvus ir plonus,
Audžiat, kad net ūžia skietas.
Ten delfinas fleitamėgis
Nardė prieš laivus mėlnosius,
Nešdamas varsnas ir žosmę.
Vynšakė, puošmė vynyno,
Kekėm rūpesčius nuplauna...
Apkabink, vaikuti, rankom[86]“.
(*Į Dionisą*)
Regi, koks metras čia?

DIONISAS
Regiu.

ESCHILAS
Matai, kokios čia eilės?

DIONISAS
Taip.

ESCHILAS
Tai šitaip pats rašydamas,
Drįsti tu mano giesmes peikt!
Kirenės pozų dvylikai[87]
Prilygsta tavo giesmės!
Matai, kaip jos atrodo, bet aš noriu dar
Patyrinėti monologų metmenis.
(*Dainuoja*)

I

Nakties juodveidės tamsuma,
Kokį tu baisų

Čia sapną atsiunti
Iš neįmatomų
Man Hado gelmenų:
Beširdę turi širdį jis,
Sūnus juodos nakties tasai,
Sustingo žvilgsnis jo baisus.
Juodi drabužiai jo visi.
Krauju, krauju pasruvę akys jo,
Nagai jo dideli, riesti.
Greičiau, tarnaitės, žiburį uždekite,
Ąsočiais semkite iš upės vandenį ir kaiskite,
Kad sapną baisų tą galėčiau numazgot.

II

O marių dievaiti!
Kaimynai, eikite čionai,
Žiūrėkite, kokia bėda:
Pagrobus mano gaidį budrųjį laukan,
Iškūrė Glikė.
Nimfos, gimusios kalnuos!
Laikyki ją, Manija.
Aš vargšė parsiplūkus paskendau visa
Savan darban,
Nuo verpstės siūlus lininius
Bevyyyyyydama skudriai
Į kamuolį, idant rytoj,
Anksti nunešusi į turgų,
Galėčiau juos parduot.
O jis purpt purpt pakilo sau į orą,
Sparnais plasnodamas lengvučiais,
Man skausmas, vien skausmas paliko širdy.
Vien ašaros, ašaros liejas
Ir liejasi man, nelaimingai.
Kretiečiai, Idos jūs vaikai,
Su kilpiniais pagalbon bėkit man
Ir vyras prie vyro žiedu greit aprieskite namus.
Ir tu, dukrele Artemide, medžiotoja grakšti,
Apstoki su vižlais tą namą iš visų šalių,
O tu, Hekate, Dzeuso dukterie,

Žibintą dvišaką abiem iškėlus rankom, pašviesk,
Pas Glikę kad įėjus
Vagišę tą nutverčiau.

DIONISAS
Paliauki su giesmėm.

ESCHILAS Ir man įgriso jos.
Dabar dar ant svarstyklių noriu jį pasvert,
Nes meną mudviejų įvertins jos tiktai,
Kiek svorį mūsų žodžių gali nustatyt.

DIONISAS
Ateikite arčiau, nes man turbūt reikės
Poetų meną svert kaip sūrį turguje.

Įnešamos didžiulės svarstyklės. Prie jų prieina Dionisas, Eschilas, Euripidas

ANTRAS PUSCHORIS

VII antistrofa

Guvus vis randa išeitį,
O štai naujiena tau kita,
Keista ir staigmenų pilna.
Kas kitas ją galėtų sugalvoti?
Tegu tave! Jei būtų sakęs kas
Iš gatvėj sutiktų dalyką tokį man,
Nebūčiau patikėjęs, tardamas,
Kad raira jis niekus.

DIONISAS
Dabar abu sustokit prie lėkščių.

ESCHILAS IR EURIPIDAS Gerai.
(*Sustoja iš abiejų pusių*)

DIONISAS
Kiekvienas už lėkštės lai paima ranka
Ir taria žodį, kolei sukukuosiu aš.

Abu įsitveria lėkščių

ESCHILAS IR EURIPIDAS
Mes paėmėm.

DIONISAS Tad tarkite į svarstykles.
EURIPIDAS
„Verčiau nebūtų Argo laivas perskrodęs...[88]“
ESCHILAS
„Sperchėjo upe ir ganyklos kaimenių[89]!“
DIONISAS
Kuku! Paleiskit!

Abu paleidžia lėkštes. Nusvyra Eschilo lėkštė

Ir gerokai dar žemiau
Šita nusvyra.
EURIPIDAS O kodėl gi taip yra?
DIONISAS
Uždėjo upę jis, drėkindamas eiles
Kaip vilną tas pirklys, kur svorį pakelia,
O tu sparnuotą žodį įmetei lėkštėn.
EURIPIDAS
Tegu eilutę kitą jis dar uždeda.
DIONISAS
Laikykite lėkštes.
ESCHILAS IR EURIPIDAS Jau laikom.
DIONISAS (*Euripidui*) Tu sakyk.
EURIPIDAS
„Šventovę vieną turi Įkalba — žodžius[90]“.
ESCHILAS
„Tiktai Mirties deivė nemėgsta dovanų[91]“.
DIONISAS
Paleiskite.

Abu paleidžia. Vėl nusveria Eschilo lėkštė

EURIPIDAS (*stebisi nepatenkintas*)
Ir vėl Eschilo nusveria.
DIONISAS
Mat jis uždėjo Mirtį, baisų blogį tą.
EURIPIDAS
O aš visų puikiausią žodį — Įkalbą.
DIONISAS
Bet Įkalba lengva ir be jokios minties.

Ieškoki tu ko nors, kas būtų kiek svariau
Ir didingiau, idant nusvertų lėkštę tau.
EURIPIDAS (*svarstydamas*)
Iš kur man imti tai, iš kur?
DIONISAS (*tyliai*) O va, sakau:
„Achilas išmetė du burtu — ketvertą“.
(*Garsiai, Euripidui nežinant, ką daryti*)
Na, sakai! Paskutinį kartą sveriame.
EURIPIDAS
„Jis vėzdą stvėrė sunkų tartum geležis[92]“.
ESCHILAS
„Lavonai ant lavonų, ant važių važiai[93]“.

Svarstykles paleidus, vėl nusvyra Eschilo lėkštė

DIONISAS
Ir vėl apstatė jis tave.
EURIPIDAS Kokiu būdu?
DIONISAS
Du vežimu pastatė ir lavonu du.
Ir šimtas egiptiečių tau jų nepakels.
ESCHILAS
Svarstyt po žodį nėr čia ko, geriau jis pats
Svarstyklėsna lai sės su žmona ir vaikais,
Kefisofontu ir su savo knygomis.
O aš tik porą žodžių tarsiu nuo savęs.

Svarstyklės išnešamos. Išeina P l u t o n a s *su tarnais*

DIONISAS (*eidamas prie Plutono*)
Jie man draugai, ir aš jų teisti negaliu,
Rūstybės nė katro nenoriu užsitraukt.
Jų vienas — išmintis, o kitas — džiaugsmas man.
PLUTONAS
Atsisakai jau to, dėl ko čia atėjai?
DIONISAS
O jeigu teisiu?
PLUTONAS Tuomet imki bet kurį.
Katrą nuspręsi, kad nereiktų grįžt dykam.
DIONISAS
Duok, dieve, laimę tau!

(Eschilui ir Euripidui)
Paklusnūs būkite
Jūs man. Ieškot poeto atėjau. Dėl ko?
Kad miestas po vargų statytų vėl dramas.
Todėl katras geresnį patarimą duos
Mūs miestui, tą maniausi vestis su savim.
Pirmiausia dėl Alkibiado[94] ką katras
Galvoja judviejų? Juk miestas serga juo.

ESCHILAS
O ką gi miestas mano apie jį?

DIONISAS
Kaip ką?
Ir gaili, ir nekenčia, bet ir nori jo.
O jūs ką manot apie jį, sakykit man.

EURIPIDAS
Tas ne pilietis man, kas rangosi, kai reik
Tėvynei patarnaut, ir spėrus jai pakenkt.
Kai sau — aš sumanus, kai kraštui — aš žioplys.

DIONISAS
Puiku, dėl Poseidono!
(Į Eschilą)
Tu gi ką sakai?

ESCHILAS
Nereikia liūto išperą augint mieste.
O jei užauginai — jo užgaidų klausyk.

DIONISAS
Vardan Globėjo Dzeuso! Pats nebežinau —
Nes vienas aiškiai, kitas raiškiai tarėte:
Tiktai dar viena jūs abu sakykite
Dėl miesto: kur jam regite išganymą?

EURIPIDAS *(ilgėliau pagalvojęs)*
Duok Kleokritui su Kinesiju sparnus —
Ir vėjas neš abu per marių platumas.

DIONISAS
Tai juoko bus! Bet ką tuo nori pasakyt?

EURIPIDAS
Jei dalyvautų jūrų mūšyje kada,
Galėtų rūgštį lieti priešams į akis.
Bet aš žinau ir noriu pasakyt.

DIONISAS
Sakyk.

EURIPIDAS
Kad mes tikras vertybes laikom netikrom,
O netikras tikrom.
DIONISAS Kaip tai? Nesuprantu.
Aiškiau tu viską pasakyk ir paprasčiau.
EURIPIDAS
Jei tais piliečiais, kur šiandieną tikime,
Paliausime tikėt, o tiems, kur nustumti,
Atversime duris,— gal išsigelbėsim.
Jei šiandien žūstame, kai šitaip elgiamės,
Tai išsigelbėsim, darydami kitaip.
DIONISAS
O Palamedai, kaip gražu! Išminčius koks![95]
Kefisofontas sugalvojo ar tu pats?
EURIPIDAS
Aš pats, Kefisofontas tik pagražino.
DIONISAS (*Eschilui*)
Ką pasakysi tu?
ESCHILAS Sakyk tu pats pirma,
Kas valdo mūsų miestą? Ar dori?
DIONISAS Kur tau!
Tie nustumti.
ESCHILAS Ir pagarboj nenaudėliai?
DIONISAS
Tokioj ten pagarboj! Jėga priverčia gerbt.
ESCHILAS
Tai kaipgi tokį miestą beišgelbėsi,
Kuriam apsiaustas nebetiks nei kailiniai.
DIONISAS
Dėl Dzeuso, pagalvok, jei žemėn nori grįžt.
ESCHILAS
Tenai aš pasakyčiau, o čia noro nėr.
DIONISAS
Ne, ne, tu šičia ką nors gera sugalvok.
ESCHILAS
Tegu vadina priešų žemę jie sava
Žeme, o savo šalį — priešų šalimi,
Laivus pelnu telaiko, pelną — nuostoliais.

DIONISAS
Gerai, bet pelną vien teisėjas tau praris.
PLUTONAS
Tu spręski pagaliau!
DIONISAS Sprendimas jums bus toks:
Sau skirsiuos tą, kurio geidauja man širdis.
EURIPIDAS
Nūn atsimink dievus, kuriais prisiekei tu
Mane parvest namo, bičiulį pasiimk.
DIONISAS
Burna prisiekė. Aš Eschilą sau skiriu.
EURIPIDAS
Ką padarei tu, pajuoka žmonių!
DIONISAS Ar aš?
Nusprendžiau, kad Eschilo pergalė. Juk taip?
EURIPIDAS
Begėdiškai padaręs į akis žvelgi?
DIONISAS
„O kas čia negražaus? Taip ir žiūrovams regis[96]“.
EURIPIDAS
Akiplėša, paliksi mirusį mane?
DIONISAS
„Kažin, gyvent ir mirt — ar vis tasia nėra?
Kvėpuot — užkąsti, o miegoti — pasiklot[97]?“
PLUTONAS
Užeiki, Dionisai, pas mane.
DIONISAS O ko?
PLUTONAS
Aš pamylėsiu prieš išplaukiant jus.
DIONISAS Gerai.
Dėl Dzeuso aš paniekint vaišių negaliu.

Visi sueina į Plutono rūmus

E K S O D A S

PIRMAS PUSCHORIS

VIII s t r o f a

Laimė žmogui, kursai turi
Šviesų ir įžvalgų protą.
To įrodymų netrūksta.
Pripažintas išmintingu
Grįš laimingai vėl namo
Bendrapiliečių gerovei,
Savo ir giminių laimei.
Džiaugsmui dideliam draugų,
Nes jo protas toks šviesus.

ANTRAS PUSCHORIS

VIII a n t i s t r o f a

Laimė tam, kuris nesėdi
Prie Sokrato šnekučiuodams,
Metęs muziką šalin,
Atsisakęs šito meno,
Taip tragedijai svarbaus.
Prakalbą išdidžią bubnyt,
Skaldyt šipulį per pusę,
Gaišti laiką taip tuščiai —
Pusgalvio žmogaus žymė.

Pasirodo ***P l u t o n a s, E s c h i l a s, D i o n i s a s***

PLUTONAS

Sudiev, Eschilai, tu laimingai parkeliauk
Ir gelbėk mūsų miestą gimtąjį.
Pamokymais dorais ten auklėki
Bukapročius. Mat jų nemaža dar.
Štai šitą Kleofontui va nunešk.
(*Paduoda durklą*)
O šiąsias mokesčių rinkikam dviem,
Mirmekui ir Nikomachui, įteik,

(*Paduoda kilpas*)
O šitą Archenomui[98].
(*Paduoda buteliuką nuodų*)
Ir pasakyk visiems, kad eitų čion
Greičiau, ten žemėj nebegaišdami.
O jeigu greitai neatvyks, aš pats,
Apolonu prisiekiu, juos supančiosiu,
Įdeginsiu žymes
Ir tuoj pasiųsiu po žeme draugėj
Su Adeimantu, Leukolofo sūnumi[99].

ESCHILAS

Atliksiu viską. Tu gi sostą mano
Sofokliui atiduok globot, tegu
Išsaugo sveiką man, kol aš
Pareisiu vėl čionai. Išmanymu
Aš jį laikau pirmuoju po savęs.
Ir atsimink, kad tas nenaudėlis,
Melagis, sukčius ir pamaiva tas
Nedrįstų niekad savavališkai
Į mano sostą atsisėst.

PLUTONAS

Dabar uždekite šventus
Deglus ir palydėkite Eschilą,
Smagiai giedodami jo garbei
Giesmes, jo paties sudėtas.

Plutonas grįžta į rūmus. Choras su degančiais žibintais palydi jį ir Eschilą giedodamas

CHORAS

Duokit laimingą kelionę poetui, kurs grįžta nuo mūsų
Vėl į pasaulį šviesos, dievai, kurie požemiuos valdot,
Miestui gi savo buities gražumu pasidžiaugti laimingam.
Šituo keliu eidami, mes iš didžiojo vargo išbrisim,
Po tų rungtynių su ginklais baisių. Kleofontas ar kitas,
Kas tojo labo norės, laukuos tesikauna gimtuosiuos.

ARISTOFANAS

Plutas

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ
ΠΛΟΥΤΟΣ

Iš senosios graikų kalbos vertė
ANTANAS DAMBRAUSKAS

V E I K Ė J A I

KARIONAS — Chremilo vergas
CHREMILAS — senas kaimietis
PLUTAS — turto dievas
Kaimiečių senių CHORAS
BLEPSIDEMAS — Chremilo kaimynas
NETURTYBĖ
Chremilo ŽMONA
TEISINGASIS VYRAS
SIKOFANTAS
SENĖ
JAUNUOLIS
HERMIS
Dzeuso ŽYNYS

PROLOGAS

Aikštė prie atėniečio Chremilo namų. Chremilas ir jo vergas Karionas grįžta iš kelionės. Prieky jų eina Plutas, apdriskęs, šlubas ir aklas senis

KARIONAS (*sustodamas*)

O Dzeuse! O dausų dievai! Tikra bausmė
Bepročio šeimininko vergu šiandien būt.
Geriausią patarimą gali tarnas duot,
Bet šeimininkas niekada jo neklausys,
Paskui nesmagumus tu, verge, kęsk už jį.
Ponu mat ant tavęs likimo leista būt
Ne tau pačiam, o tam, kas nuperka tave.
Bet — sienos nepramuš kakta. Tik Loksijas[1],
Kurs kalba iš trikojo, auksu žibančio,
Užsitarnauja pamatuotų priekaištų,
Kad jis,— žynys ir, sako, daktaras puikus,—
Bepročiui šeimininkui leidžia grįžt namo.
Parkėblina antai jis paskui neregį,
Užuot pats aklą vedęs, eidamas pirma.
Aklų vadovai esame juk regintys.
O jis štai seka pats ir verčia sekt mane,
Nė žodžio jokio man nesukriuksėdamas.
Dėl to daugiau tylėti aš nebemanau,
Ir, jei nepasakysi, šeimininke, man,
Ko einam paskui jį, privirsiu tau bėdos.
Nemuši gi manęs, vainiką dėvinčio[2].

CHREMILAS

Jei suksi galvą man, vainiką teks nuimt
Ir dar daugiau skaudės.

KARIONAS Tol suksiu galvą tau,
Pakol atsakymo negausiu, kas jisai.
O klausiu aš dėl to, kad gera noriu tau.
CHREMILAS
Na, pasakysiu jau, gerai, nes iš vergų
Tave laikau sąžiningiausiu sukčiumi.
Visad buvau teisingas, pamaldus žmogus,
Bet sekės man blogai, ir aš skurdau.
KARIONAS Žinau.
CHREMILAS
Turtus sau krovė šventvagiai ir retoriai,
Visoki niekšai, sikofantai.
KARIONAS Tas tiesa!
CHREMILAS
Todėl orakulo paklausti aš ėjau —
Ne dėl savęs, nevykėlio, kurio strėlė
Turbūt jau paskutinė žemėj prašauta,
Ne — dėl sūnaus, kuris vienturtis man yra.
Ėjau paklaust, ar ne geriau jam būdą keist
Ir būti sukčiumi, niekšu besąžiniu:
Vien tai, matau, naudinga tėr gyvenime.
KARIONAS
Ir ką atsakė Febas vainikuotasis[39]?
CHREMILAS
Žinai, orakulas atsakė aiškiai man:
Ką už šventyklos durų pirmą tu sutiksi,
Tam iš paskos ir eiki, žingsnio neatstoki
Ir paprašyk drauge užsukti į namus.
KARIONAS
Ir ką gi pirmą sutikai?
CHREMILAS Gi senį štai.
KARIONAS
Tai dievo ištarmės visai nesupratai,
Žioply nelemtas! Jis gi aiškiai sakė tau,
Kad vietos papročių laikytųsi sūnus.
CHREMILAS
Kodėl tu taip manai?
KARIONAS Kad, rodos, ir aklam

Suprasti nesunku, jog mūsų dienomis
Nėr nieko naudingiau kaip nesielgt dorai.
CHREMILAS
Ne taip suprasti reik orakulo žosmė.
Kažką svarbesnio slepia ji. Tik jeigu mums
Pavyktų sužinoti, kas jis per žmogus,
Ko reikia jam, kad ėjo su manim sykiu,
Atspėt galėtume, ką reiškia ištarmė.
KARIONAS (*Plutui*)
Ei, seni, ar girdi: geruoju pasakysi,
Kas tu esi, ar klausti reiks kitaip? Sakyk!
PLUTAS
Kad skradžiai kur prasmegtum!
KARIONAS Supratai dabar,
Kas per žmogus jisai?
CHREMILAS Taip sako tau, ne man,
Nes tu piktai ir negražiai paklausei jį.
(*Plutui*)
Jei nori pasižint su padoriu žmogum,
Tai pasakyk...
PLUTAS Eik ropių rauti, tau sakau!
KARIONAS
Še tau ir senis, ir orakulo žosmė!
CHREMILAS (*grasydamas Plutui*)
Prisiekiu Demetra tau: pasidžiaugsi dar!
KARIONAS
Neatsakai — tai dvėsi, nelaimingasai!
PLUTAS
Ramybėje palikite mane.
CHREMILAS O, ne!
KARIONAS
Geriausiai, šeimininke, štai kaip padaryt:
Užkimšti giltinei šiuo valkata nasrus.
Ant aukšto kriaušio jį užvesti ir palikt,
Tegul nutrūksta sprandą, krisdamas žemyn.
CHREMILAS
Nuveski jį greičiau!

Abu stveria senį

PLUTAS Oi! Oi!
CHREMILAS Sakai ar ne?
PLUTAS
Jei sužinosit, kas esu, tai vargas man.
Tada tikrai nebepaleisit jau, žinau.
CHREMILAS
Kaip mylime dievus! Paleisim, jei norėsi.
PLUTAS
Paleiskite pirmiau.

Senį paleidžia

CHREMILAS Matai, paleidome.
PLUTAS
Todėl klausykit, nes matau, vis tiek reikės
Prisipažint. Buvau galvojęs nutylėt,
Kad Plutas aš esu.
KARIONAS Tai sukčius neregėtas
Pasauly niekados! Tu Plutas ir — tyli!
CHREMILAS
Tu — Plutas ir toksai nuskurdęs, net baisu?
O Febe Apolone! O dangaus dievai!
O Dzeuse! Ką sakai?! Nejau toks Plutas?
PLUTAS Taip.
CHREMILAS
Nejau tikrai?
PLUTAS Tikrai!
CHREMILAS Tai pasakyk, iš kur
Eini toks nešvarus?
PLUTAS Einu iš Patroklio[4],
Kurs nesiprausia nuo tada, kai užgimė.
CHREMILAS
Sakyk, kas pasidarė, kad tu apakai?
PLUTAS
Tai darbas Dzeuso, kurs nekenčia jūs, žmonių.
Aš, mažas būdamas, pagąsdinau mat jį,
Kad bičiuliausiu vien su tais, kur išmintingi,
Teisingi ir dori. Užtai apakino mane,
Kad negalėčiau aš nė vieno jų matyt.
Matai, kaip jis nemėgsta tų, kurie geri.

CHREMILAS
Tuo tarpu jį vieni teisieji ir dori
Begarbina.
PLUTAS Suprantama.
CHREMILAS Vadinasi,
Jei vėl atgautum šviesą, tai kaip ir anksčiau
Tu vengtum vėl nedorėlių?
PLUTAS Kalbos nėra!
CHREMILAS
Ir bičiuliautum su teisingais?
PLUTAS Žinoma!
Seniai, labai seniai aš jų nebematau...
KARIONAS (*žiūrovams*)
Nenuostabu: aš ir neaklas nematau...
PLUTAS
Paleiskite! Dabar gi viską žinote.
CHREMILAS
Dėl Dzeuso! Juo labiau neleisime tavęs.
PLUTAS
Ar nesakiau, kad galit judu pridaryt
Nemalonumų man.
CHREMILAS Maldauju, neskubėk
Palikti mus. Geresnio už mane žmogaus,
Pasaulį apkeliauk, nerasi su žvake.
KARIONAS (*žiūrovams*)
Kaip Dzeusas mato! Kito, be manęs, nėra.
PLUTAS
Taip tvirtina visi. Bet jeigu kam pavyksta
Surasti kur mane ir turto susidėt —
Kaipmat niekšybėmis pralenkia tas visus.
CHREMILAS
Tegul ir taip, bet žmonės niekšai ne visi.
PLUTAS
Galiu prisiekt — visų visi!
KARIONAS Gailėsies dar!
CHREMILAS
Tu nežinai, kokia nušvistų laimė tau,
Jei liktum mūs namuos! Tik pagalvok geriau!
Tikiuos, tvirtai tikiuos, jei dievas man padės[5],

Išgydyti aklumą tavo ir akių
Tau šviesą sugrąžint.
PLUTAS Ne! Nedaryki to!
Aš nebenoriu praregėti.
CHREMILAS Ką sakai?!
KARIONAS
Kaip baisiai prigimimo nuskriaustas žmogus!
PLUTAS
Bematant Dzeusas pražudys mane, kvailiai,
Jei kėslus jūsų sužinos.
CHREMILAS Ar nepražudė jau,
Priversdamas tamsoj klajot ir knopčioti?
PLUTAS
Galbūt. Aš nežinau. Tik baisiai jo bijau.
CHREMILAS
Teisybė, tu bailiausias iš visų dievų!
Bet būki tikras: Dzeuso viešpatavimas
Ir jo visi žaibai bus grašio neverti,
Jei nors dienelę vieną gausi praregėt.
PLUTAS
Nebekalbėki, niektauza!
CHREMILAS Tu paklausyk!
Įrodysiu, kad galingesnis tu esi
Už Dzeusą.
PLUTAS Kas? Ar aš?
CHREMILAS Prisiekiu dangumi!
(*Karionui*)
Sakyk, kas duoda Dzeusui valią ant dievų?
KARIONAS
Tik pinigai! Rieškučiomis jis žarsto juos!
CHREMILAS
O kas jam duoda jų, sakyk?
KARIONAS (*rodo į Plutą*) Štai šitas senis.
CHREMILAS
Ar ne per jį ir aukos plaukia Dzeusui?
KARIONAS
Prisiekt galiu! Maldoj visi vien turto prašo.
CHREMILAS
Tuo kaltas ar ne jis? Ar jam sunku,

Jei panorėtų, viską sustabdyti?

PLUTAS Kaip?

CHREMILAS

O taip, kad niekas niekuomet nepaaukos
Nei jaučio, nei raguolio jam, nei kita ko.
Jei nenorėsi tu.

PLUTAS Kodėl!

CHREMILAS Todėl, suprask,

Kad nieks nupirkti nieko negalės, jei tu
Neduosi pinigų. Taigi ir Dzeusą tu,
Jei kuo užrūstintų, nuversti juk gali.

PLUTAS

Ir pasakei! Jam aukos plaukia per mane!

CHREMILAS

Prisiekiu Dzeusu! Kas tik gera ir gražu,
Kas malonu žmonėms — tai visa per tave.
Pasauly viskas juk vien turto valdžioje.

KARIONAS

Imk, pavyzdžiui, mane: už grašgalius kelis
Kaip vergą nupirkai, nes vargšas aš buvau[6].

CHREMILAS

Girdėjai gi apie Korinto heteras[7]:
Tegul beturtis koks joms meilintis mėgins —
Jos nė žiūrėt visai jo pusėn nežiūrės.
O prieš didžturtį tuoj pasturgalį kraipys.

KARIONAS

Tą patį, sako, tau ir vaikiai sugeba,
Tik daro ne iš meilės, o dėl pinigų.

CHREMILAS

Tai ne gerieji, o patvirkėliai. Geri
Sau gobiasi visai ne pinigų.

KARIONAS O ko?

CHREMILAS

Kas gero arklio, kas medžioklinių šunų.

KARIONAS

Jiems gėda paprašyti tiesiai pinigų,
Dėl to vardais kitokiais dangsto niekšystes.

CHREMILAS

Ir amatai visi atėjo per tave,

Ir išradimai gimė protuose žmonių.
(*Rodo į žiūrovus*)
Štai vienas jūs prie kurpių sėdi per dienas,
Tas — kalvis, tas dailidė ratadaila bus.

KARIONAS
O tas auksakalys. Tu aukso duodi jam.

CHREMILAS
Tas krausto skreitą tau, tas laužias pro duris...

KARIONAS
Aure milavelys...

CHREMILAS O ten vilnakaršys...

KARIONAS
Raugalius kailių štai...

CHREMILAS Svogūnų tas pirklys...

KARIONAS
Meilužį kas sugaus — bėda jam be tavęs.

PLUTAS
Kokia nelaimė! Nežinojau to seniau.

CHREMILAS
Karaliai Persų pučias argi ne dėl jo?

KARIONAS
O liaudies sueigų vadovas ar ne jis[8]?

CHREMILAS
O trieras kas apginkluoja, kad ne tu?

KARIONAS
Ir kas Korinte laiko mūsų įgulas[9]?

CHREMILAS
Pamfilas argi ne dėl jo turės raudot[10]?

KARIONAS
Draugėj su Pamfilu ir adatų pirklys[11].

CHREMILAS
Agirijas taip griaudžia argi ne dėl jo[12]?

KARIONAS
O pasakos Filepsijo ne dėl tavęs[13]?

CHREMILAS
Ne per tave mūs sąjunga su Egiptu[14]?

KARIONAS
Ne dėl tavęs Laidė myli Filonidą[15]?

CHREMILAS
O Timotėjo bokštas[16]?..
PLUTAS Kad tave užgriūtų jis!
CHREMILAS
Ne be tavęs gi pasidaro visa tai.
Tu vienut vienas visko priežastis esi —
Visų nelaimių ir džiaugsmų. Žinok gerai!
KARIONAS
Taip esti ir kare: tas laimi pergalę,
Katro svarstyklių lėkštę nusveria jisai.
PLUTAS
Ir visa tai aš vienas padaryt galiu?
CHREMILAS
Kaip Dzeusas regi štai mane: kur kas daugiau!
Tavęs tik vieno nieks neprisisotina,
Visų kitų dalykų sotūs būna greit,
Kaip meilės...
KARIONAS Duonos...
CHREMILAS Muzikos...
KARIONAS Saldžių putėsių...
CHREMILAS
Šlovės...
KARIONAS Tešlainių...
CHREMILAS Pagarbos...
KARIONAS Ir figų dar...
CHREMILAS
Puikybės...
KARIONAS Košės...
CHREMILAS Kariškos valdžios...
KARIONAS Lęšienės...
CHREMILAS
Tavęs sotus nebuvo niekas ir nebus,
Ir kam pavyko gaut talentų trylika,
Tas dar labiau geidauja jų šešiolikos.
Sukrovęs tuos, žiūrėk — jau dairosi kapos:
Be to nemielas esą jam gyvenimas.
PLUTAS
Gražiai ir gal teisybę tikrą kalbate.
Bet man dėl vieno daikto neramu...

CHREMILAS Dėl ko?
PLUTAS
Dėl tos galybės, kur turiu, kaip sakot jūs:
Aš nežinau, kaip ją galėčiau vėl atgaut.
CHREMILAS
Kaip Dzeusas regi! Pasakyta juk seniai:
Nėra didesnio bailio už turtus.
PLUTAS Vagis
Iš apmaudo taip apšmeižė, kai į namus
Įlindo kartą ir negavo ką išnešt.
Atrado viską užrakinta mat gerai
Ir mano atsargumą baile apšaukė.
CHREMILAS
Nesuki sau galvos dėl to! Jei būsi tik
Protingas vyras, imsi gydytis patsai,
Tau duosiu už Linkėjo geresnes akis[17].
PLUTAS
Kaip padarysi tai, mirtingas būdamas?
CHREMILAS
Nepametu vilties dėl to, ką Febas man
Pasakė, laurą šventąjį siūbuodamas.
PLUTAS
Ir jam tai visa žinoma?
CHREMILAS Aš tau sakau!
PLUTAS
Žiūrėk tu man!
CHREMILAS Tu nesirūpink, mielasai.
Gerai žinok: net jeigu žūt reikėtų man —
Vis tiek aš padarysiu.
KARIONAS Nori — tai ir aš!
CHREMILAS
Mums bendrininkų bus daugybė ir kitų,
Dorų, tik duonos niekad neturėjusių.
PLUTAS
Oho! Plikšius tu bendrininkais vadini!
CHREMILAS
O anaiptol! Pirmiau visi jie praturtės.
(*Karionui*)
Tu bėki kuo greičiau...

KARIONAS Kur bėgti man liepi?

CHREMILAS

Artojus, mūs kaimynus, pavadink. Tikrai
Tu rasi juos laukuos beprakaituojančius,
Sakyk — tegul visi susirenka čionai,
Kad turto dalį sau kiekvienas gautume.

KARIONAS

Tuojau, tuojau! — Mėsos šį gabaliuką man
Tegul namiegų kas atėjęs paima.

CHREMILAS

Tuo pasirūpinsiu aš pats. Tu bėk greičiau!

Karionas nueina, puodą atidavęs Chremilui

Tu, Plutai, galingiausias iš visų dievų,
Į vidų su manim užeik. Štai tie namai,
Kuriuos priversti turtų šiandien tau reikės
Vis tiek kokiu būdu — gražiu ar negražiu.

PLUTAS

Tegu tave dievai, kaip nesmagiai jaučiuos,
Kai reikia eiti man į svetimus namus.
Gerovės man iš to nebuvo niekada.
Jei kartais pas šykštuolį tenka man papult,
Jis tuoj giliai į žemę užkasa mane,
Ir jei tuomet geriausias draugas jo ateis
Ir paprašys paskolint grašgalius kelis —
Regėti neregėjęs tvirtins jis manęs.
O jei pas išlaidūną tenka man užklyst,
Tas su kauleliais ir mergom prašvilpia greit
Ir nuogą vėl mane išvaro pro duris.

CHREMILAS

Atseit žmogaus saikingo tu nesutikai,
O aš gi tokio būdo visuomet buvau.
Tausoti grašį mėgstu už visus daugiau,
Bet moku ir išleist, kai reikalas yra.
Į vidų einam, supažindinsiu tave
Su žmona ir sūnum, kuris vienturtis man.
Aš myliu jį labiausiai po tavęs.

PLUTAS Tikiu.

CHREMILAS
Man reikalo nėra netiesą tau sakyt.

Abu įeina į namus

PARODAS

Orchestroje pasirodo senų kaimiečių c h o r a s, dvidešimt keturi žmonės su vadovu. Ateina K a r i o n a s

KARIONAS
Ei jūs, kur kąsniu tuo pačiu dalijomės ne kartą,
Bičiuliai ir žemiečiai mūs, papratę dirbti sunkiai,
Pas mus skubėkite greičiau! Dabar gaišuot ne laikas,
Kai išmušė jums valanda pagalbon bėgti greitai.
CHORO VADOVAS
Nejau tu nematai, kad mes pašokom kaip nudegę,
Kiek stengia žmonės, slegiami naštos didžiulės metų.
Bet nemanyk, kad pulsim bėgt pirmiau, nei pasakysi,
Kam šiandien šaukia taip staiga mus šeimininkas tavo.
KARIONAS
Argi nepasakiau aš dar? Tu pats girdėt nenori.
Jis liepė juk pranešti jums, kad prasidės nuo šiandien
Gyvenimas visiems gražus, nors vargote lig šiolei.
CHORO VADOVAS
Ką reiškia tavo ta kalba? Koks reikalas, sakyki?
KARIONAS
Tai neišmanymas žmogaus! Su juo atėjo senis,
Suskretęs visas, be dantų, sulinkęs ir nuplikęs,
Rukšna — prisiekiu Dzeusu! — ir tikriausiai apipjautas.
CHORO VADOVAS
Auksiniai žodžiai! Ką sakai! Dar sykį pakartoki!
Sakai, atėjęs pinigų papylė didį maišą?
KARIONAS (*garsiai šaukdamas*)
Senatvės vargo, negandų atsinešė jis maišą!
CHORO VADOVAS (*supykęs*)
Tik galvas kvaršini tuščiai ir bene dar tikiesi,
Sprandan negavęs, sau nueit, kai rankose mums lazdos!

KARIONAS

Atseit jūs laikote mane iš prigimimo sukčium
Ir manot: niekad negaliu tiesos aš pasakyti?

CHORO VADOVAS

Žiūrėk, kaip kalba sukata! Kad tik „oi oi“ nešauktum!
Grandis ir pančiai mat seniai pasilgo tavo kojų.

KARIONAS

Grabe teisėju būti tau šukelė lemia šiandien[18].
Ko neskubi? Charonas pats tau duos teisėjo lazdą.

CHORO VADOVAS

Kad tu nusprogtum, sutrauka ir sukčiau apsigimęs!
Vien galvas mums tu kvaršini, o pasakyt nemoki,
Kam šiandien šaukia taip staiga mus šeimininkas tavo.
Pametę viską, šokom greit, nors laiko neturėjom,
Ir štai atėjom, pakelėj svogūnų daug palikę[19].

KARIONAS

Neslėpsiu nieko, vyrai, aš: parėjo šeimininkas
Ir Plutą parvedė, o tas užvers visus jus turtais.

CHORO VADOVAS

Nejau tiesa, kad mes visi dabar turtingi būsim?

KARIONAS

Jūs būsit Midai.
(*Sau*)
Tik ausų jums asilo betrūksta[20].

CHORO VADOVAS

Taip malonu mums ir smagu, nors imk ir šokinėki
Iš džiaugsmo, jeigu iš tiesų tu nemeluoji nieko.

KARIONAS

I strofa

Tretanelio! Ir aš galiu pabūti šiandien kiklopu[21].
Štai koją kilst, į žemę trypt — ir sekat jūs, kur aš vedu.
Drąsiau, vaikai nenaudėliai! Už vienas kito bliaukite,
Mekendami kaip avinai
Ir kaip ožiai pasmirdėliai,
Iešmus atstatę, bėkit greit, kur duoda ėsti ir išgert.

CHORO VADOVAS

I antistrofa

Tuo tarpu mes — tretanelio! — kaip avinai mekendami
Kiklopą tą, atseit — tave, atrasime sušlapusį,
Maišu daržovių nešiną, it pėdą nusigėrusį,
Avis į lauką begenant
Pakrūmėje užsnūdusį,
Ir rąstgaliu apskrudintu mes akį tau išversim.

KARIONAS

II strofa

Aš būsiu Kirke ta pačia, kur maišė apdavo žoles
Ir Filonido bičiulius svečiuos Korinte vienąsyk
Prikalbino it paršelius
Paėst užbūrus išmatų, kurias pati išmaišė.
Aš Kirke būsiu štai dabar,
Jūs žviegsit ir be perstojo lakstysit paskui motiną
Kaip ėst išalkę paršai.

CHORO VADOVAS

II antistrofa

O mes tuo tarpu Kirkę tą, kur maišė apdavo žoles
Ir gali mėšlu papenėt, pirmiau užbūrus, bičiulius,
Pagriebsime išalkę ėst
Ir kaip Laerto tas sūnus pakarsime už rietų
Ir nosį dar kaip ožiui tau
Tuo kvepalu ištrinsime. Kaip Aristilas[22] bliausi tu:
„Išalkę ėsti paršai“.

KARIONAS

Gana! Geriau, šituos juokus į šalį atidėję,
Kalbėti imkime rimčiau.
O aš turiu pareit namo
Ir, nemačiom nuo šeimininko
Paėmęs duonos ir mėsos,
Užvalgysiu: tai visa bus, kuo aš galiu pagelbėt.

K a r i o n a s įeina į namus. Choras pradeda šokti. Iš namų išeina Ch r e m i l a s

CHREMILAS

„Aš džiaugsmo jums linkiu, žemiečiai ir draugai",—
Toks būdas sveikintis per daug pasenęs jau.
Jums — mano pagarba, kad greit atėjote!
Nors buvo jums sunku, bet neužtrukote,
Kad savo paramą suteiktumėt veikiau
Ir dievui būtumėt geradariai tikri.

CHORO VADOVAS

Tu, nebijok, mane Arėju dar vadinsi!
Jei liaudies sueigoj dėl obolų trijų
Viens kitą stumdome, tai būtų gėda mums
Tiesiog iš rankų Plutą atiduot kitam.

CHREMILAS

Antai, atrodo, Blepsidemas eina čia.
Matyt, apie mūs reikalą išgirdęs bus,
Todėl žmogus ir skuba kiek galėdamas.

PIRMAS EPEISODIJAS

BLEPSIDEMAS (*ateina šnekėdamas su savim*)

Kas per stebuklai čia? Kuriuo būdu, iš kur
Chremilas gali praturtėt? Aš netikiu!
Tačiau kirpykloje — prisiekiu Herakliu! —
Suėję vyrai apie tai ir tekalba:
Chremilas esą praturtėjęs taip staiga.
Bet nuostabiausia man atrodo tai, kad jis,
Sulaukęs laimės, liepia bičiulius pakviest!
Pas mus lig šiol nebuvo tokio papročio!

CHREMILAS

Prisipažinsiu, Blepsidemai, dėl dievų:
Nūn mano reikalai pradėjo eit geryn.
Galiu tau pasidžiaugt, nes draugas man esi.

BLEPSIDEMAS

Tai žmonės sako tiesą, kad tu pralobai?

CHREMILAS
Pralobsiu dar tiktai, jei dievas man padės.
Tik reikalas tasai ne be pavojaus mums.
BLEPSIDEMAS
Kokio?
CHREMILAS Tokio!
BLEPSIDEMAS Aiškiau galėtum pasakyt.
CHREMILAS
Jei viskas eis gerai — tai mūsų laimė bus,
O jeigu nepavyks — pražuvę mes visai.
BLEPSIDEMAS
Našta, kaip man atrodo, ne pagal pečius...
Ir tai negali man patikt: taip netikėtai
Tu šitaip man pralobk ir imk po to bijot!
Iš šitokio žmogaus nėra ko gera laukt.
CHREMILAS
Kaip tai nėra?
BLEPSIDEMAS Prisiekiu Dzeusu! Jau turbūt
Sidabrą dievui arba auksą pavogei,
Kai ten buvai, ir nūn štai grauži sau pirštus.
CHREMILAS
Apsaugok, Apolone! Gelbėk, Dzeuse,— ne!
BLEPSIDEMAS
Nedumk akių, mielasis! Aš gerai žinau.
CHREMILAS
Turėtum gėdą tuo mane įtarinėt.
BLEPSIDEMAS (*sau*)
Deja, žmogaus teisingo niekur nebėra.
Visi lig vieno turtų godulio vergai.
CHREMILAS
Prisiekiu Demetra! Galvoj tau negerai.
BLEPSIDEMAS
Kaip greitai savo būdą pakeitė žmogus!
CHREMILAS
Dausioji tu, žmogau, prisiekiu dangumi!
BLEPSIDEMAS
Akis į šalį suka, bijo pažiūrėt,
Nekaip kitaip, kaip apsivogęs bus jisai.

CHREMILAS
Žinau, kam zauniji: manai, kad pavogiau,
Ir nori sau dalies.
BLEPSIDEMAS Dalies? Kokios dalies?!
CHREMILAS
Dalykas čia ne tas. Visai kas kita čia.
BLEPSIDEMAS
Tu nevogei, o pagrobei grobte.
CHREMILAS Kvailys!
BLEPSIDEMAS
Tu nieko svetima nepasisavinai?
CHREMILAS
Sakau, kad ne!
BLEPSIDEMAS Herakli! Kaipgi jis galės
Beišsisukt? Nenori tik sakyt tiesos.
CHREMILAS
Apkaltini, o pats juk nieko nežinai.
BLEPSIDEMAS
Drauguži, aš galiu už grašgalius kelis
Gražiausiai sutvarkyti; kol nežino nieks,
Aš retoriams nasrus užkimščiau moneta.
CHREMILAS
Dievais galiu prisiekt, koks draugas man esi:
Išleidęs tris minas, paimtum dvylika.
BLEPSIDEMAS
Taip, rodos, ir matau: suole prieš teismą sėdi
Žmogus, alyvų šaką įsitvėręs, o šalia
Vaikai, žmona, lyg būtų Heraklidai jie[23]
Gyvi, tikri, o gal Pamfilo[24] nupiešti.
CHREMILAS
Gana, tauškaliau tu! Aš žmones, kur dori,
Kurie teisingi, išmintingi ir valyvi,
Galėsiu turtais apipilti.
BLEPSIDEMAS Ką sakai!
Taip daug tu pavogei?
CHREMILAS Gyva bėda! Mane
Tu pražudysi.
BLEPSIDEMAS Rodos, pats save žudai.

CHREMILAS
O ne, kvaily! Juk turto dievas pas mane
Svečiuojas.
BLEPSIDEMAS Turto dievas? Koks?
CHREMILAS Gi Plutas pats.
BLEPSIDEMAS
Tai kurgi jis?
CHREMILAS Namie.
BLEPSIDEMAS Pas jus?
CHREMILAS Sakau, pas mus.
BLEPSIDEMAS
Kad tu prasmegtum! Plutas pas tave!
CHREMILAS Dievaž!
BLEPSIDEMAS
Ir tas tiesa?
CHREMILAS Sakau.
BLEPSIDEMAS Prisieki Hestija?
CHREMILAS
Poseidonu prisiekiu!
BLEPSIDEMAS Marių tuo dievu?
CHREMILAS
Jei kitas koks yra, prisiekiu aš ir tuo.
BLEPSIDEMAS
Kodėl jo nesiunti pas mus, jei draugas tu?
CHREMILAS
Dabar ne tas man galvoje...
BLEPSIDEMAS O kas, kad ne
Dalybos?
CHREMILAS Ne! Dėl Dzeuso! Reiks pirmiau dar...
BLEPSIDEMAS Ko?
CHREMILAS
Kad praregėtų.
BLEPSIDEMAS Praregėtų? Kas, sakyk?
CHREMILAS
Gi Plutas. Kaip anksčiau. Mums reikia to žūt būt.
BLEPSIDEMAS
Tai aklas iš tiesų?
CHREMILAS Prisiekiu dangumi!

BLEPSIDEMAS
Nenuostabu, kad neatėjo pas mane...
CHREMILAS
Jei panorės dievai, tai jis dabar ateis.
BLEPSIDEMAS
Gal kokį daktarą mes jam pakviestume?
CHREMILAS
Kame tu daktarą surasi mūs mieste?
Nebus kuo užmokėt — nieks gydyt nemokės.
BLEPSIDEMAS (*apmeta akimis žiūrovus*)
Pasidairykim!
CHREMILAS Nėr prasmės!
BLEPSIDEMAS Ir aš manau.
CHREMILAS
Prisiekiu Dzeusu — nėr! Ir šiandien aš ruošiaus
Asklepijo šventyklon vest jį paguldyt.
Tai bus geriausia išeitis.
BLEPSIDEMAS Be abejo.
Nedelsdamas tu eik ir šitaip padaryk.
CHREMILAS
Einu.
BLEPSIDEMAS Skubėk!
CHREMILAS Taip mes ir padarysime.

Chremilas ruošiasi išeiti, bet jį pasitinka nuskurusi, nešvari ir pikta senė Neturtybė

ANTRAS EPEISODIJAS

NETURTYBĖ
Šunybę tokią, dievo nebijodami,
Išdrįsote daryt, žmogišiai nelemti!
Pasprukti norit jūs? Palaukit!
CHREMILAS O Herakli!
NETURTYBĖ
Aš sutvarkysiu jus, niekšus, be gailesčio!
Pametę gėdą, jūs niekšystę darote,

Kokios nedrįso niekas niekuomet daryt,—
Nei dievas, nei žmogus. Tegriebia galas jus!
CHREMILAS
Kas tu esi? Tokia išbalusi visa.
BLEPSIDEMAS
Erinija[25] kokia bus iš tragedijos,
Pamišėlio žvilgsniu ji žiūri tragiškų.
CHREMILAS
Nors be žibinto ji.
BLEPSIDEMAS Raudos į kailį gavus!
NETURTYBĖ
Kuo laikote mane?
CHREMILAS Ar smuklininkė tu,
Ar turgaus moteris. Kitaip nebūtum gi
Pradėjus plūstis, kol neužkabinome.
NETURTYBĖ
Neužkabinote?! O darbo jūs baisaus
Nesiėmėt — mane iš krašto šio išgint?
CHREMILAS
Argi nebus tau prarajos geros kitur?
Kas tu tokia? Seniai turėjai pasakyt.
NETURTYBĖ
Aš — ta, kuri šiandieną duos jums atpildą
Už tai, kad drįsote mane iš krašto gint.
BLEPSIDEMAS
Ar ji ne šeimininkė smuklės gretimos,
Kur aš sumoku vis daugiau, nei išgeriu?
NETURTYBĖ
Aš — Neturtybė, jūs kaimynė iš mažens.
BLEPSIDEMAS
O Apolone! O dievai šventi! Kur slėptis?!
CHREMILAS
Ei! Kurgi tu leki, bailusis padare?
Palauk! Nebėk!
BLEPSIDEMAS Jokiu būdu!
CHREMILAS Išsigandai?
Nuo moteries vienos du vyrai spruksime?
BLEPSIDEMAS
Ji — Neturtybė, skystagalvi, už kurią

Baisesnio daikto mums nėra pasaulyje.

CHREMILAS

Palauk! Sustok, meldžiu!

BLEPSIDEMAS Dėl Dzeuso! Niekados!

CHREMILAS

Aš pasakysiu tau — iš poelgių visų
Žmogaus gyvenime nėr nieko negražiau
Kaip šokti ir pabėgt, palikus dievą vieną,
Drebėt prieš moterį, nestot kovon, negint...

BLEPSIDEMAS

O kur mūs ginklai, kur galybė mūs visa?
Kokių šarvų ir kokio skydo, prakeikta,
Nėra išnešus ji už grašį užstatyt?

CHREMILAS

Tu nebijok! Tik vienas Plutas, kiek žinau,
Pajėgtų piktą būdą jos sutramdyti.

NETURTYBĖ

Dar drįstat aušinti nasrus, nenaudėliai,
Nusikaltimo vietoj aiškiai pagauti!

CHREMILAS

Kad skradžiai kur prasmegtumei, baidykle tu!
Ko čia pristojai plūst? Nedarom nieko tau!

NETURTYBĖ

Dangaus dievai! Ir kaipgi nieko bloga man
Nedarot jūs, ieškodami, kaip Plutui vėl
Regėjimą grąžint?

CHREMILAS Kaip galime tave
Nuskriausti mes, jei gera darome visiems?

NETURTYBĖ

O ką jūs gera galit padaryti?

CHREMILAS Ką?!
Tave išvysim iš Heladės mes tuojau!

NETURTYBĖ

Mane išvyti! Ką gi dar blogiau žmonėms
Galėtumėt jūs padaryt?

CHREMILAS Ką dar blogiau?
Gi jei šį savo užmojį pamirštumėm!

NETURTYBĖ

Aš atsakyti jums dėl viso to galiu,

Ilgai nelaukus, ir įrodysiu, kad aš
Viena visokio labo priežastis esu,
Kad jūs gyvi manim. Jei neįrodyčiau —
Tuomet galėsit man daryt, ką norite.

CHREMILAS
Ir šitaip man drįsti, begėde tu, kalbėt!

NETURTYBĖ
Palauk! Duok pasakyt! Tikiuos, lengvai ir greit
Aš tau įrodysiu, kad baisiai klysti pats,
Jei žmones, kur dori, tikies praturtinsiąs.

CHREMILAS
O rykštės, antsprandi! Ar nepadėsite?

NETURTYBĖ
Nėra ko pykt ir šaukt, kol visko nežinai.

CHREMILAS
O kas galėtų ištylėt, girdėdamas
Dalyką tokį?

NETURTYBĖ Kas?! Kas turi sveiką protą!

CHREMILAS
Gerai. Bet kokią bausmę skirti tau reikės,
Jei pralaimėsi?

NETURTYBĖ Kas tik tau patiks!

CHREMILAS Gerai!

NETURTYBĖ
Ir jūs, jei pralaimėsit, būsit nubausti.

CHREMILAS (*Blepsidemui*)
Ar bus gana mirties jai kartų — dvidešimt?

BLEPSIDEMAS
Taip, jai užteks. O mums po kartą bus gana.

NETURTYBĖ
To karto jūs abu sulauksite tuojau.
Ar galit dar ką nors į tai man atsakyt?

AGONAS

CHORO VADOVAS
Išmintingai dabar turit judu kalbėt, kad įstengtumėt viršų paimti.

Savo žodžiais taikliais jos žodžius kirsdami, neparodykit niekur silpnybės!

CHREMILAS

Epirema

Aš manau, nesunku yr suprast kiekvienam, ir visi pripažįsta vienodai,
Jog teisinga norėt, kad turtingai, gražiai tegyventų vien žmonės dorieji,
O nenaudėlius ir bedievius negandai kad visoki kas dieną kamuotų.
Šito vieno abu iš širdies trokšdami, pagaliau štai suradome kelią,
Kaip įvykti galės ta svajonė šventa ir graži, ir gaivinta per amžius.
Jeigu Plutui sugrįš nūn regėjimas vėl ir daugiau nebeklaidžios jis aklas,
Tai geruosius tiktai jis mums žmones lankys, neapleisdamas jų nė minutės.
O nedorėlius ir bedievius jis aplenks ir dėl to padarys, pamatysi,
Visus žmones gerus ir turtingus drauge, ir mokančius garbinti dievą.
Ką galėtum žmonėms sugalvoti geriau už mūsų šį užmojį didį?

BLEPSIDEMAS

Aišku, nieko geriau, galiu galvą guldyt, nebereikia nė jos čia tau klausti.

CHREMILAS

Kas, matydams gerai, kaip šioj žemėj žmonių gyvenimas yr susiklostęs,
Neturės pasakyt: beprotystė viena ar tiesiog prakeikimas nelemtas?
Juk didžiausius turtus susikrauna dažnai nenaudos ir niekšai visoki,
Per akis vogdami, be sarmatos jokios, o daugumas žmonių padoriųjų
Badmiriaut priversti ir gyvena skurde, nuo tavęs apsiginti negali.

BLEPSIDEMAS

To daugiau nebebus, jeigu Plutas štai ją išvarys, kaip sakau, praregėjęs.
Ir kas eis mūs keliu, tasai gera žmonėms padarys, kiek dar nieks nepadarė.

NETURTYBĖ

Iš visų juk žmonių jus lengviausiai nuteikt, kad prarastumėt nuovoką sveiką,
Jus, du diedai seni ir draugai, surinkti beprotystėms plepėt ir daryti.
Jei įvyktų jau taip, kaip jūs geidžia širdis, tas jums neišeitų į gera.
Nes jei Plutas, kada praregėjęs, žmonėms turtus padalytų po lygiai,
Tai pasauly daugiau nesimokytų nieks nei amato jokio, nei meno.
O išnykus visiems amatams pamažu ir mokslui visam, kas norėtų
Ar tau geležį kalt, ar statyti laivus, ar kaustyti ratą, ar siūti?
Kas bekurptų batus, kas darytų plytas, velėtų ar kailius raugintų?
Kas tau arklu tuomet bevarytų vagas ir derlių Demetros berinktų,
Jeigu tuosyk gyvent jūs galėtut dyki ir darbų šių visų nesiimti?

CHREMILAS

Tai tušti plepalai. Visus darbus, kurių tu čia priskaitei begalybę,
Mums vergai ir tarnai pasamdyti nudirbs.

NETURTYBĖ Iš kur jūs tarnus tuos paimsit?

CHREMILAS

Čia nė klausti nereik — pirksim juos pinigais.

NETURTYBĖ Kas imsis vergais tau prekiauti,
Jei kiekvienas turės pinigų į valias?

CHREMILAS O siekdamas pelno, ne vienas
Tesalietis pirklys ligi mūs atkeliaus vagių ir plėšikų parduoti.

NETURTYBĖ

Betgi tuosyk nebus, kas prekybą vergų pasauly varyt dar galvotų.
Tai iš žodžių, kuriuos pasakei tu, matau. Kas norės tada, pertekęs turtų,
Savo galvą kasdien į pavojų statyt ir šitokios imtis prekybos[26]?
Taigi reiks tau pačiam savo lauką ir art, ir varpyti, ir viską padirbti,
Ir gyvenime vargsi labiau nei dabar.

CHREMILAS O kad tu nusisuktum kur sprandą!

NETURTYBĖ

O be to, nemanyk, kad tu lovoj minkštai sau miegosi: nebus tada lovų
Nei kilimų gražių. Kas juos austi norės, pinigų pats turėdams lig valiai?

Nebegausite jūs kvepalais įsitrinti, kai vesite nuotakas jaunas,
Ir drabužiais margais nepapuošite jų, negobsite purpuru brangiu.
Ir kokia gi nauda bus iš turtų tuomet, kai neteksit šitų malonumų?
Iš manęs gi visad, ko tik reikia kada, jūs gaunate viską be vargo.
Aš valdovė tikra esu vargšo namuos: paraginu amato žmogų
Būtinais reikalais ir nepritekliais, kad žiūrėtų, iš ko pragyventi.

CHREMILAS

Ką tu gera kada esi davus žmonėms? Tik pūslę, pirty besišildant[27].
Tik verkimą vaikų, kurie stimpa badu, ir aimanas vargšių senučių.
Nebėra ko minėt utėlių nei uodų, kurie kanda su blusų daugybe.
Jų didžiausi pulkai, įkyriai zirzdami apie galvą, ramybės neduoda,
Veja miegą šalin, lyg sakydami tau: kad ir alkanas, bet atsikelki.
Vietoj rūbo gražaus dengia vargšo pečius skarmalai, o lovą atstoja
Senų švendrių kūlys, knibždąs blakių tirštai, kurios nė užsnūsti neduoda.
Apipuvęs demblys vietoj kilimo jam, o po galva it priegalvį minkštą
Deda akmenį sau, kur didesnį tiktai. Ir vietoje duonos jis valgo
Malvų minkštas šaknis, o ridiko lapus džiovintus — kaip gardų ragaišį.
Jam ąsočio gurklys apdaužytas — kėdė, o statinės iširusios pusė
Su didžiausiais plyšiais — duonkepė jo yra.— Tai matai, kaip ant delno parodžiau
Tas gėrybes visas, padarytas žmonėms, už kurias tau dėkoti jie turi.

NETURTYBĖ

Tu ne mano gyvenimą atvaizdavai, paskutinį nupiešdamas skurdžių.

CHREMILAS

„Neturtybė yra tikra skurdo sesuo",— žmonių pasakyta iš seno.

NETURTYBĖ

Pasakyta — kur ne! Jūs sulyginsit tuoj Dionisiją ir Trasibulą[28].
Niekad mano buitis nėra buvus tokia ir nebus niekados, dedu galvą.
Tikro skurdžiaus dalia, kaip vaizduoji tu ją: gyventi — tai trūkumus kęsti.
O beturčiui ne taip: jis gyvena kukliai ir darbuojas kasdien išsijuosęs.
Nėra pertekliaus jam,— kas tiesa, tai tiesa,— bet ir trūkumo niekad nekenčia.

CHREMILAS

O Demetra miela! Tai puiki man dalia neturtėlio, kaip tu vaizduoji.
Jei, gyvendams kukliai ir plušėdams kasdien, nepalieka numiręs nė grabui!

NETURTYBĖ

Tu juokauji, matau, ir tik pokštus kreti, rimtai nesvarstydams dalyko.
Kaip gali nežinot, kad ne Plutas, o aš pagelbsčiu ir dvasią, ir kūną
Užsigrūdint žmonėms! Juk dėl Pluto kaltės amžini kankiniai jie podagros,
Išverstpilviai šitie, storašlauniai visi, lašinių priauginę be saiko.
O manieji sausi ir kaip vapsvos smaugti, ir priešų didžiausia pabaisa.

CHREMILAS

Čia kiekvienas supras: marini juos badu, dėl to įsmaugti jie kaip vapsvos.

NETURTYBĖ

Apie dorą dabar pakalbėsiu aš jums ir išrodysiu juodu ant balto,
Kad kuklumas yra su manim visados, įžūlumas gi — Pluto kaimynas.

CHREMILAS

Nėr kalbos! Kas yra tau kukliau, kaip vogti ar plėšt įsilaužus?

BLEPSIDEMAS

Turi slėptis vagis, ir — prisiekiu dangum — kur tu rasi didesnį kuklumą?

NETURTYBĖ

Arba retorius štai mūsų miestuos paimk: kol jie tebėra neturtingi,
Tai su savo miestu ir su savo žmonėm dar elgias gražiai ir teisingai,
Bet vos spėjo pralobt iš bendrijos kasos ir — jų teisingumo nė ženklo.
Daro sąmokslus tuoj už piliečių pečių ir pakelia karą prieš liaudį.

CHREMILAS

Šičia tu iš tiesų nemeluoji nė kiek, nors liežuvis tau baisiai palaidas.
Bet tuo džiaugtis nėr ko, kad netektų raudot. Ir nosies aukštai tu nekelki,

Prisispyrus žūt būt įkalbėti čia mums, kad neturtas geresnis už turtą.

NETURTYBĖ

Kad gryna tai tiesa, tu paneigt negali ir kitaip neįrodai man nieko.
Marmaliuoji niekus ir mali liežuviu.

CHREMILAS O kodėl gi tavęs visi lenkias?

NETURTYBĖ

Kad aš juos padarau geresnius. Iš vaikų tuo gali įsitikinti aiškiai.
Ir vaikai, pažiūrėk tik, kaip saugos tėvų, nors tie jiems vien gera tenori.
Ne taip lengva yra nustatyti, matai, kur pradžia ir kur galas teisybės.

CHREMILAS

Nedaug stinga ir — tu pasakysi turbūt, kad ir Dzeusas nežino, kas gera.
Juk jis pats nemažus susikrovęs turtus.

BLEPSIDEMAS O pas mus neturtybę atsiunčia.

NETURTYBĖ

Dar iš Krono laikų visos pasakos tos, kur laiko jūs protą aptemdę!
Tuotarp Dzeusas visai neturtingas yra! Aš jums tai įrodysiu greitai.
Jei turtingas jisai, tai kodėl, žaidimus Olimpijoj kitkart įsteigęs
Ir helenams visiems susirinkti į juos kas metai penktieji įsakęs,—
Pasakykit, kodėl nugalėtojams jis paskyrė laukinių alyvų
Vainikus? Daug geriau juos auksiniais pagerbt priderėjo, jei tokis turtingas.

CHREMILAS

Ar neaišku gi tau, kad, darydamas taip, jis pabrėžė vien turto vertybę:
Jį tausoja labai, nenorėdams eikvot, ir tuščiai neišleidžia skatiko.
Nugalėtojams jis dovanoja niekus, o turtą gi sau pasilaiko.

NETURTYBĖ

Už neturtą labiau negarbingą tu jam sugalvojai dar ydą prikišti:
Esą turto patsai, nežinodams ribų, jis šykštus ir baisus savanaudis.

CHREMILAS

Lai į kuprą veikiau tave Dzeusas suries, vainiku padabinęs alyvų!

NETURTYBĖ

Jūs dar drįskite man pasakyti dabar, kad visa, kas gera pasauly,

Neturtybės nėra dovana!

CHREMILAS Čia Hekatę labiau priderėtų paklausti[29],
Ar turtingam geriau, ar nuskurdėliui būt. Jos pačios yra pasakyta,
Kad paskirtąją dieną, kas turi iš ko, jai į kryžkelę valgių atneštų,
O varguolių minia juos išgrobsto tuojau, vos turčiai suspėja padėti.
Ir eik šalin! Nebekalbėk
Nė žodžio man daugiau,
Nes neįtikinsi vis tiek.

NETURTYBĖ
Tvirtove Argo, tu girdi?

CHREMILAS
Pausoną savo pasišauk[30]!

NETURTYBĖ
Kas vargšei man daryt?

CHREMILAS
Eik po velnių greičiau nuo mūs galvos!

NETURTYBĖ
Bet kurgi dėtis man?

CHREMILAS
Pas budelį negaišdama
Skubėki sau greičiau!

NETURTYBĖ
Žinokit, greitai vėl mane
Prašysite sugrįžt.

CHREMILAS
Tuomet sugrįši, nūn prasmek!
Turtingam būti man geriau,
O tu sau sprandą nusisuk!

Neturtybė nueina

BLEPSIDEMAS
O Dzeuse! Duok turtingam būt!
Puotaut su žmona ir vaikais!
Kai nusiprausęs sau švariai
Grįžtu aš iš pirties —
Man nusispjaut ant amatų
Ir ant neturto jūs!

CHREMILAS
Atsikabino prakeiktoji pagaliau.

Abu paimkime ir veskime greičiau
Asklepijo šventyklon Plutą paguldyt.

BLEPSIDEMAS

Tikrai nėra ko laukt, kad kartais vėl kas nors
Nesukliudytų mūs sumanymui geram.

CHREMILAS (*atsigręžęs į namų pusę*)

Ei, Karionai, čiužinį atnešk greičiau
Ir Plutą vesk, kaip reikalauja papročiai,
Paėmęs su savim, kas paruošta namie.

Iš namų išeina K a r i o n a s *su nešuliu, už rankos vesdamas* P l u t ą. *Visi nueina į dešinę. Choras šoka*

TREČIAS EPEISODIJAS

KARIONAS (*grįžta vienas*)

Seneliai vyrai, kur Tesėjo šventėse
Seniau pluta išgraužta buzą srėbdavot!
Jums laimės išmušė ir džiaugsmo valanda,
O su jumis visiems, gyvenantiems dorai!

CHORO VADOVAS

Ką gera atneši, drauguži iš draugų?
Atrodo, su gerom naujienom pareini?

KARIONAS

Kokia laiminga šeimininkui mūs diena!
O Plutui dar labiau. Juk buvęs neregys
Atgavo šviesą — iš malonės daktaro
Asklepijo vėl žiba šiandien akys jam.

CHORO VADOVAS

Koks džiaugsmas mums! Nors imk ir šokinėk žmogus!

KARIONAS

Ir teks jums džiaugtis, norit ar nenorite.

CHORO VADOVAS

Gražvaikį mes Asklepiją[31],
Žmonių šviesybę, šlovinam.

Iš namų išeina Chremilo ž m o n a

ŽMONA
Ko čia taip šūkaujat dabar? Gal turite
Pranešt naujieną gerą? Nekantraudama
Aš sėdžiu namuose ir laukiu jos seniai.

KARIONAS
Greičiau, greičiau atneški vyno, ponia, čion,
Užgerki mus,
(*Sau*)
— Išmaukti mėgsti neblogai,—
Nes laimių visą glėbį aš tau atnešu.

Chremilo žmona atneša ąsotį su taure

ŽMONA
O kurgi jos?

KARIONAS Mūs žodžiuos. Sužinosi greit.
(*Neskubėdamas išlenkia taurę*)

ŽMONA
Sakyki visa tuoj, ką pasakyt turi.

KARIONAS
Tik tu gerai klausyk! Tuojau istorijas
Išdėstysiu aš tau nuo kojų lig galvos.

ŽMONA
Galvos tu man geriau neliesk!

KARIONAS Nenori tu
Sau laimės?

ŽMONA Ne, istorijų nenoriu aš.

KARIONAS
Mes prie šventyklos dievo atkeliavome
Su žmogumi, skaudžios nelaimės paliestu,—
Dabar jis vėl laimingas ir patenkintas,—
Ir tuoj paėmę jį į jūrą nuvedėm
Ir ten išmaudėme...

ŽMONA O Dzeuse! Laimės daug
Tam žmogui būta praustis vandeny šaltam!

KARIONAS
Tuomet gi į šventyklą vėl parėjome.
O kai paplotėlius ir dovanas kitas

Ant aukuro Hefaisto liepsnos priėmė,
Tuojau paguldėm Plutą, kaip kad pridera,
Ir sau šiaudų guolius mes pasiklojome.

ŽMONA

Ar buvo ir daugiau dar dievo laukiančių?

KARIONAS

Ir Neoklidas[32] buvo, kurs, nors neregys,
Tačiau vagystėmis pralenkia reginčius,
Ir aibė dar kitų su įvairiom ligom.
Asklepijo žynys, užgesęs žiburį,
Mums paliepė visiems tuoj gulti ir miegot,
Prašydamas tylėti, jei kur sukrebždės.
Paklausėm jo visi ir greitai sugulėm.
Bet aš neužmigau: ramybės nedavė
Man puodas su koše, kurį galvūgaly
Pastatė netolies bobelė kažkokia.
Velnioniškai norėjos man prišliaužt prie jo.
Tad galvą pakeliu — žiūriu: žynys figas
Ir pupų raguolius sau glemžia vogčiomis
Nuo stalo šventojo. Paskui jis ėmė eit
Aplinkui aukurus, vis šniukštinėdamas,
Gal paplotėlis koks dar liko užmirštas.
Ką rado, viską sau maišelin sušventė.
Supratęs didelį šventumą jo veiksmų,
Paknopstom puoliau aš prie puodo su koše.

ŽMONA

Ir dievo, besarmati, nebijojai tu!

KARIONAS

Dievais prisiekiu: taip! Kad už mane pirmiau
Prie puodo neprišoktų tas su vainiku.
Juk jo paties žynys man davė pavyzdį.
Bobelė gi, išgirdus suskrebant kažką,
Tuoj ranką ištiesė. Aš sušnypščiau piktai
Ir kaip šventa angis įkandau ranką jai.
Bobelė atitraukė ranką tuoj atgal
Ir, apsiklojus vėl, gulėdama tylom,
Iš baimės daug baisiau už šešką užvežė.
Aš košės pusę puodo iškirtau kaipmat
Ir prikimštu pilvu atsiguliau ramiai.

ŽMONA
O dievas taip pas jus ir neatėjo?
KARIONAS Ne.
Paskui gi pokštą aš juokingą iškrėčiau.
Kai tik jisai artyn priėjo prie manęs,
Staiga užgriaudžiau aš: taip pilvą išpūtė.
ŽMONA
Be abejo, pasidygėjo dievas tuo?
KARIONAS
O ne! Tiktai Jaso, kur ėjo šalia jo,
Sumišo, Panakėja gi nusigręžė,
Tuoj nosį užsiėmusi: ne smilkalais
Kvepiu...
ŽMONA O dievas?
KARIONAS Nepakėlė nė akių.
ŽMONA
Pasak tavęs, baisus prasčiokas dievas tas!
KARIONAS
O Dzeuse, ne! Mėgėjas kvapo to.
ŽMONA Begėdis!
KARIONAS
Paskui aš nusigandęs užsiklojau greit
Sau galvą. Žengdamas lėtai, Asklepijas
Visus lig vieno apžiūrėjo sergančius.
Tuomet berniukas grūstuvėlę iš akmens
Jam padavė su piesteliu ir dėžute.
ŽMONA
Akmenine?
KARIONAS Ar dėžute? Dievaž, kad ne!
ŽMONA
Tai kaipgi tu matei, kad galas kur tave!
Jei galvą užsiklojai sau?
KARIONAS O pro skyles,
Jų mano apsiauste gausu, prisiekt galiu!
Visų pirma jis Neoklidui tepalą
Maišyti ėmė taip: česnako teniško[33]
Tris skilteles sutrynė grūstuvėlėje,
Pridėjo devyndrekio, jį pasmarkinęs
Dar svogūnu. Tuomet atskiedė sfetišku

Actu[34] ir užtepė akis, išversdamas,
Kad būtų dar skaudžiau, jam vokus. Bliaudamas
Norėjo tas pabėgti. Dievas juokėsi:
„Sėdėk čia užteptom akim, tai priesaikos
Kreivos daugiau neduosi liaudies sueigoj!“

ŽMONA

Koks patriotas ir išminčius dievas tas!

KARIONAS

Tada prie mūs senelio atsisėdo jis.
Pirmiau gerai apčiupinėjo galvą jam,
Paskui, paėmęs švarų drobės skudurą,
Apšluostė juo akis. O Panakėja gi
Purpurine skraiste jam galvą uždengė
Ir burną visą. Dievas tuokart sušvilpė —
Ir iš šventyklos iššliaužė du slibinai,
Didžiuliai, baisūs!

ŽMONA (*persigandus*) O! Apsaugokit, dievai!

KARIONAS

Abu kaipmat palindo tyliai po skraiste
Ir, kaip aš spėju, ten aplaižė jam akis,
Ir gal greičiau, negu išgertumei ponia
Stiklelių dešimtį, regėt pradėjo Plutas.
Netverdamas džiaugsmu, pradėjau rankom plot
Ir poną kelt ėmiau. O dievas tuo metu
Ir slibinai pasislėpė šventykloje.
Gulėjusys greta, gali pati suprast,
Pradėjo Plutą sveikinti ir nieks akių
Nebesudėjo visąnakt lig pat aušros.
Labai dėkingas aš buvau Asklepijui,
Kad sugrąžino Plutui jis regėjimą,
O Neoklidą dar daugiau apakino.

ŽMONA

O viešpatie, koksai galingas tu esi!
Dabar sakyki, Plutas kur?

KARIONAS Jis eina čia.

O minios nesuskaitomos prie jo vis grūdas.
Kas buvo ligi šiol dori, gyvendami
Kaip vargšai, tie visi dabar jį sveikina

Ir spaudžia ranką jam, netverdami džiaugsmu.
Tuo tarpu didžiatūriai, kur gėrybių sau
Suspėjo prisikrauti nedorais keliais —
Nuleido nosis jie ir suraukė snukius.
O šie žygiuoja su vainikais ant galvų,
Linksmai valioja, juokiasi. Ramiu žingsniu
Senukai žengia, padais pačiuksėdami.
(*Chorui*)
Taisykit kojas jūs aliai vienam visi,
Ratelio eikit, šokinėkit, šokite!
Jums niekas nesakys, parėjusiems namo,
Jog duonos nebėra ir miltai baigėsi.

ŽMONA

Prisiekiu Hekate! Už tai, kad atnešei
Geras žinias, apdovanosiu aš tave
Riestainių virtine.

KARIONAS Tik neužtruk, žiūrėk!
Nes žmonės kaip matai prie mūsų durų bus.

ŽMONA

Paimsiu vaišių jam, įšokusi vidun.
Mums Pluto akys šiandien — svečias nebuvys.
(*Įbėga į namus*)

KARIONAS

O aš tuo tarpu eisiu pasitiksiu juos.
(*Nueina*)

Choras šoka

KETVIRTAS EPEISODIJAS

Iš dešinės ateina C h r e m i l a s *ir* P l u t a s

PLUTAS

Visų pirma pasveikintas būk, Helijau!
Sveika, Paladės motinos tauri šalie,
Kekropo žeme[35], glaudusi mane lig šiol!
Dabar pačiam man gėda praeities dienų,

Kad neregėjau, su kokiais žmonėm esu,
Ir tų, kurie draugystės mūs tikrai verti,
Aš, aklas, nemačiau ir šalinaus, deja,—
Ir su vienais, ir su kitais elgiaus ne taip.
Bet nūn, sakau, pasuksiu aš kitu keliu,
Nuo šiandien žmonės pamatys, kad aš tikrai
Prieš savo norą su nedorėliais buvau.

CHREMILAS (*stumdamas lankytojus*)
Sau eikit po velnių! Baisi našta draugai,
Kada subėga jie, vos laimė tau nušvinta.
Štai grūdasi pulkais, ant kojų lipa man
Iš noro didelio parodyt meilę nūn.
Kas tik nesveikina manęs! O koks būrys
Senelių apsupė mane ratu aikštėj!

Iš namų išeina Chremilo *ž m o n a* *su vaišėmis*

ŽMONA
Sveiki sugrįžę, mielasai svety ir tu!
Kaip liepia paprotys, gardėsių paėmiau
Ir apibersiu svetį jais[36].

PLUTAS Jokiu būdu!
Čia, matote, pirmi namai, kur užeinu,
Kai grįžo man šviesa, dėl to ir imt' iš jų
Netinka nieko. Reiktų duoti jiems pačiam.

ŽMONA
Tad ir gardėsių šių priimti negali?

PLUTAS
Viduj, prie židinio, kaip liepia paprotys.
(*Į žiūrovus*)
Pigių išdaigų reikia vengti kaip ugnies.
Rimtam poetui niekada neleis garbė
Figas ir skanskonius kitus žiūrovams bert,
Kad tuo būdu pigiai priverstų juoktis juos.

ŽMONA
Teisybę tu sakai. Žiūrėk, Deksinikas
Iš vietos jau pašoko figų gaudyti.

C h r e m i l a s *su* *ž m o n a* *ir* *P l u t a s* *sueina į namus. Minia skirstosi. Choras šoka*

PENKTAS EPEISODIJAS

Iš namų išeina K a r i o n a s

KARIONAS
Kaip malonu, draugai, kai laimė šypsosi
Ir tau nereikia nieko nešti iš namų!
Sunkia našta užgriuvo turtai šiandien mus,
Nors bloga, rodos, niekam nepadarėme.
Balčiausių miltų stovi miegos su kaupais,
Statinės pilnos vyno, kvepiančio, gardaus.
Ir aukso, ir sidabro priversta visur,
Jų pilnos indaujos — tiesiog tikėt sunku.
Alyvos visas šulinys, o kvepalus
Kibirais seikim, figų sandėliai pilni.
O indai mūs visi, lėkštelės, actinė
Pavirto bronza, lentos sutrūnijusios,
Kur pjaustome žuvis,— gryniausiu sidabru.
Iš dramblio kaulo pasidarė židinys.
Ir mes, tarnai, jau „pora—liekas" žaidžiame
Staterais aukso[37] ir jau šluostomės laiškais
Česnako, nebe akmeniu! Gyvenimas!
Turtingam būt — dalykas baisiai malonus.
Nūn šeimininkas, pasipuošęs vainiku,
Viduj aukoja kiaulį, ožį, aviną.
Mane išvijo dūmai: neįmanoma
Pabūti viduje — visai išgrauš akis.

Iš dešinės ateina smagus ir pasipuošęs T e i s i n g a s i s v y r a s, lydimas berniuko, kuris neša suplyšusį apsiaustą ir sandalus

TEISINGASIS VYRAS
Eikšen, vaikeli mano! Eikime kartu
Greičiau pas dievą.
KARIONAS Ei! Kas eina ten pas mus?
TEISINGASIS VYRAS
Seniau suvargęs, nūn — laimingas vėl žmogus.
KARIONAS
Iš teisingųjų vienas, rodos, būsi tu?

TEISINGASIS VYRAS
Tikra tiesa!
KARIONAS Tai ko gi reikia tau?
TEISINGASIS VYRAS Skubu
Pas dievą, iš kurio gėrybės visos man.
Iš tėvo palikimą gražų aš gavau,
Todėl mielai padėdavau žmonėms bėdoj,
Galvojau mat, galės praversti tai gyvenime.
KARIONAS
Ir turto, aišku, tau užteko neilgam.
TEISINGASIS VYRAS
Tas ir yra!
KARIONAS Ir greitai vargšas palikai.
TEISINGASIS VYRAS
Tas ir yra! Matai, galvojau tuosyk taip:
Jei aš dabar pagelbėsiu bėdoj draugams,
Tai jie atmins paskui ir man kokioj padės.
Bet nusisuko, lyg nematę, nuo manęs.
KARIONAS
Ir, aišku, dar pasijuokė!
TEISINGASIS VYRAS Tas ir yra!
Išseko turtai man — neliko ir draugų.
Bet šiandien nebe taip! Dėl to pas dievą aš
Einu, pareikšiu savo karštą padėką.
KARIONAS
Bet, dėl dievų! Kam tas apsiaustas tau,
Kurį berniukas neša iš paskos, sakyk?
TEISINGASIS VYRAS
Nunešęs noriu dievui aš jį paaukot.
KARIONAS
Turbūt tas pats, kuriuo misterijoj šventeis?
TEISINGASIS VYRAS
O ne! Aš metų trylika su juo stipau!
KARIONAS
O kurpės kam?
TEISINGASIS VYRAS Jas žiemą aš avėdavau.
KARIONAS
Ir jas neši tu paaukot?
TEISINGASIS VYRAS Dėl Dzeuso! Taip!

KARIONAS
Tai dovanas gražias nuneši dievui tu!

Ateina *sikofantas* *su liudininku*

SIKOFANTAS
O nelaimingas aš! Prapuoliau! Pražuvau!
O nelaimingas dukart, triskart, penkiskart,
Ir kartų dvylika, ir dešimt tūkstančių!
Oi! Oi! Valdžion galingo dievo patekau.
KARIONAS
Tesaugo Apolonas ir dausų dievai!
Nelaimė žmogui bus turbūt nutikusi.
SIKOFANTAS
Kokias baisybes aš turėjau pergyvent!
Visų aš savo turtų netekau išsyk
Per šitą dievą, kad jis vėl regėjimą
Prarastų, jei teisybė yr pasaulyje!
TEISINGASIS VYRAS
Atrodo, aš kaip reikia viską permanau:
Nusigyvenėlis tikriausiai bus koks nors,
Žmogus atrodo man jis markės nekokios!
KARIONAS
Tuomet, dėl Dzeuso, teprasmenga jis geriau!
SIKOFANTAS
Kur jis? Kur dievas tas, kurs vienas sakėsi
Tuojau visus turtingus galįs padaryt,
Jei vėl regėjimą atgausiąs?! Ir, deja,
Ne vieną jau seniai paleido ubagais.
KARIONAS
O ką jau taip paleido?
SIKOFANTAS Štai kad ir mane!
KARIONAS
Matai? Turbūt esi plėšikas ar vagis?
SIKOFANTAS
Prisiekiu Dzeusu! Jūs — abu labu tokiu!
Ir, žinoma, turtus sau mano suglemžėt.
(*Taikosi pažvelgti į vidų*)
KARIONAS
Visai pasiutęs jau — prisiekiu Demetra! —

Atbėgo sikofantas. Alkanas, žinia!
SIKOFANTAS
Į aikštę eik tuojau! Gana čia stoviniuot!
Tenai, į ratą įsuktas, kaip pridera,
Turėsi viską pasakyt!
KARIONAS Prasmegtumei!
TEISINGASIS VYRAS
Prisiekti Dzeusu aš galiu, kad dievas tas
Visų helenų dėkingumo susilauks,
Jei sikofantus prakeiktuosius išnaikins.
SIKOFANTAS
Palauk tu man! Dar juoksis išpera vagių!
Geriau sakyk, apsiaustą šį iš kur gavai?
Mačiau, juk vakar tu vilkėjai skarmalais.
TEISINGASIS VYRAS
Labai tavęs bijau! Užkeiktą žiedą štai
Turiu, už drachmą iš Eudamo nupirkau[38].
KARIONAS
Nuo sikofanto geluonies negelbsti jis.
SIKOFANTAS
Ar ne baisus įžeidinėjimas žmogaus!
Tik šaipotės visi, o kas čia daroma,
Nesakote. Iš jūsų nėr ko gera laukt!
KARIONAS
Tau nieko gera, aišku. Taip tu ir žinok!
SIKOFANTAS (*uostydamas*)
Prisiekiu! Puotą keliat mano sąskaita!
TEISINGASIS VYRAS
Tikrai! O tu, mums į sveikatą, su šnipu
Abu nusprokit!
KARIONAS Neprikimšę sau pilvų!
SIKOFANTAS
Dar ginsitės, nenaudėliai? Ten prikepta
Mėsos viduj ir krūvos priversta žuvies.
(*Uosto*)
Ichiu ichiu ichiu ichiu ichiu ichiu.
KARIONAS
Kuo kvepia čia, nevaimėli?
TEISINGASIS VYRAS Šiurpiu šalčiu,

Nes kūną jo bedengia skarmalai vieni.
SIKOFANTAS
O Dzeuse! O dausų dievai! Kaip galima
Jiems iš manęs taip tyčiotis! Ir kaip skaudu,
Kada pilietį gerą šitaip niekina!
TEISINGASIS VYRAS
Pilietis geras tu?
SIKOFANTAS Geresnio nesurast!
TEISINGASIS VYRAS
Tai atsakyk į mano klausimus.
SIKOFANTAS Kokius?
TEISINGASIS VYRAS
Tu žemdirbys?
SIKOFANTAS Iš proto aš neišėjau!
TEISINGASIS VYRAS
Tai gal pirklys?
SIKOFANTAS Kai reikia, juo prasimetu.
TEISINGASIS VYRAS
O gal tu moki amatą?
SIKOFANTAS Dėl Dzeuso! Ne!
TEISINGASIS VYRAS
Iš ko tu gyveni, jei nieko neveiki?
SIKOFANTAS
Aš rūpinuos jūs reikalais — valstybiniais
Ir privačiais.
TEISINGASIS VYRAS Kas leido tau?
SIKOFANTAS Taip noriu pats.
TEISINGASIS VYRAS
Tai tokis tas gerumas tavo tėr, vagie,
Kad tu, nekenčiamas, kišiesi, kur nereikia?
SIKOFANTAS
Ir skystaprotis tu! Argi neprivalau
Tėvynei aš tarnauti taip, kaip sugebu?
TEISINGASIS VYRAS
Tarnaut tėvynei — reiškia nosį kišt visur?
SIKOFANTAS
O ne! Pagelbėt priimtiems įstatymams
Ir sekt budriai, kad niekas jų neperžengtų.

TEISINGASIS VYRAS
Jei taip, tai kam tada teisėjai mūs mieste
Tam tyčia padėti?
SIKOFANTAS O kaltint kas turės?
TEISINGASIS VYRAS
O tas, kas panorės.
SIKOFANTAS Tas norintysis — aš!
Nes miesto reikalais aš visuomet sergu.
TEISINGASIS VYRAS
Gynėjas miestui prastas iš tavęs, matau!
Ar nenorėtum tu verčiau be rūpesčių
Ramiai gyvent?
SIKOFANTAS Tai būtų šuns gyvenimas,
Kaip siūlai tu: gyvent ir darbo neturėt!
TEISINGASIS VYRAS
O gal apsigalvosi?
SIKOFANTAS Niekados, mane
Tu auksu apipilk ir gulbės pieno duok!
KARIONAS
Apsiaustą nusivilk tuojau!
TEISINGASIS VYRAS Sakyta tau!
KARIONAS
Ir kurpes tuoj nusiauk!
TEISINGASIS VYRAS Ar nesakyta tau!
SIKOFANTAS
Na, eikite artyn katras jūs prie manęs,
Jei norite.
KARIONAS Gerai! Tas norintysis — aš!
(*Pastvėręs sikofantą, nuvelka ir nuauna*)

Liudininkas pabėga

SIKOFANTAS
Ei! Gelbėkit! Vidur dienos apiplėšė!
KARIONAS
Jis duoną ės ir lįs į reikalus kitų!
SIKOFANTAS (*šaukia liudininką*)
Matai, ką daro! Būsi liudininkas man!
KARIONAS
Kudašių tavo liudininkas nunešė!

SIKOFANTAS
Ei! Gelbėkit! Mane jie vieną...
KARIONAS (*šeria*) Šauksi dar!
SIKOFANTAS
Ei! Žmonės! Gelbėkit!
KARIONAS (*Teisingajam vyrui*) Duok savo skarmalus!
Jais Sikofantą mes tuojau apvilksime!
TEISINGASIS VYRAS
Neduosiu, nes jie Plutui paskirti seniai.
KARIONAS
O kurgi tu geresnę vietą gausi jiems,
Kaip ant plėšiko ir vagies užkardamas?
Mes Plutui paaukosim gerą apdarą.

Sikofantą apvelka skarmalais

TEISINGASIS VYRAS
O kurpes kurgi dėsime dabar, sakyk?
KARIONAS
Ar kurpes? Jas vinim prisegsim prie kaktos,
Kaip prie alyvos daiktus prisega šventus.
SIKOFANTAS
Einu. Matau, kad stipresni jūs už mane.
Bet jeigu padėjėją rasti man pavyks,
Nors būtų jis stuobrys, tai tuosyk dievą jūs
Galingąjį tieson patrauksiu šiandien pat,
Nes atvirai jis griauna demokratiją
Pats vienas, nei tarybos nesiklausdamas,
Nei prašęs pritarimo liaudies sueigoj.
(*Nubėga*)
TEISINGASIS VYRAS
Dabar, kai, mano šarvus apsivilkęs, tu
Patraukei žygin,— tai tiesiog į pirtį mauk
Ir šildykis tenai kaip korifėjas koks.
Sargyboj ten ir aš stovėdavau dažnai.
KARIONAS
Bet pirtininkas jį tuojau išmes laukan,
Nutvėręs už kulės. Pamatęs greit supras,

Kad tai vyrukas markės nelabai kokios.
O mes į vidų eikim dievui nusilenkt.

Abu įeina į namus

ŠEŠTAS EPEISODIJAS

Ateina s e n ė, išsipuščiusi ir susierzinusi

SENĖ

Ar čia aš patekau, senučiai jūs mieli?
Ar šiuos namuos aš rasiu dievą naująjį?
O galgi aš einu visai ne tuo keliu?

CHORO VADOVAS

Prie durų tų pačių pataikei tu sustot,
Gražuole nekalta! Iš balso tai matyt.

SENĖ

Gerai! Tad iš namų pašauksiu aš ką nors.

Iš namų išeina C h r e m i l a s

CHREMILAS

Gali nevargt. Pats išeinu nešaukiamas.
O tu ko atėjai, turėsi pasakyt.

SENĖ

Baisus dalykas, kas pasauly dedasi!
Nuo tos dienos, kai praregėjo dievas tas,
Gyvenimas jau man — nebe gyvenimas.

CHREMILAS

O kas? Tikriausiai sikofantė tu buvai
Tarp moterų?

SENĖ

Galiu prisiekti, nebuvau!

CHREMILAS

Tai aplenkė tave, prieš teismą gerdami?

SENĖ

Juokus kreti! O aš gi, vargšė, kankinuos.

CHREMILAS

Na, tai sakyki mums, kas plėšo taip tave?

SENĖ

Tu paklausyk! Turėjau mylimąjį aš.
Beturtis buvo jis, tačiau labai gražus
Ir patogus. Prireiks man, būdavo, ko nors,
Jis viską paklusniai ir meiliai padarys.
Ir aš jam patarnaudavau, kai reikdavo.

CHREMILAS

O ko daugiausia iš tavęs prašydavo?

SENĖ

Ne ko: jis buvo baisiai su manim drovus.
Paprašo, būdavo, jis drachmų dvidešimt
Apsiaustui nusipirkt ir kurpėms aštuonių.
Tai seserims kada prireikia marškinius,
Tai naują skraistę senai močiai jo nupirkt.
Tai duonai kepti ketverto saikų kviečių.

CHREMILAS

Tikrai nedaug, Apolonu prisiekiu, tu
Čia priskaitei. Drovėjos aiškiai jis tavęs!

SENĖ

Ne iš gobšumo, kaip sakydavo jisai,
To visko prašė, bet grynai iš meilės man,
Kad mano rūbas vis primintų jam mane.

CHREMILAS

Tikrai įsimylėjęs vaikis lig ausų!

SENĖ

Tačiau dabar to jausmo jis, nedorėlis,
Neturi jau: pakito — atpažint sunku.
Ir pyragaitį gardų štai parinkusi,
Ir dar kitų skanėstų, dubeny antai,
Aš jam buvau nusiuntus su žinia sykiu,
Kad vakare ateisiu...

CHREMILAS

Na, o ką gi jis?

SENĖ

Jis pyragaitį tuoj atgal man parsiuntė,
Kad, aišku, jam daugiau nelįsčiau į akis.
Parsiųsdamas, be to, dar liepė pasakyt:
„Kas jau praėjo kartą — nebegrįš daugiau".

CHREMILAS

Iš visko numanu — vaikinas ne kvailys:

Atkuto šiandien ir — lęšienės nebesrėbs,
Nors iš neturto viską ėsdavo seniau.

SENĖ

Galiu prisiekti deivėm dviem, kad jis seniau
Kasdien prie mano durų, būdavo, pasuks.

CHREMILAS

Į šermenis?

SENĖ O ne, dievaž! Jis mėgdavo
Klausytis mano balso.

CHREMILAS Ne dėl grožio jo!

SENĖ

Jei liūdną, būdavo, pamato jis mane,
„Antele, balandėle“ tuoj sakydavo.

CHREMILAS

Ir tuoj vėl drachmos kurpėms paprašydavo.

SENĖ

Misterijų didžiųjų švęsti važiavau
Ir į mane karieton kitas pažvelgė,
Už tai jis visą dieną karšė kailį man:
Taip baisiai jis pavyduliaudavo visiems.

CHREMILAS

Jis pats suėsti viską mat norėdavo.

SENĖ

Kad mano rankos gražios, jis sakydavo.

CHREMILAS

Tuomet, kai drachmų dvidešimt jos duodavo.

SENĖ

Sakydavo, kad mano kūnas kvepia jam.

CHREMILAS

Turbūt tada, kai Taso[39] vynas plaudavo.

SENĖ

Kad mano žvilgsnis toks žavingas ir švelnus.

CHREMILAS

Nekvailas buvo vaikis, jei mokėjo taip
Guviai apruošti senę, ožio ieškančią.

SENĖ

Matai, mielasis, dievas daro negerai,
Nors gyrėsi visur užstosiąs skriaudžiamus.

CHREMILAS
O ką gi jam daryt? Sakyk — ir padarys.
SENĖ
Prisiekiu Dzeusu, jog reikėtų jį priverst,
Kad, gera ėmęs, atsilygintų geru.
Kol to nebus — tegu nelydi laimė jo!
CHREMILAS
Ar tau skolų jis nemokėdavo kasnakt?
SENĖ
Kol būsiu aš gyva, žadėjo nepamest.
CHREMILAS
Gerai! Bet gyva nebelaiko jis tavęs.
SENĖ
Iš skausmo, mielas, aš baigiu sudžiūt visa.
CHREMILAS
Tik ne sudžiūti tu baigi, o sukirmyt.
SENĖ
Pro žiedą nūn mane pratraukt galėtumėt.
CHREMILAS
Tikrai, jei žiedas toks kaip rėčio krijas bus.

Iš dešinės ateina j a u n u o l i s su vainiku ant galvos ir su žibintu rankoje

SENĖ
O štai ateina ir vaikinas tas, žiūrėk,
Kuriuo aš tau ilgai ir baisiai skundžiuosi,
Į pokylį išsirengė kur nors.
CHREMILAS Turbūt.
Matai, žibintas rankoj ir vainikas ant galvos.
JAUNUOLIS (*sveikina senę*)
Sveika!
SENĖ (*nenugirdusi*) Ką sako jis?
JAUNUOLIS Prisiekiu dangumi!
Per greitai pražilai, senele mylima!
SENĖ
Kas gali vargšei plėšti šlovę dar baisiau!
CHREMILAS
Atrodo, jau seniai nematė jis tavęs.

SENĖ
Seniai! Jis, šlaitas, vakar buvo pas mane.
CHREMILAS
Su juo visai ne taip, kaip esti su kitais:
Kai išgeria, jis mato, rodos, dar geriau.
SENĖ
O ne! Iš prigimties baisus storžievis jis.
JAUNUOLIS
O marių Poseidon! O karštančių dievai!
Žandai jos tarsi naginės pilni raukšlių!
(*Prieina artyn ir kiša žibintą jai prie veido*)
SENĖ
Oi! Oi! Nekišk artyn žibinto.
CHREMILAS Ji teisi!
Jei kibirkštėlė nors viena ant jos užkris,
Ji kaip sausa šaka bemat užsiliepsnos.
JAUNUOLIS
Nenori su manim palošt?
SENĖ O kur, širdžiuk?
JAUNUOLIS
Ir šičia galim, riešutais.
SENĖ O lošim ko?
JAUNUOLIS
Atspėk, kiek tavo yr dantų!
CHREMILAS Šitai ir aš
Galiu atspėti: trys ar keturi kokie!
JAUNUOLIS
Ir pralošei: ji turi vieną — iltinį!
SENĖ
Begėdi! Šaldra tu! Iš proto išėjai,
Kad taip mane prausi prie svetimų žmonių?
JAUNUOLIS
Tikrai, jei kas nupraustų, būtų sveika tau.
CHREMILAS
Gink dieve, ne! Dabar ji nusigražinus.
O jei paėmęs numazgotum dažalus —
Kaip vagos raukšlės įsirėžtų ant žandų!
SENĖ
Nors senas jau esi, bet stinga tau galvoj!

JAUNUOLIS
Jis aiškiai meilinasi tau ir taikosi
Pastverti, kur minkščiau. Galvoja — nematau.
SENĖ
Afrodite prisiekiu — ne! Begėdi tu!
CHREMILAS
Nestinga man galvoj, prisiekiu Hekate.
O tu, vaikine, merguželės šios, žiūrėk,
Neniekink man!
JAUNUOLIS Aš myliu ją nepaprastai.
CHREMILAS
Ji baisiai skundžiasi tavim.
JAUNUOLIS O kuo gi taip?
CHREMILAS
Tu, sako, tyčiojies iš jos, sakydamas:
„Kas yr praėję kartą — nebegrįš daugiau“.
JAUNUOLIS
Dėl jos aš nesikausiu su tavim!
CHREMILAS Kodėl?
JAUNUOLIS
Kad tavo amžių pagerbiu. Kitam tikrai
Aš niekam niekados neleisčiau to daryt.
Štai merguželę čiupk ir linksmas veskis sau!
CHREMILAS
Žinau, žinau, ką tu manai! Daugiau gyvent
Su ja nebegalvoji!
SENĖ Kas jam duos pamest!
JAUNUOLIS
Nenoriu nė kalbėt su moterim, kurią
Yr glostę vyrų nebe dešimt tūkstančių!
CHREMILAS
Gerai! Bet jeigu vyną gerdams gardžiavais,
Tai būki malonus ir padugnes išgert!
JAUNUOLIS
Kad padugnės jau senos ir surūgusios.
CHREMILAS
O, visa tai koštuvas gali pataisyt.
Bet eikime vidun.

JAUNUOLIS Aš atėjau čionai
Ir noriu šį vainiką dievui paaukot.
SENĖ
O aš kelis žodžius jam pasakyt turiu.
JAUNUOLIS
Tai aš į vidų neisiu!
CHREMILAS Ko gi tu bijai?
Ji neišprievartaus!
JAUNUOLIS Gerai sakai! Statinė
Tikrai jau nebesprogs: seniai nuleidau ją.
SENĖ
Tu pirmas eik, o aš įeisiu po tavęs.

Abu sueina į namus

CHREMILAS
O Dzeuse tu galingas! Tai prisisiurbė
Sena prie jauno tarsi austrė prie akmens!

Ir C h r e m i l a s *įeina į namus. Choras šoka*

SEPTINTAS EPEISODIJAS

Iš kairės ateina H e r m i s *ir beldžia į duris. Durys atsidaro, išeina* K a r i o n a s

KARIONAS (*Hermio nematydamas*)
Kas čia barbeno į duris? Kas gali būt?
Atrodo, nieko nėr. Turbūt kad durys bus
Tik pačios subraškėję.
HERMIS Tu girdi? Klausyk,
Palauki, Karionai!
KARIONAS Pasakyk, tai tu
Taip smarkiai štai dabar beldeisi į duris?
HERMIS
Ne! Tik norėjau. Atidaręs sukliudei.
Nubėk greičiau, pašauki šeimininką čia
Ir pačią jo pašauk, ir vaikiščius visus,

Taip pat ir vergus jo, ir šunį kiemsargį.
Po to pašauk save ir kiaulę.
KARIONAS Bet sakyk,
Koks reikalas?
HERMIS O nelaimingasai, bėda!
Nusprendė Dzeusas jus visus vienan maišan
Sukišt ir į bedugnę užrištus įmest.
KARIONAS
Išpjaut liežuvį šitokiam žinionešiui!
Už ką turėtų jis mums šitaip padaryt?
HERMIS
Už ką! Už tai, kad jūs padarėte
Nusižengimą. Nuo tada, kai Plutas vėl
Regėti ėmė, niekas smilkalų daugiau
Nei laurų, nei raguolio, nei gyvos aukos
Nebeaukoja mums, dievams.
KARIONAS Ir neaukos,
Galiu prisiekti! Jūs blogai globojot mus.
HERMIS
Kaip ten kitiems dievams — neskauda man galvos,
O aš sulysau visas.
KARIONAS Tiesą tu sakai!
HERMIS
Seniau: vos tik prašvis — ir kiša, būdavo,
Man turgaus moterys meduolį su vynu,
Tai figų, tai medaus, kaip Hermiui pridera.
O šiandien kojas štai baigiu iš bado tiest!
KARIONAS
Taip tau ir reik! Kam leidai dėti pabaudas
Žmonėms, tau gera dariusiems?
HERMIS (*riesdamasis iš alkio*) O, galas man!
Kur sklindis, man ketvirtą dieną keptasai[40]!
KARIONAS
Pernykščio sapno veltui nebešauk — negrįš!
HERMIS
Kur šiandien kulšis, mano valgyta kadais?
KARIONAS
Pamiklink savo kulšį nūn, patrypk lauke.

HERMIS
Kur viduriai karšti, kuriuos taip mėgau aš!
KARIONAS
Dabar pačiam gal varsto vidurius diegliai?
HERMIS
Ir kur taurė su kvepiančiu, skaniu vynu!
KARIONAS (*atgręždamas užpakalį*)
Sugerki štai ir dinki iš akių tuojau!
HERMIS
Nejau bičiuliui savo nepagelbėsi?
KARIONAS
Tai ko tau reikia? Jei galėsiu — visuomet!
HERMIS
Nors riekę duonos tu man duotumei užkąst,
Gerai iškepusios, ir gabalą mėsos,
Kurią aukojate viduj.
KARIONAS Kad uždrausta!
HERMIS
Sakyk, ar aš kada nesergėjau tavęs,
Kai nešdavai indus, pavogęs iš namų[41]?
KARIONAS
Už tai, plėšike, dalį gaudavai tu sau,
Ir tekdavo riekė „gerai iškepusios“.
HERMIS
Riekė, kurią vėliau supusdavai tu pats.
KARIONAS
Tačiau pyla nė karto nesidalinai,
Kai už vagystę kailį kur įkišdavau.
HERMIS
Kas buvo — neminėki! Filą paėmei[42],
Ir — dėl dievų! — priimki pas save gyvent.
KARIONAS
Atseit pabėgai nuo dievų ir liksi čia?
HERMIS
O kas gi, jei pas jus gyventi daug geriau?
KARIONAS
Manai, garbingas daiktas būt pabėgėliu?
HERMIS
Tėvynė juk tenai, kur man geriau gyvent!

KARIONAS
O ką tu gera duosi mums, jei liksi čia?
HERMIS
Galėsit pastatyti durų vėriku.
KARIONAS
Sakai tu — vėriku! Nemanom nieko vert!
HERMIS
Tai vaizbūnu!
KARIONAS Gana turtingi mes ir taip,
Ir Hermis perprekis nereikalingas mums.
HERMIS
Tai gal gudrautoju?
KARIONAS Gudrautojo nereik!
Teisybę gryną reik sakyt, o ne gudraut!
HERMIS
Tai kelvedžiu!
KARIONAS Mūs dievas regi vėl gerai
Ir gali puikiai išsiverst be kelvedžio.
HERMIS
Teisėjas būt galiu per žaidimus. Gal ne?
Juk Pluto darbas pirmas ir tiesioginis —
Varžybas ir visokius žaidimus jums ruošt.
KARIONAS
Tau gera, kai turi daugybę pravardžių!
Bemat surado jis, kaip duoną užsidirbt.
Teisėjai nedykai iš kailio neriasi,
Kad būtų įtraukti į sąrašus kelis.
HERMIS
Vadinas, aš einu pas jus?
KARIONAS Tai išmazgok,
Prie šulinio nuėjęs, gyvulių pilvus,
Kad būtų aišku mums, jog tarnas čia esi.

Abu sueina į namus. Choras šoka

AŠTUNTAS EPEISODIJAS

Iš dešinės ateina Dzeuso ž y n y s

ŽYNYS
Kas pasakyt galės, kur man Chremilą rast?
CHREMILAS (*išeidamas iš namų*)
O kas, brangusis, yr?
ŽYNYS
Kas gal, be blogo, būt?
Nuo tos dienos, kai praregėjo dievas tas,
Baigiu nudvėst badu. Nebėr ko valgyti,
Nors Dzeuso Palaikytojo žynys esu.
CHREMILAS
Tai kas gi kaltas čia, sakyki dėl dievų!
ŽYNYS
Aukoti nebenori niekas.
CHREMILAS
O kodėl?
ŽYNYS
Dabar turtingi mat visi. O būdavo,
Patsai nevalgęs bus, bet auką vis dėlto
Atneš šventyklon man išgelbėtas pirklys
Ar kas nuo teismo išsisuko. Ateitį
Kas nori burt, tuoj kviečia, būdavo, mane.
Nebeneša aukų, nebeina nieks šventyklon...
Tik savo reikalo ten dažnas užsuka...
CHREMILAS
O tu imi iš jų, kas tau priklauso gaut?
ŽYNYS
Sudieu pasakęs Dzeusui Palaikytojui,
Atrodo, greit turėsiu įsikurti čia.
CHREMILAS
Gyvensi, nebijok, jei dievas panorės.
Ir Dzeusas Palaikytojas jau čia, pas mus.
Atėjo pats.
ŽYNYS
Geras naujienas man sakai!
CHREMILAS
Truputį lukterk! Plutą apgyvendinsim
Mes vėl tenai, kur jis gyvenęs yr pirma,
Visų Atėnės lobių sargu būdamas.

(*Šaukdamas tarnus*)
Išneškite kas nors uždegę žibintus.
O tu juos rankon imk ir prieky dievo eik!

ŽYNYS
Gerai, bus, kaip liepi!

CHREMILAS
Pakvieskit Plutą čia!

EKSODAS

Išeina P l u t a s, *lydimas iškilmingos eisenos. Kartu su visais eina* s e n ė

SENĖ
Ką man daryt?

CHREMILAS
Tu puodus gi, kai dievą mes
Namo lydėsime, nešk oriai ant galvos[43].
Esi, kaip dera, pasipuošus šventiškai.

SENĖ
O tai, dėl ko aš atėjau?

CHREMILAS
Susitvarkys,
Ir vakare bernelis aplankys tave.

SENĖ
Na, jeigu taip, jei tu tikrai man prižadi,
Kad jis ateis, tai puodus nešiu aš mielai.
(*Dedasi puodus ant galvos*)

CHREMILAS
Su mano puodais baigiasi visai ne taip
Kaip su kitais: kitiems užvirus, ant viršaus
Pakyla baltos putos, o čia atvirkščiai:
Čia putos apačioj, o puodai ant viršaus.

CHORO VADOVAS
Tai ir mums nebėra čia ko laukti ilgiau: pasitraukim truputį į šalį,
Nes turėsime eit paskutiniai visų ir giedoti pritinkančią giesmę.

MENANDRAS

Bambeklis

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ
ΔΥΣΚΟΛΟΣ

Iš senosios graikų kalbos vertė
JONAS DUMČIUS

VEIKĖJAI

PANAS — dievas
CHAIRĖJAS — parazitas
SOSTRATAS — įsimylėjęs jaunuolis
PIRIJAS — vergas
KNEMONAS — tėvas
KNEMONO DUKTĖ
GORGIJAS — Knemono įsūnis
DAVAS — vergas
GETAS — vergas
SIKONAS — virėjas
SIMIKĖ — Knemono tarnaitė
KALIPIDAS — Sostrato tėvas

Veiksmas vyksta Atikos vietovėje Filėje

PIRMAS VEIKSMAS

Scenos viduryje matome piemenų dievo—ožiaragio, ožiakojo, ožiabarzdžio Pano urvą; kairėje stovi Knemono namai, o dešinėje — Gorgijo

PANAS (*išėjęs iš savo urvo kreipiasi į žiūrovus*)
Šita vieta vadinas Filė Atikoj,
O nimfų šventykla, iš kur štai išėjau,
Yra filiečių — jie įstengia tas uolas
Šiaip taip įdirbti. Šventykla labai garsi.
O dešinėj gyvena šitame name —
Knemonas toks keistuolis — stačiai ne žmogus.
Visų jis neapkenčia, ypač gi minios —
Kur tau minios! — gyvendams šitiek laiko čia,
Nepratarė dar niekam žodžio malonaus,
Dar nieko neprakalbino — nebent kada
Reikėjo su kaimynu šnektelt iš bėdos
Arba mane pagarbint — Paną — tekdavo.
Netrukus šito jis gailėsis, aš žinau.
Bet net ir šitoks būdams, vedė našlę jis
Su kūdikiu, jos vyrui mirus neseniai.
Vedybų jungą vilkdams vaidijos jisai
Su ja ne tik dienom, bet net ir naktimis.
Tai šitaip skurdo. Gimė pagaliau duktė.
Vaidai didėjo. Pagaliau gyvenimas
Jau tapo nepakenčiamas, kartus, skurdus.
Tada žmona išėjo pas ankstesniojo
Jos vyro sūnų. Netoli nuo čia jisai
Sklypelį žemės turi, pluša vargdamas,
Vos pats išsimaitindamas su motina

Ir ištikimu vergu, tėvo paliktu
Jam po mirties. Vaikinas vyras jau kaipreik —
Pralenkia savo amžių proto aštrumu.
Darbai išugdo mat jaunuolių gabumus,
O senis sau gyvena vienas su dukra,
Tarnaitę senę laiko, malkų prineša
Ir visą laiką kapstosi savam sklype.
Visų nekenčia: nuo kaimynų artimų,
Savo žmonos, iki Cholarguos, ten žemai,
Gyvenančių. O jo duktė išaugo taip,
Kaip ją augino, jokio blogio dar jinai
Nežino. Stropiai garbina ji visados
Manas kaimynes nimfas. Nutariau todėl
Ir aš ja pasirūpint. Taigi priverčiau
Turtingo tėvo, daugel žemių turinčio
Apylinkėje, sūnų, auklėtą mieste,
Išėjusį medžioti su savu draugu,
Kaip tik užklysti šičia atsitiktinai
Ir dukrą tuoj pamilti iš visos širdies.
Tai tiek trumpai. O jei norėsit išsamiau,
Tuoj patys pamatysit — tik norėkite.
Ana, jau pamačiau ten prisiartinant
Jaunuolį šitą su medžiotoju draugu.
Matyt, abudu aptaria tą reikalą.

P a n a s grįžta į savo urvą; ateina S o s t r a t a s ir C h a i r ė j a s kalbėdamiesi

CHAIRĖJAS
Ką tu sakai, Sostratai?! Vos tik pamatei
Merginą laisvą, nimfas vainikuojančią,
Ją pamilai ir tuoj pabėgai?
SOSTRATAS Taip, tuojau.
CHAIRĖJAS
Tai nori ir mylėt, ir bėgt nuo mylimos?
SOSTRATAS
Tu tyčiojies, o aš, Chairėjau, tiek kenčiu!
CHAIRĖJAS
Tikiu tavim.
SOSTRATAS Todėl atsivedžiau tave.

Nes juk tu man esi ir draugas, ir veiklus
Tokiems daiktams.
CHAIRĖJAS Sostratai, štai kaip aš elgiuos,—
Kai draugas koks pamils heterą ir mane
Pakvies, aš tuoj pagrobęs jąją atvedu,
Užsidegu, šėlstu, neleidžiu net uždelst:
Dar prieš sužinant, kas tokia, ją reikia gaut!
Delsimas juk labai padidina aistras,
O veikiant greitai, ir aistra tuojau išnyks.
Jei kas merginą laisvą sakos norįs vest,
Tada kitaip elgiuos: jos kilmę ištiriu,
Jos elgseną ir būdą — juk visiems laikams
Manasis draugas prisimins, kaip visa tai
Jam sutvarkiau.
SOSTRATAS (*sau*) Gerai, bet man tai nelabai
Patinka.
CHAIRĖJAS Taigi aš turėčiau ir dabar
Tą reikalą tvarkyt.
SOSTRATAS Beauštant pasiunčiau
Piriją, tą šunų varovą.
CHAIRĖJAS O pas ką?
SOSTRATAS
Kad susitiktų su merginos tėvu ten
Ar jos ponu, kas jis bebūtų toks.
CHAIRĖJAS Dievaž,
Ką tu sakai!
SOSTRATAS Aš baisią klaidą padariau.
Vergams netinka tokį reikalą pavest.
Bet spręsti, kas naudinga, mylinčiam sunku.
Stebiuosi, kur jis taip užtruko. Įsakiau,
Kai viską ten ištirs, tuojau pranešti man.

Iš kairės į sceną įbėga išsigandęs P i r i j a s

PIRIJAS
Šalin visi iš kelio, bėkit, traukitės!
Beprotis tikras šėlsta, vejasi mane!
SOSTRATAS
Kas tau yra, vaikine?
PIRIJAS Gi sakau, kad bėkite!

SOSTRATAS
Tai kas yra?
PIRIJAS Mane apmėtė akmenim
Ir grumstais! Galas man!
SOSTRATAS Apmėtė, bet sakyk,
Vargšeli, kur ir kas?
PIRIJAS Gal jau nesiveja
Jisai?
SOSTRATAS Tikriausiai ne.
PIRIJAS O aš dar vis maniau.
SOSTRATAS
Tai kas yra?
PIRIJAS Maldauju, bėkime iš čia.
SOSTRATAS
O kur?
PIRIJAS Nuo šitų durų kuo greičiau šalin.
Pamišęs toks, patrakėlis, pasiutėlis
Gyvena tam name, kur tu mane siuntei.
Kiek blogo jis padarė man! Bebėgdamas
Nuo jo nusimušiau beveik visus pirštus!
Atėjo užsikišęs prieš mane kažką
Ir tuoj paleido! Aišku, kad ir vėl tuojau
Paleis ką nors!
SOSTRATAS Jisai beprotis koks, matyt.
PIRIJAS
Sostratai, galas man, jei nesisaugosim!
Bet negaliu kalbėt, man kvapą užėmė.
Pasibeldžiau į jo duris ir pasakiau,
Kad noriu šeimininko. Prisistatė man
Kažkokia senė ir iš ten, kur neseniai
Kalbėjau jums, parodė jį. va, ant kalvos
Beraškant kriaušes ar gal berenkant šakas
Prie žemės pasilenkusį.
SOSTRATAS Koks jis irzlus!
PIRIJAS
Vargšeli mano! Ką gi? Tuoj einu pas jį
Į lauką ir, norėdams pasirodyti
Protingas, mandagus, iš tolo jį gražiai
Pasveikinau: „Tėvuk, aš atėjau pas jus

Atlikti reikalo, svarbaus ir mums, ir tau".
O jis tuojau: „Nedorėli, kas leido tau
Į mano lauką šičia nekviestam įeit?"
Sušukęs taip, jis griebė grumstą didelį
Ir sviedė stačiai man į veidą.

CHAIRĖJAS Po velnių!

PIRIJAS
Vos spėjau užsimerkt ir „kad tave dievai"
Ištart, jis vynuogių smaigelį pagriebė
Ir vožė juo per galvą man sakydamas:
„Aš nieko bendro neturiu su tavimi!
Ar kelio nežinai, kur žmonės vaikščioja?"
Ir smarkiai rėkė.

CHAIRĖJAS Šitas žemdirbys tikrai
Beprotis bus!

PIRIJAS Aš pagaliau pradėjau bėgt.
O jis gal kokia dešimt stadijų mane
Aplinkui kalva apsivijo, o paskui
Žemai iki krūmokšnių, mėtydams išvien
Tai akmenim, tai grumstais — kriaušėm pagaliau,
Kai jau nebeturėjo, kuo galėtų mest.

SOSTRATAS
Pasiutęs senis, tai — laukinis!

PIRIJAS Bėkite!

SOSTRATAS
Mes ne bailiai.

PIRIJAS Nežinot, koks pabaisa jis!
Suės visus!

CHAIRĖJAS Matyt, jo nuotaika bloga.
Verčiau, Sostratai, atidėkim reikalą
Su juo sueit, juk tu ir pats gerai žinai,
Kad naudingiausia — veikti tinkamu laiku.

PIRIJAS
Tikrai.

CHAIRĖJAS Nuskurdęs žemdirbys labai irzlus —
Ne tik šis vienas, jie visi yra tokie.
Rytoj pas jį užeisiu vienas, nes žinau,
Kur jis gyvena.

(*Sostratui*) Eik ir tu dabar namo.
Aš sutvarkysiu viską.
PIRIJAS Pasiklauskim jo.
SOSTRATAS
Matai, kaip jis mielai surado priekabę!
Mačiau, kad jis nenoromis su manimi
Žingsniavo ir į tą vedybų užmojį
Beveik ranka numojo. Kad tave dievai
Visi kur pražudytų, tu nedorėli!
CHAIRĖJAS
Vardan Heraklio, kuo gi nuskriaudžiau tave?
SOSTRATAS
Sakyk, jei būčiau aš nuėjęs pats tenai,
Kas būtų atsitikę?
CHAIRĖJAS Būtų jis tave
Apmušęs taip bedarantį.
SOSTRATAS (*pamato ateinantį Knemoną*)
O štai jis pats.
CHAIRĖJAS
Mielasis, bėkim!
SOSTRATAS Tu gi pakalbėk su juo!
CHAIRĖJAS
Ne, dievaži! Nemoku aš kalbėt gerai,
Kaipgi aš šitokį prakalbinčiau?
(*Pabėga*)
SOSTRATAS
Iš išvaizdos jis nelabai jau malonus.
Kaip jis atšnypščia! Bus visiems čia mums geriau
Nuo durų pasitraukti. Vienas eidamas
Sau rėkia! Man atrodo, kad pakvaišėlis.
Dėl Apolono, pradedu ir aš bijot.
Kodėl gi slėpti ir teisybės nesakyt?!
KNEMONAS (*kalba sau vienas*)
Laimingas buvo tas Persėjas dėl dviejų
Dalykų: pirma, kad turėjo jis sparnus
Ir nesutiko tų, kur šičia vaikščioja,
O antra, kad nešiojos tokią priemonę,
Kuria visus įkyruolius paversdavo
Į akmenis[1]. Jei aš turėčiau ją dabar,

Visur būt pilna akmeninių statulų.
Dievaž, dabar jau neįmanoma gyvent:
Į mano lauką lenda jie ir plepa tuoj!
Buvau papratęs dirbti šičia pakelėj —
Dabar jau nebedirbu čia, nebegaliu
Dėl tų praeivių — jie pasiveja mane
Jau net iki kalvos viršūnės. Tai minia!
(*Pamato Sostratą*)
Oi varge, štai vėl šitas stovi pas duris,
Kažkaip atvykęs!

SOSTRATAS (*sau*) Negi mušti ims mane?

KNEMONAS
Žmogus jau niekur nesurasi vienumos,
Net jei norėtum sau nuėjęs pasikart!

SOSTRATAS
Jis pyksta ant manęs. Tėveli, aš čionai
Susitariau su vienu susitikt.

KNEMONAS Matai,
Ar nesakiau? Ar jums čia portikas, ar šiaip
Vieša vieta? Jei norit susitikt ką nors
Prie mano durų, tai įrenkite kaipreik,
Statykit sostą, jei protingi esate,
Arba net priėmimo salę!
(*Įeina į namus*)

SOSTRATAS Vargas man!
Irzlumas — tai didžiausia yda šio žmogaus.
Kaip man atrodo, šitam reikalui tvarkyt
Ne bet kokių reiks pastangų, o didelių!
O gal verčiau pas tėvo vergą Getą eit?
Tikriausiai eisiu: jo ir būdas gan guvus,
Ir daug išmano šitokiuose reikaluos,
Žinau, iš senio tą irzlumą jis išvis.
Todėl netinka reikalą atidėliot —
Per vieną dieną daug kas gali pasikeist.
Bet ten kažkas sugirgždino duris — išeis.

KNEMONO DUKTĖ (*išbėga iš namo išsigandusi, su puodu rankoje ir kalba pati sau*)
Kokia nelaimė atsitiko! Oi, bėda!
Kas man daryt? Tarnaitė, traukdama virve,

Į šulinį paleido kibirą! Aiman!

SOSTRATAS (*sau*)
Dėl Dzeuso tėvo, Febo išganytojo,
Dėl Dioskūrų, oi, kokia graži jinai!

KNEMONO DUKTĖ
Išeidams tėtis liepė jai užkaist vandens.

SOSTRATAS
Kokia grožybė, vyrai, pažiūrėkite!

KNEMONO DUKTĖ
Kai jis tik sužinos, tikriausiai ją nudobs
Bemušdamas, dėl Dzeuso, gaišt negalima.
O mielos nimfos, pasisemsiu aš pas jus.
(*Pamato Sostratą*)
Bet jei kas nors viduj ten sudeda aukas,
Nenoriu sutrukdyt.

SOSTRATAS (*kreipiasi į merginą*) Jei malonėsite,
Tai aš prisemsiu tau ąsotį ten urve
Ir tuoj atnešiu.
(*Nueina į urvą pasemt vandens*)

DAVAS (*ateidamas pamato sceną ir pasipiktina Sostrato elgesiu*)
Dėl dievų, tasai žmogus
Yra tikrai laukinis.

KNEMONO DUKTĖ Viešpačiai dievai!
Ir kas dabar išgelbėtų mane? Aiman!
Koks triukšmas ten? Nejaugi tėtis tuoj išeis?!
Jei ras mane čionai, tikriausiai gausiu mušt.

DAVAS (*tarpduryje kreipdamasis į Gorgijo motiną*)
Seniai jau laukiu tau paskirtas patarnaut,
Bet tėvas kapsto vienas, reikia eit pas jį.
Bjaurus neturte! O kad tu prasmegtum kur!
Kodėl tave mes radom tokį didelį?
Kodėl tu visą laiką prikibai prie mūs
Ir sėdi mūsų židiny?

SOSTRATAS (*atnešęs paduoda merginai ąsotį*)
Tai še, paimk!

DAVAS (*pagriebia ąsotį*)
Duokš man!
(*Sau*)
Ir ko gi nori šis žmogus čionai?

(*Merginai*)
Tai lik sveika ir pasirūpink tėveliu!
SOSTRATAS
Aš nelaimingas!
PIRIJAS Tik, Sostratai, nedejuok!
Bus taip, kaip nori!
SOSTRATAS Argi gali taip įvykt?
PIRIJAS
Nesibijok! Kaip jau daryti ketinai,
Nueik pas Getą, viską jam išdėstyk ten
Ir vėl sugrįžk.

Abu išeina

DAVAS (*sau*) Koks čia nedoras reikalas?
Man nepatinka. Štai jaunuolis imasi
Merginai patarnaut. Tai nelabai gerai.
Knemonai, kad tave dievai kur nors
Nudėtų! Tu nekaltą dukrą palieki
Namuos sau vieną! Jokio sargo nestatai,
Lyg namas būtų tuščias! Sužinojęs tai,
Ir šis atbėgo lyg prie pamestų daiktų.
Bet ko aš laukiu? Reikia kuo greičiausiai bėgt
Pas josios brolį, viską jam papasakot.
Tada merginą gal kaip nors išsaugosim.
Tikriausiai taip ir bus.
(*Pamato prisiartinančius Pano garbintojus*)
Bet ką aš čia matau?
Ateina Pano garbintojai kažkokie.
Matyt, jau kiek įgėrę. Reikia kuo greičiau
Iš kelio pasitraukti jiems. Geriau su jais
Visai nesusitikt! Tad tuoj ir išeinu.
(*Įeina į savo pono namą*)

Choro intermedija

ANTRAS VEIKSMAS

G o r g i j a s su D a v u išeina iš namo

GORGIJAS
Pasielgei tu lengvabūdiškai, kvailai.
DAVAS
Gerai, o kaipgi aš turėjau pasielgt?
GORGIJAS
Dievaž, reikėjo tau bematant sužinot,
Kas prie merginos lindo, ir jį perspėti,
Kad niekas nesučiuptų jo daugiau čionai
Taip darant. Tu gi nesirūpinai nė kiek,
Tarytum reikalas tau būtų svetimas.
Neišsisuksi juk nuo vergo pareigų,
Todėl žiūrėk, kad rūpintumeisi sese!
Jei josios tėvas mums yra nepalankus,
Tai bent jau mes nesekime jo irzlumu.
Nes jeigu jai kas nors gėdingo atsitiks,
Tai ne mažesnė gėda tektų juk ir man.
Mat pašaliniai žino tiktai įvykį,
O kas jo kaltininkas, tai jiems ne galvoj.
Tai taip yra.
DAVAS Gorgijau, senio aš bijau.
Kada tik prie jo durų prisiartinu,
Tuojau jis šėlsta.
GORGIJAS Iš tikrųjų jis baisus.
Aš stačiai nežinau, ar bepajėgtų kas
Atvesti jį į protą ar kaip nors priverst
Pakeisti tokį būdą. Mat įstatymai
Neleidžia panaudoti prievartos prieš jį,
O jojo būdas nesiduoda perkalbams.
DAVAS (*pamato ateinant Sostratą*)
Palauk bent kiek. Ne veltui mes atėjome.
Jisai, ana, sugrįžta vėl. Kaip aš sakiau.
GORGIJAS
Ar tas, kur apsisiautęs chlamide?
DAVAS Taip, tas.

GORGIJAS
Atrodo tikras niekšas jau iš pažiūros.

Abu pasišalina

SOSTRATAS (*sau*)
Aš vergo Geto jau neberadau namie.
Mama mat ruošias kažkokiems dievams aukot —
Kokiems, aš nežinau,— ji per dienų dienas
Po visą kaimą laksto beaukodama.
Ji vergą išsiuntė virėjo susirast.
O aš numojau į visas aukas ranka
Ir šičia vėlei atėjau pasižiūrėt.
Jau nutariau su šitais vaikščiojimais baigt
Ir pats kalbėtis šituo reikalu su juo.
Tuojau einu ir pasibelsiu į duris,—
Nereiks nei delsti, nei iš naujo apgalvot.

GORGIJAS (*išeina ir kreipiasi į Sostratą*)
Jaunuoli, gal sutiktum truputį palaukt
Ir pakalbėt rimtai.

SOSTRATAS
Su mielu noru, štai.

GORGIJAS
Visiems žmonėms, giliausiu mano manymu,—
Tiek ir turtingiems, ir gyvenantiems skurde,—
Yra tam tikros ribos arba pakaita.
Turtuoliui lieka laimė, visko perteklius
Tik tol, kol jis įstengia savo laimę nešt
Neskriausdams kito. O kai turto vedamas
Jis susigundo bloga padaryt kitam,
Tada jo laimė keičias, virsta nesėkme.
O vargšams, jeigu jie visus nepriteklius
Garbingai kęs ir niekam bloga nedarys,
Ateis per ilgą laiką pagaliau viltis
Sulaukti žmoniškesnio sau gyvenimo.
Tai ką gi patariu? Nei pats, kuris esi
Labai turtingas, tuo turtu nesididžiuok,
Nei mūsų nepaniekink vargšų elgetų.
Žiūrėk, kad visuomet atrodytum žmonėms
Esąs vertu naudotis turtais amžinai.

SOSTRATAS
Nejaugi tu manai, kad bloga aš darau?
GORGIJAS
Man rodos, tujen sieki nedorų darbų,
Nes stengiesi merginą laisvą prikalbėt,
Kad nusikalstų, arba progą tykoji,
Kad padarytum darbą, vertą dvigubos
Mirties.
SOSTRATAS Dėl Apolono!
GORGIJAS Būtų negerai,
Jei tavo dykinėjimas mums, nedykiems,
Nelaime virstų. Tu žinok, kad elgeta,
Kai jį nuskriausi, tau baisiausiu priešu taps,—
Jis mat yra ir vertas gailesčio patsai,
Ir savo dalią tik likimui priskiria.
SOSTRATAS
Linkiu tau laimės. Bet, jaunuoli, paklausyk
Bent truputį manęs.
PIRIJAS Teisingai tu sakei,
Lai bus į laimę!
SOSTRATAS Tu, plepy, taip pat klausyk.
Merginą pamačiau žavingą, myliu ją.
Jei tai nusikaltimas, aš nusikaltau.
Ir kas čia blogo? Ne dėl jos aš vaikščioju,
Bet noriu šičia josios tėvą pamatyt.
Esu juk laisvas, turtų man užtektinai.
Todėl norėčiau ją be kraičio pasiimt
Ir dar prisiekti, kad mylėsiu amžinai.
Jei aš su nedoru tikslu čia atėjau
Arba norėdams ką slaptai jums padaryt,
Lai Panas, nimfos suparaližuos mane
Kaip tik štai šitoj vietoj prie pat jūs namų!
Žinokit, kad aš baisiai susijaudinau
Pamatęs, jog atrodau jums nedorėliu.
GORGIJAS
Ir aš jei ką per smarkiai šičia pasakiau,
Neįsižeisk. Pasikeitė man nuomonė
Apie tave — pasidariau jau tau draugu.
Aš taip kalbu ne būdamas koks svetimas,

O tikras tos merginos brolis, mielasai.

SOSTRATAS

Dievaž, jei taip, tai būsi man naudingas tu.

GORGIJAS

O kam naudingas?

SOSTRATAS

Aš matau, kad tu kilnus.

GORGIJAS

Neieškau aš dingsties tavim atsikratyt,
Bet pasakysiu atvirai, kaip ten yra.
Merginos tėvas toks, kokių dar niekuomet
Nėra čia buvę nei senovėj, nei dabar.

SOSTRATAS

Nesukalbamas, jau pažįstu jį šiek tiek.

GORGIJAS

Jis baisiai blogas. Turi sklypą šičionai,
Dviejų talentų vertą, jį apdirba pats
Sau vienas, nieko neprisiima padėt,
Neturi vergo ir nelaiko samdinio,
Nekviečia net kaimyno — kapstosi jis pats.
Jam maloniausia nematyt jokio žmogaus.
Tik dukterį jis laikosi veik visuomet
Greta savęs ir tik su jąja kalbasi,
O su kitais šnekėti jam labai sunku.
Už vyro sakos ją išleisiąs tik tada,
Kai rasiąs žentą tokio būdo kaip jis pats.

SOSTRATAS

Taip sakant, niekuomet.

GORGIJAS

Tad, mano mielasai,
Tu nesirūpink, laiko veltui negaišink,
Vis tiek čia nieko neišeis. Užteks, kad mes
Likimo šią uždėtą naštą vilksime.

SOSTRATAS

Argi, jaunuoli, nemylėjai niekuomet?

GORGIJAS

Neleidžia man, mielasis.

SOSTRATAS

Kas gi trukdo tau?

GORGIJAS

Mintis apie tą skurdą, kuris slegia mus.

SOSTRATAS
Esi mažai prityręs šitokiuos daiktuos.
Nuo meilės ragini atsisakyt mane.
Bet tai jau dievo, o ne mano valioje!
GORGIJAS
Tavęs jau mes nelaikome nedorėliu,
Bet veltui kankiniesi.
SOSTRATAS Kaip galėčiau aš
Merginą gaut?
GORGIJAS Tu jos negausi niekuomet,
Jei dykas sau nuseksi paskui mus tenai:
Matai, jisai ten dirba žemę su mumis.
SOSTRATAS
Tai kaip?
GORGIJAS Aš iš netyčių užsiminsiu jam
Apie dukters vedybas. Kai tik jis išgirs,
Pasigardžiuodams plūsti tuojau pat pradės
Visus — visiems prikaišiot jų gyvenimą.
O jei tave ten dyką stovint pamatys,
Gražuoli, tai net išvaizdos jis nepakęs.
SOSTRATAS
Ar jis dabar lauke?
GORGIJAS Dar ne, palauk, išeis,
Kaip paprastai.
SOSTRATAS Sakai, ir dukrą vesis ten?
Bet kur aš eisiu, kur tik panorėsi vest,
Kad tik galėčiau jąją pamatyt kaip nors.
Meldžiu, pagelbėk man.
GORGIJAS O kaip?
SOSTRATAS Ar kaip? Eime
Tenai, kur tu sakei?
GORGIJAS Ir ką? Stovėsi ten
Sau dykas, pasipuošęs, kai mes dirbsime?
SOSTRATAS
Kodėl gi ne?
GORGIJAS Apmėtys grumstais jis tave,
Prakeiks dykūną. Taigi dirbk kartu su mums.
Nes jeigu dirbantį tave jis pamatys,
Tai ir į kalbą įsileis manydamas,

Kad tu iš savo rankų darbo gyveni.

SOSTRATAS

Aš būsiu ten klusnus, tik einame tenai!
Kam tau kankintis?

DAVAS (*sau*) Šiandie būtų neblogai
Gerokai padirbėti! Gal tada ir šis,
Sulaužęs savo strėnas, liautųs pagaliau
Atlįsdams iki gyvo kaulo mums įgrist!

SOSTRATAS (*Davui*)

Atnešk man kaplį.

DAVAS Štai tu manąjį paimk.
Kol kas aš dar turėsiu tvorą sutaisyt,
Juk reikia būtinai.

SOSTRATAS (*Gorgijui*) Tu laimę man davei!

DAVAS

Einu, ponaiti. Pasivysiu jus tenai.

SOSTRATAS

Bus šitaip su manim: arba numirsiu ten
Lauke, arba gyvensiu, gavęs mylimą.

GORGIJAS

Jei nuoširdus esi, tai tau linkiu sėkmės.

SOSTRATAS

Garbingieji dievai! Tos kliūtys, kuriomis
Taries nuo tikslo atkalbėsiąs tu mane,
Net dvigubai paskatina mane jo siekt.
Juk jeigu mergina nebuvo auklėta
Tarp moterų, nesužinojo iš tetos
Ar auklės apie šlykštumus gyvenime,
Jei augo pas kaimietį tėvą sau viena,
Pusiau laisva, kaip būtų laimė tokią gaut!
Net keturis talentus sveria šis kaplys!
Jisai mane papjaus. Bet reikia iškentėt,
Jei kartą užsikroviau šitokius vargus.

Visi išeina. Su palydovais ateina S i k o n a s

SIKONAS

Šita avis ne bet kokia, po šimts velnių!
Kai ją nešuosi užsidėjęs ant pečių,
Karodama sau skabo medžių šakeles,

Lapus nutraukus ėda. Jei žeme veduos,
Nenori eit, spyriuojas. Nusikamavau
Štai aš, virėjas, vilkdams ją visu keliu.
Oi, kaip gerai! Štai jau ir nimfų šventykla,
Kurioj aukosim. Panai, būk pasveikintas!
(*Getui*)
Vaikeli Getai, taip toli atsilikai!

GETAS
Prakeiktos bobos! Kluptų net du asilai,
Kiek man užkrovė!

SIKONAS Daug svečių bus: tu neši
Baisybę čiužinių.

GETAS O ką daryt?

SIKONAS Nuimk
Tą naštą šičia.

GETAS (*nusiima naštą*) Jau. Jei tik jį susapnuos
Tą pajaniškį Paną, tai tikrai žinau,
Kad vėl turėsim vykti jam aukų aukot.

SIKONAS
O kas sapnavo?

GETAS Tik tu duok man pailsėt.

SIKONAS
Sakyk, kas jį sapnavo, Getai?

GETAS Mūs ponia.

SIKONAS
Dievaž, o ką sapnavo?

GETAS Aš juk pailsau.
Ji matė Paną.

SIKONAS (*rodo į urvą*) Šitą?

GETAS Šitą.

SIKONAS Darant ką?

GETAS
Sostratui, mano ponui...

SIKONAS Jis gražus, šaunus!

GETAS
Jam pančius uždedant.

SIKONAS Dėl dievo meilės, jam?

GETAS
Įduodant kaplį, ožkeną ir liepiant čia
Kaimyno žemę kasti.
SIKONAS Oi, kaip tai baisu!
GETAS
Todėl mes čia aukojam, kad šitie sapnai
Išeitų jiems į gera.
SIKONAS Suprantu dabar.
Paimk tu naštą vėl ir tuoj vidun įnešk.
O mes iš lapų pasiklosime guolius
Ir kitką ruošim. Lai mums netrukdys aukot,
Kai jos ateis. Laimingai! Tu kodėl čionai
Toks susiraukęs? Aš, vargšeli, greit tave
Visokių skanumynų jau prisotinsiu.
GETAS
Tave ir tavo meną aš visad gerbiau,
Tačiau dabar vis tiek aš netikiu tavim.

Abu eina į šventyklą
Choro intermedija

TREČIAS VEIKSMAS

KNEMONAS (*išeidamas pro duris*)
Tu, sene, užrakink duris ir niekam jų
Neatrakink, kol aš sugrįšiu šičia vėl.
Turbūt jau bus visai sutemę, aš manau.
GETAS (*išeidamas iš urvo, vienai tarnaitei*)
Greičiau, Plangona. Mums reikėjo jau seniai
Aukot.
KNEMONAS (*pamato Getą ir jo palydovus*)
O čia kokia nelaimė? Kiek žmonių!
Ko nori jie, po šimts?
GETAS Partenai, tu fleituok

Šiam Panui. Sako, artintis prie jo tylom
Netinka.
SIKONAS (*pamatęs atvykusius*) Pagaliau ir jūs atvykote.
Herakli, kaip mums nusibodo jūsų laukt!
Mes viską paruošėm.
GETAS O ši avis, dievaž,
Nedaug betrūko, būt pastipus.
SIKONAS Vargše tu,
Nelauksim, kiek norėsi. Eikite vidun.
Paruoškit pintines, mazgoti vandenį
Ir smilkalus.
(*Vienam tarnui*)
Ko tu žiopsai, apstulbėli!

Apeigų dalyviai sueina į šventyklą

KNEMONAS (*sau*)
Kad jūs prasmegtumėte kur! Aš negaliu
Dėl jūsų dirbti! Negi aš turiu palikt
Namus be apsaugos! Tos nimfos! Tai bėda!
Dėl jųjų kaimynystės man reikės turbūt
Ir vėl namus nugriauti ir kur nors kitur
Naujai pasistatyt! O tie nedorėliai,
Žiūrėkit, kaip aukoja: indų prineša,
Atsigabena čiužinius — ne dėl dievų,
O dėl savęs. Užtektų dievui smilkalų
Ir paplotėlio, degančio ant aukuro.
O jie aukoja dievui galą uodegos
Ir tulžį — daiktus, kur negali valgyti,
O visa kita jie suryja patys sau!
Greičiau tu, sene, atrakink duris! Matau,
Kad mūsų namuose nevisiška tvarka.
(*Įeina vidun*)
GETAS (*išeidamas iš šventyklos, tarnaitėms*)
Sakai, užmiršot puodą? Girtos jūs turbūt
Dar esate, ar ką? Po šimts, tai ką daryt?
Reikės, matyt, deivių kaimynus užkabint!
(*Priėjęs prie Knemono durų šaukia*)
Berniuk! Vardan dievų, aš blogesnių vergų
Dar niekur nemačiau.

(*Beldžiasi*) Vergai! Įpratę jie
Būt vaikomi ir šen, ir ten! Vergai, šaukiu!
Ir plūstis, jeigu kas matys! Berniuk, sakau!
Ir kas per velnias! Ei, vergai! Argi viduj
Jau nieko nėr? A a, ateina čia kažkas.

KNEMONAS (*prasidaro duris piktas*)
Bjaurybe, eiki sau nuo durų kuo greičiau!

GETAS
Žmogau, nekąsk!

KNEMONAS Dėl Dzeuso, aš tave tuojau
Suėsiu gyvą!

GETAS Susimildamas, neėsk!

KNEMONAS
Esi man koks pažįstamas, nedorėli,
Ar ką?

GETAS Nesu. Ir ne skolos išreikalaut
Aš šičia atėjau, nesivedu tarnų
Iš teismo sau — aš noriu pasiskolint
Tik puodą.

KNEMONAS Puodą?

GETAS Puodą.

KNEMONAS Tu, prakeiktasis,
Manai, kad aš darau tą patį, ką ir jūs —
Aukoju jaučius?

GETAS (*sau*) Kur jau ten! Nė sraigės tu
Nepaaukotum!
(*Garsiai*)
Būk sau sveikas, mielasai!
Mane tos moterys paprašė pasibelst
Ir paprašyt. Aš paklusau. Bet jeigu ne,
Tai aš nuėjęs joms pranešiu apie tai.
(*Grįždamas į šventyklą*)
O jūs, garbingieji dievai! Tasai žmogus
Yra tikra gyvatė — ir pražilusi!

KNEMONAS (*Getui nueinant*)
Prakeiktos siurbėlės! Jie beldžiasi tuojau,
Lyg būtų man draugai! Jei aš sučiupsiu ką
Prieinant čia prie durų ir nepadarysiu jo

Tarytum pavyzdžiu visai apylinkei,
Tada sakykit, kad aš paprastas žmogus!
(*Getui*)
Kas jis bebūtų, šitam dar pasisekė!
Ištrūko! Ir todėl aš stačiai nežinau.

SIKONAS

Kad tu surūgtum! Tai išplūdo jis tave?
Matyt, nemoki paprašyt. Ir daug žmonių
Nemoka. Aš gi — stačiai meną atradau!
Juk aptarnauju tūkstančius žmonių mieste.
O jų kaimynus sutrukdau ir visuomet
Visi man skolina. Jei nori ko prašyt,
Turi mokėti meilikaut: išgirsi kur
Senesnį žmogų, tuoj kreipies „tėvuk, dėduk";
Jei senę — „mama"; jeigu pusamžė žmona,
Sakyk „šventike"; jeigu vergas — „balandėl"
Jį kviesk. Taip bus geriausia. Jus gi, nemokšas,
Tiktai pakart. „Berniuk! Berniuk! Berniuk!" — šaukiu.
(*Pamato Knemoną*)
Išeik, tėveli, aš kaip tik tave kviečiu.

KNEMONAS

Ir vėl tu čia?

SIKONAS Ir vėl dėl to...

KNEMONAS Matyt, mane
Tu tyčia erzini. Ar aš tau nesakiau,
Kad neitum čion prie durų? Sene, diržą duok!

SIKONAS

Oi ne, vardan dievų, tėvuk, neliesk, neliesk!

Sikonas atsitraukia, bet tuoj ir vėl sugrįžta

KNEMONAS

Ir vėl sugrįžo!

SIKONAS Kad tave...

KNEMONAS Dar losi man?

SIKONAS

Aš atėjau, kad dubenį paskolintum.

KNEMONAS

Aš neturiu nei kirvio, druskos, nei dubens,

Nei acto, nei ko kito. Uždraudžiau visiems,
Kad niekas iš kaimynų neitų prie manęs.

SIKONAS
Bet man neuždraudei.

KNEMONAS
Dabar gi uždraudžiu.

SIKONAS
Tegu bus taip. Bet gal žinai, kas kitas man
Paskolintų?

KNEMONAS
Oi ne! Sakiau, kad nežinau.
Ar dar plepėsi?

SIKONAS
Lik tad sveikas!

KNEMONAS
Neprašau
Iš jūs sveikatos.

SIKONAS
Na, jei taip, tai nelinkiu.

KNEMONAS
Blogybės nepataisomos!

SIKONAS
Kaip puikiai jis
Susidorojo su manim! Labai sunku
Vikriai prašyti. Žinoma, svarbu ir tai,
Į kokias tenka pasibelsti tau duris.
Jei žmonės čia taip greitai kimba į krūtis,
Tai man ne kas! Verčiau išvirt visas mėsas!
Keptuvę juk turiu! Galiu numot ranka
Į šitą (*rodo į Knemono duris*) ir į filiečius visus kitus!
Kuriuos indus turiu, tų šiandien ir užteks.
(*Įeina į urvą*)

SOSTRATAS (*sugrįžęs vienas*)
Kas vargo nepažino, lai ateis medžiot
Į Filę. Man jau skauda strėnas, nugarą
Ir sprandą — stačiai visą kūną! Vargšas aš!
Nors nepritvręs, darbo stvėriausi, vikriai,
Aukštai iškeldams kaplį, tarsi jau seniai
Įpratęs dirbti. Bet taip stengiaus neilgai.
Vis nuolat atsisukdavau pasižiūrėt,
Ar neateina senis su dukra kartu.
Pradėjau pasičiupinėt pasturgalį
Kaskart dažniau ir sulinkau tarsi šaka.
Bet niekas neatėjo. Saulė kepino.

Pamatė ir Gorgijas, kaip aš iš bėdos
Tai susilenkdavau, tai atsitiesdavau
Lyg svirtis šuliny. „Anas jau neateis",—
Jis tarė. „Na tai ką darysim?" — aš sakau.
„Rytoj jo tykosim, o šiandien tuščia jo".
Atėjo Davas pasikeist ir perėmė
Kastuvą. Taigi tokią pradžią padariau.
Ir vėl čion atėjau — net nežinau kodėl:
Matyt, pats reikalas vis traukia čia mane.

GETAS (*išeina iš šventovės, nepastebi Sostrato*)
Tarnai, reikėtų šimtą rankų man turėt!
Aš, ponia, tau anglis pučiu, pasūdinu,
Supjaustau mėsą, minkau, apnešioju jiems,
Nuo dūmų apakau — tarytum aš tik viens
Ruošiu tą šventę!

SOSTRATAS Getai!

GETAS Kas gi čia mane?..

SOSTRATAS
Tai aš.

GETAS O kas tu toks?

SOSTRATAS Ar nematai?

GETAS Matau!
Ponaitis!

SOSTRATAS Ką čia veikiat, pasakyk?

GETAS Ar ką?
Ką tik aukojom ir jums paruošėm pietus.

SOSTRATAS
Ar motina čionai?

GETAS Atėjo jau seniai.

SOSTRATAS
O tėvas?

GETAS Laukiam.

SOSTRATAS Eikš truputį pas mane,
Į šalį. Aukos vyksta man kaip tik laiku.
Nubėgęs pasikviesiu šičia tučtuojau
Jaunuolį tą į puotą — su tarnu drauge.
Kai gaus kartu pavalgyt šitoj šventėje,
Tai gal ir ateity jie bus naudingesni —
Padės išspręsti tą vedybų reikalą.

GETAS

Ką tu sakai? Ar ketinai čionai pakviest
Į puotą dar ką? Lai būn tūkstantis svečių —
Man tai vis tiek! Tegu! Aš jau seniai žinau,
Kad man neliks nė paragaut. Ir kurgi liks?
Sukvieskite visus — juk šiandie paruošėt
Taip puikią puotą, vertą pažiūrėt visiems!
O šitos moterys tik juoksis iš manęs!
Nė druskos grūdo — aš prisiekiu Demetra —
Neduotų man užkrimsti!

SOSTRATAS Getai, nebijok,
Gerai bus šiandie.
(*Kreipias į Pano šventyklą*)
Panai! Jau ir aš dabar
Tai pranašauju. Tad kai tik kada einu
Pro šalį, sukalbu tau maldą visados.
(*Įeina į šventyklą*)

SIMIKĖ (*išbėga pro duris*)

Kokia bėda! Kokia bėda! Kokia bėda!

GETAS

Po šimts! Matyt, viena iš senio moterų.

SIMIKĖ

Kas bus dabar? Kai mėginau iš šulinio,
Paliepus ponui, kibirą ištraukt laukan,
Pririšus kaplį su supuvusia virve,
Įleidau — ir nutrūko virvė man bemat!

GETAS

O, tai gerai!

SIMIKĖ Ir šitokia bėda! Aiman!
Kaplys ir kibiras — abudu šuliny!

GETAS

Ir tau beliko į tą šulinį įšokt!

SIMIKĖ

Dabar jis nori mėšlą iš kiemelio nešt,
Bet kaplio neberanda, ieško jo visur
Ir rėkia, keikias.

Sugirgžda durys

Štai išeina su triukšmu.

GETAS
Vargšele, bėk ir gelbėkis: užmuš tave!
Tikrai! Arba mėgink jo atsigint kaip nors!
KNEMONAS
Kur dingo ta bjaurybė?
SIMIKĖ Pone, dovanok.
Netyčia aš įleidau.
KNEMONAS Eik greičiau vidun!
SIMIKĖ
O ką gi man tu padarysi, pasakyk.
KNEMONAS
Ar ką? Įleisiu ir tave su ta virve.
SIMIKĖ
Oi ne, oi ne! Man dovanok! Taip nedaryk!
KNEMONAS
Vardan dievų, kaip tik su ta pačia virve.
O jeigu ji visai supuvus, tuo geriau.
SIMIKĖ
Tada iš kaimynystės Davo šauksiuosi.
KNEMONAS
Matai, dar Davo šauksis ta nedorėlė!
Sakiau, greičiau į vidų eiki! Ar girdi?
SIMIKĖ
Visi mane paliko, vargšę!
GETAS Aš bemat
Galėčiau nusileist į dugną paieškot
Ar kibiro, ar kitko — net parūpinčiau
Ir virvę.
KNEMONAS Lai nusuktų sprandą tau dievai,
Jei man ką nors norėsi duot! Tai bus gerai,
Teisingai!
(*Įbėga į vidų*)
GETAS Jis ir vėl įbėgo tekinas!
Tai nelaimingas! Šitokiam skurde gyvent!
Tokie visi tie atikiečiai žemdirbiai:
Jie grumias su uolom, o gauna tik usnis,
Be galo pluša, o jokios naudos nėra!
(*Pamato Sostratą su Gorgiju ir Davu*)
Bet štai ateina ir ponaitis su svečiais.

Matyt, jie vietiniai, tikriausiai žemdirbiai.
Ir kaip susipažino? Kur surado juos?
Tai negražu!

SOSTRATAS (*Gorgijui*)
Neleisiu tau kitaip daryt.
Vardan Heraklio, visko mes čia turime.
Koks tu žmogus! Nenori puotoj dalyvaut,
Tada, kai tavo draugas suruošė aukas?
Tikrai esu tau draugas — netgi nuo tada,
Kada tavęs dar nebuvau nė matęs! Na,
Įnešk vidun tuos daiktus ir ateik čionai.

GORGIJAS
Negi paliksiu mamą vieną namuose?!

SOSTRATAS
Jei taip, tai ką gi: rūpinkis sau ja tenai,
Paruošk jai visko. Greit atvyksiu ir aš pats.

Choro intermedija

KETVIRTAS VEIKSMAS

SIMIKĖ (*išbėga išsigandusi*)
Pagelbėkit vargšelei man, pagelbėkit!
Pagelbėkit!

SIKONAS (*išeina iš šventyklos*) Vardan Heraklio viešpačio,
Visų dievų ir demonų, mums leiskite
Aukas nuliet! Jūs keikiatės, jūs mušatės
Ir skundžiatės! Kokie nežmoniški namai!

SIMIKĖ
Juk ponas šuliny!

SIKONAS Kaip tai?

SIMIKĖ Ar kaip, sakai?
Norėdamas ištraukti kaplį, kibirą,
Jis leidos šulinin, paslydo ir staiga
Įkrito.

SIKONAS Tam pikčiurnai seniui taip ir reik!
Vardan dangaus, gerai nutiko! Na dabar,

Senele, tavo darbas!

SIMIKĖ Kaip? Nesuprantu.

SIKONAS
Paimk grūstuvą, akmenį ar kitą ką
Ir mesk ant jo!

SIMIKĖ Mielasis, nusileisk žemyn!

SIKONAS
Dėl Poseidono, ar kad pagal priežodį
Su šunimi kovočiau šuliny[3]? Oi ne!

SIMIKĖ
Gorgijau, kurgi tu dingai?

GORGIJAS Ar aš? O štai!
Simike, kas gi?

SIMIKĖ Kas? Tai pasakysiu vėl:
Mūs ponas šuliny!

GORGIJAS Sostratai, eikš greičiau!

SOSTRATAS (*atbėgdamas Simikei*)
Tu rodyk kelią mums, nuvesk tenai greičiau!

SIKONAS (*vienas sau*)
Dėl Dioniso, aišku, jog yra dievai.
Tu, šventvagi, nenori beaukojantiems
Paskolint puodo, jiems pavydi! Įkritai
Į šulinį — išgerk tu jį, kad nė vandens
Nereiktų skolinti! Teisingai nimfos jam
Atkeršijo už tai, kad nuskriaudė mane!
Kas skriaus virėją, tas jau sveikas neištrūks!
Kažką juk švento turi mūsų amatas,
O stalo tarnui ką tik nori ir daryk.

KNEMONO DUKTĖ (*išbėga*)
Ar dar nenumirė? Aiman! Išgelbėkit
Tėtuką!

SIKONAS Aš girdžiu, kažkas vaitoja ten.

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

Jis nusileis ir nelaimingąjį ištrauks.
Kaip, manote, jisai turės atrodyti,
Kai jį ištraukę drebantį nuneš namo!
Tai bus juokinga! Jau, vyručiai, ir aš pats
Norėčiau jį, dėl Apolono, pamatyt!
Jūs, moterys, aukokite ir melskitės,
Kad senis, nors ir luošas, išsigelbėtų!
Ir luošas Panui jis vis tiek bus pavaldus!
Bet juk kaimynas jis aukojantiems ir man!
Turėsiu tai galvoj, kai kas mane samdys.

SOSTRATAS (*išeina iš Knemono namų*)

Asklepijau, Demetra ir kiti dievai!
Kaip gyvas aš esu, dar niekad nemačiau
Žmogaus, kurs būtų atsidūręs prie mirties
Tokioj puikioj man progoje kaip šitas štai.
(*Rodo į Knemono namus*)
Kai tik įėjome, Gorgijas kaip matai
Į šulinį įšoko, o duktė ir aš
Vieni stovėjom, nieko nedarydami.
Ir ką gi veiksi? Tik jinai sau draskėsi
Iš skausmo plaukus, į krūtinę mušėsi,
Išvien raudojo. Aš, stovėdamas greta,
Lyg kokia auklė josios maldavau paliaut,
Nesidraskyt, laimingas vis žiūrėdamas
Į ją tarytum kokią puikią statulą.
O tas nelaimingasis šulinio dugne
Nė kiek man buvo ne galvoj. Tik, žinoma,
Reikėjo virvę traukt — tai trukdė man šiek tiek.
Nedaug betrūko, būčiau jį pražudęs vėl:
Užsižiūrėjęs į merginą, keliskart
Iš rankų virvę jau buvau bepaleidžiąs!
Tačiau Gorgijas lyg Atlantas milžinas
Atlaikė ir galų gale ištraukė jį,
Nors su vargu; po darbo šičia išėjau,
Mat jau nebegalėjau pats susivaldyt:
Nedaug reikėjo, būčiau apkabinęs ją
Ir išbučiavęs — taip aš jąją pamilau!
Ir trokštu vest, ruošiuos... Štai durys girgžda vėl.
Globėjau Dzeusai, koks čia keistas reginys!

GORGIJAS (*su dukra išveda Knemoną*)
Sakyk ką nors, Knemonai.
KNEMONAS Kam tu man kalbi?
Matai, kad silpnas aš esu.
GORGIJAS Nesibaugštink!
KNEMONAS
Knemonas mirs, daugiau jau nebevargins jūs.
GORGIJAS
Dabar ir pats matai, kaip bloga būt vienam.
Pražuvęs būtum! Tik per plauką išlikai.
Sulaukus tokio amžiaus, reikia pasiduot
Kieno nors globai.
KNEMONAS Aš žinau, kad man blogai,
Pašauk, Gorgijau, motiną. Dabar matau,
Kad mus tiktai nelaimės moka auklėti.
Dukrele, tu paremk, padėk man atsistot.
SOSTRATAS
Laimingas tu žmogau.
KNEMONAS Ko stovi, vargše, čia?

....
....
....
....
....
....
....

Sostratas pasitraukia į šalį

(*Dukteriai ir Gorgijui*)
Mirine ir Gorgijau... Mirt verčiau reikėjo man
Negu išsigelbėti. Ir niekas jūsų neįstengs
Mano nuomonės pakeisti. Jūs sutikite su tuo.
Gal tik klydau, kad galvojau būsiąs savarankiškas,
Nepriklausomas, nereikalingas jokios paramos.
O dabar, pamatęs, kad mirtis ateina nelauktai,
Netikėtai, supratau, jog klydau taip galvodamas.
Reikia moteriai turėti vyrą, kurs globotų ją.
Bet matydamas, kad žmonės rūpinasi tik savim,
Ieško tik pasipelnyti, suklaidintas aš buvau

Ir maniau — tokių, kurie kitam linkėtų gero, nėr.
Šita nuomonė man trukdė, tik Gorgijas privertė
Ją pakeist, atlikdamas kilniausią vyro žygdarbį:
Žmogų, kurs neleido prie jo durų prisiartinti,
Kurs jam niekad nepadėjo nė mažiausiam reikale,
Kurs į kalbą nesileido, taip mielai išgelbėjo!

GORGIJAS
Kai tu man neleisdavai nė prisiartint prie savęs,
Aš ir neidavau. Buvai mums nenaudingas visiškai,
Kaip ir aš tau.

KNEMONAS Bet dabar, jaunuoli, jei numirsiu aš,—
Man atrodo, kad jau mirsiu, nes jaučiuosi taip blogai,—
Jeigu net išgysiu, tai vis tiek tave įsūniju.
Pavedu tau visą savo turtą. Šitą dukterį
Paskiriu aš tavo globai. Tad parūpink vyrą jai —
Net jei visiškai išgyčiau, negalėčiau pats surast,
Nes vis tiek nerasčiau niekur tokio, kurs patiktų man.
Dėl manęs, tai leiskite gyventi man, kaip gyvenau.
Visą kitą mano turtą tu tvarkyk, juk tau dievai
Davė protą. Tau reikės ir savo seserį globot:
Apskaičiuok jai pusę mano turto ir į kraitį duok,
O iš likusios dalies maitink mane ir motiną.
Na dabar, dukrele, paguldyk mane. Kalbėt daugiau,
Negu reikia, nepritinka vyrui. Noriu tik šiek tiek
Tau, vaikeli, pasakyt apie žmonių gyvenimą.
Jei padorūs žmonės būtų, nereikėtų jiems laikyt
Nei teismų, nevestų niekas jų ir į kalėjimą,
Net karai išnyktų, nes kiekvienas pasitenkintų
Tuo, ką turi. Jūs gi elkitės, kaip jums kada patiks,
Jums tas senis — tas pikčiurna — jau iš kelio pasitrauks.

GORGIJAS
Na gerai, su viskuo sutinku. Pirmiausia reikia rast
Šiai merginai vyrą tokį, kurs patiktų tau pačiam.

KNEMONAS
Aš jau savo pasakiau, nevargink, dėl dievų, manęs.

GORGIJAS
Nori su tavim kalbėti...

KNEMONAS Nesutiksiu, dėl dievų!

GORGIJAS
Tavo dukros paprašyti!
KNEMONAS Man visai tas ne galvoj!
GORGIJAS
Kurs tave padėjo gelbėt.
KNEMONAS Kur jis?
GORGIJAS Štai jis.
(*Sostratui*)
Eikš arčiau.
KNEMONAS
Taip įdegęs! Žemdirbys?
GORGIJAS Ne koks lepūnas, kaip matai,
Kurs per dieną bindzinėtų nieko sau neveikdamas.
....
....
....
....
....

Matyt, Knemonas atsisako su Sostratu ilgiau kalbėtis ir užsidaro namie. Tada Gorgijas atiduoda savo seserį Sostratui

Tėvas, aišku, nesipriešins. Taigi aš tau, Sostratai,
Šitiems liudininkams matant, štai merginą pavedu
Ir iš savo turto kraitį duodu, kiek jai pridera.
Nuoširdus mat tavo būdas, tu jos siekei atvirai
Ir, norėdamas ją gauti, nieko nesigėdinai:
Kaplį paėmei į ranką, padirbėjai, paplušai.
Šitaip pasirodo vyras vertas turimos garbės,
Jei turtingas būdams, skurdžiaus naštą pats užsideda.
Šitoks kantriai ir likimo pasikeitimus pakęs.
Tu parodei savo būdą, būki ir toliau toksai.
SOSTRATAS
Tuo keliu geriausiai eiti. Bet mėginti girt save,
Man atrodo, nepritinka — tai pažemintų mane.
(*Pamato ateinant savo tėvą Kalipidą*)
Štai, matau, ateina tėvas — oi kaip tinkamu laiku!
GORGIJAS
Kalipidas tavo tėvas?
SOSTRATAS Taip.

GORGIJAS Turtingas jis žmogus.
Ir teisingai, nes tai geras žemdirbys.
KALIPIDAS (*sau vienas*) Išalkau aš,
Bus suvalgę visą avį ir išėję į laukus!
GORGIJAS
Jis, matyt, išalkęs baisiai. Gal prieisim pakalbėt?
SOSTRATAS
Ne, tegu jisai pirmiau pavalgys pusryčius tenai.
Aš manau, tada sukalbamesnis mums pasidarys.
KALIPIDAS
Sostratai, ar jau pavalgėt?
SOSTRATAS Daug paliko dar ir tau.
Eik tiktai.
KALIPIDAS Gerai, einu.
(*Įeina į šventyklą*)
GORGIJAS Įėjęs pakalbėk su juo
Vienas, kad kas neišgirstų.
SOSTRATAS Tu palauksi čia manęs?
GORGIJAS
Niekur iš namų aš neisiu.
SOSTRATAS Pasišauksiu tuoj tave.
(*Įeina į urvą*)

Choro intermedija

PENKTAS VEIKSMAS

Kalipidas su Sostratu išeina iš šventyklos

SOSTRATAS
Tu, tėve, su manim elgies visai ne taip,
Kaip aš tikėjaus ir norėjau.
KALIPIDAS Kaipgi taip?
Ar aš nesutikau, kad vestum mylimą?
Aš noriu — tau net įsakau!
SOSTRATAS Man rodos, ne!
KALIPIDAS
Vardan dievų, aš tau sakau iš patirties:

Jaunam tik tos vedybos lieka amžinos,
Pastovios, jeigu meilė verčia susituokt.
SOSTRATAS
Kai aš vedu jaunuolio šito seserį,
Laikydamas jį mūsų giminės vertu,
Kodėl nesutinki išleisti manąją
Už jo?
KALIPIDAS Tai būtų negerai. Nenoriu aš,
Kad ir marti, ir žentas būtų elgetos.
Užteks ir to, kad vienas jų bus elgeta.
SOSTRATAS
Turi galvoj turtus: jie nepatikimi!
Jei tu žinai, kad turtai liks tau amžinai,
Tai saugok sveikas juos ir niekam nebeduok.
Bet jeigu jieji nepriklauso nuo tavęs,
Jei visa, ką turi, likimo valioje,
Tai niekam, tėve, jų daugiau nepavydėk.
Galbūt likimas viską iš tavęs atims
Ir žmogui atiduos, kuris nevertas jų.
Todėl, man rodos, kol turtingas dar esi,
Reikėtų jais naudotis ir kitiems padėt,
Ir stengtis, kad dėka tavęs daugiau žmonių
Turtuoliais taptų — čia tai bus ir pastovu,
Ir amžina. O jeigu tavo laimė žlugs,
Turėsi vėl iš kur paimti. Daug geriau
Turėti draugą, matomą akivaizdžiai,
Negu laikyti auksą, žemėj užkastą.
KALIPIDAS
Bet, Sostratai, juk tu žinai, koks aš esu:
Ką sukaupiau, to nesineišiu į kapus —
Paliksiu tau. Jei nori draugą susirast,
Gali su juo laimingai turtą sau švaistyt.
Kam man sakai pamokslus? Imk jį ir dalink!
Aš nesipriešinsiu — su viskuo sutinku.
SOSTRATAS
Tikrai?
KALIPIDAS Tikrai. Gali manęs nesivaržyt.
SOSTRATAS
Tada einu tuojau Gorgiją pasišaukt.

GORGIJAS (*išeidamas*)
Išeidams pro duris, jus kalbant išgirdau.
Todėl girdėjau ten visas tas jūs kalbas.
Tave, Sostratai, aš laikau puikiu draugu,
Jaučiu dabar prisirišimą prie tavęs.
Bet eiti į geresnį sau gyvenimą
Ir nenorėčiau, ir nestengčiau jo iškęst,
Dėl Dzeuso, jei sutikčiau pasirinkti jį.
SOSTRATAS
Nesuprantu, ką tu sakai.
GORGIJAS Aš tau daviau
Į žmonas savo seserį, bet tavąją
Paimti — dėkui.
SOSTRATAS Kaip tai?
GORGIJAS Būtų nesmagu
Gyventi prabangoj, kitų žmonių kurtoj.
Geriau pačiam ją susikurt.
SOSTRATAS Niekus tauški.
Ar tų vedybų nevertu save laikai?
GORGIJAS
Tik tos merginos aš save laikau vertu,
Bet turtą imti, esant skurdžiui, negražu.
KALIPIDAS
Dievaž, esi gan kvailas, nors tu ir kilnus.
GORGIJAS
Kaip tai?
KALIPIDAS Dar neturi, o jau taries turįs.
Aš sutinku. Gali tad imt visai mažai.
GORGIJAS
Dabar mane tu dvigubai įtikinai:
Neimdams likčiau kvailas — elgeta, be to,—
Nauda tikriausiai veda į išganymą.
SOSTRATAS
Jei taip, dabar belieka mums tik sužadėt.
KALIPIDAS
Aš duodu tau, jaunuoli, savo dukterį,
Kad ji gimdytų moterystėj tau vaikus,
Ir kraičiui pridedu tris talentus.
GORGIJAS O aš?

Turiu talentą, duosiu kraičiui jį antai.

KALIPIDAS

Tu neturi per daug.

GORGIJAS Turiu.

KALIPIDAS Pasilaikyk

Sau visą sklypą. Na, dabar eik atsivest
Ir motiną, ir seserį pas mūsiškes.

GORGIJAS Gerai.

SOSTRATAS

Per naktį šičia mes visi puotausime,
Rytoj suruošim vestuves. Atsigabenk,
Gorgijau, čion ir senį! Gal jam bus lengviau.
Pas mus jis gaus, ko reikia.

GORGIJAS Nesutiks jisai.

SOSTRATAS

Prikalbink jį.

GORGIJAS Jei tik pavyks.

SOSTRATAS Tėveli, čia

Nemažą pagėrimą mums reikės suruošt,
O moterims — budėjimą.

KALIPIDAS Ne, priešingai:

Lai geria moterys, o mes budėsime.
Tuojau aš viskuo pasirūpinsiu čia pats.
(*Išeina*)

SOSTRATAS (*vienas*)

Tai eik. Protingam vyrui jokiuos reikaluos
Nereikia nusiminti: viską galima
Pastangomis pasiekt ir darbu. Duosiu, štai,
Jums pavyzdį aš iš savęs. Žiūrėkite!
Per vieną dieną padariau, štai, vestuves,
Kurios gal niekam neatrodė galimos.

GORGIJAS (*grįžta su motina ir seseria*)

Galų gale greičiau jūs išsijudinkit!

SOSTRATAS (*savo motinai*)

Eikšekit! Mama, tu pasveikink šičia jas.

GORGIJAS

Knemonas neateis, bet prašė mus jisai,
Kad mes ir senį šičion išsivestume,
Kad tik galėtų būti vienas visiškai.

SOSTRATAS

Koks užsispyrėlis! Na ką gi? Toks yra!
Tuo jam blogiau. O mes jau eikime puotaut.

GORGIJAS

Sostratai, aš varžausi tarpe moterų.

SOSTRATAS

Ką tu plepi? Eikšen, greičiau! Juk nuo dabar
Visi mes esam pasidarę giminės.

Abu sueina į šventyklą. Iš Knemono namų išeina Simikė

SIMIKĖ

Dėl Artemidės, net ir aš turiu išeit.
(*Knemonui*)
Dėl savo tokio būdo nesutaikomo
Galėsi vienas pasilikęs tysoti.
Norėjo jie tave pas dievą nusivest,
O tu atsisakei. Dėl abiejų deivių,
Įvyks kita bėda — didesnė nei dabar!
Na ką darysi! Tad laimingas pasilik!

Iš šventyklos išeina Getas

GETAS

Aš pažiūrėsiu, kaip jis jaučiasi tenai.
(*Fleitininkui*)
Ko man čia groji taip, vargšeli! Neturiu dar laiko.
Žinok, kad jie mane čia siunčia pas ligonį blogą.

SIMIKĖ

Tegu kas nors iš jūs įėjęs pasėdės prie lovos,
O aš norėčiau dar su auklėtine pakalbėt,
Ją atsisveikint, apkabint.

GETAS Gerai sakai, tad eiki!
Tuo tarpu aš jį prižiūrėsiu ....
....
....
....
Virėjau Sikonai, išeik greičiau, dėl Poseidono!
Kaip tu lėtai eini!

SIKONAS Ar tu mane šauki?!

GETAS O kaipgi?!

Gal nori atsikeršyti už tai, ką tau padarė?
SIKONAS
Ar man ką nors padarė? Neplepėk tu čia kvailyscių!
GETAS
Irzlusis senis šičia miega vienas.
SIKONAS Kaip jam einas?
GETAS
Ne taip blogai.
SIKONAS Kažin ar jis galėtų atsikėlęs
Abudu mus apmušti.
GETAS Neįstengtų atsikelti.
SIKONAS
Gerai tu sugalvojai. Eisiu jo ko nors prašyti.
Išeis iš proto siusdamas.
GETAS Palauk pirmiau, mielasis,
Išnešime su lova jį, padėsime štai šičia,
Tada pabelsim į duris, prašysim, pakankinsim.
Gražiai mes pasijuoksime.
SIKONAS Bet aš bijau Gorgijo,
Kad mus užtikęs nesumuštų.
GETAS Ar girdi? Ten — triukšmas.
Jie geria, niekas negirdės. Be to, ir pats Knemonas
Nebus toks piktas kaip anksčiau — juk susigiminiavom!
Dabar jis mūs žmogus. Bet jeigu pasiliks toksai vis,
Sunku bus jį iškęsti.
SIKONAS Aišku.
GETAS Tu tik pasistenki,
Kad nieks nepastebėtų, kai mes nešim jį į lauką.
Iš lėto ženk!
(*Pristumia Sikoną prie Knemono durų*)
SIKONAS Palauk, tik nepalik manęs tu vieno!
Nekelk tu triukšmo, dėl dievų!
GETAS Visai aš netriukšmauju.
(*Išsineša miegantį Knemoną su lova iš jo namų*)
Į dešinę!
SIKONAS Gerai. Čionai padėk! Dabar puikiausia proga.
Aš eisiu pirmas. Tu žiūrėk, kad takto nepamestum!
(*Pasibeldžia į duris ir šaukia*)
Vergai! Alio! Išeikit, ei! Vergai!

KNEMONAS (*pabunda*) Ojoi, man galas!
SIKONAS
Vergai, alio! Išeikit, ei, vergai!
KNEMONAS Ojoi, man galas!
Kas tu? Matyt, esi iš ten. O ko tu šičia nori?
SIKONAS
Prašyčiau jūsų dubenio ir puodo.
KNEMONAS Kas galėtų
Mane pakelti?
SIKONAS Aš tikrai žinau, kad turit puodą.
Dar dvylika stalų ir trikojus septynis. Ei jūs,
Vergai, praneškit tiems viduj, nes aš skubu.
KNEMONAS Aš nieko
Juk neturiu.
GETAS Ar nieko?
KNEMONAS Nieko. Šimtą kartų: nieko!
GETAS
Tai bėgsiu.
KNEMONAS Varge, kas mane štai šičia išgabeno?
Kas čia padėjo prieš namus? Kad tu kur galą gautum!
SIKONAS (*beldžiasi į duris*)
Ei, ei, berniuk, vergai ir moterys!
KNEMONAS Ar išprotėjai?
Žmogau, duris išlauši!
SIKONAS Dar devynis kilimus duok!
KNEMONAS
O kur aš gausiu?
SIKONAS Staltiesę austinę, baisiai ilgą,
Barbarišką, paskolink.
KNEMONAS O kad ją aš pats turėčiau!
SIKONAS
Ar neturi?
KNEMONAS Iš kur? Senele! Kur esi tu, sene?
SIKONAS
Tai eisiu pas kitų duris.
KNEMONAS Greičiau, šalin! Simike!
(*Sikonui*)
Kad tau visi dievai nusuktų sprandą! Ko gi nori?

SIKONAS
Norėčiau gaut kraterą didelį, varinį.
KNEMONAS Aiman!
Padėkit atsistoti man!
SIKONAS Juk staltiesę turi gi,
Tėvuk, tikrai.
KNEMONAS Iš kurgi, vaike?
SIKONAS Neturi kratero?
KNEMONAS
Užmušiu tą Simikę aš!
GETAS Miegok sau nebambėdams!
Neapkenti tu moterų, minios privengi, bėgi,
Neleidi, kad tave nuneštų ten, kur jie aukoja.
Dabar turėsi visa tai iškęst. Jokios pagalbos
Negausi, nes aplink ratu visi tave apstojom.
Tad išklausyki viską iš eilės ....
....
....
....
KNEMONAS
O ką pas jus nuėjusios mūs moterys ten gavo?
SIKONAS
Ir tavo žmonai, ir dukrelei visa tai į gera
Išėjo: jos labai linksmai dabar ten leidžia laiką.
O aš ruošiu ten šiokį tokį vyrų pagėrimą.
Ar tu girdi? Atbusk!
KNEMONAS Ojoi, neduoda man miegoti.
SIKONAS
Ar nori dalyvaut puotoj? Klausyk, kaip ji įvyko.
Reikėjo man skubėt, tad pataisiau stalus ant žemės:
Turi žinoti, kad tai mano pareiga paruošti.
Juk atsimink, kad aš esu virėjas! Kaip jis tingi!
Jau vienas svečias rankomis pasėmęs seno vyno
Įpylė jį taurės dugnan, primaišęs nimfų skysčio,
Visus pasveikino ratu ten moteris vėl kitas.
Atrodė, tarsi piltum jį į smėlį! Supranti tu?
Ir jau viena įgėrusi tarnaitė, užsidengus
Gražius kaip gėlės skruostus, štai, aikštėn išėjo šokti,
Droviai dainuodama, kartu ir mušdama į taktą,

Kita ją paėmė už rankos ir pradėjo šokti.
GETAS (*Knemonui*)
O tu, kurs iškentei nelaimę, eik ir tu į ratą!
KNEMONAS
Tai ko jūs norit iš manęs?
SIKONAS Greičiau ir tu eik šokti.
Esi kaimietis.
KNEMONAS Ne, neinu!
SIKONAS Ar vėl tave į vidų
Įnešti?
KNEMONAS Ką daryti?
SIKONAS Šokti.
KNEMONAS Neškite, jei norit.
Geriau iškęsiu, ką reikės, tenai.
GETAS Kalbi protingai.
O jūs, laimėtojai, Donakai, Sikonai,
Paimkit jį ir neškite vidun!
(*Knemonui*)
O tu,
Žiūrėk, jei vėl čia susikirsi su mumis,
Daugiau tavęs nesigailėsim, čiupsime.
Atneškit mums kas deglą šičia, vainikus!
(*Uždeda vainiką Knemonui ant galvos*)
Štai šis tau tinka.
(*Žiūrovams*)
Jūs gi džiaukitės su mums
Kartu — juk mes šį senį įveikėm šiaip taip!
Vaikai, jaunuoliai, vyrai, plokit mums mielai!
O Pergalė, kilni mergelė šypsanti,
Lai teiks malonę jums ir žygiuose lydės!

PLAUTAS

Vergas apgavikas

T. Macci Plauti COMOEDIAE
Ex recensione G. Goetz et F. Schoell, VI
Lipsiae, in aedibus B. G. Teubneri, MCMXXII

Iš lotynų kalbos vertė
ANTANAS DAMBRAUSKAS

VEIKĖJAI

PSEUDOLAS — vergas
KALIDORAS — jaunas vyras
BALIJONAS — mergpirša (sąvadautojas)
SIMONAS — senis
KALIFONAS — senis
HARPAGAS — kario vaįys (pasiuntinys)
CHARINAS — jaunas vyras
VERGAI
MERGOS
BERNIUKAS
VIRĖJAS
SIMIJA — apgavikas

Veiksmas vyksta Atėnuose

PROLOGAS

Geriau ištieskit strėnas jūs ir atsistokit:
Į sceną Plauto eis komedija ilga.

PIRMAS VEIKSMAS

I scena

Pseudolas, Kalidoras

PSEUDOLAS
Jei aš be žodžių sužinočiau iš tavęs,
Kokia kančia tave kankina, šeimininke,—
Mielai taupyčiau vargą tuosyk dviem žmonėms:
Sau — klausinėti, o tau — duot atsakymus.
Tačiau tai neįmanoma, ir aš turiu
Tave klaust būtinai, ir man tu atsakyk:
Kodėl tu kaip negyvas kelinta diena
Su laišku vaikštai, jį mazgoji ašarom
Ir niekam nė žodelio nebepratari?
Sakyk ir, ko aš nežinau, leisk sužinoti.
KALIDORAS
Vaje, man vargas varganas!
PSEUDOLAS Jupiteris
Tave tesaugo!
KALIDORAS Ne Jupiterio valia:
Aš nuo Veneros, ne nuo jo dabar kenčiu.

PSEUDOLAS
Galiu žinoti, kas yra? Lig šiolei man
Tu patikėdavai slapčiausias svajones.
KALIDORAS
Toks pat man tebesi.
PSEUDOLAS Tai pasakyk, kas tau.
Padėsiu darbu, skatiku ar nors žodžiu.
KALIDORAS
Paimki laišką va ir sužinosi pats,
Koks rūpestis ir skausmas ėda širdį man.
PSEUDOLAS
Pagelbėta bus tau. Bet kas gi čia?
KALIDORAS O kas?
PSEUDOLAS
Atrodo, raidės jau vaikų įsigeidė,
Kad lipa vienos ant kitų.
KALIDORAS Juokauji tu!
PSEUDOLAS
Gal tik Sibilė paskaitytų jas, dievaž,
O kitas — niekas neatpainios niekada.
KALIDORAS
Dar niekinsi, nemokša, dailutes raides
Dailios rankutės parašytame laiške!
PSEUDOLAS
Sakyk geriau, ar vištos turi gi rankas?
Čia vištos raštas.
KALIDORAS Įkyrus daraisi man!
Skaityk ar atiduok.
PSEUDOLAS Skaitysiu būtinai.
Sutelki dvasią.
KALIDORAS Kur jos imt?
PSEUDOLAS Pašauk — atskris.
KALIDORAS
Geriau tylėsiu, tu iš vaško ją iššauk[1]:
Tenai, nebe krūtinėj, mano nūn dvasia.
PSEUDOLAS
Matau aš tavo draugę.
KALIDORAS Kurgi ji, sakyk!

PSEUDOLAS
O štai laiškely išsitiesusi vaške.
KALIDORAS
O kad tave dievai...
PSEUDOLAS Laikytų sveiką vis!
KALIDORAS
Aš kaip žolelė vasarą trumpai buvau:
Staiga sužaliavau ir tuoj nuvytau vėl.
PSEUDOLAS
Tylėk, kol aš skaitysiu.
KALIDORAS Ko gi neskaitai?
PSEUDOLAS
„Fenikija per šias vaškuotas lenteles
Su ašarom ir drebančia širdim krūtinėj
Sveikatos linki Kalidorui mylimam
Ir prašo, kad ir jis linkėtų laimės jai".
KALIDORAS
Pražuvęs aš! Iš kur aš imsiu laimės tos
Nusiųsti jai?
PSEUDOLAS Kokios gi laimės?
KALIDORAS Sidabrinės.
PSEUDOLAS
Už medinius linkėjimus tu nori jai
Grąžinti sidabru[2]? Žiūrėki, ką darai!
KALIDORAS
Skaityk, skaityk! Iš laiško viskas aišku bus,
Dėl ko sidabro aš turiu greičiau surast.
PSEUDOLAS (*skaito*)
„Mergų pirklys mane į šalį tolimą
Už dvidešimtį minų, mano mylimas,
Vienam makedoniečiui kariui pardavė.
Penkiolika jau minų prieš išvykdamas
Karys jam davė, penkios liko dar skolos.
Paliko jis ir savo žiedo antspaudą
Su atvaizdu savu, įspaudęs jį vaške.
Kas šeimininkui tokį antspaudą atneš,
Su tuo jis ir išsiųs mane. Tam reikalui
Diena jau nustatyta — pirmos Dionisijos[3]".

KALIDORAS
O jos rytoj, ir pražūtis man ant kulnų,
Jei tu pagalbos nesuteiksi.
PSEUDOLAS Duok skaityt!
KALIDORAS
Prašau. Tau skaitant, rodos, pats su ja kalbuos.
Skaityk — maišyk saldybes man su kartėliu.
PSEUDOLAS (*skaito*)
„Sudieu mūs meilė ir mieli mylavimai,
Juokai, žaidimai, pabučiavimai karšti,
Tvirtam glėby sulipę kūnai mylintys,
Lūpelės švelnios ir kandimai švelnūs jų!
Sudieu papukai statūs, kur tu spausdavai!
Visų šių malonumų mudviem nebebus.
Ateina galas jiems, baiga ir pagyna,
Jei kokio nesurasim sau išganymo.
Aš sužinojau tai ir duodu žinią tau.
Dabar aš pamatysiu, kiek mane tu myli,
O kiek vaizduoji ir apsimeti. Sudieu!"
KALIDORAS
Kaip graudžiai parašyta, Pseudolai.
PSEUDOLAS Labai.
KALIDORAS
Ko neverki?
PSEUDOLAS Man pemzos akys, negaliu
Jų priprašyt ištrėkšt bent vieną ašarą.
KALIDORAS
Tai kaipgi taip?
PSEUDOLAS Sausakė mūsų giminė.
KALIDORAS
Padėt man nieko negali?
PSEUDOLAS O ką daryt?
KALIDORAS
Ak!
PSEUDOLAS Ak? „Ak" netaupyk, aš duosiu, kiek reikės.
KALIDORAS
Bėda! Negaunu pasiskolint pinigų.
PSEUDOLAS
Ak!

KALIDORAS O namie aš nė skatiko neturiu.
PSEUDOLAS Ak!
KALIDORAS
Rytoj jau nori mylimą išvežti.
PSEUDOLAS Ak!
KALIDORAS
Tu šitaip man pagelbsti?
PSEUDOLAS Duodu, ką turiu.
To gera mums kasdien pakanka šiuos namuos.
KALIDORAS
Tai galas šiandien man. Nejau tu negali
Nors drachmą duoti man, rytoj grąžinsiu ją.
PSEUDOLAS
Vargu! Nors duočiau užstato aš pats save.
O ką darysi su drachma?
KALIDORAS Gi virvę sau
Aš noriu pirkt.
PSEUDOLAS O kam tau virvė?
KALIDORAS Pasikart.
Nusprendžiau dar priešnakt išeiti į dausas.
PSEUDOLAS
O drachmą kas grąžins, jei tau paskolinsiu?
Turbūt dėl to tiktai tu nori pasikart,
Kad man nusuktum drachmą, jei aš duosiu tau?
KALIDORAS
Juk niekaip aš nebegalėsiu gyvas būt,
Jei mylimą atims ir išgabens kažkur.
PSEUDOLAS
Kvailuti, ko verki? Gyvensi!
KALIDORAS Kaip neverkt?
Sidabro nė skatiko šiandien neturiu
Ir nėr jokios vilties bent grašį gaut kur nors.
PSEUDOLAS
Kiek paskaityto laiško kalbą permanau —
Kad taip paverktum jai sidabro drachmomis!
O meilę rodyt ašarom kaip tu dabar —
Naudos tiek pat, kiek semti vandenį rėčiu.
Bet nebijok, aš neapleisiu mylinčio.
Tikiuos kur nors gražiu ar negražiu būdu

Pagalbą sidabrinę šiandien tau surast.
Iš kur ateis jinai, nemoku pasakyt.
Bet ji ateis: ne veltui truksi antakis[4].

KALIDORAS
O kadgi tavo žodžiai virstų greit darbais!

PSEUDOLAS
Jau metas tau žinot: kai aš kur pajudu —
Didžiausios vėtros kyla į visas puses.

KALIDORAS
Dabar jau mano lūkesčiai ir viltys — tu.

PSEUDOLAS
Ar bus gana, kad atkovosiu šiandien pat
Tau mergą arba duosiu minų dvidešimt?

KALIDORAS
Gana, tik padaryki.

PSEUDOLAS Minų reikalauk,
Kad būtum tikras, jog tesėsiu pažadą.
Pareikalauk, būk geras: knieti man žadėti.

KALIDORAS
Tai dvidešimt sidabro minų duosi man?

PSEUDOLAS
Gerai, aš duosiu, tik tu įkyrus nebūk
Ir, kad neginčytum, iš anksto pasakau:
Jei kito ko nebus — apmausiu tavo tėvą.

KALIDORAS
Tesaugo man tave dievai! Aš, kaip sūnus,
Jį mylintis, prašau — ir motiną apmauk!

PSEUDOLAS
Dėl to ramiausiai sau abiem akim miegok.

KALIDORAS
Ar ne abiem ausim?

PSEUDOLAS Įgrisę šie juokai.
Dabar, kad kas neginčytų, aš pranešu
Viešai visiems šiame štai susirinkime,
Bičiuliams ir draugams nūn įsakau griežtai:
Bijokitės ir netikėkit manimi.

KALIDORAS
Tss... tyliau!

PSEUDOLAS O kas yra?

KALIDORAS Merginų pirklio
Subraškėjo durys.
PSEUDOLAS Lai kaulai braška jam!
KALIDORAS
Ir pats jis tuoj išeis, tas žodlauža baisus.

II scena

Balijonas, vergai, mergos, Pseudolas, Kalidoras

BALIJONAS
Eikit lauk jūs, tinginiai! Kam jus laikyt, kam tokius pirkt?
Niekam niekada ir niekur doras darbas neis galvon,
Jei šio pavyzdžio neduosi — man jokios iš jų naudos.
(*Rodo bizūną*)
Asilų tokių lig šiolei dar neteko man regėt:
Nuo bizūno kieto kirčių taip atgrubę šonai jiems.
Grynas nuostolis juos lupti — vien bizūnas plyš nuo to.
Viena jiems galvoj: kai proga — plėški, vok, laikyk, turėk,
Grobki, gerk, paėsk, pabėki,—
Va ir visas darbas jų. Paliki vilką tu geriau
Saugoti avių ganykloj nekaip vienus juos namie.
Pažiūrėt geri atrodo, o išties labai sukti.
Jei įsakymo šio mano nesidėsite širdin,
Jeigu snaudę nesiliausit ir akių neprasitrinsit,
Taip rimbu aš jūsų šonus nurašysiu — bus margi.
Tokiais dar raštais nemirgės patiesalai kampaniški
Nei Aleksandrijos kilimai, išpuošti baisiais žvėrim[5].
Aš vakar jūsų kiekvienam juk po provinciją daviau[6],
Bet apsileidėliai gi jūs ir nedori iš prigimties,
Kasdien jums pareigą primint aš privalau rimbu.
Atgrasūs baisiai jūs visi: įveikiat rimbą ir mane.
Žiūrėk — ir daro, ko nereik! Tad įsikalkite galvon,
Ausim klausykit, ką sakau, šunsnukiai snukiais sukruštais:
Nebus tvirtesnis jūsų kailis už bizūną mano štai.
(*Muša*)
Ar skauda? Ne? Matau, ką reiškia šeimininko neklausyt!

Visi sustokit prieš mane ir įsidėkit, ką sakau.
Štai tu su puodu — bėk vandens, virėjui katilą pripilk,
O tu gi su kirviu — valdyk malkaskaldžių provinciją.
VERGAS
Kad kirvis atkirstas.
BALIJONAS Tegul! Ir jūs bizūno atkirsti,
Bet argi aš dėl to mažiau naudojuos jūsų paslaugom?
Tu — kad man namai blizgėtų! Darbą gavęs marš vidun!
Tu pagalvėlius padėki[7]. Tu mazgok ir dėk indus.
Kai iš forumo pareisiu[8], kad būt viskas paruošta,
Nušveista ir numazgota, iškepta, išspirginta.
Šiandien mano yra mat gimimo diena,
Ir ją turit atšvęst iškilmingai.
Taigi kumpiai tuojau ir paūdrė gardi
Vandeny kad man virtų, girdėjai?
Aš turėsiu aukštų ir garbingų svečių,
Lai jie mano, kad aš didžiaturtis,
O dabar jūs — vidun, ir tu sukis gyviau,
Kad virėjas atėjęs negaištų.
Aš pats į turgų dar nubėgsiu, užsakysiu kiek žuvies,
O tu, berneli, pažiūrėk, kad nepradurtų krepšio kas,
Arba palauk — aš užmiršau kai ką namie dar pasakyt.
Ei, moteriškės, girdite? Ir jums įsakymą turiu.
(*Atsigręžęs į namų pusę*)
Jus, kur leidžiate amželį malonumuos ir džiaugsmuos,
Pagarsėję plačiai draugės vyrų didžių,—
Aš jus šiandien visas išmėginsiu,
Kas gyvena tik sau ir tik pilvui savam,
Kaip prikimšt jį ir kaip pamiegoti.
Sužinosiu tuojau, ką į laisvę paleist
Ir kurią pardavimui paskirti.
Pasirūpinkit nūn, kad aš gaučiau apsčiai
Dovanų iš jus mylinčių vyrų.
Jeigu metų nauda šiandien man neįplauks —
Jūs rytoj jau gãtvinės būsit.
Šiandien, žinot gerai, man gimimo diena,
O kur tie, kam jūs esate mielos,
Kam jūs džiaugsmas gaivus ir gyvybė tikra,
Kam jūs bučkiai ir kitos saldybės?

Tegu kuopom visi man jie dovanas neš,
Prie manųjų namų surikiuoti.
Dėl ko auksą, rūbus ir ko reikia tik jums
Nešykštaudamas duodu kas dieną?
Jūs ruoša namuose man nelaimė viena:
Vien tykote vyno pasiurbti
Ir netrunkate jo sau pripildyt pilvus,
O man gerklę paliekate sausą.
Geriausia bus po vieną šaukti ir vardu ją pavadint,
Idant neginčytų kuri ir nesakytų man paskiau,
Jog nebuvau aš liepęs jai. Klausykit visos tad gerai.
Pirmoji tu, Hedilija. Draugauji su javų pirkliais,
Kurių namuos grūdų kalnai visur didžiausi pripilti,
Tegul priveš jie man javų, kad duonos metams ištisiems
Ir man, ir šeimai būt gana, kad taip paskęsčiau aš grūduos,
Jog miestas vardą man pakeistų ir vadinčiaus aš tuomet
Ne mergpirša Balijonu, o tik karalium Jasonu.
KALIDORAS
Tu girdi, kaip kalba niekšas? Ne per aukštas tonas jo?
PSEUDOLAS
Nežema ir jo niekšybė. Paklausykime, tylėk.
BALIJONAS
Eschrodora, tu klausyki: mėsininkai tau draugai;
Mergpiršų jie konkurentai: mums nešvarios priesaikos
Turi pelną nešt kas dieną, o jiems nešvari mėsa —
Jeigu trys kabliai skerdienos šiandien prikarti nebus,
Tai rytoj, žinok, ant kablio pakabinsiu aš tave,
Kaip ant jaučio Dirkę korė dievo sūnūs kitados[9].
Nūn kablys atstos tau jautį.
KALIDORAS Aš siuntu nuo jo kalbos.
PSEUDOLAS
Kaip pakenčia tokį žmogų
Atikos visuomenė?
Kurgi jie, kur tie jaunuoliai, iešką mergpiršos mergų?
Ko jie neskuba vaduoti nuo šitos opos žmonių?
Bet aš baisiai neprityręs
Ir net kvailas gal esu!
Kaip jie gali tai daryti,
Jei aistra paverčia juos

Šių prekiautojų vergais? Jie nedarys, ko šie nenori.
KALIDORAS
Tu nutilk!
PSEUDOLAS O kas?
KALIDORAS Klausyk ir man nepertrauk jo kalbos!
PSEUDOLAS
Aš tyliu.
KALIDORAS Tai ir tylėki, nekartok „tyliu, tyliu".
BALIJONAS
Ksistilide, įsidėki! Tavo priegulai alyvos
Aibę turi namuose.
Jeigu šiandien man aliejaus
Nepripils ožiakailių[10] —
Viešnamin tave nunešiu aš ožiakaily rytoj.
Ten tau patalas bus tokis, jog užmigt nebus kada:
Ten be atvangos... supraski,
Apie ką aš čia kalbu.
Taip, gyvate? Tau draugų, aliejuj skęstančių, yr tiek,
Bet ar šiandien atminei, kad broliui — vergui bent vienam
Būtų patepta galva[11]? Ir man pačiam tu valgymą
Ar riebų patieki? Žinau: aliejus — ne skanėstas tau.
Tu vynu atsigavi. Palauk.
Aš tave už viską griebsiu, jeigu nedarysi taip,
Kaip tau kalbama čionai.
Tau dabar, kuri už laisvę pinigus jau jau skaitai
Ir geriau derėtis moki nei, kas sutarta, mokėt,—
Tau, Fenikija, sakau — gerų jaunikių prievilui:
Jeigu šiandien viso dovio tau meilužiai nesuneš —
Ryt, Fenikija, tau kailį aš raudonai nurašau
Kaip tas purpuras fenikų ir — į viešnamį tave.

III scena

Kalidoras, Pseudolas, Balijonas

KALIDORAS
Ar girdi, ką jis kalba, Pseudol?
PSEUDOLAS Aš girdžiu

Ir į širdį deduos, šeimininke.
KALIDORAS
Ką patarsi jam duot, kad jis mano mielos
Iš tikrųjų kekše nepaverstų?
PSEUDOLAS
Tu per daug nesirūpink ir būki ramus:
Pasirūpinsiu aš už abudu.
Tarpu mūsų, matai, bičiulystė sena,
Viens kitam mudu linkime gera.
Tad nusiųsiu dabar per gimtadienį jam
Dovanų tinkamų ir gausingų.
KALIDORAS
Ką jam siųsti ruošies?
PSEUDOLAS Geriau sirk kuo kitu.
KALIDORAS
Bet...
PSEUDOLAS Joks „bet“!
KALIDORAS Aš kenčiu.
PSEUDOLAS Kietink širdį.
KALIDORAS
Negaliu.
PSEUDOLAS Prisiversk!
KALIDORAS Kaip galėčiau aš taip
Savo širdį priverst, kad paklustų?
PSEUDOLAS
Apie reikalą tu pagalvoki geriau
Ir nelaimėj širdies neklausyki.
KALIDORAS
Tauškalai! Negražu, jei mylėdamas kas
Nekvailiotų.
PSEUDOLAS Ir vėl tu tą patį?
KALIDORAS
Jeigu nieko nevertas aš tau, tai palik
Tu ramybėj mane.
PSEUDOLAS Leisk man eiti.
KALIDORAS
Ne, palauk gi, palauk! Aš darysiu dabar,
Kaip tu nori.
PSEUDOLAS Kalbi jau protingai.

BALIJONAS
Bėg diena. Nėr ko gaišt, mes žygiuojam, berniuk.
KALIDORAS
Jis nueis. Paprašyk, kad palauktų.
PSEUDOLAS
Ko skubi? Būk ramus.
KALIDORAS Tu nelauk, kol nueis.
BALIJONAS
Ko iš lėto velkies, nutrūktgalvi?
PSEUDOLAS
Ei naujagimi, palauki!
Tau sakau, naujagimi!
Ar, naujagimi, tu kurčias?
Į mus atsigręžki, nors tu užsiėmęs,
Palauk truputėlį, mes norime kreiptis.
BALIJONAS
Ko tau, įkyruoli? Pristojai gaišinti.
Matai, kad nespėju.
PSEUDOLAS Aš — buvęs bičiulis.
BALIJONAS
Kas buvo — jau miręs. Man reikia dar gyvo.
PSEUDOLAS
Pasipūtęs!
BALIJONAS Įkyrūnas!
KALIDORAS Pasivijęs sulaikyk!
BALIJONAS (*berniukui*) Eime!
PSEUDOLAS
Užeikim iš priekio.
BALIJONAS Eik sau po perkūnų!
PSEUDOLAS
Ir tau to linkėčiau!
BALIJONAS O aš — ir abiem jums.
Pagrįžki, berneli.
PSEUDOLAS Negalima kreiptis?
BALIJONAS
Na taip — aš nenoriu.
PSEUDOLAS Bet tavo gi labui!
BALIJONAS
Aš klausiu: man leisit praeiti?

PSEUDOLAS Sustok nors truputį!

BALIJONAS

Leisk!

KALIDORAS Klausyki, Balijonai!

BALIJONAS Kurčias aš tuščioms kalboms.

KALIDORAS

Daviau aš, kol buvo.

BALIJONAS Neprašom, kas duota.

KALIDORAS

Turėsiu — vėl duosiu.

BALIJONAS Atvesk, kai turėsi.

KALIDORAS

Vargas man! Kiek naudos išeikvojau tuščiai!
Tau nešiau ir daviau.

BALIJONAS Nebeaušink burnos!
Kvailas tu — nežinai: kas praėjo — negrįš.

PSEUDOLAS

Nors paklaustum, kas jis.

BALIJONAS Kas jis buvo — žinau.
O dabar kas yra, lai sau žinosi pats.
(*Berniukui*)
Na, žingsniuok!

PSEUDOLAS Negali, Balijonai, bentsyk
Tu pažvelgti į mus, kai nauda tau iš to?

BALIJONAS

Už šią kainą aš pažvelgsiu: jei Jupiteriui didžiam
Neščiau auką ir jau būtų mano rankose mėsa[12]
Ir tuo tarpu atsirastų proga pelno prigyvent —
Aš nelaukęs nieko mesčiau darbą dievišką šalin:
Aš prisiekiu — jis negali pelnui šventumu prilygt.

PSEUDOLAS

Niekais verčia jis dievus, kurių mes turime bijot.

BALIJONAS

Aš prakalbinsiu.— Būk sveikas, verge nelemčiausias tu!

PSEUDOLAS

Kad dievai tave mylėtų, linkime abu mes tau,
Arba, jei tu vertas šito,— skradžiai kad prasmegtumei.

BALIJONAS (*Kalidorui*)

Kaip laikaisi?

KALIDORAS Ak! Ir meilė, ir nepritekliai kartu.
BALIJONAS
Pagailėčiau, jei namus man išmaitintų pagaila.
PSEUDOLAS
Ai, koks tu, gerai mes žinom, nesipasakok per daug.
O ko reikia mums, žinai?
BALIJONAS Maždaug. Ir man labai nekas.
PSEUDOLAS
Tai tiesa. Bet kam mes šaukėm, paklausyki tu.
BALIJONAS Klausau.
Dėstyk man trumpai, ko nori: užsiėmęs aš dabar.
PSEUDOLAS
Sarmata jam, kad, žadėjęs sutartu laiku už mergą
Minų dvidešimt tau duoti, neatidavė lig šiol.
BALIJONAS
Pergyvent lengviau sarmatą nekaip apmaudą, žinok.
Sarmata, kad negrąžino, apmaudu, kad negavau.
PSEUDOLAS
Atiduos tikrai sukrapštęs, dieną kitą palūkėk.
Tik jis bijo, kad iš keršto neparduotum kartais jos.
BALIJONAS
Proga buvo: būt norėjęs — užmokėjęs būt seniai.
KALIDORAS
Neturėjau.
BALIJONAS Jei mylėtum, būtum gavęs paskolos,
Pas palūkininką ėjęs, didinęs palūkanas,
Ar nušvilpęs kaip iš tėvo.
PSEUDOLAS Vogt iš jo?! Besąžini!
Nė per klaidą nepatarsi tu dorai.
BALIJONAS Toks amatas.
KALIDORAS
Kaip nušvilpsiu aš iš tėvo? Senis atsargus begal.
O jei ir galėčiau, kliudo sūniški jausmai.
BALIJONAS Girdžiu.
Sūniškus jausmus myluoki, ne Fenikiją nakčia.
Sūniškus jausmus už meilę tu kur kas aukščiau statai,
Ir visi tau yr tėvai, kad neturi ko paprašyti
Truputėlio paskolos?
KALIDORAS Išnyko žodis paskola.

PSEUDOLAS
Ak tu! Kai nuo stalo girtas keliasi geradarys,
Reikalauja tuoj grąžinti ir nemoka niekam pats —
Darosi visi atsargūs ir nebetiki žmogum.
KALIDORAS
Vargas man, kad šiandien grašio niekur gauti negaliu:
Vargšas žūstu aš dėl meilės ir dėl pinigų stokos.
BALIJONAS
Tu skolon nupirk aliejaus ir už grynus jį parduok.
Štai ir pelnas: tau bežiūrint minų du šimtai yra!
KALIDORAS
Pražuvau! Mane papjaus pilnametystės nuostatas.
Bijo skolint man: toli dar dvidešimt tie penkeri.
BALIJONAS
Toks įstatymas ir mano: ir aš patikėt bijau.
PSEUDOLAS
Patikėti? Ar tau gaila, kad turėsi tiek naudos?
BALIJONAS
Vien tasai iš tikro myli, kas valioja duot ir duot.
O kai nebėra ko duoti — reikia baigti meiles jam.
KALIDORAS
Tau negaila?
BALIJONAS Tuščias eisi: žodžiai nežvanga skreite.
Tau linkiu — būk gyvas sveikas.
PSEUDOLAS Argi mirė jau jisai?
BALIJONAS
Kaip ten būtų, su šiais žodžiais man jis numirė tikrai.
Amžių baigia mylintysis, kai maldauja mergpiršą.
Pas mane gali kelt koją su skundu pasidabruotu,
Bet jei tu žliumbi kaip šiandien, kad nėra tau pinigų —
Pamotei eik pasiskųski.
PSEUDOLAS Už jo tėvo ištekėjai?
BALIJONAS
Sergėk dieve!
PSEUDOLAS Balijonai! Padaryk, kaip prašome.
Jei bijaisi juo tikėt — manim tikėki: aš poryt
Tau iš žemės ar iš marių pinigus išgriebsiu tuos.
BALIJONAS
Ką? Tikėt tavim?

PSEUDOLAS Kodėl gi ne?
BALIJONAS Tavim tikėt vis tiek
Kaip kabinti dešrą šuniui alkanajam po kaklu.
KALIDORAS
Šitaip tu už gerą širdį padėkoji man dabar?
BALIJONAS
O ko nori?
KALIDORAS Palūkėki kokį šešetą dienų,
Neparduok jos, nežudyki mylinčio žmogaus.
BALIJONAS Nurimk!
Mėnesius šešis palauksiu.
KALIDORAS Kokis geras tu žmogus!
BALIJONAS
Ar nenori, kad tave aš dar labiau pradžiuginčiau?
KALIDORAS
Kuo gi?
BALIJONAS Tuo, kad neparduodu aš visai Fenikijos.
KALIDORAS
Neparduodi?
BALIJONAS Ne.
KALIDORAS Aukas greičiau atveski, Pseudolai!
Eik, pakvieski skerdikus: aukosim šiam Jupiteriui.
Jis man šiandien galingesnis už aną Jupiterį.
BALIJONAS
Neik galvijų: man ėriukų žarnas paaukokite.
KALIDORAS
Ėriukus atvesk, ko stovi? Negirdi Jupiterio?
PSEUDOLAS
Tuoj bus čia! Už miesto vartų tik nubėgsiu dar pirmiau.
KALIDORAS
Ko gi ten?
PSEUDOLAS Parvesiu porą su žvangučiais odlupių,
Ir tegul du pundus rykščių jie guobinių atgabens,
Kad užtektų mums pagarbint šiandien šiam Jupiteriui.
BALIJONAS
Kad išpustum!
PSEUDOLAS Pats tu puski, mergpirša Jupiteri!
BALIJONAS (*Kalidorui*)

Yr ko laukt mirties tau mano.
KALIDORAS O kodėl?
BALIJONAS Aš tau sakiau:
Kol aš gyvas — štai prisiekiu: nė velniam tu netinki.
(*Pseudolui*)
Tau gi laukti jos nėr ko.
PSEUDOLAS Kodėl?
BALIJONAS Todėl, kad mirus man
Nebebus Atėnuose didesnio niekšo už tave.
KALIDORAS
Bet, dievaž, tu man sakyki, klausiu aš tave rimtai:
Ar iš tikro tu parduoti nežadi Fenikijos?
BALIJONAS
Žinoma, kad nežadu, nes jau seniai ją pardaviau.
KALIDORAS
Kaipgi tai?
BALIJONAS Be puošmenų, su josios viduriais visais.
KALIDORAS
Mano draugę pardavei?
BALIJONAS Dar kaip! Už minų dvidešimt.
KALIDORAS
Dvidešimt?
BALIJONAS Už penkissyk po keturias, jei taip geriau,
Ir karys makedonietis davė jau penkiolika.
KALIDORAS
Ką girdžiu?
BALIJONAS Kad tavo meilė jau pavirto sidabru.
KALIDORAS
Kaip drįsai?
BALIJONAS Aš taip norėjau. Mano buvo.
KALIDORAS Pseudolai,
Kalaviją duok!
PSEUDOLAS Kam reikia?
KALIDORAS Jį nudėsiu ir save!
PSEUDOLAS
Pats tu tik nusižudyki, jis padvės tuojau badu.
KALIDORAS
Ak tu, žodlauža prakeiktas, kokių žemėje nėra!

Neprisiekei, kad jos niekam neparduosi, be manęs?
BALIJONAS
Taip, prisiekiau.
KALIDORAS Žodžiais iškilmingais?
BALIJONAS Ir pasverdamas žodžius.
KALIDORAS
Ir sulaužei juos tu, niekše!
BALIJONAS Bet padėjau pinigus.
Nūn aš niekšas, bet panoriu — pinigus žarstau namie.
O tu doras, aiškios veislės — ir skatiko neturi.
KALIDORAS
Pseudolai, iš šono stoki ir velėk jį liežuviu.
PSEUDOLAS
Bus! Taip greit nebėgčiau niekad laisvės pirkt pas pretorių[13].
KALIDORAS
Duoki jam ir negailėki.
PSEUDOLAS Žodžiais prausiu aš tave,
Besarmati!
BALIJONAS Taip.
KALIDORAS Šunsnuki!
BALIJONAS Tai tiesa.
PSEUDOLAS Tu gyvuly!
BALIJONAS
Kaipgi ne?
KALIDORAS Kapų plėšike!
BALIJONAS Taip.
PSEUDOLAS Karuokli!
BALIJONAS Tai pieši!
KALIDORAS
Pardavike!
BALIJONAS Mano darbas.
PSEUDOLAS Žmogžudy!
BALIJONAS Sakyk daugiau.
KALIDORAS
Šventvagi tu!
BALIJONAS Nesiginsiu.
PSEUDOLAS Žodlauža!
BALIJONAS Sena giesmė.

KALIDORAS
Savavali!
BALIJONAS Taip.
PSEUDOLAS Jaunimo tvirkintojau!
BALIJONAS Ir baisus.
KALIDORAS
Tu vagie!
BALIJONAS Ba ba!
PSEUDOLAS Bėgly!
BALIJONAS Bom baks!
KALIDORAS Gribišiau!
BALIJONAS Tikras aš.
PSEUDOLAS
Apgavike tu!
KALIDORAS Šlykštyne!
PSEUDOLAS Mergpirša!
BALIJONAS Geri giedoriai.
KALIDORAS
Tėvą primušei ir močią.
BALIJONAS Aš juos užmušiau visai.
Dar geriau: nereiks penėti. Ar blogai aš padariau?
PSEUDOLAS
Į statinę kiaurą pilam mes žodžius — perniek nueis.
BALIJONAS
Ar dar turit ką sakyti?
KALIDORAS Įvarysi gėdą tau!
BALIJONAS
Tu mylėtojas netikęs tarsi tuščias riešutys.
Bet, nors daugel nešvankybių prikalbėjot judu man,—
Jeigu šiandien neatneš man minų tų penkių karys
(Šiandien mat grąžinti skolai buvo paskirta diena) —
Jeigu neatneš, atliksiu savo priedermę tuomet.
KALIDORAS
Kokią?
BALIJONAS Pinigus man duodi — ir aš laužau žodį jam.
Štai ta priedermė. Bus laiko — pasakysiu tau daugiau.
O be grašio tai tu veltui ieškai mano pagailos.
Savo pasakiau, dabar tu pats galvoki, ką daryt.

KALIDORAS
Tu pabėgi?
BALIJONAS Baisiai daug man reikalų.
(*Nueina*)
PSEUDOLAS Bus dar daugiau.—
Jei dievai manęs ir žmonės neapleis — jis mano jau.
Aš nuskusiu jį, kaip žuvį kad virėjas nuskuta.
O dabar tu, Kalidorai, man pagelbėk.
KALIDORAS Kuo galiu?
PSEUDOLAS
Miestą aš apgulti noriu ir dar šiandien jį paimt,
Ir dėl to man reik žmogyno sukto, atsargaus, buklaus,
Kurs, įsakymus kai vykdys, nedausiotų kaip sapne.
KALIDORAS
Bet sakyk, ką tu darysi?
PSEUDOLAS Sužinosi, neskubėk,
Kad nereiktų man kartoti. Pasaka ir taip ilga.
KALIDORAS
Pastaba visai teisinga.
PSEUDOLAS Eik, greičiau ieškok žmogaus!
KALIDORAS
Taip! Draugus šimtais skaičiuoji, bet ištikimų nedaug.
PSEUDOLAS
Nėr ko aiškint. Per du sietu perleisk juos visus pirma,
Vieną išsirink iš pulko, bet kad būtų tikras tau.
KALIDORAS
Tuoj bus tokis.
PSEUDOLAS Ar tu eisi? Nėr ko gaišt tuščiom kalbom.

Kalidoras nueina

IV scena

Pseudolas

PSEUDOLAS
Nuėjo jis. Tu vienas, Pseudolai, likai.
Ką nūn darysi? Nešykštėjai pažadų
Tu šeimininko sūnui. Kaip su jais?

Nei plano, kaip pagelbėt jam, nesumečiau,
Nei pinigų turiu, nei ką daryti, nežinau.
Nei metmenis ant ko pradėti man vyniot,
Nei galo nematau, kur baigsis ataudai.
Taip tik poetas ima rankon lenteles
Ir pats nežino dar, ką reiks į jas rašyt.
Bet greit suranda, ko pasaulyje nėra,
Ir savo išmones paverčia jis tiesa.
Ir aš poetas būsiu: nėr pasaulyje
Tų dvidešimties minų, bet surasiu jas.
Aš ir pirmiau esu žadėjęs jam jas duot
Ir meškerę į savo senį taikiaus mest.
Bet jis laiku suuodė kažkuriuo būdu.
Tačiau liežuvį reikia man prikąst dabar.
Matau, Simonas, šeimininkas, eina ten
Ir jo kaimynas Kalifonas paskui jį.
Iš seno kapo šio aš minų dvidešimt
Iškasiu šeimininko sūnui šiandien pat.
Tuo tarpu aš paeisiu truputį šalin,
Kad būtų patogiau klausytis jų kalbos.

V scena

Simonas, Kalifonas, Pseudolas

SIMONAS
Jei iš švaistūnų ar iš pasileidėlių
Diktatorių kas skirtų šiandien Atikos
Atėnuose — tai galvą aš galiu guldyt,
Kad niekas nepralenktų manojo sūnaus.
Apie jį vieną miestas nūn ir tekalba:
Jis draugę norintis išpirkt ir ieškantis,
Kur gauti pinigų. Tai sako man kiti,
Bet ir aš pats jutau, kvepėjo tuo,
Tik neparodžiau.
PSEUDOLAS (*sau*) Skęsta jau tasai sūnus.
Sužlugo reikalas, pakibo mūs planai.
Kur aš norėjau piniginei peno eit

Ieškoti, kelią ten užkirto nelauktai,
Užuodė — ir grobikams grobio nebėra.

KALIFONAS
Turėčiau valią aš — iškarčiau tuos visus,
Kas džiaugiasi, nugirdęs svetimas kaltes,
Liežuviai kam ilgi ir ausys pasalios.
O tai, ką apie sūnų pasakoja tau,
Kad jis per meilę tykąs tavo pinigų,—
Likimas leis — matysi: grynas melas bus.
O jeigu ir tiesa, tai kas čia nuostabaus,
Kas nauja čia, kad jaunas vyras išperka
Mergaitę savo, jeigu myli ją tikrai.
Dabar taip priimta.

PSEUDOLAS (*sau*) Na ir šaunus tas senis!

SIMONAS
Ne nauja tai, bet nebe man.

KALIFONAS Be reikalo!
Ar nedarytum pats taip, jaunas būdamas?
Pats tėvas turi doras būt, jei reikalauja,
Kad jo sūnus doresnis būtų dar už jį.
O tu kiek prašvaistei, kiek meilių perleidai —
Didžiausiai miniai vyrų gali to pakakt.
Ko nūn stebies, jei tėvu pasekė sūnus?

PSEUDOLAS (*sau*)
O Dzeuse! Kaip nedaug tokių gerų žmonių!
Tik toks turėtų tėvas būti su sūnum.

SIMONAS
Kas kalba čia? A! Mano vergas Pseudolas!
Ištvirkdė sūnų man, jis visko čia galva.
Jis vadas, jis vadovas, jam dabar mielai
Nunerčiau kailį.

KALIFONAS Kas per beprotystė čia?
Tuojau pykčiu pašokti! Būtų daug geriau
Prašnekint žodžiais maloniais ir jį iškvosti,
Teisybė tai ar ne, ką pasakoja tau.
Tu būk ramus bėdoj — tik pusė liks bėdos.

SIMONAS
Na ką gi, paklausysiu.

PSEUDOLAS Eina į tave,
Galvok, ką seniui tu sakysi, Pseudolai.
Linkėk sveikatos šeimininkui tu pirmiau,
Paskui, kas liks nuo jo, kaimynui atiduok.

SIMONAS
Na, sveikas! Ką čia veikiam?

PSEUDOLAS Šiaip sau stovim vietoj.

SIMONAS (*Kalifonui*)
Pažvelk, štai išvaizda žmogaus! Karališka!

KALIFONAS
Taip stovi tikras savimi, kiek suprantu.

PSEUDOLAS
Teisingas vergas, be kaltės — kodėl nebūt
Jam išdidžiam, juoba prieš šeimininką?

KALIFONAS
Kai ko tave norėjau klaust, ko patys mes
Gerai nežinom — mėklinam kaip pro miglas.

SIMONAS
Užglušins žodžiais jis tave, privers galvot,
Kad ne su Pseudolu — su Sokratu kalbi.

PSEUDOLAS
Palauk, seniai matau, kad niekini mane,
Gerai žinau, kad aš nepatikimas tau,
Tu nori niekšo iš manęs, aš būsiu doras.

SIMONAS
Ausų duris atsikrapštyki, Pseudolai,
Kad mano žodžiai nukeliautų, kur turės.

PSEUDOLAS
Sakyk, ką nori, nors pykstu aš ant tavęs.

SIMONAS
Pyksti tu ant manęs, ant šeimininko vergas?

PSEUDOLAS
O kas čia nuostabaus?

SIMONAS Dievaž, jei tu pyksti,
Man reikia sergėtis, gali nupliekt mane,
Tik gal kaip nors kitaip, nei pliekiu aš tave.
Kaip tu manai?

KALIFONAS Jis turi pykti ant tavęs,
Kad per mažai tu juo tiki.

SIMONAS Tegu papyksta,
O kad nepadarytų ko, aš saugosiuos.
(*Pseudolui*)
Ko klausiu, ką dėl to sakai?
PSEUDOLAS Ko nori, klausk.
Žinosiu ką — kaip Delfuos gausi atsaką.
SIMONAS
Apsigalvok ir, ką žadėjai, nepamiršk.
Sakyk teisybę: ar tikrai fleitistę myli
Sūnelis mūs?
PSEUDOLAS Tikrai.
SIMONAS Ir nori ją išpirkt?
PSEUDOLAS
Ir tai tikrai.
SIMONAS Tiesa, kad minų dvidešimt
Tu nedorais keliais ir gudrumu suktu
Ruošiesi iš manęs ištraukt?
PSEUDOLAS Aš? Iš tavęs?
SIMONAS
Ir sūnui atiduot, kad jis išpirktų tą?
Prisipažink: ir tai tikrai?
PSEUDOLAS Ir tai tikrai.
KALIFONAS
Prisipažįsta.
SIMONAS Nesakiau aš andai tau?
KALIFONAS
Atsimenu.
SIMONAS Jei tu žinojai jau seniai,
Kodėl slėpei tai nuo manęs? Sakyk dabar,
Ko man tu nedavei žinot?
PSEUDOLAS Galiu sakyt:
Aš nenorėjau blogo papročio įvest
Ir vergas šeimininkui šeimininką skųst.
SIMONAS
Prie girnų jį tuojau galvotrūkčiais nugrūst!
KALIFONAS
Kokia, Simonai, čia kaltybė jo?
SIMONAS Baisi!

PSEUDOLAS
Palauk, aš pats čia sugebėsiu, Kalifon.
Kaltė yra. Bet pagalvoki tu patsai,
Kodėl turėjau aš tylėti dėl sūnaus —
Žinojau: tarstelsiu — prie girnų tuoj mane.
SIMONAS
Manęs tu nežinojai, jog — prie girnų tuoj,
Kada tylėjai?
PSEUDOLAS Taip.
SIMONAS Dėl ko gi nesakei?
PSEUDOLAS
Kad ši bėda arti, o toji atokiau,
Šita ant nosies jau, anai dar bus diena.
SIMONAS
Tai ką darysit nūn? Prie mano pinigų
Dabar nebeprieisit: pajutau laiku
Ir, kad neduotų niekas, pasakiau visiems.
PSEUDOLAS
Ir nieko, dievaži, ir neprašysiu aš,
Kol gyvas būsi, pinigų man duosi pats,
Paimsiu iš tavęs.
SIMONAS Paimsi?
PSEUDOLAS Žinoma!
SIMONAS
Išmušk man akį, jeigu duosiu.
PSEUDOLAS Duosi man!
Sakau, manęs tu pasisergėk.
SIMONAS Aš žinau:
Jei man nudžiausi, bus stebuklas didelis.
PSEUDOLAS
Ir bus.
SIMONAS O jeigu nenudžiausi?
PSEUDOLAS Rykščių duok.
O kas, jei aš nudžiausiu?
SIMONAS Dėl Jupiterio:
Gyvensi amžių nebaustas.
PSEUDOLAS Tik atsimink!
SIMONAS
Kaip negalėsiu išsisaugot, kai sakai?

PSEUDOLAS
Sakau — tu saugokis, žiūrėk ir saugokis.
Ir vis dėlto patsai tu savo rankomis
Tikrai man atiduosi šiandien pinigus.
KALIFONAS
Dievaž, vikruolis koks, jei žodį ištesės!
PSEUDOLAS
Sau vergu išsivesk mane, jei netesiu.
SIMONAS
Kokia puiki kalba! Jau nebe mano tu.
PSEUDOLAS
Jei nori, dar daugiau nustebinsiu aš jus.
KALIFONAS
Labai! Tavęs klausytis malonumas man.
SIMONAS
Žinia, smagu klausyti tavo plepalų.
PSEUDOLAS
Šią kovą su tavim kovosiu aš paskiau.
Dabar kiton, dar šlovingesnėn, noriu stot.
SIMONAS
Kokion kiton?
PSEUDOLAS Gi su kaimynu mergpirša.
Aš nedorais keliais ir gudrumu suktu
Fleitistę, dėl kurios sūnus kaip be galvos,
Gražiai iš jo išvesiu. Iki vakaro
Dar šiandien viena tau ir kita baigta bus.
SIMONAS
Na, jeigu padarysi visa, kaip žadi,—
Šaunesnis būsi ir už Agatoklį tu[14].
O jeigu nepavyks, tuomet be žodžio jau
Prie girnų tuoj tave?
PSEUDOLAS Ne vienai dienai tik,
Dievaž — visam gyvenimui. O jei pavyks,
Tu duosi pinigų tuomet dėl mergpiršos
Gera valia?
KALIFONAS Teisingai prašo Pseudolas.
Sakyk jam „duosiu“.
SIMONAS Bet palauk, ar tu žinai,
Kas man atėjo dar į galvą, Kalifonai?

O jeigu jie abudu taip susitarė
Ir veikia, sugalvoję klastą, nūn išvien,
Kad man nušvilptų pinigus?
PSEUDOLAS Jei ryžčiaus tam,
Ar bus didesnis už mane akiplėša?
Žinai, Simonai: jeigu mes susitarėm
Ir kokius nors planus sudarėme dėl to —
Kaip nendre knygoje kad rašome raides,
Taip rykštėmis mane tu visą išrašyk.
SIMONAS
Paskelbki žaidimus dabar, jei nori taip.
PSEUDOLAS
Šią dieną, Kalifonai, jau paskirk tu man
Ir reikalais kitais dabar neužsiimk.
KALIFONAS
Į kaimą reiks man eiti, vakar ketinau.
PSEUDOLAS
O šiandien tu sugriauk, kur pastatei, pilis.
KALIFONAS
Tikrai nebeisiu: priežastis, matai, rimta —
Žaidimų tavo noriu pažiūrėt ir aš.
Ir jei matysiu, kad žadėtų pinigų
Jis tau neduoda, tai geriau jau duosiu pats.
SIMONAS
Aš žodžio nemainau.
PSEUDOLAS O jei neduosi tu,
Pakelsiu triukšmą ir per jėgą versiu duot.
O jūs tuo tarpu slinkite ramiai namo
Ir ten paruoškit vietą mano išmonėms.
KALIFONAS
Aš tavo paslaugoms.
PSEUDOLAS Bet visąlaik, žiūrėk,
Man būk namie.
KALIFONAS Aš pasiruošęs dėl tavęs.
(*Nueina*)
SIMONAS
O aš į forumą, tuoj grįšiu.
(*Nueina*)
PSEUDOLAS Tik nedelsk!

(*Žiūrovams*)
Aš įtariu, kad jūs įtarsite mane,
Jog tokį žygdarbį aš pažadėjau
Tik jums palinksminti komedijos metu,
O pažadą įvykdyti — nė motais man.
Aš žodžio nemainysiu ir užtikrinu,
Kad aš dar nežinau, kaip padarysiu tai,
Bet padarysiu. Kas į sceną drįsta eit,
Parodyt turi ką nors nauja ir naujai.
Nestengia — teužleidžia vietą galinčiam.
Dabar man reikia truputį namo pareit,
Kol suvarysiu į vietas visus vylius.
Išeisiu tuoj, ir gaišti jums ilgai nereiks.
Tuo tarpu jus palinksminti galės fleitistas.

ANTRAS VEIKSMAS

I scena

Pseudolas

PSEUDOLAS
O Jupiteri! Ką aš tiktai bedarau,
Pasibaigia man viskas laimingai.
Nenešioju širdy aš planų, dėl kurių
Man dvejot ir bijoti reikėtų.
Ir kvailystė baisi patikėti žygius
Drąsumo neturinčiai širdžiai.
Tuo sklandžiau eis reikalas,
Kuo jį rimtesniu laikysi. Aš va sutelkiau širdy
Dvasios pajėgas visas,
Dvigubai, trigubai apgavysčių, klastų,
Idant, kai išeisiu į kovą,
Narsa garbingųjų tėvų pasikliaudams
Ir savo jėgom bei gudrybe vylinga,
Validčiau įveikti ir šarvus nuplėšti

Visų mano priešų suktybėms piktoms.
Balijoną, šitą bendrą priešą man ir jums visiems,
Tuoj paklosiu iš balistos, tik jūs budrūs būkite.
Šitą miestą aš apgulęs šiandien pat turiu paimt.
Savo legionus atsivesiu aš čia,
Užkariausiu — lengviau bus piliečiams.
O po to aš tuojau su savaisiais pulkais
Prieš šią seną tvirtovę patrauksiu.
Ten save ir visus savo žygių draugus
Aš užversiu grobiu ligi kaklo.
Tegu žino visi, kad aš gimęs esu
Išvaikyt ir išgąsdinti priešams.
Štai kokių tėvų aš ainis, žygiai man tokie skirti,
Jog ilgai po manęs dar skambės jų šlovė.—
Bet ką ten aš matau, kas ateina man prieš,
Nepažįstamas mano akims?
Įdomu sužinot, ką su kardu jis veiks,
Ir todėl aš į pasalą stosiu.

II scena

Harpagas, Pseudolas

HARPAGAS
Va šios vietos turbūt, šis kvartalas ir bus,
Kur nurodė man šeimininkas,
Jei gerai aš savom apskaičiuoju akim,
Kaip man sakė karys, šeimininkas.
Septintuosiuos namuos nuo vartų kairėj
Tas mergpirša turi gyventi.
Aš jam antspaudą šį pristatyti turiu
Ir sidabrą. Kad taip kas galėtų
Pasakyti tikrai ar parodyti man,
Kur tas Balijonas gyvena.

PSEUDOLAS
Tss... Palūkėki!
Bus jis mano tuojau, šis ateivis žmogus,
Jei dievai man pagelbės ir žmonės.
Naujo plano man reikia dabar,

Naujas pragumas priešais mane.
Jį turiu panaudot aš už viską pirmiau,
Ką pradėjau — į šalį tuoj visa,
Ir šis kario pas mus pasiųstasis vajys
Apdorotas bus mano kaip reikiant.

HARPAGAS
Į duris pabaladosiu ir ką nors pašauksiu lauk.

PSEUDOLAS
Vis tasia, kas tu per vienas, bet gali nė nesibelst:
Durų sargas ir gynėjas išėjau į lauką pats.

HARPAGAS
Balijonas tu gal būsi?

PSEUDOLAS Ne, aš Pabalijonis.

HARPAGAS
Ką tai reiškia?

PSEUDOLAS Gaunu, duodu — ūkvedys esu namuos.

HARPAGAS
Tu kas — tarnas?

PSEUDOLAS Še kad nori! Aš tarnus visus tvarkau!

HARPAGAS
Tai laisvasis tu ar vergas?

PSEUDOLAS Vergas tebesu kol kas.

HARPAGAS
Ir matyti: neatrodai vertas būt laisvu žmogum.

PSEUDOLAS
Į save pažvelgt nenori, užgauliodamas kitus?

HARPAGAS (*sau*)
Tai žmogus turbūt netikęs.

PSEUDOLAS (*taip pat*) Myli dar mane dievai
Ir globoja: štai priekalas — kalk dabar ant jo klastas!

HARPAGAS
Ką jis burba?

PSEUDOLAS Ką sakai, jaunuoli, tu?

HARPAGAS Ko reikia tau?

PSEUDOLAS
Tu vajys gal būsi, siųstas makedono kario to?
Gal jo vergas? Jis mat pirko moteriškę čia iš mūs,
Dalį minų sumokėjo šeimininkui mergpiršai,
O penkias skolingas liko.

HARPAGAS Taip, tai aš. Bet kaip mane
Tu pažįsti? Kur matei ir kur kalbėjai? Aš lig šiol
Dar nesu Atėnuos buvęs ir kaip gyvas niekados
Savo akimis lig šiandien neregėjau dar tavęs.
PSEUDOLAS
Man atrodai iš tenai tu. Išvažiuodamas kaip šiandien
Sakė skolą sumokėsiąs, bet neatsiuntė kol kas.
HARPAGAS
Siunčia.
PSEUDOLAS Atvežei?
HARPAGAS O kaipgi.
PSEUDOLAS Tai ir duok, ko tu bijai?
HARPAGAS
Duoti? Tau?
PSEUDOLAS O kam kitam gi? Šeimininko sąskaitas
Aš vedu, tik mano rankoj pajamos ir išlaidos.
HARPAGAS
Nors Jupiterio galingo būtum iždininkas tu,
Aš neduosiu nė skatiko.
PSEUDOLAS Nusičiaudėt nesuspėsi —
Ir bus atrištas kapšys.
HARPAGAS Aš jį užrišiu dar stipriau.
PSEUDOLAS
Atsirado! Koks išminčius! Jis man šlovę plėš, matai!
Tarsi tūkstančiai nebūtų patikėti man vienam.
HARPAGAS
Gali būt, kiti gal tiki, bet aš netikiu nė kiek.
PSEUDOLAS
Taip sakai, lyg aš norėčiau nūn tiesiog tave apmaut.
HARPAGAS
O tu pats sakai gan aiškiai, kad aš įtariu tave.
O kuo būsi tu vardu?
PSEUDOLAS (*sau*) Sakysiuos Siru: mergpirša
Vergą turi tuo vardu.— Aš Siras.
HARPAGAS Siras?
PSEUDOLAS Vardas toks.
HARPAGAS
Priplepėjom. Jei namie jūs šeimininkas, pavadink:
Užduotį atlikt aš noriu.

PSEUDOLAS Vis tasia, kuo tu vardu,
Jei jis būtų — pavadinčiau. Bet jei atiduotum man —
Būtų dar tikriau kaip jam.
HARPAGAS Bet tu, geradari, žinok:
Išmokėt — ne numokėti šeimininkas davė man.
O tave drugys jau krečia, aš matau iš viso ko,
Kad nagų įkišt negauni tu į mano makį nūn.
Grašgalio neduosiu niekam — Balijonui tik pačiam.
PSEUDOLAS
Bet jis užimtas šiuo tarpu: eina jo byla teisme.
HARPAGAS
Ir tepadeda dievai! O kai tikrai jis bus namie,
Aš ateisiu vėl. Tik laišką tu paimk ir jam įteik.
Čia yr antspaudas su ženklu, sutarčia dėl tos mergos.
PSEUDOLAS
Aš žinau: kas pinigus atneš mums ir jo antspaudą
Su paveikslu, tam merginą turim duoti išsivežt.
Antspaudą ir mums paliko.
HARPAGAS Tai tu reikalą žinai.
PSEUDOLAS
Kaipgi nežinosiu!
HARPAGAS Laišką tik paduok tu jam.
PSEUDOLAS Gerai.
O kas būsi?
HARPAGAS Harpagas aš.
PSEUDOLAS Harpagas tu? Tai kablys?
Kablio aš vidun neleisiu. Dar nudžiausi mums ką nors.
HARPAGAS
Priešus aš ištraukiu gyvus iš gretų — tai vardas toks.
PSEUDOLAS
Iš namų tikriau ištrauki radęs varinius indus.
HARPAGAS
Ne jau, ne! Žinai ko, Sirai, aš prašysiu.
PSEUDOLAS Tai sakyk.
HARPAGAS
Nūn einu už miesto vartų aš į smuklę trečiąją,
Kur sustojau pas Christidę, šlubą, storą kaip bačka.
PSEUDOLAS
Tai ko nori?

HARPAGAS Šeimininkas kai sugrįš, duok žinią man.
PSEUDOLAS
Dėl tavęs su mielu noru.
HARPAGAS Nusipliekiau aš kely,
Pasilsėsiu.
PSEUDOLAS Išmintingai! Reikia čia pagirt tave.
Bet žiūrėk: kai aš nueisiu, kad nereiktų man ieškot.
HARPAGAS
Papietausiu aš ir gulsiu.
PSEUDOLAS Tai gerai, gali sau eit.
HARPAGAS
Ką daugiau?
PSEUDOLAS Keliauk ir gulki.
HARPAGAS Aš einu.
PSEUDOLAS Tik, Harpagai,
Jai paliepk gerai užkloti: sveika tau išprakaituot.

III scena

Pseudolas

PSEUDOLAS
O dievai nemirtingieji! Jis išgelbėjo mane
Ir iš šunkelių į kelią man padėjo prisikast.
Ir pati geroji Laimė negalėjo taip laiku
Aplankyt manęs, kaip šitas laiškas kad aplankė nūn.
Ko man reikia, rasiu viską juk šiame gausos rage:
Čia ir klastos, ir suktybės, ir apgaulė čia visa,
Čia sidabras, čia ir meilė šeimininko sūnui bus.
Nūn galėsiu aš didžiuotis savo proto išmone.
Ką daryti, kad paglemžčiau moterį iš mergpiršos,
Viskas paruošta jau buvo, surikiuota, kaip širdis
Pageidavo, viskas tikra, bet regėsi — taip išeis:
Šimto mokyčiausių vyrų planą sumuša viena
Laimės deivė. Ir teisybė: kiek kas Laime kliaunasi,
Tiek ir laimi, ir išminčium jį vadiname visi.
Kam sumanymas pavyko, tą protingu žmogumi
Tuoj paskelbiam, o kam koja kiek paslydo — tas kvailys.

Nesijaučiam esą paikšos, baisiai ko geidaudami,
Tarsi stengtume žinoti, kas tikrai naudinga mųms.
Tikrą turtą mes pražiopsom, siekdami netikrojo,
Ir taip vargstame ir kenčiam, kolei atslenka mirtis.
Bet gana filosofuoti, jau per daug ilgai plepu.
O dievai nemirtingieji! Tarsi auksas juk brangus
Mano melas, staigiai šovęs man į galvą neseniai,
Jogei mergpiršos aš vergas. O dabar su laišku šiuo
Tris apšausiu: šeimininką, mergpiršą ir vajį tą.
Kaip puiku! Sėkmė po sėkmei! Sklandžiai viskas vyksta man.
Šit ateina Kalidoras ir kažkoks žmogus su juo.

IV scena

Kalidoras, Charinas, Pseudolas

KALIDORAS
Kas saldu ir kas kartu — jau viską pasakiau aš tau.
Meilę nūn žinai ir kančią, ir ko trūksta man labai.
CHARINAS
Viską atmenu, tik sakai, ką turėčiau aš daryt.
KALIDORAS
Žmogų gerą ir apsukrų atsivest įsakė man
Pseudolas.
CHARINAS O tu įvykdei jo įsakymą dorai:
Draugą sau vedies, ir gerą. Bet tas Pseudolas tai man
Negirdėtas.
KALIDORAS Toks šaunuolis. Jis kaip išradėjas man.
Tvirtino jis padarysiąs visa, ką aš tau sakiau.
PSEUDOLAS
Kreipsiuos aš į jį didingai.
KALIDORAS O kieno čia balsas?
PSEUDOLAS O!
O! Tave šaukiu, valdove, Pseudolo tu viešpatie!
Skelbiu trigubą tau džiaugsmą, triskart patrigubintą,
Tavo triskart užtarnautą, kur iš mulkių trejeto
Išpešiau aš per apgaulę, per suktybę ir klastas
Ir šiame mažam laiškely atnešiau po antspaudu.

KALIDORAS
Štai jis.
CHARINAS Tikras tragikas, žaltys.
PSEUDOLAS Tu prie manęs artyn
Žingsnį ženk ir drąsiai ranką į išganymą ištiesk.
KALIDORAS
Ar Išganymu, ar Viltim — kaip vadinti man tave?
PSEUDOLAS
Taip ir taip.
CHARINAS Sveiki abu! Bet kas įvyko?
PSEUDOLAS Ko bijai?
KALIDORAS
Atnešiau.
PSEUDOLAS Ką atnešei?
KALIDORAS Sakyt norėjau — atvedžiau.
PSEUDOLAS
Kas gi jis?
KALIDORAS Tai Charinas.
PSEUDOLAS O! Kaip puiku, kad Charinas!
CHARINAS
Kuo galiu naudingas būti? Drąsiai įsakyki man.
PSEUDOLAS
Dėkui, mielas Charinai. Nenorim varginti tavęs.
CHARINAS
Varginti? Man jokio vargo.
PSEUDOLAS Tai pabūki čia pas mus.
KALIDORAS
Kas čia tokio?
PSEUDOLAS Ogi laišką pačiupau su antspaudu.
KALIDORAS
Antspaudu? Kieno?
PSEUDOLAS Iš kario atnešė va neseniai
Vergas laišką ir sidabro tas penkias minas skolos
Ir paprašė tavo draugės, bet nušluosčiau nosį jam..
KALIDORAS
Kaipgi taip?
PSEUDOLAS Žiūrovams mūsų rodoma komedija,
O jie buvo čia ir žino. Jums paseksiu aš paskiau.

KALIDORAS
Ką gi mes dabar darysim?
PSEUDOLAS Šiandien mylimąją tu
Spausi laisvą glėbyje.
KALIDORAS Ar aš?
PSEUDOLAS Sakau gi, kad tu pats,
Jei tik šitai galvai šiandien gyvai lemta bus išlikt
Ir jei duosite man žmogų.
CHARINAS Kokį?
PSEUDOLAS Visko mačiusį,
Suktą ir labai sumanų, kurs, tik žodį veptelėk —
Pats tuojau suvoktų visa, ką ir kaip daryt toliau,
Ir kurs buvo retas svečias šiuos namuos.
CHARINAS O vergas tau
Bus gerai?
PSEUDOLAS Daug sykių dar geriau negu laisvasis koks.
CHARINAS
Rodos, aš galėsiu duot labai nuovokų žmogų tau,
Kurs nuo tėvo iš Karisto atvažiavo neseniai[15]
Ir dar niekur neiškišo savo nosies iš namų,
Ir Atėnuose nebuvo jis lig vakar pat dienos.
PSEUDOLAS
Puikumėlis! Bet dar reikia paskolos penkių man minų.
Šiandien pat jas atiduosiu, nes jo tėvas skalnas man.
CHARINAS
Duosiu aš, nebeieškoki.
PSEUDOLAS Tai man auksas, ne žmogus!
Reiks dar skraistės, skrybėlės ir kalavijo.
CHARINAS Viskas bus.
PSEUDOLAS
O dievai! Ne Charinas tai, o gausybės ragas pats!
O tas vergas iš Karisto ar tikrai toks įkvėptas?
CHARINAS
O tai kaipgi! Tikru ožiu kvepia jis iš pažastų.
PSEUDOLAS
Ir turbūt jisai nešioja su rankovėm tuniką,
O krūtinėj turi acto?
CHARINAS Ir net tokio dar rūgštaus.

PSEUDOLAS
O jei reiks, jisai ar turi kuo pasaldyt?
CHARINAS Nėr ko klaust!
Ir medaus, ir vyno sulčių, ir visokių antpilų.
Turbūt krautuvę įsteigti jis galvoja kada nors.
PSEUDOLAS
Kaip gerai! Mane nutrauki, Charinai, vis liežuviu.
Betgi kuo vardu tas vergas?
CHARINAS Jis — Beždžionis, Simija.
PSEUDOLAS
O bėdoj jis moka suktis?
CHARINAS Jam vilkutis neprilygs.
PSEUDOLAS
Ir liežuvis geras jo?
CHARINAS Ne sykį pikta surezgė.
PSEUDOLAS
O kai aiškiai jį nutvers?
CHARINAS Lengvai kaip ungurys išsmuks.
PSEUDOLAS
Viską žinąs?
CHARINAS Ir rinkimuos nieks aiškiau nepasakys[16].
PSEUDOLAS
Vyras doras, kaip girdėjau.
CHARINAS Dar pridėsiu: tu žinok —
Žvilgtels į tave ir sako, ko norėsi tu iš jo.
Bet ką veiksi tu su juo?
PSEUDOLAS Va! Perrengsiu aš jį tuojau,
Ir jis bus to kario vergas ir klusnus pasiuntinys,
Laišką ir penkias minas aš duosiu mergpiršai nunešt
Ir merginą mums atvesti. Štai ir pasaka visa.
O kaip visa tai daryti, pasakysiu jam pačiam.
KALIDORAS
Tai ko stovime dabar čia?
PSEUDOLAS Jūs apvilkit jį tuojau
Ir atveskit pas Eschiną, pinigų mainytoją.
Paskubėkit.
KALIDORAS Mes pralenksim ir tave.
PSEUDOLAS Tai skuoskite.

Kalidoras ir Charinas išeina

Kas man kėlė abejonę, kuo netikras dar buvau,
Liko aišku, nusiblaivė, dingo drumzlės iš širdies.
Nūn galiu be baimės eiti: kelias atviras man bus.
Taip po vėliavom rikiuotėj vesiu aš legionus.
Paukštis iš kairės, kaip noriu, ir būrimas palankus[17].
Tad galiu tikėtis drąsiai, kad bus priešai sumušti.
Nūn į forumą nueisiu, reiks primokyt Simiją,
Ką daryt, kad nesvyruotų, kad vaidintų raiškiai jis.
Mergpiršos tvirtovę šiandien aš išgriausiu greit šturmu.

TREČIAS VEIKSMAS

I scena

Berniukas

BERNIUKAS

Kam dievas davė vergu būt pas mergpiršą
Ir jeigu pažiūrėti jis dar negražus —
Lai jam neduoda vargo ir tiek sielvartų,
Kiek savo širdyje kenčiu dabar aš jų.
Kai aš tapau čia vergu — kiek bėdų mažų
Ir didelių kasdien man krinta ant galvos!
Nė sau meilužio rasti niekad negaliu,
Kuris mane mylėtų ir aprūpintų.
Gimtadienį mat švenčia šiandien mergpirša.
Nuo mažo lig didžiam prigrasė jis visiems:
Jei šiandien kas ateis pas jį be dovanos —
Telaukia tas baisių kankinimų rytoj.
Aš nežinau, ką vargšui man dabar daryt,
Kai nevalioju to, kas įprasta kitiems.
Jei dovanos aš nenusiųsiu mergpiršai —
Rytoj kočėlo skonį šonai paragaus.
Ak! Šiam dalykui aš dar kūdikis visai!
Kaip baisiai aš bijau beldimo to baisaus.

Bet jeigu kas paduos ką rankon įsitvert,
Nors, sako, nevaitojęs niekas netveria,—
Dantis sukandęs iškentėsiu gal kaip nors.
Dabar gi reikia man liežuvį jau prikąst:
Pareina šeimininkas su virėju štai.

II scena

Balijonas, virėjas su padėjėjais, berniukas

BALIJONAS
Virėjų kas aikšte vadina ją — kvaili:
Ji ne virėjų gi, o valkatų aikštė.
Jei būčiau pažadėjęs kam su priesaika
Surast virėją niekam nebetinkantį —
Nebūčiau radęs dar blogesnio parsivest:
Plepys toks, pagyrūnas, menkysta šleikšti.
Dėl to ir Orkas nesiryžo jo priimt[18] —
Tegul čia žemėj virs numirėliams pietus.
Gardžiai išvirti jiems temoka vienas jis.
VIRĖJAS
Jei iš tiesų galvoji taip, kaip čia kalbi,
Tai kam samdei?
BALIJONAS Bėda, o kito neradau.
O ko kiurksojai aikštėje, kad toks puikus
Virėjas žemėje?
VIRĖJAS Galiu tau pasakyt:
Menku virėju dėl šykštumo aš likau,
Ne dėl gabumų savo.
BALIJONAS Kaipgi taip?
VIRĖJAS O taip.
Ateis žmogus samdyt virėjo — ką manai:
Ieškos geriausio ir brangiausio? Niekados!
Samdys, kuris pigesnis bus jam už kitus.
Dėl to aš vienas šiandien įstrigau aikštėj.
Tie vargšai renka skatikus, manęs gi tu
Pigiau kaip už rublinę nepajudinsi.
Bet argi taip aš gaminu kaip tie kiti?

Jie pievą lėkštėj tau su padažu paduos.
Ne žmogui tokios vaišės — jaučiams tedera!
Vienokias jie žoles pagardina kitom.
Pridės salotų, krapų su petražolėm,
Prigrūs rūgštynių, runkelių, ridikų tau,
Kopūstų su česnakais ir su svogūnu
Ir svarą gal smarkaus begalio primaišys.
Pritrins piktų garstyčių, o jas betrinant,
Žiūrėk, trynėjams baigia akys išvarvėt.
O jau užkulti tie gudruoliai taù užkuls:
Pelėdom užkulia valgius, ne užkulu,
Ir tos svečiams gyviems sugraužia vidurius.
Tai štai kodėl žmonių toks trumpas amžius nūn:
Kad pilvą sau kasdien priburbina žolių:
Ne tik kad valgyt jas — ir apsakyt baisu.
Joks gyvulys neės, ir valgo vien žmogus.

BALIJONAS

O tu? Gal dievišku tu kokiu uždaru
Prailginti gyvenimą žmonėms gali,
Kad pagardus kitų peiki?

VIRĖJAS Sakyk drąsiau.

Po du šimtu tie metų išgyvent galės,
Kas valgys mano uždarytuosius valgius.
Kai *kokilendrą* aš į katilą dedu,
Makidą, *kepolendrą* ar *saukaptidą*,
Tai katilas patsai tuoj ima burbuliuot.
Neptūno gyvuliams tas pagardas gerai,
O žemės gyviai gardesni su *kikimandra*,
Halopside arba su *kataraktrija*[19].

BALIJONAS

Tegu Jupiteris ir draug kiti dievai
Tave nutrenks su tavo pagardais visais
Ir su nesąmonėm sykiu ir išmonėm kvailom!

VIRĖJAS

Palauk, duok baigti.

BALIJONAS Baik ir eik sau po velnių!

VIRĖJAS

Užvirs kaistuvai mano, aš juos atveriu —
Nuleidęs kojas kvapas veržiasi dangun.

Kvapu Jupiteris maitinasi kasdien.
BALIJONAS
Nuleidęs kojas kvapas?
VIRĖJAS Tai netyčia aš
Apsirikau.
BALIJONAS O kas netyčia? Kaipgi tai?
VIRĖJAS
„Rankas nuleidęs“ aš norėjau pasakyt.
BALIJONAS
O jei neverdi, ką pietaut Jupiteriui?
VIRĖJAS
Nevalgęs eina gulti.
BALIJONAS Eik tu po velnių!
Mokėsiu grašį tau už plepalus šituos?
VIRĖJAS
Teisybė, aš virėjas vis dėlto brangus,
Tačiau ir atidirbu: lieka pėdsakai,
Kur aš buvau samdytas.
BALIJONAS Taip, samdytas vogt.
VIRĖJAS
O tu galbūt norėtum gaut virėją sau
Ir be erelio, ir be vanago nagų?
BALIJONAS
O tu turbūt norėtum virt pietus tenai,
Kur niekas tau šitų nagų nesuriša?
Ei tu, berniuk! Mūsiškis! Ką sakau, klausyk!
Kas mūsų, visa atitrauk tuojau šalin
Ir iš akių tu nepaleiski niekur jo:
Kur tik jis žvelgs — ir tu ten žvelki atidžiai,
Kur koją kels — ir tu jam seki iš paskos,
Jei ranką ties — ir tu ištieski ten tuojau.
Jei sava ką nors ims — tegul sau ima, leisk,
Bet jeigu mūsų — stverki tuoj ir imt neduok.
Jis eis — tu eik, sustos — sustok drauge su juo,
Kur sėstis pasilenks — ten lenkis sėst ir tu.
Berniukui kiekvienam po sargą duosiu dar.
VIRĖJAS
Tu būk ramus.
BALIJONAS Bet pasakyk, kaip aš galiu

Ramus sau būti, kai parsivedžiau tave?

VIRĖJAS

Vaje, ką šiandien padarysiu srėbalais
Aš iš tavęs! Visai taip kaip Medėja ta,
Kuri Peliją seną tuosyk išvirė
Ir savo žolėmis ir dvokiančiais nuodais
Padarė iš to senio jaunikaitį vėl[20].
Ir aš taip iš tavęs...

BALIJONAS Tai tu ir nuodytojas?

VIRĖJAS

Greičiau žmonių gyvybės sargas, dievaži!

BALIJONAS

Aha! Už kiek išmokytum mane taip virt?

VIRĖJAS

O kaip?

BALIJONAS Išsaugot, kad tik nenukniauktum ko.

VIRĖJAS

Tiki — drachma, o netiki — mažai ir minos.
O kam pietus galvoji šiandien kelt: draugams
Ar priešams?

BALIJONAS Ir neklausus aišku, jog draugams.

VIRĖJAS

O jei geriau pakviestum priešus, ne draugus?
Tokiais aš pietumis pavaišinsiu svečius,
Tokiais saldžiais saldumais juos pagardinsiu,
Jog kas bent truputėlį tau jų paragaus —
Sau nusikrims visi laižydamies pirštus.

BALIJONAS

Ne! Ne! Prašau, pirmiau, negu paduosi kam,
Turėsi pats ragaut su savo mokiniais,
Kad patys nusigraužtumėt vagių pirštus.

VIRĖJAS

Galbūt tu netiki manim, ką tau sakau.

BALIJONAS

Neįkyrėk, neskambinki per daug, nutilk!
Va čia aš gyvenu. Na eik ir virk pietus.
Ir paskubėk.

VIRĖJAS Tu eik ir drėbkis, kviesk svečius.
Kad neataūštų pietūs.

Virėjas su mokiniais nueina

BALIJONAS Na ir veislė gi!
Ir šitas koks paršelis, tas jo mokinys.
Ko man daugiau bijoti, pats nebežinau.
Namuos čia vagys, pas kaimyną galžuda.
Štai Kalidoro tėvas ką tik forume
Mane sutiko ir įspėjo draugiškai,
Kad pasisaugočiau jų vergo Pseudolo
Ir netikėčiau juo: jis šiandien sukinas
Ir taikos, jei galės, pagrobti mergą man.
Sau davęs tvirtą žodį nebe šiandien jau
Gudrybe ir klasta išvest Fenikiją.
Einu ir pasakysiu namuose visiems,
Kad niekas niekur netikėtų Pseudolu.

KETVIRTAS VEIKSMAS

I scena

Pseudolas, Simija

PSEUDOLAS
Jeigu nori kada nemirtingi dievai
Kam nors savo ranką ištiesti,
Tai jie tiesia dabar Kalidorui ir man,
O mergpiršai pražūtį lemia,
Tokiam žmogui kaip tu, apsukriam ir gudriam,
Padėjėju man leidę užgimti.
Bet, kame jis yra? — Na ir paikas gi aš!
Su savim štai kalbuosi pats vienas.
Sukčius sukčių turbūt pakeiksnojo gerai:
Jo pasergėt kaipreik nemokėjau.
Dievaži, pražuvau, jei nuėjo jisai:
Nepabaigsiu aš reikalo šiandien.
Bet va jis, žmogžudys, stovi kaip statula

Ir kaip moka didingai laikytis!
Ei, visur čia aplink aš dairiausi tavęs,
Kad nebūtum pabėgęs, bijojau.

SIMIJA

Mano darbui visai tai pritiktų, tiesa.

PSEUDOLAS

Kur stūksojai gi tu?

SIMIJA

Kur norėjau aš, ten.

PSEUDOLAS

Tai žinau per daug gerai.

SIMIJA

Tai ko dar klausi, kad žinai.

PSEUDOLAS

Pamokyt noriu aš tave.

SIMIJA

Išmok manęs nemokyt.

PSEUDOLAS

Tu rieti prieš mane savo nosį per daug.

SIMIJA

Kaipgi aš negalėsiu jos riesti,
Jei šiandieną esu aš kariškis žmogus!

PSEUDOLAS

Aš noriu, kas pradėta, baigt.

SIMIJA

O ar ką kita aš darau?

PSEUDOLAS

Tai tu eiki greičiau.

SIMIJA

Man geriau palengva.

PSEUDOLAS

Proga mums: kol miegos Harpagas, bus geriau
Tau nuėjus pirma.

SIMIJA

Ko tau skubėt? Palauk, nėr ko bijot.
Taip davė pats Jupiteris,
Kad būtų kario jiems vajys,
O tas, ar kitas — vis tasia.
Ar ne Harpagas gi aš! Kuo jis geresnis? Būk ramus:
Šitą reikalą tau sutvarkysiu gerai.
Atėjuonį, žinok, kario vajį aš taip
Įbauginsiu klastom ir visokiais melais,
Jog jis pats pasakys, kad yra nebe jis,
Ir mane pripažins savimi.

PSEUDOLAS Kaipgi taip?
SIMIJA
Klausimais mane žudai.
PSEUDOLAS O, koks šaunuolis tu esi!
SIMIJA
Ir tave, kurs tikrai man vadovas esi,
Aš pralenksiu, žinok, klastomis ir melais.
PSEUDOLAS
Tegu dievas tave saugo man!
SIMIJA Dar daugiau
Man pačiam. Tu matai, kaip drabužis man tiks?
PSEUDOLAS
Ir labai.
SIMIJA Kaip gerai!
PSEUDOLAS
Nemirtingi dievai tegu laimės tau duos,
Kiek tu pats jos kada panorėsi.
Jei linkėčiau aš tiek, kiek tu vertas esi,
Tai jos būtų mažiau negu nieko.
Nemačiau niekados aš dar kito žmogaus
Tokio niekšo ir sukčiaus.
SIMIJA Man taikai?
PSEUDOLAS
Aš tyliu. Betgi tau atmokėsiu geru,
Jeigu viską atliksi kaip reikia.
SIMIJA
Ar nutilsi gi tu? Grūst žinovui žinias —
Neišmanėliu jį padaryti.
Suprantu aš gerai, guli viskas širdy,
Aš galvotai vylius apgalvojau.
PSEUDOLAS
Iš jo geras žmogus.
SIMIJA Tik ne tu ir ne aš.
PSEUDOLAS
Tu nepainiok.
SIMIJA O tu nenutilsi?
PSEUDOLAS
Tegu myli dievai!

SIMIJA Niekada nemylės:
Tu juk maišas melų neregėtas.
PSEUDOLAS
Kad dviveidis esi, aš ir myliu tave,
Ir bijau, ir laikau brangumynu.
SIMIJA
Mano amatas juk akis muilyt kitiems,
Ir manęs tau nėra čia ko glostyt.
PSEUDOLAS
Jau aš šiandien tave pavaišinsiu gerai.
Kai tik tu padarysi...
SIMIJA Cha cha cha!
PSEUDOLAS
Skaniais valgiais, vynu ir kvapiais tepalais,
Ir gardėsiais per pokylį šaunų.
Ir merga bus graži, ir tu gausi iš jos
Bučinių bučinių, kiek norėsi.
SIMIJA
Vaišini tu gražiai.
PSEUDOLAS Tu tiktai padaryk —
Tai ne šitaip dar gausi sakyti.
SIMIJA
Jeigu nepadarau — tuomet budelis man
Lai savąsias jau iškelia vaišes!
Tik greičiau dabar parodyk mergpiršos namų duris.
PSEUDOLAS
Štai va trečios.
SIMIJA Tsss... nutilki! Verias durys!
PSEUDOLAS Pykina
Būstui širdį.
SIMIJA Ką tai reiškia?
PSEUDOLAS Mergpiršą išvems tuojau.
SIMIJA
Ar tai šitas?
PSEUDOLAS Taigi, šitas.
SIMIJA Tai bjaurybė, tu matai,
Eina atbulas, ne priekin, pagalvotum, kad vėžys.

II scena

Balijonas, Pseudolas, Simija

BALIJONAS
Ne toks blogas tas virėjas, kaip atrodė iš pradžių:
Dubenėlį ir puoduką tenudžiovė man lig šiol.
PSEUDOLAS (*Simijai*)
Ei, nūn proga tau ir laikas.
SIMIJA Lygiai taip ir aš manau.
PSEUDOLAS
Tu gudriai pastok jam kelią, aš palauksiu pasaloj.
SIMIJA
Uoliai išlaikiau aš skaičių: šis nuo vartų šeštas bus
Skersgatvis, į jį pasukti buvo pasakyta man.
Bet namų, kuriuos ji sakė, aš gerai nebežinau.
BALIJONAS
Koks čia vyras su skraiste? Ko jis ieško ir iš kur?
Nepažįstamas iš veido, užsienietis bus koks nors.
SIMIJA
Štai kas man parodys kelią, ieškančiam po nežinią.
BALIJONAS
Tiesiai į mane jis eina. Kas jis toks? Kokios šalies?
SIMIJA
Ei, klausyk tu, ožiabarzdi, ko aš klausiu, pasakyk.
BALIJONAS
O pasveikint negalėtum?
SIMIJA Nėr su kuo man sveikinti.
BALIJONAS
Tiek ir tu grąžos tegausi.
PSEUDOLAS Nieko sau iš pat pradžios!
SIMIJA
Tu pažįsti vieną žmogų skersgatvy šitam, sakyk?
BALIJONAS
Pats save.
SIMIJA Tokių nedaugel bus žmonių, kaip tu sakai.
Forume juk kas dešimtas gal pažįsta tik save.
PSEUDOLAS
Sekas man: filosofuoja.

SIMIJA Blogo ieškau čia žmogaus:
Žodlaužos, viliūgo, niekšo ir bedievio.
BALIJONAS Tai manęs —
Visos pravardės man tinka. Bet lai vardą pasakys.—
Kuo vardu gi tas žmogus?
SIMIJA Toks Balijonas.
BALIJONAS Ir maniau!
Aš — kurio bičiulis ieškai.
SIMIJA Balijonas mergpirša?
BALIJONAS
Aš kaip gyvas.
SIMIJA O iš rūbų palaikyčiau sienlauža.
BALIJONAS
Bet, manau, tamsoj sutikęs neišdrįstum rankos kelt.
SIMIJA
Mano šeimininkas prašė sveikint nuoširdžiai tave.
Šitą laišką štai priimki, jis man liepė tau įteikt.
BALIJONAS
O kas tavo šeimininkas?
PSEUDOLAS Pražuvau! Įklimps jis balon!
Vardo mat nežino, vargšas. Reikalas pakibs ore.
BALIJONAS
Kas tave, sakai, čia siuntė?
SIMIJA Pažiūrėk į antspaudą
Ir jo vardą pasakyki, kad galėčiau tikras būt,
Jog tas pats tu Balijonas.
BALIJONAS Na, tai duoki laišką man.
SIMIJA
Imk ir antspaudą žiūrėk.
BALIJONAS O! Polimacheroplagidas[21]!
Jis! Kaip trauktas iš akies. Tai Polimacheroplagidas,
Vardas toks.
SIMIJA Dabar aš tikras laišką atidavęs tam:
Polimacheroplagido vardą pasakei gerai.
BALIJONAS
Na, kaip jis?
SIMIJA Kaip tinka žmogui ir kariautojui narsiam.
Bet greičiau skaityki laišką, baisiai laiko neturiu,
Prašom pinigus tuoj imti ir merginą atiduot.

Ar Sikione aš šiandien[22], arba galas man rytoj.
Griežtas mano šeimininkas.

BALIJONAS Žinančiam sakai, žinau.

SIMIJA
Tu laišką perskaityk greičiau.

BALIJONAS Nurimk ir duok skaityti.
„Šį laišką siunčia Polimacheroplagidas,
Žmogus kariškis, Balijonui mergpiršai,
Paženklintą tuo atvaizdu, kaip mes abu
Susitarėm“.

SIMIJA Ant laiško yr tas atvaizdas.

BALIJONAS
Matau aš ir pažįstu ženklą. Bet laiške
Nejau nesiunčia niekad jis linkėjimų?

SIMIJA
Matai, jų kariška drausmė yr, Balijonai.
Ranka pasveikina jie savo bičiulius,
Ranka ir priešui siunčia smagų antausį.
Bet, kad pradėjai, tai skaityki ir toliau,
Kas rašoma laiške.

BALIJONAS O tu gerai klausyk.
„Šauklys mūs Harpagas atvyksta pas tave...“
Tai tu tas Harpagas?

SIMIJA Taip. Aš tikrai kablys.

BALIJONAS
„...ir neša laišką. Iš jo pinigus priimk
Ir moteriškę prašom leist drauge su juo.
Laiške linkėti ko — neverta nevertiems.
Jei būtum vertas, juk linkėjęs būčiau tau“.

SIMIJA
Tai ką?

BALIJONAS Mokėki pinigus ir veskis ją.

SIMIJA
Nereiks man laukti?

BALIJONAS Eikime vidun.

SIMIJA Einu.

Abu nueina

III scena

Pseudolas

PSEUDOLAS

Didesnio niekšo ir taip apsukraus žmogaus
Kaip šitas Simija aš niekad nemačiau.
Aš pats privengiu jo, o kartais net bijau,
Kad man netaptų priešu kaip nūn mergpiršai.
Kai jam pavyks, atgręš ragus ir prieš mane,
Nutaikęs progą, šitas šunsnukis šlykštus.
Tai būtų riesta man! Tad geras aš su juo.
Didžiausia baimė man dėl priežasčių trijų.
Pirmiausia aš bijau dėl bendrininko šio.
Jis dar pames mane ir susidės su priešu.
O čia, žiūrėk, ir šeimininkas grįš iš forumo
Ir grobikus pagaus su laimikiu drauge.
Be to, gi aš bijau — dar Harpagas sugrįš,
Kol šitas Harpagas su mergina išeis.
Pražuvęs aš! Jie neišeina taip ilgai.
Nustojusi jau plakti laukia man širdis:
Jei su savim mergos jisai neišsives —
Iššoks ji iš krūtinės mano ir pabėgs...
Šit — pergalė! Budriausius sargus paritau.

IV scena

Simija, Pseudolas, Fenikija

SIMIJA

Neverk! Tu nieko nežinai, Fenikija.
Netrukus sužinosi viską puotoje.
Ne pas kareivį makedoną aš vedu,
Iškištadantį, dėl kurio dabar verki,—
Vedu pas tą, kurį tik vieną myli tu,
Ir Kalidoras greit bus tavo glėbyje.

PSEUDOLAS

Ko taip ilgai sėdėjai tu ten viduje?
Širdis atšipo, į krūtinę mušdamos.

SIMIJA

Radai tu, mulki, laiką plepalams dabar!
Stovės ir klausinės jis priešų pinklėse,
Į priekį marš tuojau kareivišku žingsniu!

PSEUDOLAS

Nors sukčius tu baisus, bet patari gerai.
Žygiuojam su triumfu tiesiai prie taurės.

Visi išeina

V scena

Balijonas

BALIJONAS

Cha cha! Man atsigavo pagaliau širdis!
Išėjo jis ir moterį išsivedė.
Ateik dabar tu, sukčių galva, Pseudolai,
Ir man išveski mergą savo gudrumu.
Aš duotą priesaiką, galiu čia galvą dėt,
Bent tūkstantį jau syk sulaužysiu geriau,
Nei leisiu, kad mane per dantį trauktų jis.
Tai pasijuoksiu aš dabar, kai susitiksiu jį.
Jisai kaip visados, manau, prie girnų bus.
Nebloga būtų nūn Simoną susitikt
Ir mums abiem su juo džiaugsmu pasidalyt.

VI scena

Simonas, Balijonas

SIMONAS

Pažvelgsiu, ką lig šiol Uliksas nuveikė[23],
Gal Balijono bokštų vėliavą jau turi.

BALIJONAS

O laimės vaike! Ranką duok laimingąją.

SIMONAS

O kas gi?

BALIJONAS Jau!

SIMONAS Kas jau?
BALIJONAS Nebėr tau ko bijot.
SIMONAS
Tai kas? Ar buvo sukčius?
BALIJONAS Ne.
SIMONAS Kokia tad laimė?
BALIJONAS
Tau liko gyvos sveikos minų dvidešimt,
Kurių taip kaulijo šiandieną Pseudolas.
SIMONAS
Aha! Tai malonu.
BALIJONAS Dabar tu iš manęs
Galėsi reikalaut sau minų dvidešimt,
Jei šiandien jis tikrai merginą tą paims
Ir tavo sūnui atiduos, kaip gyrėsi.
Tu reikalauk! Prašau! Man pažadėt smagu.
Kad tik tu būtum tikras iš visų galų,
Jog tavo pinigai yra išgelbėti.
O dovanų gali ir mergą pasiimt.
SIMONAS
Kiek žinau, lažintis nėr pavojaus man,
Jei tu tikrai prisieki: minų dvidešimt
Man duosi?
BALIJONAS Duosiu.
SIMONAS Padaryta neblogai.
Tu sutikai tą žmogų?
BALIJONAS Net abu drauge.
SIMONAS
Ir kaip? Ką sakė jis ir ką melavo tau?
BALIJONAS
Teatro kvailystes, kurias komedijoj
Kartoja mergpiršai, jas žino ir vaikai:
Aš niekšas, žodlauža ir nusikaltėlis.
SIMONAS
Ir nemelavo.
BALIJONAS Aš ir nepykau ant jo.
Ar tai svarbu, kad keikia kas tave, jei tu
Keiksmus juokais nuleidi ir nesigini?

SIMONAS
Kas yr? Kodėl tu jo nebebijai, sakyk?
BALIJONAS
Kad jis mergos nebepavys. Atsimeni,
Aš tau anądien ne juokais sakiau, kad ji
Jau parduota vienam makedoniečiui kariui?
SIMONAS
Atsimenu.
BALIJONAS Tai štai: jo vergas atnešė
Man pinigus ir antspaudą.
SIMONAS O kas toliau?
BALIJONAS
Taip sutarta mat buvo mano su kariu.
Tas ir išsivedė merginą štai dabar.
SIMONAS
Sakai iš sąžinės?
BALIJONAS O kur aš gausiu ją?
SIMONAS
Žiūrėk, kad tik nebūtų šuns pakasęs kur.
BALIJONAS
Jo atvaizdas ir laiškas man garantija.
Ir ją iš mūsų Sikionan išvežė.
SIMONAS
Dievaž, puiku! Tad Pseudolo aš vardą tuoj
Pagirnio kolonistų sąrašan rašau[24].—
O kas čia tokis su skraiste?
BALIJONAS Aš nežinau.
Bet pažiūrėkim, kur ir ko čia eina jis.

VII scena

Harpagas, Balijonas, Simonas

HARPAGAS
Blogas vergas tasai, kuris niekais visus
Šeimininko įsakymus laiko,
Ir nenauda žmogus, kurs užmiršta visad
Savo pareigą, jei nepriminsi.

Kas tariasi gavęs sau laisvę iš karto,
Kai tik iš akių šeimininkui ištrūksta,
Ištvirkauja, geria, ūžia, kleidžia, ką tik turi, tas
Vergu bus visados.
Palinkimų gerų širdyse jų nėra,
Vien galvoja visad, kaip šunybę iškrėst,—
Su tokiais nei draugės, nei kalbos niekada
Neradau ir nerasiu, kol gyvas esu.
Nors šeimininko čia nėra, aš vykdau lyg jis būtų.
Taip, aš jo pribijau, kai čionai jo nėra,
Užtat, kai esti, baimės nėr. Man rūpi reikalas.
Smuklėje liepė man laukti jo Siras tas,
Laišką su antspaudu jam aš mat įteikiau.
Sakė, ženklą duos man, kai pareis mergpirša.
Bet ligi šiol jo nėra ir nešaukia manęs.
Tad aš eisiu patsai sužinoti, kas yr,
Kad jisai iš manęs nesijuoktų.
Bus už viską geriau pasibelst į duris
Ir ką nors paprašyti į kiemą.
Mergpirša pinigus
Tepaims iš manęs ir leidimą teduos
Išsivest su savim moteriškę.

BALIJONAS
Ei!
SIMONAS Ko nori?
BALIJONAS Mano svečias.
SIMONAS Kaip tai?
BALIJONAS Mano grobis jis.
Kekšės ieško, turi grašių. Noris man jį gurgtelėt.
SIMONAS
Jį nori praryti?
BALIJONAS Kol dar tebėr šviežias:
Kol karštas, iš krosnies — tai kąsnis skanesnis.
Dorieji — man skurdas, ištvirkėliai — pelnas.
Visuomenei — veiklūs, man — niekšai naudingi.
SIMONAS
Dievai tave, niekšą, už tai tenubaudžia.
HARPAGAS
Ko gi laukiu aš čia, juk man reikia pabelst

Ir paklaust, ar namie Balijonas.
BALIJONAS
Štai kokių Venera duoda man dovanų,
Prarydama aibę švaistūnų,
Kurie vengia pelnų ir vis ieško žalos,
Leisdami sau amželį smagumuos.
Ėda, laka, merginėja: jų mat būdas — tai ne tu,
Kurs ir sau nenori gera, ir pavydi jo kitiems.
HARPAGAS
Ei! Kur jūs?
BALIJONAS Keliu arčiausiu eina tiesiai į mane!
HARPAGAS
Kurgi jūs?
BALIJONAS Ei, jaunikaiti, ko gi reikia tau čionai?
Aš iš jo tai susikursiu! Pranašavimai geri.
HARPAGAS
Atidarykit!
BALIJONAS Ilgaskraisti, ko gi reikia tau čionai?
HARPAGAS
Šių namų gi šeimininko, Balijono mergpiršos.
BALIJONAS
Vis tasia, kas tu, jaunuoli, neieškoki jo tuščiai.
HARPAGAS
O kodėl?
BALIJONAS Todėl, kad stovi veidas veidu prieš tave.
HARPAGAS (*Simonui*)
Tai tu būsi?
SIMONAS Ilgapsiausti, neieškok nelaimės sau
Iš sutraukto kupron senio ir tu šáuk pirštu į jį:
Jis yr mergpirša.
BALIJONAS Teisybė. O jisai žmogus teisus.
Bet tave, žmogau teisusis, su perkūnais ir triukšmu
Negi syk į teismą būtų jau nutempę foruman,
Kai skatiko neturėjai, jei ne mergpiršos ranka.
HARPAGAS
Ko man nieko nesakai?
BALIJONAS Aš jau sakiau: ko reikia tau?
HARPAGAS
Imk sidabrą.

BALIJONAS Jei tik duosi: ištiesta seniai ranka.
HARPAGAS
Imki: lygiai penkios minos, suskaičiuotos daugelsyk.
Siunčia mano šeimininkas Polimacheroplagidas,
Kur skolingas, kad išleistum su manim Fenikiją.
BALIJONAS
Šeimininkas?
HARPAGAS Taip.
BALIJONAS Karys?
HARPAGAS Taip.
BALIJONAS Tas iš Makedonijos?
HARPAGAS
Tas patsai.
BALIJONAS Tave čia siuntė Polimacheroplagidas?
HARPAGAS
Jis ir siuntė.
BALIJONAS Atiduoti pinigų?
HARPAGAS Jei tu tikrai
Mergpirša tas Balijonas.
BALIJONAS Ir išvesti man mergos?
HARPAGAS
Taip.
BALIJONAS Fenikijos, jis sakė?
HARPAGAS Tos pačios.
BALIJONAS Tu palūkėk,
Greit aš grįšiu.
HARPAGAS Tik greičiau, nes aš skubu: matai, diena
Įpusėjo.
BALIJONAS Taip, matau, tik pasitarsiu kiek su juo.
Tu palauki, greitai grįšiu.— Kas, Simonai, bus dabar?
Ką daryti? Aš jį aiškiai pagavau su pinigais.
SIMONAS
Ką taip?
BALIJONAS Argi nematai, koks reikalas?
SIMONAS Ne man matyt.
BALIJONAS
Tavo Pseudolas primokė: esą siuntęs jį karys
Makedonas.
SIMONAS Pinigus iš jo gavai?
BALIJONAS Dar klausia: štai!

SIMONAS
Nepamirški: lygiai pusę man turi tu atiduot —
Bendras turi būt laimikis.
BALIJONAS Tau jis visas, po velnių!
HARPAGAS
Ar tu greitai?
BALIJONAS Bėgu, bėgu! — Ką patarsi man, Simon?
SIMONAS
Pajuokaukim ir sakykim, kad jis šnipas pasiųstas,
Kol jis pats supras, pamatęs, jog mes krečiame juokus.
BALIJONAS
Na, tai einam.— Tu jo vergas, man sakei?
HARPAGAS Tikra tiesa.
BALIJONAS
Už kiek pirktas?
HARPAGAS Už laimėtą pergalę kovos lauke.
Aš vyriausias karo vadas mat buvau savam krašte.
BALIJONAS
Prieš kalėjimą kariavo jis, prieš tavo tėviškę?
HARPAGAS
Jeigu šmeiši — ir pats gausi.
BALIJONAS O kelintą dieną tu
Atvykai iš Sikiono?
HARPAGAS Antrą po pusiaudienio.
BALIJONAS
Kulniavai be galo greitai.
SIMONAS Jis ėjikas mat puikus.
Pažiūrėki, kokios blauzdos: storus pančius jis pavilks.
BALIJONAS
Na, sakyki: vaiko metuos ar gulėjai tu lopšy?
SIMONAS
Aišku.
BALIJONAS Ir darei ne sykį. Pats žinai, ką aš sakau?
SIMONAS
Aišku, darė.
HARPAGAS Pilno proto jūs?
BALIJONAS Ko klausti dar tave?
O tu naktį į sargybą su kariu kai eidavai,
Ar pataikydavo kartais kario kardas tau makštin?

HARPAGAS
Eik greičiau tu po velnių!
BALIJONAS Ne, šiandien pirmas eisi tu.
HARPAGAS
Leisi mergą? Arba pinigus grąžink!
BALIJONAS Palauk truput!
HARPAGAS
Ko man laukti?
BALIJONAS Už kiek skolinai apsiaustą?
HARPAGAS Dar ką tu!
SIMONAS
Kiek kaštuoja kardas?
HARPAGAS Reikia gert jums čemerių.
BALIJONAS Oho!
HARPAGAS
Eik šalin!
BALIJONAS Kiek ponas šiandien sumokėjai skrybėlei?
HARPAGAS
Ponas? Jūs abu sapnuojat? Viską nuosava turiu,
Pirkta savo pinigais.
BALIJONAS Kuriuos uždirbai kulšimis.
HARPAGAS
Seniai išsiprausę nori, kad juos pakasytų kas.
BALIJONAS
O dabar, dievaž, sakyki — klausiu aš tave rimtai:
Kiek pelnei? Už kiek pasamdė šiandien Pseudolas tave?
HARPAGAS
Kokis Pseudolas?
BALIJONAS Vadovas, kurs pamokė šios klastos,
Sukčių sukčius, kaip pavogti vylium mergą iš manęs.
HARPAGAS
Kokis Pseudolas? Koks sukčius? Kokius čia niekus tauški?
Nežinau žmogaus aš tokio.
BALIJONAS Ar tu neisi man šalin?
Šiandien pelno apgavikams nebebus: ir Pseudolui
Tu praneški, kad merginą Harpagas išsivedė.
HARPAGAS
Aš gi Harpagas esu!
BALIJONAS Tu gal norėjai būti juo.

Štai kur tikras apgavikas!
HARPAGAS Aš tau pinigus daviau.
O truput anksčiau užėjęs štai prie durų šių pačių
Vergui laišką įteikiau su šeimininko atvaizdu.
BALIJONAS
Laišką įteikei tu vergui? Kokiam vergui?
HARPAGAS Sirui gi.
BALIJONAS
Neįtikins sukčius žodžiais: išmonė jo negudri.
Bet koks Pseudolas žudikas, kaip jis moka pinkles regzt!
Pinigų įgrūdo žmogui, kiek skolingas man karys,
Ir apvilko jį drabužiais, kad išvestų moterį.
Laišką atnešė tikrasis Harpagas juk man pačiam.
HARPAGAS
Harpagas — vardu esu aš, makedono kario vergas.
Nieko aš apgaut nenoriu, pinklių nerezgu jokių
Ir, kas Pseudolas tas jūsų, nei girdėjau, nei žinau.
SIMONAS
Gali būti, jog tu mergą, mergpirša, jau praradai.
BALIJONAS
Ir mane jau baimė ima, kai jo žodžių štai klausau.
Ir pirma į širdį smigo jau man vardas Siro to,
Kurs pastvėrė jo tą laišką. Bus greičiausiai Pseudolas.
Ei tu! Kaip atrodė tas, kuriam tu laišką padavei?
HARPAGAS
Baisiai rudas, pūstapilvis, storablauzdis, juodbruvys,
Didžiagalvis, žvitraakis, o terlė raudona jo,
Kojos didelės be galo.
BALIJONAS Jom ir pribaigei mane!
Pseudolas ir bus! Man galas! Mirštu jau, Simonai, aš!
HARPAGAS
Ne! Neduosiu tau numirti. Pinigus grąžink pirma,
Minų dvidešimt.
SIMONAS Ir man gi minų dvidešimt taip pat.
BALIJONAS
Reikalauji sumokėti, ką žadėjau tau juokais?
SIMONAS
Kaip neimsi ir negrobsi iš žmonių, kur nedori!

BALIJONAS
Tai nors Pseudolą man duoki.
SIMONAS Pseudolą tau duot! Už ką?
Kuo jis kaltas? Šimtą kartų tau sakiau: jo sergėkis.
BALIJONAS
Tai papjovė!
SIMONAS Ir man davė minų dvidešimt baudos.
BALIJONAS
Ką daryt?
HARPAGAS Grąžink sidabrą, o paskui nors pasikark.
BALIJONAS
Tu išpustum! Sugrąžinsiu, einam foruman.
HARPAGAS Eime!
SIMONAS
Ar ir man?
BALIJONAS Pirma ateiviams, o paskui saviems žmonėms.
Pseudolas man mirtį skyrė šiandien per komicijas[25],
Siųsdamas klastingai žmogų, kad išvestų moterį.
Tad eime.
(Žiūrovams)
O jūs nelaukit, kad aš grįžčiau šiuo keliu,
Kai taip baigės: jau geriau bus slinkt man užkampiais dabar.
HARPAGAS
Būtum ėjęs, kiek plepėjai,— būtum forume seniai.
BALIJONAS
Taip! Matyt, gimimo dieną reiks paverst mirties diena.

VIII scena

Simonas

SIMONAS
Aš gražiai apmoviau jį, o vergas savo priešą dar.
O dabar paspęsti pinkles Pseudolui manau kitaip,
Nei komedijose būna: ten su rykšte ir rimbu
Laukia pasaloj, o aš gi minų dvidešimtį jam
Tuoj išimsiu, kaip žadėjau, jeigu reikalas pavyks.
Eisiu pats jį pasitiksiu ir nunešiu pinigus.

Vyras jis guvus be galo, apsukrus ir sumanus,
Pralenkė ir Trojos klastą, ir Uliksą Pseudolas[26].
Eisiu pinigų atnešt ir spęsti pinklių Pseudolui.
(*Nueina*)

PENKTAS VEIKSMAS

I scena

Pseudolas

PSEUDOLAS (*ateina girtas*)
Kas jums? Nebestengiate, kojos, laikytis?
Ar norit, kad kas mane drybsantį keltų?
Jeigu aš parkrintu, gėda bus jums baisi.
Žengiat jūs? A! Gerai! Šiandien man reikia siust.
Vynas — yda didelė!
Karys jis klastingas, tuoj griebia už kojų.
Teisybė, aš šiandien ištraukiau kaip reikia.
Ir užkandau gerai, ir apstatymas koks:
Nebus gėdos dievams didingiesiems.
Gražiai ir vietoje gražioj mes buvom šiandien priimti.
Bet ar reikia čia man tiek daug lankstų daryt?
Už tai viena tiktai jau turėtų žmogus
Gyvenimą savo mylėti.
Čia smagumai visi, čia žavėtis yr kuo,
Ir visai nebedaug buvo man lig dievų.
Draugė draugo glėbyje ir čiulpia lūpos lūpeles,
Jos ir jo liežuviai kalbą pradeda nūn atvirai.
Čia pagniaužo krūtis, čia, jei noras paims,
Abu kūnai draugėn susilieja,
Čia rankutė balta saldžią taurę pakels
Ir mieląjį meiliai vaišina.
Išnyksta čia rietenos, vaidas visokis,
Kvailųjų kalbų tu daugiau negirdėsi.
Vien kvapus aliejai, vainikai ir raiščiai
Be saiko, be galo — ir puošnūs, ir gausūs.
O kuo mus vaišino, neklauskite niekas.
Taip aš ir mano šeimininkas

Linksmai praleidom dieną šią,
Kai reikalą baigiau sėkmingai
Ir mūsų priešus išblaškiau.
Aš juos palikau ten, puotauja ir ūžia
Su draugėm visi ir manoji ten liko,
Įgeidžiams savo ir širdžiai paklusę. Kai aš atsikėliau,
Prašo dar, kad jiems pašokčiau.
Aš tada pradėjau dailiai,
Kaip mokykloj, nes iš seno
Moku Jonijos šokius.
Užsimetęs kario skraistę,
Aš trenkiu žaismingai kojom,
Man ploja ir šaukia: „Per maža, darsyk".
Tad pradedu nauja, nenoriu kartotis
Ir savajai draugei aš leidžiuos apglėbt.
Smarkiau pasisukęs parpuolu į aslą,
Ir čia galas giesmės.
Stengiuos keltis. Tsss... Palauki: skraistė pridergta visa.
Kiek jiems džiaugsmo, kad griuvau.
Duoda taurę, aš geriu,
Išgėręs tuojau pamainiau aš apsiaustą
Ir štai išėjau pagirioti pas jus.
Pas aną nūn šeimininką eisiu sutarties primint.
Ei! Atverkit ir praneškit kas Simonui, jog tai aš.

II scena

Simonas, Pseudolas

SIMONAS

Šlamštas koks! O mane jis laukan iššaukė.
Bet kas tai? Kuo būdu? Ką gi aš čia matau?

PSEUDOLAS

Girtas su vainiku tavo čia Pseudolas.

SIMONAS

Koks akiplėša tu! Pažiūrėk į save!
Bet ar kiek jis manęs gi privengia kada?

Ar maloniai prabilt, ar griežtai man į jį?
Pulti jo negaliu, pinigai rankoje.
Gal yra kiek vilties pasikliauti man juo?

PSEUDOLAS
Niekšas eina sutikt padoriausio žmogaus.

SIMONAS
Lai geri bus dievai!

PSEUDOLAS
Cha!

SIMONAS
Tu eik po velnių!

PSEUDOLAS
Ko tu stumdai mane?

SIMONAS
Tu, prakeiktas, tiesiog
Man į veidą vemi, prisprogęs kaip kiaulė!

PSEUDOLAS
Tu švelniau su manim! Na, laikyk, aš griūvu.
Argi dar nematai, kad aš girtas kaip pėdas?

SIMONAS
Ir akiplėša tu! Štai dienos vidury
Girtas su vainiku!

PSEUDOLAS
Ką aš noriu — darau.

SIMONAS
Ką darai? Man į veidą tiesiog atsirūgsti.

PSEUDOLAS
Atsirūgt man saldu. Leiski tai man, Simon.

SIMONAS
Aš manau, nevidon, tau užteks ir vienos
Valandos, kad suspėtum išgert Masiko
Gausingiausius derlius metų bent ketverių[27],—
Tik vienos valandos...

PSEUDOLAS
Dar pridėki „žiemos“[28].

SIMONAS
Tu teisus. Betgi man vis dėlto pasakyk,
Iš kur laivą dabar taip prigrūstą varai?

PSEUDOLAS
Puotoje su tavuoju sūnum gėrėme.
Bet, Simon, kaip gražiai
Mergpiršą surietėm!
Ką aš tau pasakiau, padaryta dabar.

SIMONAS
Vis dėlto šlamštas tu!
PSEUDOLAS Priežastis to — merga:
Nūn puotauja laisva ji su tavo sūnum.
SIMONAS
Ką darei, aš tą viską žinau paeiliui.
PSEUDOLAS
Ko pinigus duot abejoji?
SIMONAS Tu teisus! Še, imki.
PSEUDOLAS
O sakei, kad neduosi, bet duodi dabar.
Va šį žmogų apkrauk ir eik paskui mane.
SIMONAS
Tai tave man apkraut?
PSEUDOLAS Ir apkrausi, žinau.
SIMONAS
Ką daryti su juo? Ir sidabrą paims,
Ir mane jis užpuls dar, ko gera.
PSEUDOLAS
Nugalėtiems deja!
SIMONAS Petį man atstatyk.
PSEUDOLAS
Ak!
SIMONAS Man niekad anksčiau neatėjo galvon,
Kad tave aš turėsiu maldauti.
Vai vai vai!
PSEUDOLAS Tu nustok!
SIMONAS Kad man skauda.
PSEUDOLAS Ne tau —
Tai turėtų tuomet man skaudėti.
SIMONAS
Argi, Pseudolai, tu imsi pinigus nūn
Iš šeimininko?
PSEUDOLAS Mieliausiai!
SIMONAS
Negalėtumei tu bent dalelę jų man
Dovanoti, darydamas gera?
PSEUDOLAS
Gal prikiši tu man, kad šykštus aš žmogus?

Betgi tau aš neduosiu nė grašio.
Ar gailėtum gi tu mano kailio dabar,
Jei nebūtų man šiandien pavykę?

SIMONAS
Aš gyvensiu, palauk! Atmokėsiu dar tau!

PSEUDOLAS
Kam grasai? Štai pečiai atstatyti.

SIMONAS
Na gerai!

PSEUDOLAS Tu palauk!

SIMONAS O dėl ko?

PSEUDOLAS Tik palauk —
Aš apgauti tavęs negalvoju.

SIMONAS
Aš grįžau.

PSEUDOLAS Tad eime ir išgersim abu.

SIMONAS
Su tavim?

PSEUDOLAS Tu daryk, kaip sakyta!
Tu gausi bent pusę, o gal ir daugiau.

SIMONAS
Aš einu, mane veskis, kur nori.

PSEUDOLAS
Kas bus gi dabar? Tu, Simon, nepyksti
Už tai ant manęs ir ant savo sūnaus?

SIMONAS
Nė truput nepykstu.

PSEUDOLAS Taigi eik! Paskui aš.

SIMONAS
O kodėl gi žiūrovų pakviest negali?

PSEUDOLAS
O mane ar jie kviečia kada? Niekados!
Tai ir man nėra ko jų čia kviesti.
Bet jeigu plosite ir girsit
Komediją ir trupę —
Ryt tikrai kviesiu jus.

PLAUTAS

Karys pagyrūnas

T. Maccius Plautus AUSGEWÄHLTE KOMÖDIEN
Für den Schulgebrauch erklärt von Julius Brix. Viertes Bändchen
Leipzig, 1883

Iš lotynų kalbos vertė
ANTANAS DAMBRAUSKAS

VEIKĖJAI

PIRGOPOLINIKAS — karys
ARTOTROGAS — parazitas
PALESTRIONAS — vergas
PERIPLEKTOMENAS — senis
SKELEDRAS — vergas
FILOKOMASIJA — mergina
PLEUSIKLIS — jaunas vyras
LURKIONAS — berniukas
AKROTELEUTIJA — kekšė
MILFIDIPĖ — tarnaitė
BERNIUKAS
KARIONAS — virėjas
ODALUPYS

Veiksmas vyksta Efese

PIRMAS VEIKSMAS

I scena

Pirgopolinikas, Artotrogas

PIRGOPOLINIKAS (*asmens sargybiniams*)
Kad skydas būtų nušveistas, kad bliekstų man
Skaisčiau už saulę blaivame perdien danguj:
Kai reiks į kovą stot su priešais iš arti,
Lai žiburiuodamas apžlibins jiems akis.
Mat kalavijui džiaugsmą noriu padaryt,
Kad nedejuotų ir nepultų neviltin —
Esą aš jį nešioju dyką jau seniai,
Kai jis galėjo priešų priguldyt krūvas.
O kurgi Artotrogas?
ARTOTROGAS Jis šalia tavęs,
Gražaus kaip karalaičio, didvyrio drąsaus
Ir taip karingo, jog nė Marsas niekada
Nedrįs narsybe lygintis su tavimi.
PIRGOPOLINIKAS
Ar tas, kuriam gyvybę aš išgelbėjau
Kautynių laukuose prie Grūdkirmių, kada[1]
Bumbomachidas Klitomestoridisarchidas[2],
Neptūno ainis, buvo mūs pulkų vadu?
ARTOTROGAS
Aha! Tas pats, šarvais auksiniais, tu sakai,
Kurio legionus papūtęs nušlavei
Kaip vėjas lapelius ar šiaudus nuo stogų.
PIRGOPOLINIKAS
Tai niekniekiai, dievaž!

ARTOTROGAS Tikrai, kad niekniekiai,
Jei neminėsim to, kad nieko nedarei.
Ir būk melagis toks! Jei puodą pagyrų
Jūs matėt kas, didesnį dar už jį,—
Lai ima tas mane, aš būsiu vergas jo.
Tik gaila: jo mišrainė velniškai skani.
PIRGOPOLINIKAS
Kur tu?
ARTOTROGAS Aš čia! Arba, dievaž, kaip Indijoj
Tu, kumščiu smogęs, drambliui ranką perlaužei.
PIRGOPOLINIKAS
Kaip ranką?
ARTOTROGAS Šlaunį — aš norėjau pasakyt.
PIRGOPOLINIKAS
O smogiau nestipriai.
ARTOTROGAS Jei būtum kiek smarkiau
Užvožęs jam — ne tik pro odą ir dūblius:
Pro gerklę drambliui būt išlindusi ranka.
PIRGOPOLINIKAS
Nenoriu apie tai!
ARTOTROGAS Ir nėr prasmės, kad man
Tu aiškintum: aš tavo žygdarbius žinau.
(*Žiūrovams*)
Tai pilvas man šių nesmagumų priežastis:
Klausyk ausim, kad dėt ko būtų ant danties,
Ir jam pritark, ką tik meluoti sugalvos.
PIRGOPOLINIKAS
Kažką norėjau aš sakyt...
ARTOTROGAS Aha! Žinau:
Taip buvo, pamenu, dievaž!
PIRGOPOLINIKAS O kas?
ARTOTROGAS Bet kas.
PIRGOPOLINIKAS
Turi?
ARTOTROGAS Lentelių klausi? Ir rašiklis štai!
PIRGOPOLINIKAS
Guviai prie mano būdo prisitaikai tu!
ARTOTROGAS
Jau laikas tavo būdą man gerai pažint,

Atspėti ir užuost, koks noras tau užeis.
PIRGOPOLINIKAS
Ką pameni?
ARTOTROGAS Skitolatronijoj, menu,
Šimtinė ir pusantratiek Kilikijoj,
Kapa makedoniečių, Sarduos trisdešimt[3],—
Štai vyrai tie, kuriuos nukovei tu perdien.
PIRGOPOLINIKAS
O kiek iš viso?
ARTOTROGAS Septyni bus tūkstančiai.
PIRGOPOLINIKAS
Tiek turi būt. Teisingai sąskaitas vedi.
ARTOTROGAS
Ir nieko nerašau! Atsimenu vis taip.
PIRGOPOLINIKAS
Tai atmintis!
ARTOTROGAS Gardesnis kąsnis padeda.
PIRGOPOLINIKAS
Būk kaip lig šiolei toks — lig soties valgysi,
Prie mano stalo visuomet tau bus vieta.
ARTOTROGAS
O Kapadokijoj? Ten pusšimtį iškart
Paklot galėjai, jei ne kardas atmuštas.
PIRGOPOLINIKAS
Pėstininkėliai vargšai. Lai gyvena sau!
ARTOTROGAS
Kam aušint burną man? Pasaulis žino jau:
Pirgopolinikas kaip niekas žemėje
Garsus grožiu, drąsa ir žygdarbiais didžiais.
Tau meilę rodo moterys — ir pagrįstai:
Esi gražus be galo. Vakar šit mane
Už skverno pagriebė...
PIRGOPOLINIKAS Ir ką jos sakė tau?
ARTOTROGAS
Pradėjo klausinėt, ar ne Achilas tu.
Sakau: Achilo brolis. O kita tuojau:
„Dievuliau, koks gražus! Ir koks didingas jis!
Matai, kokie ir kaip jam tinka garbiniai.
O! Kaip laimingos tos, kur miega šalia jo!“

PIRGOPOLINIKAS
Nejau taip sakė?
ARTOTROGAS Maža to! Maldavo jos,
Kad šiandien aš tave pravesdinčiau pro jas.
PIRGOPOLINIKAS
Tikra nelaimė žmogui būt per daug gražiam.
ARTOTROGAS
Įkyrios jos: maldauja, prašo, meilinas,
Kad pamatyti gautų, kviečia pas save.
Nebėr kada nė tavo reikalų tvarkyt.
PIRGOPOLINIKAS
Bet metas mudviem jau į forumą skubėt.
Algas man reikia išmokėti samdiniams,
Kuriuos lentelėse paženklinau andai.
Karalius mat Seleukas prašė atkakliai,
Kad jam pririnkčiau ir nusiųsčiau samdinių.
Tam darbui aš šią dieną ir turiu paskirt.
ARTOTROGAS
Na ką gi, einam.
PIRGOPOLINIKAS Iš paskos, sargybiniai!

Abu išeina

ANTRAS VEIKSMAS

I scena

Palestrionas

PALESTRIONAS
Vaidinimo jums turinį galiu pasekti,
Jei malonėsit atidžiai manęs klausyt.
O kas klausyt nenori, lai išeina sau,
Kad būtų kur sėdėti, kas tikrai norės.
Dabar, kai šventėj šioj jau užėmėt vietas,
Pranešiu turinį ir pavadinimą

Komedijos, kurią ketinome vaidint.
„Aladzonu“ vadinas graikiškai jinai,
O mes „Pagyrūnu“ ją pavadinsime.
Efeso miestas čia, o tas nuėjusis
Karys — man šeimininkas: puodas pagyrų,
Baisus begėdis, žodlauža, ištvirkėlis.
Iš jo ir tegirdėsi: visos moterys,
Dėl jo pametę galvas, paskui lakstančios.
O kur tik eina jis, ten pajuoka visiems.
Net kekšės jam — ir tos, viliodamos bučkiu,
Dažniausiai perkreiptus parodo snukučius.
Kaip vergas jam tarnauju aš dar neseniai.
Norėčiau jums papasakot ir tai, kaip aš
Nuo seno šeimininko patekau pas jį.
Tad paklausykit: aš dabar komedijos
Išdėstysiu smulkiau jums visą turinį.
Prieš tai buvau pas jauną, gerą žmogų aš
Atėnuose. Mergaitę jis mylėjo ten
Ir buvo mylimas (laiminga meilė jų!),
Bet sykį teko jam Naupaktan iškeliaut[5]
Kažin kokiais svarbiais valstybės reikalais.
Atėnuosna tuotarp atklysta mūs karys
Ir ima gretintis prie tos merginos tuoj.
Jos močiai mergpiršei jis meilinas visaip[6] —
Vynu, papuošalais ir valgymais skaniais
Ir taip savu žmogum jis tampa jos namuos.
O kai sulaukė sykį progos patogios,
Parodė nosį piršlei — motinai mergos,
Kurią mylėjo šeimininkas: slaptomis
Jos dukrą paglemžė, pasiėmė laivan
Ir prievarta Efesan vargšę atvežė.
Išgirdęs, kad jinai plėšiko pagrobta,
Be kvapo šoku aš ieškoti laivo tuoj,
Įsėdu ir lekiu Naupaktan su žinia.
Vos išplaukiau į jūrą — užmačios dievų:
Plėšikai laivą paima, kuriuo plaukiau.
Aš pražuvau pirmiau, nei žinią padaviau.
Plėšikas, kurs nelaisvėn paėmė mane,
Kaip dovaną mūs kariui greit atidavė.

Tas parveda namo. Vos slenkstį peržengiau —
Mergaitę pamatau, Atėnuos buvusią.
Išvydusi mane, parodė akimis,
Kad jos nekalbinčiau. Vėliau, sulaukus progos,
Ji pasiskundė man dėl savo nedalios.
„Aš į Atėnus noriu bėgt iš šių namų,—
Kalbėjo man,— vaikiną myliu, kurs tenai,
Ir nieko taip neapkenčiu kaip kario šio“.
Išgirdęs, ką galvoja vargšė mergina,
Ėmiau lentelę, laišką parašiau slaptai
Ir pirkliui jį vienam aš įdaviau nunešti
Ir atiduot Atėnuos josios mylimam,
Kad atvažiuotų. Tas neatmetė žinios,
Atvyko tuoj ir apsistojo netoli
Pas tėvo draugą ir begal malonų senį.
Jis, svečio meilę nuoširdžiai atjausdamas,
Mums padeda kaip gali — darbu ir žodžiu.
Ir aš manevrą gudrų paruošiau namuos,
Kad mylintys abu galėtų susitikt.
To kambario, kurį meilužei davė mūsų
Karys, kur niekas kojos nekelia, be jo,—
To kambarėlio sienoj skylę prakirtau,
Pro kur slaptai galėtų mergina išeit.
Senukas žino viską, jis ir patarė.
O kitas vergas, kur pastatė karžygys
Meilužės sargu,— vyras nekokios galvos.
Ir mes gražiai gudrybėm ir klaidžiom klastom
Jam ant akių užtraukiam kaip giedravalkį,
Jog ir matydamas jis nieko neregi.
Dabar ši mergina (neapsirikite!)
Dvejopą vaidmenį jums suvaidins tuojau:
Ji ta, kur buvo, bus, o apsimes kita.
Ir nosis sargui jos bus taip nušluostyta.
Štai durys girgžda jau, kaimynas greit išeis,
Tas senis malonus, apie kurį sakiau.

II scena

Peripl ektomenas, Palestrionas

PERIPLEKTOMENAS (*vergams*)
Jeigu jūs ant mūsų stogo svetimą išvysite
Ir jam kaulų nesumalsit — margas jūsų kailis bus.
Mus dabar kaimynai stebi, ką mes veikiam — namuose
Pro impluvijų vis spokso[7]. Taigi įsakau visiems:
Kai ant stogo pastebėsit kario žmogų kurį nors —
Jei tik ne Palestrionas,— žemėn grūskite tuojau!
Jei sakys: lipau beždžionės, vištos ar karvelio aš,—
Negyvai užkulkit tokį — galas jums patiems kitaip.
Kad įstatymo, kaip kaulais lošti, jie nelaužytų[8],
Padarykit, kad be kaulų keltų pokylį namie[9].
PALESTRIONAS
Eibių bus kokių pridarius mūs šeimyna, kaip girdžiu[10],
Kad suknežint kaulus liepė senis mūs namų vergams.
Man tik išimtį padarė. Tesižinai dėl kitų.
Reikia man prie jo prieiti.
PERIPLEKTOMENAS Ar tik ne Palestrionas?
PALESTRIONAS
Kaip laikais?
PERIPLEKTOMENAS Nedaug žmonių, kuriais aš šitaip džiaugčiausi,
Kaip džiaugiuos tave pamatęs.
PALESTRIONAS Ar padarė jums ką nors,
Kad taip šūkauji ant mūsų?
PERIPLEKTOMENAS Šiandien žuvę mes visai.
PALESTRIONAS
Kaip tai žuvę?
PERIPLEKTOMENAS Matė viską.
PALESTRIONAS Ką taip viską?
PERIPLEKTOMENAS Iš viršaus
Pro kiaurymę mūsų stogo dairės neseniai kažkas
Ir Filokomasiją pamatė su svečiu viduj,
Kaip bučiavos.
PALESTRIONAS Kas pamatė?

PERIPLEKTOMENAS Jūsų vergas.
PALESTRIONAS O kuris?
PERIPLEKTOMENAS
Nežinau. Jis tuoj paspruko.
PALESTRIONAS Na, dabar tai galas man!
PERIPLEKTOMENAS
„Ką darai ant mūsų stogo?" — aš šaukiu nubėgančiam.
„Aš beždžionės savo ieškau!" — rėžė jis nukurdamas.
PALESTRIONAS
Vargas man! Dabar pražūsiu per tą bjaurų gyvulį.
O Filokomasija pas jus?
PERIPLEKTOMENAS Dar buvo, kai ėjau.
PALESTRIONAS
Eik, sakyk, tegul ji bėga, kad regėtų ją namie
Mūs šeimyna, nes kitaip turės pražūt visi vergai.
Per jos meilę išgalabys budelis mus nekaltai.
PERIPLEKTOMENAS
Tą aš jai esu jau sakęs. Ką daugiau?
PALESTRIONAS Jai pasakyk,
Gėdos kad nepadarytų moteriškai prigimčiai.
Visą vylių ir gudrybę teišlaiko.
PERIPLEKTOMENAS Kaipgi tai?
PALESTRIONAS
Kas ją matė — kad nematė, lai įmals tam liežuviu.
Nors ir šimtąsyk regėta, ginasi tegul vis tiek.
Tepaleis dantis, liežuvį, klastą ir pykčius darban.
Temokės būt užsispyrus, atkakli ir veidmainė.
Jei mėgintų kas įrodyt, lai su priesaika paneigs.
Vylius — žodis, vylius — darbas, vylius bus ir priesaika.
Niekados daržovių pirkliui motė nesilenks gudri:
Daržą namuose ji turi su tulžingais prieskoniais —
Ten pyka, ten jos meilumas, ten suktybė jos visa.
PERIPLEKTOMENAS
Jeigu rasiu, pasakysiu. Bet kas tau, Palestrion?
Susirūpinęs taip baisiai.
PALESTRIONAS Truputėlį patylėk,
Duok pačiam man susivokti ir gerai apsigalvot,
Kokią klastą prieš klastingo vergo pinkles panaudoti,
Kad bučiuojantis juos matęs — būtų kaip nematęs jis.

PERIPLEKTOMENAS

Tu ieškok, aš pasitrauksiu kiek į šalį. Pažiūrėk,
Kaip jis stovi ir galvoja, kaktą raukdamas rimtai.
Rimto reikalo mat ėmės, puikią pilį pildinas[11].
Stuksi pirštais sau krūtinėn, širdį prašo eiti lauk,
Gręžias šonan, kairę kulšį paremia kaire ranka,
Dešine skaičiuoja pirštais, kerta dešinėn šlaunin,
Rėžia smarkiai, pyktį lieja: nesumano, ką daryt.
Pliaukši pirštais. Darbas neina. Trepsi nuolat vietoje.
Šit piktai papurto galvą: sugalvota vis ne taip.
Nors kažkas — neduos jis žalia, duos iškepinęs gerai,
Stato rūmą. Kokį stulpą kiša sau į pasmakrę!
Eik tu balon! Nepatinka man tokia statyba jo.
Smakrą taip parėmęs sėdi, sako, dainius barbaras[12],
Prie kurio nakčia ir dieną knarkso dvejetas sargų.
Pamoka gera, kaip vergui baigiasi komedija.
Nenurims, matau, jis šiandien, kol, ko ieško, nesuras.
Rado štai! Daryk, ką daręs! Nėr ko snausti. Atsibusk!
Jei nenori neužmigti, rykščių nukarštas margai.
Tau sakau! Bene po švenčių būsi tik, Palestrion?
Atsibusk! Gana miegoti. Jau išaušo.

PALESTRIONAS

Aš girdžiu.

PERIPLEKTOMENAS

Priešas ant kulnų tau lipa, greit iš šono jau užeis.
Pajėgas sutelk gynybai. Greitai! Gaišti nėr kada.
Už akių žūt būt užbėki, eik aplinkui su pulkais,
Priešus pasalon įveski, paspirtį paduok saviems,
Kelią jų dalims užkirski ir užtikrinki jį sau,
Idant pašarą ir maistą tau ir tavo daliniams
Būtų vežt saugu. Tu vykdyk! Reikalas labai skubus.
Sugalvok ir pramanyki, ir, kol karštas, planą klok,
Kad ką matė — būt nematę, ką padarė — nepadarę.
Jeigu vienas to imiesi, būt užtikrintas gali,
Kad mes priešą nugalėsim.

PALESTRIONAS

Taip, už viską atsakau.

PERIPLEKTOMENAS

Ir, ko sieki, tu pasieksi.

PALESTRIONAS

Lai atmoka tau dievai!

PERIPLEKTOMENAS
Gal gali man pasakyti, ką sumanęs?
PALESTRIONAS Patylėk,
Kol nuvesiu į savų gudrybių sritį. Tuosyk bus
Planas žinomas ir tau.
PERIPLEKTOMENAS Ir nepažeistas išliks.
PALESTRIONAS
Dramblio oda, o ne savo šeimininkas apvilktas
Ir kiek akmeniui jam proto.
PERIPLEKTOMENAS Viską aš gerai žinau.
PALESTRIONAS
Štai kokia gudrybė mano, kokio plano aš stveriuos.
Pasakysiu: iš Atėnų pas Filokomasiją
Jos tikra sesuo atvyko ir jaunikis jos kartu.
Jos abi — kaip du lašai ir, sakysiu, apsistojo
Pas tave.
PERIPLEKTOMENAS Oi oi, kaip šauniai! Vykusiai tu sumanei.
PALESTRIONAS
Jeigu vergas, kurs pamatė, kariui skųsti ją pradės:
Jis regėjęs, kaip mergaitė su kažkuo bučiavosi,—
Aš įtikinsiu skundiką, kad jis matė seserį,
Kai su jaunikiu bučiavos ir mylavosi.
PERIPLEKTOMENAS Puiku!
Taip ir aš sakysiu kariui, jeigu klaus.
PALESTRIONAS Pridėk, kad baisiai
Jos panašios, ir pamokyk dar Filokomasiją,
Jeigu klaus, kad nesumištų.
PERIPLEKTOMENAS Planas, dievaži, gudrus,
O jei kartais sugalvotų pamatyt karys abi,
Ką darysim?
PALESTRIONAS Niekai! Rasim priežasčių bent tris šimtus:
Nėr namie, išėjo vaikščiot, miega, prausias, rengiasi,
Pusryčiauja, geria, valgo, netur laiko, užimta.
Bus dingsčių, kiek tu norėsi, kad tik sargą mums apgaut,
Kad tik jis tiesa laikytų visa, ką meluosiu jam.
PERIPLEKTOMENAS
Sutarta!
PALESTRIONAS Tu eik namo ir, ją ten radęs, pasakyk,
Skubinai tegul ji grįžta, ir primokyki gerai,

Kad žinotų mūsų planą dėl tos savo seseries,
Kaip sumanėm.
PERIPLEKTOMENAS Mokyta ir permokyta bus tau ji!
Ką daugiau?
PALESTRIONAS Greičiau tu eik!
PERIPLEKTOMENAS Einu.
PALESTRIONAS Ir aš einu namo,
Ir surasti pamėginsiu, atsargiai teiraudamos,
Kas tas vergas, kurs beždžionės šiandien karstėsi pas juos.
Negalėjo jis iškęsti neišpliopęs artimiems
Apie šeimininko mergą: esą matęs, kaip čionai,
Pas kaimynus, ji bučiavos su kažkokiu jaunuoliu.
Aiškus daiktas: kaip iškęsi nepasakęs, ką žinai?
Jį suradęs — aš ant jo su karo technika visa!
Viskas paruošta, o mūšy jį paimti nesunku.
Nesurasiu — imsiu uostyt kaip tas šuo medžioklinis
Ir nemesiu, kol užeisiu lapės pėdsakus tikrus.—
Bet štai durys sugirgždėjo. Reik liežuvį man prikąst.
Va išeina mano draugas, sargas Filokomasijos.

III scena

Skeledras, Palestrionas

SKELEDRAS
Jei ne sapnas, kad aš šiandien ant jų stogo vaikščiojau,
Dievaži, regėjęs būsiu, kaip Filokomasija,
Šeimininko mylimoji, ieško prapulties pati.
PALESTRIONAS
Šis bučiuojantis bus matęs, kiek iš žodžių suprantu.
SKELEDRAS
Kas čia?
PALESTRIONAS Tavo bendras. Kaip laikais?
SKELEDRAS Gerai, Palestrionai,
Kad tave čia sutikau.
PALESTRIONAS Kas atsitiko? Kas? Sakyk!
SKELEDRAS
Aš bijau.

PALESTRIONAS O ko?
SKELEDRAS Kad šiandien, kiek yra pas mus vergų,
Šoks visi, į kailį gavę.
PALESTRIONAS Vienas sau, kad nori, šok.
Nei prieš gaudamas, nei gavęs šokinėt aš nemanau.
SKELEDRAS
Kas pas mus čia atsitiko, tu galbūt nė nežinai?
PALESTRIONAS
O kas buvo?
SKELEDRAS Gėda žmogui pasakyt.
PALESTRIONAS Žinokis sau!
Nė nenoriu, kad sakytum.
SKELEDRAS Reikia tau vis vien žinot.
Šiandien aš beždžionės gaudyt užkopiau ant stogo.
PALESTRIONAS Kur?
Eik tu, susniau! Paskui susną karstosi jisai kažkur!
SKELEDRAS
Kad sukeptum!
PALESTRIONAS Pats tu kepki! Šūkauti dar čia pradės.
SKELEDRAS
Pro impluvijų netyčia žvilgteliu iš ten žemyn
Ir matau — bučiuojas mūsų ten Filokomasija
Su kažkokiu vaikinu.
PALESTRIONAS Meluoji, makinas mekny!
SKELEDRAS
Dievaži, mačiau.
PALESTRIONAS Ar tu?
SKELEDRAS Aš pats štai savo akimis.
PALESTRIONAS
Eik šalin! Negali būt ir nematei.
SKELEDRAS Ar aklas aš?
PALESTRIONAS
Aklas tu ar ne — geriau tau gydytojas pasakys.
Betgi paskalų tokių, tegu tave dievai — neleisk!
Baisią bėdą ne sėdynei — galvai užsitraukt gali.
Galas tau ar šiaip, ar taip, jei malęs nesiliausi dar
Savo liežuviu kvailu.
SKELEDRAS Ką reiškia tavo „šiaip ar taip“?

PALESTRIONAS
Jei meluoji — žūsi, kad šmeiži Filokomasiją,
Jei sakai teisybę — galas tau: esi juk sargas jos.
SKELEDRAS
Kas man bus, to nežinau. Žinau tik viena — kad mačiau.
PALESTRIONAS
Dar spiries, nevaimėli?
SKELEDRAS O ką sakyti, jei mačiau?
Ir dabar ji pas kaimynus.
PALESTRIONAS Argi ne namie, sakai?
SKELEDRAS
Eiki pats ir pažiūrėk. Manim tikėti nesvarbu.
PALESTRIONAS (*nueidamas*)
Pažiūrėsiu.
SKELEDRAS Aš palauksiu ir drauge patykosiu,
Ar jau greitai iš ganyklos grįš į kūtę ta ožka.
Ką gi man dabar daryti? Saugot liepė ją karys.
Jeigu aš įskųsiu — žuvęs, nutylėsiu — ne geriau,
Jei išeis aikštėn. Už bobą kas bjauriau ir atžariau?
Vos tik koją aš ant stogo — ji laukan ir į svečius.
Dievaži, koks įžūlumas! Jei karys tik sužinos —
Tai visi namai ant kryžiaus gaus karot, o pirmas aš[13].
Bus, kas bus — geriau tylėti, neieškoti galo sau.
Ji pati save parduoda, neišgelbėsiu aš jos.
PALESTRIONAS (*grįžta*)
Oi Skeledrai tu, Skeledrai! Žemėj kito nėr žmogaus,
Taip begėdžio, gimusio dievams supykus.
SKELEDRAS Kas gi taip?
PALESTRIONAS
Tau akis tik išbadyti, jei matai, ko niekur nėr!
SKELEDRAS
Ko nėra?
PALESTRIONAS Aš kiauro riešučio neduočiau už tave!
SKELEDRAS
Kas gi buvo?
PALESTRIONAS Klausia dar, kas buvo!
SKELEDRAS Ko gi man neklaust?

PALESTRIONAS
Paprašyki, kad liežuvį ilgą tau patrumpintų.
SKELEDRAS
O už ką gi?
PALESTRIONAS Kad namie Filokomasija, o tu
Pas kaimynus tvirtinai regėjęs ją bučiuojantis.
SKELEDRAS
Ir keistumas! Nėr kur dėt kviečių, o valgo jis svidres!
PALESTRIONAS
Kaip tai?
SKELEDRAS Taip, kad spangas tu!
PALESTRIONAS O tu gi, žmogžudy, visai
Aklas jau, nebe tik spangas! Pats mačiau, kad ji namie.
SKELEDRAS
Kaip namie?
PALESTRIONAS Dievaž, namie!
SKELEDRAS Tau žaislas aš, Palestrion?
PALESTRIONAS
Purvinos tad mano rankos.
SKELEDRAS Kaip tai?
PALESTRIONAS Kad žaidžiu purvu.
SKELEDRAS
O kad tu kur suburbėtum!
PALESTRIONAS Suburbėsi tu patsai,
Jei akių šviesių negausi ir liežuvio kito sau.
Mūsų durys sugirgždėjo.
SKELEDRAS Aš ir saugau tas duris:
Kito praėjimo nėr jai, kaip tik vienu šiuo keliu.
PALESTRIONAS
Ji, sakau, namie, Skeledrai. Ko, po plynių, prikibai?
SKELEDRAS
Pats matau aš, pats galvoju ir tik pats savim tikiu.
Nėr žmogaus, kurs man įrodys, jog ji ne šituos namuos.
Čia stovėsiu, kad ji kartais neprasmuktų nemačiom.
PALESTRIONAS
Jis dabar jau mano rankoj, greit išmušiu iš pilies.
Aš priversiu pripažinti, kad kvailai matai.
SKELEDRAS Priversk!

PALESTRIONAS
Kad tau protas neišmano, akys neregi.
SKELEDRAS Gerai!
PALESTRIONAS
Tu sakai, kad šeimininko mylimoji čia pas mus?
SKELEDRAS
Pats regėjau, kaip bučiavos ten su svetimu vaikiu.
PALESTRIONAS
Ar į jus yra iš mūsų kitas išėjimas?
SKELEDRAS Nėr.
PALESTRIONAS
Nėr nei sodo, nei terasos, tik impluvijus?
SKELEDRAS Tiesa.
PALESTRIONAS
Na, o jeigu ji namie ir jeigu ji iš ten išeis,
Būsi vertas gaut į kailį?
SKELEDRAS Būsiu.
PALESTRIONAS Sergėk šias duris,
Kad slaptai ji neprasprukty ir negrįžtų taip namo.
SKELEDRAS
Sutarta.
PALESTRIONAS Aš tuoj ant kojų pastatau ją tau lauke.
SKELEDRAS
Pastatyk! Bet įdomu, ar aš mačiau tai, ką mačiau,
Ar įrodys, kaip jis girias, kad jos esama namie?
Aš turiu savas akis ir nuomot svetimų nereiks.
Laižosi prie josios nuolat, jis jai artimas žmogus,
Pirmąjį prie stalo kviečia, putros įpila pirmam.
Gal treti iš viso metai, kai jis mūsų namuose
Ir taip puikiai įsitaisė kaip nė vienas vergas dar.
Bet darysiu, kas man reikia — sergėsiu budriai duris.
Stosiu taip: man, dievaži, dantų neužkalbės lengvai.

IV scena

Palestrionas, Filokomasija, Skeledras

PALESTRIONAS
Kas tau sakyta, atsimink.

FILOKOMASIJA Baisu kieksyk kartoji.
PALESTRIONAS
Bijau, kad per mažai sukta.
FILOKOMASIJA Aš nesuktų bent dešimt
Aprūpinsiu tuo suktumu, kurio per daug man vienai.
PALESTRIONAS
Ir leisk suktumą nūn darban, o aš į šalį eisiu.
(*Skeledrui*)
Ką tu sakai?
SKELEDRAS Sakau: ausis turiu, gali plepėt, ką nori.
PALESTRIONAS
Aš tikras, kad dabar tau reiks tuoj žūt už miesto vartų,
Rankas ištiesus ant skersinio.
SKELEDRAS Kuo gi taip aš kaltas?
PALESTRIONAS
Kairėn pažvelk: kas ten per moteris?
SKELEDRAS Dievai gerieji!
Tai šeimininko sugulovė.
PALESTRIONAS Man taip pat atrodo.
Dabar, kad nori...
SKELEDRAS Ką daryt?
PALESTRIONAS Greičiau skubėki žūti.
FILOKOMASIJA
Na, kurgi vergas tas gerasis, metęs baisią kaltę
Ant niekuo nekaltos?
PALESTRIONAS Štai šis, ką tau sakiau, man sakė.
FILOKOMASIJA
Tai, niekše, tu matei, kaip bučiavaus aš pas kaimynus?
PALESTRIONAS
Su svetimu vaikiu, jis sakė.
SKELEDRAS Taip. Sakiau. Teisybė.
FILOKOMASIJA
Matei mane?
SKELEDRAS Štai šiom akim.
FILOKOMASIJA Tai jų ir neturėsi,
Kad mato jos ir ko nėra.
SKELEDRAS Manęs neatgrasysi,
Kad, ką mačiau, nebūčiau matęs.
FILOKOMASIJA Aš, kvailė baisiausia,

Su šiuo pamišėliu kalbu, užuot jam darius galą.
SKELEDRAS
Negąsdink nors, ir taip žinau, kad kryžius bus man kapas.
Ten proseniai palaidoti ir tėvas, ir senelis.
Grūmojimai akių man neišlups. Tau pora žodžių,
Palestrionai,— pasakyk, iš kur jinai išėjo?
PALESTRIONAS
Gi iš namų.
SKELEDRAS Kokių namų?
PALESTRIONAS Matai mane?
SKELEDRAS O kaipgi!
Tik nuostabu, kaip ji iš ten prasmukt į čia galėjo.
Juk praėjimo čia nėra per sodą nei terasą,
O langas su pinučiais. Bet viduj tave regėjau.
PALESTRIONAS
Ar nesiliausi, niekše, dergęs ją?
FILOKOMASIJA Kaip dievą myliu,
Neapgaulingas sapnas bus, kurį mačiau šią naktį.
PALESTRIONAS
O ką gi sapnavai?
FILOKOMASIJA Paseksiu, tik gerai klausykit.
Sapnavos man nakčia, kad iš Atėnų į Efesą
Su savo jaunikiu sesuo tikroji atvažiuoja
Ir, rodos, jie abu apsigyvena pas kaimynus.
PALESTRIONAS
Visai Palestriono sapnas! O toliau kas buvo?
FILOKOMASIJA
Džiaugiuosi, rodos, aš, kad ji atvyko, o dėl josios
Tuoj krinta ant manęs, deja, baisiausias įtarimas.
Apskundžia tarnas nekaltai kaip šiandien tu iš tikro,
Kad aš su svetimu vaikiu esą pasibučiavus.
O iš tikrųjų gi sesuo su jaunikiu bučiavos.
Ir taip be pagrindo buvau apkaltinta per sapną.
PALESTRIONAS
Argi ne viskas iš tiesų, kaip pasakojai, daros?
Kaip pildos sapnas, dievaži! Į vidų eik ir melskis.
Reiks kariui viską pasakyt.
FILOKOMASIJA (*nueidama*) Suprantamas dalykas!
Neleisiu niekam, kad mane apšmeižtų taip nekaltą.

SKELEDRAS
Baisu, kiek košės priviriau, net nugarą man niežti.
PALESTRIONAS
Dabar žinai, kuo kvepia?
SKELEDRAS Ji namie. Tai aiškus daiktas.
Bet vis dėlto budėsiu čia prie durų.
PALESTRIONAS Štai, Skeledrai,
Kaip sapnas buvo panašus į gyvąją tikrovę,
Kai baisiai kaltinai tu ją bučiuojantis regėjęs.
SKELEDRAS
Nebežinau, kaip man tikėti savimi: ką matęs —
Turiu manyt, kad nemačiau.
PALESTRIONAS Žiūrėk, apsigalvoki,
Kol laikas dar. Jei šeimininkas sužinos — tu žuvęs.
SKELEDRAS
Dabar jaučiu ir pats: aptemę buvo mano akys.
PALESTRIONAS
O viskas aišku jau seniai — jinai namie sėdėjo.
SKELEDRAS
Nebežinau, ką ir sakyt: jos nemačiau aš — matęs.
PALESTRIONAS
Tu savo kvailumu šituo buvai visus pražudęs.
Įtikt norėdams šeimininkui, galą gaut galėjai.
Bet, rods, kaimynų durys sugirgždėjo. Tss! Nutilkim!

V scena

Filokomasija, Palestrionas, Skeledras

FILOKOMASIJA (*išeidama iš Periplektomeno namų*)
Tu ugnį dek ant aukuro, Dianą Efesiškę
Arabų smilkalų pašlovinsiu kvapu gardžiuoju[14]
Ir padėkosiu jai, kad iš Neptūno šniokščiančių
Vilnių išgelbėjo mane, jau baigiančią paskęsti.
SKELEDRAS
Palestrion, Palestrion!..
PALESTRIONAS Ko reikia tau, Skeledrai?

SKELEDRAS
Išėjo moteriškė štai. Ar tik ne šeimininko
Meilužė bus, Filokomasija?
PALESTRIONAS Ir aš galvoju.
SKELEDRAS
Tik baisiai nuostabu, kaip ji galėjo čia prasmukti.
PALESTRIONAS
Tikriausiai ji.
SKELEDRAS Visai nesi dar tikras?
PALESTRIONAS Ji, man rodos.
SKELEDRAS
Prieikim ir užkalbinkim.— Filokomasija!
Ko reikia tau šiuose namuos? Ko tu juose norėjai?
Kodėl tyli? Su tavimi kalbu.
PALESTRIONAS Tu pats sau vienas.
Nė žodžio ji.
SKELEDRAS Aš tau sakau, tu — kekše pasileidus!
Ko valkiojies čia pakiemiais?
FILOKOMASIJA Su kuo tu čia kalbiesi?
SKELEDRAS
Su tavim.
FILOKOMASIJA Kas tu per vienas? Ko tau reikia iš manęs?
SKELEDRAS
Klausi tu, kas aš esu?
FILOKOMASIJA O kaip neklaust, kad nežinau?
PALESTRIONAS
Kas gi aš, jei nepažįsti jo?
FILOKOMASIJA Įkyrūs jūs abu.
PALESTRIONAS
Nepažįsti mūsų tu?
FILOKOMASIJA Nė vieno!
PALESTRIONAS Aš labai bijau.
SKELEDRAS
Ko bijai?
PALESTRIONAS Kad tik nebūtum kur pametę mes save!
Nepažįsta mūs nė vieno ji. Norėčiau sužinot,
Ar savi, Skeledrai, mes, ar svetimi. Ar kartais tik
Iš kaimynų kas nebus pamainęs mūsų nejučiom.

SKELEDRAS
Aš tai savas.
PALESTRIONAS Tai ir aš.
SKELEDRAS Filokomasija, klausyk!
Ieškai sau pati bėdos?
FILOKOMASIJA Turbūt pamišęs tu visai,
Kad man duodi kitą vardą, painioji?
PALESTRIONAS Tai kuo vardu
Mums vadint tave?
FILOKOMASIJA Dikėja.
SKELEDRAS Tai „Teisioji" mūsiškai?
Neteisėto vardo nori sau, Filokomasija!
Adikė tu — ne Dikėja[15]! Šeimininką tu skriaudi.
FILOKOMASIJA
Aš?
SKELEDRAS Tu.
FILOKOMASIJA Aš — kuri tik vakar iš Atėnų atvykau
Į Efesą čia su jaunikiu atėniečiu?
SKELEDRAS Sakyk,
Ko tau reikia Efese?
FILOKOMASIJA Girdėjau, kad tikra sesuo
Čia gyvenanti. Ieškosiu jos.
SKELEDRAS Kaip baisiai tu sukta!
FILOKOMASIJA
Anaiptol — per daug paika, kad aš plepu čia su jumis.
Eisiu.
SKELEDRAS Niekur neisi!
FILOKOMASIJA Leisk!
SKELEDRAS Su bernu pagavau
Ir neleisiu.
(*Pastveria ir laiko už rankos*)
FILOKOMASIJA Paragaus tuoj mano kumščio tau žandai,
Jei neleidi.
SKELEDRAS (*Palestrionui*) Ko kaip stulpas stovi? Už kitos laikyk!
PALESTRIONAS
Aš nenoriu gaut į kuprą. Ką gi aš žinau, kas ji?
Ar Filokomasija, ar tik panaši kita?

FILOKOMASIJA
Ar paleidi tu, ar ne?
SKELEDRAS Nutilk! Jei neisi gražumu,
Gausiu aš jėga partempti į namus.
FILOKOMASIJA Čia užeiga.
Man tėra Atėnuose namai.
SKELEDRAS O šeimininkas čia.
FILOKOMASIJA
Nežinau nei jūs, nei šių namų. Nenoriu ir žinot.
SKELEDRAS
Bylinėkis: nepaleisiu, jeigu neprisieksi man,
Kad į vidų eisi paleista.
FILOKOMASIJA Jėga mane verti,
Tad prisiekiu: jei paleisi — eisiu, kur tik liepsi tu.
SKELEDRAS
Štai paleidžiu.
FILOKOMASIJA O aš eisiu.
(*Nueina*)
SKELEDRAS Še tau moters priesaika!
PALESTRIONAS
Grobį iš nagų paleidai! Niekas kitas čia daugiau,
Kaip meilužė šeimininko. Nebemoki tu drąsiau?
SKELEDRAS
Ką drąsiau?
PALESTRIONAS Išnešk man kardą!
SKELEDRAS Ką darysi tu su juo?
PALESTRIONAS
Šoksiu aš į vidų tiesiai ir, kieno glėby atrasiu
Aš Filokomasiją, žemėn nuriedės galva!
SKELEDRAS
Tu manai, kad ji?
PALESTRIONAS Nemanius aišku.
SKELEDRAS Ir mokėk tu man
Taip vaidint!
PALESTRIONAS Tu kardą eik išnešk!
SKELEDRAS Bematant bus jis čia.
(*Nueina*)
PALESTRIONAS
Tai drąsa! Nei raitelis tikrai, nei pėsčias joks karys

Niekad pokštų sau neleis tokių, kaip daro moteris.
Kaip mitriai ji suvaidino kitą ir podraug save!
Kaip gražiai nušluostė nosį sargui, mano sendraugiui!
Laimė, kad mes prasikirtom tarpu sienų angą sau.
SKELEDRAS (*išeidamas*)
Ei! Palestrionai! Kardo nebereiks.
PALESTRIONAS Kodėl nebe?
SKELEDRAS
Šeimininko mylima namie.
PALESTRIONAS Namie?
SKELEDRAS Ji lovoje.
PALESTRIONAS
Na, prisivirei tu košės, iš šių žodžių jau matau.
SKELEDRAS
Ką matai?
PALESTRIONAS Tu užkabint drįsai kaimynę moterį.
SKELEDRAS
Man baisu, dievaž!
PALESTRIONAS Be to, gi niekas nenuginčys juk,
Kad jinai sesuo mūsiškės. Ją bučiuojantis matei.
SKELEDRAS
Aišku nūn, kad tai jinai. Per žingsnį buvo nuo manęs...
Prapultis, jei būčiau prasitaręs.
PALESTRIONAS Proto jei turi,
Nutylėk, nes vergui reik daugiau žinot negu kalbėt.
Aš einu, nenoriu su tavim turėti reikalų.
(*Parodo ranka*)
Eisiu pas kaimynus štai, man tavo tauškalų gana.
Jeigu šeimininkas klaus — aš čia, iš čion mane pašauk.
(*Nueina*)

VI scena

Skeledras, Periplektomenas

SKELEDRAS
Nuėjo sau, ir šeimininko reikalai
Jam ne galvoj lyg jis ne vergas namuose.

O toji vis dėlto dabar namie, viduj.
Ten gulinčią ją neseniai pats užtikau.
Tik reikia josios vėl man nepaleisti iš akių.
PERIPLEKTOMENAS
Ne vyru, dievaži, o boba laiko jau
Mane visi kaimyno kario namuose!
Tai juokias iš manęs! Juk mano gi viešnia,
Su jaunikiu atvykus vakar iš Atėnų,
Čia gatvėj buvo įžeista ir apjuokta,
O ji ne tik laisva, bet ir aukštos kilmės.
SKELEDRAS
Jau žuvęs aš! Jis eina tiesiai į mane.
Bijau, kad bus nelaimė šiandien man baisi,
Kiek iš to seno vogros žodžių supratau.
PERIPLEKTOMENAS
Prieisiu.— Na, Skeledrai, kartuvių kably,
Tu mano viešnią užgavai šit prie namų.
SKELEDRAS
Kaimyne! Paklausyk, meldžiu.
PERIPLEKTOMENAS Tavęs klausyt?
SKELEDRAS
Aš noriu pasiteisint.
PERIPLEKTOMENAS Pasiteisint tu,
Kuris nusikaltimą baisų padarei?
Jei parsisamdėte kariais, tai manot jau,
Kad viskas leista, pakaruokliai, jums dabar?
SKELEDRAS
Ar galima?
PERIPLEKTOMENAS Dievai temyli taip mane,
Kaip rykštėmis tau kailį išrašys dabar!
Gerai jį dirbs nuo ryto lig pat vakaro
Už tai, kad mano stogo čerpes sudaužei,
Vaikydamas beždžionę tokią pat kaip tu;
Kad iš tenai į mano svečią žvilgčiojai,
Kai glamonėjo ir bučiavo draugę jis;
Kad šeimininko mylimąją išdrįsai
Ištvirkėle laikyt, nedorėliu mane;
Kad viešnią stumdei tu prie mano štai namų.
Ne, jeigu man tavęs gerai jis nenušveis,

Reiks tavo šeimininkui skęsti gėdoje
Kaip marių bangose, kai vėjas didelis.

SKELEDRAS
Aš taip suglumęs, jog nė pats nebežinau,
Ar bartis man geriau su tavimi dabar,
Ar — jeigu ši ne ta ir aš mačiau ne ją —
Man nusileisti ir atsiprašyt tave.
Iš tikro nežinau dabar, ką aš mačiau:
Tavoji į mūsiškę panaši begal,
Jei tik ne ta pati.

PERIPLEKTOMENAS Įeik ir sužinosi.

SKELEDRAS
Ar galima?

PERIPLEKTOMENAS Prašau įeit ir pažiūrėt.

SKELEDRAS
Tai bus tikriau.

PERIPLEKTOMENAS (*atsigręžęs į kario namus*) Filokomasija!
Tuojau
Kaip skritė skriek pas mus, toks reikalas dabar.
Vėliau, Skeledras kai išeis, ilgai nelauk
Ir vėl rite parskriek atgal namo pas jus.
Ak! Aš bijau, ji gali viską pagadint!
Jei čia mergos nepamatys... Duris jau daro.

SKELEDRAS
Dievai nemirtingieji! Panašumas koks!
Didesnio, kad merga nebūtų ta pati,
Dievai nepadarys!

PERIPLEKTOMENAS Kas nūn?

SKELEDRAS Bausmės aš vertas.

PERIPLEKTOMENAS
Na, kaip dabar — ar ji?

SKELEDRAS Lyg būtų ji, lyg ne.

PERIPLEKTOMENAS
Matei tu ją?

SKELEDRAS Ir ją, ir svečią aš mačiau,
Apglėbęs kai bučiavo.

PERIPLEKTOMENAS Ji?

SKELEDRAS Aš nežinau.

PERIPLEKTOMENAS
O nori sužinoti?
SKELEDRAS Noriu.
PERIPLEKTOMENAS Eik tuojau
Namo, žiūrėk, ar ten jūsiškė.
SKELEDRAS Tai gerai
Man patarei. Aš greitai grįšiu prie tavęs.
PERIPLEKTOMENAS
Dievaž, dar nemačiau žmogaus aš, iš kurio
Kas tyčiotųs labiau ir juoktųs taip guviai.
O štai ir jis.
SKELEDRAS Periplektomenai! Maldauju
Dievais ir žmonėmis, ir savo kvailumu,
Prie kelių puolęs...
PERIPLEKTOMENAS Ko maldauji?
SKELEDRAS Dovanok
Už nemokšystę ir kvailumą. Pagaliau regiu,
Koks aš buvau beprotis, aklas, aušymas:
Filokomasija namie.
PERIPLEKTOMENAS Matei abi
Tu, kartuvių kably?
SKELEDRAS Mačiau.
PERIPLEKTOMENAS Man šeimininką
Pašauk!
SKELEDRAS Bausmės didžiausios vertas aš dabar,
Prisipažįstu, tavo viešnią užgavau,
Maniau, kad šeimininko mylimoji bus
Jinai, kurią man sergėt pavedė karys.
Vandens lašai iš tos pačios versmės nėra
Panašūs taip kaip ji ir jūsų ta viešnia.
Nesiginu: žiūrėjau pro impluvijų
Į jūs namus.
PERIPLEKTOMENAS O kaipgi ginsies: pats mačiau.
SKELEDRAS
Ir ten bučiuojantis mačiau ją su svečiu.
PERIPLEKTOMENAS
Matei?
SKELEDRAS Mačiau. Kam neigti, ką mačiau?
Bet aš maniau, kad tai Filokomasija.

PERIPLEKTOMENAS
Paskutiniu žmogum tu palaikei mane,
Kuris neprieštaraus, kad būtų jo namuos
Kaimynui daroma taip atvirai skriauda.
SKELEDRAS
Dabar aš pats matau: pasielgta kvailai.
Šventa teisybė, tik ne pikta geisdamas
Dariau.
PERIPLEKTOMENAS Bet negražu. Juk vergas toks kaip tu
Valdyti turi visuomet akis, rankas,
Prikąst liežuvį.
SKELEDRAS Jei nuo šiandien aš kada
Ką leptelsiu, kad ir žinodams, jog tiesa,
Ant kryžiaus kark mane, tau pasiduosiu pats.
O šiandien dar atleisk, meldžiu.
PERIPLEKTOMENAS Gerai, tegu!
Galvosiu, kad ne pikta geisdamas darei.
Atleidžiu.
SKELEDRAS Tau gi lai atlygina dievai!
PERIPLEKTOMENAS
Dievai temyli! Tik liežuvį tu prikąsk
Po šio ir, ką žinai, geriau tu nežinok
Ir nors regi ką — neregėk.
SKELEDRAS Gerai sakai.
Geriausia taip daryt. Nebepyksti?
PERIPLEKTOMENAS Eik sau!
SKELEDRAS
Kuo patarnauti dar galiu?
PERIPLEKTOMENAS Nepažintim!
SKELEDRAS (*nueidamas*)
Tik žodžiais geras jis. Koks palankumas man!
Nepyksta! Suprantu, kur suka jis dabar.
Kai tik sugrįš namo iš forumo karys,
Mane ir griebs. Palestrionas ir jisai
Parduoti nori: aš jaučiu ir juos žinau.
Į šitą bučių aš nelįsiu masalo:
Pasprukęs pasislėpsiu keletą dienų,
Kol triukšmas kiek aprims ir pyktis atsileis.
Tai užsidirbau savo kaltėmis pylos!

Tačiau kas bus — tebūna: eisiu aš namo.

PERIPLEKTOMENAS

Nuėjo sau! Matau, kad kiaulė paskersta,
Ir ta daug protingesnė bus už mulkį šį.
Sukvailintas visai — nemato ir ką matęs.
Ir akys, ausys jo, ir nuovoka visa
Jau perbėgo pas mus. Lig šiol mums klojosi:
Pagalbą šaunią mergina mums suteikė.
Atgal senatan aš grįžtu[16]: Palestrionas
Šit namuose, Skeledro nėr, todėl galės
Senato posėdis visuotinis įvykt.
Einu: išskirstys be manęs provincijas[17].

TREČIAS VEIKSMAS

I scena

Palestrionas, Pleusiklis, Periplektomenas

PALESTRIONAS

Jūs, Pleusikli, čia prie slenksčio palūkėkite manęs,
Leiskit man apsižvalgyti, ar nėra kur pasalos
Posėdžiui, kurį mes darom. Vietos reikia mat saugios,
Kur joks priešas negalėtų nuginkluoti mūs planų.
Geras planas — nebe planas, jeigu naudą priešui neš,
Ir kas priešui bus naudinga, tau nekenkti negalės.
O puikiausią planą priešas pasigrobia juk dažnai,
Jei vieta jo aptarimui parinkta neatsargiai.
Kai tik priešai tavo planą nuklausys ir sužinos —
Juo sukaustys tau liežuvį ir gražiai suriš rankas,
Ir ką tu ruošei prieš juosius — tau pačiam jie padarys.
Pažvalgysiu, kad koks šnipas iš kairės ar dešinės
Posėdžio mūs neįgintų į klusnių ausų tinklus.
Nieko nematyt, lig galo gatvė visiškai tuščia.
Tad pašauksiu.— Ei! Pleusikli! Eikite abudu šen!

PERIPLEKTOMENAS
Štai mes tavo paslaugoms.
PALESTRIONAS Su gerais tarnais bepig.
Bet norėčiau aš žinoti, ar, kaip sutarėm namie,
Taip darysim?
PERIPLEKTOMENAS Ką geriau besugalvosi?
PALESTRIONAS O Pleusikliui
Kaip atrodo?
PLEUSIKLIS Jūs nusprendėt, kaip galiu aš nepritart?
Kas gi artimesnis man kaip tu?
PERIPLEKTOMENAS Dėkingas tau už tai.
PALESTRIONAS
Taip ir reikia.
PLEUSIKLIS Šis dalykas juk be galo man skaudus,
Pjausto širdį kaip peiliu.
PERIPLEKTOMENAS O kas gi pjausto? Pasakyk!
PLEUSIKLIS
Tokio rimto amžiaus žmogui darbus kraunu vaikiškus,
Nors jie visiškai netinka tavo asmeniui oriam.
Iš visų jėgų tu stengies nešti naštą už mane,
Mylinčiam eini pagalbon, darbus tokius dirbdamas,
Nuo kurių jau bėga metai, anaiptol — neieško jų.
Gėda man, kad seną žmogų rūpesčiais taip varginu.
PALESTRIONAS
Tu naujaip, broluži, myli, jei tau gėda, ką darai,
Tai ne meilė yr, Pleusikli, o tiktai šešėlis jos.
PLEUSIKLIS
Žilą plauką man dėl meilės šiandien tiek apsunkinti?
PERIPLEKTOMENAS
Ką kalbi? Bene jau laikas rengtis Acherontan man[18]?
Laukia grabas? Tau atrodo — per ilgai aš gyvenu?
Metų man, žinok, nedaugel — penkiasdešimt ketveri,
Akys šviesios, rankos rangios, kojoms — kelią duok keliaut.
PALESTRIONAS
Nors galva visa nubalus, bet dvasia jo nesena.
Jėgos jo krūtinėj tvirtos ir širdis pilna ugnies.
PLEUSIKLIS
Pats patyriau, jog teisybė, ką sakai, Palestrionai,
Ne kiekvienas dar jaunuolis paslaugus bus taip kaip jis.

PERIPLEKTOMENAS
Dar daugiau mėgink, broluži, pamatysi dar daugiau
Paslaugų tu savo meilei.
PLEUSIKLIS Išmėginus dar mėgint?
PERIPLEKTOMENAS
Savo kailiu pats patirki, nesikliaudamas kitais.
Kas nėra mylėjęs niekad, mylinčio tas neatjaus.
Meilės aš turiu truputį, dar visai neišdžiūvau,
Sulčių dar yra man kūne maloniesiems reikalams.
Aš ir juokdarys neblogas, ir prie stalo puotoje
Moku elgtis: nesileidžiu su svečiais aš į ginčus.
Vaišėse neišsišoku ir nesu nemandagus,
Moku saiką išlaikyti ir žinau, kada kalbėt
Ir kada tylėti reikia, kai byloja kitas kas.
Nekrenkščiu aš ir nespjaudau, nosies garsiai nešniurkščiu,
Vaišėse neužkabinsiu niekad svetimos mergos,
Valgio pirm visų negriebsiu ir nestversiu sau taurės,
O kaipreik įtraukęs vyno, kelt nekelsiu aš vaidų,
Kibti kas pradės — be žodžio stojuos ir einu namo.
Mandagumą vien ir meilę pripažįstu puotoje:
Efesietis, ne apulas aš koks iš Aminulos[19].
PALESTRIONAS
O koks mielas jaunas senis! Ir koks geras būdas jo!
Venera jį malonioji auklėjo turbūt pati.
PERIPLEKTOMENAS
Mano paslaugų patirsi daug daugiau, neg pasakau.
PLEUSIKLIS
Ak, ir būdas gi žmogaus! Koks palankus, koks geras man.
PALESTRIONAS
Duok man tokius vyrus tris — ir auksas niekis bus.
PLEUSIKLIS
Niekur tu nerasi kito metų šitokių žmogaus,
Kurs tau būtų šitaip mielas ir bičiuliui paslaugus.
PERIPLEKTOMENAS
Aiškiai pripažint turėsi, kad aš dvasios nesenos:
Kur tik reiks, visur pajusi mano palankumą tau.
Reikia tau gynėjo griežto, pagiežingo — aš esu!
Reikia lėto? Aš lėtesnis už marias tau bežades
Ir švelnesnis už vėjelį, dvelkiantį iš vakarų.

Sugebėsiu būti linksmas išgertuvių sėbras tau,
Pirmas svečias užu stalo ir kai reiks ragaut valgius.
Nė šokėjas besarmatis neprilygs, kai šoksiu, man.
PALESTRIONAS
Ką sau šių savybių imtum, jei tau būtų leista imt?
PLEUSIKLIS
Vieno daikto aš tenoriu — padėką išreikšt kaip nors
Jam ir tau, kurie lig šiolei sergat mano bėdomis.
Nesmagu, kad tiek kaštuojies dėl manęs tu.
PERIPLEKTOMENAS Juokdarys!
Blogai pačiai ar nedraugui ką išleidi — išlaidos,
O kur svečiui ar bičiuliui pavaišinti — pajamos.
Ką šventiems darbams išleidi — išmintingam turtas vien.
Iš dievų šventos malonės svečią kuo priimt turiu.
Valgyk, gerki į sveikatą, širdį linksmink su manim:
Rūmas laisvas, ir aš noriu laisvėje laisvai gyvent.
Vien dėkot dievam turėčiau — turto yr man per akis
Ir galėjau vesti žmoną aukštakilmę, su kraičiu,
Tik nenoriu ilgliežuvės įsileisti į namus.
PLEUSIKLIS
Tu nenori? Koks smagumas susilaukt yra vaikų!
PERIPLEKTOMENAS
O pačiam turėti laisvę juk yra kur kas smagiau.
Geros žmonos — retas daiktas, jeigu tokią pasiseks
Rasti tau kur nors po saule. Bet neimsiu aš pačios
Tos, kuri nepasakytų: „Vilnų, mielas, man nupirk,
Aš apsiaustą tau išausiu, švelnų, šiltą apsivilkt,
Ir atėjus žiemai gražią tuniką turėsi tu,
Kad nestiptum".— Negirdėsi tokio žodžio iš žmonos,
Bet, dar gaidžiui nepragydus, ji nutraukia tau miegus:
„Duok, nunešiu tavo uošvei naujametę dovaną,
Duoki pirkti man skanėstams, duok Minervos šventėms švęst[20],
Duok žavėtojai — būrėjai, žynei ir aiškiaregei".
Vargas bus, jei tu neduosi: antakiai ims trūkčiot jai[21]!
Ir frizuotoja kirpėja neišeis be dovanos,
Ir kočiotoja rauks nosį, kai neduosi nieko jai,
Ir bobutė priėmėja skundžias gavusi permaž.
„Kaip? Žindyvei tu neduosi, sergstinčiai vergų vaikus?"
Šitos štai ir daug kitokių moteriškės išlaidų

Baido nuo žmonos, kuri tik tokią giesmę tegiedos.
PALESTRIONAS
Tai dievų brangi malonė! Jei neteksi laisvės šios,
Dievaži, nebus tau lengva ją atgauti vėl kada.
PLEUSIKLIS
Tu — išminčius pasirūpint ir kitais, ir savimi.
Betgi žmogui aukštakilmiui, turto turinčiam nemaž,
Šeimą išaugint garbinga: tai paminklas gentiai jo.
PERIPLEKTOMENAS
Man genčių, genčių daugybė, kam dar rūpintis vaikais?
Gyvenu gražiai, laimingai, kaip geidauja man širdis.
O ateis mirtis — aš turtą išdalinsiu giminėms.
Jie subėgs prie mano lovos susirūpinę visi,
Klausinės, kaip aš gyvuoju, ar nereikia kartais ko.
Vos prašvis — jau jie ir klausia, kaip miegojau šiąnakt aš,
Užvaduot vaikus galės man, dovanom užvers mane.
Deda auką — man didesnę dalį duoda jie kaip sau,
Kviečiasi mane į puotą, pusryčių, pavakarių.
Kas man atsiuntė mažiausia — tam nors skradžiai žemę smek.
Dovanom jie rungtyniauja, o aš taip galvoju sau:
„Nor apžioti mano turtą ir todėl tokie geri,
Kiša man gardesnį kąsnį ir prikrapšto dovanų".
PLEUSIKLIS
Savo buitį tu vaizduojies baisiai jau gražiom spalvom.
Kol laimingas — nei dvynių tau, nei trynių nestigs sūnų.
PERIPLEKTOMENAS
Taip, jei būčiau jų turėjęs, kiek man vargo su vaikais!
Amžina kankynė būtų: karštis krėst pradės kurį —
Topt per širdį: gali mirti; girtas ar nuo arklio kris —
Vėl drebėk, ar nesulaužė kojos tik ar sprando sau.
PLEUSIKLIS
Ilgo amžiaus, didžio turto vertas vien tasai žmogus,
Kurs gyvena, bet nešvaisto ir atsimena draugus.
PALESTRIONAS
O, koks mielas toks žmogus! Tegu mus myli taip dievai,
Kaip teisinga, kad jie leido ne vienaip gyvent žmonėms.
Mugės prievaizdas teisingas prekėms kainą stato taip,
Kad geroji prekė būtų kuo brangiausiai parduota,
O prastoji šeimininkui neštų vienus nuostolius.

Taip dievai skirtingą amžių privalėjo duot žmonėms:
Kas mielesnio prigimimo — ilgaamžis turi būt,
O kas piktas, nusikaltęs — dvasią tur greičiau iškvėpt.
Jeigu taip padarę būtų, būtų daug mažiau blogų
Ir blogieji ne taip drįstų nusikaltimus daryt.
Pagaliau dori galėtų pragyvent kur kas pigiau.

PERIPLEKTOMENAS

Kas dievų vainoja valią, paikas ir nemokša tas.
Ir kas peikia juos kas žingsnį. Mes geriau palikim tai.
Aš skubu, nupirksiu valgių, kad, kaip dera mums, svety,
Pas save gražiai priimti ir mylėt turėčiau kuo.

PLEUSIKLIS

Oi, pakanka! Dėl manęs tu jau išleidai nemažai.
Dar nebuvo tokio svečio draugiškiausiuos namuose,
Kurs, trečios dienos sulaukęs, nepradėtų įkyrėt.
Dešimčiai dienų praėjus — pykčių jau Iliada[22]:
Nors kentėtų šeimininkas — murma kampuose vergai.

PERIPLEKTOMENAS

Paslaugoms visokioms pulką aš vergų įsitaisiau,
Ne kad jie įsakinėtų ir aš būčiau jų valdžioj.
Jiems rūgštu, kas man patinka? Vairas mano rankose!
Ir, kas apmaudą jiems kelia, tur daryti nenorom,
O dabar skubu aš prekių.

PLEUSIKLIS Jei nusprendei taip griežtai,
Pirk truputį, nebekeiski: man užteks užkąst šio to.

PERIPLEKTOMENAS

Mestum jau geriau į šalį šias atgrisusias kalbas!
Paskutinių plikšių žodžiais pradedi, svety, kalbėt.
Kai tokiam pietų paduosi, išsitiesęs užgiedos[23]:
„Kam reikėjo čia dėl mūsų tokias išlaidas daryt?
Dievaži, tu sukvailiojai: dešimčiai žmonių užteks".
Bet, nors bus per gausiai duota, neišgirsi sakant jį:
„Šitą dubenį paimki, kumpio man nereik visai,
Lai nuneš kiaulienos kepsnį, šaltas ungurys skaniau.
Tik paimk, išeik, išneški".— Niekas to nereikalaus.
Puola, kur gardžiau prie valgio, kardamies pilvais ant stalo.
Kad dėl jų tiek prigaminta, baras ir gardžiuojasi.

PLEUSIKLIS

Siekt galiu, kad šitaip esti: kaip visur jis pastabus.

PALESTRIONAS
Taip. Jis puikiai pavaizdavo polinkius šiuos negražius.
PERIPLEKTOMENAS
Nė šimtos dalies nespėjau jums išdėstyti dabar.
Bet kai aš turėsiu laiko, pakalbėsiu išsamiau.
PALESTRIONAS
Betgi turim dabar grįžti vėlei mes prie reikalo.
Paklausykite abu. Periplektomenai, man reiks
Tavo paslaugos: sumetęs gerą būdą jau esu,
Kaip karčius prikirpti kariui ir kaip svečiui mūs mielam
Duoti progą išvažiuoti su Filokomasija
Ir mylėtis sau laimingai.
PERIPLEKTOMENAS Kokis būdas ir kaip tiks?
PALESTRIONAS
Duoki tu man savo žiedą.
PERIPLEKTOMENAS Ką darysi tu su juo?
PALESTRIONAS
Žiedą gavęs, pasakysiu savo priemones gudrias.
PERIPLEKTOMENAS
Prašom imti.
PALESTRIONAS O tu imki mano priemonių raktus.
PERIPLEKTOMENAS
Išsikrapštome ausis, idant girdėtume abu.
PALESTRIONAS
Mūs karys baisus mergišius, kokio buvę dar nėra
Ir nebus, kaip aš manyčiau.
PERIPLEKTOMENAS Puikiai tai žinau ir aš.
PALESTRIONAS
Girias gražumu pranokstąs patį Aleksandrą jis[24],
Visos moterys Efeso pačios lakstą paskui jį.
PERIPLEKTOMENAS
Daug kas, dievaži, norėtų, kad taip būtų iš tiesų.
Man tai žinoma puikiausiai. Ir dėl to, Palestrionai,
Kiek gali, trumpiau kalbėki, taupiai tardamas žodžius.
PALESTRIONAS
Ar tu kartais negalėtum rasti moteries gražios,
Bet kad būtų jai suktumo ir klastų širdis pilna?
PERIPLEKTOMENAS
Atleistinės ar laisvosios?

PALESTRIONAS Vis tasia, kad būtų tik
Pajamų didžiai godi ir kūną kūnu mitintų.
Ne širdis svarbu — galva: širdies nerasi tu jose.
PERIPLEKTOMENAS
Ar šviežios tu nori, ar jau nuskalbtos?
PALESTRIONAS Sultingą duok,
Kiek tik galima gražesnę ir kad būtų man jauna.
PERIPLEKTOMENAS
Yr tokia. Klientė mano[25], jaunutėlė mergina.
Bet kam prireikė jos tau?
PALESTRIONAS Parkvieski pas save namo,
Lai ateis ji pasipuošus kaip garbinga matrona,
Plaukus taip pasišukavus ir parišus. Dar primink,
Kad ji tavo žmona dėtųs.
PERIPLEKTOMENAS Nežinau, kur tu suki.
PALESTRIONAS
Sužinosi. O tarnaitę turi ji?
PERIPLEKTOMENAS Apsukrią dar.
PALESTRIONAS
Reiks ir tos. Abiem — ir mergai, ir tarnaitei pasakyk,
Kad vaidintų tavo žmoną, meile kariui degančią,
Šitą žiedą esą davus patikėtinei, ta — man,
Kad įteikčiau kariui aš, kaip tarpininkas jų.
PERIPLEKTOMENAS Girdžiu.
Neapkurtink, trenkdamas taip į ausis.
PALESTRIONAS Paduosiu jam
Ir sakysiu, kad žmona tavoji prašė perduoti
Ir suvesti ją su juo. O jis gi toks — neiškentės.
Tai ištvirkėlis baisus, kitam netinka niekam jis.
PERIPLEKTOMENAS
Saulei pačiai duok ieškoti — tinkamesnių nesuras
Reikalui šitam kaip manos. Būk dėl to visai ramus.
PALESTRIONAS
Tad skubėk ir pasirūpink. Nūn, Pleusikli, tu klausyk.
PLEUSIKLIS
Visas tavo paslaugoms.
PALESTRIONAS Kai pareis namo karys —
Tai atmink: Filokomasijos nebėr.
PLEUSIKLIS O kaip vadint?

PALESTRIONAS
Gi Dikėja.
PLEUSIKLIS Kaip pirma susikalbėjom.
PALESTRIONAS Tss! Keliauk!
PLEUSIKLIS
Atsiminsiu. Bet sakyk, kam reikia man tai atsimint.
PALESTRIONAS
Pasakysiu, kai reikės tau, o dabar geriau tylėk.
Kai pradės spektaklį senis, savo tu žiūrėk vaidmens.
PLEUSIKLIS
Tad aš eisiu.
PALESTRIONAS Eik ir, ką sakiau, į galvą įsidėk.

II scena

Palestrionas, Lurkionas

PALESTRIONAS
Tai košės priviriau, patranką užtaisiau!
Atimsiu kariui sugulovę šiandien pat,
Jei mano daliniai visi drausmingi bus.
Pašauksiu jį dabar.— Skeledrai! Jei gali,
Išeik laukan: tave Palestrionas šaukia.
LURKIONAS
Skeledrui nėr kada.
PALESTRIONAS Dėl ko?
LURKIONAS Jis srebia lovoj.
PALESTRIONAS
Kaip srebia?
LURKIONAS Knarkia — aš norėjau pasakyt.
Labai mat panašu: knarki — tai kaip srebi.
PALESTRIONAS
Aha! Skeledras miega?
LURKIONAS Bet ne nosis jo:
Ta rėkauja.
PALESTRIONAS Taurelę išlenkė slaptai,
Ištraukė vyno puodą rūsio prievaizdas.
Ei tu, galvijau, padėjėjau prievaizdo!

LURKIONAS
Ko reikia tau?
PALESTRIONAS Kaip užsimanė jis miegot?
LURKIONAS
Manau, kad akimis.
PALESTRIONAS Ne to aš, sukčiau, klausiu.
Prieik arčiau. Jei pameluosi — galas tau.
Davei jam vyno?
LURKIONAS Nedaviau.
PALESTRIONAS Ko dar ginies?
LURKIONAS
O kaip kitaip? Jis liepė niekam nesakyt.
Nė aštuonių gal puslitrių nebus, kuriuos
Aš jam įpyliau į ąsotį karštojo,
Ir to dar neišgėrė jis per pusrytį.
PALESTRIONAS
O tu negėrei?
LURKIONAS Tenubaudž mane dievai,
Jei gėriau, jei galėjau.
PALESTRIONAS Kaip?
LURKIONAS Aš paspringau,
Per karštas buvo, ir aš gerklę išdegiau.
PALESTRIONAS
Vieni girti, kiti tur gerti gyžalą.
Geriems gi prievaizdams yr pavestas rūsys!
LURKIONAS
Ir tu tą pat darytum, jei pavestų tau.
Dabar per trumpos rankos, tad pavydi mums.
PALESTRIONAS
O dar anksčiau jis neėmė, plėšike tu?
Ir kad tu įsimintum, aš pareiškiu štai:
Į kailį gausi pamelavęs, Lurkionai.
LURKIONAS
Ak taip? Tu skiedi, kad apskųsčiau ir dėl to
Netekčiau duonos aš, iš rūsio išmestas,
O tu įlindęs gautum dar užuovadą.
PALESTRIONAS
Visai ne tas: gali tu drąsiai man sakyt.

LURKIONAS

Jo imant nemačiau, o šit kaip būdavo:
Kai jis paliepia man — aš atnešu jam pats.

PALESTRIONAS

Tad štai dėl ko tiek daug ąsočių apvožtų!

LURKIONAS

Oi, ne dėl to, dievaž, tuštėjo amforos,
Kad buvo rūsyje asla per daug slidi:
Stovėdavo prie jų puodelis dvisvaris,
Jį kartais dešimtsyk pripildavo perdien.
Puodeliui kauštant taip, tuštėjo amforos.

PALESTRIONAS

Namo tu eiki. Jūs ten vyno rūsyje
Per daug puotaujat. Nieko neišeis, matau,
Reikės jau šeimininką kviest iš forumo.

LURKIONAS

Žuvau! Užplieks namo parėjęs tas mane,
Kai viską sužinos, kad jam nepranešiau.
Pabėgsiu aš kur nors bent šiandien nuo bėdos.
Nepasakykit jam, nužemintai prašau.

PALESTRIONAS

Kur tu dabar?

LURKIONAS Mane gi siuntė. Grįšiu tuoj.

PALESTRIONAS

Kas siuntė?

LURKIONAS Gi Filokomasija.

PALESTRIONAS Gerai.

Gali sau eit, tik greit sugrįžki man, žiūrėk.

LURKIONAS

O tu, meldžiu, jei, nesant man, pradės dalyt
Kirčius į kailį — mano dalį pasiimk.
(*Nueina*)

PALESTRIONAS

Dabar tik supratau merginos gudrystes.
Skeledras miega, o šį pasargį laukan
Ji išsiuntė, kol pereis čia. Labai gerai.
Periplektomenas ir mergą atveda,
Kurios prašau. Graži. Tepadeda dievai!

Ir pasipuošus kaip! Visai nekekšiškai.
Tik trink, žmogau, rankas, kaip klostos reikalai!

III scena

Periplektomenas, Akroteleutija, Milfidipė, Palestrionas

PERIPLEKTOMENAS
Nors visą reikalą pirmiau aš jums abiem, mergaitės,
Namie išdėsčiau, kaip mokėjau, bet jei nesuvokiat
Visų gudrybių ir klastos, galiu darsyk paaiškint.
O jei supratote gerai — mes rasim kitą kalbą.
AKROTELEUTIJA
Kvailystė būtų, aš manau, ir proto netekimas
Į svetimus lįst reikalus ir prižadėt pagalbą,
Jei būčiau nesukta ir nemokėčiau tokio darbo.
PERIPLEKTOMENAS
Bet ne pro šalį bus pamokyt.
AKROTELEUTIJA Pamokyti dar kekšę?
Kiek šito reikia jai, seniai jau žino tai kiekvienas.
Vos tavo žodžiai mano ausį spėjo kiek pasiekti,
Tau pasakiau, kaip galima lengvai apmauti karį.
PERIPLEKTOMENAS
Bet vienas protas — tai ne du: regėjau aš ne kartą,
Kaip meta kelią tikrąjį, surast jo nemokėję.
AKROTELEUTIJA
Jei reikia moteriai daryt ką nors suktai, klastingai,
Jos atmintis yr nemari, nesilpstanti per amžius.
O jeigu gera reiks daryt ir ištikimai būti —
Ją užmarštis apninka tuoj ir atsimint negali.
PERIPLEKTOMENAS
Aš ir bijau, kad viena jums reikės daryt ir kita:
Man eis į naudą vis, ką bloga padarysit kariui.
AKROTELEUTIJA
Tu nebijok: nepadarysim gera mes netyčia.
PERIPLEKTOMENAS
Blogybių maišas moteris.

AKROTELEUTIJA Jis tenka dar blogesniam.
PERIPLEKTOMENAS
Taip jums ir reikia. Vertos to.
PALESTRIONAS Na, eisiu jų sutikti.
PERIPLEKTOMENAS
Laimingai susitinkame, Palestrion. Štai mergos,
Kurias liepei atvest. Pasipuošė.
PALESTRIONAS Tu mums toks savas.
Džiaugiuos sulaukęs sveiko. Kaip gražiai ji pasipuošus.
Sveika, Akroteleutija.
AKROTELEUTIJA Atsiprašau, kas būsi,
Kad taip mane šauki vardu?
PERIPLEKTOMENAS Tai mūsų pirmas architektas.
AKROTELEUTIJA
Būk sveikas, architekte.
PALESTRIONAS Na, sveika. Bet pasakyki,
Ilgai tave jis mokė?
PERIPLEKTOMENAS Mokytos gerai abidvi.
PALESTRIONAS
Išgirst norėčiau kaip. Bijau, kad galit apsirikti.
PERIPLEKTOMENAS
Kaip mokei tu. Aš nuo savęs nė žodžio nepridėjau.
AKROTELEUTIJA
Tu šeimininką, karį, nori gal apmaut?
PALESTRIONAS Atspėjai.
AKROTELEUTIJA
Protingai ir gudriai bei darniai viskas užtaisyta.
PALESTRIONAS
Jo žmoną tu dabar turi vaidinti.
AKROTELEUTIJA Suvaidinsiu.
PALESTRIONAS
Lyg būtumei prie kario tu prisvilus.
AKROTELEUTIJA Sugebėsiu.
PALESTRIONAS
O reikalą tvarkau gi aš ir tavo kambarinė.
AKROTELEUTIJA
Žynys neblogas būtum: pasakai, kas bus netrukus.
PALESTRIONAS
Šį žiedą nuo tavęs man atnešė tarnaitė tavo

Ir prašė, kad jį perduočiau aš kariui.
AKROTELEUTIJA Tai teisybė.
PERIPLEKTOMENAS
Kam dar primint, jei jos atsimena?
AKROTELEUTIJA Ne, taip geriau bus.
Globėjau, pagalvok, prašau: jei geras architektas
Tiksliai nubraižo apačią ir šonus išgaubtuosius,
Tai lengva laivą pastatyt — duok medžiagą ir meistrus.
O mūsų laivo šonai jau ir pamatas sunertas.
Meistrai — ir aš, ir tu — geri, prityręs architektas.
Jei tik laiku tiekėjas mums paduos iš ko statyti —
Aš savo pajėgas žinau — kaipmat pastatom laivą.
PALESTRIONAS
Pažįsti karį, mano šeimininką?
AKROTELEUTIJA Dar jis klausia!
Tą pajuoką žmonių, garbiniuotgalvį pagyrūną,
Išsikvėpinusį bobišių?
PALESTRIONAS O tave?
AKROTELEUTIJA Nematė
Manęs nėsyk, iš kur pažins?
PALESTRIONAS Tai malonu girdėti.
Dėl to lengviau mums bus vaidint.
AKROTELEUTIJA Galėsi duoti žmogų?
Dėl visa kita būk ramus. Jei jo aš neišjuoksiu,
Galėsi kaltę man suverst.
PALESTRIONAS Tai eikite į vidų
Ir tuoj — prie reikalo guviai.
AKROTELEUTIJA Tu dirbki savo darbą.
PALESTRIONAS
Gerai. Tu vesk į vidų jas. Aš foruman nuėjęs
Surasiu jį, paduosiu žiedą jam ir pasakysiu,
Kad jis nuo tavo yr žmonos, jį mylinčios širdingai.
Tarnaitę tu atleisk pas mus, iš forumo vos grįšim,
Kaip siųstą paslapčiom pas jį.
PERIPLEKTOMENAS Gerai. Tu nesirūpink.
PALESTRIONAS
Jūs pasistenkit, o aš jį parvesiu pabalnotą.
PERIPLEKTOMENAS
Laimingo kelio ir sėkmė tegu tau nusišypso!

Gulovę kario jei pavyks man svečiui sugrąžinti
Ir į Atėnus išsivežt, jei klastą suklastosim,
Ką duosiu tau aš dovanų?
AKROTELEUTIJA O ši ar mums pagelbės?
PERIPLEKTOMENAS
Puikiausiai ir guviausiai.
AKROTELEUTIJA Tad sėkmė mums garantuota.
Kai mes sudėsime draugėn abi gudrybę savo,
Aš nebijau, kad kas klasta valios pranokti mudvi.
PERIPLEKTOMENAS
Į vidų eikime dabar ir viską apgalvokim,
Kad reikalas be kliūčių mums riedėtų iki galo
Ir, kariui grįžus, kad netūpčiotum.
AKROTELEUTIJA Ko tu dar lauki?

KETVIRTAS VEIKSMAS

I scena

Pirgopolinikas, Palestrionas

PIRGOPOLINIKAS
Malonu, jei ko imiesi rieda kaip nuo kalno tau.
Pas karalių nūn Seleuką parazitą pasiunčiau,
Kad nuvestų jis Seleukui samdinius, kur pririnkau
Jojo sostui gint nuo priešų, ir galiu kiek atsipūst.
PALESTRIONAS
Savo reikalais geriau tu, ne Seleuko, rūpinkis.
Kokį puikų aš tau šiandien atnešu pasiūlymą.
PIRGOPOLINIKAS
Reikalus metu į šalį ir žiūrėsiu vien tavęs.
Tad kalbėki: mano ausys šiandien skirtos tau vienam.
PALESTRIONAS
Tu apsidairyk aplinkui, ar neklauso mūsų kas.
Prisakyta pavedimą man atlikt visai slaptai.

PIRGOPOLINIKAS
Niekur nieko.
PALESTRIONAS Meilės laidą štai priimki iš manęs.
(*Rodo, paduoda žiedą*)
PIRGOPOLINIKAS
Ką? Nuo ko gi?
PALESTRIONAS Nuo gražuolės, kilniaširdės moteries.
Ji tave įsimylėjus, tavo grožį gražųjį.
Per tarnaitę davė žiedą, kad įteikčiau aš jį tau.
PIRGOPOLINIKAS
Kas ji? Ar laisva užgimus, ar tik vergė atleista?
PALESTRIONAS
Ką tu! Argi aš išdrįsčiau žodį nešt nuo atleistinės
Tau, kurs nuo laisvųjų meilės atsiginti negali?
PIRGOPOLINIKAS
Turi vyrą ar našlė?
PALESTRIONAS Turi vyrą ir našlė.
PIRGOPOLINIKAS
Kaipgi gali būt iš karto ir su vyru, ir našlė?
PALESTRIONAS
Mat ji dar visai jaunutė, o jos vyras senas jau.
PIRGOPOLINIKAS
Tai gerai!
PALESTRIONAS Graži, meilutė.
PIRGOPOLINIKAS Tik žiūrėk, man nemeluok!
PALESTRIONAS
Tavo grožiui kaip tiktai ji.
PIRGOPOLINIKAS Bus tad iš tiesų graži.
O kas ji?
PALESTRIONAS Žmona kaimyno mūs, Periplektomeno.
Ji tave įsižiūrėjo ir nuo vyro nori bėgt.
Bjauris senio. Tad man liepė melsti ir prašyt tave,
Kad su ja tu susidėtum.
PIRGOPOLINIKAS Aš mielai, jei nori ji.
PALESTRIONAS
Nori? Trokšta!
PIRGOPOLINIKAS Bet kur dėti sugulovę, kur turiu?

PALESTRIONAS
Liepk jai eiti, kur sau nori. Atvažiavo jos sesuo
Čia su močia į Efesą ir ją kviečia pas save.
PIRGOPOLINIKAS
Ką sakai? Atvyko močia?
PALESTRIONAS Taigi. Sako žinantieji.
PIRGOPOLINIKAS
Dievaži, puikiausia proga bobą tą išgrūsti lauk!
PALESTRIONAS
Nenorėtum gražumu?
PIRGOPOLINIKAS Gerai! Tik tu patarki kaip.
PALESTRIONAS
Gal norėsi, kad išeitų dėkingumą jausdama?
PIRGOPOLINIKAS
Aišku, noriu.
PALESTRIONAS Veiki šitaip. Turto tau juk per akis.
Leisk merginai pasiimti auksą su papuošalais,
Kur jai kitkart dovanojai, ir tegul sau eis sveika.
PIRGOPOLINIKAS
Tai teisybė. Bet žiūrėki: kai išleisiu šitą aš,
O ana sulaužys žodį?
PALESTRIONAS Tu juokauji ar rimtai?
Ji tave įsimylėjus už savas akis daugiau.
PIRGOPOLINIKAS
Venera mane taip myli!
PALESTRIONAS Tss! Tyliau! Nebekalbėk!
Nematai, kaip durys daros? Pasitraukime šalin!
Tai jos eldija greitoji, tarpininkė jos išeis.
PIRGOPOLINIKAS
Eldija?
PALESTRIONAS Tarnaitė josios čia išeis tuojau pas mus,
Ta, kur atnešė tau žiedą.
PIRGOPOLINIKAS Ak! Ir ji kokia graži!
PALESTRIONAS
Tai beždžionė ir baidyklė tik, palyginus su ja!
Akimis, regi, kaip šaudo, kaip pastačiusi ausis?

II scena

Milfidipė, Pirgopolinikas, Palestrionas

MILFIDIPĖ (*sau*)
Štai ta arena prie rūmų, kur man šiandien reiks vaidint.
Jų nematanti aš dėsiuos ir nežinanti, kas jie.
PIRGOPOLINIKAS
Tu tyliau: pasiklausykim, gal mane ji paminės.
MILFIDIPĖ
Ar nėra arti smalsuolio, sergančio kitų bėdom,
Kurs žiūrėtų, ką aš veiksiu, kai nestinga nieko jam?
Šių žmonių tikrai bijausi, gali stot ant kelio jie
Mano jaunai šeimininkei, kai ji eis čia iš namų,
Meile degdama narsiajam štai Pirgopolinikui
Dėl jo grožio nuostabaus.
PIRGOPOLINIKAS Galbūt pamilusi ir ši?
Giria grožį.
PALESTRIONAS Ir nereikia jos liežuviui pelenų.
PIRGOPOLINIKAS
Ką tai reiškia?
PALESTRIONAS Kad ji kalba aiškiai ir visai švariai.
PIRGOPOLINIKAS
Ką ji sako?
PALESTRIONAS Ne šlykštynę: kalba ji apie tave.
Ir pati jinai gražuolė ir garbinga moteris.
PIRGOPOLINIKAS
Dievaži, Palestrionai, galima bemat pamilt.
PALESTRIONAS
Pirm, nei akys tą išvydo?
PIRGOPOLINIKAS Kam matyt: tikiu tavim.
Vos pupytę šią išvydau, norisi aną mylėt,
Nors čionai nėra dar josios.
PALESTRIONAS Tik žiūrėki man, šitos
Nepamilk: ji sužadėta. Jei ta už tavęs išeis,
Šitą aš patsai tuoj vesiu.
PIRGOPOLINIKAS Ko jai nieko nesakai?
PALESTRIONAS
Su manim!

PIRGOPOLINIKAS Einu, kur vesi.
MILFIDIPĖ O kad laimė lemtų man
Šiandien susitikti žmogų, dėl kurio čia išėjau.
PALESTRIONAS
Tą, kur geidžia širdis, tu sutiksi tuojau,
Tad nurimk ir dėl to nebijoki.
Vienas vyras galės pasakyti, kur jis.
MILFIDIPĖ
Kieno balsą dabar čia girdėjau?
PALESTRIONAS
Tai sumanymų tavo slaptų ir planų
Bendrininko, žinok, ir dalyvio.
MILFIDIPĖ
Nebeverta todėl, ką slepiu beslapstyt.
PALESTRIONAS
Jei ir slėptumei ką, nepaslėpsi.
MILFIDIPĖ
O dėl ko?
PALESTRIONAS Kad slepi tiktai nuo svetimų,
Už mane gi savesnio nerasi.
MILFIDIPĖ
Duoki ženklą, jei tu iš bakchančių šitų[26].
PALESTRIONAS
Mergina pamylėjo vaikiną.
MILFIDIPĖ
Taip nutinka ne vienai, dievaž.
PALESTRIONAS Bet nesiųs
Dovanos jos nuo savojo piršto.
MILFIDIPĖ
Va dabar tai žinau: tu nukėlei mane
Nuo pakriaušės į lygumą plačią.
Bet kas čia su tavim?
PALESTRIONAS Lyg yra, lyg nėra.
MILFIDIPĖ
Prie manęs paėjėki tu vienas.
PALESTRIONAS
Ar ilga bus kalba?
MILFIDIPĖ Pora žodžių tiktai.

PALESTRIONAS (*Pirgopolinikui*)
Prie tavęs aš sugrįšiu netrukus.
PIRGOPOLINIKAS
O ką man? Gal stovėt čia dykai su grožiu
Ir su karžygio didžio narsybe?
PALESTRIONAS
Pastovėk ir pakęsk: aš vargstu dėl tavęs.
PIRGOPOLINIKAS
Paskubėk: man kankynė stovėti.
PALESTRIONAS
Pamažu! Pats žinai, kad dalykų tokių
Negali padaryti iš karto.
PIRGOPOLINIKAS
Sutinku! Daryk taip, kaip atrodo geriau.
PALESTRIONAS (*nueidamas*)
Kurgi rasi tu mulkį didesnį!
Atėjau. Ko norėjai, sakyk? Aš klausau.
MILFIDIPĖ
Pasakyki, nuo ko man pradėti?
PALESTRIONAS
Patarimas tas pats: dega meile jam ta...
MILFIDIPĖ
Atsiminsiu dabar ir žinosiu.
PALESTRIONAS
Jo gražumui tiktai pagyrų negailėk,
Jam ir stotą primink, ir narsumą.
Sumanumą tu čia panaudok, kiek gali,
Kaip pirmiau aš esu tau kalbėjęs.
Visa kita daryk atsargiai ir gudriai,
Atsimink mano žodį kiekvieną.
PIRGOPOLINIKAS
Mažumėlę ir man atidžios tu paskirk,
Marš greičiau pas mane nebegaišęs!
PALESTRIONAS
Aš klausau! Įsakyk.
PIRGOPOLINIKAS Ką kalbėjo ji tau?
PALESTRIONAS
Kad rypuoja ir ašaras lieja
Ta vargšelė išvien ir iš ilgesio tau

Neberanda ji niekur sau vietos.
Neturėti tavęs — jai didžiausia kančia
Ir tarnaitę dėl to ji čia siuntė.
PIRGOPOLINIKAS
Įsakyk — teprieis.
PALESTRIONAS Tu žinai, ką daryk?
Apsimesk, kad dygiesi be galo
Ir tau noro nėra, o mane apibark,
Prie tavęs kam aš leidžiu kiekvieną.
PIRGOPOLINIKAS
Atsiminsiu ir taip aš darysiu dabar.
PALESTRIONAS
O kur ieško tavęs, tą pakviesti?
PIRGOPOLINIKAS
Teprieina, jei nori.
PALESTRIONAS Ko nori? Prieik!
MILFIDIPĖ
Būk pasveikintas, mielas gražuoli!
PIRGOPOLINIKAS
Ji ir pravardę žino, kaip šaukti mane.
Tegu duoda dievai, ko geidauji.
MILFIDIPĖ
Leis man amžių drauge su tavim nugyvent.
PIRGOPOLINIKAS
Tu jau nori per daug!
MILFIDIPĖ Aš ne sau gi —
Šeimininkei prašau, ji iš meilės numirs.
PIRGOPOLINIKAS
Ir daugybė kitų juk to nori,
Bet negali.
MILFIDIPĖ Dievaž, ir stebėtis nėr ko,
Kad tu moki save taip branginti.
Tu gražuolis toksai, kurs garsėja darbais,
Ne viena tik veido grožybe.
Kas gi kitas žmonių dievu taptų greičiau?
PALESTRIONAS
Jame žmoniškumo nedaugel.
Žmoniškumo daugiau tau parodys peslys.

PIRGOPOLINIKAS
Ne juokais aš pradėsiu didžiuotis,
Kai nešykšti ji man pagyrimų tokių.
PALESTRIONAS
Tu matai, veltėdys kad ims pūstis!
Ko gi neatsakai? Ją čia atsiuntė ta,
Dėl kurios aš esu tau kalbėjęs.
PIRGOPOLINIKAS
Nuo kurios gi tad jos? Man jų lenda pulkai:
Nevalioju visų atsiminti.
MILFIDIPĖ
Aš nuo tosios, kuri apiplėšia pirštus,
Kad galėtų papuošti tavuosius.
Šitą žiedą nuo jos, meile degančios tau,
Per šį žmogų esu juk įteikus.
PIRGOPOLINIKAS
Tai ko nori dabar, moteriške, sakyk?
MILFIDIPĖ
Tu jos meilės, žiūrėk, neatstumki.
Ji gyvena vien tau, ir jai būt ar nebūt —
Parama tu vienintelė šiandien.
PIRGOPOLINIKAS
Ko ji nori nūnai?
MILFIDIPĖ Meilų žodį ištart,
Apkabinti ir meilėj nuskęsti.
Jeigu rankos tuojau neištiesi tu jai,
Ji gyvybę padės nusivylus.
Mano prašymą tu, o Achilai, išgirsk
Ir išgelbėk, gražuoli, gražuolę.
Tu gerumą širdies nūn parodyki man,
Galiūnažudi, miestų griovėjau!
PIRGOPOLINIKAS
Ir nepyk tu, žmogau! Kiek jau sykių aš tau
Esu sakęs, stuobry netašytas:
Nežadėk kiekvienam tu manos paspirties.
PALESTRIONAS
Ar girdi tu, miela moteriške?
Ką pirma tau sakiau, pakartoju dabar:
Šis kuilys, dovanos nepaėmęs,

Niekados nesutiks su kiaulaite greta
Savo migy pernakt pamiegoti.
MILFIDIPĖ
Kiek tik jis reikalaus, tiek ir duota bus jam.
PALESTRIONAS
Jam reikia auksinio talento[27].
Kaip talento mažiau jis iš nieko neims.
MILFIDIPĖ
Dievaži, tai pigu gi be galo.
PIRGOPOLINIKAS
Aš nesu kaip kiti apsigimęs godus
Ir gėrybių turiu iki kaklo.
Vien auksinių gal bus tūkstantinė saikų.
PALESTRIONAS
Tai be tų, kurie guli lobyne.
O sidabro kalnai tau, ne luitai kokie,
Aukštesni net už Etną tikriausiai.
MILFIDIPĖ
Koks plepūnas, oi, oi!
PALESTRIONAS Kaip aš vaidinu!
MILFIDIPĖ
Ogi aš? Kaip nušluosčiau jam nosį!
Bet, dėl dievo, greičiau jūs paleiskit mane.
PALESTRIONAS
Pagaliau jai ką nors atsakyki,
Sutinki tu ar ne?
MILFIDIPĖ Ir už ką, pasakyk,
Tau smagu ją, vargšelę, kankinti?
Ar tau bloga kada ką padarė jinai?
PIRGOPOLINIKAS
Pasakyki, tegul čia išeina.
Padarysiu aš visa, ko tik ji norės.
MILFIDIPĖ
Va dabar tu elgiesi kaip reikia,
Tu geidi jos patsai, kaip ji geidžia tavęs.
PALESTRIONAS
Ne visai gi kvaila jo makaulė.
MILFIDIPĖ
Tu ir mano meldimo teikeis neatmest

Ir davei iš tavęs išprašyti.
(*Palestrionui*)
Kaipgi aš vaidinu?

PALESTRIONAS Nevaliosiu ilgiau
Nesijuokęs ištverti.

MILFIDIPĖ Aš taipgi.
Ir dėl to nusigręšiu šalin nuo tavęs.

PIRGOPOLINIKAS
Negali tu suprasti, mieloji,
Kokią garbę dabar aš jai padariau.

MILFIDIPĖ
Suprantu aš ir jai pasakysiu.

PALESTRIONAS
Jis už auksą kitoms tai galėjo parduot.

MILFIDIPĖ
Čia tavim negaliu patikėti.

PALESTRIONAS
Ir tik karžygius vien gimdo moterys tos,
Kam jis paslaugą savo padaro,
Ir vaikai jo gyven po aštuonis šimtus
Metų.

MILFIDIPĖ Eik tu jau, eik, talavyke!

PIRGOPOLINIKAS
Ir po tūkstantį metų gyvena kiti,
Taip nuo amžiaus lig amžiui be galo.

PALESTRIONAS
Aš mažiau pasakiau, kad netartų jinai,
Jog perdedu tyčia meluodams.

MILFIDIPĖ
Ir galvoti baisu, kiek jis pats pragyvens,
Jei po šitiek jo sūnūs gyvena!

PIRGOPOLINIKAS
Kitą dieną po to aš, mieloji, gimiau,
Kai Jupiteris gimė iš Opės[28].

PALESTRIONAS
Jei diena gi anksčiau būtų gimęs už jį —
Danguje nūn sostą turėtų.

MILFIDIPĖ

Oi oi oi, jau gana, jūs paleiskit mane,
Aš norėčiau gyva dar išeiti.

PALESTRIONAS

Ko skubi tu nueit, kai atsakymas yr?

MILFIDIPĖ

Aš eisiu ir ją čia atvesiu.
Juk dėl josios vargstu. Nebenori jau vėl?

PIRGOPOLINIKAS

Nebenoriu jau būti gražesnis:
Tiek vargų aš turiu per gražumą!

PALESTRIONAS O tu
Tebestovi dar čia?

MILFIDIPĖ Aš jau eisiu.

PALESTRIONAS

Tik protingai, gerai pasakyki tu jai.
Ar girdi?

MILFIDIPĖ Kad širdis jai pašoktų!

PALESTRIONAS

Pasakyki taip pat Filokomasijai,
Tegu eina namo: jis parėjo.

MILFIDIPĖ

Jos abidvi yr čia — šeimininkė ir ji —
Ir pokalbį mūsų girdėjo.

PALESTRIONAS

Tai padarė gerai, jei paklausė kalbos:
Ir pačios jos bus protingesnės.

MILFIDIPĖ

Tu palauk, aš einu.

PALESTRIONAS Aš tavęs nelaikau,
Neliečiu ir tyliu kaip negyvas.

PIRGOPOLINIKAS

Pasakyki, kad ji čia išeitų greičiau,
Sutvarkysime visa kaip reikia.

III scena

Pirgopolinikas, Palestrionas

PIRGOPOLINIKAS
O ką gi man daryt dabar, Palestrionai,
Su gulove? Juk šios aš niekaip negaliu
Parvesti į namus, kol nepaleidau tos.
PALESTRIONAS
Kam klausi, ką daryt? Aš tau seniai sakiau,
Kaip jos nusikratyt labai gražiu būdu.
Lai sau pasiima ji auksą ir rūbus,
Kuriais esi papuošęs: imk, turėk ir neškis.
Sakyk, kad proga patogi parvykt namo,
Kai vieši jos sesuo ir motina dabar:
Ji gali parlydėti jas ligi namų.
PIRGOPOLINIKAS
Kaip sužinojai, kad jos čia?
PALESTRIONAS Jos seserį
Mačiau savom akim.
PIRGOPOLINIKAS Ar susitiko ją?
PALESTRIONAS
Aha.
PIRGOPOLINIKAS Ar ji stangri kaip reikia?
PALESTRIONAS Viską jau
Tu nori gaut.
PIRGOPOLINIKAS Kur močia jos, pasak sesers?
PALESTRIONAS
Pūliuoja akys, guli ji žliba laive.
Man sakė taip jūreivis, kurs jas atvežė.
Jis pas kaimynus mūsų apsistojęs šiandien.
PIRGOPOLINIKAS
O jis ar tvirtas bus?
PALESTRIONAS Tu atsitrauk velniop.
Tik prie kumelių leisti tokį eržilą.
Ir uosto tik, ar vyras kur, ar moteris.
Daryk, kas reikia.
PIRGOPOLINIKAS Patarimą tu davei.

Bet ir su ja galėtum pakalbėt dėl to.
Prie jos nesunkiai prisitaikai juk prieit.
PALESTRIONAS
O gal geriau prieiki tu ir reikalą
Gink pats. Sakyk, kad žmoną vesti būtina:
Ir gentys pataria, ir sėbrai neatstoja.
PIRGOPOLINIKAS
Tu taip manai?
PALESTRIONAS O kaipgi man kitaip manyt?
PIRGOPOLINIKAS
Tad eisiu aš namo, o tu kol kas būk čia,
Pasižvalgyk. Kai ji išeis, pašauk mane.
PALESTRIONAS
Tu savo darbą dirbk.
PIRGOPOLINIKAS Jau viską padariau.
Jei nenorės gražiai, jėga išgrūsiu ją.
PALESTRIONAS
To nedaryk. Tegul jau gražumu geriau
Išeina iš tavęs. Ir duok jai, ką sakiau.
Lai nešas puošmenas ir auksą, kur davei.
PIRGOPOLINIKAS
Aš sutinku.
PALESTRIONAS Manau, lengvai tau pasiseks.
Bet eik vidun, nebestypsok.
PIRGOPOLINIKAS Gerai, klausau.
(*Nueina*)
PALESTRIONAS
Argi ne toks atrodo jums, kaip aš pirmiau
Jau pasakiau,— baisus bobišius mūs karys?
Dabar tik čion greičiau Akroteleutiją,
Tarnaitę ir Pleusiklį! O Jupiteri!
Ar ne Likimas pats visur pagelbsti man?
Ką aš labiau už viską noriu pamatyt,
Visi drauge išeina iš kaimyno šit namų.

IV scena

Akroteleutija, Milfidipė, Pleusiklis, Palestrionas

AKROTELEUTIJA
Sprunkame! Apsidairyki, ar nemato mūsų kas.
MILFIDIPĖ
Nieko nėr. Tik tas, kur ieškom.
PALESTRIONAS O jūs reikalingos man.
MILFIDIPĖ
Ką veiki čia, architekte?
PALESTRIONAS Architektas aš?
MILFIDIPĖ O kas?
PALESTRIONAS
Su tavim man nesilygint — neįkalčiau aš vinies.
AKROTELEUTIJA
Tu žiūrėk!
PALESTRIONAS Tai man šmaikštuolė! Apdairumas ir klasta:
Kaip gražiai aptašė karį!
MILFIDIPĖ Gavo jis dar per mažai.
PALESTRIONAS
Būk rami! Dalykas visas šiandien mūsų rankose.
Tik toliau jūs, kaip pradėjot, man pagelbėkit visur.
Šit namo karys parėjo ir gulovę išprašys
Į Atėnus draug su močia ir su seseria.
PLEUSIKLIS Puiku!
PALESTRIONAS
Puošmenas, be to, ir auksą, mergai įteiktą anksčiau,
Dovanoja, kad tik vyktų: taip aš patariau mat jam.
PLEUSIKLIS
Kaipgi neis taip sklandžiai viskas: nori ji ir jis to pat.
PALESTRIONAS
Argi nežinai: iš šulnio kai išsikari viršun,
Esti dar daugiau pavojaus, kad nekristum vėl žemyn.
Mes dabar viršuj prie šulnio: jeigu tik suuos karys —
Nieko mes nepadarysim. Šiandien tad kaip niekados
Reiks gudrumo.
PLEUSIKLIS Kaip matau nūn: medžiagos mums per akis:

Mergos trys, o tu ketvirtas, aš ir senis — jau šeši.
Iš šešių šalių gudrumas. Tikras visiškai esu:
Jei reikės, bet kokį miestą mes paimsim.
PALESTRIONAS Tik klastos
Nepašykštėkit.
AKROTELEUTIJA Mes dėl josios ir atėjom čia visi
Pas tave, kad pasakytum, jei ko nori dar iš mūs.
PALESTRIONAS
Tai gražu iš jūsų pusės. Uždedu tau prievolę.
AKROTELEUTIJA
Vykdysiu aš ją, valdove, kiek galėdama geriau.
PALESTRIONAS
Šmaikščiai ir gražiai iš kario įsakau tau pasijuokt.
AKROTELEUTIJA
Įsakai man malonumą.
PALESTRIONAS Bet ar išmanai tu kaip?
AKROTELEUTIJA
Suvaidinsiu, kad iš meilės jam aš plyštu.
PALESTRIONAS Išmanai.
AKROTELEUTIJA
Ir kad aš, jį pamylėjus, santuoką nutraukiau jau
Ir už jo tekėti noriu kuo greičiau.
PALESTRIONAS Labai gerai.
Viena dar tu pasakyki: tavo kraitis šie namai,
Senis nuo tavęs išėjo, kai tik pametei tu jį,
Kad karys nepabijotų lįst į svetimus namus.
AKROTELEUTIJA
Tai gerai.
PALESTRIONAS Kai jis išeis, tik atokiau nuo jo stovėk
Ir vaizduok, kad prieš jo grožį niekais savąjį laikai,
Kad prieš jo turtus lenkiesi su didžiausia pagarba.
Jo gražumui, žavingumui pagyrimų nešykštėk,
Girk jo visa. Ar tau aišku?
AKROTELEUTIJA Suprantu. Ar bus gerai,
Jei nuglotninsiu taip darbą, jog nebus tau ko papeikt?
PALESTRIONAS
Bus gerai.
(*Pleusikliui*)
Dabar klausyki, tau sakau, ką reiks daryt.

Kai bus viskas padaryta ir į vidų ji nueis,
Jūreiviu tu apsitaisęs paskubėki tuoj išeit,
Skrybėlė rusva kad būtų ir juostelė virš akių;
Ir apsiaustas tamsiai rusvas, kaip pritinka jūroje.
Jį sumegzk virš kairio pečio, dešinė gi bus nuoga.
Pasijuoski, kad išeitų — esą vairininkas tu.
Aprangos pas senį gausi: laiko jis namuos žvejus.
PLEUSIKLIS
O kai būsiu apsirengęs, ką gi tuosyk man daryt?
PALESTRIONAS
Čion ateiki lyg nuo močios — kviest Filokomasijos.
Kad, jei vyksta į Atėnus, eitų uostan su tavim
Ir kad lieptų nešt į laivą, jei ką turi išsivežt.
Jeigu neis — tu leidi laivą: vėjas pučia patogus.
PLEUSIKLIS
Puikiai suvaidinsim. Tęski.
PALESTRIONAS O ją skubins gi karys,
Kad nereiktų močiai laukti.
PLEUSIKLIS Tu gudrus visuos galuos.
PALESTRIONAS
Jai paliepsiu, kad prašytų duot mane dar nešiku,
Kad pagelbėčiau nunešti daiktus jai į prieplauką.
Jis man lieps su ja eit uostan, o aš — į Atėnus tuoj
Su tavim plaukiu, žinoki.
PLEUSIKLIS O kai tik parkaksim ten,
Nė dienos tarnaut neleisiu — laisvę duosiu tau tuojau.
PALESTRIONAS
Eik ir tuoj apsitaisyki.
PLEUSIKLIS Viskas?
PALESTRIONAS Įsiminki tai!
PLEUSIKLIS
Aš einu.
PALESTRIONAS Ir jūs tuoj eikit. Gali, kaip jaučiu, karys
Kas akimirką išeiti.
AKROTELEUTIJA Tavo žodis — įsakas.
PALESTRIONAS
Paskubėkite išnykti! Durys darosi jau štai.
Eina linksmas: ko norėjo, mat pavyko jam pasiekt.
Šiepiasi burna plačiausiai — niekados ne vargšas jis.

V scena

Pirgopolinikas, Palestrionas

PIRGOPOLINIKAS
Tyliai ir gražiai laimėjau iš Filokomasijos,
Ko norėjau, kaip norėjau.
PALESTRIONAS Ką ten taip ilgai darei?
PIRGOPOLINIKAS
Aš jaučiu, manęs nemyli niekas taip kaip ta merga.
PALESTRIONAS
Ir kodėl?
PIRGOPOLINIKAS Daugybę žodžių nūn kaštavo man jinai.
Medžiaga kietoka buvo, nesileido greit apdirbt.
Vis dėlto pasiekiau savo: dovanojau jai, daviau,
Ko norėjo ir ko prašė. Paaukojau ir tave.
PALESTRIONAS
Ir mane? Kaip aš gyvensiu be tavęs?
PIRGOPOLINIKAS Nusiramink:
Aš tave paleisiu laisvėn. Kad tiktai pavyktų man
Prikalbėt, kad ji išplauktų be tavęs — ko nedariau:
Užsispyrė!
PALESTRIONAS Pasikliaunu aš dievais ir tavimi.
Nors didžiai skaudu netekti šeimininko gerojo,
Bet viena paguoda lieka, kad pagelbėjau palenkt
Tavo grožiui štai kaimynę: ją tau nūn ir įteikiu.
PIRGOPOLINIKAS
Kam dar žodžiai? Duosiu laisvę tau ir turto, kiek reikės,
Jei palenksi.
PALESTRIONAS Gausi greitai.
PIRGOPOLINIKAS Kaip džiaugiuosi!
PALESTRIONAS Nėr čia ko!
Tu valdykis, tramdyk aistrą.— Bet išeina štai ir ji.

VI scena

Milfidipė, Akroteleutija, Pirgopolinikas, Palestrionas

MILFIDIPĖ
Antai karys, o šeimininke.
AKROTELEUTIJA Kur?
MILFIDIPĖ Kairėj.
AKROTELEUTIJA Matyti.
MILFIDIPĖ
Tu dėbtelėk, kad nepajustų, jog mes į jį žiūrim.
AKROTELEUTIJA
Matau. Dievaž, nūn metas būti mudviem dar suktesnėm.
MILFIDIPĖ
Pradėki tu.
AKROTELEUTIJA (*garsiai*)
Atsiprašau! Buvai jį susitikus?
(*Tyliai*)
Gerklės tu negailėk, tegirdi.
MILFIDIPĖ Die! Su kuo kalbėjau! —
Iš lėto. Kaip norėjau. Ir širdis kiek pageidavo.
PIRGOPOLINIKAS
Girdi?
PALESTRIONAS Girdžiu. Kaip džiaugias, kad tave ji susitiko!
AKROTELEUTIJA
Laiminga tu!
PIRGOPOLINIKAS Atrodo, myli.
PALESTRIONAS Ir esi to vertas.
AKROTELEUTIJA
Stebuklas! Tu pati, sakai, priėjus ir maldavus,—
Raštu arba per vajį kreipias, die, kaip į karalių.
MILFIDIPĖ
Dievaž, tiesa! Vos priėjau su reikalu prie jojo.
PALESTRIONAS
Tu moterų išgarbintas.
PIRGOPOLINIKAS Mat Venera taip nori.

AKROTELEUTIJA
Venerai ir dėkinga aš, ir ją karštai maldauju,
Kad man palenktų tą, kurio geidžiu su meile,
Tebūn jis maloningas ir neširsta, kad jį myliu.
MILFIDIPĖ
Turiu aš viltį. Nors ir daugelis jo meilės trokšta,
Jis atmeta su panieka visas, tave išskyrus vieną.
AKROTELEUTIJA
Bet lystu aš iš baimės, kad jis išrankus be galo.
Mane pamatę, akys gali nuomonę pakeisti,
Ir jo išpuikęs skonis tuoj paniekins mano grožį.
MILFIDIPĖ
Neniekins, būk rami.
PIRGOPOLINIKAS Nė kiek jinai nesibrangina.
AKROTELEUTIJA
Bijau, kad tu per daug išaukštinai jau mano grožį.
MILFIDIPĖ
Norėjau, kad jo akyse gražesnė tu išeitum.
AKROTELEUTIJA
Jei žmona imti nenorės, tuomet kelius apglėbsiu
Ir jį maldausiu. Jei ir taip laimėti nepavyktų —
Nusižudysiu, nes žinau: be jo man negyventi.
PIRGOPOLINIKAS
Neleisti mirt aš moteriai turiu. Prie jos prieisiu.
PALESTRIONAS
Ne, ne! Nupiginsi save. Tu neik ir nesisiūlyk,
Tegul ateina ji, tegul palaukia, tepasilgsta.
Nenori pražudyt šlovės — žiūrėk, to nedaryki.
Kad taip mylėtų moterys, vos dviem šypsojos laimė
Nuo amžių amžinų — tai tau ir Faonui Lesbiečiui[29].
AKROTELEUTIJA
Į vidų eisiu, arba jį pakvieski, Milfidipe.
MILFIDIPĖ
Geriau palaukim, gal kas nors išeis.
AKROTELEUTIJA Nebeištversiu
Į vidų nėjus.
MILFIDIPĖ Durys užsklęstos.
AKROTELEUTIJA Išlaušiu.
MILFIDIPĖ Beprotė!

AKROTELEUTIJA
Jei jis kada mylėjo ir jei proto jam kiek grožio,
Už meilės beprotystę dovanos jis maloningai.
PALESTRIONAS
Per meilę vargšė baigia žūt!
PIRGOPOLINIKAS Tas pat ir mylimajam.
PALESTRIONAS
Tylėk — išgirs.
MILFIDIPĖ Na, ko gi stovi kaip trenkta? Pabelski.
AKROTELEUTIJA
Kad mylimasis ne viduj.
MILFIDIPĖ Iš kur žinai?
AKROTELEUTIJA Užuodžiu.
Jo kvapą nosis jaustų, jei ten būtų jis.
PIRGOPOLINIKAS Atspėjo!
Už meilę man ją pranaše bus Venera padarius.
AKROTELEUTIJA
Kažkur arti čia mano mielas, kvapą jo užuodžiu.
PALESTRIONAS
Ji regi nosim, ne akim.
PIRGOPOLINIKAS Iš meilės ji apakus.
AKROTELEUTIJA
Laikyk mane!
MILFIDIPĖ O kas gi tau?
AKROTELEUTIJA Parpulsiu.
MILFIDIPĖ Štai kad nori!
AKROTELEUTIJA
Nebepastoviu. Pro akis dvasia išėjo.
MILFIDIPĖ Pažvelgei
Į karį tu?
AKROTELEUTIJA Tiesa.
MILFIDIPĖ Kur jis?
AKROTELEUTIJA Regėtum, jei mylėtum.
MILFIDIPĖ
Ir aš mylėčiau ne mažiau, jei tu nepavydėtum.
PALESTRIONAS
Nėra mergos, kuri tave pamačius nepamiltų.
PIRGOPOLINIKAS
Ar būsiu sakęs tau, ar ne — vaikaitis aš Veneros.

AKROTELEUTIJA
Prieik ir jį prašnekink, Milfidipe.
PIRGOPOLINIKAS Manęs ji bijo.
PALESTRIONAS
Ateina.
MILFIDIPĖ Aš į jus.
PIRGOPOLINIKAS O mes gi į tave.
MILFIDIPĖ Kaip įsakei,
Aš šeimininkę išvedžiau.
PIRGOPOLINIKAS Matau.
MILFIDIPĖ Tad leisk prieiti.
PIRGOPOLINIKAS
Į širdį paėmiau: kaip tu prašei, nebūsiu griežtas.
MILFIDIPĖ
Kai prie tavęs prieis — iš jos nė žodžio neištrauksi:
Vos pamatys tave — ir nukerta liežuvį akys.
PIRGOPOLINIKAS
Turiu padėt ligonei moteriai.
MILFIDIPĖ Ji bijo, dreba,
Tave išvydus.
PIRGOPOLINIKAS Taip nutinka ir ginkluotiems vyrams.
O moteriai — nenuostabu. Bet ko gi ji norėjo?
MILFIDIPĖ
Pakviest: ji amžių su tavim norėtų nugyventi.
PIRGOPOLINIKAS
Pakviesti ištekėjusi? Nutverti vyras gali.
MILFIDIPĖ
Išvarė vyrą dėl tavęs.
PIRGOPOLINIKAS Kaip ji tatai galėjo?
MILFIDIPĖ
Namai — jos kraitis.
PIRGOPOLINIKAS Taip?
MILFIDIPĖ Tikrai!
PIRGOPOLINIKAS Tegul namo sau eina:
Pas ją aš būsiu.
MILFIDIPĖ Betgi laukt tu mūs ilgai neverski,
Jos nekankink.
PIRGOPOLINIKAS Neversiu, ne! Jūs eikit ramios.
MILFIDIPĖ Einam.

PIRGOPOLINIKAS
Bet ką aš ten matau?
PALESTRIONAS Kame?
PIRGOPOLINIKAS O ten kažkas ateina.
Jūreivio rūbais.
PALESTRIONAS Tiesiai čia. Turbūt tavęs jam reikia.
PIRGOPOLINIKAS
Jūreivis tai ir bus.
PALESTRIONAS Vadinas, kviesti jos.
PIRGOPOLINIKAS Tur būti.

VII scena

Pleusiklis (persirengęs), Palestrionas, Pirgopolinikas

PLEUSIKLIS
Jei nežinočiau, kad dažnai dėl meilės žmonės
Pridaro niekų įvairių, aš gėdyčiaus
Į gatvę eit su šiuo rūbu, nors myliu ją,
Bet juk girdėjau, kaip ne vienas ryžosi
Iš meilės elgtis negarbingai, nedorai,
Jau neminiu Achilo, leidusio žudyt
Minias...— Aure Palestrionas ir karys,
Todėl prabilti reikia man kita kalba.
Iš tikro moteris yr Gaišaties duktė.
Juk niekur niekados nereikia gaišti tiek,
Kiek laiko gaištame dažnai per moteris.
Tai jųjų paprotys, nors būtų čia kažkas.
Pašaukti aš turiu Filokomasiją.
Pabelsiu į duris, gal kas yra.
PALESTRIONAS Ko tu
Stuksi, žmogau?
PLEUSIKLIS Pakviesk Filokomasiją:
Aš čia nuo močios jos. Lai eina, jeigu vyks.
Gaišina ji visus. Mes norime išplaukt.
PIRGOPOLINIKAS
Jau viskas paruošta. Palestrionai, eik

Atveski nešikus, tegu nuneš laivan
Jos auksą, puošmenas ir brangius drabužius,
Sudėta visa, ką daviau, lai vežasi.
PALESTRIONAS
Einu.
PLEUSIKLIS Dievaž, tu paskubėk.
PIRGOPOLINIKAS Jis neužtruks.
O kas gi čia? Ką akiai padarei, sakyk?
PLEUSIKLIS
Akis man kaip akis.
PIRGOPOLINIKAS Kairė, sakau.
PLEUSIKLIS Žinai,
Dėl meilės, dievaži, kaire mažiau regiu.
Jei ne ta meilė — aš abiem regėčiau nūn.
Ir gaišta jos.
PIRGOPOLINIKAS Išeina jau, nebesibark.

VIII scena

Palestrionas, Filokomasija, Pirgopolinikas, Pleusiklis

PALESTRIONAS
Ar tu liausies verkus šiandien?
FILOKOMASIJA Kaipgi man neverkti nūn?
Išeinu iš mielo kampo, kur gražiai taip gyvenau.
PALESTRIONAS
Atsiuntė jūreivį šitą motina tau ir sesuo.
FILOKOMASIJA
Aš matau.
PIRGOPOLINIKAS Ar tu girdi, Palestrionai?
PALESTRIONAS Ko, sakyk?
PIRGOPOLINIKAS
Įsakysi nešti visa, ką jai dovanų daviau.
PLEUSIKLIS
Būk sveika, Filokomasija!
FILOKOMASIJA O! Sveikas gyvas!
PLEUSIKLIS Tau

Nusilenkt žemai įsakė močia ir sesuo.
FILOKOMASIJA Dėkoju.
PLEUSIKLIS
Prašo skubintis, kol vėjas stengias atlapot bures.
Jeigu motinai ne akys, būtų ėję su manim.
FILOKOMASIJA
Eisiu, nors nenoriu. Močios neklausyt blogai.
PLEUSIKLIS Protinga.
PIRGOPOLINIKAS
Su manim nebūt gyvenus — šiandien būtų ji kvaila.
FILOKOMASIJA
Man su tokiu vyru skirtis iš tiesų baisi kančia!
Savo sąmoju tu moki žmogų bet kada užkrėst.
Man dvasia guvesnė buvo, su tavim kai gyvenau.
O dabar — sudieu tai laimei.
PIRGOPOLINIKAS Neraudoki.
FILOKOMASIJA Negaliu,
Tave pamačius.
PIRGOPOLINIKAS Tvardyk širdį.
FILOKOMASIJA Aš žinau, kur skauda man.
PALESTRIONAS
Ir nėra čia ko stebėtis, kad tu puikiai gyvenai:
Būdas jo, narsa ir grožis tavo širdį pavergė.
Aš — jo vergas, ir tai raudu, kad mums reikia išsiskirt.
FILOKOMASIJA
Aš maldauju, leisk apglėbti prieš išvykstant.
PIRGOPOLINIKAS Tai apglėbk.
FILOKOMASIJA
Mano tu akių šviesybe!
PALESTRIONAS Tu ją nors laikyk geriau,
Kad negriūtų.
PIRGOPOLINIKAS O dėl ko gi?
PALESTRIONAS Reikia skirtis — neištvėrė
Vargšei sopulio širdis.
PIRGOPOLINIKAS Tu bėk vidun, išnešk vandens.
PALESTRIONAS
Ne vandens — ramybės reikia. Nieko nedaryk geriau,
Kol ji atitoks.

PIRGOPOLINIKAS Jų galvos sukištos per daug arti.
Negerai! Nuo lūpų lūpas trauk, jūreivi, bus blogai!

PLEUSIKLIS
Aš klausiau, ar ji alsuoja.

PIRGOPOLINIKAS Ausį tau pridėt reikėjo.

PALESTRIONAS
Jei taip nori, aš paleisiu.

PIRGOPOLINIKAS Ne, laikyki.

PALESTRIONAS Vargas man!

PIRGOPOLINIKAS
Eikit ir atneškit visa, ką jai dovanų daviau.

PALESTRIONAS
O! Sudieu, namų šių larai, jums sakau išeidamas.
Jūs, draugai vergai ir vergės, likite sveiki visi
Ir mane žodžiu geruoju paminėkit kai kada.

PIRGOPOLINIKAS
Tvardykis, Palestrionai!

PALESTRIONAS Neraudoti negaliu:
Skiriamės.

PIRGOPOLINIKAS Ramiai kentėki.

PALESTRIONAS Aš žinau, kur skauda man.

FILOKOMASIJA
Kas gi čia? Ką regi akys? O mielasis, sveikas būk!

PLEUSIKLIS
Atitokai jau, brangioji?

FILOKOMASIJA Aš kieno glėby buvau?
Galas man! Ar aš nekliedu?

PLEUSIKLIS Ne, mieloji, nebijok!

PIRGOPOLINIKAS
Koks čia pokštas?

PALESTRIONAS Ji nualpus buvo mūsų akyse.
Aš bijau ir nuogąstauju: viskas paaiškės galop.

PIRGOPOLINIKAS
Ką tai reiškia?

PALESTRIONAS Visą lobį paskui mus per miestą neš
Ir tave dar kas pakaltins.

PIRGOPOLINIKAS Savo aš daviau, ne jų.
Į kitus man nusispjauti! Eikit su dievais sveiki.

PALESTRIONAS
Tai aš dėl tavęs sakau.
PIRGOPOLINIKAS Tikiu.
PALESTRIONAS Sudieu!
PIRGOPOLINIKAS Ir tau sudieu!
PALESTRIONAS
Paskubėkit! Aš pavysiu. Dar tik porą žodžių jam.
Nors kiti vergai atrodė tau ir ištikimesni
Už mane, tačiau dėkingas aš už viską nuoširdžiai
Ir, jei būtum taip patvarkęs, tau vergaučiau aš mieliau,
Nei iš kito eičiau laisvėn.
PIRGOPOLINIKAS Tik žiūrėk, nenusimink!
PALESTRIONAS
Tu, žmogau, tik pagalvoki: savo būdą reiks pakeist.
Taikytis prie moters norų man, o karžygį pamiršt.
PIRGOPOLINIKAS
Būk guvus!
PALESTRIONAS Nebegalėsiu, visą norą praradau.
PIRGOPOLINIKAS
Eiki, vyk juos, nebegaiški.
PALESTRIONAS Tad sudieu!
PIRGOPOLINIKAS Ir tau sudieu!
PALESTRIONAS
Atsiminki: jei aš kartais gaučiau laisvę sau kaip nors,
Duosiu žinią — neapleiski.
PIRGOPOLINIKAS Aš, žinok, ne toks esu.
PALESTRIONAS
Pagalvoki, koks buvau aš ištikimas visuomet.
Taip darydamas, patirsi, geras kas ar blogas tau.
PIRGOPOLINIKAS
Tai žinau, mačiau ne sykį, na o ypač gi dabar.
PALESTRIONAS
O ką šiandien padarysiu, už tai girsi dar labiau.
PIRGOPOLINIKAS
Ar neliept, kad pasiliktum?
PALESTRIONAS To, žiūrėki, nedaryk.
Pasakys, kad tu melagis ir negalima tikėt,
Pasakys, kad kito vergo nėr tau doro, be manęs.
Jei atrodytų garbinga taip daryt — patarčiau pats.

Bet dabar to nedaryki.
PIRGOPOLINIKAS Eiki jau. Kas bus — tas bus.
PALESTRIONAS
Tad sudievu!
PIRGOPOLINIKAS Eik nedelsęs.
PALESTRIONAS Paskutinįsyk sudieu!
PIRGOPOLINIKAS
Iki šiol laikiau jį vergu kuo prasčiausiu iš visų,
O nūnai matau, koks geras, ir kai pradedu galvot —
Kvailas aš, kad jį atleidau.— O dabar einu vidun
Aš pas savo meilę. Tyliai sugirgždėjo durys ten.

IX scena

Berniukas, Pirgopolinikas

BERNIUKAS
Manęs neragink: aš juk pareigą žinau.
Surasiu karį ir pasaulio pakrašty,
Atseksiu pėdas, vargo negailėsiu aš.
PIRGOPOLINIKAS
Manęs čia ieško, suksiu aš tiesiog prie jo.
BERNIUKAS
O aš tavęs! Būk sveikas, vyre gražiaveidi,
Apkrautas laimės dovanom daugiau negu
Kiti! Bent du dievai juk rūpinas tavim.
PIRGOPOLINIKAS
Kurie tai bus?
BERNIUKAS Gi Venera ir Marsas.
PIRGOPOLINIKAS
Gudrus berniukas.
BERNIUKAS Prašo eit vidun tave,
Tavęs ji laukia, ilgis ir kankinasi.
Paguoski mylinčią. Ko stovi? Eik!
PIRGOPOLINIKAS Einu.
BERNIUKAS
Į tinklą įsipainios jau dabar jis pats.
Ten pasala: sargyboj stovi senis tas

Ir puls bobišių, kurs taip girias gražumu,
Įsikalbėjęs: esą kiekviena merga
Pamilsta jį karštai, vos akį metusi.
O bjauris juo visi — tiek moterys, tiek vyrai.
Einu į maišatį: girdžiu, jau riksmas ten.

PENKTAS VEIKSMAS

Periplektomenas, Pirgopolinikas, Karionas, Skeledras

PERIPLEKTOMENAS
Jį išveskit, o jei neina — stverkit ir pakelkite,
Tarp dangaus tegu pakybo ir tarp žemės. Plėšykit!
PIRGOPOLINIKAS
Dievaži, tave maldauju.
PERIPLEKTOMENAS Veltui, die, maldauji tu.
Pažiūrėki, Karionai, tavo peilis ar aštrus.
KARIONAS
Jau seniai jis pasiruošęs šiam bobišiui pjaut pautus.
Gal juos pakabint ant kaklo vaikui, barškaliukai bus?
PIRGOPOLINIKAS
Galas man!
PERIPLEKTOMENAS Dar ne! Nerėki!
KARIONAS Ar jau metas jį parist?
PERIPLEKTOMENAS
Dar geriau pirma lazdų jam!
KARIONAS Duosiu jų, kiek pagaliu.
PERIPLEKTOMENAS
Kaip drįsti tu, neraliuotas, līst prie svetimos žmonos?
PIRGOPOLINIKAS
Pačios pas mane atėjo.
PERIPLEKTOMENAS Kaip meluoja! Rėžki jam!
PIRGOPOLINIKAS
Duok man pasakyt.
PERIPLEKTOMENAS Ko laukiat?
PIRGOPOLINIKAS Nebegalima kalbėt?

PERIPLEKTOMENAS
Na, kalbėk!
PIRGOPOLINIKAS Ėjau aš kviestas.
PERIPLEKTOMENAS Kaip drįsai? Še tau už tai!
PIRGOPOLINIKAS
Oi! Oi! Oi! Sukūlėt visą. Aš meldžiu.
KARIONAS Ne laikas pjaut?
PERIPLEKTOMENAS
Pjauk, jei nori. Tik praskėskit ir ištempkit jį gerai.
PIRGOPOLINIKAS
Aš maldauju, išklausyki tu mane pirmiau, nei pjaus.
PERIPLEKTOMENAS
Na, sakyk!
PIRGOPOLINIKAS Dariau ne taip sau: aš maniau, kad ji našlė.
Taip man sakė jos tarnaitė, patarėja buvus jai.
PERIPLEKTOMENAS
Tu duok priesaiką, jog niekam mums nekeršysi piktai,
Kad tau davėme į kailį ir dar duosime nesyk,
Jei tave, Veneros ainį, sveiką nūn paleisime.
PIRGOPOLINIKAS
Aš nekeršysiu, prisiekiu Marsu ir Jupiteriu,
Niekam jūsų, kad apkūlėt: užpelnytai aš gavau.
Jei neromytas ištrūksiu — gėris man už blogį bus.
PERIPLEKTOMENAS
O jei nelaikysi žodžio?
PIRGOPOLINIKAS Kad be pautų likčiau aš!
KARIONAS
Dar uždrožkim porą kartų, ir tegul jis eina sau.
PIRGOPOLINIKAS
Tau dievai tegul atlygins, kad tu užtari mane.
KARIONAS
Aukso miną duosi mums[30].
PIRGOPOLINIKAS Už ką?
KARIONAS Paleidžiame tave,
Kiaušių neišpjovę šiandien tau, Veneros aini tikras,
O kitaip nebeištrūksi.
PIRGOPOLINIKAS Bus.
KARIONAS Protingai čia šneki.
Skraistės, tunikos ir kardo nebegausi — nesivilk.

ODALUPYS
Dar jam duoti ar paleisti?
PIRGOPOLINIKAS Minkštas jau aš nuo lazdų!
Susimilkit!
PERIPLEKTOMENAS Jį paleiskit.
PIRGOPOLINIKAS Aš labai dėkingas tau.
PERIPLEKTOMENAS
Jei darsyk tave pastversiu — palydėsi tu pautus.
PIRGOPOLINIKAS
Nesiginsiu.
PERIPLEKTOMENAS Einam, Karion, namo.
PIRGOPOLINIKAS Aure vergai
Grįžta. Pasakyk, išvyko jau Filokomasija?
SKELEDRAS
Jau seniai.
PIRGOPOLINIKAS Oi! Oi!
SKELEDRAS Tu kauksi, kai žinosi tiek kiek aš.
Ne jūreivis buvo vyras tas su užrišta akim.
PIRGOPOLINIKAS
O kas?
SKELEDRAS Filokomasijos jaunikis.
PIRGOPOLINIKAS Tu žinai?
SKELEDRAS Žinau.
Kai tik pro vartus išėjo, ėmė jie be paliovos
Glamonėtis ir bučiuotis.
PIRGOPOLINIKAS Vargas vargšui man dabar!
Nūn regiu, koks žodis duotas. Niekšas tas Palestrionas.
Jis įvėlė į šią bėdą.
SKELEDRAS Ką daryt — nusipelnei.
Jei visiems bobišiams šitaip — būtų žymiai jų mažiau.
Tuosyk jie labiau bijotų ir nedrįstų įžūliai
Šito siekti.
PIRGOPOLINIKAS Eikime namo pas mus! Jūs plokite!

PLAUTAS

Dvyniai

Plaute THÉÂTRE
Paris, Librairie Garnier Frères

Iš lotynų kalbos vertė
ALEKSYS CHURGINAS

VEIKĖJAI

MENECHMAS I (iš Epidamno)
MENECHMAS II (iš Sirakūzų)
ŠEPETYS — Menechmo I parazitas
EROTIJA — hetera, Menechmo I meilužė
KILINDRAS — Erotijos virėjas
MESENIONAS — Menechmo II vergas
MATRONA — Menechmo I žmona
TARNAITĖ — Erotijos kambarinė
DEKIONAS — Menechmo I pasiuntinys
SENIS — Menechmo I uošvis, Matronos tėvas
GYDYTOJAS
KETURI VERGAI

Veiksmas vyksta Epidamno miesto aikštėje,
prie kaimyninių Menechmo I ir Erotijos namų

PROLOGAS

Pirmiausia aš pasveikinti norėčiau
Patsai save ir jus visus, žiūrovai:
Jums Plautą atnešiau, bet tik ne rankoj,
O ant liežuvio. Palankia ausim
Priimkit jį. Aš dėmesio prašau:
Kiek įmanydamas žodžius suglaudęs,
Paaiškinsiu. Klausykitės manęs:
Rašytojai komedijose stengias
Nukelti visą veiksmą į Atėnus —
Mat nori jie, kad jųjų kūriniai
Graikiškesni atrodytų žiūrovui.
Bet aš jums atvirai pasisakysiu,
Kur čia kas vyksta. Taigi turinys
Ne atiškas, bet graikiškos kilmės,
Tik susicilintas[1]. Dėl to įspėjęs,
Prie turinio aš pereinu tiesiog;
O, pasakot esu dosnus be galo
Ir savo išmonių nepašykštėsiu —
Seikėsiu jas ne gorčiais, o kibirais,
Kol jums pripilsiu pilną klėtį jų.
Pirklys, senyvas jau, gyveno Sirakūzuos.
Du sūnus dvynukus auginosi jisai.
Tarpusavyje juodu buvo taip panašūs,
Jog ne tiktai žindyvė,— motina pati,
Kuri pagimdė juos, vaikų neskyrė niekad.
Nepamanykite, kad juodu aš mačiau,
Vienok yra kiti tuos berniukus regėję
Ir pasakojo man. Jau septintus metus

Vaikai pabaigę buvo, kai, didžiulį laivą
Brangiųjų krovinių prikrovęs, į Tarentą
Su vienu sūnumi prekiaut išvyko tėvas;
Antrasis namuose prie motinos paliko.
Kaip tik tada žaidimai buvo Tarente,
Ir daug žmonių šia proga suplaukė čionai.
Berniukas minioje, nuo tėvo atsiskyręs,
Pasimetė. Kažkoks pirklys epidamnietis
Jį pasiėmęs sau, gabenas Epidamnan.
Nusiminė didžiai, sūnaus netekęs, tėvas
Ir, iš to sielvarto susirgęs pagaliau,
Kelioms dienoms praslinkus, mirė Tarente.
Kai Sirakūzuose senelis tų dvynių
Patyrė, kad anūkas dingo be žinios
Ir kad jau Tarente palaidotas jo tėvas,
Berniuką antrąjį pagrobtojo vardu
Jis pramina iš meilės dingusiam vaikaičiui.
Taigi anam berniukui, likusiam namie,
Menechmo vardą davė: šitaip mat vadinos
Pagrobtasai vaikutis ir senelis pats.
Tas vardas man gerai atmintyje įstrigo,
Nes aš jį Menechmu girdėjau garsiai šaukiant.
Kad nesuklystumėt, jus perspėju iš anksto:
Abu dvynukai tie vadinosi vienodai.
Dabar aš Epidamnan pėsčias nukeliausiu[2]
Ir, kas ten darosi, pranešiu smulkiai jums.
Jei turi Epidamne reikalų kas nors,
Nesivaržydamas tegul pasako tai
Ir man juos paveda: aš viską padarysiu,
Tačiau su sąlyga, kad būtų užmokėta.
Jei pinigų neduosi, nieko ir nepeši,
O duosi pinigų, tai peši dar mažiau...
Bet sugrįžtu tenai, iš kur esu atėjęs,
Ir vietoje vienoj sugrįžęs pasiliksiu.
Minėtas neseniai pirklys iš Epidamno,
Kuris aną dvynuką buvo pasivogęs,
Turtuolis buvo: jam tetrūko tik vaikų.
Ir štai įsūnija augintinį jisai,
Su nemažu kraičiu suranda žmoną jam,

Galop net įpėdiniu savo jį padaro,
O pats ūmai numiršta. Vieną sykį mat
Po didelio lietaus išėjęs į laukus,
Nuo miesto netoliese jis upokšnį sraunų
Norėjo perbristi: tačiau greita tėkmė
Dvynuko pagrobėjui kojas tuoj pakirto
Ir pražūtin tiesiog nusinešė žmogelį.
Didžiulį palikimą gavo rastinukas,
Kurs ligi šios dienos gyvena Epidamne.
Čionai iš Sirakūzų, vedinas tarnu,
Atvyksta brolis jo, pražuvėlio, ieškoti.
Per šį vaidinimą jūs esat Epidamne.
Kada bus rodomi vaidinimai kiti,
Tai, aišku, pasikeis ir asmenys, ir miestas.
Čionai gyvena senis, paskum jaunikaitis,
Nuskuręs elgeta ar moterų pirklys,
Karalius, burtininkas, sukčius, parazitas...

PIRMAS VEIKSMAS

I scena

Šepetys

ŠEPETYS

Jaunimas Šepečiu mane yra praminęs
Dėl to, kad valgydamas stalą aš nušluostau.
Tas, kurs grandinėmis apkaldina belaisvį
Ar pančius uždeda pabėgusiems vergams,—
Tas elgiasi, man rodos, visiškai kvailai.
Jei nelaimingąjį užgriūva naujos bėdos,
Jis trokšta dar labiau pasprukt ir krėst šunybes.
Taip ar kitaip — vis tiek ištrūks jie iš grandinių:
Viens geležinį žiedą brūžekliu pradildo,
Kits akmeniu vinis išdaužo: juokas tik!

Jei žmogų tu tikrai prisijaukinti nori,
Valgiu ir gėrimu supančiot jį turi:
Prie stalo užversto pririški snukį jo;
Žiūrėk, kad būtų jis kasdien gerai pavalgęs,
Duok jam išgerti tiek, kiek geidžia jo širdis,—
Ir nepabėgs jisai, net jei mirtis jam grėstų!
Be didelių vargų tu jį prisijaukinsi.
Mat baisiai tamprūs jie, pilviniai šitie saitai:
Kuo juos tempi labiau — labiau jie susitraukia.
Menechmui jau seniai aš priteistas esu[3]
Ir pats, sava valia, einu į jo nelaisvę.
Tas vyras žmones juk ne tik kad pamaitina,
Bet šeria, peni juos — jo vaistams nėr lygių.
Jaunuolis ir patsai pavalgyti mėgėjas:
Jis puotą iškelia lyg per Cereros šventę
Ir ant stalų prikrauna tokius valgių kalnus,
Kad jei norėtumei pasiekti jų viršūnę,
Tai stačias guolyje turėtum atsistoti[4].
Tačiau senokai man yra vaišintis tekę:
Tupėjau vis namie aš su brangiaisiais savo[5]...
Bet kas gi gali būt brangesnio man už tai,
Ką aš nusiperku ir valgau? Būtent to,
Ką aš taip „branginu“, pasigendu dabar.
Tad vėl grįžtu pas jį; bet durys atsidarė;
Matau: antai Menechmas eina iš namų.

II scena

Menechmas I, Šepetys

MENECHMAS I (*tarpdury plūsta žmoną*)
Jei tu nebūtum kvaiša ir pikčiurna,
Patrakėlė, padūkėlė, beprotė,
Tai viso, ko nemėgsta tavo vyras,
Ir tu pati nemėgtumei. Bet jeigu
Nuo šios dienos man kvaršinsi dar galvą,—
Išvysiu aš tave, idant našlauti
Atgal pas tėvą kraustytumeis tu.

Vos iš namų užsimanau išeiti,—
Tu sulaikai mane, atgal šaukiesi,
Kamantinėji, kur einu dabar
Ir ką veikiu, kuo užimtas esu,
Ir kas per reikalai, ir ką nešuosi,
Ką aš mieste dariau ir ką darysiu.
Tai ne žmona, o muitininkas tikras!
Aš priverstas pasisakyti visa —
Ką dirbu ir ką dirbau. Iki šiol
Aš elgdavaus per švelniai su tavim;
Žinok, jog ateity bus nebe taip:
Aš duodu tau ir maisto, ir tarnaičių,
Drabužių, vilnos, purpuro ir aukso;
Netrūksta nieko tau, tad būk protinga
Ir susiprask: nustok mane sekiojus.
O kad nežūtų pastangos tau niekais,
Už tavąjį uolumą aš šiandieną
Heterą pasiimsiu ir į miestą
Kur norint ją pietauti nusitempsiu.

ŠEPETYS (*publikai*)
Rodos, žmonai jis grūmoja, o iš tikro — graso man:
Jei namie jis nepietauja,— aš kentėsiu, ne žmona.

MENECHMAS I
Štai tau! Herkuli! Nuo durų savo žmoną nuvijau.
Vyrai neištikimieji, eikit sveikinti manęs,
Neškit dovanas, skubėkit — ar prastai kovojau aš?
Nukniaukiau žmonos apsiaustą ir meilužei gabenu,—
Nei gudrumas, nei budrumas nepastojo kelio man.
O, koksai garbingas žygis, žygis doras ir šaunus!
Ji — bloga, ir aš teisėtai jai atmoku tuo pačiu.
Grobis — mano rankoj; priešas nebaisus nė mūs draugams.

ŠEPETYS
Ė, jaunuoli, dalį grobio ar neduosi kartais man?

MENECHMAS I
Pražuvau! Tai spąstai.

ŠEPETYS Niekis, nebijok,— tai paspirtis.

MENECHMAS I
Kas ten?

ŠEPETYS Aš.

MENECHMAS I O, būki sveikas, mano mielas ir brangus!
ŠEPETYS
Sveikas.
MENECHMAS I Kaip gyvuoji?
ŠEPETYS Rankoj savo genijų laikau.
MENECHMAS I
Net sunku ir pasakyti, kaip laiku tu atėjai.
ŠEPETYS
Svarbią valandą aš moku pasirodyt visuomet.
MENECHMAS I
Vieną puikų dalykėlį ar nenori pamatyt?
ŠEPETYS
Kokio jis kepėjo keptas? Jei man bus ne prie širdies,
Apie tai šnekėt galėsiu, kai paliks vien trupiniai.
MENECHMAS I
Ar matei kada paveikslą, kur Venera nupiešta,
Kaip jinai Adonį grobia ar kaip aras naguose
Neša jauną Katamitą[6]?
ŠEPETYS Taip, ne kartą juos mačiau.
Bet visi paveikslai šitie man nerūpi.
MENECHMAS I Žvelk čionai.
Argi aš už juos prastesnis?
ŠEPETYS Bet kam apgarbas tasai?
MENECHMAS I
Pasakyk, kad aš gražuolis.
ŠEPETYS Na, o kur pietausim mes?
MENECHMAS I
Pasakyk, kas buvo liepta.
ŠEPETYS Tebūnie: gražuolis tu.
MENECHMAS I
Gal pridėsi dar ką norint?
ŠEPETYS Didelis linksmuolis tu.
MENECHMAS I
Tęski.
ŠEPETYS Herkuli, kam tęsti, nežinia kuriems galams!
Tu su žmona susiriejai — reik man saugotis tavęs.
MENECHMAS I
Nuo žmonos paslėpę ugnį, deginkime dieną šią.

ŠEPETYS
Taip, šneki teisingai, laužą turim mes greičiau pakurt,
Nes diena beveik numirus ir prie galo linksta jau.
MENECHMAS I
Tad gana tuščiai plepėti.
ŠEPETYS Jei ištarsiu žodį dar,
Tai išdurk tada, Menechmai, paskutinę akį man.
MENECHMAS I
Bėk nuo šitų durų.
ŠEPETYS Bėgu...
MENECHMAS I Atsitrauk čionai.
ŠEPETYS Klausau.
MENECHMAS I
Na, gyviau! Nuo liūtės urvo pasitrauk.
ŠEPETYS Kaip kažin ką,
Tu, man rodosi, vežėjas cirke būtumei puikus.
MENECHMAS I
Kaip tai?
ŠEPETYS Tu atgal dairaisi, vis bijodamas žmonos.
MENECHMAS I
Kaip sakai?
ŠEPETYS O kaip tik nori: aš ir taip sakau, ir ne.
MENECHMAS I
Ar, pauostęs daiktą, moki tu nuspėti kvapą jo?
ŠEPETYS
Ir kolegiją augurų toj srity pralenksiu aš.
MENECHMAS I
Kuo gi rūbas šitas kvepia? Uostyk gi! Raukaisi tu?
ŠEPETYS
Moters rūbą reikia uostyt kiek tik galima aukščiau,
Nes tokia šioj vietoj smarvė, kad iščiaudėt net sunku.
MENECHMAS I
Jeigu taip, pauostyk šičia. O, kaip maivos Šepetys!
ŠEPETYS
Taip jau dera.
MENECHMAS I Na, kuo kvepia?
ŠEPETYS Kekšėm, vaišėm, vagyste.
MENECHMAS I
Aš Erotijai, heterai, draugei savajai, dabar

Tai nešuosi. Liepsiu vaišes mums visiems paruošti trims,
O jau tąsyk pokyliausim, kol aušrelė patekės.

ŠEPETYS
Puikiai, puikiai pasakyta. Gal jau belstis?

MENECHMAS I
Belsk. Palauk!..

ŠEPETYS
Tu per šimtą žingsnių taurę man atstūmei nuo burnos.

MENECHMAS I
Na, daužyk tyliau.

ŠEPETYS
Bijai tu, kad iš Samo durys tos[7]?

MENECHMAS I
Vardan Herkulio maldauju, palūkėk: išeina ji.

Tarpdury pasirodo Erotija

ŠEPETYS
O, tai saulė!

MENECHMAS I Saulė blėsta prieš grožybę kūno jos.

III scena

Erotija, Šepetys, Menechmas I

EROTIJA
Labas, mielasai Menechmai!

ŠEPETYS
Na, o man?

EROTIJA
Nesiskaitai.

ŠEPETYS
Atsargos legionierių toks likimas visada.

MENECHMAS I
Pas tave šiandieną kovą aš pradėti įsakau.

EROTIJA
Tebūnie.

MENECHMAS I O susirėmę vyną trauksime abu.
Kas kovotojas geresnis pasirodys su taure,
Tam ir naktį atiduosi: teisk pati ir vadovauk.
Pamačiau tave, saldybe,— ir jau žmoną keikiu aš.

EROTIJA
Bet jos drapanomis puoštis mėgsti tu. Ką ten turi?

MENECHMAS I
Nuo žmonos nuvilkęs rūbą, tau jį, rože, atvilkau.
EROTIJA
Iš visų meilužių mano pats šauniausias tu esi.
ŠEPETYS
Meilikauja paleistuvė, kai užuodė grobį sau.
Jei mylėtum, jau nukandus nosį būtumei seniai.
MENECHMAS I
Šepety, palauk! Žadėtą noriu dovaną įteikt.
ŠEPETYS
Duok! Dabar su šitais rūbais šokti eiki, dievaži!
MENECHMAS I
Šokti — man? Ką tu čia kliedi?
ŠEPETYS Nežinau, katras daugiau...
Na gerai, jei šokt nenori, tai apsiaustą nusimesk.
MENECHMAS I (*nusisiaučia žmonos rūbą*)
Kiek patyriau aš pavojų, kol nudžioviau jį; manau,
Didesnių nebus patyręs net ir Herkulis patsai,
Kada juostą Hipolitos pasigrobti geidė jis[8].
Tu, kuri patikt man trokšti, šitą dovaną priimk,
Ir tegul visi meilužiai laiko pavyzdžiu mane.
ŠEPETYS (*pusbalsiu*)
Taip, visi, kurie jau baigia kaip ir tu nusigyvent...
MENECHMAS I
Prieš metus pirkau jį žmonai aš už keturias minas.
ŠEPETYS
Keturias minas mokėjai — lygiai tiek ir praradai.
MENECHMAS I
Padaryk man paslaugėlę.
EROTIJA Padarysiu viską tau.
MENECHMAS I
Taigi liepki pagaminti mum visiem čia pat pietus.
Tegul atneša iš turgaus gardumynų įvairių,
Tegul kumpio atgabena, paršiukėlį, lašinių,
Kuilio galvą, kiaulės inkstus ir ką nors dar panašaus.
Kepkit virkit, nes išalkęs tartum vanagas esu.
Nagi, greitai!
EROTIJA Bus bematant.
MENECHMAS I Foruman nubėkim mes.

Kol virėjas čia darbuosis, eisim gert — ir grįšim vėl.

EROTIJA

Grįžk, kada tik panorėsi, viskas gatava jau bus.

MENECHMAS I

Tad skubėk.

(*Šepečiui*)

Eik čia.

ŠEPETYS Būk tikras, nepaliksiu aš tavęs,

Neatstosiu, net jei duotų man turtus pačių dievų.

EROTIJA

Tučtuojau virėją šaukit, šaukite Kilindrą čion.

Įeina virėjas

IV scena

Erotija, Kilindras

EROTIJA

Imk štai pinigus ir krepšį, tris numus aš duodu tau.

KILINDRAS

Paėmiau.

EROTIJA Bet tik žiūrėki, kad užtektų valgio trims.

Taip nutaikyk, kad nebūtų nei per daug, nei per mažai.

KILINDRAS

Kas gi tai yra per žmonės?

EROTIJA Aš, Menechmas su manim

Ir Menechmo parazitas!

KILINDRAS Tai, vadinas, dešimt jūs:

Parazitas vienas drąsiai už aštuonis apsidirbs.

EROTIJA

Aš nurodžiau, kas per žmonės. Pats dabar galvok.

KILINDRAS Gerai.

Pietūs lauks. Galėsit valgyt.

EROTIJA Negaišuok.

KILINDRAS Parbėgsiu tuoj.

(*Eina į turgų*)

Erotija įeina į namus

ANTRAS VEIKSMAS

I scena

Menechmas II, Mesenionas (tempia lagaminą) ir keli jūrininkai, daiktais nešini

MENECHMAS II
Mesenionai, nėr, man rodosi, jūreiviams
Didesnio džiugesio, kaip kad toli iš jūros
Matyti žemę.
MESENIONAS Ne, nesutinku su tuo;
Į žemę gimtąją sugrįžt kur kas džiugiau.
Bet kam gi Epidamnan atkeliavom mes?
Galbūt aplink salas klajosime it marios?
MENECHMAS II
Čia savo brolio dvynio noriu paieškot.
MESENIONAS
Kada gi pagaliau ieškonės mūsų baigsis?
Jau penkerius metus mes vargstam: Ilyrus,
Istrus, Masiliečius ir Ispanus, taipogi
Graikiją Didžiąją[9], Tirėnų plačią jūrą,
Italijos krantus, kuriuos tik marios plauna,—
Aplankėm viską mes; jei adatos ieškotum —
Ir adatą, manau, seniai suradęs būtum.
Juk mes numirėlio gyvųjų tarpe ieškom.
Jei brolis gyvas dar — sutikti jį turėjom.
MENECHMAS II
Tad tokį žmogų aš norėčiau susirasti,
Kurs pasakytų man, kad miręs jis tikrai.
Tuomet aš liausiuosi ieškojęs tučtuojau.
Tačiau kitaip — aš jo teirausiuosi, kol gyvas.
Ar gali kas suprast, kaip širdžiai jis brangus?
MESENIONAS
Jūs mazgo nendrėj ieškot; o verčiau keliaukim
Namo. Nebent rašyt istoriją mes žadam?..
MENECHMAS II
Gana man plepalų, o ne — tau gali kliūti.
Negraužk, neįkyrėk,— vis tiek nebus tavaip.

MESENIONAS

Tie žodžiai primena, jog vergas aš. Deja!
Ir aiškiai, ir trumpai,— ir pasakyta daug.
Bet neįstengiu aš liežuvio sulaikyti.
Menechmai, paklausyk, kada į kapšį mūsų
Aš dirsteliu, matau, jog sausa ten beveik.
Ir, dievaži, jei tu namo tik nepasuksi,
Ateis, man rodosi, toks metas, kai be nieko
Paliksi, verkdamas dėl dingusiojo brolio.
O, kas per baisūs žmonės tie epidamniečiai:
Visi ištvirkėliai, girtuokliai pasiučiausi;
Be to, šiame mieste netrūksta ir padaužų,
Ir sukčių įvairių, taipogi paleistuvių:
Už jas žavingesnių pasaulyje nėra.
Todėl, kas čia pateko, sveikas nebegrįš:
Ne veltui pramintas šis miestas Epidamnu!

MENECHMAS II

Aš būsiu atsargus: duok piniginę čia.

MESENIONAS

O kam gi?

MENECHMAS II Tavo žodžiai gąsdina mane.

MESENIONAS

Ko tu bijai?

MENECHMAS II Kad man bėdos nepridarytum.
Didžiausias moterų mėgėjas tu esi,
Aš — apmaudus labai ir pametu greit galvą.
Tad jeigu pinigus aš savo pats turėsiu —
Laimėsiu dvigubai: tu būsi nuo pagundos
Apsaugotas, o man gal pykti nereikės.

MESENIONAS

Su mielu noru, štai paimk ją ir laikyk.

II scena

Kilindras, Menechmas II, Mesenionas

KILINDRAS (*grįžta iš miesto su pirkiniais*)

Gerai, kaip priderant, pavyko apsipirkti,

Tad ir gerus pietus patiekt galėsiu jiems.
Bet štai ir pats Menechmas... Gausiu aš į kailį!
Dar nesuspėjau net iš turgaus grįžt namo,
O jau svečiai prie durų vaikščioja seniai.
Prieisiu pakalbėt. Menechmai, labą dieną!

MENECHMAS II
Telaimina dievai... Ar tu mane pažįsti?

KILINDRAS
Ne, vardan Herkulio!.. O kur svečiai kiti?

MENECHMAS II
Kokių svečių tu ieškai?

KILINDRAS Tavo parazito.

MENECHMAS II
Kaip, mano parazito? Tu galbūt pamišęs?

MESENIONAS (*Menechmui*)
Ar nesakiau, kad pilna apgavikų čia.

MENECHMAS II
Drauguži, kokio gi tu ieškai parazito?

KILINDRAS
O Šepetys?..

MENECHMAS II Turiu tenai, lagamine,
Aš puikų šepetį.

KILINDRAS Menechmai, per anksti
Tu valgyt atėjai. Ką tik grįžau iš turgaus.

MENECHMAS II
Sakyk, jaunuoli, man, po kiek čionai parduoda
Gerus paršus aukoms?

KILINDRAS Po numą.

MENECHMAS II Še tau numą —
Tegul už jį dievai tau protą sugrąžina.
Matyt, pamišęs tu, jei prie manęs pristojai,
Nežinančio visai, kas tu esi per vienas.

KILINDRAS
Ar tu jau pamiršai? Aš vadinuos Kilindras.

MENECHMAS II
Kas tu bebūtumei, Kilindras ar Koriendras[10] —
Eik pasikark! Tavęs nepažinojau niekad
Ir noro neturiu pažinti ateity.

KILINDRAS
Juk tu esi Menechmas?
MENECHMAS II Rodosi, jog taip.
Vardu pavadinai mane, lyg būtum sveikas.
Tačiau iš kur mane pažįsti tu?
KILINDRAS Iš kur?
Juk tu Erotijos, manos ponios, meilužis?
MENECHMAS II
Ir josios, ir tavęs aš lygiai nepažįstu.
KILINDRAS
Tu nežinai manęs? O kas gi taip dažnai
Pas mus tau vyną pila?
MESENIONAS (*pusbalsiu*) Galas man atėjo!
Į galvą trenkčiau jam, tik neturiu su kuo.
MENECHMAS II
Tu vyną pilstai man? Bet aš gi Epidamno
Nesu lig šios dienos nei lankęs, nei regėjęs.
KILINDRAS
Ar galimas tai daiktas?
MENECHMAS II Herkuliu prisiekiu.
KILINDRAS
Vadinas, šiuos namuos negyvenai tu niekad?
MENECHMAS II
Dievai tegul pražudo tuos, kur čia gyvena.
KILINDRAS
Taip, jis pamišėlis, nes keikia pats save.
Menechmai, ar girdi?
MENECHMAS II Ko nori iš manęs?
KILINDRAS
Man regis, kad pačiam tau būtų ne pro šalį
Už man žadėtą numą kuilį nusipirkti:
Prisiekiu Herkuliu, jog kvanktelėjęs tu,
Nes keiki pats save.
MESENIONAS O Herkuli, iš kur
Toks nepakenčiamas, toks įkyrus žmogus!
KILINDRAS
Pasprukęs nuo žmonos, labai jis esti linksmas
Ir šitaip su manim dažnai juokauti mėgsta.
Klausyk.

MENECHMAS II Ko reikia tau?
KILINDRAS Pažvelki, jums visiems
Šio maisto ar užteks? O gal ko nors pripirkti
Tau, draugei tavajai ir tavo parazitui?
MENECHMAS II
Bet apie kokią tu man pasakoji draugę
Ir kokį parazitą?
MESENIONAS (*Kilindrui*) Niekše, neįgrisk!
KILINDRAS
Ko prie manęs kimbi? Kas tu esi per vienas?
Jis man pažįstamas — su juo aš ir kalbuos.
MENECHMAS II
Prisiekiu Poluksu[11], beprotis tu esi.
KILINDRAS
Negaišdamas ilgai, patieksiu jums pietus.
Neik nuo namų toli. Ko dar tu pageidautum?
MENECHMAS II
Kad ant didžiausio kryžiaus eitum pasikart.
KILINDRAS
O dievaži, verčiau prie stalo sau prigultum,
Kol aš statau valgius ant degančio Vulkano.
Ko laukt prie durų tau? Nueisiu — pasakysiu
Erotijai: tegul vidun tave pašaukia.
(*Išeina*)
MENECHMAS II
Ar pagaliau jis dingo? Dievaži, matau,
Jog tavo žodžiuose nebuvo jokio melo.
MESENIONAS
Tad būki atsargus. Man rodos, kad gyvena
Čia toji moteris, tikriausiai hetera,
Kurią išeidamas beprotis šis minėjo.
MENECHMAS II
Bet nuostabu, iš kur jis mano vardą žino?
MESENIONAS
Ničnieko nuostabaus! Tarnaites ir tarnus
Į uostą siuntinėti pratusios heteros,
Kad tie čionai laivų palauktų svetimų
Ir savininkų jų pasiteirautų vardo.
Paskiau prikimba jos, prilimpa tučtuojau,

Ir jei pakliūva kas, namo jis grįžta liūdnas.
Šiandieną prieplaukoj plėšikų laivas stovi:
(*Rodo į Erotijos namus*)
Jo pasisaugoti mums būtų ne pro šalį.

MENECHMAS II
Gerai, kad perspėjai.

MESENIONAS Bet mano įspėjimas
Bus geras tik tada, jei saugosiesi tu.

MENECHMAS II
Nutilki trupučiuką: durys sugirgždėjo.
Pasižiūrėkime, kas ten toksai išeina.

MESENIONAS
Nenoriu aš daugiau tampytis šios naštos:
Tad jūs pasaugokite, žiurkės vandenynų!
(*Atiduoda lagaminą jūreiviams*)

III scena

Erotija, Menechmas II, Mesenionas

EROTIJA (*tarpdury sako tarnaitei*)
Duris paliki atviras — ir eik sau.
Žiūrėk man, visa, kas tik reikalinga,
Kambariuose parūpink ir paruošk.
Paklok guolius ir pasmilkyk kvapėsių:
Meilužiai pasilepinti juk mėgsta.
Iš to mums pelnas, jiems gi — pražūtis.
Tačiau — kur jis yra? Virėjas sakė,
Kad prie namų jisai? Bet jau matau —
Štai jis, didžiausias mano geradaris!
Pati aš jį pakviesiu — ir tegul
Lyg šeimininkas jaučias tuos namuos.
Einu, užkalbinsiu.
(*Kreipiasi į Menechmą II*)
Širdele mano,
Nesuprantu, ko stovi tu lauke?
Tau durys atviros juk būna visada;
Čia jauskis tu laisviau negu namie.

Kaip tu pageidavai ir kaip liepei,
Taip lygiai viskas buvo padaryta;
Nėra daugiau ko begaišuoti: pietūs
Jau paruošti, kaip įsakei,— ir galim
Kada tik nori gult prie stalo mes.

MENECHMAS II
Kam ji šneka?
EROTIJA Tau kalbu aš.
MENECHMAS II Nieko bendra su tavim
Neturiu ir neturėjau.
EROTIJA Kaipgi? Vieną tik tave
Iš visų Venera liepė man pelnytai pamylėt,
Tik dėl tavojo dosnumo aš žydėti ir galiu.
MENECHMAS II
Ji girta, Mesenionai, ar papaikusi: kitaip
Tokių žodžių nekalbėtų nepažįstamiems žmonėms.
MESENIONAS
Juk sakiau, kas čia per miestas. Tai lapeliai krinta dar:
Jei bent tris dienas palauksi — grius ir medžiai ant tavęs.
O, heteros moka visos piniginėse žvejot!
Bet palauk, dabar aš noriu pakalbėt su ja.— Klausyk,
Moteriške!
EROTIJA Ko tau reikia?
MESENIONAS Kur su šituo žmogumi
Susipažinai?
EROTIJA Kur? Epidamne. Jis mane labai seniai
Čia pažįsta.
MESENIONAS Epidamne? Bet į šitą miestą jis
Ligi šiol nekėlė kojos.
EROTIJA Na, tiek to, gana juokaut!
Mano mielasai Menechmai, eik vidun,— ten bus geriau.
MENECHMAS II
Dievaži, vardu tikruoju pavadino ji mane.
Negaliu atsistebėti, kas čia daros pagaliau?
MESENIONAS
Ji užuodė piniginę, kur nešiojies su savim.
MENECHMAS II
Tavo nuomonė teisinga, dievaži, paimki, še.
Na, matysime, ar kapšį, ar mane mylės labiau.

EROTIJA
Einame vidun pietauti.
MENECHMAS II Už gerumą ačiū tau.
EROTIJA
Bet juk tu prieš valandėlę man pietus paruošt liepei?
MENECHMAS II
Aš sakiau, kad tu paruoštum man pietus?
EROTIJA Aiškiausiai: tu
Sau ir savo parazitui užsisakęs juos buvai.
MENECHMAS II
Apie kokį parazitą man tu pasakoji čia?
(Į šalį)
Ne, jinai nepilnaprotė!
EROTIJA Apie Šepetį kalbu.
MENECHMAS II
Apie šepetį? Ar tokį, kuriuo valome batus?
EROTIJA
Neseniai dar tu atėjęs čia buvai drauge su juo
Ir man atnešei apsiaustą, kur nudžiovei nuo žmonos.
MENECHMAS II
Ką sakai tu man? Apsiaustą nuo žmonos nudžioviau aš
Ir jį tau padovanojau? Ar aptemo tau galvoj?
(Pusbalsiu)
Lyg susenusi kumelė ji sapnuoja stačiomis.
EROTIJA
Pasakyk, koks malonumas tyčiotis tau iš manęs?
Ko tu neprisipažįsti?
MENECHMAS II Ką turiu aš pripažint?
EROTIJA
Jog žmonos apsiaustą šiandien man davei.
MENECHMAS II Tai netiesa.
Neturiu ir neturėjau niekad aš jokios žmonos
Ir neperžengiau kaip gyvas niekad vartų miesto šio.
Pietavau laive, o paskum čion tave susitikau.
EROTIJA
Vargas man! Ir apie kokį laivą pasakoji tu?
MENECHMAS II
Apie paprastą, medinį, apdaužytą vandenų,
Daug taisytą, daugkart muštą plaktuku; labai tvirtai,

Lyg dėžė, kur kailius deda, jojo šonai sukalti.
EROTIJA
Mielas, liaukis pokštus krėtęs ir įeiki pas mane.
MENECHMAS II
Tas žmogus, kurio šaukiesi, kažkas kitas, bet ne aš.
EROTIJA
Argi tu nesi Menechmas? Ar ne Moscho tu sūnus?
Argi tu ne Sirakūzuos, ne Sicilijoj gimei?
Ten iš pradžių karaliavo Agatoklis, o paskui
Fintijas ir Liparonas, po kurio mirties valdžia
Hieronui atiteko? Jis karalius ir dabar[12].
MENECHMAS II
Taip, teisybė, moteriške.
MESENIONAS O Jupiteri, iš kur
Tokios smulkmenos? Atvyko ji pati gal iš tenai.
MENECHMAS II (*Mesenionui*)
Herkuli, man rodos, veltui priešintis toliau.
MESENIONAS Palauk,
Jeigu peržengsi tu slenkstį — galas tau!
MENECHMAS II Nusiramink.
Puikiai reikalas pradėtas; nesiginčysiu su ja
Ir laimėsiu gal viešnagę.
(*Erotijai*)
Tu suprask, juk ligi šiol
Ne be pagrindo aš spyriaus: vis bijojau aš, kad jis
(*Rodo į Mesenioną*)
Apie vaišes ir apsiaustą žmonai manajai praneš.
O dabar mielai užeisiu.
EROTIJA Parazito lauksi tu?
MENECHMAS II
Nemanau aš jojo laukti — tepasikaria jisai!
O jei kartais čia ateitų, tai neleiskite, prašau.
EROTIJA
Dievaži, be jokio vargo padarysiu visa tat.
Gal man vieną paslaugėlę tu sutiktum...
MENECHMAS II Įsakyk.
EROTIJA
Dovanotąjį apsiaustą siuvinėtojui nunešk...
Jį išdailinti reikėtų, o drauge ir pataisyt.

MENECHMAS II
Dievaži, sakai teisingai; taip apsiaustas pasikeis,
Jog net, gatvėje pamačius, jo žmona neatpažins.
EROTIJA
Tad, vadinas, jį vėliau tu pasiimsi?
MENECHMAS II Būtinai.
EROTIJA
Na, įeikim.
MENECHMAS II Tuoj, aš noriu porą žodžių tarti jam.
Bėk čionai, Mesenionai.
MESENIONAS Kas yra?
MENECHMAS II Cit! Ar žinai?
MESENIONAS
Ką gi būtent?
MENECHMAS II Reik...
MESENIONAS Ko reikia?
MENECHMAS II Numanau tavo žodžius.
MESENIONAS
Juo blogiau.
MENECHMAS II Turiu aš grobį... Įpusėjau... Greitai bėk
Ir nuvesk į smuklę žmones, kur galėtų apsistot.
Prieš saulėlydį ateiki pasitikti čia manęs.
MESENIONAS
Pone, jūs tų paleistuvių nepažįstate...
MENECHMAS II Tylėk.
Jei kvailybę padarysiu,— aš kentėsiu, o ne tu.
Šita moteris pakvaišus, pastebėjau aš dabar.
Grobis mūsų.
MESENIONAS Aš pražuvęs!..
MENECHMAS II Tu eini jau?
MESENIONAS Žuvom mes.
Mūsų eldiją plėšikai tempias tiesiai prarajon.
Bet ar aš beprotis? — Noriu savo poną suvaldyt!
Negi tam esu aš pirktas, kad viršininkaučiau jam?
Einam, kad nepavėluočiau. Tai, kas liepta, vykdyt reik.

Išeina, jūrininkai nešasi daiktus

TREČIAS VEIKSMAS

I scena

Šepetys

ŠEPETYS
Man per trisdešimt jau metų, o nė vieno sykio dar
Savo amžiuje paikybės baisesnės nepadariau
Kaip šiandieną; nusigrūdau aš į minią it kvailys...
Kol vėpsojau čia, Menechmas man ir dingo iš akių.
Jis tikriausiai pas meilužę bus nubėgęs be manęs.
O, tegul dievai prakeikia tą, kurs pirmas iš žmonių
Tokius sambūrius sumanė užimtiesiems vien gaišint.
Gal verčiau bedarbiams tiktų darbą šitokį pavest?
Daug yra tokių, kur valgo vieną sykį dienoje;
Visiškai dyki jie vaikšto. Niekas jųjų papietaut
Nesikviečia, ir jie patys nepavaišina kitų.
Sueigos, susirinkimai jiems derėtų ir lankyt.
Tąsyk šiandien pražiopsojęs argi būčiau aš pietus?
(O prie jų manęs tik vieno ir betrūko iš tiesų!)
Bet nueisiu, savo sielą nuraminsiu likučiais.
Ką gi aš matau? Menechmas, pasipuošęs vainiku,
Pats išeina; vaišės baigtos! Tai laiku atbėgau aš!
Iš pradžių aš jį paseksiu ir užkalbinsiu paskui.

II scena

Menechmas II, Šepetys

MENECHMAS II (*išeidamas iš Erotijos namų*)
Gali sau būt rami; šiandieną būtinai
Aš taip išdailintą atnešiu tau apsiaustą,
Kad nepažinsi net,— sakysi, jog tai kitas.
ŠEPETYS
Kai pietūs pabaigti, kai išlaktas jau vynas
(Tuo tarpu slankioja už durų parazitas),—
Jis siuvinėtojui apsiaustą nešt ketina.

Ne, vardan Herkulio, nebūsiu Šepetys,
Jei aš kaip pridera už tokį įžeidimą
Jam neatkeršysiu. Palauk, tu pamatysi!..
Reikės prieiti man prie jo pasikalbėt.

MENECHMAS II
O nemirtingieji, ar suteikėt kam nors
Per vieną dieną jūs tiek džiaugsmo netikėto?
Pavalgiau ir išgėriau, su paleistuve
Prie stalo pagulėjau ir apsiaustą šitą
Pasiėmiau, idant į jos rankas negrįžtų.

ŠEPETYS
Jo žodžių negaliu girdėti pasislėpęs.
Priėdė ir mane dabar jisai vainoja.

MENECHMAS II
Ji tvirtino, jog aš, pavogęs iš žmonos,
Šį daiktą jai esu kaip dovaną įteikęs;
Nors puikiai supratau, kad klysta ji, tačiau
Aš nesiginčijau ir, tyčiom apsimetęs,
Jog aš ir pats galvoju panašiai kaip ji,
Jos žodžiui kiekvienam klusniai pritart pradėjau.
Ką čia ilgai šnekėt? Už tokią menką kainą
Aš nesismaginau kaip gyvas niekuomet.

ŠEPETYS
Išlįsiu: apmaudu nebetveriu daugiau.

MENECHMAS II
Kas čia toksai ateina tiesiai į mane?

ŠEPETYS
Begėdi niekšiškas, nepastovus it pūkas,
Nedorėli bjaurus, nešvankėli, klastuoli,
Dėl ko įsigeidei mane tu pražudyti?
Patsai iš forumo tik ką slapčia sprukai
Ir be manęs pietus palaidoti suspėjai...
Kaip tu drįsai paimt iš bendro palikimo
Man priderančią dalį?

MENECHMAS II Pasakyk man, ko
Tu prie manęs dabar, jaunuoli, prikibai
Ir nepažįstamą staiga pradėjai plūsti?
Ar nori, kad darbais už keiksmą atmokėčiau?

ŠEPETYS

Prisiekiu Poluksu, tu man jau atmokėjai!

MENECHMAS II

Jaunuoli, pasakyk, kuo tu esi vardu?

ŠEPETYS

Kuo aš vardu? Turbūt tu iš manęs juokiesi?

MENECHMAS II

Ne, anaiptol; tavęs lig šiol nepažinojau
Ir niekad nemačiau. Bet kas bebūtum tu,
Neįkyrėki man ir elkis išmintingai.

ŠEPETYS

Vadinasi, manęs tu nepažįsti?

MENECHMAS II Ne,

Jei pažinočiau aš, tai argi išsiginčiau?

ŠEPETYS

Nubusk, Menechmai!

MENECHMAS II Aš, man rodos, nemiegu.

ŠEPETYS

Tu savo parazito nebeatpažįsti?

MENECHMAS II

Jaunuoli, smegenys, man regis, tau sutrikę.

ŠEPETYS

Sakyk, ar iš žmonos nenukniaukei apsiausto
Ir jo Erotijai nedovanojai šiandien?

MENECHMAS II

Prisiekiu Herkuliu! Aš neturiu žmonos,
Apsiausto nevogiau ir nieko dovanojęs
Nesu Erotijai.

ŠEPETYS Tu sveiko proto dar?

Ar nemačiau, kaip tu, apsiaustą užsivilkęs,
Lauk iš namų sprukai?

MENECHMAS II O, galas trauk mane!

Jei tu — ištvirkėlis,— manai, kad ir kiti?
Su moters apsiaustu buvau aš,— tu sakai?

ŠEPETYS

Gryna tiesa.

MENECHMAS II Keliauk, kur dera tau,— ar galvą
Sau pravėdinti liepk, beproti iš bepročių.

ŠEPETYS

Ne, niekas permaldaut nebeįstengs manęs:
Aš žmonai tavajai papasakosiu viską,
Ir visos nuoskaudos kris ant tavęs paties.
Tu prisiminsi dar suvalgytus pietus!

MENECHMAS II

Kas darosi čionai? Visi, kuriuos matau,
Tik mulkina mane.— Bet durys sugirgždėjo...

III scena

Tarnaitė, Menechmas II

TARNAITĖ

Erotija labai tavęs, Menechmai, prašo,
Kad auksakaliui šį nuneštumei daiktelį:
Liepk, tegul prideda jis unciją dar aukso
Ir tą apyrankę teperdirba naujai.

MENECHMAS II

Aš viską padarysiu, ko tik ji norės.
Pranešk, kad geismą jos patenkinsiu kiekvieną.

TARNAITĖ

Tu šią apyrankę žinai?

MENECHMAS II Ne; tik žinau,
Kad ji yra auksinė.

TARNAITĖ Tu pirma sakei,
Kad ją iš spintos žmonai pavogei kadaise.

MENECHMAS II

Ne, vardan Herkulio!

TARNAITĖ Gal tu jau pamiršai?
Tad, jei neatmeni, grąžink man ją.

MENECHMAS II Palauk!
Taip!.. Jau prisimenu! Aš ją esu jai davęs.

TARNAITĖ

Na mat...

MENECHMAS II Bet kur, sakyk, dvi didžiosios anos?

TARNAITĖ

Tokių tu nedavei.

MENECHMAS II Tikrai daviau — kartu.
TARNAITĖ
Vadinas, padarysi tai, ko prašė ji?
MENECHMAS II
Bus viskas padaryta: taip jai ir pranešk.
Apyrankę ji gaus drauge su apsiaustu.
TARNAITĖ
Menechmai, būk toks geras ir padovanok
Man porą auskarų — po vieną numą svorio[13];
Kaip aš tave tada džiaugsmingai pasitikčiau!
MENECHMAS II
Duok aukso, sutinku aš darbą apmokėti.
TARNAITĖ
Patsai duok aukso tu; aš tau paskui grąžinsiu.
MENECHMAS II
Ne, aukso duok pati; aš dveja tiek grąžinsiu.
TARNAITĖ
Kad neturiu aš jo.
MENECHMAS II Tai duok, kada turėsi.
TARNAITĖ
Ko geistum dar?
MENECHMAS II Sakyk — bus viskas padaryta.

Tarnaitė išeina

Tikriau — parduota bus, vos progai pasitaikius.
Ar jos jau nėr? Išėjo; durys užsidarė.
Mane visi dievai ir myli, ir globoja.
Bet ko gi aš delsiu? Kol dar ne per vėlu,
Nuo nešvankių namų reik bėgti kuo greičiausiai.
Tad nešdinkis, Menechmai, skubinki žingsnius!
Vainiką nusiimsiu ir kairėn jį mesiu.
Jei susigriebs kas nors, teieško čia manęs.
Einu, gal pasiseks pagauti savo tarną:
Težino, kiek dievai man suteikė gėrybių!

KETVIRTAS VEIKSMAS

I scena

Matrona, Šepetys

MATRONA

Ar verta man toliau gyvent su tokiu vyru,
Kurs vagia paslapčia, kas tik yra namuos,
Ir viską tempia tiesiai pas meilužę savo.

ŠEPETYS

Nusiramink; mes jį nutversime netrukus
Nusikaltimo vietoj. Eik paskui mane.
Vainiką užsidėjęs, nešėsi jis girtas
Pas siuvinėtoją nudžiautąjį apsiaustą.
Bet štai ir pats vainikas. Ką, ar melavau?
Jo eita čia; jei nori, ženkim įkandin.
O Polukse, antai ir pats sugrįžta jis!
Tačiau apsiausto nėr.

MATRONA Kaip elgtis man su juo?

ŠEPETYS

Kaip visados: piktai.

MATRONA Ir aš taip pat manau.

ŠEPETYS

Bet pasitraukim čia ir slaptomis stebėkim.

II scena

Menechmas I, Matrona, Šepetys

MENECHMAS I

Be jokio saiko atsiduodam mes
Šiam įpročiui keistam ir pražūtingam!
Ir juo kurie yra kilmingesni,
Tuo juos labiau ana aistra apsėdus:
Klientų įsigyti kuo daugiausia
Kiekvienas trokšta; kas per žmonės jie,
Geri ar negeri — tai nesvarbu;

Klientų turtas jiems kur kas svarbiau
Nei jųjų sąžinė ir doras vardas.
Jei skurdžius, tu, nors ir puikiausias vyras,
Netikėliu vis tiek tave laikys;
O jei nedoras tu, bet pinigingas,
Vadins tave garbingu klientu.
Įstatymai, visuomenės gerovė
Nerūpi jiems nė kiek — ir daugel vargo
Dėl to prisikentėt patronams tenka.
Jei duotas buvo jiems koks norint daiktas,
Jie neprisipažįsta, klastininkai.
Ieškotojai kivirčų ir gobšuoliai,
Vienom palūkanom ir apgavystėm
Susikaupė jie visą savo turtą;
Tik skundai jiems galvoj; o kada laikas
Ateina duot ataskaitą prieš tautą,
Prieš tribunolą, tai patronas turi
Su jais prisistatyti — ir žodžiu
Tamsiausius jų dangstyti darbelius.
Štai, pavyzdžiui, kad ir mane šiandieną
Klientas įkyrus kažkoks nutvėrė
Ir taip ilgai, taip prisispyręs laikė,
Jog būtinųjų savo reikalų
Atlikti nesuspėjau. Su edilais
Visokiais būdais smarkiai aš kovojau
Ir gyniau bylą. Paskum siūliau jiems
Aš sąlygas miglotas ir painias,
Kas dera ir kas nedera kalbėt —
Per ginčą visko aš ten prikalbėjau,
Kad tik išgaučiau užstatą. Ir, ką gi?
Jis davė pažadą — ir niekados
Aš nemačiau žmogaus, kuris už jį
Atrodytų įtikintas rimčiau.
O trys įtūžę liudininkai stengės
Visaip įrodyt jo piktadarybes...
Tegul visi pražudo jį dievai
Už tai, kad man šią dieną sugadino.
Ir ko gi aš į forumą veržiausi,
Ko aš tenai šiandieną nemačiau?

Diena jau sugadinta. O geriausius
Buvau įsakęs pagamint pietus!
Žinau, jinai manęs dar tebelaukia...
Vos pirmajai tik progai pasitaikius,
Galvotrūkčiais iš forumo sprukau...
Erotija gal pyksta, bet tegul
Paguodžia ją apsiaustas dovanotas,
Kurį nudžioviau šiandien iš žmonos.

ŠEPETYS (*Matronai*)
Ką sakai?

MATRONA Kokia nelaimė prasto vyro žmona būt.

ŠEPETYS
Ar girdi, ką jis ten šneka?

MATRONA Taip, girdžiu.

MENECHMAS I Vertėtų man
Į namus užeiti: laiką aš praleisiu neblogai.

MATRONA (*staiga išlenda*)
Stok! Tau laiką teks praleisti gan prastai. O, dievaži,
Tu su nuošimčiais turėsi už vagystę sumokėt.

ŠEPETYS
Še tau!

MATRONA Ne, tokių šunybių nenuslėpsi nuo manęs.

MENECHMAS I
Žmona, kas gi atsitiko?

MATRONA Man sakai?

MENECHMAS I (*Šepečiui*) Paklausti jo?

ŠEPETYS
Eik kitur sau glamonėtis.
(*Matronai*)
Na, drąsiau.

MENECHMAS I (*žmonai*) Ko tu širsti?

MATRONA
Pats turėtumei žinoti.

ŠEPETYS Moka niekšas apsimest.

MENECHMAS I
Kas yra?

MATRONA Apsiaustas mano...

MENECHMAS I Koks apsiaustas?

MATRONA Pats žinai.

ŠEPETYS (*Menechmui*)
Ko gi tu drebi iš baimės?
MENECHMAS I Anaiptol. Esu ramus.
ŠEPETYS
Nesakyk: nuo to apsiausto siaubas apsiautė tave.
Kam pietus suėdei vienas?
(*Matronai*)
Na, drąsiau jį pulk!
MENECHMAS I Tylėk!
ŠEPETYS
Nenutilsiu...
(*Matronai*)
Jis man liepia užsičiaupti.
MENECHMAS I Nemeluok,
Niekad aš nesu tau liepęs užsičiaupt nei išsižiot.
MATRONA
O, kokia aš nelaiminga!
MENECHMAS I Nelaiminga? Bet kodėl?
ŠEPETYS (*Matronai*)
Neregėtas įžūlumas! Pačią tiesą neigia jis.
MENECHMAS I
Aš Jupiteriu prisiekiu ir visais kitais dievais
(To, manau, užteks tau, žmona!), kad nesu aš liepęs jam
Užsičiaupti.
ŠEPETYS Na, pakanka, ji jau tiki. Einam.
MENECHMAS I Kur?
ŠEPETYS
Atsiimt apsiausto!
MENECHMAS I Kokio? Apie ką tu čia kalbi?
ŠEPETYS
Teks nutilti. Jis savųjų nebeatmena daiktų.
MENECHMAS I (*žmonai*)
Gal vergai kuo nusikalto? Gal tarnaitės ar tarnai
Šiurkštūs buvo? Pasakyki — aš nubausiu.
ŠEPETYS Juokdarys!
MENECHMAS I
Ko tu šitaip nusiminus? Man net liūdna.
ŠEPETYS Juokdarys!

MENECHMAS I
Gal tave kas nors užgavo iš namiškių?
ŠEPETYS Juokdarys!
MENECHMAS I
Gal tu ant manęs supykus?
ŠEPETYS Štai dabar — ne juokdarys!
MENECHMAS I
Dievaži, juk aš nekaltas.
ŠEPETYS Tu ir vėlei juokdarys!
MENECHMAS I
Ko tu sielojiesi, žmona?
ŠEPETYS Koks jis geras ir lipšnus!
MENECHMAS I (*Šepečiui*)
Aš ne į tave kreipiuosi — ir nelįsk.
MATRONA Rankas šalin!
ŠEPETYS
Še, gavai? Ar kitą sykį bėgsi be manęs pietaut?
Ar, vainiką užsidėjęs, girtas juoksies prieš duris?
MENECHMAS I
Aš pietų lig šiol nevalgiau ir nekėliau kojos čion.
ŠEPETYS
Tu nekėlei šičia kojos? Tu lig šiol nepietavai?
MENECHMAS I
Aišku, Herkuliu prisiekiu.
ŠEPETYS Koks akiplėša baisus!
Bet juk dar prieš valandėlę aš mačiau, kaip ties namais
Tu šioj vietoje stovėjai, pasipuošęs gėlėmis,
Teigdamas, jog smegeninė man sutrikusi visai,
Kad mane ir šitą vietą pirmą sykį tu regi!
MENECHMAS I
Aš, tuomet tave palikęs, tik dabar tesugrįžtu.
ŠEPETYS
Žinom mes tave: galvojai, kad nedrįsiu keršyt tau.
Viskas žmonai pasakyta.
MENECHMAS I Kas gi būtent?
ŠEPETYS Užmiršau —
Jos paklauski.
MENECHMAS I Ką gi, žmona, prikalbėjo tau jisai?
Ko tyli? Kas atsitiko? Kas yra, pasisakyk.

MATRONA
Lyg patsai tu nežinotum, kad apsiaustas dingo man?
MENECHMAS I
Kas? Apsiaustas?
MATRONA Ką tu klausi, ar mane?
MENECHMAS I Tave. Jei aš
Pats žinočiau, negi klausčiau?
ŠEPETYS O beširdis veidmainys!
Bet ji žino, kaip kas buvo,— nenuslėpsi nieko tu.
Viską, Herkuliu prisiekiu, aš esu pranešęs jai.
MENECHMAS I
Ką?
MATRONA Jei tu esi begėdis ir patsai, laisva valia,
Niekaip neprisipažįsti, tai klausyki atidžiai.
Gal suprasi, ką jis sako ir ko aš liūdna esu.
Pavogtas apsiaustas mano.
MENECHMAS I Pavogė apsiaustą man?
ŠEPETYS
Ar matai, kaip suka niekšas? Pavogė ne tau, bet jai.
Jeigu tau pavogę būtų, jis gulėtų ten, kur reik.
MENECHMAS I
Atsitrauk!
(*Žmonai*)
Ką pasakei tu?
MATRONA Kad apsiaustas dingo man.
MENECHMAS I
Kas jį pavogė?
MATRONA Geriausiai žino tai patsai vagis.
MENECHMAS I
Kas gi jis?
MATRONA Kažkoks Menechmas.
MENECHMAS I Kaip jis elgiasi blogai!
Kas gi jis — anas Menechmas?
MATRONA Štai — tu pats.
MENECHMAS I Ar aš?
MATRONA Taip, tu.
MENECHMAS I
Kas mane apkaltint nori?
MATRONA Aš.

ŠEPETYS Ir aš su ja drauge.
Juk Erotijai, meilužei, dovanojai tu kai ką?
MENECHMAS I
Dovanojau? Aš?
ŠEPETYS Tu, tu, tu. Reik pelėdą gal atnešt,
Kad jinai „tu tu“ tau rėktų: mes pavargom jau kartot.
MENECHMAS I
Aš Jupiteriu prisiekiu ir visais kitais dievais
(Žmona, tau dar neužtenka?) — nedaviau aš nieko jai.
ŠEPETYS
Mes prisiekiame taipogi, jog nesakėm netiesos.
MENECHMAS I
Bet juk aš ne dovanojau, o daviau tik panešiot.
MATRONA
O jei aš chlamidę tavo arba skraistę svetimam
Padėvėti atiduočiau? Argi moters apdarai
Nepriklauso jai tik vienai — taip kaip tavo rūbai tau?
MENECHMAS I
Tuoj parnešiu.
MATRONA Ir teisingai padarysi, aš manau...
Neturėdamas apsiausto, nesirodyk nė namuos.
MENECHMAS I
Aš — namuos?
ŠEPETYS (*Matronai*) O už pagalbą kaip atlyginsi tu man?
MATRONA
Aš suteiksiu tau pagalbą, kai tave kas nors apvogs.
(*Įeina į namus*)
ŠEPETYS
To negali atsitikti, nes namie nėra ko vogt.
Prakeikti drauge jūs būkit — lygiai vyras ir žmona!
Bėgsiu foruman ir kojos nebekelsiu ton šeimon.
(*Eina miesto link*)
MENECHMAS I (*vienas pats*)
Lauk žmona mane išvarė ir galvoja, kad labai
Vyrą nubaudė... Geresnę aš vietelę sau turiu!
Aš Erotijai patiksiu, jeigu tau nepatikau:
Neužtrenks jinai man durų, o plačiai atidarys.
Eisiu paprašyt apsiausto, dovanoto neseniai:

Dar geresnį jai nupirksiu.
Ei, kur sargas, atrakink!
Man Erotiją kas norint teiškviečia prie namų.

III scena

Erotija, Menechmas I

EROTIJA
Kas čionai manęs teiraujas?
MENECHMAS I Tas, kursai gyvybės net
Dėl tavęs nepagailėtų.
EROTIJA Bet, Menechmai, ko gi tu
Stovi čia prie mano durų? Einame vidun.
MENECHMAS I Palauk.
Ar žinai, ko aš atbėgau?
EROTIJA Pasidžiaugt manam glėby.
MENECHMAS I
Anaiptol. Tu malonėki man apsiaustą sugrąžint,
Tą, kurį padovanojau. Viską susekė žmona.
Jeigu nori, aš nupirksiu dvigubai brangesnį tau.
EROTIJA
Bet juk dar prieš valandėlę jį pasiėmei tu pats
Ir žadėjai nugabenti siuvinėtojui; drauge
Aš apyrankę daviau tau, idant ją auksakalys
Perdirbtų visai iš naujo.
MENECHMAS I Tu labai apsirinki:
Negavau aš nei apsiausto, nei apyrankės jokios.
Dovanėlę tau palikęs, foruman aš nuėjau
Ir po to tavęs matyti man neteko ligi šiol.
EROTIJA
Štai ką tu išsigalvojai! Štai kokiais suki keliais!
Tu mane apgauti nori? Aš buvau neatsargi.
MENECHMAS I
Dievaži, tavęs apgauti aš nenoriu, bet žmona
Viską, tau sakau, patyrė.
EROTIJA Aš tavęs nė neprašiau,—
Pats tu atnešei man daiktą, o dabar prašai atgal

Tai, kas buvo dovanota. Ką gi? Atsiimk, nešiok,
Ant žmonos užvilk ar skrynion, jei patinka, įsidėk.
Bet nuo šios dienos nedrįski tu man kojos šičia kelt.
Tu manęs daugiau už nosies negalėsi jau vedžiot:
Pinigais grynais mokėsi. Eik kitur pasiieškok
Sau tokios, kuri sutiktų nuolat mulkinama būt.

MENECHMAS I

Tu per daug įsikarščiavus. Vardan Herkulio, palauk,
Grįžk, sustok bent valandėlę, nepalik manęs, meldžiu.
Ne, nuėjo, užsidarė. Varo lauk mane visur...
Nei namiškiai, nei meilužė — nebeklauso nieks manęs.
Su bičiuliais pasitarsiu, ką jie man patars daryt?

PENKTAS VEIKSMAS

I scena

Menechmas II, Matrona

MENECHMAS II

Kvailai pasielgiau, kad savo piniginę
Mesenionui aš pasaugoti daviau;
Tikriausiai jis kur nors jau smuklėje prasmego.

MATRONA *(išeidama iš namų su Dekionu)*

Matysime, ar greitai vyras grįš namo.
Bet štai ir jis: džiaugiuos, kad parneša apsiaustą.

MENECHMAS II

Stebiuos, kur valkiojas dabar Mesenionas?

MATRONA

Prieisiu ir sutiksiu jį, kaip nusipelnė.
Bjaurybe, ar ne gėda prieš žmonos akis
Tau pasirodyti su tokiu drabužiu?

MENECHMAS II

Kas tau yra? Ko tu triukšmauji, moteriške?

MATRONA

Kaip tu, akiplėša, bent vieną žodelytį
Drįsai man pramurmėt?

MENECHMAS II O ką gi ypatingo
Esu padaręs aš, kad net kalbėt bijočiau?
MATRONA
Ir tu dar klaust gali, begėdi įžūlus?
MENECHMAS II
O ar tau žinoma, kodėl Hekubę graikai
Kale vadindavo[14]?
MATRONA Ne, to aš negirdėjau.
MENECHMAS II
Hekubė darė taip, kaip tu dabar darai:
Ką tik sutikusi, ji plūsdavo visaip —
Ir žmonės ją teisingai praminė kale.
MATRONA
Tokių burnojimų aš negaliu pakęsti.
Bevelyčiau našle palikti visą amžių
Negu žiūrėt ramiai į šitokias patyčias.
MENECHMAS II
O kas gi darbo man, ar santuokoj gyventi
Tu nusistačiusi, ar vyrą mest žadi?
Gal čia toks paprotys — ateiviui kiekvienam
Sekt pasakas.
MATRONA Nejaugi pasakos tatai?
Dar sykį tau sakau, jog aš verčiau našle
Gyventi sutinku nei kęst šiurkštybes tavo.
MENECHMAS II
Aš leidžiu, dievaži, gyvenki sau našle,
Kol tik Jupiteris aukštybėj viešpataus.
MATRONA
Tu tvirtinai tik ką, jog nevogei apsiausto,
O štai dabar tu jį laikai man prieš akis.
Ar tau nė kiek ne gėda?
MENECHMAS II Herkuliu prisiekiu,
Esi pikčiurna tu ir įžūli be galo.
Tu man drįsti sakyt, jog apvogiau tave?
Kita man davė jį, kad perdirbti nuneščiau.
MATRONA
Vadinas, taip? Gerai! Tuoj pasišauksiu tėvą
Ir tavo niekšystes papasakosiu jam.
Nueiki, Dekionai, tėvą suieškok

Ir pas mane atvesk: čia reikalas svarbus.
Mes tavo niekšystes iškelsime aikštėn.

MENECHMAS II
Kaip, mano niekšystes? Tu gal nepilnaprotė?

MATRONA
Tu apsiaustus žmonos ir auksą nuolat grobi
Ir viską iš namų tempies meilužei savo.
Ar tiesą aš sakau?

MENECHMAS II Klausyki, moteriške,
Gal kokį gėrimą žinai tu stebuklingą,
Kurs tavo nirtulį padėtų man pakelt?
Kuo tu mane laikai, nesuprantu aš niekaip.
Juk aš tave pažįstu tiek kiek Partaoną[15].

MATRONA
Šaipykis iš manęs! Bet kaip iš mano tėvo
Pasišaipysi tu? Žiūrėk, jisai ateina.
Ar jį pažįsti bent?

MENECHMAS II Tiek lygiai kiek Kalchantą[16].
Su juo ir su tavim išsyk tą pačią dieną
Susipažinom mes.

MATRONA Vadinasi, sakai,
Jog nei manęs, nei tėvo nepažįsti tu?

MENECHMAS II
Jei atsivestum net čionai senelį savo,—
Prisiekiu Herkuliu, sakysiu aš tą pat.

MATRONA
O, dievaži, visur tu panašiai elgiesi.

II scena

Senis, Matrona, Menechmas II

SENIS
Nors mano amžius jau ir nebe toks,
Bet aš turiu pagreitint savo žingsnį
Ir pasiskubint: reikalas — svarbus,
O, taip, bėgiot nelengva man yra!
Iš sąnarių, sukaustytų senatvės,

Žvalumas dingo ir išseko jėgos...
Vos pakeliu aš savo kūno naštą.
Kaip sunkiai metai slegia mums pečius!
Kiek atneša jie negandų pikčiausių:
Jei aš skaičiuot visus vargus pradėčiau,
Nebūtų galo jiems. Bet mano sielon
Dabar kitokie rūpesčiai įkrito:
Nesuprantu, dėl ko taip netikėtai
Mane duktė paprašė pas save:
Nesako man, nei kas ten atsitiko,
Nei ko išsikvietė, nei ko ji nori.
Vienok maždaug aš lyg ir numanau,
Kas ten per reikalas; turbūt su vyru
Dėl kokio nors dalyko susiriejo.
Žmona, kuri ateina su kraičiu,
Labai išpuikus būna visados
Ir stengiasi pavergti savo vyrą,
Kurs irgi ne be nuodėmės dažnai.
Tačiau žmona lig tam tikrų ribų
Parodyti kantrybę privalėtų.
O dievaži, be priežasties jokios
Duktė nebūtų kvietus savo tėvo:
Yra kas nors — nesantaika ar barnis...
Bet viską aš netrukus sužinosiu.
Matau, prieš namą stovi ji pati
Ir vyras jos, surūstintas kažko.
Spėliojimai teisingi mano buvo.
Pasišauksiu ją...

MATRONA Nueisiu aš pati jo pasitikt.
Sveikinu tave širdingai, mano tėve.

SENIS Būk sveika.
O ar jūs gerai gyvuojat? Tu liepei — aš atėjau.
Ko surūgus tu? Ko vyras piktas stovi nuošaliai?
Gal tarp judviejų ir vėlei buvo mūšis? Na, kalbėk,
Kas iš jūsų prasikalto, man papasakok trumpai.

MATRONA
Neprasižengiau niekuo aš — tėve, būk dėl to ramus,
Bet jėgų nebeužtenka man kankintis šiuos namuos.
Negaliu aš taip gyventi — pasiimk mane iš čia.

SENIS
Kas gi atsitiko?
MATRONA Tėve, šičia niekina mane.
SENIS
Kas toksai?
MATRONA Manasis vyras, tavo išrinktas kadais.
SENIS
Vėl tarp judviejų kivirčas? Kiek aš sykių jums kaliau,
Kad nustotumėt su skundais lįsti judu pas mane.
MATRONA
Tėve, kaipgi tat pasiekti?
SENIS Mano nuomonės prašai?
MATRONA
Taip, jei, žinoma, tik leisi.
SENIS Kiek jau kartų aš sakiau,
Kad klausytum savo vyro, kad nesektum niekados,
Ką jis daro, ką jis veikia, kur jis eina ir pas ką.
MATRONA
Bet jisai heterą šičia įsitaisė netolies.
SENIS
Ir padarė išmintingai. Jeigu būsi įkyri,
Tai tegul jis įsitaiso kad ir keletą išsyk.
MATRONA
Jis ten geria!..
SENIS Na, o ką gi, tu norėtum, kad išgert
Tavo vyras nebedrįstų nei čionai, nei kur kitur?
Koks prakeiktas įžūlumas! Tu uždraustumei gal jam
Ir į vaišes net nueiti, ir svečius priiminėt.
Tu jį vergu padarytum: duotum rankdarbį kaipmat,
Prie tarnaičių pasodintum ir jam vilną lieptum karšt.
MATRONA
Atvedžiau aš advokatą savo vyrui, bet ne sau.
Tau derėtų, tėve, ginti mano bylą, o ne jo.
SENIS
Jei tik kaltas pasirodys, tai apkaltinsiu aš jį
Lygiai taip negailestingai ar daugiau net už tave.
Tau jis aukso ir drabužių nesigaili niekuomet,
Duoda maisto ir tarnaičių ir aprūpina bet kuo.
Tad verčiau, dukrele mano, būk protinga, susiprask.

MATRONA
Man jisai rūbus ir auksą nuolat tempia iš dėžių
Ir, apvogęs savo žmoną, mano apgarbus slapčia
Tuoj heteroms išdalina.
SENIS Jeigu šitaip daro jis,
Nepagirsiu tokio darbo; bet, jei taip pati darai,
Nė tavęs aš nepagirsiu, kad nekaltąjį šmeiži.
MATRONA
Žvelk, apyrankę jis laiko, nugabentą jai anksčiau,
O antai apsiaustas mano; sužinojau darbus jo,—
Ir atgal jis neša viską.
SENIS Aš prieisiu ir rimtai
Išsiaiškinsiu dalyką. Įdomu, dėl ko, sakyk,
Jūs, Menechmai, nesutinkat? Ko paniuręs tu esi?
Ko nuo jos tu šaliniesi? Ko supykusi jinai?
MENECHMAS II
Kas bebūtumei tu, seni, šiaip vadinkis ar anaip,
Aš Jupiteriu prisiekiu ir visais kitais dievais...
SENIS
Ką tie tavo žodžiai reiškia ir dėl ko prisieki tu?
MENECHMAS II
Kad aš šitai moteriškei nieko blogo nedariau,
Kad mane ji veltui puola ir kad jokio daikto aš
Niekuomet nesu jai vogęs. O jei šiuos namus kada
Mano koja palytėjo — tai norėčiau aš dabar
Būti pats nelaimingiausias iš visų žmonių.
SENIS Esi
Pats didžiausias iš bepročių, nes nelaimės trokšti sau
Ir sakai, jog tavo kojos nelytėjo namo šio.
MENECHMAS II
Argi tu galvoji, seni, jog čionai aš gyvenu?
SENIS
O ar tai nėra teisybė?
MENECHMAS II Aiškus daiktas — netiesa.
MATRONA
Kaip, akiplėša, gali tu šitaip tvirtinti? Nebent
Tu šią naktį išsikėlei?
SENIS Dukra, pasitrauk šalin! —

Tad, vadinas, išsikėlei tu iš šių namų kitur?
MENECHMAS II
Kur? Kuriems galams, sakyk man?
SENIS Dieve, negi aš žinau?
MATRONA
Jis aiškių aiškiausiai šaipos.
SENIS (*dukteriai*) Vėl liežuvį niežti tau?
Ne, Menechmai, nejuokauki: jau užteks,— kalbėk rimtai.
MENECHMAS II
Nežinau, ko prikibai tu? Kas tu toks esi, iš kur?
Ką aš tau esu padaręs? Ir kodėl jinai mane
Įvairiausiais būdais graužia?
MATRONA Ar matai,— pasižiūrėk,
Kaip jo akys pažaliavo, kaip jis dega ugnimi,
Kaip ir smilkinius, ir kaktą jam nudažė blyškesys.
MENECHMAS II (*pusbalsiu*)
Bepročiu mane jie laiko? Ir puiku: tuojau patsai
Aš beprotį suvaidinsiu ir iš čia nuvysiu juos.
MATRONA
Kaip jis žiopčioja, kaip tampos! Tėve, kas daryti man?
SENIS
Pasišalinki, dukrele, ir laikykis atokiau.
MENECHMAS II
Bakchai! Bromijau[17]! Medžioti girion tu mane šaukies?
Aš girdžiu, bet neįstengiu iš šių vietų pasitraukt:
Kairėje kalė pasiutus tyko atkakliai manęs,
Dešinėj — ožys grūmoja melagingom apkalbom.
Savo amžiuj jis pražudė daug piliečių nekaltų.
SENIS
Kad prasmegtum!
MENECHMAS II Apolonas skelbia ir įsako man[18],
Kad liepsnojančiais žibintais jai išdeginčiau akis.
MATRONA
Tėve, man akis išdegint jis grasina: aš žuvau!
MENECHMAS II
Tvirtina, kad aš beprotis, o bepročiai — patys jie.
SENIS
Ė, dukrele!
MATRONA Kas daryti?

SENIS Gal eit vergus pasišaukt?
Taip, einu, kol nepridarė jis dar eibių didesnių.
Tegul suriša jį virvėm ir gabena į namus.

MENECHMAS II (*tyliai*)
Jei kaip nors neišsisuksiu, jie tikrai mane pagrobs.
(*Balsiai*)
Tu liepi negailestingai kumščiu veidą jai tašyt,
Jei ant kryžiaus pasikarti iš akių ji man nebėgs.
Apolone, padarysiu tai, kas liepta man yra.

SENIS
Kad tavęs jis neprimuštų, į namus skubėk greičiau.

MATRONA
Tučtuojau. O tu jį saugok ir pasprukti jam neleisk.
O, kokia aš nelaiminga, kaip sunku man tai girdėt!
(*Išeina*)

MENECHMAS II
Neblogai nusikratyta: o dabar tu man liepi
Šiam barzdotajam Titanui[19], šiam nusmurgėliui šlykščiam,
Kikno išperai[20] nešvankiai ligi vieno kaulelius
Jo paties lazda sutriuškint.

SENIS Nelytėk verčiau manęs
Ir per daug neprisiartink, nes tikrai tau gali kliūt.

MENECHMAS II
Čiupsiu kirvį dviašmenį ir darysiu, kaip liepei:
Kaulus senio išnarinsiu ir paleisiu žarnas jam.

SENIS
Žodžiai tie mane baugina: aš galiu turėt bėdos.

MENECHMAS II
Nelengvų dalykų nori, Apolone, iš manęs:
Reikalauji kuo greičiausiai nežabotus ristūnus
Pakinkyti, man įlipti į vežimą įsakai
Ir bedantį šitą liūtą, bjauriai dvokiantį, sutrint.
Vežime antai jau stoviu, jau pasiėmiau vadžias,
Rankoje laikau botagą. Bėkite, arkliai, pirmyn!
Na, suskambinkit kanopom, kojas lenkite judrias!

SENIS
Ar tu man žirgais grūmoji?

MENECHMAS II Apolone, tu liepi
Tiesiai lėkt ant savo priešo ir parblokšti jį. Bet kas,

Už plaukų mane pagriebęs, iš vežimo traukia lauk,
Kas atšaukia, Apolone, ištarmės tavos žodžius?

SENIS

O Herkuli, koksai siaubingas nirtulys
Pagavo jį; dievai, padėkite, maldauju.
Juk šis apdujėlis tik ką dar buvo sveikas,
Ir priepuolis baisus ištiko jį staiga.
Einu nedelsdamas aš gydytojo kviesti.
(*Išeina*)

MENECHMAS II

Man iš akių jie dingo, rodos, pagaliau...
Sveikų sveikiausiam žmogui perša beprotybę!
Bet nėr ko gaišt: greičiau, kol galima, prie laivo!
(*Žiūrovams*)
O jeigu senis grįš, tai jus visus prašau
Nerodyt gatvės jam, kuria iš čia pabėgau.
(*Išeina*)

III scena

Senis

SENIS (*grįžta*)

Kol gydytojui proga atsiras ištrūkti,
Belaukiant ir bežiūrint akys man ištįs
Ir juosmenį pradės, besėdint taip, skaudėti:
Vos su ligoniais tas bjaurybė apsidirba!..
Jis giriasi sutvarstęs koją Eskulapui,
O Apolonui — ranką; nežinau tiesiog,
Ar gydytoją aš pasikviečiau, ar kalvį.
Bet skruzdėlės žingsniu antai jis atropoja.

IV scena

Senis, gydytojas

GYDYTOJAS

Papasakok man, seni, kuo gi serga jis?

Kas tai? Gal kvaitulys? Gal apdujimas proto?
Gal tai vandenligė? Ar gal letargo miegas?

SENIS

Tu būtent tam ir kviestas, kad surastum ligą
Ir jį pagydytum.

GYDYTOJAS Man tai vieni juokai.
Aš duodu žodį tau, kad jis pasveiks netrukus.

SENIS

Prašau jį prižiūrėti kuo rūpestingiausiai.

GYDYTOJAS

Su tokiu rūpesčiu tau prižiūrėsiu jį,
Jog sykių tūkstantį uždusiu aš per dieną.

SENIS

O štai ir jis.

GYDYTOJAS Stebėkim, kaip jisai laikysis.

V scena

Menechmas I, senis, gydytojas

MENECHMAS I

O dievai, kokia nevykus ir netikus ši diena!
Visa tai, ką aš tikėjaus padaryti slaptomis,
Išgarsino parazitas ir prigąsdino mane.
Daug karaliui gėdos daro jo Uliksas atšiaurus[21].
Jeigu pats tik būsiu gyvas, gyvastį išrausiu jo!
Ką plepu aš? Jo gyvybė? Juk jinai priklauso man.
Pats jį šėriau — pats atimsiu jam ir sielą aš dabar.
Hetera taip pat ne mulkė — visos tokios jos yra!
Paprašiau apsiausto — žmonai jį norėjau pargabent;
„Jau atidaviau jį",— sako. Nelaimingas aš tikrai!

SENIS

Tu girdi, ką jis ten kalba?

GYDYTOJAS Skundžias savo bėdomis.

SENIS

Na, prieik.

GYDYTOJAS Menechmai, labas. Kam atsidengei pečius?

O žinai, tas gali baisiai ligai tavajai pakenkt.
MENECHMAS I
Eik šalin ir pasikarki!
GYDYTOJAS Ar matai?
SENIS Matau gerai.
GYDYTOJAS
Jo pagydyt neįstengtų laukas ištisas žolių.
Tu man pasakyk, Menechmai...
MENECHMAS I Ko tu nori iš manęs?
GYDYTOJAS
Atsakyk į tai, ko klausiu, kokį vyną tu geri,
Baltą ar dažniau raudoną?
MENECHMAS I Eik verčiau ir pasipjauk.
GYDYTOJAS
Dievaži, po truputėlį siautulys pagauna jį.
MENECHMAS I
Tu manęs pasiteirauk dar, kokią duoną valgau aš:
Ruzganą ar purpurinę, ar geltoną, gali būt!
Ar paukščius žvynuotus valgau ir su plunksnomis žuvis?
SENIS
Net baugu! Girdi, jis kliedi. Negaišuodamas jam duok
Kokį vaistą, kad iš naujo neužeitų siautulys.
GYDYTOJAS
Palūkėki valandėlę, pakamantinėsiu dar.
SENIS
Tad skubėk ir nekankinki savo plepalais manęs.
GYDYTOJAS
Pasakyk man, ar pastėrę tavo akys visados?
MENECHMAS I
Neišmanėli, gal kartais žiogu tu mane laikai?
GYDYTOJAS
O sakyk, nepastebėjai, kad tau urkia viduriuos?
MENECHMAS I
Kai aš sotus, pilvas tyli; kai išalkęs, urkia jis.
GYDYTOJAS
Dievaži, ne kaip beprotis man atsako jis. Ar tu
Lig aušros miegi? Ar greitai atsigulęs užmingi?

MENECHMAS I
Jeigu skolos apmokėtos, tai užmigt man nesunku.
Bet tegul tave, kvotėjau, pats Jupiteris užmuš.
GYDYTOJAS
Pamišimas vėl sugrįžta. Pasisaugok: klius ir tau!
SENIS
Jo liežuvis sukuklėjo, bet visai dar neseniai
Savo žmoną išvadino jis pasiutusia kale.
MENECHMAS I
Aš?
SENIS Tu pats, netekęs proto, šitaip ją išvadinai.
MENECHMAS I
Aš?
SENIS Tu, tu. Mane parblokšti keturiais arkliais grasei.
Tvirtinu aš tai, nes viską savo akimis mačiau.
MENECHMAS I
Aš žinau, kad tu vainiką nuo Jupiterio paties
Pavogei ir kad uždarė į kalėjimą tave,
Aš žinau, jog, atsidūręs vėlei laisvėje, paskui
Tu, pripančiotas prie šakių, rykštėm išplaktas buvai.
Savo motiną pardavęs, tėvą nužudei — žinau.
Atsikirst keiksmais į keiksmą ar užtenka proto man?
SENIS
Gydytojau, aš maldauju, padaryk jam tuoj ką nors.
Ar neaišku? Jis beprotis.
GYDYTOJAS O žinai, geriausia jį
Pas mane tegul gabena.
SENIS Tu manai?
GYDYTOJAS Aš taip manau.
Ten jį gydyti galėsiu savo nuožiūra.
SENIS Tik greit.
GYDYTOJAS
Girdysiu vaistažolėmis dvidešimt dienų tave.
MENECHMAS I
Aš tave pirma pakarsiu, paskui trisdešimt dienų
Akstimi badysiu kūną.
GYDYTOJAS (*seniui*) Eiki, vergus pasišauk.
Pas mane tegul jį neša.
SENIS Kiekgi jųjų atsivest?

GYDYTOJAS
Šitokiam bepročiui reikia ne mažiau kaip keturių.
SENIS
Aš su jais tuojau sugrįšiu. Gydytojau, saugok jį.
GYDYTOJAS
Ne, namo verčiau nubėgsiu ir paruošiu viską ten,
Kas tik reikia; nugabenti pas mane tarnams jį liepk.
SENIS
Lygiai taip ir padarysiu.
GYDYTOJAS Laikas eiti man.
SENIS Sudiev.

Abudu išeina

MENECHMAS I
Uošvis dingo; gydytojas išsinešdino taip pat.
Pagaliau esu aš vienas. O Jupiteri, kodėl
Bepročiu mane vadinti įsikando čia visi.
Aš jokiom ligom kaip gyvas nesirgau nė vienokart.
Nedūkstu, peštynių vengiu ir nesu triukšmadarys.
Aš — sveikiausias ir aplinkui tokius pat sveikus matau;
Atpažįstu puikiai žmones, su kuriais kalbuosi aš.
Šaukia, jog esu pamišęs, o pamišę, rodos, jie.
Ką gi man dabar daryti? Eit namo? Žmona neleis.
(*Rodydamas į Erotijos namus*)
Ten — neverta nė bandyti: reikalai per daug prasti.
Liksiu čia, o paskum, naktį, gal pateksiu į namus.

VI scena

Mesenionas

MESENIONAS
Jei vergas pavyzdingas tu esi,
Tai saugok turtą savo šeimininko
Ir rūpinkis, ir viską prižiūrėk,
O jeigu jis išvyks — mokėk tvarkyti
Jo reikalus geriau negu jis pats.
Jei tu esi protingas, neklausyk,

Ko prašo tavo pilvas, o galvok
Vien apie savo nugarą ir kojas.
Atmink, jog tinginių, dykūnų, sukčių
Nekenčia ponai; pančiai ir grandinės,
Sunkus kaip girnos vargas, šaltis, badas —
Štai atpildas už tinginystę jų.
Mane tas baisiai gąsdina; todėl
Doros keliu aš eiti pasiryžęs.
Tegul verčiau vainoja, negu lupa!
Aš sutinku miežienę duoną valgyt,
Kad tik maišų tampyti nereikėtų.
Dėl to ištikimai tarnauju ponui,
Esu jam paklusnus ir paslaugus —
Ir neblogai jaučiuos. Tegu kiti
Taip elgiasi ir daro, kaip išmano,—
Aš savo pareigoms nenusidėsiu.
Aš nuolat stengiuos patarnauti ponui,
Bet vis bijau, kad neįtiksiu jam.
Tik tie vergai verti yra šio to,
Kurie dori, nes baimėje gyvena;
Mat tie, kurie visai nebijo nieko,
Nueina šunkeliais, na, o tada
Sužino jie, ką reiškia baimė. Aš
Nebe ilgai drebėt turėsiu: greitai
Už triūsą man atlygins šeimininkas.
Aš pavyzdžiu galėčiau būt kitiems,
Kad baimė — pirmas mano palydovas.
Su ryšuliais tarnus palikęs smuklėj,
Kaip liepta man, skubu dabar pas jį.
Reik pasibelsti, kad jisai žinotų,
Jog aš čia pat ir laukiu jo išeinant
Iš to prakeikto urvo; tik kažin,
Ar gyvas jis? Bijau, kad per vėlu
Ir kad jau visas mūšis pasibaigęs...

VII scena

Senis, keturi vergai, Menechmas I, Mesenionas

SENIS

Aš vardan dievų maldauju ir vardan visų žmonių,
Tai, kas liepiama ir liepta, padarykit man skubiai.
Žmogų šį aukščiau pakelkit ir gydyklon neškit tuoj,
Jeigu tik nenorit gauti jūs per strėnas ir blauzdas.
Bet žiūrėkit, jei grūmotų, nesidėkit to galvon.
Ko gi stovit? Ko dvejojat? Čiupt seniai turėjot jį.
Aš pas gydytoją bėgsiu ir palauksiu jūsų ten.

MENECHMAS I

Pražuvau! Kas šičia daros? Ko jie puola prie manęs?
Ko pristojot? Ko jums reikia? Ko mane apspitot jūs?
Kur mane pagriebę tempiat? Galas man! Maldauju aš
Jūs, piliečiai Epidamno, laisvėn leiskite mane.

MESENIONAS

O nemirtingieji dievai!
Aš netikiu akims.
Gabenas mano šeimininką
Kažkokie nevidonai.

MENECHMAS I

Padėti man nedrįsta niekas?

MESENIONAS

Aš, mano pone, tau padėsiu.
Piliečiai Epidamno,
Kokia bjauri niekšybė! Dieną
Taikingo miesto gatvėj
Staiga pagrobė laisvą žmogų,
Kuris pas jus atvyko!
Leiskit jį.

MENECHMAS I Kas tu bebūtum, man pagelbėki, prašau,
Ir sudrausk juos, kad nustotų maitoti mane visaip.

MESENIONAS

Ginsiu iš paskutiniųjų, neapleisiu aš tavęs.
Pats verčiau tegul pražūsiu, negu leisiu ponui žūt.
Tam, kurs tau petin įkibo, akį išdraskyk! Girdi?

O kitiems jau savo kumščiu išakėsiu aš snukius.
Dievaži, pasigailėsit, jog kėsinotės į jį.
Na, paleiskite!
MENECHMAS I Į akį tėkštelėjau jam.
MESENIONAS Draskyk,
Kad galvoj akies jo vietą būtų rasti net sunku.
O bjaurybės, nevidonai, o plėšikai!
VERGAI Galas mums!
Vardan Herkulio, maldaujam.
MESENIONAS Jeigu taip, paleiskit jį.
MENECHMAS I
Kumščiais dar juos pašukuoki.
MESENIONAS Bėkit, lėkit pasikart!
Tu, man rodosi, gaišuoji. Še tau atpildą už tai.
Iš visų jėgų puikiausiai ištaisiau aš jiems snukius.
Pone, tau laiku suspėjau aš padėti, dievaži.
MENECHMAS I
Jaunikaiti, kas bebūtum, bet tegul palaimą tau
Visuomet dievai suteikia. Jei ne tu — man niekados
Jau nebūtų tekę šiandien nė saulėlydžio sulaukt.
MESENIONAS
Ir todėl teisingai, pone, padarytumei dabar,
Jeigu duotumei man laisvę.
MENECHMAS I Kad tau laisvę duočiau aš?
MESENIONAS
Taip, už manąją pagalbą.
MENECHMAS I Gal suklydai tu, brolau?
MESENIONAS
Kur suklydau?
MENECHMAS I Aš prisiekiu tau Jupiteriu didžiu,
Jog nesu net tavo ponas.
MESENIONAS Nejuokauk!
MENECHMAS I Tai ne juokai.
Tiek kiek tu joks mano vergas nepadarė niekad man.
MESENIONAS
Jeigu aš ne tavo vergas, laisvėn tu mane paleisk.
MENECHMAS I
Mielu noru,— būk laisviausias, eik, kur nori, dievaži!

MESENIONAS
Tu liepi man tai?
MENECHMAS I Jei liepti tau iš viso aš galiu.
MESENIONAS
Ačiū tau.
VIENAS VERGŲ Mesenionai, aš džiaugiuos, kad laisvas tu.
MESENIONAS
Dėkui jums.
(*Menechmui I*)
Brangusis pone, nuoširdžiai tave prašau,
Lyg su savo vergu elkis ir dabar su manimi.
Su tavim kartu gyvensiu ir lydėsiu net namo.
MENECHMAS I
Anaiptol.
MESENIONAS Aš smuklėn bėgsiu atgabenti tau daiktų:
Pinigai ir piniginė paslėpta lagamine.
Tuoj aš juos tau pargabensiu.
MENECHMAS I Atgabenki — tik greičiau.
MESENIONAS
Viską gausi, kas man duota. Lukterėk manęs čionai.
MENECHMAS I
Šioje vietoje stebuklai šiandien darosi tikri.
Tie mane įtikinėja, kad Menechmas tai ne aš,
Varo lauk mane už durų; laisvės meldžia sau anas,
Dedasi manuoju vergu; neužtenka to: jisai
Man žadėjo atgabenti kapšį, pilną pinigų.
Tegul man jį atgabena! Pasakysiu, jog keliaut
Gali sau, kur jam patinka, nes kitaip — jisai pradės,
Kai jau bus atsikvošėjęs, piniginės reikalaut.
Gydytojas man kalbėjo, jog netekęs proto aš;
Uošvis pritarė jo žodžiams. Mes tarytum užburti.
Visa, kas aplinkui daros, man vaidenas lyg sapnuos.
Pas Erotiją nueisiu; nors ji tūžta, bet pavyks
Gal iškaulyti apsiaustą ir nunešti jį namo.

VIII scena

Menechmas II, Mesenionas

MENECHMAS II
Tau, akiplėša, ne gėda tvirtint, jog šiandieną mes
Kažkur matėmės, kad šičia tu atėjęs lyg buvai
Pasitikt manęs, kaip liepta.
MESENIONAS Juk prieš valandėlę dar
Keturi vyriškiai tempės palei šiuos namus tave.
Tu šaukeisi į pagalbą žmones ir visus dievus.
Atlekiu, į mūšį puolu ir galop juos išvaikau.
Už išgelbėjimą tavo suteikei tu laisvę man.
Tik jau paskum, sužinojęs, kad išdūmiau atgabent
Pinigų ir lagamino,— kiek galėdamas greičiau
Tu užuolanka užbėgai ir išsižadi dabar
To, kas buvo padaryta.
MENECHMAS II Tai, vadinasi, aš tau
Dovanojau laisvę?
MESENIONAS Aišku.
MENECHMAS II Man gi aišku, jog patsai
Vergu būt veikiau sutiksiu, negu leisiu tau pasprukt.

IX scena

Menechmas I, Mesenionas, Menechmas II

MENECHMAS I (*išeidamas iš Erotijos namų*)
Šaukit, žiežulos! Jei norit, išsidurkite akis,
Bet apyrankės jokios aš ir apsiausto neturiu.
MESENIONAS
O dievai nemirtingieji, ką gi aš matau?
MENECHMAS II O ką?
MESENIONAS
Aš regiu paveikslą tavo tartum veidrodyje.
MENECHMAS II Kaip?
MESENIONAS
Štai geriausias ir gražiausias tavo atvaizdas.
MENECHMAS II Tikrai.

Į mane jisai iš gymio yra baisiai panašus.
MENECHMAS I (*Mesenionui*)
Labą dieną, jaunikaiti, kurs išgelbėjai mane.
MESENIONAS
Savo vardą, jaunikaiti, malonėki pasakyt.
MENECHMAS I
Mielu noru pasakysiu, nes tu vertas to esi.
Vadinuosi aš — Menechmas.
MENECHMAS II Ne, tai aš taip vadinuos.
MENECHMAS I
Aš Sicilijoje gimęs, Sirakūzuose.
MENECHMAS II Ten pat
Mano tėviškė brangioji.
MENECHMAS I Ką girdžiu aš iš tavęs?
MENECHMAS II
Gryną tiesą.
MESENIONAS Atpažįstu! Š i t a s ponas man yra.
Aš jo vergas. Man atrodė, jog aš priklausau anam.
Juo tave buvau palaikęs, prie tavęs ir prikibau.
Jei nenorom tau kvailysčių prikalbėjau — dovanok.
MENECHMAS II
Ką tu šičia sapalioji? Argi tu jau užmiršai,
Kad iš laivo į pakrantę dar šiandieną su manim
Išlipai sykiu?
MESENIONAS Teisybė. Mano tikras ponas tu.
(*Menechmui I*)
Kito vergo sau ieškokis.
(*Menechmui II*)
Labas tau.
(*Menechmui I*)
O tau — sudiev.
(*Menechmui II*)
Štai Menechmas.
MENECHMAS I Aš taipogi.
MENECHMAS II Kas per pasaka tatai?
Kaip, ir tu esi Menechmas?
MENECHMAS I Aišku. Moscho aš sūnus.
MENECHMAS II
Tai, vadinas, mano tėvo tu sūnus?

MENECHMAS II Ne, aš turiu
Savo tėvą ir nenoriu tėvo svetimo atimt.
MESENIONAS
O dievai nemirtingieji! Padarykite jūs taip,
Kad viltis ši netikėta pasitvirtintų. Manau
(Jei tik, žinoma, neklystu), jog dvynukai broliai jie:
Iš vienos jie vietos kilę, vienas tėvas jų yra.
Šūktelėsiu savo ponui. Ė, Menechmai!
ABU MENECHMAI Ko tau reik?
MESENIONAS
Jūs dviejų išsyk nenoriu. Bet sakykite, katras
Vakar čion laivu atvyko su manim drauge?
MENECHMAS I Ne aš.
MENECHMAS II
Aš!
MESENIONAS Prieik — tu reikalingas.
MENECHMAS II Priėjau. Ir kas iš to?
MESENIONAS
Viens iš dviejų: šitas vyras apsimetėlis gudrus
Arba dvynas brolis tavo,— nes kaip gyvas niekuomet
Aš didesnio panašumo neregėjau tarp žmonių.
Du lašai vandens ar pieno, patikėk manim, nėra
Taip tarpusavy panašūs, kaip į jį tu paveidus.
Skelbiatės bendros gimtinės ir bendrų tėvų vaikai,
Taigi būtų ne pro šalį pakamantinėti jį.
MENECHMAS II
Tavo nuomonė teisinga, dievaži. Dėkoju tau!
Vardan Herkulio maldauju, tęsk toliau, neapsileisk!
Jei įrodyt tau pavyktų, kad yra jis brolis man,—
Laisvas būsi tu.
MESENIONAS Tikiuosi.
MENECHMAS II Lygiai to ir aš tikiuos.
MESENIONAS (*Menechmui I*)
Tu išsitarei, man rodos, kad Menechmas vadinies?
MENECHMAS I
Taip.
MESENIONAS Bet jojo vardas irgi juk Menechmas. Pasakei,
Kad Sicilijoj tu gimęs, Sirakūzuose. Ten pat

Jo gimtinė; savo tėvu Moschą laikote abu.
O dabar manęs klausykit — pravartu ir jums tai bus.

MENECHMAS I
Tavo prašymus ir norus aš patenkinsiu mielai.
Nors esu pilietis laisvas, bet tarnaut tau sutinku,
Lyg už pinigus nupirkęs būtumei sau tu mane.

MESENIONAS
Aš tikiuosi, jog netrukus brolis brolį atpažins
Ir jog bus rasti dvynukai, vieną dieną kitados
Motinos vienos ir tėvo pagimdyti.

MENECHMAS I
Nuostabu!
O, kad tai, ką užsimojai, pasisektų padaryt!

MESENIONAS
Pasiseks. Dabar aš judu man prašau atsakinėt.

MENECHMAS I
Klausk, jei nori,— atsakysiu: ką žinosiu aš tiktai,
Nieko tau nenutylėsiu.

MESENIONAS
Tu Menechmas vadinies?

MENECHMAS I
Taip.

MESENIONAS (*Menechmui II*)
O tu?

MENECHMAS II
Ir aš taipogi.

MESENIONAS (*Menechmui I*)
Moschas tėvas tau yra?

MENECHMAS I
Žinoma.

MENECHMAS II
Ir man jis tėvas.

MESENIONAS (*Menechmui I*) Sirakūzuose gimei?

MENECHMAS I
Aišku.

MESENIONAS (*Menechmui II*)
Na, o tu kur gimęs?

MENECHMAS II
Rodosi, jog ne kitur.

MESENIONAS
Požymiai visi sutinka kuo puikiausiai ligi šiol.

Tad prašysiu ir toliau aš jūsų dėmesio.
(*Menechmui I*)
Sakyk,
Koks iš tėviškės seniausias atminimas liko tau?
MENECHMAS I
Atmenu, jog mano tėvas į Tarentą su manim
Išplaukė kadais prekiauti; aš paklydau ten minioj,
Ir paskui į šitą miestą atvežė mane kažkas.
MENECHMAS II
O Jupiteri galingas, būk išgelbėtoju man!
MESENIONAS
Ko šauki? Gal patylėtum? O kiek metų buvo tau,
Kai su tėvu iš gimtinės išvykai?
MENECHMAS I Septyneri.
Man tuomet pirminiai dantys buvo krist bepradedą.
Nuo tada man savo tėvo nebeteko jau matyt.
MESENIONAS
Na, o kiek sūnų turėjo jūsų tėvas?
MENECHMAS I Regis, du.
MESENIONAS
Ir katras vyresnis buvo?
MENECHMAS I Vieno amžiaus buvom mes.
MESENIONAS
Kaipgi tai?
MENECHMAS I Dvynukai mudu.
MENECHMAS II Laimina mane dievai!
MESENIONAS
Jei trukdysi, aš nutilsiu!
MENECHMAS II Jau tyliu.
MESENIONAS (*Menechmui I*) Ar jum abiem
Vienas vardas buvo duotas?
MENECHMAS I Anaiptol. Aš vadinuos
Taip kaip ir dabar — Menechmas: mano brolį tais laikais
Sosikliu vadino.
MENECHMAS II Viskas aišku daros man iš to.
Ne, aš jo neapkabinęs nebeištveriu daugiau.
Būki sveikas, mielas broli, štai Sosiklis prieš tave!
MENECHMAS I
Kaip vėliau tad atsitiko, jog tapai tu Menechmu?

MENECHMAS II
Kai patyrėme, jog tėvas žuvo su tavim drauge —
Vardą tavąjį senelis duoti nutarė ir man.
MENECHMAS I
Aš tikiu. Bet atsakyki dar žodelį.
MENECHMAS II Klauski.
MENECHMAS I Kaip
Tavo motina vadinos?
MENECHMAS II Teusimarchė — vardas jos.
MENECHMAS I
Taip, teisingai. Būki sveikas, o pražuvėli brangus!
Aš tave po daugel metų pagaliau išvystu vėl.
MENECHMAS II
Sveikas būk ir tu, o broli! Po ieškonių įvairių,
Po klajojimų vargingų kaip džiugu tave regėt!
MESENIONAS (*Menechmui II*)
Štai dėl ko tave vadino jo vardu ir hetera.
Kviesdama tave į vaišes, tarės kviečianti aną.
MENECHMAS I
Dievaži, čionai šiandieną aš pietauti ketinau.
Nuo žmonos slapta apsiaustą aš nudžioviau neseniai
Ir paskiau padovanojau jį Erotijai.
MENECHMAS II Žiūrėk,
Ar ne apie šį apsiaustą, mano broli, tu kalbi?
MENECHMAS I
Kaipgi jis čia atsirado?
MENECHMAS II Nusivedus pas save
Papietaut, gražuolė sakė, jog tai mano dovana...
Pasivaišinau, nugėriau, pagulėjau greta jos,
O be to, apsiaustą šitą ir apyrankę gavau.
MENECHMAS I
Jeigu tau buvau naudingas, aš džiaugiuosi, dievaži!
Mat jinai, tave pakvietus, manė, jog tai aš esu.
MESENIONAS (*Menechmui II*)
Ar jau greitai susiprasi tu išlaisvinti mane?
MENECHMAS I
Broli, norai jo teisingi: atsižvelk į juos, prašau.
MENECHMAS II
Laisvas būk!

MENECHMAS I Mesenionai, aš džiaugiuos, jog laisvas tu.
MESENIONAS
Man geresnio laido reikia, kad nuo šiol aš būsiu toks.
MENECHMAS II
Tai, ko mudu, broli, troškom, išsipildė. O dabar
Tėviškėn drauge keliaukim.
MENECHMAS I Padarysiu viską tau.
Aš varžytynes surengsiu, išparduosiu, ką turiu.
Bet užeikime į vidų.
MENECHMAS II Mielu noru.
MESENIONAS (*Menechmui I*) O žinai,
Ko aš jūsų dar prašyčiau?
MENECHMAS I Ko gi būtent?
MESENIONAS Leiskit man
Šias varžytynes paskelbti.
MENECHMAS I Leidžiu.
MESENIONAS Gal jau apgarsint?
MENECHMAS I
Apgarsink, kad jųjų lauktų lygiai po šešių dienų.
MESENIONAS (*žiūrovams*)
Pas Menechmą nuo pat ryto lygiai po šešių dienų
Bus varžytynės — už grynus išparduoda viską jis:
Trobesius, žemes parduoda, savo vergus ir baldus,
Jis parduoda net ir žmoną, jei pirkėjas atsiras.
Abejoju tik, ar gali geras pelnas būt iš to.
Likit gi sveiki, žiūrovai, ir skardžiau paplokit mums.

PLAUTAS

Amfitrionas

Plaute, t. I
Les Belles Lettres, Paris, 1932

Iš lotynų kalbos vertė
JONAS DUMČIUS

VEIKĖJAI

MERKURIJUS — dievas
SOSIJAS — Amfitriono vergas
JUPITERIS — dievas
ALKMENĖ — Amfitriono žmona
AMFITRIONAS — tebiečių karo vadas
BLEFARAS — vairininkas
BROMIJA — Amfitriono tarnaitė

Veiksmas vyksta Tebuose

PROLOGAS

MERKURIJUS

Kai tik parduodate ar perkate prekes,
Vis norit per mane gerai pasipelnyt,
Vis tikitės pagalbos iš manęs visur,
Kad jums visi sumanymai ir reikalai
Namie arba svetur pavyktų; kad visi
Darbai, kuriuos pradėjot ar pradėsite,
Jums duotų nuolatos didėjančius pelnus.
Ir norit, aišku, kad džiugias naujienas jums
Nešiočiau; kad ateičiau tik su tom žiniom,
Kurios valstybei būtų geros iš tiesų.
Juk žinot, kad kiti dievai man pavedė
Nešiot geras žinias ir duoti jums pelnus.
Matau, jūs norit, kad padėčiau, stengčiausi
Daug pelno duoti. Bet užtat ir aš prašau,
Kad šitą dramą jūs žiūrėtumėt ramiai
Ir kad teisingai ją įvertintumėte.
Dabar jums pasakysiu, ko čia atėjau,
Kas atsiuntė mane, be to, kuo aš vardu.
Jupiteris man liepė; aš — Merkurijus.
Mane čia tėvas siuntė paprašyti jus,
Nors aiškiai žino, kad kiekvieną žodį jo
Tuoj vykdysit nelyginant įsakymą —
Juk bijote ir gerbiate Jupiterį!
Tačiau tikrai jis liepė man labai gražiai,
Švelniausiais žodžiais štai ko jūsų paprašyt.
Mat tas Jupiteris, kurs atsiuntė mane,
Taip pat dėl savo kailio dreba kaip ir jūs.

Juk jo abu tėvai mirtingi, tad visai
Nenuostabu, kad šitaip būgštauja jisai.
Net aš, kuris esu Jupiterio sūnus,
Nuo tėvo užsikrėtęs, irgi būgštauju.
Todėl ir atėjau, norėdamas taikos.
Aš jus prašau tik doro daikto, nesunkaus.
Juk esate dori kaip aš, prašytojas.
Mat iš dorų netinka nedoros norėt,
Iš nedorų dorybės laukti — jau naivu!
Juk nedori nežino net, kas padoru!
Dabar visi klausykit, ką sakysiu jums.
Jūs turite norėt, ko norim mes. Juk aš
Ir tėvas nusipelnėm daug respublikai
Ir jums. Kiti dievai tragedijoj — Drąsa,
Neptūnas, Marsas, Pergalė ir Belona[1] —
Minėjo, ką padarė gero jums. Nejau
Ir man minėt, kokių gėrybių jums visiems
Dievų valdovas — mano tėvas — atsiuntė?
Bet mano tėvas ne toksai: ką padarys
Geriesiems gera, niekad šito neprimins.
Jis laiko jus dėkingais ir todėl visai
Pelnytai siunčia jums gėrybes įvairias.
Dabar paskelbsiu, ko čia atėjau prašyt.
Tragedijos siužetą aiškinsiu vėliau.
Ko kaktą suraukėt? Ar kad tragediją,
Sakiau, vaidinsim? Ją pakeisiu: dievas aš!
Jei norit, iš tragedijos bematant bus
Tikra komedija — ir eilės tokios pat!
Tai norit? Ką? Ar ne? Oi, koks ašai kvailys!
Esu juk dievas ir žinau, kad norite!
Man aišku, ką jūs manot apie tai visi!
Tat sumaišysiu: bus tragikomedija!
Manau, netiktų ją vadint komedija
Perdėm, nes joj vaidins karaliai ir dievai.
Tai kaip? Kadangi čia ir vergas dalyvaus,
Tai, kaip sakiau, išeis tragikomedija.
Be to, Jupiteris man liepė jus prašyt,
Kad per visus žiūrovų suolus tvarkdariai
Stebėtų žmones atidžiai. Jei pamatys

Kur nors kieno plojiką papirktą, tegu
Tuojau nuvilks jam togą kaipo užstatą!
Arba jei kas mėgins išrūpint aktoriams
Ar šiaip artistams pirmą vietą ar laiškais,
Ar stengdamasis pats, ar per kitus, arba
Edilai skirs nesąžiningai kam vietas,
Jupiteris juos liepė lygiai taip nubaust
Kaip tuos, kurie klastingai įlenda valdžion.
Jūs kovą laimit narsumu, o ne klasta
Ir ne apgaule. Argi aktorius kitaip
Turėtų elgtis negu tie, kurie valdžioj?
Lai siekia šaunumu garbės, o ne klasta!
Kas elgiasi garbingai, tam netruks draugų,
Jei tie garbingi bus, kur vertint jį turės.
Be to, Jupiteris įsakė štai dar ką —
Paskirti prižiūrėtojus ir aktoriams:
Jei kas iš jų sau plojikus nusisamdys
Ar stengsis, kad varžovai būtų nušvilpti,
Tam nudraskyti odą ir papuošalus.
Nesistebėkit, kad Jupiteris dabar
Artistais rūpinas. Čia nieko nuostabaus:
Juk šioj komedijoj vaidins kaip tik jis pats!
Ko taip nustebot, tarsi būtų didelė
Naujiena, kad Jupiteris bus aktorius?
Juk pernai, kai artistai šičia scenoje
Jo šaukės, jis atėjo ir padėjo jiems!
Be to, dažnai jį matome tragedijoj.
Sakau, šioj dramoj šiandie pats Jupiteris
Vaidins ir aš su juo. Dabar klausykite,
Aš turinį komedijos paaiškinsiu.
Mes esam Tebuose. Gyvena va tenai
Amfitrionas, gimęs Arge ir sūnus
Argiečių. Jo žmona — Alkmenė, Elektro
Duktė. Dabar Amfitrionas — karvedys;
Su telebojais Tebai kaunas šiuo metu[2].
Amfitrionas, prieš išvykdamas karan,
Paliko savo žmoną nėščią. Žinote,
Koks mano tėvas, kaip jis elgias su tomis...
Kaip myli tą karštai, kuri patiko jam.

Pradėjo jis mylėt Alkmenę visiškai
Slaptai nuo vyro, ėmė santykiaut su ja,
Ir pagaliau pastojo ji nuo jo! Dabar
Alkmenė — jūs žinokit, kaip yra tikrai —
Nėščia nuo savo vyro ir Jupiterio!
Štai mano tėvas guli ir dabar su ja;
Dėl to ir šitą naktį jis prailgino,
Kad kuo ilgiau jis ją galėtų glamonėt.
Dėl to ir Amfitrionu pasivertė!
Jūs stebitės, kad aš su tokiu apdaru?
Kad išėjau pas jus su vergo apranga?
Senų senovės padavimą mes čionai
Atnaujinom ir tuoj dabar parodysim.
Todėl ir apsivilkęs naują apdarą.
Jupiteris va ten, viduj: kaip jau sakiau,
Jis Amfitrionu pasivertė. Visi
Vergai pamatę mano, jog tikrai tai jis,—
Taip puikiai moka, kai tik nori, apsimest!
O aš pasiverčiau į vergą Sosiją.
Jisai iš čia išėjo su ponu karan.
Turiu gi tėvui meilės reikaluos padėt!
O ir vergai, kai nuolat vaikščiojant mane
Čionai matys, neklausinės, kas toks esu.
Manys, kad aš toks vergas kaip ir jie visi,
Ir nepaklaus, iš kur aš ar ko atėjau.
Nūn mano tėvas meile džiaugiasi tenai;
Jis guli apkabinęs savo mylimą;
Alkmenei pasakoja jis, ką nuveikė
Kare; ir jai atrodo, kad jisai tikrai
Jos vyras, ne meilužis. Mano tėvas jai
Vis kalba, kaip jis priešus sumušė, kiek daug
Visokių gavo dovanų. Tas dovanas,
Amfitrionui duotas, mes pasigrobėm.
Juk mano tėvui lengva šitaip padaryt!
Iš karo šiandien grįš Amfitrionas pats,
Kartu ir vergas, į kurį pasiverčiau.
Kad būtų jums lengviau atskirti mus abu,
Ant skrybėlės turėsiu šitas plunksneles.
O tėvui bus auksinė juosta parišta

Po skrybėle. Amfitrionas neturės
Šio ženklo. Niekas iš vergų čia negalės
Matyti šių ženklų, o jūs matysite.
Bet štai Amfitriono vergas Sosijas
Tiesiog iš uosto grįžta čion su žibintu.
Kai tik parvyks, aš jį nuvysiu nuo namų.
Klausykite! Tikrai bus verta pažiūrėt,
Kai su Merkurijum vaidins Jupiteris.

PIRMAS VEIKSMAS

I scena

Sosijas, Merkurijus

Sosijas keleivio drabužiais, nešinas žibintu, ateina iš kairės, iš uosto

SOSIJAS

Ar matėt už mane ką nors drąsesnį, įžūlesnį?
Žinau, koks mūs jaunimas nūn — ir vienas naktį štai einu!
O jei sargybiniai mane kalėjiman įgrūstų?
Ir rytą lyg iš pusrūsio išvestų ir nuplaktų?
Nei teisintis neduotų man, nei ponas nepagelbėtų!
Visi kaip viens sakytų: „Šito jam seniai reikėjo!“
Aštuoni žaliūkai kirstų nugaron kaip į priekalą.
Šitaip jie mane sutiktų, kai sugrįšiu iš svetur!
Ak, tas pono nekantrumas! Liepk tu man tenai iš uosto
Tamsią naktį vykti — nori ar nenori!
Ar jis negalėjo pasiųsti mane jau išaušus?!
Turtuoliui vergauti ojoi, kaip sunku!
Ak, koks nelaimingas turtingojo vergas:
Nei dieną, nei naktį ramybės nėra —
Išvien tai sakyk, tai daryk — taip be galo daina.
Na, o ponas — turtingas: nedirba, nevargsta,
Kas ateina į galvą, tuoj liepia daryt,
Jam atrodo gerai, nesunku — nežiūri, kiek darbo reikės.

Ar gera, ar bloga įsako, vis tiek.
Kai vergas esi, tai vargai nesibaigia.
Bet ką padarysi?! Reik nešti tą varganą dalią.
MERKURIJUS (*sau*)
Labiausiai turėčiau aš skųstis vergove:
Dar šiandien juk laisvas buvau — mano tėvas
Štai vergu padarė mane!
Jis užgimė vergu — ir drįsta dar skųstis!
SOSIJAS
Tikrai nedoras vergas aš. Ir kaip nepagalvojau,
Kai grįšiu, pasimelst dievams ir už malones padėkot!
Jei jie, dievaž, norėtų man teisingai atsilygint,
Tai atsirastų tuoj žmogus, kurs skeltų man į veidą!
Tiek gero jie padarė man, o aš toks nedėkingas!
MERKURIJUS (*sau*)
Ne taip jis elgias kaip kiti; mat žino pats, ko vertas.
SOSIJAS
Jau niekad nemaniau nei aš, nei šiaip kiti piliečiai,
Jog mes sugrįšime namo sveiki, o štai sugrįžom.
Įveikę priešus, mūs kariai žygiuoja jau namolei;
Didžiausią karą užbaigėm, o priešus nunaikinom.
Tą miestą, kurs tiek daug tebiečių į kapus nuvarė,
Mūs šaunūs vyrai paėmė, iš pamatų išgriovė.
Amfitrionas, ponas mūs, vyriausias vadas buvo.
Per jį daug grobio, žemių gavom, šlovę nusipelnėm.
Kreontui, Tebų viešpačiui, sutvirtino jis sostą.
Mane iš uosto pasiuntė namo pranešti žmonai,
Kaip vedė jis karius kovon ir pergalę laimėjo.
Galvoju, kaip čia man reikės papasakot parvykus.
Jei pameluosiu, elgsiuosi, kaip jau esu įpratęs:
Kai jie smarkiausiai kovėsi, tai aš smarkiausiai bėgau.
Bet apsimesiu pats tenai kovojęs ir pranešiu,
Ką iš kitų girdėjau. Na, pirmiausia pagalvosiu,
Kaip man reikėtų jai kalbėt. Gerai. Kalbėsiu šitaip:
Kai tik nuvykę mes tenai į krantą išsikėlėm,
Tuojau Amfitrionas pasiuntė žymiausius vyrus,
Kad telebojams šitokias jo sąlygas praneštų:
Jei gerumu sutiks išduoti grobikus ir grobį
Jam visą sugrąžins, jis tuoj kariuomenę išves namo,

Argiečiai taikiai pasitrauks ir juos paliks ramybėj.
Bet, jei kitaip manys ir negrąžins, ko reikalauja,
Tada jų miestą pulsiąs jis su savo legionais.
Kai tie, kuriuos Amfitrionas siuntė, telebojams
Apsakė viską iš eilės, šie didžiadvasiai vyrai,
Išdidūs, ryžto kupini, pasiuntiniams atsakė
Net įžūliai: „Mes mokame save ir saviškius apgint.
Išveskite legionus greičiau iš mūsų žemės!“
Taip pranešė pasiuntiniai. Bematant iš stovyklos
Amfitrionas išvedė karius, o telebojų
Iš miesto priešais žengė voros — gražūs ginklai švietė.
Kai visi abejų išžygiavo pulkai,
Rikiavosi vyrai būriais, eilėmis.
Mes savuosius sustatėm legionus,
O priešai savąsias gretas.
O tada iš surikiuotųjų vorų į tuščią lauką
Žengia abeji vadai ir susitikę kalbasi.
Sutaria: tie, kurie šitą kovą pralaimės,
Pasiduos su miestu, aukurais, židiniais,
O paskui abejų sugaudžia trimitai.
Žemė aidi, abejur girdis riksmas karių.
Vienas vadas čionai, kitas ten įžadus
Duoda Jupiteriui, drąsina savus karius.
Nūn kiekvienas rodo, ką gali ir kuo narsus;
Ginklai daužia ginklus, ietys lūžta; dangus
Aidi nuo karių šauksmų; nuo alsavimo sunkaus
Kyla debesis garų; griūva vyrai nuo žaizdų;
Pagaliau, kaip norėjom, ima viršų mūs kariai.
Priešai krinta krūvom, veržiasi mūsiškiai.
Įžūliuosius nuveikėm!
Bet nė vienas nebėga, nesitraukia atgal:
Stovi vietoje tvirtai ir bevelija žūt
Narsiųjų mirtim negu savąją gretą palikti —
Kur stovėjo, tenai guli kritęs garbingoj rikiuotėj.
Tai matydamas, Amfitrionas, mūsų vadas,
Liepia raiteliams tuojau smogti jiems iš dešinės.
Šie paklauso bemat ir visu smarkumu
Puola iš dešinės su didžiausiu šauksmu
Ir pralaužę sutriuškina priešų gretas.

Atkeršija už skriaudas.
MERKURIJUS (*sau*)
Kol kas nė vieno neteisingo žodžio nepasakė.
Mat kai kovojo, aš kartu su savo tėvu ten buvau.
SOSIJAS
Nūn priešai leidžias atgalios; didėja vyrų mūs narsa.
Į bėgančius telebojus jau sminga ietys švilpdamos.
Sava ranka Amfitrionas užmuša Pterelą
Karalių. Tęsėsi kova nuo ryto ligi vakaro.
Labai gerai prisimenu: mat valgyt negavau tada.
Galų gale naktis užėjusi nutraukė kovą.
Išaušus jų vadai atvyksta verkdami stovyklon,
Ant rankų kaspinai šventi, pasigailėti prašo[3] —
Mums atiduoda viską, miestą su dievų šventovėm,
Vaikus tebiečių valiai paveda. Amfitrionui
Už narsą dovanoja aukso taurę, iš kurios patsai
Pterelas gerdavo. Tai taip papasakosiu poniai.
Nūn reikia vykdyt pono įsaką ir skubintis namo.
MERKURIJUS (*sau*)
A, tai šičia eis jisai. Gerai. Einu tuoj pasitikt.
Šiandien jam neleisiu prisiartinti prie šių namų.
Apsimetęs juo galėsiu pasityčioti iš jo.
Jeigu mano išvaizda ir figūra tokia kaip jo,
Tai turiu jo būdą, elgesį taip pat pamėgdžioti.
Taigi būsiu neapsakomai klastingas ir gudrus:
Jo paties ginklu — klasta — nuvysiu jį nuo šių namų.
(*Pamatęs, kad Sosijas žiūri į dangų*)
Kas gi čia? Į dangų žiūri. Pamatysim, ką darys.
SOSIJAS
Iš tikrųjų nemeluosiu, jeigu pasakysiu,
Kad Nokturnas nusigėrė šiąnakt ir užmigo[4]!
Juk nei Grįžulo septynios žvaigždės nejuda danguj,
Nei mėnulis užtekėjęs nebesislenka aukštyn,
Nei Aušrinė, nei Sietynas vis dar nesileidžia;
Žvaigždės it sustingo; nesitraukia iš dangaus naktis.
MERKURIJUS (*sau*)
Ir toliau, Naktie, taip elkis, mano tėvui patarnauk —
Jam, geriausiam, kuo geriausiai: dosniai atsilygins tau.

SOSIJAS
Tai ilga naktis! Kitos tokios aš neprisimenu.
Tik viena man taip prailgo, kai kabojau išplaktas!
Net ir toji buvo daug trumpesnė nei šita, dievaž!
Dar, matyt, ir saulė miega, įsigėrusi smagiai —
Ji tikrų tikriausiai bus per daug jau prisivaišinus!

MERKURIJUS (*sau*)
Tau parodysiu už šitokius žodžius ir darbelius!
Tik ateik čionai, bjaurybe, pamatysi, kas tau bus!

SOSIJAS
Paleistuviai! Jūs gi mėgstate gulėti ne vieni,
Štai naktis pažaist su kekšėm! Už jas mokat nepigiai!

MERKURIJUS (*sau*)
Pasirodo, mano tėvas elgiasi protingai:
Guli apkabinęs savo mylimą Alkmenę!

SOSIJAS
Eisiu tuoj praneštˈ Alkmenei, ką įsakė ponas.
Kas tas vyras, kurs prie namo stovi naktį? Negerai.

MERKURIJUS (*sau*)
Koks bailys! Nerasi kito tokio!

SOSIJAS
Šovė man mintis:
Šitas vyras nori man gerai įkrėst į nugarą.

MERKURIJUS (*sau*)
Bijos. Pasijuoksiu nors.

SOSIJAS
Žuvau! Kalena dantys man.
Jis tikrai jau pasiruošęs kumščiais vaišinti mane.
Gailestingas! Nieko sau! Kai ponas liepė man budėt,
Tai jisai pasigailėjęs kumščiais užmigdys mane!
Baigta su manim! Žiūrėkit, koks pečiuitas ir stiprus!

MERKURIJUS (*sau*)
Garsiai priešais jam kalbėsiu, kad girdėtų, ką sakau,
Taigi dar labiau pradės bijoti. Kumščiai, na greičiau
Pulkit! Jau kadai neduodat pilvui maisto. Vakar jūs —
Rodos, taip seniai tai buvo! — čia užmigdėt keturis
Nuogus vyrus.

SOSIJAS
Ne juokais bijau! Ar tik man nereikės
Vardo keisti ir iš Sosijo pasidaryt Kvintu[5]?
Sakosi užmigdęs keturis. Jau pradedu drebėt,
Kad ir aš prie jų neprisidėčiau.

MERKURIJUS (*pasiruošia mušti*) Taip ir bus. Palauk!
SOSIJAS
Pasikaišo. Aišku, ruošias.
MERKURIJUS (*sau*) Jis tikrai į kailį gaus.
SOSIJAS
Kas?
MERKURIJUS Kas tik ateis čionai, matysi, kumščių gaus paėst.
SOSIJAS
Pfui! Man nepatinka ėst vidurnaktį. Aš neseniai
Pietavau. Verčiau tą savo valgį duok išalkusiems.
MERKURIJUS
Oi, sunkus šis kumštis.
SOSIJAS Galas man! Svarbina kumščius.
MERKURIJUS
Ką? Jei jam patraukčiau šitaip, kad užmigtų?
SOSIJAS Tai gerai!
Tris naktis aš nemiegojau iš eilės.
MERKURIJUS (*sau*) . Labai blogai.
Vis ne taip. Nesiseka. Nemoku duot į žandą.
Reikia tvoti taip, kad nebeatpažintum veido.
SOSIJAS
Ruošias veidą man pakeisti — kumščiais naują padaryt.
MERKURIJUS
Kaulai išbyrės, matysi, jeigu tvosi jam kaipreik!
SOSIJAS
Jis tikriausiai nori kaulus lyg murenai man išimt[6].
Vykit tą, kurs kaulus triuškina žmonėms! Jei jis mane
Pamatys, aš žuvęs!
MERKURIJUS Žmogų čia užuodžiu. Saugokis!
SOSIJAS
Pakvipau aš?
MERKURIJUS Turi būti jis arti, bet iš toli
Grįžta.
SOSIJAS Burtininkas jis!
MERKURIJUS Jau kumščius ima man niežėt!
SOSIJAS (*sau*)
Juos pirma į sieną tvok, jei nori į mane mėgint!
MERKURIJUS
Atlėkė į ausį balsas.

SOSIJAS Vėl nauja bėda! Kodėl
Jam sparnų nenukirpau? Sparnuotą balsą štai turiu!
MERKURIJUS
Tas žmogus risčia atjoja sau nelaimės pasiimt.
SOSIJAS
Kaip? Risčia? Juk arklio neturiu!
MERKURIJUS (*sau*) Apkrausiu kumščiais jį.
SOSIJAS (*sau*)
Aš pavargęs iš kelionės, širdį vis dar piktina;
Tuščias vos galiu paeiti, kaip galėsiu naštą nešt?
MERKURIJUS (*sau*)
Kalba čia tikrai kažkas.
SOSIJAS (*sau*) Nemato jis manęs. Puiku!
Sako, kalbąs čia „kažkas“, o mano vardas Sosijas!
MERKURIJUS (*sau*)
Rodos, čia iš dešinės ateina balsas man ausin.
SOSIJAS (*sau*)
Už tą balsą, kurs ateina, ar negausiu lupti aš?
MERKURIJUS (*sau*)
Štai jau! Eina prie manęs artyn.
SOSIJAS (*sau*) Drebu, stirstu visai!
Jei kas klaustų, nežinočiau, kurgi pagaliau esu.
Vargšas, negaliu iš baimės jau net pasijudinti!
Baigta! Žuvo pono įsakai su Sosiju kartu!
Na vis tiek, mėginsiu drąsiai šitą žmogų kalbinti.
Gal atrodysiu narsesnis, jis bijos mane paliest?!
MERKURIJUS
Kur eini tu, kurs Vulkaną uždarą rage nešies[7]?
SOSIJAS
Kam dar klausi? Tu juk moki kumščiais kaulus triuškinti.
MERKURIJUS
Laisvas tu, ar vergas?
SOSIJAS Kokiu noriu, tokiu ir būnu.
MERKURIJUS
Ar tikrai sakai?
SOSIJAS Tikrai.
MERKURIJUS Tu niekšas!
SOSIJAS Ne, meluoji tu!

MERKURIJUS
Aš tave priversiu tiesą pasakyt.
SOSIJAS O kam to reik?
MERKURIJUS
Ar galiu žinot, kieno tu, kur eini, ko atėjai?
SOSIJAS
Čion einu; aš pono vergas. Ar dabar jau tau aiškiau?
MERKURIJUS
Niekše! Tavo tą liežuvį aš išlupsiu!
SOSIJAS Nebandyk:
Jis miklus, gerai apsaugotas.
MERKURIJUS Nekrėski man juokų!
Ko tau reikia prie šitų namų?
SOSIJAS O tau ko reikia?
MERKURIJUS
Juk kasnakt Kreontas paskiria sargybinį budėt.
SOSIJAS
Tai gerai. Mes buvom užsieny — tu saugojai namus.
O dabar gali sau eit. Sakyk, mūsiškiai grįžo.
MERKURIJUS
Nežinau, ar tu mūsiškis. Jei nepasitrauksi tuoj,
Šitais kumščiais pasitiksiu — pamatysi, kas tau bus!
SOSIJAS
Aš čia gyvenu, esu jų vergas.
MERKURIJUS Ar žinai tu ką?
Jeigu iš čia neisi, padarysiu dideliu žmogum.
SOSIJAS
Kaip?
MERKURIJUS Kai stversiu lazdą; pats nebeišeisi, o išneš!
SOSIJAS
Nemeluoju, aš tikrai vergauju šitame name.
MERKURIJUS
Jei nepasišalinsi, matysi, šonkauliai braškės.
SOSIJAS
Sugrįžau iš užsienio ir nori iš namų išvyt?
MERKURIJUS
Tavo šie namai?
SOSIJAS Taip, mano.
MERKURIJUS Kas gi tavo ponas bus?

SOSIJAS
Tebų karvedys — Amfitrionas; jis gyvena su
Žmona Alkmene.
MERKURIJUS Ką tu kalbi? O pats tu kuo vardu?
SOSIJAS
Sosiju tebiečiai šaukia, Davo aš sūnus esu.
MERKURIJUS
Niekše įžūliausias! Bus tau, kad atėjęs taip kalbi!
Tavo kalbos suregztos iš melo, siūtos iš klastų!
SOSIJAS
Tunika susiūta atėjau, o ne su klastomis.
MERKURIJUS
Vėl meluoji: kojomis tu atėjai, ne tunika!
SOSIJAS
Žinoma.
MERKURIJUS Už melagystę gausi kailin, žinoma!
SOSIJAS
Aš nenoriu, žinoma.
MERKURIJUS Vis tiek tu gausi, žinoma.
(*Mušdamas Sosiją*)
Še tau! Pajutai ant savo nugaros tą „žinoma“!
SOSIJAS
Tik, meldžiu, pasigailėk!
MERKURIJUS Drįsti vadintis Sosiju?
Aš juk Sosijas!
SOSIJAS Žuvau!
MERKURIJUS Per maža to, bus dar blogiau!
O kieno tu?
SOSIJAS Tavo: kumščiu pats gi pavergei mane.
Gelbėkit mane, tebiečiai!
MERKURIJUS Budeli, dar rėksi man?
Ko čia atėjai, sakyk?
SOSIJAS Kad kumščiais ką turėtum mušt!
MERKURIJUS
Tu kieno?
SOSIJAS Amfitriono Sosijas.
MERKURIJUS Tai tuo labiau
Gausi, kad meluoji! Aš gi Sosijas esu, ne tu!

SOSIJAS
O kad tu verčiau juo būtum! Oi, kaip muščiau aš tave!
MERKURIJUS
Dar bambėsi?
SOSIJAS Jau tyliu.
MERKURIJUS Kas tavo ponas?
SOSIJAS Tas, kurį
Tu paskirsi.
MERKURIJUS Kaip tave vadint?
SOSIJAS Kaip liepsi, taip vadins.
MERKURIJUS
Tai sakai, esi Amfitriono Sosijas?
SOSIJAS Suklydau:
Tau norėjau pasakyt: „Amfitriono draugas“[8].
MERKURIJUS
Aš žinau, jog kito vergo Sosijo neturime.
Išprotėjai!
SOSIJAS O kad tavo kumščiai būtų tai padarę!
MERKURIJUS
Aš esu tas Sosijas, kuriuo tu vadini save.
SOSIJAS
Leisk, meldžiu, kalbėt laisvai su tavimi! Nemušk manęs!
MERKURIJUS
Na gerai, lai bus paliaubos, jeigu nori ką sakyt.
SOSIJAS
Nekalbėsiu, kol nebus taikos; bijausi kumščių.
MERKURIJUS
Tai sakyk, ką nori; nieko nedarysiu.
SOSIJAS Ar tikėt?
MERKURIJUS
Taip.
SOSIJAS O jei apgausi?
MERKURIJUS Lai Merkurijus atkeršys
Sosijui!
SOSIJAS Dabar galiu laisvai kalbėti su tavim.
Aš — Amfitriono vergas — Sosijas esu.
MERKURIJUS Ir vėl?
SOSIJAS
Taiką padariau, paliaubas, nemeluoju.

MERKURIJUS Gausi mušt.

SOSIJAS

Tai daryk, kaip tau patinka. Kumščiai tavo stipresni.
Kad ir kažin ką darytum, netylėsiu aš vis tiek.

MERKURIJUS

Niekaip tu nepadarysi, kad nebūčiau Sosijas.

SOSIJAS

Bet ir tu nepadarysi, kad nebūčiau, kuo esu.
Kito vergo Sosijo neturime, tik vienas aš,
Ir iš čia kartu su Amfitrionu ėjau kariaut.

MERKURIJUS

Jis — beprotis.

SOSIJAS Kitą bepročiu vadindams, pats esi!
Ką, po šimts? Aš ne Amfitriono vergas Sosijas?
Ar ne šiąnakt mūsų laivas parplaukė iš Persijos?
Ir manęs neatvežė? Ar ponas nesiuntė manęs?
Ar nestoviu prieš mūs namą, ar žibinto neturiu?
Juk kalbu, juk nesapnuoju! Kumščiais mušė jis mane!
Aišku! Taip! Juk nuo mušimo skauda man dar vis žandai!
Ko dar abejot! Kodėl neinu tuojau į mūs namus!

MERKURIJUS

Ką? Į mūs namus?

SOSIJAS Na taip!

MERKURIJUS Meluoji, niekše, tu išvien!
Aš esu Amfitriono vergas Sosijas! Kaip tik
Šiąnakt mūsų laivas išplaukė iš Persų įlankos!
Miestą, kur Pterelas valdė, mes gi užkariavome,
Telebojų legionus mūšyje sutriuškinom;
Pats Amfitrionas kovoje Pterelą užmušė!

SOSIJAS

Tai girdėdamas aš pats imu savim nebetikėt.
Jis visai teisingai pasakoja šituos įvykius.
Na gerai: Amfitrionui telebojai davė — ką?

MERKURIJUS

Aukso taurę, iš kurios patsai Pterelas gerdavo.

SOSIJAS

Jis gerai pasakė. Kur dabar taurė?

MERKURIJUS Dėžutėje.
Su Amfitriono antspaudu[9].

SOSIJAS Kas antspaude matyt?
MERKURIJUS
Saulė ketvertu žirgų[10]. Ko gaudai, budeli, mane?
SOSIJAS (*sau*)
Jis įrodė. Man belieka kitą vardą susirast!
Kaip jis ten pamatė viską? Na, tikrai sugausiu jį.
Ką dariau aš vienas, palapinėje kada buvau,
Niekas ten manęs nematė, to tikrai jis nežinos!
(*Garsiai*)
Jei tu Sosijas esi, tai palapinėj ką darei,
Kai įnirtusiai jie kovės? Jei atspėsi, pasiduodu!
MERKURIJUS
Buvo ten statinė vyno, prisipyliau butelį.
SOSIJAS
Nesuklydo.
MERKURIJUS Ir išgėriau tyrą, net neatmieštą.
SOSIJAS
Taip ir buvo: ten išgėriau gryno vyno butelį.
Ar nebus jis kartais pasislėpęs tame butely?!
MERKURIJUS
Ką gi? Aiškiai aš įrodau, kad nesi tu Sosijas.
SOSIJAS
Šitaip tu sakai?
MERKURIJUS O kaipgi? Pats esu juk Sosijas!
SOSIJAS
Aš Jupiteriu prisiekiu, nemeluoju — aš esu!
MERKURIJUS
Aš Merkurijum prisiekiu — netikės Jupiteris!
Manimi be priesaikos labiau tikės kaip tau su ja.
SOSIJAS
Na, tai kas aš, jei ne Sosijas? Jau bent pasakyk.
MERKURIJUS
Kai nebenorėsiu būti Sosiju, galėsi tu
Būti; kol aš Sosijas, į sprandą gausi. Nešdinkis!
SOSIJAS
Kai pasižiūriu į jį, palyginu su savimi —
Veidrody dažnai save mačiau — jis visiškai kaip aš!
Skrybėlė tokia kaip mano, ir drabužis lygiai toks;
Kojos, blauzdos, ūgis, akys, nosis, lūpos ir plaukai,

Smakras, veidas, kaklas, net barzda! Jau ką ir bekalbėt!
Jei ir nugara randuota, tai jau visiškai toks pat!
Bet, kai pagalvoju, aš esu, koks visados buvau!
Juk pažįstu poną, namą ir suvokiu, ir jaučiu!
Neklausysiu, ką jis kalba, pasibelsiu į duris.

MERKURIJUS
Kur eini?
SOSIJAS Namo.
MERKURIJUS Jei sėstum į Jupiterio ratus
Ir bandytum bėgt, vargu iš tos bėdos ištrūktumei!
SOSIJAS
Argi negaliu pranešti poniai, ką įsakė ponas?
MERKURIJUS
Savajai gali pranešt, o prie manosios — nevalia!
Jei dar erzinsi mane, tai šonkaulius sulaužysiu.
SOSIJAS
Tai einu sau. Nemirtingieji dievai, maldauju jus,
Kur dingau? Kur aš pasikeičiau? Kur praradau save?
Gal save ten palikau ir eidams užmiršau paimt?
Šis juk lygiai taip atrodo, koks ikšiolei aš buvau!
Atsitiko man gyvam, kas mirusiam neatsitiks!
Eisiu uostan ir pranešiu ponui, kas čia darosi.
Ar mane jis bepažins? Lai duoda man Jupiteris
Šiandien laisvės ženklą užsidėt ant nuskustos galvos[11]!

II scena

Merkurijus

MERKURIJUS
Laimingai klostosi man šiandien reikalai.
Nuo durų baisų įkyruolį nuvariau,
Kad tėvas saugiai ją galėtų glamonėt.
Nuėjęs pas Amfitrioną jis sakys,
Kad vergas Sosijas nuo šitų durų jį
Nuvijo. Tas manys, jog šis meluoja jam,
Ir netikės, kad jis galėjo čion ateit,
Kaip buvo lieptas. Taip ir jiedu, ir visi

Namiškiai klys ir sius iš pykčio per mane,
Kol tėvas pasisotins glamonėjimais
Brangiosios savo. Tik tada visi supras,
Kas atsitiko. Pagaliau Jupiteris
Sutaikys vyrą širstantį su Alkmene.
Amfitrionas žmoną savo tuoj išplūs,
Apšauks jis ją ištvirkėle. Bet pagaliau
Manasis tėvas šitą audrą nuramins.
Apie Alkmenę pasakiau dar per mažai;
Ji šiandie pagimdys dvynius. Jų vienas gims
Dešimtą mėnesį po pastojimo jos.
Septintą — kitas. Jųdviejų pirmasis bus
Amfitriono, antrasai — Jupiterio.
Jaunesnio vaiko tėvas kilmingesnis bus,
Vyresnio — žemesnės kilmės. Suprantate.
Bet dėl Alkmenės tėvas pasirūpino,
Kad kūdikius gimdytų tuo pačiu metu,
Ir taip kartu iškęstų tuos abu vargus —
Kad neištikimybe neįtartų jos,
O jųdviejų ta meilė liktų paslapty.
Nors, kaip sakiau, Amfitrionas kiek vėliau
Teisybę sužinos. Tai kas? Alkmenei juk
Vis tiek to niekas neprikiš, nes negražu
Ir neteisinga būtų, jeigu dievas pats
Savas kaltes suverstų ant mirtingosios.
Jau baigsiu kalbą. Durys girgžda. Tariamas
Amfitrionas štai išeina iš namų
Kartu su žmona — bet ne savo! — Alkmene.

III scena

Jupiteris, Alkmenė, Merkurijus

JUPITERIS

Tai sudie, Alkmene, rūpinkis namais kaip ligi šiol
Ir tausok sveikatą savo: greitai jau gimdyt reikės.
Aš turiu išeit. Kai vaikas gims, augink jį be manęs.

ALKMENĖ
Bet, mielasis, kas gi atsitiko? Ko taip greitai vėl
Išeini?
JUPITERIS Brangioji, gera būti man su tavimi!
Bet žinai, kariuomenėj taip būna: kai tik vado nėr,
Niekas jau karių netvarko, visko gali atsitikt.
MERKURIJUS (*sau*)
Mano tėvas veidmainys, labai gudrus! Žiūrėkit, kaip
Meiliai glamonėja.
ALKMENĖ Aš matau, iš patirties žinau:
Žmoną tu labai gerbi.
JUPITERIS Tave taip myliu! Tik tave!
Nėr kitos tokios pasauly! Ar tu trokšti dar daugiau?
MERKURIJUS (*rodydamas į dangų*)
Jei žmona žinotų[12], kuo tu čia užsiimi, verčiau
Amfitrionu norėtum būti, ne Jupiteriu!
ALKMENĖ
Kam tos kalbos? Darbu man įrodyk meilę, ne žodžiu!
Dar nė lova neatšalo, o jau palieki mane!
Tik vidurnaktį grįžai ir vėl eini! Ar tai gerai?
MERKURIJUS (*sau*)
Eisiu ją užkalbinti; aš noriu tėvui įsiteikt.
(*Alkmenei*)
Nėr pasauly kito vyro, kurs mylėtų taip karštai
Savo žmoną, kaip tave jis myli!
JUPITERIS (*grasindamas Merkurijui*) Eik tu, budeli!
Aš žinau tave! Šalin man iš akių! Ko čia kišies?
Niekše! Ko čia loji? Tau su šia lazda aš...
MERKURIJUS Oi, meldžiu!
JUPITERIS
Na, tik prasižiok!
MERKURIJUS (*sau*) Su tuo mėginimu jam įsiteikt
Būtų man blogai išėję.
JUPITERIS Tu nepyk. Be reikalo
Man prikaišioji. Juk iš kariuomenės aš išėjau
Dėl tavęs — slaptai! Norėjau, kad pirmiausia iš manęs
Sužinotum, ką ten nuveikiau. Tad viską iš eilės
Tau papasakojau. Jeigu nemylėčiau aš tavęs,
Argi šitaip padaryčiau?

MERKURIJUS (*sau*) Matote, kaip glosto ją!
JUPITERIS
Kad kariai nesužinotų, aš turiu slaptai sugrįžti,
Nes kitaip sakytų: jam žmona svarbiau už pareigas.
ALKMENĖ
Ar negaila mano ašarų? Jau išeini?
JUPITERIS Neverk!
Negadink akių. Aš grįšiu greit.
ALKMENĖ Man ilgas bus tas „greit".
JUPITERIS
Juk prieš savo norą palieku tave.
ALKMENĖ Aš suprantu.
Šiąnakt parėjai ir vėlei išeini!
JUPITERIS Ak, kam trukdai?
Laikas man! Iš miesto dar prieš aušrą aš turiu išeit.
O dabar štai: šitą taurę už narsumą ten gavau;
Pats Pterelas iš jos gerdavo — jį užmušiau kovoj,—
Imk, Alkmene, dovanoju tau.
(*Paduoda jai dėžutę su dovana*)
ALKMENĖ Koks geras tu esi!
Dovana graži, dievaž,— kaip tas, kurs dovanojo ją.
MERKURIJUS (*Alkmenei*)
Tu geriau sakyk: kaip ta, kuriai jis davė dovaną.
JUPITERIS
Vėl tu čia kišies? Užmušiu, niekše, jau tikrai tave!
ALKMENĖ
Taip neširsk ant Sosijo, Amfitrionai. Paklausyk.
JUPITERIS
Na tiek to jau.
MERKURIJUS (*sau*) Koks žiaurus jis darosi iš meilės!
JUPITERIS
Viskas jau?
ALKMENĖ Mylėk mane! Esu aš tavo, ar tu čia
Būtum, ar tenai.
MERKURIJUS Amfitrionai, einam! Švinta!
JUPITERIS Eik
Pirmas. Seksiu paskui. Viskas jau?
ALKMENĖ Tik greit sugrįžk!

JUPITERIS
Gerai.
Būsiu čia greičiau, negu manai, tik būk rami! Naktie,
Laukei dėl manęs, dabar užleiski vietą dienai,
Kad jinai žmonėms ir vėlei šviestų aiškiai ir giedrai!
Kiek buvai ilgesnė už kitas naktis, aš lygiai tiek
Dieną šią dabar sutrumpinsiu, kad išsilygintų.
Eik! Lai aušta! Aš Merkurijui žingsniuosiu iš paskos.

ANTRAS VEIKSMAS

I scena

Amfitrionas, Sosijas

AMFITRIONAS
Tai einam! Eik paskui!
SOSIJAS
Einu iš paskos tau.
AMFITRIONAS
Tu — niekšas didžiausias, man regis.
SOSIJAS
Kodėl gi?
AMFITRIONAS
Todėl, kad sakai man, ko nėr ir nebuvo
Ir net nebus niekad!
SOSIJAS
Jau toks tavo būdas,
Tu vis nepasitiki savo žmonėm.
AMFITRIONAS
Ar šitaip? Dievaž, aš tą tavo niekšingą
Liežuvį, bjaurybe, išpjausiu.
SOSIJAS
Aš — tavas.
Daryk su manim, kaip patinka. Juk tavo
Valia. Bet manęs nepriversi tylėti.
Vis tiek aš sakysiu, kaip ten atsitiko.
AMFITRIONAS
Bjaurybe, čia būdams, drįsti man sakyti,
Kad savo namuos tu esi.
SOSIJAS
Sakau tiesą.

AMFITRIONAS
Ir aš, ir dievai tave šiandien nubausim.
SOSIJAS
Gali tai daryti, juk aš tavo vergas.
AMFITRIONAS
Drįsti pasijuokt iš manęs, tavo pono?
Sakai, ko dar niekas ikšiolei nematė,
Ko būti negali, kad vienu metu
Tas pats žmogus būtų ir ten, ir čionai?
SOSIJAS
Tačiau taip yra, kaip sakau.
AMFITRIONAS Kad tave kur
Jupiteris!..
SOSIJAS Pone, kuo tau nusidėjau?
AMFITRIONAS
Juokies iš manęs ir dar klausi, šunsnuki!
SOSIJAS
Teisingai tu pyktum, jei šitaip nebūtų įvykę.
Bet aš nemeluoju, sakau taip, kaip buvo.
AMFITRIONAS
Man atrodo, jis bus pasigėręs kur nors.
SOSIJAS
O kad aš būčiau girtas!
AMFITRIONAS Dar nori. Juk toks ir esi.
SOSIJAS
Ar aš?
AMFITRIONAS O kas, jei ne tu? Na, o kur pasigėrei?
SOSIJAS
Aš niekur negėriau.
AMFITRIONAS Koks keistas žmogus!
SOSIJAS
Jau dešimtį kartų sakiau:
Aš esu namie! Ar girdi?
O kartu esu ir šičia Sosijas tas pats!
Ar tau atrodo, pone, kad aš
Neaiškiai
Tai pasakiau?
AMFITRIONAS Eik šalin nuo manęs!
SOSIJAS O kodėl?

AMFITRIONAS
Tu apsėstas maro!
SOSIJAS Kaip tai?
Juk gyvas ir sveikas esu,
583 Amfitrione!
AMFITRIONAS Bet šiandien aš tave —
583a Jei tik sveikas sugrįšiu namo —
583b Pričiupsiu: nebūsi sau sveikas, laimingas,
O toks, kaip esi nusipelnęs!
Paskum eik! Kalbi nesąmones, juokiesi iš manęs.
Apsileidai; ką liepiau, nepadarei, ir pats dabar
Čion atėjęs, tyčiojiesi iš savo pono, budeli.
Man sakai, ko niekas negirdėjo, ko negali būt!
Tuos melus, matysi, šiandie tau įrėšiu nugaron!
SOSIJAS
Pone, aš juk tavo vergas, tiesą visados sakau;
O dabar tą tiesą tu po kojomis pamynei!
AMFITRIONAS
Kaipgi gali būt — tik pagalvok, žmogau! — kad tu dabar
Ir čionai esi, ir namuose? Na, atsakyk į tai!
SOSIJAS
Taip, aš čia esu ir ten! Kas nori, lai sau stebisi!
Ar manai, tik tu nesupranti? Ir man tai nuostabu!
AMFITRIONAS
Kaip tai?
SOSIJAS Aš, sakau, stebiuosi ne mažiau negu tu pats!
Iš pradžių — dievai temyli! — netikėjau pats savim.
Bet tas kitas aš, tas Sosijas, įtikino mane.
Iš eilės papasakojo, kaip mums ėjosi kare,
O paskui jis mano išvaizdą ir vardą pavogė.
Lašas tiek nepanašus į lašą kiek jisai ir aš!
Kai mane prieš aušrą pasiuntei iš uosto į namus...
AMFITRIONAS
Kaipgi?
SOSIJAS ...aš anksčiau stovėjau prie namų, nei atėjau.
AMFITRIONAS
Kas čia per juokai? Ar kvailas tu?
SOSIJAS Aš toks, kaip tu matai.

AMFITRIONAS
Kažkokia bloga ranka jį pakerėjo, kai tiktai
Iš manęs išvyko.
SOSIJAS Tai tiesa, juk apmušė mane!
AMFITRIONAS
Kas gi toks?
SOSIJAS Nagi aš pats, kuris dabar esu namie!
AMFITRIONAS
Nekalbėk daugiau, tik atsakyk į mano klausimus.
O pirmiausia man paaiškink, kas gi toks tas Sosijas?
SOSIJAS
Tavo vergas.
AMFITRIONAS Man tavęs ir vieno jau yra per daug!
Kaip užgimęs neturėjau kito vergo Sosijo!
SOSIJAS
Bet dabar aš tvirtinu: tu kitą vergą Sosiją,
Be manęs, namo parėjęs rasi — tėvo to paties —
Davo, išvaizdos ir amžiaus tokio pat kaip mano.
Ką ir bekalbėt! Ten atsirado Sosijas dvynys!
AMFITRIONAS
Tai per daug jau keista. Mano žmoną ar matei tenai?
SOSIJAS
Net į namą man įeit neleido.
AMFITRIONAS Kas gi trukdė tau?
SOSIJAS
Sosijas, kurį minėjau. Jis mane ir sumušė.
AMFITRIONAS
Kas jis toks?
SOSIJAS Sakau, kad aš! Kiek kartų dar reikės sakyt?
AMFITRIONAS
Ką? Ar pagaliau tu užmigai?
SOSIJAS Ne, nieko panašaus!
AMFITRIONAS
Tu turbūt sapnuodams būsi matęs kokį Sosiją.
SOSIJAS
Aš ne toks esu, ne snausdams vykdau pono įsakus!
Nemiegodams jį mačiau — kaip tave dabar matau;
Nemiegojau aš tada, kai apkumščiavo jis mane!

AMFITRIONAS
Kas?
SOSIJAS Sakau, tas Sosijas! Ar dar manęs nesupranti?
AMFITRIONAS
Kaipgi galima suprasti? Tu nesąmones kalbi!
SOSIJAS
Tu suprasi, kai pažinsi pats tą vergą Sosiją.
AMFITRIONAS
Paskum eik. Pirmiausia reikia viską išsiaiškinti.
Ką liepiau — iš laivo tegu išneša — tu prižiūrėk!
SOSIJAS
Pasistengsiu, kad jie viską padarytų, ką sakei.
Tavo įsakų juk neišgėriau su vynu kartu!
AMFITRIONAS
Lai dievai apsaugo! Lai nebūna taip, kaip tu sakei!

II scena

Alkmenė, Amfitrionas, Sosijas

ALKMENĖ
Gyvenimas mūsų vargingas. Kiek maža džiaugsmų pasitaiko.
O sielvartų aibės! Visiems juk žmonėms toks nulemtas likimas;
Dievai taip paskyrė, kad džiaugsmą kiekvieną tuoj sielvartai lydi.
Jei laimė aplanko ką nors — dar didesnės tuoj bėdos užgriūva.
Pati tai patyriau namie ir žinau; mat truputį džiaugsmo
Turėjau ir savojo vyro sulaukiau — jis liko tik vieną šią naktį,
Bet štai jis paliko mane nelauktai, dar prieš dienai išauštant!
Ir vėl aš tokia vieniša! Nebėra iš visų mylimiausio.
Išvykdamas skausmo daugiau man paliko, kaip atnešė džiaugsmo atvykęs.
Nors tiek aš laiminga: juk nuveikė priešus ir grįžo namolei garbingai.
Tai mano paguoda: tebūna toli nuo manęs, kad tik šlovę įgytų.
Iškęsiu visa, jei atpildą gausiu, jei vyras, laimėjęs kovas,
Sugrįš nugalėjęs — jojo garbė pasklis po plačiąją šalį —
Tada aš patenkinta būsiu. Šaunumas — didžiausias lobis pasauly.
Šaunumas pranoksta gėrybes visas.

Jis gelbsti ir saugoja laisvę, gyvybę, tėvynę, gimdytojus, sūnus,
Jis nulemia viską. Kas esti šaunuolis, to visos gėrybės.

AMFITRIONAS (*nematydamas Alkmenės*)
Oi, kaip apsidžiaugs žmona! Juk laukia taip seniai manęs.
Myli ji mane, aš — ją; grįžtu su pergale namo.
Niekas, rodės, neįstengtų šitų priešų nugalėt!
Mes juos įveikėm iš karto, aš karius vedžiau kovon.
Ilgisi tikrai manęs žmona. Oi, kaip jinai nudžiugs!

SOSIJAS
Ką? Manai, kad mano draugė nebelaukia jau manęs?

ALKMENĖ (*pamato vyrą*)
Juk tai vyras!

AMFITRIONAS (*Sosijui*) Eik čia paskui.

ALKMENĖ Ko jis grįžta? Ką tik dar
Sakėsi skubąs. Gal tyčia nori išmėgint mane
Ir ištirt, ar jo ilgiuosi? Aš vis tiek, dievaž, džiaugiuos.
Lai tik jis sugrįžta!

SOSIJAS (*pamatęs Alkmenę*) Bet, Amfitrionai, mums geriau
Būtų grįžt atgal į laivą!

AMFITRIONAS O kodėl?

SOSIJAS Man rodosi,
Namuose sugrįžusiems mums niekas valgyt nepaduos.

AMFITRIONAS
Ką tu čia išsigalvojai?

SOSIJAS Mat parvykstam per vėlai.

AMFITRIONAS
Kaip?

SOSIJAS (*rodydamas į Alkmenės pilvą*)
Matai? Alkmenė stovi prie namų privalgiusi.

AMFITRIONAS
Ją išvykdams nėščią palikau.

SOSIJAS Aš vargšas! Galas man!

AMFITRIONAS
Kas tau?

SOSIJAS Parvykau laiku. Turėsiu vandenį nešiot!
Jau dešimtas mėnesis, kaip, rodos, tu apskaičiavai.

AMFITRIONAS
Tik nenusimink!

SOSIJAS Žinai, koks aš drąsus! Paimsiu

Tuoj kibirą ir, matysi, tolei trauksiu vandenį,
Kolei šulinio gyvybė išsisėmusi užges[13].
AMFITRIONAS
Paskui eik. Pavesiu kam kitam tą darbą. Nebijok!
ALKMENĖ (*sau*)
Gal geriau man būtų eiti vyro priešais pasitikt.
AMFITRIONAS
Būk sveika, mieloji mano! Pasiilgau aš tavęs!
Kaip džiaugiuosi! Tu — geriausia iš tebiečių moterų!
Tavąją ištikimybę Tebų miestas mini vis.
Kaip tau ėjos? Laukei grįžtant?
SOSIJAS (*sau*) Šitaip aš dar nemačiau!
Pasiilgto vyro ji nesveikina, lyg būtų šuo!
AMFITRIONAS
Tai džiaugiuos! Kokia graži esi nėščia, kokia pilna!
ALKMENĖ
O dievai! Sakyk, ar pasityčiot nori iš manęs?
Kam taip sveikini, tarytum nematei manęs seniai,
Lyg iš šito karo būtum grįžęs tik dabar namo?
Pamanytum, jog seniai tu su manim nesimatei!
AMFITRIONAS
Aš tik šiandien grįžęs pamačiau tave, o ne anksčiau.
ALKMENĖ
Kam ginies?
AMFITRIONAS Sakau tik tiesą. Taip išmokau.
ALKMENĖ Negerai,
Ką išmokai, vėl užmiršti! Norit išmėgint mane,
Ką galvoju? Ko taip greit sugrįžtat judu vėl čionai?
Ar tave sutrukdė blogas oras ar būrimai vykt
Į kariuomenę? Į ten juk ketinai ką tik keliaut!
AMFITRIONAS
Aš „ką tik"? Kada „ką tik"?
ALKMENĖ Čia pat. Ar netiki? Ką tik!
AMFITRIONAS
Kaip galėjo atsitikti? Argi aš „ką tik" sakiau?
ALKMENĖ
Ką? Manai, ir aš juokiuosi iš tavęs? Juk tu sakai
Tyčia tik dabar sugrįžęs, o ką tik dar išėjai!

AMFITRIONAS
Ji nesąmones man kalba.
SOSIJAS Na, tik truputį palauk:
Baigs sapnuoti.
AMFITRIONAS Juk nemiega! Kaipgi gali ji sapnuot?
ALKMENĖ
Nemiegu ir nesapnuoju — kaip įvyko, taip sakau:
Neseniai, dar neprašvitus, juk abu čionai mačiau.
AMFITRIONAS
Kur?
ALKMENĖ Name, kur gyveni.
AMFITRIONAS Negali būt!
SOSIJAS Tik tu tylėk!
Gal mus laivas atgabeno čion iš uosto miegančius?
AMFITRIONAS
Jau ir tu jai pritari?
SOSIJAS O ką gi aš turiu daryt?
Ar tu nežinai: bakchantei jei mėginsi prieštaraut,
Dar labiau pradės ji siusti, gausi smūgių dar daugiau!
Jeigu nusileisi, tai užteks ir vieno.
AMFITRIONAS Aš, dievaž,
Ją už tai išplūsiu! Kas tai matė?! Sugrįžau, o ji
Nenorėjo sveikintis.
SOSIJAS Neerzink širšių!
AMFITRIONAS Tu tylėk!
Atsakyk, Alkmene, man tik viena.
ALKMENĖ Ką tik nori, klausk!
AMFITRIONAS
Ar tau protas susimaišė, ar puikybė apėmė?
ALKMENĖ
Kaip atėjo tau į galvą šitaip klaust mane? Sakyk!
AMFITRIONAS
Mat anksčiau, kai grįždavau, pasveikindavai tu mane,
Kalbindavai,— visos drovios žmonos šitaip elgiasi,
O dabar grįžau, žiūriu: jau tu visai pasikeitei.
ALKMENĖ
Bet juk vakar, kai grįžai, pasveikinau tuojau tave
Ir paklausiau, kaipgi einas, ranką padaviau aš tau
Ir pabučiavau, mielasis.

SOSIJAS Vakar jį pasveikinai?
ALKMENĖ
Sosijau, juk ir tave pasveikinau taip pat!
SOSIJAS Maniau,
Kad jinai, Amfitrionai, sūnų pagimdys. Matau,
Kad ne vaiką ji nešioja.
AMFITRIONAS Ką gi?
SOSIJAS Pamišimą!
ALKMENĖ
Nepamišus aš! Meldžiu dievų, kad leistų pagimdyt
Sūnų. O tave nubaus, jei vyras elgsis tinkamai.
Tu linki man bloga. Pamatysi, gausi atkentėt!
SOSIJAS
Reik nėščiai gerai įkirsti — ne, paduoti obuolį[14].
Lai turės ką graužti, jei širdy darysis negerai.
AMFITRIONAS
Tu mane matei čia vakar?
ALKMENĖ Taip, galiu daugsyk kartot.
AMFITRIONAS
Sapnavai galbūt.
ALKMENĖ Visai aš nemiegojau.
AMFITRIONAS Vargas man.
SOSIJAS
Kas gi tau?
AMFITRIONAS Žmona pamišo!
SOSIJAS Išsiliejo jai tulžis;
Ji bemat padaro žmogų visišku pamišėliu.
AMFITRIONAS
O kada pradėjai jausti pirmus požymius ligos?
ALKMENĖ
Aš esu juk sveiko proto.
AMFITRIONAS Tai kodėl sakai, kad aš
Vakar čia buvau! Tik šiandien į mūs uostą atplaukėm!
Ten pavalgiau ir miegojau visą naktį ištisai.
Nuo tada, kai su kariuomene į karą išvykau,
Priešus įveikiau, dar kojos nebuvau įkėlęs čia.
ALKMENĖ
Priešingai, tu pietavai, gulėjai su manim kartu!

AMFITRIONAS
Kaip?
ALKMENĖ Sakau teisybę.
AMFITRIONAS Tik ne čia! Ar tu kitur sakai,
Nežinau.
ALKMENĖ Pradėjus aušti, vėl atgal tu išvykai.
AMFITRIONAS
Šitaip?
SOSIJAS Ji prisimena teisingai, pasakoja sapną!
(*Alkmenei*)
Bet, kai pabudai, reikėjo tau maldaut Jupiterį
Dėl to sapno, miltų sūdytų aukot ar smilkalų[15]!
ALKMENĖ
Būk prakeiktas!
SOSIJAS Tu pati būk — užsitrauk sau ant galvos
Prakeikimą!
ALKMENĖ Vėl įžeidinėja, ir jo nebaudi!
AMFITRIONAS (*Sosijui*)
Tu tylėk!
(*Alkmenei*)
O tu sakyk: aš auštant išėjau iš čia?
ALKMENĖ
Judu man papasakojot, kaip įvyko ta kova.
AMFITRIONAS
Tu ir tai žinai?
ALKMENĖ Juk iš tavęs girdėjau, kaip tenai
Paėmei didžiulį miestą. Pats Pterelą užmušei.
AMFITRIONAS
Aš tau tai sakiau?
ALKMENĖ Tu pats štai Sosijo akivaizdoj.
AMFITRIONAS (*Sosijui*)
Aš jai pasakojau šiandien?
SOSIJAS Kurgi aš girdėjau tai?
AMFITRIONAS
Jos paklausk.
SOSIJAS (*Alkmenei*) Kiek aš žinau, nepasakojo — prie manęs!
ALKMENĖ
Nuostabu, kad jis nesakė.
AMFITRIONAS Sosijau, žiūrėk į čia!

SOSIJAS
Jau žiūriu.
AMFITRIONAS Sakyk teisybę, o ne pataikauk! Ar aš
Pasakojau jai, ką šneka ji? Ar tu girdėjai tai?
SOSIJAS
Ar ir tu kaip ji kvailioji — jeigu šitaip klausi?
Tik dabar aš pamačiau ją stovint su tavim drauge!
AMFITRIONAS
Ką gi, žmona, ar girdėjai?
ALKMENĖ Aš girdžiu, meluoja jis.
AMFITRIONAS
Tai jau netiki nei juo, nei savo vyru?
ALKMENĖ Ne! Savim
Aš tikiu labiausiai; juk žinau, kad buvo lygiai taip,
Kaip kalbu.
AMFITRIONAS Sakai, aš vakar atvykau?
ALKMENĖ Išsigini?
Šiandien išėjai iš čia!
AMFITRIONAS Tikėk manim: aš tik dabar
Sugrįžau.
ALKMENĖ. Man aukso taurę dovanojai. Ar ir jos
Išsiginsi? Už narsumą tau ją davė — pats sakei.
AMFITRIONAS
Nedaviau ir nekalbėjau apie tai, tik ketinau
Tau ją šiandie dovanot. Bet kas tau sakė visa tai?
ALKMENĖ
Iš tavęs paties girdėjau, iš tavosios rankos ją
Paėmiau.
AMFITRIONAS Palauk. Iš tikro nuostabu. O kaip jinai
Sužinojo, kad tą aukso taurę dovanų gavau?
Sosijau, gal tu ją suėjai ir viską pasakei?!
SOSIJAS
Nesakiau ir nemačiau aš jos anksčiau — o tik dabar.
AMFITRIONAS
Kas tu per žmogus?
ALKMENĖ Ar nori, kad atneštų taurę?
AMFITRIONAS Taip.
ALKMENĖ
Na gerai. Eik, Tesala, atnešk man taurę čion, kurią

Vyras dovanojo.
AMFITRIONAS Sosijau, eik čion! Man iš visų
Nuostabiausia būtų, jeigu ji tą taurę turi.
SOSIJAS (*rodydamas atsineštą dėžutę su taure*)
Šitoje dėžutėje jinai užantspauduota
Tavo antspaudu. Ar ne?
AMFITRIONAS Ar sveikas antspaudas?
SOSIJAS Žiūrėk.
AMFITRIONAS
Sveikas, taip aš ir užspaudžiau.
SOSIJAS Kuo greičiausiai įsakyk
Burtais išvaryt iš jos dvasias: matai, ji apsėsta!
AMFITRIONAS
Ji iš tikro dvasių apsėsta!
ALKMENĖ (*paėmusi Tesalos atneštą taurę*)
Kam čia kalbėt? Žiūrėk,
Štai taurė!
AMFITRIONAS Duok man!
ALKMENĖ Na, apžiūrėk! Tu vis išsigini
Savo darbo! Aš tave viešai įtikinsiu. Sakyk:
Ar ne šitą taurę dovanojo tau?
AMFITRIONAS Jupiteri!
Ką matau? Iš tikro ta taurė! Žuvau aš, Sosijau!
SOSIJAS
Arba ji didžiausia burtininkė, arba ta taurė
Turi būt dėžutėj!
(*Rodo į atneštą dėžutę*)
AMFITRIONAS Nagi, tu dėžutę atdaryk!
SOSIJAS
Kam atidaryt? Gerai užantspauduota. Tai puiku!
Tu Amfitrioną kitą pagimdei, o aš patsai —
Kitą Sosiją! Jei ir taurė pagimdė taurę, mes
Čia visi dvyniai!
AMFITRIONAS Atidaryk, aš noriu pažiūrėt.
SOSIJAS
Antspaudą patikrink, kad nekaltintum vėliau manęs.
AMFITRIONAS
Atdaryk! Jinai iš proto varo mus su tom kalbom!

ALKMENĖ
O iš kur ji atsirado? Tu patsai man ją davei!
AMFITRIONAS
Reikia tai išaiškint.
SOSIJAS O Jupiteri, Jupiteri!
AMFITRIONAS
Kas tau?
SOSIJAS Jau taurės nėra dėžutėje.
AMFITRIONAS Ką tu sakai?
SOSIJAS
Tikrą tiesą.
AMFITRIONAS Būsi nukryžiuotas, jei neatsiras!
ALKMENĖ
Štai, jau surasta.
AMFITRIONAS Kas davė?
ALKMENĖ Tas, kas klausia čia mane!
SOSIJAS (*Amfitrionui*)
Tyčia gaudai tu mane: iš laivo pats kitu keliu
Čion slaptai anksčiau atbėgai, taurę išėmei ir jai
Padavei, paskui slaptai dėžutę užantspaudavai!
AMFITRIONAS (*Sosijui*)
Ojojoi! Ir tu imi jos beprotybei jau pritart?!
(*Alkmenei*)
Vakar mes, sakai, atėjom čion?
ALKMENĖ Sakau: tu atėjai,
Tuoj pasveikinai mane, o aš tave pabučiavau.
SOSIJAS
Pradžiai pabučiavimo nemėgstu.
AMFITRIONAS (*Alkmenei*) Pasakok toliau.
ALKMENĖ
Išsimaudei.
AMFITRIONAS Ką paskui?
ALKMENĖ Išsitiesei prie stalo tu.
SOSIJAS
Nagi dar paklausk!
AMFITRIONAS (*Sosijui*) Tu netrukdyk!
(*Alkmenei*)
Na, pasakok!
ALKMENĖ Pietus

Patiekiau; pavalgei su manim, gulėjai ten kartu.
AMFITRIONAS
Guoly tam pačiam?
ALKMENĖ Na aišku.
SOSIJAS Nepatinka man puota.
AMFITRIONAS (*Sosijui*)
Leisk tu pasiaiškint jai.
(*Alkmenei*)
O ką pavalgę darėme?
ALKMENĖ
Tu norėjai miego. Stalą atėmė. Nuėjom gult.
AMFITRIONAS
Kur gulėjai?
ALKMENĖ Miegamajam — lovoj su tavim kartu.
AMFITRIONAS
Galas man!
SOSIJAS Kas tau?
AMFITRIONAS Jinai pribaigs mane.
ALKMENĖ Mielasis, ką?
AMFITRIONAS
Nekalbėk man.
SOSIJAS Kas tau?
AMFITRIONAS Varge mano! Nebuvau namie,
Ir kažkoks svetimoteris žmoną suvedžiojo!
ALKMENĖ
Bet, mielasis mano vyre, kaip gali man taip sakyt?
AMFITRIONAS
Vyras tau! Veidmaine, nevadink manęs šituo vardu!
SOSIJAS
Man visai neaišku. Jis iš vyro virto moterim?!
ALKMENĖ
Ką gi aš esu padarius? Šitokius žodžius kalbi?!
AMFITRIONAS
Tu pati man pasakei. Dar klausi, kuo nusikaltai!
ALKMENĖ
Kuo nusikaltau? Juk su tavim buvau?
AMFITRIONAS Tu su manim
Ten buvai? Nerasi niekur įžūlesnės už tave!
Gėdos jei nebeturi — tai pasiskolink iš kitų!

ALKMENĖ
Šitaip elgtis juk neleistų man didi kilmė! Ir tu
Veltui man prikaišioji: esu ištikima žmona.
AMFITRIONAS
O dievai nemarūs! Sosijau, bent tu mane pažįsti.
SOSIJAS
Taip, maždaug.
AMFITRIONAS Argi aš vakar mūs laive nepietavau?
ALKMENĖ
Man taip pat paliudys žmonės, jog teisybę aš sakau.
SOSIJAS
Nieko čia nesuprantu! Nebent Amfitrionas koks
Kitas, tau išvykus, rūpinas čia tavo reikalais
Ir atlieka tavo pareigas! Stebėjomės kitu
Sosiju, dabar Amfitrionas kitas nelauktai
Atsirado! Ar nereikia dar labiau stebėtis tuo?
AMFITRIONAS
Burtininkas koks apsuko galvą šitai moteriai!
ALKMENĖ
Aš prisiekiu tau aukščiausiuoju karalium ir garbia
Močia Junone — juk ją labiausiai gerbti privalau;
Dar joks vyras, be tavęs, nesantykiavo su manim,
Nenuplėšė man garbės.
AMFITRIONAS Aiman, kad būtų tai tiesa!
ALKMENĖ
Aš sakau teisybę veltui, nes nenori tu tikėt.
AMFITRIONAS
Moteris esi, prisieki drąsiai.
ALKMENĖ Nekalta esu.
Tad galiu kalbėti drąsiai, gintis, teisinti save.
AMFITRIONAS
Drąsiai, taip!
ALKMENĖ Dorai pritinka.
AMFITRIONAS Tu tik šnekomis dora.
ALKMENĖ
Mano kraitis — tai ne turtai, jį turėti — tai gyvent
Nekaltai, dorai, dievų bijoti ir valdyt aistras,
Meilę rodyti tėvams, sutarti su giminėmis
Ir tavęs klausyt, sušelpt geruosius, jiems pagelbėti.

SOSIJAS
Jeigu ji teisybę sako, būtų tobula žmona.
AMFITRIONAS
Ji mane taip žavi! Jau nebežinau nė kas esu!
SOSIJAS
Tu — Amfitrionas, aišku, tik žiūrėk, kad kuo kitu
Nepavirstum! Taip čia keičias žmonės, kai mes grįžome!
AMFITRIONAS
Žmona, šitą reikalą turiu aš išsiaiškinti.
ALKMENĖ
Sutinku su mielu noru.
AMFITRIONAS Nagi atsivesiu čia
Tavo giminę Naukratą, aš su juo kartu plaukiau.
Žinoma, jisai patvirtins, kad man viską melavai.
Na, sakyk, ką tau reikės už tai daryt? Jau tu tada
Neturėsi teisės prieštarauti: skirsiuos su tavim!
ALKMENĖ
Aišku, jei kalta aš būsiu.
AMFITRIONAS (*išeidamas*) Tai gerai. Tu, Sosijau,
Vesk į vidų šituos žmones; aš iš laivo atsikviesiu
Čion Naukratą.
SOSIJAS (*Alkmenei*) Mes jau esam vienudu. Sakyk rimtai:
Ar viduj ten kitas Sosijas toks pat kaip aš?
ALKMENĖ
Eik sau nuo manęs! Tu toks kaip tavo ponas!
SOSIJAS (*išeidamas*) Jau einu.
ALKMENĖ
Baisiai keista. Kaip tas mano vyras čia užsigeidė
Neteisingai kaltinti mane — ir šitokia kalte!
Kas bebūtų, iš Naukrato viską sužinosiu.

TREČIAS VEIKSMAS

I scena

Jupiteris

JUPITERIS

Esu Amfitrionas, vergą Sosiją
Turiu. Prireikus jis pavirs Merkurijum.
Aš gyvenu ten, viršutiniame aukšte[16];
Kai noriu, kartais pavirstu Jupiteriu.
Kai tik čia ateinu, tuoj Amfitrionu
Pasidarau ir savo rūbą pakeičiu.
Dabar dėl jūsų atvykau: galų gale
Užbaigti reikia šitą mūs komediją.
Drauge Alkmenei atėjau pagelbėti,
Kurią jos vyras neteisingai kaltina.
Nedoras būčiau, jeigu tai, ką padariau,
Suversčiau viską ant Alkmenės nekaltos.
Tad ir dabar pavirsiu Amfitrionu
Kaip ir anksčiau, sukelsiu baisų sąmyšį
Jo namuose. Galop jiems visą paslaptį
Atskleisiu ir Alkmenei pats pagelbėsiu.
Kaip tik laiku: jinai be skausmo pagimdys
Abu iš karto — mano ir jo — kūdikius.
Merkurijui liepiau man eiti iš paskos.
Jei ko reikės, tuoj pat galėsiu įsakyt.
Bet štai Alkmenė pasirodė. Kalbinsiu.

II scena

Alkmenė, Jupiteris

ALKMENĖ (*išeidama iš namų ir manydama esanti viena*)

Ilgiau čia likti negaliu. Jis kaltina
Mane nedorumu ir paleistuvyste!
Išsigina, ką veikė, baras, šūkauja
Ir prikiša, ko niekuomet aš nedariau.

Gal mano, kad nuleisiu viską negirdom?!
Dievaž, tikrai aš nepakęsiu, nekalta,
To įžeidimo! Arba tuoj paliksiu jį,
Arba jisai prisiekdamas atsiprašys
Už tai, kad neteisingai kaltino mane.

JUPITERIS (*sau*)
Jei noriu vėlei josios meilę atgaivint,
Reikės daryti tai, ko reikalauja ji.
Amfitrionui šitoks mano elgesys
Nemaža pakenkė: dėl mano meilės jis
Daug rūpesčių turėjo nekaltai. Ir aš
Dabar, nekaltas, kęsiu jos piktus žodžius.

ALKMENĖ (*pamačiusi Jupiterį*)
Ir vėl ateina! Jis mane apkaltino
Nedorumu.

JUPITERIS Aš noriu, žmona, pakalbėt.
Kodėl nusisukai?

ALKMENĖ Juk mano būdas toks:
Žiūrėti priešui į akis aš negaliu!

JUPITERIS
Argi aš priešas?

ALKMENĖ Taip. Teisybę juk sakau.
O gal sakysi, kad ir čia aš veidmainė?!

JUPITERIS (*nori ją prisitraukti*)
Per daug pyksti.

ALKMENĖ Šalin tu nuo manęs rankas!
Jei sveiko proto dar lig šiol nepraradai,
Kodėl kalbi — vis tiek, rimtai ar tik juokais,—
Su ta, kurią tu vadini paleistuve?
Juk šitaip elgias neišmanėliai, kvailiai!

JUPITERIS
Nors taip sakiau, vis tiek likai gera, ir aš
Laikau dora: grįžau kaip tik tau teisintis.
Oi, kaip liūdėjau, kiek turėjau sielvarto,
Kai pamačiau, jog tu įširdus ant manęs!
„Tai ko sakei?“ — prikiši. Pasiaiškinsiu.
Aš visados tave laikiau ištikima,
Bet panorėjau tavo širdį išmėgint:
Žiūrėjau, ką darysi, kaip laikysiesi.

Tikėk manim: juokais tą viską pasakiau,
Kaip pokštą. Na, paklauski kad ir Sosijo.

ALKMENĖ
O kur Naukratas, mano pusbrolis? Juk jį
Žadėjai atsivest! Sakei, jis liudysiąs,
Jog tu čia nebuvai!

JUPITERIS
Jei ką juokais sakiau,
Nereikia to laikyti rimtu dalyku.

ALKMENĖ
Bet kiek dėl to ašai turėjau iškentėt!

JUPITERIS
Prisiekiu tavo dešine ranka, meldžiu,
Atleisk man kaltę, dovanok, na, nebepyk!

ALKMENĖ
Nors užgauliojai, aš vis tiek likau dora.
Darbais buvau ištikima, nenoriu tad,
Kad žodžiais plūstumei mane. Sudie! Turėk
Savus turtus, o mano kraitį sugrąžink!
Ar duosi palydovų?

JUPITERIS
Pakvaišai?

ALKMENĖ
Jei ne,
Viena išeisiu; palydės mane Dora.

JUPITERIS
Palauk! Prisieksiu tokia priesaika, kokios
Tu panorėsi: aš tave laikau dora.
Jei aš meluoju, didysai Jupiteri,
Amfitrionui būki visuomet rūstus!

ALKMENĖ
Geriau: būk palankus!

JUPITERIS
Tikiu, jis toks ir bus,
Kadangi tau nuoširdžią priesaiką daviau.
Tai ką? Jau nepyksti?

ALKMENĖ
Oi ne!

JUPITERIS
Gerai darai.
Žmonėms juk daug kas atsitinka panašiai:
Džiaugsmu nesitveria, vėliau — jau sielvartai;
Čia susipyksta, čia vėl susigerina.
Bet jeigu susipyksta taip kaip mes dabar
Ir susitaiko vėl, tada jie mylisi

Dukart smarkiau, negu mylėjosi anksčiau.
ALKMENĖ
Reikėjo tau iš viso neįžeidinėt
Manęs. Bet jei atsiprašai, atleidžiu aš.
JUPITERIS
Paliepk paruošti man švarius indus aukoms,
Mat, vykdamas karan, aš įžadus daviau
Dievams. Kai sugrįžau, tai privalau tesėt.
ALKMENĖ
Parūpinsiu.
JUPITERIS Pašaukit šičia Sosiją!
Tegu Blefarą, mūsų vairininką, jis
Pakvies pietauti šiandien su mumis kartu.
(*Sau*)
Jisai nevalgęs, negalės atsistebėt,
Kai aš, už sprando griebęs, mesiu pro duris
Amfitrioną.
ALKMENĖ Ką jis vienas kalba sau?
Jau girgžda durys. Štai išeina Sosijas.

III scena

Sosijas, Jupiteris, Alkmenė

SOSIJAS
Štai, Amfitrionai, aš; jei ko reikės, tuojau sakyk,
Vykdysiu.
JUPITERIS Laiku tu ateini.
SOSIJAS Jau susitaikėte?
Jūs, matau, patenkinti ir ramūs, tai ir man smagu,
Geras vergas turi taikytis prie pono — net veide
Jis privalo rodyt savo pono nuotaiką: kai jo
Ponas liūdi — liūdi jis; jei džiaugias, linksmas ir jisai,
Bet sakyk: ar iš tikrųjų tarpe jūsų jau taika?
JUPITERIS
Tyčiojies — gerai žinai, jog aš ką tik čia juokavau!
SOSIJAS
Juokavai? O aš maniau, kad tu visai rimtai kalbi.

JUPITERIS
Pasiteisinau, jau susitaikėm.
SOSIJAS Tai labai gerai.
JUPITERIS
Aš viduj aukosiu, vykdau įžadus.
SOSIJAS Suprantama.
JUPITERIS
Tu pakviesk Blefarą, vairininką; pasakyk, kad aš
Po aukojimo norėčiau papietaut su juo kartu.
SOSIJAS
Grįšiu, kai manysi, jog dar ten esu!
JUPITERIS Sugrįžk tuojau!
ALKMENĖ (*Jupiteriui*)
Ar jau viskas? Gal į vidų eit paruošti tų daiktų?
JUPITERIS
Eik, žiūrėk, kad kuo greičiausiai viskas būtų paruošta.
ALKMENĖ
Eik vidun, kada tik nori; nereikės tau laukt tenai.
JUPITERIS
Tu gerai sakai — uoli žmona ir turi taip daryt.

A l k m e n ė įeina vidun

Abu — ponia ir vergas apgauti! Puiku!
Mane jie laiko Amfitrionu! Juokai!
Dabar ateik tu, dieviškasis Sosijau!
Girdi, ką aš sakau, nors čia nėra tavęs.
Kai grįš, nuvyk Amfitrioną nuo namų.
Susigalvok, vis tiek ar šį, ar tą! Kol aš
Su žmona svetima myluosiuos viduje,
Tu pasijuok iš jo. Matai, ko iš tavęs
Aš noriu. Pasistenk ir padaryk gerai!
Nūn patarnauk, kada aukosiu aš pats sau.

IV scena

M e r k u r i j u s

MERKURIJUS (*atbėgdamas*)
Į šalį traukitės visi! Greičiau man duokit kelią!

Nedrįskite sustot nė vienas! Gausit! Nesipriešinkit!
Argi aš, dievas, negaliu grasinti tiems, kur nesitraukia
Iš kelio? Juk blogi vergai taip elgiasi komedijoj!
Jie praneša, jog laivas parplaukė, kad piktas senis grįžo,
O aš klausau Jupiterio, jo lieptas šičia atvykstu.
Todėl turėtų žmonės tuo labiau iš kelio trauktis man.
Mane juk tėvas šaukia,— kur įsako, ten ir atvykstu.
Sūnus privalo tėvui būti geras — toks aš ir esu:
Jam meilėj padedu, paraginu, džiaugiuosi, patariu.
Jei tėvas kuo patenkintas, ir aš didžiausiai džiūgauju.
Jis myli: elgiasi protingai — daro, kaip patinka.
Visiems reikėtų elgtis taip, tik niekam nedaryt skriaudos.
Nūn tėvas iš Amfitriono nori pasijuokt, ir aš,
Žiūrovai, jūsų akyse apgausiu jį gražiu būdu!
Tad apsimesiu girtas, užsidėsiu ant galvos vainiką,
Ant stogo užsilipsiu ir patogiai aš jį iš aukštai
Nuvysiu, kai atvyks: tada negėręs girtu jis pavirs!
Paskui ateis eilė jo vergui Sosijui: čia ponas jį
Apkaltins tuo, ką aš esu padaręs. Man tai nesvarbu!
Turiu klausyt juk tėvo — ką įsakė, padaryti!
Amfitrionas štai! Iš jo gražiai mes pasijuoksim,
Jei malonėsit atidžiai pasiklausyti; aš vidun
    Įėjęs persirengsiu girtu žmogumi,
    Paskui užlipęs ten nuvysiu jį iš čia.

V scena

Amfitrionas

AMFITRIONAS

Naukratą maniau sueisiąs, bet neberadau laive:
Niekas jo nematė nei mieste, nei jo paties namuos.
Aikštes perėjau, visas gimnazijas ir kvepalų
Krautuves, palestrą, turgų, mėsines ir forumą,
Kirpyklas ir gydyklas, visas šventoves, pavargau
Beieškodams, na, ir niekur to Naukrato neradau.
Eisiu jau namo, žmonos paklausiu vėl, gal pasakys,
Kas jis toks, su kuo jinai paleistuvavo šiąnakt.

Aš greičiau numirsiu, negu čia neišsiaiškinsiu
Šio dalyko! Namo durys uždarytos. Tai gerai,
(*Beldžiasi koja*)
Lygiai kaip ir visa kita. Pasibelsiu į duris.
Atdarykit, ei, jūs ten! Duris, sakau, atverkit man!

VI scena

Merkurijus, Amfitrionas

MERKURIJUS
Kas ten?
AMFITRIONAS Aš.
MERKURIJUS Kas „aš"?
AMFITRIONAS Sakau: aš!
MERKURIJUS Ant tavęs Jupiteris
Ir kiti dievai įpykę, jeigu taip daužai duris!
AMFITRIONAS
Kaip tai?
MERKURIJUS Taip. Tu visą amžių būsi nelaimingas!
AMFITRIONAS
Sosijau!
MERKURIJUS Tikrai aš Sosijas! Manai, užsimiršau?
Ko gi nori?
AMFITRIONAS Niekše, dar mat klausi, ko aš noriu?
MERKURIJUS
Taip, aš klausiu. Būtumei duris išlaužęs tu, kvaily!
Ar manai, duris mes veltui iš valstybės gauname?
Ko spoksai, žioply? Ko nori? Pagaliau, kas tu esi?
AMFITRIONAS
Valkata, dar klausi, kas aš toks, tu rykščių ėdžia[17]!
Tau, dievaž, dėl šitų žodžių šiandie nugarą perštės!
MERKURIJUS
Tu buvai jaunystėje, matyti, išlaidus labai.
AMFITRIONAS
Kaip tai?
MERKURIJUS Mat senatvėj prašinėji, kad įkrėsčiau tau!

AMFITRIONAS

Gausi, verge, atsiimsi, svaidai šitokius žodžius!

MERKURIJUS

Noriu tau aukot.

AMFITRIONAS Ir kaip?

MERKURIJUS Tave aš paskiriu išplakt.

Toliau apie 300 eil. spraga — likę tik atskiri fragmentai, užrašyti romėnų gramatikų. Bet veiksmo tęsinys apytikriai aiškus: iš pradžių ginčas tarp Amfitriono ir Merkurijaus. To ginčo fragmentai:

1. AMFITRIONAS

Prikankinsiu ir pakarsiu aš tave, patrakėli!

2. MERKURIJUS

Užimtas Amfitrionas, mano ponas.

3. MERKURIJUS

Proga pasitaiko tau išeit.

4. MERKURIJUS

Jau reikėtų trenkt į tavo galvą puodą pelenų.

5. MERKURIJUS

Nori, kad vandens puodynę tau išpiltų ant galvos?

6. MERKURIJUS

Dvasių tu apsėstas! Reikia gydytojo paieškot.

Paskui, išgirdusi triukšmą, išeina A l k m e n ė ir vėl susikerta su vyru

7. ALKMENĖ

Prisiekei man, jog visa tai sakei juokais.

8. ALKMENĖ

Liga didėja, eik greičiausiai gydytis.
Apsėstas dvasių ar beprotis tu esi!

9. ALKMENĖ

Jei atsitiko čia ne taip, kaip aš sakau,
Tada gali teisėtai kaltinti mane.

10. AMFITRIONAS

Kai nebuvau namie, pasidavė kitam jinai.

Vėliau turbūt ateina S o s i j a s su B l e f a r u ir vėl ginčijasi su Amfitrionu. Blefaras bando sutaikinti

11. AMFITRIONAS (*Merkurijui*)
Ką tu sakei darysiąs, jei aš belsiuos į duris?
12. AMFITRIONAS
Per šešiasdešimtį duobių turėsi man kasdien iškast.
13. AMFITRIONAS
Už niekšą nemaldauk.
14. BLEFARAS
Susilaikyk, nepyk.

Paskui ateina Jupiteris ir tyčiojasi iš Amfitriono

15. JUPITERIS (*kaltindamas Amfitrioną svetimoteriavimu*)
Svetimoteriaujant sugavau, už sprando jį laikau.
16. AMFITRIONAS
Priešingai, tebiečiai, aš tą niekšą sučiupau. Jisai
Suvedžiojo mano žmoną — tai baisus nedorėlis.
17. AMFITRIONAS
Kaip ne gėda tau, šunsnuki, pasirodyt žmonėse?

Blefaras negali atskirti tikrojo Amfitriono nuo netikrojo

18. AMFITRIONAS
slaptai
19. AMFITRIONAS (*Blefarui*)
Negali atskirt, kuris Amfitrionas tikras.

KETVIRTAS VEIKSMAS

Blefaras, Amfitrionas, Jupiteris

BLEFARAS
Jūs tvarkykitės, o aš turiu išeit; man reikalai.
Dar aš niekuomet turbūt tokių stebuklų nemačiau.
AMFITRIONAS
Pasilik čionai, Blefarai, man pagelbėk, neik!
BLEFARAS Sudie!
Ką gi aš galiu pagelbėt, nežinodamas katram?
(*Išeina*)

JUPITERIS (*sau*)
Eisiu aš vidun. Alkmenė gimdo.
AMFITRIONAS Vargšas, aš žuvau!
Ką gi padarysiu, jei mane palieka net draugai?
Bet anas, kas jis bebūtų, nesityčios iš manęs!
Atsirūgs! Tuoj eisiu pas karalių, pasakysiu jam.
Aš tam burtininkui tesaliečiui atsikeršysiu[18]!
Šiandien jis sumaišė protą mano šeimai visiškai.
Kur jisai? Turbūt ir vėl pas mano žmoną ten viduj.
Nėr nelaimingesnio Tebuos už mane?! Ką man daryt?
Niekas jau manęs nebepažįsta, tyčiojas visi!
Bet gana! Į rūmus bėgsiu ir tenai, kas tik paklius
Po ranka,— žmona, svetimoteris, vergas, net tarnaitė,
Tėvas ar senelis — tuoj pamatęs nužudysiu tą!
Nei Jupiteris, nei šiaip dievai jau man nesutrukdys
Padaryt, ką nutariau. Gerai. Einu į rūmus tuoj.

Jam beeinant pasigirsta perkūno trenksmas. Amfitrionas griūva apalpęs

PENKTAS VEIKSMAS

I scena

Bromija, Amfitrionas

BROMIJA (*išbėga iš rūmų, Amfitriono nemato*)
Nebėr jokios vilties! Gyvybė gęsta man krūtinėje!
Nebeturiu, kuo patikėt — nyku ir tuščia širdyje.
Man rodos, viskas — jūra, žemė ir dangus kėsinas
Mane užgriūti, nužudyt. Ką man daryti, vargšei?
Tokie stebuklai namuose! Aiman, aš nelaiminga!
Alpstu! Vandens paduokit! Netekau jėgų! Tuoj mirsiu!
Galva man plyšta, ūžia ausyse ir temsta akys!
Nėra kitos tokios kaip aš pasauly nelaimingos!

Kas poniai atsitiko! Kai gimdydama pradėjo melst
Dievus, staiga bildesys, švilpimas, perkūnas taip trenkė —
visai iš arti!
Kur kas stovėjo, griuvo tuoj nuo trenksmo; nūn kažkas didžiu
Balsu sušuko: „Nebijok, Alkmene, štai pagalba tau;
Dangaus gyventojas atvyko tau padėti ir taviškiams.
Tuoj kelkite, kurie iš baimės buvote parkritę!"
Tad atsikėliau; pamaniau, jog dega namas — taip šviesu.
Tada Alkmenė pašaukė: iškart visa išsigandau.
Bet pareiga tą baimę nustelbė; einu paklaust, ko reik.
Žiūriu, jinai pagimdžiusi du berniukus dvynius.
Ir niekas nenumatėm, nežinojom, kai juos gimdė.
(Pamačiusi Amfitrioną)
Kas gi čia? Koks senis guli priešais mūsų namą?
Nejau jį nutrenkė Jupiteris?
Tikriausiai! O Jupiteri! Jis nejuda! Lyg miręs!
(Pažiūri į veidą, atpažįsta savo poną)
Aš pažiūrėsiu, kas jis! Tai Amfitrionas, ponas mūsų!
Amfitrionai!

AMFITRIONAS *(lyg atbudęs)*
Galas man!

BROMIJA Na, kelk!

AMFITRIONAS Žuvau!

BROMIJA Duok ranką!

AMFITRIONAS Kas
Mane čia laiko?

BROMIJA Bromija.

AMFITRIONAS Drebu. Jupiteris mane
Taip trenkė! Lyg iš mirusių grįžtu! Bet ko tu išėjai
Laukan?

BROMIJA Tas pats perkūnas mus visus išgąsdino čionai.
O tavo namuose kokių stebuklų pamačiau! Ojoi!
Amfitrionai, net dabar dar kvapo neatgaunu!

AMFITRIONAS
Sakyk: žinai, kas aš — Amfitrionas.

BROMIJA Taip, žinau.

AMFITRIONAS Sakyk
Ir vėl.

BROMIJA Žinau.

AMFITRIONAS Tik ši viena dar turi protą iš visų
Vergų.
BROMIJA Visi protingi.
AMFITRIONAS Bet mane žmona iš proto varo
Savo elgesiu bjauriu!
BROMIJA Pradėsi tuoj kitaip kalbėt,
Amfitrionai. Tau žmona ištikima ir nekalta!
Aš greit įrodysiu; matysi, įsitikinsi ir pats.
Pirmiausia, tau Alkmenė juk pagimdė berniukus dvynius.
AMFITRIONAS
Sakai, dvynius?
BROMIJA Dvynius.
AMFITRIONAS Dievai mane dar saugo.
BROMIJA Leisk tu man
Papasakot. Suprasi, kaip visi dievai palankūs jai
Ir tau.
AMFITRIONAS Kalbėk.
BROMIJA Kai tik žmona gimdyti ėmė šiandie,
Kada ją apėmė skausmai, kaip būna gimdymo metu,
Tuoj, nusiplovusi rankas ir užsidengus galvą,
Pradėjo melst dievų. Tuojau perkūną su didžiu trenksmu
Išgirdom. Aš iš karto pamaniau: jau griūva mūs namai —
Visi namai taip švietė, tarsi būtų jie auksiniai!
AMFITRIONAS
Na, pasakok greičiau. Jau pasityčiojai ikvaliai.
Kas paskui?
BROMIJA Tuo tarpu niekas negirdėjom, kad žmona
Ar būtų verkus, ar vaitojus — taip be skausmo gimdė ji.
AMFITRIONAS
Šituo aš džiaugiuos, nors ji daug blogo man padarė.
BROMIJA
Mesk į šalį tas mintis, klausyk tik mano žodžių.
Kai pagimdė berniukus, įsakė juos išmaudyt.
Tuoj suskatom. Tas, kurį aš maudžiau, oi, koks didelis!
Koks stiprus! Jo niekas neįstengė net suvystyti!
AMFITRIONAS
Kokius stebuklus tu pasakoji! Jeigu tai tiesa,
Mano žmonai iš tikrųjų bus pagelbėję dievai!

BROMIJA

Dar daugiau stebėsies! Kai berniukas buvo jau lopšy,
Dvi gyvatės skiauterėtos, didelės staiga žemyn
Nulėkė nuo stogo ir iškėlė galvas tuoj.

AMFITRIONAS Ojoi!

BROMIJA

Nebijok! Tada gyvatės apsidairė į visus.
Kai tiktai vaikus pamatė, tuoj prie lopšio nušliaužė.
Aš pradėjau lopšį stumdyt čia pirmyn, čia vėl atgal,
Išsigandus dėl savęs ir dėl vaikų. Gyvatės tos
Paskui šliaužia! Vis smarkiau! Pamatė jas ir kūdikis:
Šoko tuoj iš lopšio, greitai puolė gyvates abi,
Vieną pagriebė su viena, kitą — su kita ranka.

AMFITRIONAS

Tai stebuklas! Baisų daiktą tu papasakojai man!
Kai klausaisi tavo žodžių, kūną krečia šiurpulys!
Kas paskui? Toliau sakyk!

BROMIJA Pasmaugia vaikas gyvates.

O tuo tarpu tavo žmoną ima šaukt didžiu balsu.

AMFITRIONAS

Kas?

BROMIJA Jupiteris, valdovas mirtingųjų ir dievų.
Pasisakė jis gulėjęs ten slaptai su Alkmene.
Esąs jo sūnus tasai, kurs nugalėjo gyvates.
Kitas vaikas, sakė, tavo esąs.

AMFITRIONAS Kaip man malonu!

Net Jupiteris dalinsis šiuo lobiu su manimi!
Eik namo, paliepk švarius indus greičiausiai man paruošt;
Aš Jupiterį aukščiausią permaldausiu aukomis.
Pasikviesiu žynį Teiresiją, kad patartų man,
Ką daryt. Kartu aš jam papasakosiu viską.
Kas čia? Taip stipriai sugriaudė! Saugokit mane, dievai!

II scena

Jupiteris, Amfitrionas

JUPITERIS

Nurimk, Amfitrionai! Ateinu padėt

Tau ir taviškiams. Nebijok! O į žynius
Numok ranka! Pranešiu tau ir ateitį,
Ir praeitį geriau kaip jie! Jupiteris
Juk aš. Pradžioj santykiavau su Alkmene,
Todėl jinai pastojo nuo manęs. Ir tu,
Išvykdamas karan, ją nėščią palikai.
Todėl iš karto ji pagimdė dvynukus.
Iš jų tasai, kurs kilo iš manęs, suteiks
Tau nemirtingą garbę savo žygdarbiais.
Tu susitaikyk pagaliau su Alkmene,
Ji priekaištų nenusipelnė — priverčiau
Ją taip daryti. O dabar skubu dangun.
(*Pakyla į dangų*)

AMFITRIONAS

Padarysiu, kaip liepi. Tesėki pažadus, meldžiu!
Eisiu ten pas žmoną, Teiresijo nebekviesiu čion,
O dabar, žiūrovai, jūs Jupiteriui paplokite!

TERENCIJUS

Broliai

Теренций Публий АДЕЛЬФЫ
Изд-во Акад. Наук СССР, Москва, 1954

Iš lotynų kalbos vertė
ANTANAS DAMBRAUSKAS

V E I K Ė J A I

(PROLOGAS)
MIKIONAS — senis
DEMĖJAS — jo brolis
SANIONAS — sąvadautojas
ESCHINAS — Demėjo sūnus, Mikiono įsūnis
PARMENONAS }
SIRAS } Mikiono vergai
KTESIFONAS — Eschino brolis
SOSTRATĖ — Pamfilės, būsimosios Eschino žmonos, motina
KANTARA — senutė, Sostratės auklė
GETAS — Sostratės vergas
HEGIONAS — senis, Sostratės giminaitis
PAMFILĖ — mergaitė, Sostratės duktė
DROMONAS — Mikiono vergas
KANTORIUS

Veiksmas vyksta Atėnuose

PROLOGAS

Poetas jaučia, kaip su neapykanta
Jį priešai stebi[1] ir šešėlių ieško vien
Jo kūriny, kurį čia suvaidinsime.
Todėl norėtų pasiaiškinti, o jūs
Teisėjai būsit, girti jį už tai, ar peikt.
Difilo veikalą „Synapothneskontes“
Mums Plautas perdirbo į „Mirštančius drauge“[2].
Toj graikiškoj komedijoj, pačioj pradžioj,
Vyrukas mergą atima iš sąvadautojo.
Tą vietą Plautas išmetė, tad „Broliams“ nūn
Ji paimta ir žodis žodin išversta.
Vaidinsim ją kaip naują, ir galėsit spręst,
Ar čia vagystė bus, kai tik viena vieta
Tepanaudota jai, kurią praleido Plautas.
Poetui piktavaliai prikiša, kad jį
Remią didžiūnai, jam padėdami rašyt[3].
Bet, kas, jų manymu, baisiausia nešlovė —
Jis laiko sau garbe, kad pelnė palankumą
Žmonių, kurių malonė kiekvienam brangi,
Ir jų pagalbą karo ir taikos metu
Visi bėdoj pajaučia: neišdidūs jie.
Galop nelaukite mūs dramos turinio:
Jo pusę seniai dramos pradžioje papasakos,
O pusę suvaidins. Lai jūsų teisingumas
Suteikia ryžto ir jėgų poetui kurt.

PIRMAS VEIKSMAS

Gatvė Atėnuose. Greta du namai — Mikiono ir Sostratės. Mikiono namų dvejos durys. Rytas

I scena

Mikionas

MIKIONAS

Storak! — Per naktį nėr Eschino iš puotos
Nei tų vergų, kurie išėjo jo parvest.
Teisybę sako patarlė: jei išėjai
Ir negrįžti ilgai — geriau tebūna tau,
Kaip sako ir galvoja savo širdyje
Supykusi žmona nekaip mieli tėvai.
Užtruksi: myli ką — tuoj pagalvos žmona,—
Arba tave pamilo kas, ir lėbauji
Patenkintas, ramus, o žmonai vargas vien.
O aš: sūnus negrįžo ir — kokių baisių
Minčių galva pilna! Bene sušalo jis,
O gal sugriuvo eidamas ir bus ką nors
Dar nusilaužęs. Imk, žmogus, ir sugalvok
Įsitaisyti, kas brangiau tau už save!
Ir dar ne mano vaikas tai, o brolio, kurs
Visai kitoks žmogus nei aš nuo mažumės.
Aš lengvą ir be rūpesčių gyvenimą
Pasirinkau mieste ir nevedžiau pačios,
Nors ji — palaima jums galbūt. Jis priešingai:
Gyveno kaime, plūkės per dienas ir vos
Galus sudūrė, vedė žmoną, gimė jam
Du sūnūs. Jų vyresnį aš įsūnijau[4],
Užauginau, mylėjau ir laikiau savu.
Visa paguoda, visas turtas man jisai.
Ir kad mane mylėtų, stengiuos nuoširdžiai:
Daug duodu, daug atleidžiu jam ir ne visur
Naudojuos tėvo teisėm. Pagaliau aš jį
Įpratinau neslėpti nuo manęs jaunystės

Išdaigų, kaip jas slepia nuo tėvų kiti.
Kuris įpranta tėvui įžūliai meluot,
Apgaudinėt — dar įžūliau meluos kitiems.
Savigarbos jausmu ir gerumu lengviau
Juk suvaldyt vaikus, ne baime, aš manau.
Tačiau man brolis niekaip čia nepritaria,
Dažnai atbėga šaukdamas: „Ką, Mikion,
Darai? Kam vaiką gadini? Kodėl jis geria
Ir žaidžia meile? Pinigų kam duodi jam
Tokiems darbams? Kam taip puoši? Koks paikas tu!“
Jisai be saiko griežtas, reikia kur ar ne.
Ir daro baisią klaidą, kaip aš suprantu:
Galvoja, kad valdžia, palaikoma jėgos,
Tvirtesnė bus už tą, kur remias gerumu.
Aš taip manau ir įsitikinęs esu:
Kas elgiasi kaip reikiant, priverstas lazdos,—
Tas saugosi, kol bijo, kad aikštėn išeis;
Jei tikis: neišeis — atgyja polinkiai.
O ką patrauksi gerumu, tas nuoširdžiai
Norės vis atsilygint tuo pačiu ir tau
Ir doras bus tiek akyse, tiek už akių.
O tėvo pareiga įpratint, kad sūnus
Padoriai elgtųs ne iš baimės — iš širdies.
Nes tėvas — tai ne vergvaldys. Nepajėgi —
Prisipažink: nemoki elgtis su vaikais.
Bet vilką minim — vilkas čia. Tikrai, kad jis.
Toks susiraukęs kažkodėl. Greičiausiai vėl
Ims bartis.— O! Demėjas! Sveikas būk! Gerai,
Kad atėjai.

II scena

Mikionas, Demėjas

DEMĖJAS Kaip tik! Tavęs ir ieškau aš.

MIKIONAS
Ko toks nelinksmas?

DEMĖJAS Klausimas! Geriau paklausk,
Eschinas kur? Nelinksmas!

MIKIONAS (*sau*) Aš sakiau: taip bus!
(*Demėjui*)
Padarė ką?

DEMĖJAS Padarė! Nebeturi gėdos
Nei baimės jis jokios. Įstatymai ne jam
Rašyti. Aš jau nekalbu, ką jis anksčiau
Sau leido. Bet dabar tai iškrėtė!

MIKIONAS O ką?

DEMĖJAS
Duris išlaužė ir į svetimus namus
Įsiveržė. Ten šeimininką, vergus jo
Pridaužė mirtinai ir atėmė jėga
Meilužę savo. Šaukia nūn visi: baisi
Piktadarystė. Kol čion atėjau, kiek aš
Prisiklausiau. Visiems jis ant dantų. Tikrai,
Jei nori pavyzdžio, ar jis nemato gi,
Kaip tvarkos brolis kaime blaiviai ir kukliai?
Nepadarys kaip šis. Ką, Mikion, aš jam
Sakau — tai tau sakau: tu leidi vaikui gest.

MIKIONAS
Žinoki: taip klaidingai sprendžia vien žmogus,
Kuriam plačiau neteko nieko pamatyt.
Gėriu telaiko toks tik tai, ką daro pats.

DEMĖJAS
Palauk!

MIKIONAS Kad tu, Demėjau, sprendi negerai.
Ne nuodėmė, tu patikėk, yra jaunam
Pamerginėt, išgert. Tikrai. Ir net duris
Išlaužt. Kad to nedarėme nei aš, nei tu —
Neturtas buvo kaltas. Argi tau dabar
Dorumas tai, ką skurdo verčiamas darei?
Tu neteisus! Jei būtų buvę tik iš ko,—
Mes būtum darę. Nūn tu leistum ir savam,

Jei būtum kaip žmogus, daryt, kas amžiui tinka.
Geriau dabar negu tuomet, kai jis tave
Išmes, tavos mirties sulaukęs, ir darys, kas nebetiks.

DEMĖJAS
Iš proto išvarysi tu mane, gudročiau!
Ne nuodėmė taip elgtis vaikui! Pamanyk!

MIKIONAS
Klausyk ir man galvos tu nebesuk daugiau:
Juk savo sūnų leidai įsisūnyti,
Dabar jis mano, ir jei kaltas bus dėl ko,
Tai kaltas man: už jį aš pirmas atsakau.
Puotauja, geria, kvepinas — apmoku aš.
Mylės mergas — gaus pinigų, kol saikas leis;
Kai nebeleis — galbūt už durų atsidurs.
Duris išlaužė — pataisys, suplėšė jai
Drabužį — ir susiūs, nes, dėkui dievui, dar
Yra iš ko, ir čia nedidelė bėda.
Tu liaukis pagaliau ar kviesk teisėju ką[5]:
Įrodysiu, kad neteisus esi.

DEMĖJAS Deja,
Kaip tėvu būti, mokykis iš mokančių.

MIKIONAS
Jo tėvas kūnu — tu, o patarimais — aš.

DEMĖJAS
Tu patari?

MIKIONAS Jei nenustosi — nueinu.

DEMĖJAS
Ak šitaip tu!

MIKIONAS Kiek kartų vis apie tą pat?

DEMĖJAS
Jis rūpi man.

MIKIONAS Man ne mažiau. Bet paklausyk —
Dalykimės tuo rūpesčiu perpus: tau vienas,
Man kitas. Rūpintis abiem — mažne tas pat,
Kaip davus reikalaut atgal.

DEMĖJAS Ne, Mikion!

MIKIONAS
Man rodos, taip.

DEMĖJAS
Vadinas, jei patinka tau,—
Tegu eikvoja, kleidžia, žūsta: kas čia man!
Ir jei bent vieną žodį dar po to...

MIKIONAS
Tu vėl
Širsti?

DEMĖJAS Tu netiki? Aš davęs — atimu?
Tik man skaudu. Nesvetimas. Trukdau — tegu!
Tuo vienu rūpintis? Gerai. Valia dievų
Jis toks, kaip noriu aš. O tavo šis pajus
Vėliau patsai. Bet pikta jam aš nelinkiu.
(*Nueina*)

MIKIONAS
Ne visa, ką jis sako, grynas pinigas,
Tačiau kai kas tiesa, ir man dėl to šiek tiek
Nemalonu, tik nenorėjau atvirai
Nepasitenkinimo rodyti. Jis toks žmogus:
Kai raminu, jo pyktį tramdau, priešinuos,
Tai valdosi šiaip taip; bet jei rūstybę jo
Aš palaikyčiau ir tūžimą kurstyčiau,—
Drauge su juo pasiusčiau. O Eschinas mums
Tikrai didžiausią negražumą daro čia.
Kurios gražuolės nemylėjo ir kuriai
Nekišo dovanų? Galų gale anądien
(Turbūt įgriso visos) sakės norįs vest.
Maniau, jaunystės karštis bus jau perdegęs,
Džiaugiausi. Ir štai vėl! — Bet reikia sužinot,
Kaip ten yra, gal rasiu jį kur forume.
(*Nueina*)

ANTRAS VEIKSMAS

Gatvė, vergo P a r m e n o n o padedamas ir smalsuolių minios lydimas, E s c h i n a s vedasi iš sąvadautojo Saniono pagrobtą merginą. S a n i o n a s vejasi, norėdamas ją atsi- imti

I scena

Sanionas, Eschinas, Parmenonas, Bakchidė

SANIONAS
Jus maldauju aš, kaimynai, vargšui nekaltam padėkit[6],
Ginkit bėdžių!
ESCHINAS (*Bakchidei*) Atsikvėpki ir be baimės čia sustoki.
Ko žvalgaisi? Nėr pavojaus: kol aš čia, tavęs nelies.
SANIONAS
Nors visi bus prieš, aš mergą...
ESCHINAS
Jis šunsnukis baisus, bet niekad nenorės vėl kailin gaut.
SANIONAS
Tik, Eschin, kad nesakytum mano būdo nežinojęs:
Aš sąvadautojas.
ESCHINAS Man aišku.
SANIONAS Bet geresnis už kitus.
Kai graudosi, esą gaila, kad skriauda man padaryta,—
Būsiu kurčias. Bet žinokit: savo teisių aš ieškosiu,
Ir tu žodžiais neatpirksi, ką man darbu padarei.
Aš žinau tuos jūsų „gaila“, tuos „prisiekiu, jog patyrei
Nuoskaudą neužtarnautą“. Šitaip elgtis su manim!
ESCHINAS (*Parmenonui*)
Eik, greičiau duris daryk!
SANIONAS Tu nenori nė klausyti?
ESCHINAS (*Bakchidei*)
Eik į vidų!
SANIONAS Ne, neleisiu!
ESCHINAS Stok prie jo štai, Parmenonai!
Per toli tu pasitraukei. Stok prie jo, kaip įsakyta.
Žiūrėki atidžiai ir nuo manęs akių tu nenuleisk.
O kai tik mirktelsiu, negaišk ir kumščiu jam į snukį trenk.
SANIONAS
Dar pamatysim, kas kam trenks!
ESCHINAS (*mirkteli Parmenonui*) Matyk!
PARMENONAS (*kerta Sanionui per ausį*) Mergaitę leisk tuojau!

SANIONAS
Koks įžūlumas!
ESCHINAS Dar pridės, jei nepaleisi.

Parmenonas trenkia dar kartą

SANIONAS Oi oi oi!
ESCHINAS (*Parmenonui*)
Aš tau nemerkiau. Bet geriau į šitą pusę apsirik.
(*Bakchidei*)
Į vidų eik!

Parmenonas su mergaite įeina į namus

SANIONAS Kas čia dabar? Karalius tu čionai, ar kas[7]?
ESCHINAS
Karalius būčiau — tai kitaip tave už nuopelnus papuoščiau.
SANIONAS
Ko reikia? Ko pristojai prie manęs?
ESCHINAS Nereikia nieko man.
SANIONAS
Tai ką? Gal nežinai, kas aš esu?
ESCHINAS Nenoriu nė žinot.
SANIONAS
Ką paėmiau aš tau?
ESCHINAS Paėmęs būtum — nesidžiaugtumei.
SANIONAS
Kodėl ji tavo turi būti? Mokėjau pinigus už ją.
Tu pasakyk.
ESCHINAS Geriau čia prie namų kivirčo nepradėk.
Jei šoksi šitaip į akis — vidun įtempę, mirtinai
Iškaršim kailį tau diržais.
SANIONAS Diržais laisvam[8]?
ESCHINAS Kodėl gi ne?
SANIONAS
Tu šunsnukis baisus! Dar sako: laisvė lygi čia visų.
ESCHINAS
Gana. Užtenka siusti jau. Geriau tu paklausyk manęs.
SANIONAS
Kam siusti: man ar tau?

ESCHINAS Gana. Kalbėkim apie reikalą.
SANIONAS
O kokį gi?
ESCHINAS Gal man reikės kalbėt, kas rūpi tau dabar?
SANIONAS
Kalbėk tik tiesą.
ESCHINAS Netiesos nenori sąvadautojas.
SANIONAS
Aš sąvadautojas, tiesa, jaunimo viso pražūtis,
Jo tvirkintojas, jo vėžys, bet tau skriaudos nepadariau.
ESCHINAS
Tik šito ir betrūksta vien!
SANIONAS Bet grįžk, nuo ko pradėjai tu.
ESCHINAS
Tu ją pirkai už minų dvidešimt (kad jom paspringtum kur!),
Ir tau tiek sumokėta bus.
SANIONAS O jei nenoriu jos parduot?
Priversi?
ESCHINAS Ne.
SANIONAS O aš to baiminaus.
ESCHINAS Negalima, žinai,
Parduot laisvos. Aš duosiu laisvę jai pagal įstatymus[9].
Ką nori, pasirink: imk pinigus arba į teismą ruoškis.
Apsigalvok, kol grįšiu aš.
(*Įeina į namus*)
SANIONAS
Suprantu, kaip ima siusti žmonės dėl didžių skriaudų.
Gatvėn ištempė, prikūlė, smurtu mergą išvedė
Ir po šitokių žiaurumų reikalauja iš manęs,
Kad mergaitę atiduočiau, už kiek pirkęs ją buvau.
Antausių skaudžių man, vargšui, skėlė gal penkis šimtus.
Betgi nuopelnų jis turi, gali savo reikalaut.
Kad nors pinigus grąžintų. Tik bijau, kad bus kitaip:
Nesuspėsiu pasakyti, jog už tiek jam perleidžiu,
Jis pakvies, kas jam paliudys, kad pardavęs jau esu.
Pinigai bus — sapnas vienas: „Atiduosiu ryt poryt“.
Bet dar nieko, jei grąžintų, nors skriauda ir nemaža,
O iš tikro daiktas aiškus: jeigu verslo šio ėmeis —

Tai ir kęski tu nuo vaikių, užsičiaupki ir tylėk.
Kitas nemokės už juosius.— Paistau grynus aš niekus.

Iš Mikiono namų išeina S i r a s

II scena

S i r a s, S a n i o n a s

SIRAS
Būk ramus! Aš pakalbėsiu. Jis mielai paims, tik duok.
Ir dėkui pasakys.
(*Sanionui*)
Tai ką, girdėjau, Sanionai, tu
Su mūs šeimininku kirtais?
SANIONAS Aš niekad neregėjau dar
Sustatant poros taip nelygios, kaip kad šiandien buvome:
Aš kantriai kęsdamas, jis mušdamas — priilsome abu.
SIRAS
Tu kaltas.
SANIONAS Ką turėjau aš daryt?
SIRAS Eschinui nusileist.
SANIONAS
O kaip galėjau dar labiau? Juk snukį atstačiau.
SIRAS Klausyk:
Atsižadėti pinigo — didžiausias pelnas kai kada.
Nusigandai, kad, savo teisių kiek atsisakydamas
Ir nusileidęs vyrui šiam jaunam, tu, kvailas avine,
Negausi procentų?
SANIONAS Už viltį aš nemoku pinigais.
SIRAS
Nesusikrausi lobių tu: nemoki masinti žmonių.
SANIONAS
Tikiu, jog taip geriau, bet niekad nebuvau aš toks gudrus,
Kad progą kokią nors praleisčiau, nepaimdamas grynais.
SIRAS
Eik! Tavo būdą aš žinau: tarytum minų dvidešimt —
Tai baisūs pinigai, ir jų Eschinui perleist negali.

Be to, girdėjau, kad rengies į Kiprą tu keliauti.
SANIONAS
Hmm.
SIRAS
Ir prekių daug prisipirkai, ir laivą pasamdei. Žinau:
Nūn tavo mintys ten. Bet grįžęs imsies reikalo, manau.
SANIONAS
Nė kojos niekur iš namų!
(*Sau*)
Aš pražuvau. Jie laukė to
Ir vykdo nūn sumanymus savus.
SIRAS (*sau*)
Jis pilnas baimės jau.
Tai rakštį įvariau aš jam!
SANIONAS (*sau*)
Piktadariai!
Nutaikė, kur paspaust. Daugybė moterų
Ir viso kito pripirkta į Kiprą vežt.
Į mugę nenuvykti — nuostolis baisus.
Tačiau palikti taip ir atidėt, kol grįšiu,—
Bus prakišta: atauš. „Dabar tik atėjai?
Dėl ko tylėjai? Kur buvai?“ — Geriau prakišt
Negu čia šiandien likt ar bylinėtis grįžus.
SIRAS
Tai jau paskaičiavai, kiek pelno bus iš to?
SANIONAS
Ir jam ne gėda! Jam, Eschinui, taip daryt!
Per jėgą nori ją atimti iš manęs.
SIRAS (*sau*)
Svyruoja!
(*Sanionui*)
Čia pasiūlyt viena aš galiu,
Žiūrėk, bene patiks pasiūlymas tasai:
Ant kortos kam statyt dėl to, kad viską gautum
Ar viską pralaimėtum? Geriau per pusę sverk.
Jis dešimt minų sukrapštys kur nors.
SANIONAS
Ai ai!
Ir pinigai man, vargšui, gali nebegrįžt!
Ne gėda jam? Juk man išklibino dantis,
Galva nuo kumščių jo taip pat gumbų pilna,
Ir dar — nusukt! — Nevyksiu niekur, ne!
SIRAS
Gerai.

Belieka pasakyt sudieu.
SANIONAS O ne! Palauk!
Vis tiek geriau negu tampytis po teismus.
Tegu nors tai grąžins, kiek sumokėjau pats.
Tu mano draugiškumo nepatyrei dar,
Bet gausi pasakyt, kad moku neužmiršt
Ir būt dėkingas.
SIRAS Padarysiu, ką galiu.

Iš kairės pasirodo K t e s i f o n a s

Ir Ktesifonas štai! Smagus dėl mylimos.
SANIONAS
O mano prašymas?
SIRAS Truputį luktelėk.

III scena

K t e s i f o n a s, S a n i o n a s, S i r a s

KTESIFONAS
Kai reikia paslaugos, džiaugies žmogus sulaukęs iš bet ko.
Bet ypač malonu ją gaut iš tų, kas artimiausias tau.
O broli mano, broli! Kaip tave pagirt? Gerai žinau:
Nė tokio žodžio nėr, kuris išreikštų tavo žygdarbį.
Bent vienu dalyku esu aš laimingesnis už kitus —
Kad mano brolis toks šaunus, jog nieks jam neprilygs.
SIRAS
O! Ktesifonas!
KTESIFONAS Kur Eschinas?
SIRAS Laukia ten viduj.
KTESIFONAS Aha!
SIRAS
O kas?
KTESIFONAS O tas! Aš šiandien gyvas jo dėka. Auksinis jis
Žmogus. Už viską žemėje svarbiau manoji laimė jam.
Keiksmus, nešlovę, kaltę, sunkumus jis sau prisiėmė.
Ko dar daugiau? — Štai durys sugirgždėjo.
SIRAS Jis ir bus. Palauk.

Ateina E s c h i n a s

IV scena

Eschinas, Ktesifonas, Siras, Sanionas

ESCHINAS
Kur šunsnukis tasai?
SANIONAS (*sau*) Ieško jis manęs. Gal išnešė jau ką?
Tik nieko nematau.
ESCHINAS Štai kur nenaudėlis! Kaip, Ktesifon,
Laikais? Laimingai baigėm viską, ir nebėr tau ko liūdėt.
KTESIFONAS
Bepiga neliūdėt, dievaž, kai brolį šitokį turiu!
Eschinai! Mielasai! Tave aš girti į akis bijau:
Manysi — pataikauju tau, o ne dėkingas nuoširdžiai.
ESCHINAS
Niekus kalbi, kvailiuk! Lyg vienas kito nepažintume.
Man gaila tik, kad sužinojau per vėlai. Galėjo greit
Nebepadėti niekas jau, nors būtų puolęsi visi.
KTESIFONAS
Aš gėdinaus.
ESCHINAS Ne gėda, o kvailystė tai. Dėl niekniekio
Eit iš namų[10]! Sakyti sarmata. Dievai, neleiskit to!
KTESIFONAS
Čia kaltas aš.
ESCHINAS O Sanionas kaip?
SIRAS Atlyžo jau visai.
ESCHINAS
Einu, pabaigsiu viską forume. Tu eik vidun pas ją.
SANIONAS (*Sirui*)
Tu reikalauk.
SIRAS (*Eschinui*) Eime. Į Kiprą skuba jis.
SANIONAS Ne taip labai.
Galiu palaukti. Nedega.
SIRAS Bus atiduota, nebijok.
SANIONAS
Kad viską atiduotų.
SIRAS Atiduos. Tylėk ir eik.
SANIONAS Einu.
(*Nueina*)

KTESIFONAS
Ei, Sirai! Sirai!
SIRAS Ko?
KTESIFONAS Atsiskaityk kaip galima greičiau
Su šiuo nenaudėliu. Jei dar labiau įerzinsime jį,
Pasieks ir tėvo greit ausis, tuomet aš žuvęs amžinai.
SIRAS
Nusiraminki, nepasieks. Tu pasilinksminki su ja
Namie, guolius ištiesti mums paliepk[11] ir viską sutvarkyk.
O aš, pabaigęs reikalą, parvyksiu greit su užkandžiais.
KTESIFONAS
Gerai. Kai mums pasisekė, atšvęsim dieną šią linksmai.

Ktesifonas įeina į namus, o Siras vejasi Eschiną

TREČIAS VEIKSMAS

Sostratė, išėjusi iš savo namų, susitinka senąją auklę Kantarą

I scena

Sostratė, Kantara

SOSTRATĖ
Kas gi bus dabar, penėtoja miela?
KANTARA Kas bus, sakai?
Tikiuosi, bus gerai. Skausmų, brangute, tik pati pradžia,
O tau baisu. Ar gimdant nematei? Ar negimdei pati?
SOSTRATĖ
Blogai, kad nieko neturiu. Mes vienos. Geto nėr namie.
Nei bobutės ką pasiųsti, nei Eschino kam pašaukt.
KANTARA
Pats ateis jis, būk rami. Juk nepraleidžia nė dienos
Čia neužėjęs.
SOSTRATĖ Jis visa paguoda bėr man varguose.

KANTARA
Kad jau šitaip atsitiko, kad mergaitė nuskriausta,
Ponia, tai geriau, kad jo, o ne kito ko kaltė.
Jis toksai kilnus ir geras, ir iš neprastų namų.
SOSTRATĖ
Dievaži, šventa teisybė. Lai dievai jį saugo mums!

Iš forumo pusės atbėga G e t a s

II scena

G e t a s, S o s t r a t ė, K a n t a r a

GETAS (*sau*)
Tai velniava dabar! Tegul visi su išminčia visa
Susėdę laužo galvas, kaip išbristi iš bėdos, kurioj
Ir aš esu, ir šeimininkė, ir duktė,— nesugalvos!
Tai vargšas aš! Užgriuvo tiek bėdų, jog ir išplaukt sunku:
Smurtas, nešlovė, neturtas, vientulystė, nuoskauda.
Tai laikai! Tai šventvagystė! Tai žmogus beširdis toks!
SOSTRATĖ
Ką, vargšė, aš matau! Taip skuba Getas ir suglumęs toks.
GETAS
Nei žodis duotasai, nei priesaika, nei gailestis galop
Jo nesustabdė, nesulaikė, nei kad laikas tái gimdyt,
Kurią taip smurtu negražiai apgavo jis.
SOSTRATĖ Nepermanau
Gerai aš jo kalbos.
KANTARA Prieikime, Sostrate, mes arčiau.
GETAS
Aš, vargšas, vos besivaldau, taip verda apmaudu širdis.
Aš nieko nenorėčiau, tik šeimyną jų dabar sutikt
Ir apmaudą ant jų nugiežt, kol neatvėsęs tebėra.
Saldi man būtų ši bausmė! Kaip keršyčiau aš jiems visiems!
Pirmajam seniui dvasią išvarau, kaltės augintojui,
Tuomet ir Sirą už pakurstymą aš gyvą sudraskau!
Stveriu jį per pusiaują, pakeliu ir ant galvos statau!
Lai tykšta žemėn smegenys!
Jaunikiui išdreskiu akis ir kniūpsčią aslon partrenkiu!

Kitus — partvoju, išvaikau, griebiu, mušu, suknežinu! —
Bet šeimininkei pasakyt gaištu.

SOSTRATĖ
Pašaukim.— Getai!

GETAS
Na,
Kas ten? Atstok!

SOSTRATĖ
Čia aš.

GETAS
Tai kurgi tu? Ieškojau aš tavęs.

SOSTRATĖ
O aš tavęs čia laukiu. Kaip gerai, kad susitikome.

GETAS
Šeimininke...

SOSTRATĖ
Tau kas? Nesavas toks.

GETAS
Deja!

KANTARA
Ko taip skubi?
Dvasią kiek atgauk.

GETAS
Visai...

SOSTRATĖ
O kas „visai"?

GETAS
Pražuvome...
Baigta...

SOSTRATĖ
Pasakyk, maldauju, kas yra?

GETAS
Jau...

SOSTRATĖ
Kas gi „jau"?

GETAS
Eschinas...

SOSTRATĖ
Ką gi jis?

GETAS
Paliko svetimas jau mums.

SOSTRATĖ
Vaje!
Žuvus aš! Bet kaip?

GETAS
Jau turi kitą jis.

SOSTRATĖ
O, vargas man!

GETAS
Nė nesislapsto, jau viešai iš Saniono atėmė.

SOSTRATĖ
Ar tikrai?

GETAS
Tikrai. Pats savo akimis mačiau.

SOSTRATĖ
Vaje!
Aš nelaiminga! Kaip ir kuo jau betikėt? Eschinas — taip!
Visų mūs atrama. Į jį sudėtos buvo viltys mūs.

Prisiekinėjo, kad be jos neišgyvensiąs nė dienos,
Žadėjosi padėt ant kelių tėvui savo sūnų jis[12]
Ir išprašyti, išmaldaut, kad leistų žmona vesti ją.
GETAS
Tu, šeimininke, neraudok, o pažiūrėki, ką daryt:
Tylėti ar kam pasiskųsti?
KANTARA Oho! Tu pamišai, žmogau!
Kaip galima tai kelti viešumon?
GETAS Manau, negalima.
Kad svetimas jis mums, visų pirma parodė jo darbai,
Tad jeigu kelsim viešumon, jis, aišku, gali išsigint,
Ir tavo šlovei nei dukters gyvenimui naudos nebus.
O jei ir nesigins, kai turi kitą — leist už jo baisu.
Dėl to, ar šiaip, ar taip, geriau tylėt.
SOSTRATĖ Už jokius pinigus
Aš netylėsiu.
GETAS Na, ir ką?
SOSTRATĖ Aš skųsiuos.
KANTARA Ak! Ką tu kalbi!
SOSTRATĖ
Negi begali būti mums blogiau, negu yra dabar.
Pirmiausia ji bekraitė. Kas antrasis kraitis buvo jai —
Pražuvo: kaip mergaitė ji nebištekės. Belieka viena:
Jei ginsis jis — paliudys viską žiedas, kur jai atsiuntė[13].
Ir mano sąžinė rami: esu aš niekuo nedėta.
Nei pinigai, nei kita kas nesutepė manęs nei jos,
Mėginsiu teistis.
GETAS Ką gi? Tavo čia tiesa, aš sutinku.
SOSTRATĖ
Nueiki kuo greičiau ir Hegionui viską pasakyk.
Jis buvo Simulo bičiulis ir labai mylėjo mus.
GETAS
Be jo, negins mūs niekas, būk tikra.
SOSTRATĖ Tu, Kantara, skubėk
Ir tuoj bobutę pavadink, kad, kai prireiks, netektų laukt.

III scena

Demėjas, Siras, Dromonas

DEMĖJAS
Jau galas man! Ir Ktesifonas štai, sūnus,
Ir tas su Eschinu, girdėjau, ėjęs grobt.
Tik to betrūksta vargšui man, kad jį,
Dar tinkantį šiam tam, galop ištvirkintų.
Kur man ieškoti jo? Į smuklę nutempė
Kur nors, prišnekino, nenaudėlis, žinau.
O! Siras štai! Tuojau žinosiu, kur sūnus.
Jis, dievaži, jų šutvės: kai tiktai pajus,
Kad jo aš ieškau — nesakys, galvažudys.
Nereikia išsiduot.
SIRAS (*drauge einantiems vergams*)
Mes seniui iš eilės
Papasakojom visa, kaip ten buvo kas:
Kaip neregėtai džiaugės jis!
DEMĖJAS Jupiteri!
Kvailumas to žmogaus!
SIRAS Pagyrė sūnų jis,
O man pasakė dėkui, kad jam patariau.
DEMĖJAS
Nors sprok pykčiu!
SIRAS Atskaitė pinigus tuojau
Ir išgertuvėms davė pusę minos dar.
Prapirkom ją mes, kaip norėjome.
DEMĖJAS Oho!
Pavesk tu jam kad nori! Pasirūpins greit!
SIRAS
O! Štai Demėjas! Netikėtas. Kaip laikais?
DEMĖJAS
Laikais! Aš niekaip negaliu atsistebėt
Jūs elgesiu.
SIRAS Jis negražus, nėr ką sakyt,
Ir kvailas.
(*Draugui*)
Tu žuvis, Dromonai, nuvalyk,

Tik unguriui didžiajam duok dar vandeny
Kiek papliuškent. Kai grįšiu, kaulus jam išimsim.
Dabar nėr ko.
DEMĖJAS Tai žmogžudžiai!
SIRAS (*Demėjui*) Man nepatinka,
Baruos, baruos.
(*Draugui*)
Šias sūdytas, Stefanion,
Gerai tik išmirkyk.
DEMĖJAS Dievai geri! Sakau,
Ar tikslas jo toksai, ar garbę užpelnyt
Galvoja sau, jei sūnų pražudys? Bėda!
Rods, dieną jau regiu, kai tas iš nuoskurdžio
Parsisamdys kur kareivaut[14].
SIRAS Žinai, Demėjau,—
Išminčiaus požymis: ne kas panosėje —
Vien tai matyt, bet žvilgtelėt, kas bus rytoj.
DEMĖJAS
Tai ką? Ir toji dainininkė jau pas jus?
SIRAS
Na taip, viduj.
DEMĖJAS Oho! Ir ją laikys namie?
SIRAS
Turbūt, kiek jo kvailumas leidžia spėt.
DEMĖJAS Tokie
Dalykai dedasi!
SIRAS Gerumas tėvo kvailas
Ir atlaidumas pragaištingas.
DEMĖJAS Pikta man
Ir sarmata už brolį.
SIRAS Taigi, didelis
(Aš ne todėl sakau, kad priešais stovi tu)
Ir net per didelis jau skirtumas tarp jūsų.
Tu, šioks ar toks, vis tiek — vien išmintis gyva,
O jis — vėjelis. Ar savajam leistumei
Tu elgtis taip?
DEMĖJAS Aš leisčiau jam! Prieš pusmetį
Suuostyčiau, jei ruoštųsi jis ką daryt.

SIRAS
Tu savo budrumu giries?
DEMĖJAS
Kad būtų jis
Nors kaip lig šiol.
SIRAS
Kas kokio nori — tokį turi.
DEMĖJAS
Kur jis yra? Regėjai šiandien?
SIRAS
Tavąjį?
(*Sau*)
Parginsiu jį namo.
(*Demėjui*)
Manyčiau, kaime jis
Seniai jau pluša.
DEMĖJAS
Tu tikrai žinai, jog ten?
SIRAS
O kaipgi! Pats jį parlydėjau.
DEMĖJAS
Tai gerai!
Bijojau: bus įklimpęs čia.
SIRAS
Ir pyko dar.
DEMĖJAS
Dėl ko?
SIRAS
Net šoko barti brolį forume
Dėl kitaristės tos.
DEMĖJAS
Tiesa?
SIRAS
Išdrožė viską.
Užklupęs iš netyčių mokant pinigus,
Kad jis pradėjo šaukt: „Eschinai, tu drįsti
Taip negražiai daryt? Baisiausią gėdą juk
Užtrauki visai giminei“.
DEMĖJAS
Verkiu iš džiaugsmo.
SIRAS
„Ne pinigus tu, ne — gyvenimą žudai“.
DEMĖJAS
Sveikam duok dieve būt! Visai kaip proseniai!
SIRAS
Dar kaip!
DEMĖJAS
Pamokymų netrūksta jam.
SIRAS
Žinia,
Turėjo iš ko mokytis namie.

DEMĖJAS Plūkiuos,
Vis mokau nesiliaudamas, liepiu
Žiūrėt kaip veidrody žmonių gyvenimo
Ir elgesį kitų sau imti pavyzdžiu:
„Daryki taip..."
SIRAS Teisingai.
DEMĖJAS „Šito venk!"
SIRAS Puiku!
DEMĖJAS
„Už tai pagirs".
SIRAS Tiesa.
DEMĖJAS „Už tai bus nešlovė".
SIRAS
Labai gerai.
DEMĖJAS Toliau...
SIRAS Bet gaila, nėr kada
Tavęs klausyt. Kaip mes norėjome, gavau
Žuvies, ir man baisu, kad nesugestų ji.
Nusikaltimas būtų toks kaip tavo priesakų
Nevykdymas, Demėjau. Taigi kiek galiu,
Vis mokau savo bičiulius tuo pat būdu:
„Tu persūdei, priskrudo, plauta per mažai,
O čia gerai, atminki kitąsyk".— Kasdien
Aš uoliai primenu, kiek protas neša man.
Galop į puodus kaip į veidrodžius liepiu,
Demėjau, jiems žiūrėt bei rodau, kaip maišyt.
Aš pats jaučiu, kad kvailas mūsų darbas toks,
Bet ką daryt? Kaip groja, taip turi ir šokt.
Gal nori ko?
DEMĖJAS Kad būtumėt protingesni.
SIRAS
Į kaimą eisi?
DEMĖJAS Tiesiai.
SIRAS Nėr ką veikti čia.
(*Sau*)
Pamokslų tavo, nors gražių, neklauso nieks.
(*Įeina į Mikiono namus*)
DEMĖJAS
Judėsiu aš. Buvau atėjęs čia dėl jo,

Tačiau jis kaime. Visas rūpestis man jis.
Jei, broli, nori taip, žinokis su anuo.
O ką gi ten matau, ar tik ne Hegionas,
Kaimynas mūs? Neklystu, rodos,— jis ir bus.
Bičiulis mano nuo mažens. (Dievai geri!
Kaip nebedaug mes turime tokių žmonių!)
Senoviškai garbingas vyras ir šaunus,
Žalos visuomenei jis niekad nedarys.
Kaip aš džiaugiuos! Matydamas, kad likę dar
Yra tokių, ir aš panūstu vėl gyvent.
Palauksiu, reiks pasveikint ir pasikalbėt.

Prieina H e g i o n a s ir G e t a s

IV scena

H e g i o n a s, D e m ė j a s, G e t a s, P a m f i l ė

HEGIONAS
Dievai geri! Tokia piktadarystė, Getai!
Ką tu sakai!
GETAS Bet taip yra.
HEGIONAS Tokia šeima,—
Ir taip žemai nupulk! Eschinai tu, Eschinai!
Tu gėdą tėvui padarei.
DEMĖJAS (*sau*) Turbūt girdėjo
Apie kitaristę jis, ir štai skaudu
Jam, svetimam, o tėvui — tam nė ne galvoj.
O, kad jis būtų ir girdėtų šiuos žodžius!
HEGIONAS
Jei neatitaisys skriaudos — taip nesibaigs!
GETAS
Visa viltis esi mums, Hegionai, tu.
Tu vienas mums likai — ir tėvas, ir globėjas.
Senukas mirdamas juk pavedė mus tau.
Apleisi — žuvome.
HEGIONAS Palauk, taip nekalbėk,
Nepadarysiu to. Tai būtų negražu.

DEMĖJAS
Prieisiu aš.
(*Hegionui*)
Linkiu sveikatos, Hegionai.
HEGIONAS
Tavęs ieškojau pats. Demėjau, sveikas būk!
DEMĖJAS
Manęs?
HEGIONAS Sūnus vyresnis tavo, tas, kurį
Tu broliui perleidai — Eschinas, elgiasi
Ne taip, kaip dera vyrui padoriam, rimtam.
DEMĖJAS
O kas gi?
HEGIONAS Bendraamžį mano, Simulą,
Tu atmeni?
DEMĖJAS O kaipgi ne!
HEGIONAS Jo dukterį
Prigavo.
DEMĖJAS Štai dabar!
HEGIONAS Palauk, ne viskas dar.
Išgirsi dar blogiau.
DEMĖJAS O kas gi dar blogiau?
HEGIONAS
Tikrai blogiau. Už tai dar galima atleist:
Kalta čia bus naktis, jaunystė, meilė, vynas.
Tai žmogiška. Pamatęs atsitikus taip,
Pas motiną mergaitės jis atėjo pats,
Su ašarom maldavo, prašė, gerinos
Ir davė priesaiką, žadėdamas ją vest.
Atleido. Nutylėjo. Patikėjo. Štai
Mergaitė jau nėščia (dešimtas mėnuo bus),
O mūs Eschinas kitaristę, dieve lenk,
Sau įsitaisė ir gyvens, pametęs tą.
DEMĖJAS
Ir tu gerai žinai?
HEGIONAS Paliudys motina
Ir mergina pati, jos padėtis, be to,
Dar Getas štai. Kaip vergas, jis visai neblogas,

Ne tinginys: maitina jas, šeimyną jų
Išlaiko vienas. Imki jį, suriški, klausk.

GETAS
Gali ir lupt, Demėjau, jeigu bus ne taip.
Ir pats Eschinas nesigins. Pakvieski jį!

DEMĖJAS (*sau*)
Tai gėda! Ką daryt ir ką jam atsakyti?

PAMFILĖ (*už scenos*)
Oi oi! Man skauda baisiai, lyg draskytų kas!
Junone, man padėk, maldauju! Gelbėk[15]!

HEGIONAS Ak,
Turbūt jau gimdo ji?

GETAS Tikrai.

HEGIONAS Matai, Demėjau,
Teisybės jūsų šaukiasi. Ką duot privers
Įstatymas[16], jai atiduokit gražumu.
Prašau dievus, tebūna taip. Bus jums garbė.
O jeigu nesutinkate, tai aš, Demėjau,
Pats stosiu ginti jos ir tėvo mirusio.
Jis giminė juk man. Nuo pat mažų dienų
Mes augome draugėj. Per karą ir taikos
Metu išvien kentėjom skurdą ir vargus.
Todėl aš ryšiuos, eisiu, padarysiu viską,
Geriau padėsiu galvą, nei apleisiu jas.
Ką tu į tai?

DEMĖJAS Pas brolį eisiu, Hegionai,
Ir, kaip jis pasakys, taip ir darysiu aš.

HEGIONAS
O tu, Demėjau, prašom pagalvot širdy:
Kuo jūs lengviau gyvenate, kuo esate
Galingesni, turtingesni, laimingesni,
Kuo garbingesnės giminės, tai tuo labiau
Teisybę turit gerbti visada ir gint,
Jei norit, kad kiti laikytų jus dorais.

DEMĖJAS
Keliauk namo. Pagal teisybę viskas bus.

HEGIONAS
Ir turi būti.
(*Getui*)

Pas Sostratę vesk mane.

(*Nueina*)

DEMĖJAS

Ar nesakiau, kad šitaip bus? Ir kad nors to
Užtektų mums! Per didelė jo sauvalia
Dar gali pridaryt ne šitokių bėdų.
Einu, išdėsiu viską broliui, radęs jį.

(*Eina į forumo pusę ieškoti Mikiono*)

Iš Sostratės namų išeina *H e g i o n a s*

V scena

H e g i o n a s

HEGIONAS

Sostrate, būk rami ir kiek galėdama
Raminki ją. Aš Mikioną forume
Sutiksiu ir, kaip buvo, pasakysiu jam,
Jei savo priedermę prisiima atlikt,
Tegu atliks. O jeigu mano jis kitaip,
Tegu pasako. Aš žinosiu, ką daryt.

(*Nueina į forumo pusę*)

KETVIRTAS VEIKSMAS

Esančiam Mikiono namuose Ktesifonui Siras praneša, kad Demėjas ruošėsi eiti namo. Tačiau *K t e s i f o n a s,* *nesijausdamas visai ramus, su* *S i r u* *išeina pasidairyti į gatvę*

I scena

K t e s i f o n a s, *S i r a s*

KTESIFONAS

Taigi tėvas bus jau kaime?

SIRAS Jau kadai.
KTESIFONAS Ar iš tiesų?
SIRAS
Savo ūkyje dabar ir bus jau spėjęs, aš manau,
Nusitverti kokį darbą.
KTESIFONAS O, kad būtų tai tiesa!
Teišeina jam sveikaton, tenuvargs bent sykį taip,
Kad negalėtų tris dienas jis nė iš lovos pasikelt.
SIRAS
Tegu ir dar ilgiau.
KTESIFONAS Gerai. Baisu, koks noras man dabar
Šią dieną visą nuo pradžios praleist lig vakaro smagiai.
Kaip aš kaimo nekenčiu, ir vien dėl to, kad jis arti.
Jeigu būtų atokiau,
Senį ten naktis užkluptų, nesuspėjus jam atlėkt,
O dabar, manęs neradęs, tuoj atbėgs, žinau gerai.
Klausinės, kur aš buvau: „Perdien aš nemačiau tavęs“.
Ką atsakyt?
SIRAS Neišneša galva?
KTESIFONAS Visai.
SIRAS Tai juo blogiau.
Kliento ar bičiulio, ar pažįstamo neturite?
KTESIFONAS
Yra. Bet kas iš to?
SIRAS O tas, kad jiems tu paslaugą darei.
KTESIFONAS
Kurios aš nedariau? Negalima juk šitaip.
SIRAS Galima.
KTESIFONAS
Tai dieną. Bet jei aš nakvosiu čia, kaip teisintis tuomet?
SIRAS
Kaip geras būtų paprotys draugams padėti ir nakčia!
Betgi tu nusiramink, pažįstu būdą jo gerai:
Užverda smarkiai, bet kaip avį romų padarau.
KTESIFONAS O kaip?
SIRAS
Jis klausos, kaip tave giriu, dievu tikriausiu versdamas,
Miniu dorybes.
KTESIFONAS Mano?

SIRAS Tavo. Jam kaip vaikui ašaros
Iš džiaugsmo rieda.— Štai tau!
KTESIFONAS Kas?
SIRAS Vilką minim, vilkas čia.
KTESIFONAS
Tėvas?
SIRAS Taip.
KTESIFONAS Ką mums daryt?
SIRAS Tu spruk vidun, aš suksiuos čia.
KTESIFONAS
Jei klaus, manęs tu niekur — ar girdi?
SIRAS Ar liausies tu kada?

Ktesifonas bėga į Mikiono namus ir pro praviras duris žiūri, kas bus

II scena

Demėjas, Ktesifonas, Siras

DEMĖJAS
Ir negandos gi man! Pirmiausia brolio niekur nerandu,
O jo ieškodamas, aš netikėtai ūkio samdinį
Susitikau. Sūnaus ten, sakė, nėr. Ką man dabar daryt?
KTESIFONAS
Sirai!
SIRAS Ko?
KTESIFONAS Manęs teiraujas?
SIRAS Taip.
KTESIFONAS Žuvau.
SIRAS Tik būk ramus.
DEMĖJAS (*sau*)
Tai negandos, po šimts velnių! Nebežinau nė ką manyt.
Viena aišku man yra: nelaimių kęsti aš gimiau,
Pirmas pajuntu vis bėdą, pirmas viską patiriu,
Pirmas pranešu kitiems, vienas, jei blogai, kenčiu.
SIRAS (*sau*)
Mirk juokais! „Žinau aš pirmas!“ O nežino vienas jis.

DEMĖJAS
Eisiu atgalios, žiūrėsiu, bene grįžo brolis jau.
KTESIFONAS
Sirai, pasistenk, maldauju, kad neįsiveržtų čia.
SIRAS
Neįleisiu, tik nutilki.
KTESIFONAS Tavimi nepasikliaunu
Ir geriau užsidarysiu kamarėlėje su ja.
(*Pasislepia*)
SIRAS
Kaip žinai. Jį nuviliosiu.
DEMĖJAS O, štai Siras! Šunlupys!
SIRAS (*dedasi nepastebįs Demėjo*)
Jei taip darosi, namuos nebeįmanoma gyvent.
Norisi žinot, kiek ponų ant manęs. Vargai vieni!
DEMĖJAS (*sau*)
Ko jis urzgia ten, ko nori?
(*Sirui*)
Meldžiamas, ar brolis yr?
SIRAS
„Meldžiamas"! Kad tu prasmegtum! Galas man.
DEMĖJAS O kas yra?
SIRAS
Klausia dar! Gi Ktesifonas kitaristės ir manęs
Vos neužmušė.
DEMĖJAS Tiesa?
SIRAS Matai, kaip lūpą perskėlė.
DEMĖJAS
O už ką?
SIRAS Kad gundęs aš ją pirkt.
DEMĖJAS O tu sakei, kad jį
Parvedei namo?
SIRAS Tiesa. Bet šėldamas sugrįžo jis.
Ir manęs nepagailėjo. Kaip ne gėda mušti taip
Seną, kurs ant savo rankų mažą jį nešiodavau!
DEMĖJAS
Bravo, Ktesifonai! Gyvas tėvas! Vyras tu už tai!
SIRAS
Jį giri? Lai susipratęs rankom valios nebeduoda.

DEMĖJAS
Šauniai!
SIRAS Net per daug! Juk vargšę moterį ir vergą štai,
Kurs nedrįso duot atgal, jis priveikė. Tikrai šaunu!
DEMĖJAS
Negalėjo būt geriau. Suprato, kaip ir aš, jog tu
Visko vadas čia. O brolis kur?
SIRAS Nėra.
DEMĖJAS Kur man jį rast?
SIRAS
Aš žinau, kur jis, tačiau nepasakysiu.
DEMĖJAS Kaip?
SIRAS O taip.
DEMĖJAS
Kiaušą tau suskaldau vietoj.
SIRAS Kadgi vardo nežinau
Aš to žmogaus, kur jis. Žinau tik vietą.
DEMĖJAS Vietą pasakyk.
SIRAS
Portiką prie mėsinių žinai, apačioje?
DEMĖJAS Žinau.
SIRAS
Ta gatve ir eik lig jų, viršuj. Kai atsidursi ten,
Takas bus į apačią, juo — tekinas žemyn. Paskui
Koplytėlė po šiai rankai. Skersgatvis toks bus arti.
DEMĖJAS
Kur, sakai?
SIRAS Kur figmedis didžiulis tas.
DEMĖJAS Žinau.
SIRAS Ir eik.
DEMĖJAS
Betgi ten akligatvis, ne skersgatvis.
SIRAS O, kad tave!
Tikras avinas gi aš! Prie portiko sugrįžk.
Daug mažiau tau klaidžioti reikės, ir žymiai bus arčiau.
Turčiaus Kratino namus žinai?
DEMĖJAS Žinau.
SIRAS Praėjęs juos,

Trauk į kairę lig tos vietos, kur Dianos šventykla,
Dešinėn tuomet pasuki, bet lig vartų neprieik,
Ten malūną rasi mažą palei gilų tvenkinį,
Prieš malūną dirbtuvėlė: jis tenai.

DEMĖJAS
Ką veikia ten?

SIRAS
Maigūnus sau užsisakė... Kojom ąžuolo... sode.

DEMĖJAS
Girtuokliauti jums? Gražu! — Užuot skubėjęs, vien gaištu.
(*Nueina*)

SIRAS
Ir keliauk! Pramiklinsiu, nusenęs kriene, aš tave.
Pikta, kad Eschinas gaišta. Jam ir pietūs greit atauš.
Ktesifonas skęsta meilėj. O aš pasirūpinsiu
Pats savim dabar: einu, pasmaguriausiu, kas gardžiau,
Iš buteliuko gurkštelsiu, ir taip dienelė man prabėgs.
(*Nueina*)

III scena

Mikionas, Hegionas

MIKIONAS
Nesuprantu, už ką mane reikėtų girti, Hegion.
Darau, kas mano priedermė, savas klaidas atitaisau.
Nebent manai, kad aš iš tų, kas laiko nuoskauda didžia,
Kai juos paprašo atpildo už padarytą skriaudą kam,
Ir kaltina. Kad aš taip nedarau, tu dėkui man sakai?

HEGIONAS
Visai ne tas! Tavęs aš nelaikau kitokiu, nei esi.
Todėl prašau: abu užeikim pas mergaitės motiną,
Ir visa, ką čia man sakei, tu pakartoki jai dabar.
Eschinas nekaltai įtartas, brolio kitaristė ta.

MIKIONAS
Jei tu manai, kad pridera, kad reikia,— eikim.

HEGIONAS
Ačiū tau!
Pakelsi dvasią jai: ta širdgėla ir skausmas ją pribaigs.
Ir pareigą atliksi savo. Jei tačiau nenori tu —

Aš perduosiu jai, ką sakei.
MIKIONAS Ne, eisiu pats.
HEGIONAS Džiaugiuos dėl to.
Visi, kuriems gyvenime sunkoka, daros kažkodėl
Labai įtarūs: maža kas — ir laiko nuoskauda baisia.
Mintis juos slegia: „Mes bejėgiai, tai ir skriaudžia mus visi".
Todėl jei aiškinsies tu pats, daugiau paguodos vargšei bus.
MIKIONAS
Teisybę tikrą tu sakai.
HEGIONAS Tad eikime vidun.
MIKIONAS Eime.

Abu sueina į Sostratės namus

IV scena

Eschinas

ESCHINAS
Širdžiai nėr galo kančių!
Šitiek nelaimių ant manęs netikėtai užgriuvo.
Nebežinau nei ką daryt, nei už ko man benusitvert.
Apmirė kūnas manasis iš baimės, o išgąstis protą aptemdė,
Ir išeities jokios surast nebegaliu.
Ai ai!
Kaip dabar išsisukt iš tokios painiavos?
Įtarimas toks ant manęs krito, ir jis ne be pamato.
Sostratė mano, kad kitaristę sau aš pirkau. Kantara sakė.
Ji bobutės bėgo atsivest. Pamatęs prieinu
Ir klausiu ją iškart: „Pamfilė kaip? Gal metas jai gimdyt,
Kad pribuvėją kviečia?" — „Eik šalin, Eschin! — atrėžė ji.—
Gana apgaulių mums. Lig šiol viliojai priesaikaudamas".—
„Ką reiškia tai?" — sakau. O ji: „Sudie! Meilesnę sau gavai".
Aš supratau, ką turi jos galvoj, bet greit susigriebiau:
Nereikia apie brolį pliuškei prasitarti: išplepės.
Bet ką daryt? Sakyt, kad brolio? Ne! Iškelti viešumon
To negalima. Geriau paliksiu taip: galbūt nepaaiškės.
Bet baisu: pradės tikėti. Pagrindo nemaža tam:
Grobiau aš, daviau sidabrą, aš parsivedžiau namo.

Kaltas aš, prisipažįstu, kad laiku nepasakiau
Tėvui apie visa tai ir neprašiau, kad leistų vest.
Vilkinau diena į dieną. O dabar, Eschinai, kelkis!
Tučtuojau einu pas uošvę aiškintis. Jų durys štai.
Galas man! Drebu kas kartą, kai beldžiuosi aš į jas.
Ei! Ar girdite? Eschinas. Tuoj atverkite kas nors.
Bet kažkas išeina. Traukiuos...

Iš Sostratės namų išeina Mikionas

V scena

Mikionas, Eschinas

MIKIONAS Kaip sakiau, Sostrate, tau,
Taip daryk. Eschiną rasiu. Tegu žino, kaip yra.
Kas čia beldėsi prie durų?
ESCHINAS (*sau*) Tėvas! Pražuvau!
MIKIONAS Eschin!
ESCHINAS (*sau*)
Ko prireikė čia jam?
MIKIONAS Į šias duris beldei?
(*Sau*)
Tyla. Kodėl nepasijuokti kiek iš jo?
Ir juo labiau kad nieko nesisakė man.
(*Eschinui*)
Tu man neatsakai?
ESCHINAS Atrodo, ne į šias.
MIKIONAS
Taip? Nuostabu, koks reikalas tau būtų čia?
(*Sau*)
Paraudo. Tai gerai.
ESCHINAS Geriau sakytum, tėve,
Ko tau čia prireikė?
MIKIONAS Nenoriu nieko aš,
Bičiulis vienas iš prekyvietės mane
Atsikvietė sau užtarėju.
ESCHINAS Kuo?
MIKIONAS Palauk!

Čionai gyvena dvi beturtės moterys,
Atrodo, tu jų nepažįsti. Aišku, ne:
Jos atsikraustė neseniai.
ESCHINAS Ir kas toliau?
MIKIONAS
Mergaitė ir jos motina.
ESCHINAS Sakyk, sakyk!
MIKIONAS
Našlaitė mergina, seniai jau miręs tėvas.
Bičiulis mano — jos arčiausias giminė.
Pagal įstatymus jai reiks tekėt už jo[17].
ESCHINAS
Aš pražuvau!
MIKIONAS O kas?
ESCHINAS Et, nieko. Na, toliau.
MIKIONAS
Ir atvažiavo jos Miletan išsivežt,
Kur pats gyvena.
ESCHINAS Ko? Mergaitės išsivežt?
MIKIONAS
Taip.
ESCHINAS Į Miletą?
MIKIONAS Taip.
ESCHINAS (*sau*) Net širdžiai silpna daros.
O jos? Ką sako jos?
MIKIONAS O ką gi — nieko jos!
Tik močia prasimanė: sūnų turinti
Nuo kito vyro, nors nesako pavardės.
Tam pirmenybė, ir neduosianti už šio.
ESCHINAS
Aha. Ir tau atrodo, elgias neteisingai ji?
MIKIONAS
Ne.
ESCHINAS Iš tikro ne? Tai ją galės išvežt?
MIKIONAS
Kodėl gi negalės?
ESCHINAS Pasielgėt jūs žiauriai,
Negailestingai ir, jei atvirai galiu
Tau pasakyti, negarbingai, nedorai.

MIKIONAS
Kodėl?
ESCHINAS Tai klausimas! Ką jaust turės širdis
To vargšo, kurs su ja draugauja nuo seniai
Ir kurs, nelaimei, gal ir šiandien myli ją,—
Ką jaus, kai pamatys, kad ją iš glėbio jam
Išplėšę išveža? Piktadarystė tai!
MIKIONAS
Kuo remdamasis taip sakai? Kas sužadėjo?
Kas leido ją? Už ko tekėjo ji kada?
Kas pasirūpino ir kėlė vestuves?
Kam vedė svetimą?
ESCHINAS Turėjo gal namie
Sėdėt suaugus mergina ir laukti, kol
Ateis tas giminė? Ir dera, tėve, tau
Kalbėti taip ir užsispyrus gint kietai!
MIKIONAS
Juokingas tu! Nejaugi stosiu aš prieš tą,
Kas kvietė užtarėju? Ko, Eschinai, čia
Mums kištis? Kas jos mums? Eime! — Bet kas gi tau?
Ko verki?
ESCHINAS Maldauju, tėve, išklausyt.
MIKIONAS Girdėjau aš,
Žinau. Ir tavo elgesys man kelia rūpestį, nes myliu.
ESCHINAS
Likti tavo meilės vertas aš norėčiau visados,
Kol tu gyvas būsi, tėve. Patikėki, kaip labai
Man skaudu, tau nusižengus, ir kaip gėda prieš tave.
MIKIONAS
Aš tikiu, neabejoki, nes žinau, koksai taurus
Tavo būdas, tik bijausi, tu per daug nenuovokus.
Ar galvojai kada nors, kokiam tu gyveni mieste[18]?
Štai tu nuskriaudei mergaitę, teisės neturėdamas.
Tai nusižengimas didis, bet drauge jis žmogiškas:
Ir doriems taip atsitinka. Bet po to, sakyk tu man,
Ar kaip reikia pagalvojai, ar atsiminei tada,
Kuo tas baigsis, kur nuves? Tau gėda buvo pasakyt,
Tad iš kur aš sužinosiu? Taip prabėgo devyni

Mėnesiai, tau besvyruojant ir nežinant, ką daryt.
Negerbei savęs, jos, vargšės, nei sūnaus, kiek privalu.
Ką? Manei gal, jog, tau miegant, viską padarys dievai?
Ir, nė piršto nepridėjus, ją tau miegaman atves?
Nenorėčiau, kad toks žioplas būtum vis gyvenime.
Žmoną, būk ramus, parvesi.

ESCHINAS Kaip?

MIKIONAS Tu būk ramus, sakau.

ESCHINAS
Su manim juokauji, tėve?

MIKIONAS Aš? Kodėl tu taip manai?

ESCHINAS
Nežinau, kaip pasakyti: juo karščiau širdy geidžiu,
Kad šitai teisybė būtų, juo labiau kaskart bijau.

MIKIONAS
Eik namo dievų maldauti, kad padėtų vesti. Eik!

ESCHINAS
Kaip? Jau vesti?

MIKIONAS Jau.

ESCHINAS Dabar?

MIKIONAS Dabar, ir kuo greičiau.

ESCHINAS Gerai.
Neapykanta tekrinta ant manęs visų dievų,
Jei tavęs nemyliu, tėve, už savas akis labiau!

MIKIONAS
Ką? Labiau už ją?

ESCHINAS Vienodai.

MIKIONAS Dėkui.

ESCHINAS Miletietis kur?

MIKIONAS
Dingo, nuplaukė, išnyko.— Ko gi lauki?

ESCHINAS Tėve, tu
Eik geriau dievų maldauti: jie tave, tikrai žinau,
Teiksis kuo greičiau išgirsti, tu geresnis už mane.

MIKIONAS
Aš einu, paruošiu viską, tu daryki, kaip sakiau.
(*Nueina*)

ESCHINAS
Nesuprantu. Nejau toks tėvas gali būt ir toks sūnus?

Nei tikras brolis, nei bičiulis nebūtų gero daręs tiek!
Kaip nemylėsiu jo, ant rankų nenešiosiu aš dabar!
Tuo savo gerumu jis didį man užkrovė rūpestį:
Reikės tad sergėtis budriai, kad neužgaučiau jo kuo nors.
Bet ko neskubu į vidų, vestuves delsiu aš pats?
(*Įeina į Mikiono namus*)

VI scena

D e m ė j a s

DEMĖJAS
Nusilakščiau kaip šuo. Tegu perkūnas, Sirai,
Nutrenkia kur tave su tavo paistalais!
Aš visą miestą aplėkiau: prie tvenkinio,
Prie vartų ir visur,— dirbtuvės nėr jokios,
Ir brolio nieks nematė. Nutariau dabar
Sėdėt ir laukti čia, namie, kol jis pareis.

Ruošdamasis eiti pas Sostratę, iš savo namų išeina *M i k i o n a s*

VII scena

M i k i o n a s, D e m ė j a s

MIKIONAS (*sau*)
Pranešiu joms: dėl mūsų gaišti nereikės.
DEMĖJAS
O, štai ir jis! Tavęs aš ieškau jau seniai.
MIKIONAS
O kam?
DEMĖJAS Apie sūnelio gerojo žygius
Baisiuosius pasakyt.
MIKIONAS Ir vėl!
DEMĖJAS Dar negirdėtus,
Bausmės vertus.
MIKIONAS Gana.

DEMĖJAS Tu nežinai, koks jis
Nūn didvyris.
MIKIONAS Žinau.
DEMĖJAS Sapnuoji tu, kvaily:
Manai, apie tą kitaristę aš kalbu.
Ne! Čia kita mergaitė nuskriausta.
MIKIONAS Žinau.
DEMĖJAS
Oho! Žinai ir leidi?
MIKIONAS Ko galiu neleist?
DEMĖJAS
Tu nešauki, neini iš proto?
MIKIONAS Ne. Nors reiktų...
DEMĖJAS
Berniukas gimė.
MIKIONAS Dieve duok užaugt!
DEMĖJAS Merga
Plika.
MIKIONAS Girdėjau.
DEMĖJAS Reiks be kraičio imt.
MIKIONAS Tikrai.
DEMĖJAS
Kas bus dabar?
MIKIONAS Bus ne kitaip, kaip turi būt:
Mergaitę pargabensim čion.
DEMĖJAS Jupiteri!
Tai šitaip tu?
MIKIONAS O ką gi aš galiu daugiau?
DEMĖJAS
Ką tu gali! Jei tau dėl to ir neskaudu,
Nors apsimestum kaip žmogus.
MIKIONAS Juos sužadėjau
Ir viską sutariau, vestuvės ruošiamos,
Jiems baimę išsklaidžiau, tikrai aš kaip žmogus.
DEMĖJAS
Tai tau patinka toks jo darbas?
MIKIONAS Anaiptol!
Jei aš galėčiau ką pakeisti. Bet dabar,
Kai nieko negaliu — ramia širdim kenčiu.

Gyventi žmogui — lygu kaip kauleliais žaist:
Meti — nekrinta taip, kaip geidžia tau širdis,
Tad, kas aklai iškrito, dailiai pataisyk.

DEMĖJAS
Taisytojas! Per tą dailumą minos, duotosios
Už kitaristę, žuvo. Jei gali, varyk
Šalin: jei neparduosi — atiduoki kam.

MIKIONAS
O ne! Nė negalvoju aš parduoti jos.

DEMĖJAS
Tai ką darysi?

MIKIONAS Bus pas mus.

DEMĖJAS Dievai geri!
Ir kekšė, ir tikra žmona vienuos namuos?

MIKIONAS
Kodėl gi ne?

DEMĖJAS Tu nepamišęs?

MIKIONAS Rodos, ne.

DEMĖJAS
Dievai geri! Kvailumas tavo žinomas.
Įsimanei, kad būtų tau su kuo dainuot.

MIKIONAS
Kodėl gi ne?

DEMĖJAS Išmokysi ir marčią?

MIKIONAS Taip.

DEMĖJAS
Su jom tu šoksi, virvę tempdamas[19]?

MIKIONAS Gerai.

DEMĖJAS
Gerai?

MIKIONAS O su mumis ir tu, jei reiks.

DEMĖJAS Ai ai!
Ir tau ne gėda?

MIKIONAS Tu geriau, Demėjau, mesk
Pykčius šalin ir būk, kaip žmogui pridera,
Patenkintas, smagus sūnaus vestuvėse.
Sutiksiu juos ir grįšiu.

DEMĖJAS O Jupiteri!
Štai koks gyvenimas! Štai papročiai kokie!

Štai beprotystė! Kraičio neturės marti.
Viduj šeimininkauja kitaristė ta,
Namuos švaistūnai, vaiką žudo prabanga,
O senis kvanktelėjęs. Šitokios šeimos
Nebeišgelbės nė sveikatos dievas pats.

PENKTAS VEIKSMAS

Gatvėje tebelūkuriuoja piktas Demėjas. Iš Mikiono namų išeina išgėręs ir užkandęs S i r a s *ir, nepastebėdamas Demėjo, kalba sau vienas*

I scena

S i r a s, D e m ė j a s

SIRAS
Gražiai, Sireli, pasirūpinai savim
Ir savo pareigą tu šauniai atlikai.
Dabar, prikirtusiam skanėstų įvairių,
Ir pasivaikščioti smagu.
DEMĖJAS Pažvelkite:
Drausmės jums pavyzdys puikus!
SIRAS (*sau*) O, štai ir jis,
Tėvukas mūs.
(*Demėjui*)
Kas tau? Ko liūdnas toks?
DEMĖJAS Vagie!
SIRAS
Tu vėl prapliupsi žodžių srautais, išmintie?
DEMĖJAS
Jei mano būtum...
SIRAS Skęstum turtuose didžiuos,
Tėvuk, ir savo reikalus pagerintum.

DEMĖJAS
Visiems paliktum pavyzdys!
SIRAS Kodėl? Ką tau
Aš padariau?
DEMĖJAS Dar klausia jis! Kai velniava,
Kai reikalai tokie, jog nežinai žmogus,
Kaip gelbėtis,— jūs girtuokliaujat, šunsnukiai,
Kaip niekur nieko sau.
SIRAS (*sau*) Pataikiau gi išeit!

Pro duris iškiša galvą D r o m o n a s

II scena

D r o m o n a s, S i r a s, D e m ė j a s

DROMONAS
Sugrįžki, Sirai. Prašo Ktesifonas.
SIRAS Ša!
DEMĖJAS
Iš kur čia Ktesifonas?
SIRAS Ne!
DEMĖJAS Nenaudėli!
Slepi čia Ktesifoną.
SIRAS Ne!
DEMĖJAS Vadino jį.
SIRAS
Ten kitas yr, parazitėkas mažasai,
Tu jį žinai.
DEMĖJAS Tuoj sužinosiu!
SIRAS Kur tu?
DEMĖJAS Leisk!
SIRAS
Neleisiu!
DEMĖJAS Trauk rankas, kol negavai lazdos!
(*Užsimodamas*)
Jei nori, smegenis tuoj išteškiu.
(*Puola į Mikiono namus*)
SIRAS Įeis!

Kad jį dievai, kaip ne laiku gėrovas šis!
O ypač Ktesifonui.— Ką gi man daryt?
Kol ardas ten aprims, geriausia līst kur nors
Kampan ir išmiegot vynelį. Taip ir bus.
(Žengia į vidų, trinktelėdamas duris)

III scena

Mikionas, Demėjas

MIKIONAS
Jau viskas paruošta, Sostrate, kaip sakiau.
Norėsi... Kas taip baisiai tranko mūs duris?
DEMĖJAS
Kas vargšui man daryt? Kaip šaukt ir skųstis kur?
O žeme, o dangau, o jūros!
MIKIONAS (*sau*) Še tau gi!
Bus viską sužinojęs, rėkia: galas jau.
Muštynės kils, pagalbon reikia bėgt.
DEMĖJAS Štai jis,
Gadintojas tikrasis mūs vaikų visų!
MIKIONAS
Valdyki pyktį pagaliau, atsikvošėk.
DEMĖJAS
Atsikvošėjau, suvaldžiau, nėra ko keikt.
Svarstykim reikalą. Ar buvo tarpu mūs
Kalba (pradėjai tu): tu mano nekliudyk,
Aš tavojo? Sakyk.
MIKIONAS Teisybė, tarėm taip.
DEMĖJAS
Kodėl tad geria pas tave? Kam priimi?
Tą mergšę kam perki? Kodėl gi aš mažiau
Turiu turėti teisių? Ko kišiesi tu?
Prie tavojo aš nelendu, ir tu nelįsk.
MIKIONAS
Ne taip išeina.
DEMĖJAS Kaip?
MIKIONAS Anot mūs patarlės:

Bičiulių tarpe viskas bendra visuomet.
DEMĖJAS
Gudruolis koks! Dabar jau šitokia kalba!
MIKIONAS
Jei nesunku, Demėjau, išklausyk mane.
Visų pirma, jei kniečia tau, kad išlaidų
Padaro sūnūs — pagalvok truputį pats:
Tu pagal išteklius abu juos auginai,
Manei, jog tavo turto jiems pakaks abiem.
Ir aš kad vesiu, tikras, žinoma, buvai.
Tai ir toliau to seno požiūrio nekeisk.
Turtus tausok, taupyki, krauk, kad kuo daugiau
Galėtum jiems palikt. Čia šlovę saugoki.
O mano tuo geru, kurs teko nelauktai,
Jiems leisk, tegu naudojas į sveikatą sau:
Jų dalys nemažės. O kas priliks iš čia,
Laikyki grynu sau pelnu. Ir jeigu tai,
Demėjau, pasvarstysi tu gerai širdy,—
Sunki našta nukris ir man, ir tau, ir jiems.
DEMĖJAS
Palikim turtą. Bet jų elgesys...
MIKIONAS Palauk,
Žinau. Ir aš tenlink. Žmogaus daugybė bruožų.
Jais remdamies, prieinam išvadą lengvai
Ir, kai tą patį daro du, pasakome
Vienam: „Gerai, daryk", kitam jau: „Nevalia!"
Ir ne todėl, kad darbas būtų ne tas pats,
Bet kad skirtingi žmonės, darbą darantys.
Ką aš vaikuos matau, gaivina viltį man,
Kad bus, kaip norime. Protingi ir nuovokūs,
Kai reikia, moka gerbt, viens kitą myli, tuoj
Matyt kilni širdis ir būdas: bet kada
Gali į kelią juos grąžint. O gal bijai,
Kad jie į turtą žiūri pro pirštus.— Demėjau mielas!
Su metais auga ir visokia išmintis.
Tačiau senatvė ydą atneša žmonėms:
Prie pinigo visi prisirišam per daug.
Apgludins amžius juos.
DEMĖJAS Kad mūsų tik visai

Nepražudytų gražūs išvedžiojimai
Ir tavo atlaidumas be ribų.
MIKIONAS Tylėk!
Nepražudys. Pabaikim tai. Tu šiandien leisk
Jau vadovauti man ir būk visur klusnus,
Raukšles kaktoj išlygink.
DEMĖJAS Žinoma, reikės:
Taip aplinkybės verčia. Su vaiku rytoj,
Kai tik prašvis — namo.
MIKIONAS Galėsi ir nakčia.
Tik šiandien linksmas būk.
DEMĖJAS Ir kitaristę tą
Aš parsitempsiu į namus.
MIKIONAS Laimėta bus
Kova: pririši sūnų šitaip tu prie jos.
Tik stenkis prižiūrėt gerai.
DEMĖJAS O kaipgi ne!
Ir pelenų tenai, ir dūmų, dulkių jai
Teks paragaut, kai virs ir mals. Be to, pačioj
Vidudienio kaitroj varysiu rišt šiaudų.
Išdegsiu ją kaip anglį, bus juoda.
MIKIONAS Puiku!
Dabar protingai tu kalbi. O sūnų gi,
Norės ar ne, priverščiau aš gulėt su ja.
DEMĖJAS
Šaipais? Laimingas, kad tu būdo šitokio.
O aš jaučiu...
MIKIONAS Ir vėl tu savo?
DEMĖJAS Ne, baigiu.
MIKIONAS
Eime. Praleiskim dieną taip, kaip dera jai.

IV scena

Demėjas

DEMĖJAS
Niekas visko taip gerai neapskaičiuos gyvenime,

Kad neduotų ko nors nauja amžius, laikas, patirtis,
Nesakytų neišmanius, ką tareisi žinantis,
Ir vėliau atmest nereiktų, ką labai svarbiu laikei.
Taip ir man išėjo šiandien: griežtąjį gyvenimą
Amžiaus pabaigoj metu. Dėl ko? Kad įsitikinau,
Jog švelnumo ir gerumo žmogui niekas neatstos.
Brolio pavyzdys ir mano tai parodo kiekvienam.
Jis dienas lengviausiai leido puotose, be rūpesčių,
Geras, neužgavo nieko ir šypsojosi visiems,
Sau gyveno, sau netaupė, žmonės giria, myli jį.
Aš — laukinis, griežtas, piktas, į mane pažvelgt baisu,
Pinigą laikau sugniaužęs ir esu per daug šykštus.
Žmoną parvedžiau — kiek vargo! Sūnūs gimė — vėl naujų
Rūpesčių man atsirado. Kuo daugiau norėdamas
Jiems sukrauti, šykštavau ir taip savas dienas žudžiau.
Amžių baigdamas, už vargą neapykantą iš jų
Gaunu atpildo, o jis gi — tėvo laimę be vargų.
Myli jį, manęs nemėgsta, savo norus jam visus
Drąsiai patiki, jį gerbia, ir dabar abu su juo,
O aš vienas tarsi pirštas, paliktas visų, stypsau.
Jam ilgai gyventi linki, man — tiktai greitos mirties.
Mano vargo užaugintus, jis patraukė juos pigiai
Savo pusėn. Man visoki nesmagumai, jam — džiaugsmai.
Bet palauk, dar pamatysim, ar nesugebėsiu aš
Meiliai pakalbėt, būt geras, kai taip kursto jis mane.
Aš taipogi reikalauju, kad mani vaikai ir man
Meilę rodytų širdingą ir brangintų deramai.
Jei tam reikia įsiteikti, nešykštaujant dovanų,—
Būt artistas ne blogesnis užu jį galiu ir aš.
Lėšų trūks. Tai kas man darbo: galadienis jau esu.

Ateina *S i r a s*

V scena

S i r a s, D e m ė j a s

SIRAS

Demėjau, brolis prašo niekur nenueit.

DEMĖJAS
O, Siras! Sveikas! Kaip laikaisi, kaip kruti?
SIRAS
Gerai.
DEMĖJAS Labai džiaugiuos!
(*Sau*)
Pridėjau tris žodžius
Prieš savo būdą: „Kaip laikaisi, kaip kruti?“
(*Balsu*)
Šaunus tu vergas pasirodei, ir aš tau
Mokėsiu geras būt.
SIRAS Dėkingas aš esu.
DEMĖJAS
Rimtai, drauguži! Viską greit patirsi pats.

Iš Sostratės namų išeina G e t a s

VI scena

G e t a s, D e m ė j a s, S i r a s

GETAS
Aš, šeimininke, žvilgtelsiu, ar nuotaką
Jie kvies jau greitai. O Demėjau! Sveikas būk!
DEMĖJAS
Kuo tu vardu?
GETAS Aš Getas.
DEMĖJAS Getai, šiandien štai
Aš aiškiai pamačiau, koks tu brangus esi.
Tik tas, man rodos, vergas vertas pagarbos,
Kurs rūpinas šeimininku. Pamatęs tai,
Ir tau aš, Getai, kai tik proga atsiras,
Mokėsiu geras būti.
(*Sau*)
Esu, rods, malonus.
Pavyksta man.
GETAS Dėkoju už gerus žodžius.

DEMĖJAS (*sau*)
Ir taip aš pamažu palenksiu žmonelius.

Pasirodo *Eschinas* *ir* *Siras*

VII scena

Eschinas, Demėjas, Siras, Getas

ESCHINAS (*sau*)
Įgriso mirtinai su prašmatniom tokiom
Vestuvėm savo. Visą dieną ruošai gaiš.
DEMĖJAS
Kaip gyveni, Eschin?
ESCHINAS Ar, tėve, čia buvai?
DEMĖJAS
Ir prigimtim, ir širdžia tavo tėvas aš,
Tave kaip savo akį myliu. Bet žmonos
Ko nevedi namo?
ESCHINAS Aš noriu, tik bėda:
Nėra fleitistės, tad nebus nė kam giedot
Vestuvinės giesmės.
DEMĖJAS Ar negali manęs
Tu seno paklausyt?
ESCHINAS O kas?
DEMĖJAS Pamiršk
Tą giesmę, triukšmą, žibintus su fleitiste
Ir liepki tvorą griauti kuo greičiau sode.
Pro ten ją veski: vienus padaryk namus,
Jos močią ir šeimyną pargabenk.
ESCHINAS Gerai.
Tėveli mielas!
DEMĖJAS (*sau*) Nieko sau! Aš mielas jau.
Namus į viešbutį pavers, minių minias
Čia parsitemps. Bus išlaidų. Bet man tai kas?
Aš — „mielas". Geras jam pasidariau. Tegul
Tas krezas atskaitys ir minų dvidešimt.
(*Balsu*)

Tu, Sirai, eiki ir daryk.
SIRAS O ką gi?
DEMĖJAS Griauk.
Tu, Getai, jas atvesk.
GETAS Dievai, Demėjau, tau
Tegul atlygina. Matau, kad iš širdies
Šeimynai mūsų gera tu darai.
DEMĖJAS Jūs to
Verti. Ar ne tiesa?
GETAS Tiesa.
DEMĖJAS Tai bus geriau
Negu gimdyvę sergančią vedžiot gatve.
ESCHINAS
Geresnio už tave pasauly nemačiau.
DEMĖJAS
Aš toks esu.— Ir Mikionas greit išeis.

Pasirodo M i k i o n a s

VIII s c e n a

M i k i o n a s, D e m ė j a s, E s c h i n a s

MIKIONAS
Taip liepia brolis? Kur jisai? Ar tu liepei?
DEMĖJAS
Liepiau. Šiuo atveju kaip ir visais kitais
Mes vieną darnią šeimą sudarykime.
Mylėkim, gerbkim, tarkimės.
ESCHINAS Aš to prašau.
MIKIONAS
Ir aš galvoju taip.
DEMĖJAS Ir gera mums, dievaž.
Yra juk motina marčios.
MIKIONAS Yra. Tai kas?
DEMĖJAS
Dora, kukli.
MIKIONAS Taip sako.
DEMĖJAS Ir nebejauna.

MIKIONAS
Žinau.
DEMĖJAS Gimdyt dėl metų ji nebegalės.
Nėr kas globotų ją: viena.
MIKIONAS (*sau*) Ką paisto jis?
DEMĖJAS
Tau vesti reikia ją.
(*Eschinui*)
O tu apvesdink jį.
MIKIONAS
Man?! Vesti?!
DEMĖJAS Tau.
MIKIONAS Ar man?
DEMĖJAS Sakau gi — tau.
DEMĖJAS (*Eschinui*) Jei tik
Tu gudresnis būtum — vestų.
ESCHINAS Tėve!
MIKIONAS Ko tu, avine, čia jo
Klausai?
DEMĖJAS Nė nesigink: kitaip nebus.
MIKIONAS Tu pakvaišai?
ESCHINAS Tėveli!
Sutik, prašau.
MIKIONAS Atstok, kvaily!
DEMĖJAS Galėtum sūnui nusileist.
MIKIONAS
Ar tau gerai galvoj? Man, seniui šešiasdešimt penkerių,
Būt jaunikiu! Bedantę bobą imt! Taip liepiate jūs man?
ESCHINAS
Tu nusileisk. Aš pažadėjau joms.
MIKIONAS Tu pažadėjai? Ką?
Tu savo žadinėk joms, pienburni!
DEMĖJAS O kas, jei paprašys
Ko nors daugiau?
MIKIONAS Tarytum tai už viską būtų ne daugiau?
DEMĖJAS
Būk malonus!
ESCHINAS Nebesispirki.

DEMĖJAS Pažadėk.
MIKIONAS Atstokite.
ESCHINAS
Kol aš nepriprašysiu — ne.
MIKIONAS Tai aiškus smurtas!
DEMĖJAS Geras būk!
MIKIONAS
Nors tai nerimta, neprotinga, kvaila net ir nedera
Manajam būdui: jei taip geidžiate — tegu.
ESCHINAS Dėkingas tau!
Ne veltui myliu aš tave.
DEMĖJAS Bet...
(*Sau*)
Ką sakysi! Viskas taip,
Kaip noriu.
MIKIONAS Kas gi „bet"?
DEMĖJAS Kad Hegionas, artimiausias tas
Jų giminė, o mūsų svainis, neturtingas visiškai.
Gražu iš mūsų pusės būtų jam ką gera padaryt.
MIKIONAS
Ir būtent ką?
DEMĖJAS Už miesto yr sklypelis. Jį išnuomoji.
Tai atiduokim, lai naudojas.
MIKIONAS Tik sklypelis ten?
DEMĖJAS Tegul
Ir sklypas — bet vis tiek reik padaryt. Lyg tėvas buvo jai,
Mergaitei. Geraširdis. Svainis mums. Tai kaip neduosi jam?
Galų gale ne mano žodžiai tie, kuriuos tu neseniai
Gražiai ir išmintingai pasakei, jog yda mūs visų,
Kad į senatvę mes per daug prie turto jau prisirišam.
Išvengti turim tos dėmės. Gerai sakei ir taip daryk.
MIKIONAS
Na ką? Teks atiduot, jei taip Eschinas nori.
ESCHINAS Tėve mielas!
DEMĖJAS
Dabar jau tikras mano brolis tu ir kūnu, ir dvasia.
(*Sau*)
Jo paties peiliu aš pjaunu jį.

IX scena

Siras, Demėjas, Mikionas, Eschinas

SIRAS Kaip liepta, padariau.
DEMĖJAS
Ir labai gerai. Tu vyras. Šiandien pat, atrodo man,
Sirui laisvę reikia duoti.
MIKIONAS Kam taip? Sirui? O už ką?
DEMĖJAS
Daug už ką.
SIRAS Demėjau mielas! O, koks geras tu žmogus!
Juos abu nuo mažumės aš rūpestingai auginau.
Mokiau, aiškinau, į gera kiek galėdamas vedžiau.
DEMĖJAS
Tai matyti: gardumynų jam pripirkt nepamiršti,
Rast mergų, išgertuves suruošti vidury dienos,—
Žinoma, ne mulkio darbas.
SIRAS Kaip bukliai juokauji tu!
DEMĖJAS
Pagaliau ir kitaristę jis pagelbėjo nupirkt.
Jo tai darbas. Atsiteiskim: ir kiti bus geresni.
Ir sūnus juk nori to.
MIKIONAS Ar nori?
ESCHINAS Noriu, kaipgi ne!
MIKIONAS
Norit,— Sirai, čion ateik ir būki laisvas.
SIRAS Dėkui tau!
Aš visiems esu dėkingas, o Demėjui ypačiai.
DEMĖJAS
Aš džiaugiuos.
ESCHINAS Ir aš.
SIRAS Tikiu. Kad šis džiaugsmas būtų pilnas!
Kad ir Frigiją aš, žmoną, pamatyčiau laisvą nūn!
DEMĖJAS
Padori ji moteriškė.
SIRAS Ji Eschino sūnui šiandien
Krūtį davė pirmutinė.

DEMĖJAS Dievaži, tai ne juokai.
Jeigu pirmutinė davė, aišku, turi būt laisva.
MIKIONAS
Vien už tai?
DEMĖJAS Už tai. Paimki iš manęs, kiek ji verta.
SIRAS
Lai dievai, Demėjau, duoda, ko tik tavo geis širdis!
MIKIONAS
Sirai, tau pavyko šiandien.
DEMĖJAS Jeigu tu dar, Mikion,
Savo pareigą atminęs, prasikurti jam grynais
Kiek padėtum,— greit grąžins.
MIKIONAS Nė skatiko negaliu.
DEMĖJAS
Geras vyras.
SIRAS Dievaži, aš atiduosiu.
ESCHINAS Tėve, duok.
MIKIONAS
Pagalvosiu.
DEMĖJAS Atiduos.
SIRAS Žmogus tu geras!
ESCHINAS Tėve mielas!
MIKIONAS (*Demėjui*)
Ką tai reiškia? Kas atmainė tavo būdą taip staiga?
Kas per aikštis? Ir dosnumas iš kur toks?
DEMĖJAS Įrodyti
Aš norėjau, kad tave taip maloningu ir geru
Laiko sūnūs ne dėl to, kad pavyzdingai gyveni
Ir kad geras iš tikrųjų, bet kad juos tu, Mikion,
Lepini, jiems duodi valią, nešykštauji pinigų.
Jei gyvenimo jūs mano nepakenčiate dėl to,
Kad (tai gera kam ar bloga) valią duodu ne visur,—
Nekliudysiu: kleiskit, pirkit, kaip geriau, darykit sau.
Bet jei norit, kad kas kartą, kai dėl savo jaunumės
Maž regėsit, daugel geisit, proto nesiklausdami,
Jus sudrausčiau, pataisyčiau, nusileisdamas, kiek reiks,—
Jūsų paslaugoms visad aš!

ESCHINAS Tau mes, tėve, leidžiame,
Tu geriau žinai, ko reikia. O kaip brolis?
DEMĖJAS Leidžiu jam,
Lai sau turi, bet ir viskas.
MIKIONAS Ir teisingai.
KANTORIUS Plokite.

ANTIKINĖS KOMEDIJOS JUOKAS

Europos komedija gimė maždaug prieš pustrečio tūkstančio metų. 487 m. pr. m. e. pavasarį, per Didžiųjų Dionisijų šventę, Atėnų teatre, kuriame ligi tol buvo vaidinamos tik tragedijos, pirmą sykį sugriaudėjo septyniolikos tūkstančių žiūrovų juokas. Prasidėjo senosios graikų komedijos era. Apie keturiasdešimt komediografų sukūrė keletą šimtų veikalų, kurių didžiąją dalį, deja, pasigrobė visa praryjantis Laikas. Iš visų Aristofano (446—385 m. pr. m. e.) komedijų šio galingo dievo valdžios pavyko išvengti tik vienuolikai.

Nežinia kieno parašyta antikinė Aristofano biografija pasakoja, kad filosofas Platonas, Sirakūzų tirono Dionisijo paprašytas veikalų apie Atėnų santvarką, nusiuntė valdovui Aristofano komedijas. Tai buvo pamatuotas poelgis, nes didžiojo komediografo kūryba iš tiesų atspindi svarbiausius V a. pr. m. e. socialinius reiškinius. Laikai buvo sunkūs. Heladėje liepsnojo brolžudiškas Peloponeso karas, kuriame įnirtingai kovėsi priešais tapusios įtakingiausios graikų valstybės Atėnai ir Sparta, įtraukdamos į pražūtingą verpetą ir kitus polius. Pradėjo svyruoti demokratinė santvarka. Susirūpinęs demokratijos išsaugojimu, matydamas patriarchalinės moralės irimą, regėdamas degančius Atikos valstiečių namus, priešų kertamus alyvmedžių sodus ir vynuogynus, suvokdamas, jog graikų tarpusavio nesantaika naudojasi persai ir kiti svetimieji, Aristofanas rūsčiai ir negailestingai užsipuola tuos karvedžius, valstybės veikėjus, filosofus, rašytojus, kuriuos laiko kurio nors neigiamo reiškinio rėmėjais ar kaltininkais. Demagogijos pavojus („Raiteliai"), netikusi teismų tvarka („Vapsvos"), naujųjų laikų moralės ir auklėjimo klausimai („Debesys"), karo ir taikos reikalai („Acharniečiai", „Taika", „Lisistratė"), literatūros problemos („Varlės") — tokios yra pagrindinės Aristofano komedijų temos.

Senosios komedijos forma teikė daug galimybių dramaturgui išsakyti svarbias socialines ir estetines idėjas. Paprastai komedija prasideda *prologu*, išsiplečiančiu į keletą ekspozicinių scenų. Iš čia vykstančio dialogo paaiškėja pagrindinio veikėjo sumanymas, aptariamos priemonės, kurias pasitelkęs jis ketina tą sumanymą įvykdyti. Po prologo eina *parodas* — choro išė-

jimas. Dvidešimt keturių asmenų choras yra svarbus senosios komedijos elementas. Kartais choras ateina ramiai, o kartais įsiveržia šokdamas ar dainuodamas kokio nors blogio kaltininkus triuškinančią dainą. Jis kalbasi su svarbiausiu herojumi, pritaria jam arba nepritaria. Choro akivaizdoje vyksta *agonas* — svarbiausių veikėjų ginčas. Agone herojus pasiekia savo tikslą, išsprendžiamas komedijos konfliktas. Po agono eina specifinė komedijos dalis — *parabasė*. Tai choro kreipimasis į žiūrovus autoriaus vardu. Jis paprastai nesusietas su komedijos turiniu. Šiame publicistiniame nukrypime poetas aptaria aktualias politines problemas, kalba apie savo sumanymus, santykius su žiūrovais, išdėsto kūrybos principus. Po parabasės einantys *epeisodijai* (paveikslai) pabrėžia pagrindinio herojaus pergalės reikšmę ir parodo, jog tą pergalę reikia ginti ir saugoti. Paskutinė komedijos dalis yra *eksodas* — choro išėjimas, atsisveikinimas su žiūrovais.

Aristofanas nėra tradicinės formos vergas. Kai kurios jo komedijos neturi agono („Taika"), kai kuriose nerandame parabasės („Plutas"). Dramaturgas rinkosi tokią formą, kuri labiausiai tuo metu jam tiko visuomenės ydoms demaskuoti.

Komedijoje „Debesys" Aristofanas kritikuoja V a. pr. m. e. atsiradusį sofistų mokymą. Žodis „sofistas" reiškia turintį žinių žmogų, eruditą. Sofistai buvo ne atėniečiai, o keliaujantys mokslo populiarintojai. Atvykę į Atėnus, jie skaitydavo paskaitas iš astronomijos, meteorologijos, filosofijos, kalbos ir kitų mokslų. Nors jie imdavo už paskaitas pinigus, jaunuolius ypač traukdavo jų retorika. Mat iškalba senovės Graikijoje buvo labai reikalinga. Teismuose nebūdavo nei advokatų, nei prokurorų, piliečiai patys turėjo ir kaltinti, ir gintis. Taigi reikėjo mokėti įtikinamai išdėstyti teisėjams savo kaltinimus ar atremti ieškovo puolimą. Kita gražbylystės klestėjimo vieta buvo tautos susirinkimas, kuriame demokratijos laikais viešpatavo visiška žodžio laisvė. Kiekvienas pilietis galėjo kritikuoti bet kokį valdininką, pateikti savo pasiūlymus dėl statybų, kariuomenės apginklavimo, santykių su svetimais kraštais ir kitų reikalų. Tačiau norint, kad pasiūlymas būtų priimtas, reikėjo logiškai išdėstyti savo mintį, įtikinamai ją pagrįsti. Taigi iškalbos mokymas apskritai nebuvo blogas daiktas. Aristofanas užsipuola sofistus todėl, kad jie mokė įrodinėti bet kokį, net nedorą ir neteisingą dalyką, tuo griaudami tradicinę moralę. Sofistai mokė kalbėti nepasiruošus, neieškoti žodžio kišenėje, ginčytis, išmušti priešininką iš vėžių, mokė silpną įrodymą padaryti stiprų, vadinasi,— išsisukinėti ir nedoru būdu siekti tikslo. Jie rėmėsi sofistine filosofija, teigiančia reliatyvumą ir skepticizmą.

Savo komedijos sofistų lyderiu Aristofanas padarė Sokratą. Iš tikrųjų garsusis filosofas nebuvo sofistas. Sokratas nesidomėjo astronomija, meteorologija ir kitais gamtos mokslais, neužsiiminėjo gramatika, neėmė iš savo mokinių pinigų ir niekada nieko sistemingai nedėstė. Savo išore Aristofano komedijos Sokratas panašus į visų pažįstamą filosofą: basas, apiplyšęs, kartais užsigalvojęs, o kartais įkyriai lendantis prie žmonių. Filosofas Sokratas

neskelbė netikėjimo dievais, nemokė mušti tėvo ir motinos. Tačiau jis mokė ieškoti tiesos, sumušant priešininko įsitikinimus, mokė ginčytis. Ir Sokratas, ir sofistai naudojo tą patį dialektikos (ginčo, polemikos) metodą. Tačiau Sokratas naudojosi šiuo metodu siekdamas tikrojo žinojimo, o sofistai manipuliavo dialektika dėl gražbylio garbės arba norėdami išmokyti išsisukinėti. Sunku pasakyti, kodėl Aristofanas padarė Sokratą sofistu. Galbūt todėl, kad jam, aistringam demokratijos gynėjui, nepatiko, jog Sokratas kritikuoja kai kuriuos jos principus (pavyzdžiui, pareigūnų rinkimą burtų keliu), o gal todėl, kad dramaturgas šioje komedijoje, kaip ir visoje savo kūryboje, siekė išreikšti poziciją paprastų žmonių, kurie nesigilino ir nesuvokė, kuo Sokratas skiriasi nuo sofistų. Aristofanui buvo neramu, nes dialektikos metodas ugdė demagogus, sugebančius apdumti akis teisme, gražbyliaujančius tautos susirinkime ir pakreipiančius visuomenės idealus sau naudinga linkme. Poetas skelbė pavojų, nes sofistai auklėjo sukčius, ištižėlius, paleistuvius, tauškalius ir pagyrūnus. Aristofano idealas — Maratono mūšio karių karta, kadaise apgynusi Graikiją nuo persų nelaisvės, gerbusi tiesą ir vyresniuosius, užsigrūdinusi ir neišlepusi.

Tos didvyriškos epochos paliktą kibirkštėlę nešiojasi širdyje komedijos „Taika" pagrindinis herojus valstietis Trigajas. Per dešimt Peloponeso karo metų nė viena kariaujanti pusė nepasiekė persvaros. Ir Atėnai, ir Sparta patyrė daugybę nuostolių, karas nualino žmones, o demagogai ragino jį tęsti. Pagaliau 422 m. pr. m. e. rudenį žuvus abiejų valstybių karingiausiems lyderiams, prasidėjo taikos derybos. Jos vyko visą žiemą, nes kai kurie sąjungininkai nenorėjo taikos. Aristofano komedija „Taika" buvo suvaidinta 421 m. pr. m. e. pavasarį per Didžiąsias Dionisijas, taikos sutarties pasirašymo išvakarėse. Dramaturgas pabrėžia, kad nuo karo labiausiai kenčia žemdirbiai ir kiti paprasti žmoneliai. „O namuose nerandu nei kriaukšlės, nei sudilusio grašio",— sako vynuogių augintojas Trigajas ir ryžtasi vykti į Olimpą ieškoti Taikos deivės, kuri seniai nebelanko žmonių. Jam padeda jo draugai valstiečiai. Aristofanas akcentuoja, kad taikos turi siekti visos graikų valstybėlės, nes jų nesantaikos ir kivirčai naudingi tik persams. Komedijos veikėjai pasiilgę taikaus darbo ir ramaus gyvenimo. Jie svajoja apie jaukius žiemos vakarus prie židinio, skleidžiančio kepamų kaštonų kvapą, apie lėtą pašnekesį su kaimynu, lietingą pavasario dieną pabaigus sėją ir gurkšnojant vyną, apie linksmas kaimo šventes.

Deja, Atikos valstiečiai neilgai tegalėjo džiaugtis taika. Po kelerių metų baisusis karo dievas vėl uždarė Taikos deivę į urvą ir ėmė siautėti graikų kraštuose. Atėnai pralaimėjo keletą stambių operacijų, buvo atsidūrę oligarchų valdžioje, neteko laivyno, vėl jį statė. Todėl 405 m. pr. m. e. parašytos komedijos „Varlės" parabasėje Aristofanas ragina atėniečius susivienyti, atėjus tokiam sunkiam metui, nebesirieti tarpusavyje, grąžinti pilietines teises oligarchų atstovams, nes jie išpirko kaltę sąžiningai kaudamiesi jūros mūšyje. Dėl tokių išmintingų patarimų komedija visiems patiko ir grei-

tai buvo suvaidinta antrą kartą. Tai labai retas atsitikimas Atėnų teatre, kur ir tragedijos, ir komedijos buvo vaidinamos tik po vieną sykį.

Komediją „Varlės" sudaro dvi dalys: pirmoji, kurioje vaizduojama Dioniso kelionė į požemio pasaulį, juokinga ir linksma. Antrojoje dalyje dominuoja literatūrinės problemos. Parodydamas Eschilo ir Euripido varžybas, Aristofanas sprendžia amžiną klausimą: ar literatūra turi vaizduoti gyvenimą tokį, koks yra, ar jos pareiga rodyti idealą, kuriuo visuomenė galėtų sekti. Euripidas didžiuojasi, kad jo kūriniai atspindi ir teigiamas, ir neigiamas gyvenimo puses:

Juk gyvą buitį mūs dienų aš atvedžiau į sceną,
*Galėjo tikrinti mane. Va šie, kurie ją matė... (*959—960 eil.)

Eschilo nuomone, literatūra turi auklėti piliečius, rodydama paveikslą, iš kurio jie galėtų mokytis:

...turi nuslėpti poetas, kas būna nedora,
O ne scenon išvilkti, ne paveikslu statyt. Kaip auklėja mažą vaikutį
Globėjas, jam duoda gerų patarčių, taip poetai — suaugusį žmogų.
Kas gera, vien tai mes teturime skelbt... (1053—1056 eil.)

Taigi balaganiniais triukais prasidėjusi komedija baigiasi rimta diskusija apie dramaturgijos paskirtį ir tikslą. Aristofanas pritaria Eschilui ir daugelyje savo komedijų užsipuola Euripidą bei kitus naujosios literatūros atstovus.

Paskutinė Aristofano komedija „Plutas" buvo pastatyta 388 m. pr. m. e. Karų nualinti atėniečiai, matyt, nebeturėjo pinigų paruošti chorui, ir dramaturgas labai sutrumpino choro partijas. Jis vėl rodo karų nukamuotos Heladės vargus. Pagrindinis komedijos herojus valstietis Chremilas išgydo apakusį Turto dievą, dėl aklumo negalėjusį teisingai padalinti žmonėms turtų, ir padovanoja jį Atėnų tautai, kad jinai atsigautų ir praturtėtų.

Yra išlikusi Antikos laikų epigrama, puikiai išreiškianti Aristofano kūrybos esmę:

Sako, Charitės ilgai nesugriaunamą stengės šventovę
Rasti, aptiko galop Aristofano širdy.

Iš tikrųjų Aristofanas buvo neįveikiamas demokratijos gynėjas, patriarchalinės moralės, raginančios viską atiduoti tėvynės labui, saugotojas ir pavyzdys.

Daugelyje vietų rašytojas išdėsto savo požiūrį į komediją. „Taikos" parabasėje (729—764 eil.) jis pareiškia, kad prasti yra tie rašytojai, kurie juokina žiūrovus apniktais utėlių ar blusų, mušamais, apsirijėliais veikėjais. Jo paties komedijos visada turinčios rimtą potekstę: kaip narsusis Heraklis jis kovojąs ne su menkais žmogeliais, ne su moterimis, bet karšiąs kailį didiesiems ir galingiesiems. Dabar jis pakilęs kovoti su karo pabaisa visų

atėniečių ir jų sąjungininkų labui. Panašią mintį Aristofanas pasako ir „Debesų“ parabasėje (518—594 eil.). Poetas turįs padėti valstybei demaskuodamas trūkumus, parodydamas klaidas. Nė skatiko nevertos tos komedijos, kurios neturi prakilnesnių tikslų, o tik verčia žiūrovus juoktis iš plikių, muštynių ar veikėjų su didžiuliais falais. Tą patį pakartodamas „Varlių“ prologe ir „Plute“ (796 eil.), komediografas pirmiausia reikalauja iš komedijos rūstaus satyrinio juoko. Tačiau reikėtų pabrėžti, kad Aristofanas kritikuoja ne aukščiau išvardintas komizmo priemones, o netikusį jų vartojimą. Jis pats visada atsineša į sceną kietai prikimštą juokų maišelį.

Savo idėjai skelbti rašytojas paprastai sugalvoja fantastinę situaciją. Jo komedijų veiksmas vyksta ne tik žemėje, bet ir Olimpe, ir požemio pasaulyje. Komedijų personažai taip pat fantastiniai: varlės, debesys, paukščiai, vapsvos ir pan. Jie veikia kartu su realiais, visiems atėniečiams gerai pažįstamais žmonėmis: Sokratu, Euripidu ir kt. Aristofanas mėgsta ne tik paradoksalias, bet ir fantastines situacijas. Ne dievai rūpinasi žmonėmis, bet žmonės gelbsti dievus: Trigajas išvaduoja Taikos deivę, Chremilas stengiasi išgydyti akląjį Turto dievą. Bailus ir išlepęs Dionisas tarsi karžygys Heraklis leidžiasi į požemio pasaulį, ne Charonas irkluoja per Acherontą plaukiančią valtelę, o verčia irkluoti Dionisą. Gyvas Ksantijas nori pasamdyti numirėlį nešti nešuliui, Chremilas liepia senei dalyvauti procesijoje, kurioje iš tiesų eidavo tik jaunutės mergaitės. Šie ir daugybė kitų Aristofano sugalvotų paradoksų linksmino ir skatino mąstyti Atėnų teatro žiūrovus.

Komiška situacija dažnai atsiranda dėl teatro iliuzijos suardymo. „Taikoje“ ant mėšlavabalio skrendantis Trigajas šaukia mašinų prižiūrėtojui, kad pristabdytų vabalo „skrydį“, nes jam nuo tokio smarkaus lėkimo suka vidurius. „Varlėse“ Dionisas, pabūgęs požemio pasaulio pabaisos, prašo pagalbos pirmoje žiūrovų eilėje sėdintį savo šventyklos žynį: „Šventike, gelbėki“ (297 eil.). Juokino žiūrovus ir daugybė Aristofano sukurtų nesusipratimo situacijų, kada vienas veikėjas kalba apie akėčias, o kitas apie vežėčias. Štai „Debesyse“ Strepsiadas mato „mokslininkus“, mąstančius, kas galėtų būti po žeme. Jis klausia: „Bet ko į žemę įsikneibę žiūri jie?“ Jam atsakoma: „Jie ieško to, kas po žeme“. Valstietis Strepsiadas mano, kad „mokslininkai“ ieško laukinių svogūnų, kurių daug valgydavo atėniečiai, ir nuoširdžiai pasiryžęs padėti, nes žino, kur jie auga. Komiška situacija susidaro ir dėl persirengimų (persirengęs Herakliu Dionisas „Varlėse“ keletą kartų dar persirengia, keisdamasis drabužiais su vergu Ksantiju), hiperbolių („Taikos“ choras niekaip negali nustoti šokęs, nes kojos pačios iš džiaugsmo kilojasi) ir pan. Nesibaido Aristofanas ir vulgarių pokštų: Ksantijas su Dionisu gauna lazdų, Dionisas iš baimės apsidergia. Po tokių šiurkštaus juoko scenų eina intelektualaus sąmojo kupinos scenos, kuriose komišką situaciją sukuria abstrakčių sąvokų personifikacija arba materializavimas. „Debesyse“ pasirodo gyvų būtybių išvaizdą turintys Teisingasis ir Neteisingasis Žodis, „Varlėse“ Eschilo ir Euripido tragedijos dedamos

ant svarstyklių ir sveriamos, pasak Dioniso, kaip sūris turguje. Čia Aristofanas materializuoja sąvoką „svari kūryba". Jau savaime juokinga „Taikos" situacija: Trigajas skrenda į Olimpą ant mėšlavabalio. Bet dar juokingesnė ji darėsi Atėnų teatro žiūrovams dėl to, kad jie buvo matę Euripido tragediją „Belerofontas", kurios herojus skrido į Olimpą ant Pegaso, ir suprato, jog Aristofanas parodijuoja Euripidą.

Situacijų komizmą papildo žodžių komizmas. Aristofano žiūrovai plyšo iš juoko, klausydamiesi nesibaigiančių oksimoronų („Tave laikau sąžiningiausiu sukčiumi" — „Plutas", 27), hiperbolių („Niekšų niekšiausi niekšpalaikiai" — „Taika", 189), nešvankybių („Perdžia sau miegodamas" — „Debesys", 9), plūdimosi („O tu paleistuvis, begėdis esi! O valkata tu! Tu tėvo žudikas! Akiplėša tu! Tu bjaurybe šlykštus!" — „Debesys", 909—920), šiurkščių posakių („Patylėtum geriau nekriuksėjęs, kvaily!" — „Taika", 96).

Aristofanas yra ir subtilaus sąmojo meistras. Dažnai jis parodijuoja tragedijos stilių. Ką tiktai nešvankiai kalbėję jo personažai staiga pakeičia intonaciją, prabyla patetiškai ir didingai. Trigajas prašo mėšlavabalį pakarpyti ausimis, „kad girdėtųs žemai nuotaikingas auksinių brązlų žvangesys" („Taika", 156). „Ir ką atsakė Febas vainikuotasis?" — tragedijos stiliumi vergas Karionas klausia savo šeimininko „Plute". „Varlėse" Dionisas buvo pasiruošęs parsivesti iš požemio pasaulio Euripidą, bet, įsitikinęs, jog Eschilo kūryba svaresnė, apsigalvoja. Į Euripido priekaištus, kad prisiekęs jį parsivesti namo, Dionisas atšauna paties Euripido tragedijos „Hipolitas" žodžiais: „Burna prisiekė" (1471 eil.), antrąją eilutės pusę („ne širdis") palikdamas prisiminti patiems žiūrovams.

Aristofano komedijose skamba ir rūsti satyra, ir nepikta pašaipa, ir intelektualus sąmojis, ir vulgarūs pokštai, ir kandi ironija, ir kunkuliuojantis gyvenimo džiaugsmas. Susilydę ir suaugę vienas su kitu, visi šie elementai sudaro nepaprastai harmoningą Aristofano sukurtos Juoko šventovės statinį, į kurį nusižiūrėję vėlesnių laikų rašytojai lipdė savuosius.

404 m. pr. m. e. baigiasi senosios komedijos laikotarpis. Toliau eina vidurinioji komedija, kurios neturime nė vieno pilno veikalo. Liko tik autorių vardai, dramų pavadinimai ir fragmentai. Nuo 322 m. pr. m. e. prasideda naujosios graikų komedijos laikai. Iki to meto Graikija jau buvo pergyvenusi daugybę sukrečiančių įvykių ir permainų. Nuvarginta nepabaigiamų tarpusavio karų, varžoma persų karaliaus kontrolės, ji nusilpo ir nepajėgė atsispirti savo šiaurinės kaimynės Makedonijos galiai. 338 m. pr. m. e. graikai pralaimėjo Makedonijos karaliui Pilypui. Kai po dvejų metų Pilypas buvo nužudytas ir sosto įpėdiniu tapo jaunas jo sūnus Aleksandras, graikai sukilo, tačiau beregint atžygiavęs Aleksandras sugriovė visą Tebų miestą, vyrus išžudė, moteris pardavė į vergiją ir palaidojo atėniečių nepriklausomybės viltis. Palikęs Graikijoje savo vietininką Antipatrą, Makedonietis leidosi į Rytus, svajodamas sukurti pasaulinę imperiją nuo okeano iki okeano.

323 m. pr. m. e. Aleksandras staiga mirė, ir atėniečiai vėl pakėlė galvas. Iš pradžių jiems sekėsi, jie sumušė Antipatrą, bet 322 m. pr. m. e. pralaimėjo ir buvo prispausti smarkiau negu anksčiau. Nuo to pralaimėjimo ir skaičiuoja savo metus naujoji komedija. Atėnus tuo metu valdė Demetrijas Falerietis. Jis nebuvo absoliutus patvaldys, bet kadangi rėmėsi turtingųjų sluoksniais, liaudyje nebuvo populiarus ir demokratiškai nusiteikusių antikos rašytojų paprastai vadinamas tironu. Todėl po kurio laiko (307 m. pr. m. e.) atėniečiai su džiaugsmu atvėrė vartus kitam Demetrijui, pravarde Poliorketas, kuris skelbėsi grąžinsiąs laisvę ir nepriklausomybę. Deja, Poliorketo pažadai tebuvo vien akių dūmimas. Kai Demetrijas Poliorketas pralaimėjo Kasandrui, atėniečiai atsisakė jo „globos", bet vėl pradėjo rietis tarpusavyje: demokratai kovėsi su oligarchinės valdžios šalininkais. Atsigavęs Poliorketas nusiaubė Atiką, apsupo Atėnus, ir mirštantys iš bado atėniečiai jam 294 m. pr. m. e. pasidavė. Politinė padėtis dar ilgai buvo nepastovi, ir miestas ėjo iš vieno helenistinio valdovo rankų į kitas.

Nuolatinės permainos palaidojo ne tik demokratinę polio santvarką, bet ir tradicinę religiją. Olimpo dievų šventyklos stovėjo kariautojų išplėštos ir išniekintos. Žmonės pradėjo garbinti naują aikštingą ir nepastovią deivę — Tichę (Atsitiktinumą). Tebuose, Mitilenėje ir kituose miestuose iškilo šios deivės šventyklos. Mūsų minėtas Demetrijas Falerietis, kuris buvo ne tik valdovas, bet ir filosofas, parašė traktatą „Apie atsitiktinumą", skirtą įrodyti Tichės visagalybei. Jis sako, jog jeigu kas nors prieš penkiasdešimt metų būtų išpranašavęs persų ir makedonų ateitį, pranašu niekas nebūtų patikėjęs. Kas galėjo pagalvoti, kad po pusės šimtmečio persų, valdžiusių beveik visą pasaulį, nebeliks net vardo ir kad iškils niekam nežinomi makedonai. Nieko negalima numatyti iš anksto, niekas negali būti tikras dėl savo ateities, nes viskas mainosi ir keičiasi. Žmonės pradėjo galvoti, kad Tichės smūgiams tegalima supriešinti savo kantrybę, o jos dovanoms — išmintingą kuklumą. Kenčiąs žmogus turi laukti, kol Tichės ratas pasisuka į gerąją pusę, o laimingas nesipūsti, bet stengtis padėti kitiems, nes nežinia, kada jo laimė baigsis. Šios idėjos atsispindi naujojoje komedijoje, kurios žymiausias atstovas yra Menandras (342—292 m. pr. m. e.).

Naujasis pasaulis susipažino su Menandru tik XIX a. pabaigoje ir XX a. Tyrinėjant papirusus, kasinėjant senovės miestus, demontuojant mumijas, buvo rasta daug jo komedijų gabalų. Bet didžiausias atradimas įvyko 1956 m., kai vienas šveicarų kolekcionierius Aleksandrijos turguje nusipirko III a. pr. m. e. datuojamą papiruso sąsiuvinį, kuriame kadaise buvo trys Menandro komedijos. Per septyniolika šimtmečių nuplyšo sąsiuvinio pradžia ir pabaiga, pilna išliko tik viduryje buvusi komedija „Bambeklis". Kadangi apie kitas šio laikotarpio komedijas žinome tik iš antikos rašytojų paminėjimų ir išlikusių fragmentų, „Bambeklis" šiuo metu yra vienintelis ne tik Menandro, bet ir visos naujosios komedijos veikalas.

Menandras visą gyvenimą praleido Atėnuose, patirdamas visus aukščiau išvardintus neramumus ir permainas. Tačiau jo kūryboje nerandame jokių to meto įvykių atgarsių. Tai būdinga visai naujajai komedijai, nukreipusiai dėmesį į buitį ir žmonių tarpusavio santykius. Čia nėra satyrinės publicistikos, galėjusios tarpti demokratinėje visuomenėje. Atsisakius publicistikos, nebereikia choro. Iš komedijos dingsta parodas ir parabasė. Dabar choras tik šoka ar dainuoja kokias nors dainas (dramaturgas nerašo joms teksto) tarp atskirų naujosios komedijos veiksmų, kurių paprastai esti penki. Menandras gilinasi į savo veikėjų vidinį pasaulį, ragina atsisakyti ydų, kiekviename žmoguje ieško gerųjų savybių. Tam nereikia paradoksalių situacijų, fantastinių siužetų ir personažų, kurie buvo būdingi Aristofanui. Nebėra balaganinių triukų, keiksmų, nešvankybių. Atėjęs prie Aristofano Juoko šventovės, Menandras pasiima tik švelnią ironiją, nepiktą pašaipą, griaunančius teatro iliuziją kreipinius į žiūrovus. Vergo ir virėjo išdaigos „Bambeklio" pabaigoje tėra tik kuklus Aristofano komedijų bufonados šėlsmo atspindys.

Menandras yra originalus rašytojas. Jis aklai nekopijuoja ir tradicinių naujosios komedijos elementų. Kaip žinome iš antikos autorių aprašymų, naujoji komedija turėjo pastovių keturiasdešimt keturių kaukių rinkinį. Devynios kaukės vaizdavo senius, vienuolika — jaunuolius, septynios — vergus, septyniolika — moteris. Senis galėjo būti šykštus, dosnus, griežtas, atlaidus ir t. t., jaunuolis — baltaodis lepūnas ar įdegęs darbštuolis, juodagarbanis karys ir pan. Trys moterų kaukės priklausė senutėms, septynios — heteroms, penkios — jaunoms merginoms, dvi — vergėms. Nesudėtingi ir neįvairūs buvo ir naujosios komedijos siužetai. Jaunuolis įsimyli heterą, išperka arba pagrobia ją iš sąvadautojo. Dažnai paaiškėja, kad hetera laisvo žmogaus duktė, kūdikystėje pamesta, tėvui atsidūrus skurde. Kadangi ji dar nėra pradėjusi užsiiminėti savo profesija arba, be to jaunikaičio, kitų vyrų nėra turėjusi, kliūčių santuokai nebelieka. Kitas siužetas. Dorai neturtingai mergaitei atsitinka „bėda", kurios kaltininkas — ją suviliojęs kaimynų sūnus. Jaunuolis karštai myli mergaitę, bet vedybas vilkina, bijodamas griežto tėvo. Kartais tėvas ketina jį apvesdinti su kita, ir rūpesčių komedijos herojams padaugėja, tačiau galų gale viskas baigiasi laimingai. Abiejuose variantuose rezgama kokia nors intriga, kurią įvykdyti padeda gudrus vergas.

Menandro „Bambeklis" skiriasi nuo naujosios komedijos dramų. Turtingas jaunikaitis Sostratas įsimyli gražuolę mizantropo Knemono dukterį. Sekant tradicija, čia turėtų atsirasti pagalbininkas. Iš tikrųjų, Sostratas kreipiasi pagalbos į vergą Piriją ir į Chairėją, bet nė vienas jam nepadeda. Jis dar tikisi pagalbos iš vergo Geto, bet ir tas užsiėmęs kitais reikalais. Vadinasi, komedijoje nėra tradicinės gudraus vergo kaukės. Sostratui tenka veikti pačiam. Pamatęs aplink namus besisukinėjantį Sostratą, mergaitės brolis mano, kad jis yra tradicinis komedijos veikėjas, ketinąs suvilioti jo seserį. Tačiau paaiškėja, jog Sostrato norai kilnūs: jis pasiryžęs vesti mylimą merginą, tikėdamasis dora širdimi ir darbštumu palenkti Kne-

moną, kurio charakteris šioje komedijoje taip pat nėra tradicinė griežto senio kaukė. Ją truputį papildo šykštaus senio bruožai, bet ir abi šios kaukės neaprėpia viso Knemono charakterio. Per savo gyvenimą šis valstietis prisižiūrėjo tiek negarbingų poelgių, godumo, menkystės pavyzdžių, kad visiškai nusivylė žmonėmis. Atsiskyręs nuo visų, per dienų dienas jis pluša akmeningame savo sklypelyje. Atsitikus nelaimei, Knemoną gelbsti Gorgijas, kuriam senis niekada nebuvo ir gero žodžio pasakęs. Sujaudintas jaunuolio kilnumo, Knemonas suvokia buvęs neteisus. Jis negali pasikeisti iš karto, jam vis dar mielesnė vienatvė, bet lūžis jau įvyko. Taigi po standartine kauke Menandras ieško gyvo asmens bruožų. „Koks gražus žmogus, kai jis esti žmogus!“ — gėrisi rašytojas, radęs pasaulyje kilnumo, atlaidumo, gerumo trupinių.

Menandru ir kitais naujosios komedijos autoriais sekė romėnų komediografai Plautas ir Terencijus.

Titas Makcijus Plautas (apie 250—184 m. pr. m. e.) priklauso ankstyvajam romėnų literatūros laikotarpiui. Iš dviejų trumpų antikos užuominų žinoma, kad jis dirbo teatre, paskui vertėsi prekyba, subankrutavo, pasisamdė malūno darbininku ir laisvalaikiu rašė komedijas. Vadinasi, jis bendravo su paprastais žmonėmis ir puikiai pažino Romos plebėjų skonį. Mus pasiekė dvidešimt viena Plauto komedija, parašyta dramaturgui dairantis į graikų pavyzdžius.

III a. nukariavę Apeninų pusiasalį ir susidūrę su kitomis valstybėmis, išsidėsčiusiomis aplink Viduržemio jūrą, romėnai pamatė, kad kaimynų kraštuose esama daugybės kultūros elementų, kurių jie neturi. Graikų kultūra tuo metu jau buvo paplitusi Egipte ir Aleksandro Makedoniečio nukariautose Rytų valstybėse. Ji buvo suformavusi literatūros žanrų ir formų pavyzdžius, ir romėnai juos perėmė, kaip vėliau visos Vakarų Europos literatūros pasinaudojo antikinės literatūros lobiais, kaip šiais laikais į lietuvių literatūrą atkeliauja Vakarų romano ar Rytų poezijos formos. Taigi, kalbant apie romėnų literatūrą, pamėgdžiojimo momento nereikėtų perdėti.

Plauto komediją romėnai vadino *comoedia palliata*. *Pallium* (lot.) — graikų nešiojamas apsiaustas. Plauto pjesės buvo apsisiautusios graikišku apsiaustu. Tai reiškia, jog veikalų veiksmas vyksta Atėnuose ar kuriame kitame graikų mieste. Plautas naudojasi Menandro ir kitų komedijos autorių fabulų schema, bet nemėgdžioja šios komedijos dvasios. Jis nesiruošia nei mokyti, nei auklėti žiūrovų, o pasisavina tik turinio vingius, painią intrigą, tradicines kaukes. Nešinas naujosios komedijos siužeto karkasu, Plautas ateina prie jau apsamanojusios Aristofano Juoko šventovės. Politinės satyros jis neliečia, žinodamas, kad Romoje nėra sąlygų šaipytis iš galingųjų. Jis susižeria visus Aristofano juoką keliančių priemonių lobius, meistriškai aplipdo jomis turimą karkasą, ir romėnų teatre įsisiautėja juoko stichija. Žiūrovų linksminimas ir juokinimas — svarbiausias Plauto tikslas. Kad susirinkę į teatrą romėnai nenustotų kvatoję visa gerkle, dramaturgas parašo

nereikalingų, nieko neduodančių veiksmui juokingų scenų. Tokių scenų pavyzdžiais galėtų būti Lurkiono ir Palestriono dialogas apie šeimininko vyno kniaukimą komedijoje „Vergas apgavikas" ir smagus Balijono pašnekesys su virėju „Karyje pagyrūne".

Plautas išryškina, net sugroteskina tradicinius kaukių bruožus. Jo veikalų seniai tokie šykštūs, įsimylėję jaunuoliai tokie bejėgiai, parazitai tokie pataikūnai, heteros tokios godišės, didžiakraitės žmonos tokios piktos, kad gali gauti galą kvatodamas. Tradicinis kariauninkas, kuriam, kaip matyti iš išlikusių fragmentų, Menandras stengiasi suteikti žmogiškumo, Plauto komedijoje „Karys pagyrūnas" virsta visišku bukagalviu ir ištvirkėliu. Plauto laikų romėnai kariai buvo laisvi pilnateisiai piliečiai, iš aukšto žiūrėję į samdomus kitų valstybių karius, su kuriais jie susidurdavo mūšio lauke. Pirgopoliniko paveikslas atspindi tą panieką.

Visus komedijos intrigos siūlus paprastai laiko savo rankose gudrus vergas. Tai pats dinamiškiausias personažas. Plautas mėgsta vadinamąsias „bėgančio vergo" scenas, kur didysis intrigantas skuba su žinia, užduotimi ar kilusia idėja ir belėkdamas spėja papasakoti apie savo misiją. Nepaprastai išradingi, gudrūs, energingi vergai yra daugelio Plauto komedijų viešpačiai.

Plautas sustiprina muzikinį elementą. Aristofano laikų choro jis nesugrąžino, bet įvedė rečitatyvus ir kantikais vadinamas arijas, dainuojamas pritariant fleitai. Įvairių metrų (taigi ir melodijų) kantikai skambėjo nenuobodžiai ir gyvai.

Dramaturgas labai mėgsta pasitelkti *qui pro quo* (vienas vietoj kito) padėtį. Antrininko buvimu pagrįsta komedijos „Dvyniai" intriga. Daugybė juokingų nesusipratimų čia atsitinka dėl to, kad į miestą, kuriame iki tol ramiai sau gyveno žmogelis, vardu Menechmas, atvyksta nepaprastai panašus į jį niekieno neatpažįstamas jo dvynys brolis. „Amfitrione" Plautas suveda net dvi antrininkų poras, ir nesusipratimų padaugėja dvigubai. Jupiteris su Merkurijumi, pasivertę Amfitrionu ir jo vergu Sosiju, verčia kraustytis iš galvos Alkmenę, tikrąjį Amfitrioną ir tikrąjį Sosiją. Apskritai „Amfitrionas" yra pati rimčiausia Plauto komedija. Alkmenė čia vaizduojama kaip garbinga matrona, Amfitrionas — romėnų šaunumo idealą įkūnijąs karvedys. Jie nesiplūsta kaip „Dvynių" sutuoktinių pora, stengiasi elgtis oriai ir garbingai. „Kario pagyrūno" situacijos komiškumas paremtas tariamo antrininko buvimu. Filokomasija landžioja pro sienos skylę iš vienų namų į kitus, vaidindama ir save pačią, ir savo dvynę seserį. Šioje komedijoje Plautas mėgaujasi ir kadaise „Varlėse" Aristofano vartotu persirengimo efektu: Pleusiklis apsirengia jūrininku, kekšė — matrona. „Verge apgavike" vergas, persirengęs makedonų kario tarnu, išsiveda iš sąvadautojo merginą, o vėliau atvykęs tikrasis pasiuntinys palaikomas persirengėliu.

Siekdamas komiško efekto, Plautas daugybę kartų bando sugriauti teatro iliuziją. Sprukdamas Menechmas prašo žiūrovų nesakyti, kuria gatve jis dums

(„Dvyniai"), prislėgtas Balijonas sakosi nebegrįšiąs į sceną („Vergas apgavikas"), Pseudolas sako Kalidorui nepasakosiąs visko, kas įvyko scenoje, nes žiūrovai, kuriems rodoma komedija, „buvo čia ir žino" („Vergas apgavikas") ir t. t.

Komišką efektą sukelia ir romėniškų elementų įvedimas į graikiško kolorito pjesę. Liepęs paruošti pietus, Menechmas išskuba į forumą, kurio graikų mieste negalėjo būti („Dvyniai"). Palestrionas ir Pseudolas, regzdami intrigas, vaizduojasi rikiuoją legionus, apgulą ir puolą savo priešininkus pagal romėnų karo mokslo taisykles. Dažnai minimi romėnų valdininkų pavadinimai: edilai, pretoriai, diktatoriai ir pan.

Labai žodinga Plauto komedijų kalba, mirgėte mirganti neišverčiamų kalambūrų, žodžių žaismo. Juokingi veikėjų vardai. Pirgopolinikas — bokštų ir miestų nugalėtojas, Pseudolas — klastūnų klastūnas, Simija — beždžionė, Harpagas — kablys. Tokie vardai kartais pridaro nesusipratimų. Štai „Dvyniuose" į klausimą, kur parazitas Šepetys, Menechmas atsako: „Turiu tenai, lagamine, / Aš puikų šepetį" — II, 62—63 . Neužmiršta Plauto veikėjai ir senutėlės, kadaise Aristofano žiūrovus juokinusios hiperbolės. Parazitas pasakoja apie valgių kalnus, kurių viršūnės neįmanoma pasiekti („Dvyniai"), Palestrionas tvirtina, kad Pirgopolinikas toks įstabus, jog „tik karžygius vien gimdo moterys tos, / Kam jis paslaugą savo padaro, / Ir vaikai jo gyvena po aštuonis šimtus / Metų" („Karys pagyrūnas", 1078—1079).

Liaudiškoje Plauto komedijoje neišvengta vulgarybių („Jei darsyk tave pastversiu — palydėsi tu pautus" — „Karys pagyrūnas", 1426), šiurkštaus juoko („skraistė pridergta visa" — „Vergas apgavikas", 1279), plūdimosi („Begėdi niekšiškas, nepastovus it pūkas, nedorėli, bjaurus, nešvankėli, klastuoli" — „Dvyniai", III, 46—47).

Tokios liaudišku sąmoju žaižaruojančios, romėniška energija trykštančios, audringą gyvenimo džiaugsmą ir optimizmą skelbiančios Plauto komedijos labai patiko žiūrovams.

Daug rimtesnės yra kito romėnų komediografo Publijaus Terencijaus Afro (195—159 m. pr. m. e.) dramos. Kaip rodo jo prievardis, rašytojas buvo kilęs iš Afrikos. Vaikystėje tapęs vergu, jis pateko į išsilavinusio romėno Terencijaus namus. Pastebėjęs berniuką esant gabų, šeimininkas jį išmokslino ir paleido į laisvę, pagal romėnų papročius suteikdamas jam savo giminės vardą. Terencijus parašė šešias komedijas, kurios visos išliko iki mūsų laikų. Jos taip pat „apsisiautusios graikų apsiaustu". Terencijui artimos Menandro humanistinės idėjos. Jam labiau rūpi charakteriai, o ne juokas, psichologinė situacija, o ne intriga.

Saviti yra Terencijaus komedijų prologai. Plautas prologuose atskleidžia žiūrovams veikalo turinį. Terencijus savo prologų idėją, matyt, bus atsinešęs iš Aristofano Juoko šventovės. Jo prologai primena senosios komedijos parabases. Terencijus jose kalba apie savo kūrybos problemas, polemizuoja su kritikais. Čia pateikiamos komedijos „Broliai" prologe autorius paaiškina,

kokiomis naujosios komedijos rašytojų dramomis jis naudojosi, užsimena apie Romoje plintančius gandus, kad Terencijus nėra komedijų autorius, kad rašo Scipionas ir Lelijus, kurie, nedrįsdami to prisipažinti (Romoje literatūrinis darbas tuo metu dar nebuvo gerbiamas), dangstosi žemakilmio poeto vardu. Pavadinęs tokius gandų nešiotojus piktavaliais, Terencijus prašo teisingų žiūrovų palankumo, kuris „suteikia ryžto ir jėgų poetui kurt".

Terencijui šioje komedijoje rūpi auklėjimo ir apskritai žmonių bendravimo klausimai. Pirmojo veiksmo pradžioje Mikionas išdėsto komedijos priešistorę. Būdamas turtingas ir nevedęs, jis įsūnijo savo brolvaikį. Kitą sūnų brolis augina pats. Jiedu nesutaria dėl auklėjimo. Brolis savo sūnų auklėja griežtai. Jis „galvoja, kad valdžia, palaikoma jėgos, / Tvirtesnė bus už tą, kur remias gerumu" (66—67 eil.). Žodį „gerumas" Mikionas pakartoja prologe tris kartus. Jis įsitikinęs, jog „savigarbos jausmu ir gerumu lengviau / Juk suvaldyt vaikus, ne baime" (57—58 eil.). Dialoguose su broliu Demėju Mikionas vaidina visišką liberalą, nors vienas likęs prisipažįsta, kad negražūs jo auklėtinio poelgiai ir jam nepatinka. Vėliau paaiškėja, kad nė vienas brolis neišauklėjo tobulo žmogaus. Griežtai auklėtas Ktesifonas įsimyli heterą, o atlaidumu lepintas Eschinas suvilioja kaimynų dukterį. Tiesa, jie nėra sugedėliai. Prabėgomis šmėkštelėjęs scenoje Ktesifonas pasirodo esąs nuoširdus ir sąžiningas, tik nelabos Amoro strėlės pervertas jaunikaitis. Eschinas kilniai prisiėmė kitaristės pagrobimo nešlovę ir buvo prisiekęs vesti savo mergaitę, tik nesiryžo pasisakyti tėvui. Dėl šios egoistinės baimės jam tenka išklausyti Mikiono paskaitą apie humanizmą (686—693 eil.). Komedijos pabaigoje griežtasis Demėjas pasitaiso, bet autorius parodo, kad ir Mikionas ne visada teisus. Terencijaus komedijose apskritai nėra nei visiškai neigiamų, nei tobulų herojų. Ne veltui rašytojas yra pasakęs: „Esu žmogus ir manau, jog visa, kas žmogiška, man nesvetima".

Kad komedija neatrodytų per daug rimta, retsykiais Terencijus pasitelkia bufonadinių elementų. Tokios juokdariškos linksmybės kupina yra Eschino suorganizuotų muštynių su sąvadautoju scena. Tačiau tokių scenų nedaug. Terencijus mieliau vartoja per nežinojimą atsiradusius nesusipratimus (Demėjas nežino, kad kitariste susižavėjęs Ktesifonas, daugelis veikėjų nežino, kad Eschinas pagrobė kitaristę broliui, Eschinas nežino, kad Mikionas ruošia jo vestuves ir pan.), parodiją (Siras taikliai parodijuoja Demėjo pedagogiką). Terencijaus komedijose nėra nešvankybių, besaikio plūdimosi, visų veikėjų kalba gryna ir inteligentiška.

Per Terencijų ir Plautą antikinės komedijos juokas atėjo į naujųjų laikų dramaturgiją. Sekdamas Plauto „Dvyniais", Šekspyras sukūrė „Klaidų komediją", Moljeras, nusižiūrėjęs į Plauto „Amfitrioną", parašė tokio pat pavadinimo pjesę, o jo „Skapeno klastų" prototipu tapo Terencijaus komedija „Formionas". Iš antikinių komedijų į Europos rašytojų veikalus atkeliavo antrininkai, persirengėliai, pasiklausymai ir kiti elementai. Gudrūs vergai virto išradingais tarnais ir tarnaitėmis, karys pagyrūnas — komedi-

jos del arte kapitonu, o šykštūs seniai ir ašarojantys įsimylėję jaunikaičiai tik nusimetė graikišką apsiaustą ir apsivilko naujų laikų mados drabužius.

Lietuvos skaitytojai pirmiausia susipažino su Aristofanu. 1936 m. pasirodė jo „Debesų“ vertimas proza (vertė P. Gaučys). 1947 m. išleisti A. Churgino versti Plauto „Dvyniai“. Šis vertimas pakartotas 1970 m. išleistame Plauto komedijų rinkinyje. Be „Dvynių“, čia randame komedijas „Karys pagyrūnas“ (vertė A. Dambrauskas), „Vergas apgavikas“ (vertė A. Dambrauskas) ir „Amfitrionas“ (vertė J. Dumčius). Nuo 1963 m. akademinis jaunimas susipažįsta su Aristofano komedijomis „Debesys“ (vertė J. Dumčius) ir „Varlės“ (vertė A. Dambrauskas), išspausdintomis aukštosioms mokykloms skirtoje „Graikų literatūros chrestomatijoje“, o platesnis skaitytojų ratas skaito jo „Plutą“, išleistą 1965 m. (vertė A. Dambrauskas). 1981 m. pasirodė Terencijaus „Broliai“, versti A. Dambrausko. Aristofano „Taika“ ir Menandro „Bambeklis“ lietuviškai pirmą kartą prabyla šiame tome.

DALIA DILYTĖ

PAAIŠKINIMAI

ARISTOFANAS

DEBESYS

Komedija buvo suvaidinta 423 m. pr. m. e. per Didžiąsias Dionisijas ir laimėjo trečiąją vietą (pirmoji atiteko Kratinui, antroji — Ameipsijui). Vėliau Aristofanas mėgino perkurti „Debesis“, bet, matyt, neužbaigė šio darbo, ir nežinia, ar antrasis komedijos variantas buvo kada suvaidintas.

[1] *6—7. Kad tu prasmegtum, kare!.. / Juk dėl tavęs nė vergo mušti negaliu!* — Karo metu laukai, kur dirbdavo vergai, buvo užimti priešų.

[2] *23. Mat skolinau kopinį pirkdamas!..*— Kopinis — arklys, pažymėtas senovine graikų alfabeto raide „koppa“.

[3] *37. Demarchas* — demo seniūnas, turėjęs kontroliuoti skolų išmokėjimą.

[4] *63. Jinai norėjo vardui „hipą“ vis prisegt...*— Graikiškai *hippos* — žirgas.

[5] *65. Feidonidas* — „taupuolis“.

[6] *83. Vardan žirginio Poseidono, myliu, taip!* — Poseidonas vadinamas žirginiu kaip žirgų dievas.

[7] *104. Chairefontas* — Sokrato bičiulis ir mokinys, kilęs iš Sfetos demo.

[8] *109. Leogoras* — oratoriaus Andokido tėvas.

[9] *134. Kikinai* — Atikos demas.

[10] *180. Talis* — senovės graikų filosofas (VII a. pr. m. e.), vienas iš septynių išminčių.

[11] *186. Į paimtus Pile spartiečių kareivius.*— Pilas — Peloponeso uostas, kur atėniečiai paėmė į nelaisvę daug spartiečių.

[12] *211—213. ...O ten Euboja... / ...mes su Perikliu ją partiesėm.*— 446 m. pr. m. e. Eubojos sala, priklausanti Atėnų sąjungai, sukilo, bet Periklis numalšino tą sukilimą.

[13] *257. Kad neaukotumėt manęs lyg Atamanto!* — Atamantas — mitinis herojus. Pagal orakulo ištarmę, jis turėjo būti paaukotas Dzeusui.

[14] *273. Ar glūdite ten Majotidės dugne, ar snieguotam uolyne Mimanto.*— Majotidės ežeras — dabartinė Azovo jūra. Mimantas — kalnyno atšaka Mažosios Azijos pakrantėje, prieš Chijo salą.

[15] *301. Kekropo mieląją žemę.*— Kekropas — pirmasis Atikos valdovas, Atėnų įkūrėjas.

[16] *311. Bromijas* — vienas iš Dioniso vardų.

[17] *323. Parnetas* — kalnagūbris šiaurės Atikoje.

[18] *332. Turijiečių žynių...*— Turijai — miestas pietų Italijoje, Tarento įlankos krante, įkurtas atėniečių sugriauto Sibario vietoje.

[19] *349. Jaunuolį — gauruotą storžievį — pamato, kaip sūnų antai Ksenofanto...*— Ksenofanto sūnus — lyrinis poetas Hieronimas.

[20] *361. Prodikas* — sofistas, Sokrato amžininkas.

[21] *386. Ar Panatenajų šventės metu...*— Panatenajos — šventė deivės Atėnės garbei, švenčiama kas ketverius metus.

[22] *401. Sunijas* — kyšulys Atikos pietryčiuose.

[23] *408. ...panašiai atsitiko ir man kitados Diasijų šventėj...*— Diasijos — šventė Dzeuso garbei.

[24] *506—508. Tu duok man į rankas pirmiau / Meduolį — baisiai aš bijaus įeiti ten, / Lyg nusileisdamas Trofonijo urvan.*— Trofonijo urve, Bojotijoje, buvo orakulas. Norėdamas gauti ištarmę, žmogus turėdavo nusileisti į urvą, laikydamas rankose po meduolį.

[25] *528. ...mano tą „Kuklų" ir „Ištvirkėlį"...*— Aristofano neišlikusių komedijų pavadinimai.

[26] *534—536. ...kaip Elektra / ...brolį atpažins, kai tik garbanas suras.*— Agamemnono duktė Elektra savo brolį Orestą, grįžusį tėviškėn, atpažino iš garbanų, padėtų ant tėvo kapo.

[27] *538—539. Ji neturi prisisiuvus odos... / ...kad vaikėzai juoktųsi...*— Komedijų aktoriai turėdavo prisisiuvę odinį falą.

[28] *540. ...ir nešoka kordako...*— Kordakas — nepadorus šokis.

[29] *551—559. O anie, Hiperbolui vos tik gavo įsikibt...*— Aristofanas čia smerkia savo varžovus už jo komedijos „Raiteliai" pamėgdžiojimą. Eupolido komedijoje „Marikas" Hiperbolo motina vaizduojama kaip girtuoklė ir ištvirkusi senė. *Frinichas* ir *Hermipas* — komediografai, Aristofano amžininkai.

[30] *566. Dievą galingą taip pat, kurs laiko tridantį...*— Poseidoną.

[31] *571. Ir tą, kurs dunda žirgais...*— Heliją, Saulės dievą.

[32] *581—582. Kai dievų nekenčiamąjį kailių paflagoną jūs / Rinkote vadu...*— Paflagonas — Paflagonijos, srities Mažosios Azijos šiaurėje, gyventojas. Čia turimas omeny Kleonas — Atėnų politinis veikėjas, Periklio priešas, žuvęs kovoje 422 m. pr. m. e. prie Amfipolio.

[33] *596—597. Delo gyventojau, kurs valdai / Kinto aštriąją uolą.*— Febas gimė Delo saloje, Kinto kalne.

[34] *598—599. Ir, laimingoji deive, kuri gyveni / Aukso šventykloj puikioj Efese...*— Čia kreipiamasi į Artemidę. Efese, Lidijos mieste, buvo garsi jos šventykla.

[35] *615. ...jūs gi maišote dienas...*— Aristofano laikais kalendorius buvo labai supainiotas.

[36] *622. Sarpedonas, Memnonas* — mitiniai herojai, žuvę prie Trojos.

[37] *640. Choinikas* — tūrio matas, maždaug atitinkąs litrą.

[38] *641—642. ...Ką laikai tu gražesniu / Iš matų...*— Sokratas turi galvoje poezijos metrus.

[39] *650. Emhoplijas* — graikų poezijos pėda.

[40] *653. O koks gi kitas daktilis, be šito, bus?* — Graikų kalboje pirštas — „daktilos".

[41] *671. Vadindams moterišką „geldą" vyriškai!* — Originale žodis „kardopos" yra moteriškos giminės, bet turi vyriškos giminės galūnę.

[42] *675. Kleonimas* — Atėnų vaistininkas.

[43] *710. Tie „korintiečiai" išrėpliojį kanda man...*— Graikiškai *koris* blakė, todėl Strepsiadas vadina blakes korintiečiais, kurie buvo atėniečių priešai.

[44] *749. Pasamdęs burtininkę iš Tesalijos...*— Tesalija garsėjo savo burtininkais.

[45] *754—755. Juk jei mėnulis netekėtų jau daugiau, / Nereiktų nuošimčių mokėt!* — Nuošimčiai buvo mokami kas mėnesį, jaunaties metu.

[46] *830. Tai Sokratas Meliškis...*— Iš Melo salos buvo kilęs ne Sokratas, o poetas ir filosofas Diagoras, apkaltintas bedievyste.

[47] *859. Aš kaip Periklis juos „praleidau reikalui“.*— Kai 446 m. pr. m. e. spartiečiai įsiveržė į Atiką, Periklis, negalėdamas jų atremti, papirko už 20 talentų spartiečių karaliaus patarėją. Pasiaiškindamas Periklis sakėsi tuos pinigus „praleidęs reikalui“.

[48] *864. Heliastas* — teisėjas, Heliajos (Atėnų prisiekusiųjų teismo) narys.

[49] *906. ...Juk jis savo tėvą sukaustė!* — Dzeusas, nuvertęs nuo sosto savo tėvą Kroną, sukaustė jį grandinėmis.

[50] *921—922. ...čia elgetavai, / Sakeisi misietis Telefas esąs...*— Telefas — Heraklio sūnus, Misijos karalius. Prie Trojos sužeistas Achilo, jis atvyko į Graikiją persirengęs elgeta, nes jam buvo išpranašauta, jog jį galės išgydyti tik tas, kas jį sužeidė. Šį įvykį Euripidas pavaizdavo savo tragedijoje, todėl Aristofanas išjuokia Euripidą, kad jis parodė tragedijos herojų, persirengusį elgeta.

[51] *924. Pandeletas* — skundikas ir intrigantas.

[52] *929. Tu nemokysi jo, nes Kronas esi.*— T. y. labai senas.

[53] *970. Frinis* — žymus kitaristas iš Mitilenės.

[54] *984. Tai pasenę dalykai, Dipolijų šventėm kvepią, Kedeidais poetais, / Auksiniais žiogeliais, Bufonijomis.*— Dipolijos, arba Bufonijos,— šventė Dzeuso garbei. Kedeidas — ditirambų kūrėjas. Auksiniai žiogeliai — moterų atėniečių plaukų papuošalas.

[55] *989. Tritonietė* — Atėnės epitetas.

[56] *999. Jo nepravardžiuot Japetu...*— Japetas — titanas, Urano ir Gėjos sūnus. Senesnis už Japetą — baisiai senas.

[57] *1001. Atsitiks kaip su tais Hipokrato vaikais: tu būsi „mamytės sūnelis“.*— Hipokratas — Periklio sūnėnas; jo trys sūnūs pasižymėjo bukumu.

[58] *1005. Verčiau Akademo giraitėn nueisi...*— Akademo giraitė buvo prie Kefiso upės netoli Atėnų.

[59] *1042. Stateras* — auksinė moneta.

[60] *1051. Ar tu matei, kad būtų kur Heraklio pirtys šaltos?* — Mitas pasakoja, kad Atėnė nuvargusiam Herakliui paleido Termopiluose karštus šaltinius. Todėl karštos vonios būdavo vadinamos Heraklio voniomis.

[61] *1057. Nestoras* — mitinis herojus, išminčius ir oratorius, dalyvavęs graikų žygyje prieš Troją.

[62] *1063. ...Tiktai dėl jo, žinai, Pelėjas gavo durklą.*— Pasak mito, Pelėją, melagingai apkaltintą Jolko karaliaus Akasto žmonos, Akastas paliko kalnuose. Hermis jam atnešė durklą apsiginti nuo laukinių žvėrių. Dievai už dosnumą davė jam žmoną — jūrų deivę Tetidę (žr. 1067 eil.).

[63] *1134. „Senoji ir naujoji“ mėnesio diena.*— Paskutinę mėnesio dieną graikai vadino senąja, pirmąją — naująja.

[64] *1187. Solonas senis buvo liaudžiai palankus.*— Solonas, VI a. pr. m. e. išleidęs šį įstatymą, buvo laikomas Atėnų demokratijos pradininku.

[65] *1205. Enkomijas* — pagiriamoji giesmė kokio nors žmogaus garbei.

[66] *1238. Chojas* — skysčio matas, lygus 3,28 ltr.

[67] *1261. Gal koks Karkino dievas žodį pratarė?* — Karkinas — tragedijų rašytojas, Aristofano amžininkas. Trys jo sūnūs taip pat buvo dramaturgai.

[68] *1264—1265 eil.* paimtos iš Karkino sūnaus Ksenoklio tragedijos. Joje vienas iš veikėjų pasakoja apie savo brolio mirtį — jį nužudęs kažkoks Tlepolemas (žr. 1266 eil.).

[69] *1356. Iš Simonido dainą tą, kaip Aviną šukavo.*— Simonidas — lyrinis poetas (VI—V a. pr. m. e.). Avinas iš Eginos — žymus atletas (Gr. *krios* reiškia „avinas").

[70] *1415.* Eilutė iš Euripido tragedijos, mintis iškraipyta.

[71] *1472—1473. ...tik dėl šito sukinio / Aš taip galvojau!..— Gr. dinos* reiškia ir „sūkurys", ir „didelis puodas".

Parengė DIANA BUČIŪTĖ

TAIKA

Komedija buvo suvaidinta 421 m. pr. m. e. per Didžiųjų Dionisijų šventę (apie kovo—balandžio mėn.). Kūriniui buvo paskirta antroji premija (pirmą gavo kitas žymus komediografas Eupolidas, trečią — Leukonas).

Fantastiškas kūrinio siužetas atspindi svarbius V a. pr. m. e. paskutinio ketvirčio įvykius Graikijoje. Dešimtus metus liepsnojo Peloponeso karo ugnys, ir abi kariaujančios pusės — Atėnai ir Sparta — ieškojo būdų, kaip taikiai užbaigti karo veiksmus. Po skaudžių pralaimėjimų (424 m. pr. m. e. prie Delijo ir 422 m. pr. m. e. prie Amfipolio) Atėnuose itin sustiprėjo taikos šalininkai. Savo ruožtu spartiečiai siekė susigrąžinti 424 m. pr. m. e. Sfakterijos saloje atėniečių paimtus į nelaisvę piliečius; be to, Peloponese brendo naujas helotų sukilimas.

Tokiomis sąlygomis buvo rašoma Aristofano „Taika". Pagrindinis komedijos veikėjas — vynuogių augintojas Trigajas (gr. „derliaus ėmėjas") — atstovauja gyventojų sluoksniui, kuris labiausiai kentėjo nuo karo veiksmų. Istoriko Tukidido liudijimu (V, 20), maždaug apie tą patį laiką, kai buvo pastatyta ši komedija, sudaryta ir taika tarp Atėnų ir Spartos, turėjusi trukti penkiasdešimt metų. Deja, abi valstybės nekariavo vos vieną žiemą.

[1] *47. Atrodo, kad apie Kleoną ši vieta...*— Kleonas, Atėnų politikos veikėjas, karvedys, aršus karo su Sparta šalininkas, žuvęs mūšyje prie Amfipolio 422 m. pr. m. e.

[2] *73. Didžiausią vabalą Sicilijos veislės...*— Vabalo didumas čia nurodomas pagal Etnos ugnikalnį Sicilijoje, aukščiausią kalną graikų gyvenamose žemėse.

[3] *108. Prikišiu, kad graikus išmainė į medus.*— Siekdamas pasinaudoti graikų nesutarimais, persų karalius kišosi į Atėnų ir Spartos reikalus. Kaltinimo medizmu (t. y. propersiškomis pažiūromis) tuo metu susilaukdavo ne vienas abiejų šalių politikas.

[4] *114—115. „Mylimas tėve, nejaugi teisinga / Nuogirda, gimtą pastogę pasiekus"...*— Parodijuojamas vienas neišlikusios Euripido tragedijos „Ajolas" motyvas.

[5] *129—135. Jei Ezopu tikėt...*— Vienoje Ezopo pasakėčioje pasakojama, kaip mėšlavabalis, keršydamas ereliui, nuskrido pas Dzeusą ir jį gudrumu privertė išmesti iš drabužių kiaušinius, atiduotus saugoti erelio.

[6] *143. Mėšlavabalis taps man naksišku laivu.*— Nakso saloje statomi laivai dėl formos buvo vadinami „vabalais".

[7] *145. Į Vabalo: mat toks Pirėjuje yra.*— Čia minima viena iš trijų Pirėjo prieplaukų.

[8] *171—172. Tai už pabaudą Chijo gyventojams teks / Už Trigają sidabro pagalvę mokėt...*— Peloponeso karo metu atėniečiai pasinaudodavo bet kuria dingstimi apdėti mokesčiais sąjungininkus, tarp kurių buvo ir Chijo miestas.

[9] *192. Trigajas atmoniškis, vynuogėm verčiuos...*— Atmonija — demo Atikoje, buvusio už 9 km į šiaurę nuo Atėnų, pavadinimas.

[10] *219. Jie pasirodys vėl, kai Pilas mūsų bus.*— Archidamo karo pabaigoje prie Pilo vyko įnirtingi mūšiai tarp atėniečių ir spartiečių. Ypač reikšmingą pergalę atėniečiai iškovojo Sfakterijos saloje netoli Pilo. Čia į nelaisvę pateko 292 spartiečių hoplitai, tarp jų nemažai kilmingųjų (Tukididas, IV, 38). Po šio pralaimėjimo Sparta keletą kartų siūlė Atėnams sudaryti taiką.

[11] *242. Pražūsit, Prasijos, šiandieną už niekus...*— Prasijos — miestas Peloponeso pusiasalyje, Lakonijos uostas. Miesto pavadinimas susijęs su žodžiu, reiškiančiu „lysvė, daržas" (gr. *prasia*).

[12] *246. Na, Megarai, ir jus ištiks ta pat lemtis...*— Megarai graikuose garsėjo česnakais. Toliau minima Sicilija — sūriais, o Atika — medumi.

[13] *269—270. Garsus menturis iš Atėnų — odminys, / Heladę permaišęs,— pražuvo neseniai.*— Čia kalbama apie Kleoną, turėjusį odų dirbtuvę.

[14] *283—284. ...Išsiuntė į tolimus kraštus, / Prie Trakijos, o ten pražudė amžinai.*— Čia turimas galvoje Brasidas, vadovavęs spartiečių kariuomenei mūšyje prie Amfipolio ir jame žuvęs.

[15] *290. Datidas niurkomas užtraukė kažkada...*— Datidas — amoralaus vergo tipas senojoje atikinėje komedijoje.

[16] *304. Nes nušvietė Lamachui neapkenčiama diena.*— Lamachas — Atėnų karo vadas, prisiekęs atėniečių pusėje sudarant Nikijo taiką, vėliau vienas iš atėniečių surengtos ekspedicijos į Siciliją vadų (Tukididas, V, 19, 24; VI, 8, 49, 50, 101, 103).

[17] *313. Pasisaugotumėt šito Kerbero iš apačios...*— Kerberu (lot. *Cerberis*) čia greičiausiai vadinamas Kleonas; tuo pačiu vardu jis vadinamas ir kitoje Aristofano komedijoje — „Raiteliuose".

[18] *342. Į Panegirėjas drožti...*— Panegirėjos — šventė, į kurią susirinkdavo visi graikai. Panegirėjomis buvo vadinamos ir olimpinės žaidynės.

[19] *343. Žaisti kotabą...*— Kotabas buvo mėgstamas žaidimas Atėnuose. Jo esmė tokia: vyno likučius šliukštelėdavo į specialią taurę, vadinamą kotabu, tardami mylimo žmogaus vardą. Jei šlakas pataikydavo į kotabą ir pasigirsdavo švarus garsas, tai reikšdavo, kad liejusio žmogaus jausmas neliks be atsako.

[20] *347. Formiono pakratai...*— Formionas — Atėnų karo vadas, garsėjęs griežtais papročiais, daugelio jūros mūšių Peloponeso kare nugalėtojas (Tukididas, II, 68—69, 80—86, 90, 92, 102, 103).

[21] *356. Nepaliaujamoj žygiuotėj iš Likėjo ir atgal.*— Atėnų priemiestyje Likėjuje buvo laikomi ginklai manevrams ir karo žygiams.

[22] *363. Tą patį, ką ir Kilikontas Milete.*— Kilikontas, Mileto (pagal kitus šaltinius — Samo) pilietis, išdavė gimtąjį miestą Prienės kariuomenei. Kai jo paklausė, ką jis padaręs, atsakė: „Nieko blogo".

[23] *365. Tik, Hermi, kad lemtis pareina nuo tavęs.*— Hermis buvo laikomas likimo dievu. Atėnuose vieną dieną niekuomet nevykdydavę daug mirties bausmių, o pagal burtus nustatydavę tam tikrą eilę, pagal kurią bausdavę nuteistuosius. Tie burtai, pagal kuriuos nuteistiesiems kelioms dienoms bausmės vykdymo laiką atidėdavo, buvo vadinami „Hermio burtais".

[24] *395. Jei peisandriškas sultonas stovi tau skersai gerklės.*— Peisandras —

Atėnų karo ir politikos veikėjas, oligarchijos šalininkas, iškilęs Peloponeso karo pabaigoje (Tukididas, VIII, 49, 53—54 ir toliau).

25 *402. Mat didesnių vagių už juos greit nebebus.*— Hermis buvo taip pat ir vagių dievas.

26 *409—411. ...Kadangi mes dievams / Aukojame, o jie iš barbarų lig šiol / Tegaudavo aukų...*— Herodotas liudija: „Persai neturi nei dievų trofėjų, nei statulų. Jie aukoja Saulei ir Mėnuliui“ (I, 131).

27 *419—421. Misterijai šventi, Adonio atminai, / Dipolijai nuo šiol tavu vardu skambės; / Ir Panatenajus paskirsim tau vienam.*— Misterijai — šventos apeigos Demetrai pagarbinti. Jos vykdavo Eleusino mieste netoli Atėnų Boedromiono mėnesį (antroji rugsėjo—pirmoji spalio pusė). Adonio atminai, arba Adonijai — Afroditei paskirtos apeigos, atliekamos pačioje pavasario pradžioje. Dipolijai — Dzeusui Poliėjui (Miesto sargui) skirtos apeigos. Panatenajai — apeigos Atėnei, vykdavusios Hekatombejono mėnesio (antroji liepos—pirmoji rugpjūčio pusė) 28 dieną.

28 *423. Išgelbėtojui — tau — sudės dosnias aukas.*— Išgelbėtojais (gr. *alexicacos*) tebuvo tituluojami Apolonas ir Heraklis.

29 *446. Tebus su juo tas pat, kas su Kleonimu!* — Kleonimas — Aristofano amžininkas, Peloponeso karo dalyvis. Jam atsitikusi istorija plačiau komentuojama toliau (675—678 eil.).

30 *449. Temis sausa pluta plėšikų naguose.*— Čia greičiausiai turimi omeny spartiečiai, nuolatos niokoję Atiką: iškirsdavę sodus ir išsivarydavę į nelaisvę gyventojus. Miežinė duona ir grūdai buvo pagrindinis belaisvių valgis.

31 *475. Argiečiai ir geri: netraukia su kitais...*— Bojotiečiai ir argiečiai buvo suinteresuoti, kad karas tęstųsi (Tukididas, IV, 96—101; V, 22).

32 *500. Ar megariškių man ilgai reikės prašyt?* — Megarų gyventojai kartu su kitais Spartos sąjungininkais: bojotiečiais, korintiečiais bei elėjiečiais priešinosi Nikijo taikos sudarymui (Tukididas, V, 17).

33 *507. Link jūros reikia jums arčiau pasistūmėt.*— Užuomina į svarbiausią Atėnų galybės ramstį — karo laivyną.

34 *605. Dingstį pakvaišimui davė Fidijo blogi darbai...*— Fidijas buvo apkaltintas aukso, skirto Atėnės statulai, savinimusi. 438 m. pr. m. e. skulptorius buvo priverstas išvykti iš Atėnų. Byla buvo susijusi su Perikliu, artimu Fidijo bičiuliu bei valstybės veikėju, pavedusiu pažįstamam skulptoriui atlikti užsakymą. Antikoje būta nuomonių, kad Periklis pirma pasitaikiusia proga pasistengė nukreipti piliečių dėmesį į šalį, bijodamas tolesnio bylos tyrimo.

35 *608—609. ...ir iš Megarų bylos / Pirmas skėlė kibirkštėlę...*— 432 m. pr. m. e. Periklio pastangomis atėniečiai priėmė dekretą, draudusį prekybą su Megarais. Tai sukėlė didžiulį nepasitenkinimą Graikijoje.

36 *626. Degančios kerštu trierys...*— Trierys (kitaip *trieros*) — karo laivai su trimis eilėmis irklų.

37 *631. Ir šešių medimnų šulė virto šipulių krūva.*— Medimnas — saiko matas, lygus maždaug 52,5 litro.

38 *650. ..Jis — jau tavo valdinys...*— Hermiui priklausė mirusiųjų sielas lydėti į požemių šalį. Komedijos pastatymo metu Kleono nebebuvo gyvo.

39 *667. O jūs net tris kartus balsavote prieš ją.*— Tukidido liudijimu (IV, 11), po mūšio Sfakterijos saloje spartiečiai ne tris, o daugiau kartų siuntė pasiuntinius, siūlydami atėniečiams taiką.

[40] *669. Mat protą mes tada sukišom į odas.*— Spartiečių siūlomos taikos nepriimti atėniečius įkalbėdavo Kleonas, turėjęs odų dirbtuvę.

[41] *681. Hiperbolui. Dabar tas akmenaitis — jo.*— Hiperbolas — Atėnų politikos veikėjas, po Kleono mirties ketverius metus vadovavęs demokratams, vėliau ostrakizmu ištremtas iš Atėnų. Apie jį neigiamai atsiliepė ne tik Aristofanas, bet ir Tukididas (VIII, 73).— Oratoriai liaudies susirinkimuose, vykusiuose Pikne, kalbėdavo atsistoję ant akmens.

[42] *697. Sofoklis tuoj pavirs Simonidu.*— Simonidui, kuris vienas iš pirmųjų poetų už kūrinius pradėjo imti honorarą, daug kas prikišdavo savanaudiškumą. Panašaus priekaišto Sofokliui prasmė neaiški: tokius dalykus tragedijų rašytojui priskiria vienas Aristofanas.

[43] *698. Dėl turto per marias ant rėčio ruošias plaukt.*— Graikiško priežodžio „Dievui trokštant galėtum ir ant rėčio plaukti" parodija. Jos reikšmė būtų maždaug tokia: nesitraukti prieš jokį pavojų.

[44] *700. Kaip laikos išmanus Kratinas?*..— Kratinas — vienas žymiausių senosios atiškosios komedijos kūrėjų, Aristofano amžininkas, gyvenęs 519—422 m. pr. m. e. Jo mirties priežastis Aristofano išgalvota.

[45] *734. Prievaizdams būtina tą pat akimirką lazdą su vytkočiu siųsti darban*...— Viešąją tvarką spektaklių metu prižiūrėjo specialūs pareigūnai, kurie tos tvarkos ardytojus ramdydavo, kepštelėdami per pečius lazda.

[46] *741. Sudraudė nuolat žandikauliais malusius, nuolat išalkusius jų Heraklius*...— Neišlikusioje satyrinėje Euripido dramoje „Silėjas" pavaizduota, kaip Heraklis punta didžiulius duonos kepalus.

[47] *754. Taigi pirmiausia aš stoju į dvikovą su dantingiausiuoju iš jų visų*...— Čia turimas galvoje Kleonas.

[48] *755. Skleidė lyg Kinės veizolai jo žiūrmenys spindulius, žudančius viską aplink*...— Šunakė hetera Kinė ir Kleonas minimi ir kitoje Aristofano komedijoje — „Raiteliuose" (765 eil.).

[49] *758. Pasakų Lamiją priminė kiaušenos*...— Lamija — pabaisa moters liemeniu ir asilo kojomis, gašlumo simbolis.

[50] *781. Bet jei ateitų Karkinas*...— Karkinas — tragedijų rašytojas, kūręs pirmoje IV a. pr. m. e. pusėje. Kitoje Aristofano komedijoje „Vapsvose" pasakojama, kad Karkino sūnūs šokę netradicinius šokius, publikos nesuprastus ir neįvertintus.

[51] *802—805. Juolab kad dar neturi / Morsimas choro, ir ausys / Dar nuo Melantijo balso neplyšta*...— Morsimas ir Melantijas — Aristofano amžininkai, tragedijų rašytojo Filoklėjo sūnūs, Eschilo vaikaičiai (Filoklėjas buvo Eschilo sesers sūnus). Morsimas buvo tragedijų rašytojas, o jo brolis Melantijas tose tragedijose vaidino. Aristofano liudijimu, pirmasis buvęs toks prastas poetas, o antrasis — toks prastas aktorius, kad komedijų rašytojas sugalvojęs naują bausmę: pagiedoti kurią nors Morsimo tragedijos partiją („Raiteliai", 401 eil; „Varlės", 151 eil.).

[52] *834—835. Tai pasakyk, kuri žvaigždė dangui / Chijietis Jonas?* — Jonas iš Chijo, Atėnų poetas, filosofas ir istorikas, Periklio amžininkas, pagarsėjo ditirambu, kuris prasidėjo žodžiu „Aušrinė".

[53] *864. Karkino sukučius sėkme pranoksi, mūsų galva.*— Karkino sukučiai čia — minėti tragedijų rašytojo sūnūs. Sprendžiant iš šios pastabos, jų rodomi šokiai pasižymėjo atėniečiams neįprasta ekspresija.

[54] *874. Anais gerais laikais išgėrę Braurone?* — Brauronas — vietovė Atikoje, rytiniame Erasino upės krante. Ten stovėjo Artemidės šventykla.

[55] *876. Ne dupkė — proktopenteridžių puošmena!* — Proktopenteridės — vienos šventės, vykusios kas penkeri metai, pavadinimas. Jos apeigos pasižymėjo itin laisvu apeigaujančiųjų elgesiu.

[56] *879—880. ...Taisausi pilę šią / Aprūpinti per Istmijus palapine.*— Ketinantys dalyvauti Istmijų žaidynėse iš anksto užsisakydavo pastogę. Graikiškas žodis *isthmos* (sąsmauka, perėja) taip pat reiškia tam tikrą moters kūno vietą.

[57] *883. ...Arifradas toks.*— Arifradas — Aristofano amžininkas, garsėjęs pasileidusiu elgesiu.

[58] *887. Taryba ir visi pritanys, žvelkit čia!* — Pritanis — aukštas pareigūnas Atėnų valstybėje; 50 pritanių kolegija pirmininkavo Tarybos (gr. *bulē*) ir liaudies susirinkimo (gr. *ecclēsia*) posėdžiams.

[59] *890. Bus galima nariams anarisę atlikt.*— Anarisė — antrosios Apaturijų šventės dienos pavadinimas, reiškiantis „pakėlimas" (pakeldavo aukojamų gyvulių galvas ir perpjaudavo gerkles). Žodis susijęs taip pat su veiksmažodžiu „tekėti, lietis" (gr. *rheo*), taigi anarisė suponuoja ir „išsiliejimo" idėją.

[60] *928. Kad neprimintų Teogeno kiauliavos.*— Tai yra kvailo ir kiauliško elgesio. Teogenas, Aristofano amžininkas, žinomas dėl besaikio gyrimosi ir silpno proto (plg. „Raiteliai", 85 eil.).

[61] *950—951. ...Pala užuos / Chairidas jūsų auką...*— Chairidas, Aristofano amžininkas, buvo parazitas fleitininkas, nepasižymėjęs itin menišku pūtimu.

[62] *968. Dabar betrūksta tik „garbingų daug žmonių".*— Liturginės formulės dalis, kurią, atsiliepdami į žynio klausimą: „Kas dalyvauja?", pasakydavo padėjėjai.

[63] *989—990. Nes juk trylika metų skausmų ir kančių / Jie praleido vieni...*— Peloponeso karo pradžia laikomi karo veiksmai tarp Atėnų ir Spartos 431 m. pr. m. e. Tuo tarpu juos sąlygojo Atėnų įsikišimas į Korkiros ir Korinto tarpusavio konfliktą 434 m. pr. m. e. Šią datą Aristofanas ir laiko karo pradžia.

[64] *1002. ..striukom chlanidaitėm vergams...*— Chlanidė — plonos vilnos drabužis.

[65] *1005. Ir krepšiais, Kopaidės gėrybių pilnais.*— Iš Kopaidės ežero Bojotijoje į Atėnus būdavo atvežama ungurių.

[66] *1013—1014. „Pražuvau, pražuvau! Iš manęs amžinai / Pagimdytoji tarp sėtinių atimta".*— Vieno neišlikusios Morsimo tragedijos „Medėja" motyvo parodija.

[67] *1032. Ši apvyta pliauska geriau atrodo nei Stilbido.*— Stilbidas — Aristofano amžininkas, pranašautojas.

[68] *1047. Juk tai Hieroklis iš Orėjo, vaidila!* — Hieroklis iš Orėjo miesto Eubojos saloje buvo tuo metu Atėnuose populiarus pranašautojas.

[69] *1070. Jeigu nebūtų Bakido apgavusios dieviškos nimfos...*— Bakidas — pranašautojas iš Bojotijos, pusiau legendinis asmuo.

[70] *1090—1094. „Debesis karo rūsčius nuvejoję, pasikvietė Taiką..."* — Ši citata Homerui nepriklauso. Trigajas kalba, vartodamas Homerui būdingus žodžius bei posakius.

[71] *1126. ...Į Elimniją skrisk!* — Elimnijas — vietovė Eubojoje.

[72] *1173. ...Taksiarchą ir jo šalmą triskiauterį...*— Taksiarchas — karinis laipsnis senovės graikų kariuomenėj.

[73] *1177. Tuoj pakeistų į Kidziko spalvą sardiškus dažus...*— Kidzikas, miestas Propontidės pakrantėje, garsėjo geltonos spalvos balzamu. Sardai — Lidijos sostinė.

[74] *1179. Tartum hipalektrionas skiauterę tris sultonus.*— Hipalektrionas — mitinė būtybė gaidžio galva ir žirgo liemeniu.

[75] *1184. Nueini, kur Pandiono statula su sąrašais...*— sulaukę šaukiamojo amžiaus

(nuo 18 iki 60 metų), atėniečiai pagal reikalą buvo šaukiami atlikti karinės tarnybos. Šaukiamųjų vardus, surašytus specialiose lentose, skelbdavo po kiekviena iš dešimties herojų eponimų statula. Pasitaikydavo, kad taksiarchai slapta ištrindavo savo pažįstamų ir bičiulių vardus ir vietoje jų įrašydavo priešus.

[76] *1225. Dešimtminio vertų krūtinšarvių ertmes.*— Mina — sidabrinė moneta, lygi 100 drachmų; 60 minų sudarė talentą.

[77] *1234. Antraip dar išvadins laivaskylės vagiu.*— Kai kurie trierarchai užkamšydavo savuose laivuose skyles irklams prakišti ir pasisavindavo pinigus, kuriuos valstybė skirdavo tariamai esantiems irkluotojams sumokėti.

[78] *1292. Ne Bulomacho ir ne Klausimacho garsaus atplaiša!* — Bulomachas reiškia „trokštantis kautynių", Klausimachas — „verkiantis dėl kautynių".

[79] *1298—1299. Trina salietis rankas dėl nepeiktino skydo, kurį man / Teko ne savo valia potankiuos krūmuos palikt.*— Kleonimo sūnus cituoja Archilocho eilėraštį. Salietis — Salės, miesto Samotrakės saloje, gyventojas.

Parengė SIGITAS NARBUTAS

VARLĖS

Komediją autorius pastatė Filonido vardu 405 m. pr. m. e. per Lenajų šventes ir laimėjo pirmąją vietą. Komedija susilaukė tokio pasisekimo, kad netrukus buvo suvaidinta antrą kartą — ko gero, tais pačiais metais per Didžiąsias Dionisijas.

411 m. pr. m. e. kovo mėnesį oligarchai užėmė valdžią šalyje, tačiau jau tų pačių metų rudenį sąmokslo vadai buvo nušalinti ir jo dalyviams atimtos pilietinės teisės.

Atėnams šiaip taip pavyko atstatyti laivyną ir laimėti keletą pergalių prieš spartiečius prie Mažosios Azijos pakrančių. Paskutinę pergalę Atėnai pasiekė jūros mūšyje prie Arginusų salų (406 m. pr. m. e.). 404 m. pr. m. e. Peloponeso karas baigėsi Atėnų pralaimėjimu.

[1] *5. ...„kaip spaudžia, oi!"* — Aristofanas pajuokia savo varžovus, kurie į dramas įtraukdavo šiurkščių juokų.

[2] *13—14. Frinichas, Likis, Ameipsijas* — senovės Atėnų komediografai, Aristofano amžininkai.

[3] *33. Nelaimė man, kad jūros mūšy nebuvau.*— Aristofanas turi galvoje jūros mūšį prie Arginusų salų. Tame mūšyje dalyvavę vergai buvo paleisti į laisvę (žr. 191 eil.).

[4] *46—47. Kai liūto kailį štai ant purpuro matau. / ...Kam čia koturnai ir lazda?* — Heraklio apdaras — liūto kailis ir lazda — stiprybės simbolis, purpuras — išglebimo ženklas.

[5] *52—53. ...kada skaičiau... / Aš „Andromedą"...*— „Andromeda" — neišlikusi Euripido tragedija.

[6] *55. ...Didžiulė. Sulig Molonu.*— Molonas — aktorius, vaidinęs Euripido tragedijose, matyt, aukštaūgis.

[7] *67. Mūs Euripidui.— Ar numirėliui aistra?* — Euripidas mirė 406 m., beveik tuo pačiu laiku kaip Sofoklis.

[8] *72. Vienų seniai nebėr, o kur gyvi — niekai.*— Citata iš neišlikusios Euripido tragedijos „Oinėjas".

[9] 73. *Jofontas* — Sofoklio sūnus, kūręs tragedijas tėvo padedamas.
[10] 82. *O tas gi mielas čia, tai mielas ir tenai.*— Turimas galvoje Sofoklis.
[11] 83. *Agatonas* — tragedijų ir komedijų rašytojas.
[12] 86. *Ksenoklis* — nežymus tragedijų rašytojas, Karkino sūnus.
[13] 87. *Pitangelas* — poetas tragikas, nežinomas iš kitų šaltinių.
[14] 94. *Kur vieną chorą gavę vėl prapuola tuoj...*— T. y. kartą pastatę tragediją.
[15] 100—102. Citatos iš įvairių Euripido tragedijų.
[16] 111. *...kai tu Kerbero ėjai.*— Vienas iš Heraklio žygių — nusileidimas į Hadą ir trigalvio šuns Kerbero (lot. *Cerberis*) pagrobimas.
[17] 124. *...Tu apie garlę man kalbi?* — Garlė — nuodinga žolė.
[18] 126. *Baisu, dar kojas pakeliui galiu nušalt.*— Išgėrusiam garlės nuodų pirmiausia pradėdavo šalti galūnės.
[19] 129. *Į Kerameiką repečkok.*— Kerameikas — Atėnų priemiestis, per kurį ėjo šventinio bėgimo su fakelais maršrutas.
[20] 139—142. *Su laiveliu mažučiuku senukas toks / Tave tuoj perveš už du obolu...*— Mirusiųjų sielas per Acherontą keldavęs Charonas — už tai jam reikėdavę sumokėti obolą. Aristofanas juokauja, kad Tesėjas įvedė požemių pasaulyje sumą, įprastą Atėnams — 410 m. pr. m. e. demagogas Kleofontas įvedė karo pašalpą, vadinamą diobelija.
[21] 152. *Kas mokosi Kinesijo pirichę šokt...*— Kinesijas (IV a. pr. m. e.) — ditirambų kūrėjas ir muzikas novatorius. Pirichė — karo šokis.
[22] 153. *Ar nusirašė sau Morsimo posmelius.*— Morsimas — tragedijų kūrėjas, Aristofano amžininkas.
[23] 159. *Aš asilas, kurs tempia sau misteriją.*— Patarlė, taikoma tam, kuris pluša, kai kiti linksminasi.
[24] 187. *Tainaras* — kyšulys Peloponese, kur buvęs įėjimas į požemių pasaulį.
[25] 204. *Nei Salamino nežinau, nei marių šių...*— Užuomina į jūrų mūšį prie Salamino (480 m. pr. m. e.).
[26] 215. *Nisietį kur Dionisą...*— Dionisas, pasak mitų, gimęs Trakijoje, Nisos kalne.
[27] 217. *Vis šloviname Pelkėse...*— Tokiu pavadinimu buvo vienas iš Atėnų kvartalų, kur stovėjo Dioniso šventykla, atidaroma tik per Amfesterijų šventę, kartą per metus.
[28] 218. *Ąsočio pilno šventėje...*— Taip buvo vadinama trečioji Amfesterijų šventės diena.
[29] 293. *Tikrai bus Empusa.*— Empusa — pasakiška baidyklė, siurbianti kraują.
[30] 303—304. *Ir tenka pasakyt kaip Hegelochui tam: / „Po audros vėl žebenkštę aš gražiai matau“...*— Hegelochas, aktorius, vaidinęs Eūripido tragedijoje „Orestas“, vietoj žodžio „giedra“ pasakė „žebenkštis“ (šie žodžiai graikų kalboje skiriasi tik kirčiu).
[31] 316. *Jakchas* — Dioniso procesijų dievybės vardas.
[32] 337. *Šlovingoji ponia, Demetros dukterie...*— Demetros duktė — Persefonė.
[33] 357. *Kas Kratino jautėdžio audringos kalbos grakštumu nemokėjo grožėtis...*— Kratinas (519—422 m. pr. m. e.) — žymus senosios Atikos komedijų rašytojas. „Jautėdžiu“ vadinamas todėl, kad už komediją poetas kaip premiją gaudavo jautį.
[34] 363. *Iš Aiginos, kaip Torikionas lupikas imdamas sau dešimtinę...*— Iš Aiginos, esančios šalia Peloponeso, buvo lengviausia organizuoti kontrabandinių prekių pergabenimą spartiečiams.— Torikionas — matyt, mokesčių rinkėjas, piktnaudžiavęs savo padėtimi.

[35] *364. Epidauras* — miestas Argolidėje.
[36] *379. Mūsų Užtarytoją...*— Turima galvoje Persefonė.
[37] *417. Archedemą „prauskime“.*— Archedemas priklausė populiarų partijai, buvo kilęs ne iš Atėnų ir, nors gyveno ten septynerius metus, dar nebuvo priimtas į jokią atėniečių fratriją.
[38] *428. Kalijas* — Atėnų turtuolis, kaltinamas ištvirkimu.
[39] *439. Korinto Dzeusas įsirangė čiužinin.*— Žodžių žaismas: gr. *koris* — blakė.
[40] *475. Tarteso murena...*— Murena — plėšri žuvis. Tartesas — pasakiška šalis Ispanijoje.
[41] *476. Gorgonės, teitrasietės, urgzdamos suris.*— Aristofanas gorgones juokais vadina teitrasietėmis — nuo Atikos demo Teitro pavadinimo.
[42] *477. Tuojau aš bėgu jąsias pasišaukt čionai.*— Visas durininko monologas — Euripido stiliaus parodija.
[43] *478. ...Dievą šauk!* — Įprasta formulė nuliejant dievams.
[44] *501. ...tikras iš Melitės šunsnukis!* — Melitė — Atikos demas, iš kurio buvo kilęs Kalijas, Arginusų mūšyje persirengęs Heraklio kostiumu.
[45] *531. Kad vergas koks marus sūnum Alkmenės būtų.*— Alkmenė — Heraklio motina.
[46] *539—541. Pasroviui vis pasisukti — / Vyro apsukraus žymė, / Tokio kaip Teramenas.*— Po Arginusų mūšio didžioji Atėnų laivyno dalis nuplaukė užpulti likusių Spartos laivų, o Teramenui buvo paliepta surinkti jūroje sudaužytų laivų likučius ir lavonus. Audra jam sutrukdė, ir jis, norėdamas išsisukti nuo bausmės, suvertė kaltę kitiems strategams.
[47] *569—570. Kleoną, liaudies užtarėją, eik pakviesk. / O dėl manęs, tai nors Hiperbolą, jei bus.*— Kleonas ir Hiperbolas — Atėnų politiniai veikėjai, „Varlių“ pastatymo metu jau mirę.
[48] *608. Ditilas, Skeblijas ir Pardokas* — barbarų šaulių vardai.
[49] *651. Kada Heraklio šventės Diomėjose.*— Diomėjų deme, netoli Atėnų, kas penkerius metus buvo švenčiamos šventės Heraklio garbei. Karo metu jų kurį laiką nebuvo.
[50] *661. Tik jambus Hiponakto aš atsiminiau.*— 659 eil. priklauso ne Hiponaktui, bet jo amžininkui Ananijui.
[51] *664—665.* Citata iš neišlikusios Sofoklio tragedijos „Lakoontas“.
[52] *678. Kleofontas* — Atėnų demagogas, kilęs iš Trakijos. Jis buvo apkaltintas neteisėtu pilietinių teisių pasisavinimu ir vėliau nuteistas mirti.
[53] *693—694. ...jei, kas kovės jūrų mūšy vienąsyk, / Pasidaro platajiečiais, virsta ponais iš vergų.*— Žr. 3 paaišk. Vergai, paleisti į laisvę, tapdavo piliečiais ir būdavo įtraukiami į platajiečių sąrašą.
[54] *712. Kimolas* — viena iš Kikladžių salų.
[55] *840. „Ar tai tikra tiesa, laukų deivės sūnau?“* — Citata iš Euripido, tik žodis „jūrų“ pakeistas „laukų“.
[56] *849. O tu, kurs rankioji kretiečių dainuškas...*— Turimos galvoje vadinamosios hiporchemos, dainos, lydimos pantomimos, kurias naudojo Euripidas tragedijose „Orestas“ ir „Finikietės“.
[57] *855. „Telefas“* — neišlikusi Euripido tragedija.
[58] *886. Demetra, tu, kur mano protą maitinai...*— Eschilas gimė Eleusine, kur buvo švenčiamos eleusinijos, šventės Demetros, Persefonės ir Dioniso garbei.
[59] *909—913. ...muilinęs žiūrovams / Akis, neišmaningiems, dar Frinicho išaugin-*

tiems...— Eschilo pirmtako Frinicho tragedijose svarbiausią vietą užimdavo choras, veiksmo jose buvo maža.

60 *928. Skamandras* — upė Troadėje.

61 *931.* Citata iš Euripido.

62 *944. Kefisofontas* — matyt, Euripido bičiulis.

63 *963. Kiknas, Memnonas* — legendiniai herojai, Trojos karo dalyviai.

64 *965—967. Štai jo Formisijas arba lošikas Megainetas...*— Euripido nuomone, Eschilo gerbėjai — prasčiokai, vergai, o jo — išsilavinę žmonės.

65 *970. ...kėjietis, ne chijietis.*— Žaidžiant kauliukais nelaimingas metimas buvo vadinamas *Chios*, laimingas — *Coos*. Tie patys žodžiai reiškė „chijietis" (Chijo salos gyventojas) ir kojietis (Kojo salos gyventojas). Aristofanas juokaudamas pakeičia kojietį į kėjietį (iš Kėjo salos kilęs Teramenas).

66 *992.* Eilutė iš neišlikusios Eschilo tragedijos „Mirmidonai".

67 *1033. Musajas* — kaip ir Orfėjas, legendinis poetas.

68 *1041. Patroklas, Teukras* — Trojos karo dalyviai.

69 *1043. ...aš kekšių nerodžiau tikrai, Stenebojų visokių ar Fedrų...*— Steneboja ir Fedra — Euripido tragedijų herojės. Steneboja nekaltai apkaltino Belerofontą, kad tas mėginęs ją suvilioti, o paskui, jos melui išaiškėjus, nusinuodijo.

70 *1056. Ir jeigu pranoks Likabetą / Ir Parnasą aukščiu tavo žodis...*— Likabetas ir Parnasas — Graikijos kalnai.

71 *1126. Chtonieti Hermi, tėvo valdžią saugojąs...*— Hermis vadinamas Chtoniečiu, t. y. požeminiu, kaip vėlių lydėtojas į mirusiųjų karalystę.

72 *1182.* Neišlikusios Euripido tragedijos „Antigonė" pradžia.

73 *1196. Erasinidas* — vienas iš strategų, dalyvavusių Arginusų mūšyje, liaudies susirinkimo sprendimu nubaustas mirties bausme.

74 *1206—1208.* Iš neišlikusios Euripido tragedijos „Archelajas" prologo.

75 *1211—1213.* Iš neišlikusios Euripido tragedijos „Hipsipilė" prologo.

76 *1217—1219.* Neišlikusios Euripido tragedijos „Steneboja" pradžia.

77 *1225—1226.* Iš neišlikusios Euripido tragedijos „Friksas" prologo.

78 *1232—1233.* Euripido tragedijos „Ifigenija Tauridėje" pradžia.

79 *1240—1241.* Eilutės iš neišlikusios Euripido tragedijos „Meleagras" prologo.

80 *1244.* Neišlikusios Euripido tragedijos „Išmintingoji Menalipė" pirmoji eilutė.

81 *1264—1277.* Citatos iš įvairių Eschilo tragedijų.

82 *1285—1294.* Taip pat citatos iš įvairių tragedijų.

83 *1296. Kas čia per „flatotrat?" Iš Maratono gal?* — Dionisas, matyt, turi omeny, kad Eschilas tokį barbarišką žodį galėjęs išgirsti iš persų per Maratono mūšį.

84 *1302. Meleto daineles ir Karijos rylas...*— Meletas — tragedijų rašytojas, vienas iš Sokrato kaltintojų. Karija — sritis Mažosios Azijos pietvakariuose.

85 *1308. Su Lesbo mūza ši neturi pažinties.*— Iš Lesbo salos buvo kilęs poetas Terpandras (VII a. pr. m. e.), senosios chorinės lyrikos kūrėjas.

86 *1309—1322.* Šios eilutės — tai įvairių tikrų ar parodijuojamų Euripido citatų rinkinys.

87 *1327. Kirenės pozų dvylikai...*— Kirenė — Atėnų hetera.

88 *1382.* Eilutė iš Euripido „Medėjos".

89 *1383.* Eilutė iš neišlikusios Eschilo tragedijos „Filoktetas".

90 *1391.* Eilutė iš Euripido „Antigonės".

91 *1392.* Eilutė iš Eschilo „Niobės".

92 *1402.* Eilutė iš Euripido „Meleagro".

[93] *1403*. Eilutė iš Eschilo „Glauko".
[94] *1422*. *Alkibiadas* (450—404 m. pr. m. e.) — Atėnų politinis veikėjas, dažnai keitęs politines orientacijas.
[95] *1451*. *O Palamedai, kaip gražu! Išminčius koks!* — Palamedas garsėjo savo gudrumu ir įžvalgumu.
[96] *1475*. Euripido „Eolo" parodija.
[97] *1477—1478*. Pirma eilutė — iš Euripido, antra — sofistų svarstymo parodija.
[98] *1506—1507*. *Mirmekas ir Archenomas* — nežinomi asmenys. *Nikomachas* — komisijos, išrinktos 410 m. pr. m. e. įstatymų suvienodinimui, narys.
[99] *1514*. *Adeimantas, Leukolofo sūnus* — Alkibiado draugas.

Parengė D. BUČIŪTĖ

PLUTAS

„Plutas" — Aristofano senatvės metų veikalas. Tai bene paskutinė jo komedija, pastatyta 388 m. pr. m. e. Jos kompozicijai būdingas choro reikšmės sumažėjimas: chorui „Plute" skirtos vos dvi strofos, bet ir jos virtusios dialogine scena. Agonas taip pat nebeturi pirmykštės reikšmės, likęs vienu komedijos epizodu, tik kitokiu metru, anapestais, recituojamu. Parabasės nebėra.

[1] *8*. *Loksijas* — Apolono pravardė. Chremilas ir Karionas grįžta iš Apolono orakulo Delfuose.
[2] *21*. *Nemuši gi manęs, vainiką dėvinčio.*— Iš Apolono šventyklos žmonės grįždavo su laurų vainiku, kuris darydavo juos neliečiamus, kaip dievo pašvęstus.
[3] *39*. *Ir ką atsakė Febas vainikuotasis?* — Parodijuojama tragedijos eilutė. Šventyklos buvo puošiamos vainikais.
[4] *84*. *Patroklis* — tragedijų rašytojas, garsėjęs šykštumu.
[5] *114*. Parodijuojama tragedijos eilutė.
[6] *147—148*. *...už grašgalius kelis / Kaip vergą nupirkai...*— Laisvas pilietis būdavo parduodamas į vergiją, jei neįstengdavo sumokėti mokesčių.
[7] *149*. *Girdėjai gi apie Korinto heteras...*— Korinto heteros garsėjo tuo, kad už savo paslaugas imdavo labai didelius pinigus.
[8] *171*. *O liaudies sueigų vadovas ar ne jis?* — Pilietis už dalyvavimą liaudies susirinkime gaudavo tris obolus.
[9] *173*. *Ir kas Korinte laiko mūsų įgulas?* — 390 m. pr. m. e. Atėnų strategas Ifikratas su samdinių kariuomene sumušė spartiečius prie Korinto.
[10] *174*. *Pamfilas argi ne dėl jo turės raudot?* — Atėnų strategas Pamfilas 388 m. pr. m. e. buvo atiduotas teismui už valstybinių pinigų vogimą.
[11] *175*. *...adatų pirklys* — Pamfilo parazitas (nieko neveikiąs, iš svetimos malonės gyvenąs žmogus).
[12] *176*. *Agirijas taip griaudžia argi ne dėl jo?* — Agirijas — didžiaturtis, leidęs sau labai įžūliai elgtis, nuolatinis išgertuvių dalyvis.
[13] *177*. *O pasakos Filepsijo ne dėl tavęs?* — Filepsijas, kaip valstybės skolininkas, buvo pasodintas į kalėjimą. Teisindamasis prigalvojo visokių pasakų.

[14] *178. Ne per tave mūs sąjunga su Egiptu?* — Atėniečiai pagelbėjo egiptiečiams kovoje su persais. Pagalba kaštavo jiems nemažus pinigus.

[15] *179. Ne dėl tavęs Laidė myli Filonidą?* — Laidė — garsi Korinto hetera, Filonidas — turtingas atėnietis.

[16] *180. O Timotėjo bokštas?..*— Timotėjas — Atėnų strategas, turtingas žmogus, Atėnuose pastatęs bokštą Laimės deivės garbei.

[17] *210. Tau duosiu už Linkėjo geresnes akis.*— Linkėjas, vienas argonautų, garsėjo nepaprastai geromis akimis.

[18] *277. Grabe teisėju būti tau šukelė lemia šiandien.*— Atėnuose kiekvienas pilietis, sukakęs 30 metų ir turįs politines teises, galėjo būti teisėju. Bylai iškilus, reikiamą teisėjų skaičių parinkdavo burtais: vienas traukdavo spalvotas šukeles, o kitas skaitydavo teisėjų vardus.

[19] *283. ...pakelėj svogūnų daug palikę.*— Turima galvoje laukiniai svogūnai, kurie kaip ir česnakas buvo neturtingųjų atėniečių gausiai vartojami maistui.

[20] *287. Jūs būsit Midai. Tik ausų jums asilo betrūksta.*— Midas — legendinis frigų karalius. Pagal vieną padavimą už paslaugą Dionisui jis paprašęs dievų, kad visa, ką rankomis palytėsiąs, pavirstų auksu. Nuo to laiko ir valgis, ir gėrimas, kuriuos tik paliesdavęs, virsdavę auksu. Pagal kitą padavimą Midas, būdamas teisėju Apolono ir Pano muzikos varžybose, pergalę priteisęs Panui. Įžeistas Apolonas už tai davęs jam asilo ausis.

[21] *290.* Karionas parodijuoja poeto Filokseno ditirambą „Kiklopas", pasakojantį, kaip Odisėjas ir jo draugai apakino kiklopą Polifemą („Odisėja", IX, 314—412).— *Tretanelio* — pamėgdžiojimas kanklių, kurioms pritariant kiklopas šoka tarp avelių ir ožkų. Toliau panaudojamas kitas „Odisėjos" epizodas (X, 224—244). Kirke čia vadinama Korinto hetera Laidė. Laerto sūnus — Odisėjas.

[22] *314. Aristilas* — žinomas girtuoklis ir triukšmadarys.

[23] *384. ...lyg būtų Heraklidai jie...*— Heraklidai — Heraklio vaikai, kuriuos po tėvo mirties persekiojo pavydus ir bailus Mikėnų karalius Euristėjas. Prieglaudą Heraklidai radę Atėnuose.

[24] *385. Pamfilas* — žinomas dailininkas, Apelio mokytojas.

[25] *423. Erinija* — kruvino keršto deivė, vaizduojama sena moterimi su gyvatėmis vietoj plaukų ir su žibintu rankoje.

[26] *524. Savo galvą kasdien į pavojų statyt...*— Už laisvo žmogaus pagrobimą ir pardavimą į vergiją buvo baudžiama mirtimi.

[27] *535. ...Tik pūslę, pirty besišildant.*— Neturtingieji Atėnų piliečiai žiemą dažnai eidavo šildytis į miesto pirtį. Ten sėdėdami užsnūsdavo ir kartais apdegdavo.

[28] *550. ...Jūs sulyginsit tuoj Dionisiją ir Trasibulą.*— Trasibulas nuvertė 30 tironų valdžią Atėnuose; Dionisijas — garsus Sirakūzų tironas.

[29] *594. ...Čia Hekatę labiau priderėtų paklausti...*— Hekatė — mirusiųjų karalystės deivė. Jai buvo meldžiamasi naktį kryžkelėse. Jaunam mėnuliui stojus, turtingesnieji į kryžkelę prinešdavo valgių, o beturčiai juos sunaudodavo: esą suvalgiusi Hekatė.

[30] *602. Pausoną savo pasišauk!* — Pausonas — nuskurdęs dailininkas. Jo neturtas buvo virtęs priežodžiu.

[31] *639. Gražvaikį mes Asklepiją...*— Asklepijo vaikais buvo laikomi: Jaso, kuri gydė vidaus ligas; Panakėja — išorines ligas; Higieja — sveikata.

[32] *665. Neoklidas* — retorius, apkaltintas iždo išvogimu.

[33] *717. ...česnako teniško...*— Tenas — viena iš Kikladžių salų.

[34] *720—721. ...sfetišku / Actu...*— Sfeta — Atikos demas.
[35] *773. Kekropo žeme...*— Kekropas — pirmasis Atikos karalius, Atėnų įkūrėjas.
[36] *789—790. ...gardėsių paėmiau / Ir apibersiu svetį jais.*— Naujai pirktas vergas, pirmąsyk įžengiąs į namus, būdavo apiberiamas saldumynais ir džiovintomis figomis.
[37] *817. Stateras* — auksinė 24 drachmų vertės moneta.
[38] *883—884. ...Užkeiktą žiedą štai / Turiu, už drachmą iš Eudamo nupirkau.*— Graikų vaistininkai dažnai pardavinėdavo žiedus, esą galinčius pagelbėti nuo gyvatės įkandimo.
[39] *1021. Tasas* — sala Egėjo jūroje.
[40] *1126. Kur sklindis, man ketvirtą dieną keptasai!* — Ketvirtą kiekvieno mėnesio dieną Hermiui būdavo aukojamas paplotis.
[41] *1139—1140. ...ar aš kada nesergėjau tavęs, / Kai nešdavai indus, pavogęs iš namų?* — Hermis buvo ir vagių globėjas.
[42] *1146. ...Filą paėmei...*— Filo miestelis Bojotijos pasienyje buvo užimtas kariuomenės, ėjusios prieš 30 tironų valdžią. 401 m. pr. m. e. tironų kariuomenės eiliniams buvo paskelbta amnestija.
[43] *1197—1198. ...Tu puodus... / ...nešk oriai ant galvos.*— Šventinant dievo statulą, buvo aukojamos virtos daržovės, sudėtos puoduose.

Parengė ANTANAS DAMBRAUSKAS

MENANDRAS

BAMBEKLIS

[1] *152—157. Laimingas buvo tas Persėjas dėl dviejų / Dalykų: pirma, kad turėjo jis sparnus... / O antra, kad nešiojos tokią priemonę,/ Kuria visus įkyruolius paversdavo / Į akmenis.*— Persėjas — Dzeuso ir Danajės sūnus, nugalėjęs gorgonę Medūzą, nuo kurios žvilgsnio visi suakmenėdavo. Kai Persėjas leidosi į žygį prieš Medūzą, nimfos (pasak kitų mitų, Hermis) padovanojo jam greitaeigius batus su sparnais. Nukirsta Medūzos galva neprarado savo galios, ir Persėjas ja naudojosi.
[2] *633—634. ...kad pagal priežodį / Su šunimi kovočiau šuliny...*— užuomina į Ezopo pasakėčią.

Parengė D. BUČIŪTĖ

PLAUTAS

VERGAS APGAVIKAS

Viename manuskripte pažymėta, kad ši komedija pirmą sykį vaidinta per Megalezinius žaidimus, Markui Junijui esant miesto pretorium. Tai buvo 191 m. pr. m. e. Megaleziniai žaidimai vykdavo balandžio mėnesį Didžiosios dievų motinos (Kibelės) garbei.

Pagrindinio veikėjo Pseudolo vardas sudarytas iš graikiško žodžio *pseudos* — „melas", „klasta" ir lotyniško *dolus* — „klasta".

[1] *33. ...tu iš vaško ją iššauk...*— Laiškus ir kitus mažiau svarbius dokumentus romėnai rašydavo vašku padengtose medinėse lentelėse.

[2] *47. Už medinius linkėjimus tu nori jai / Grąžinti sidabru?* — T. y. už linkėjimus, parašytus medinėse lentelėse. Toks pat žodžių žaismas yra 105 eilutė: „Pagalbą sidabrinę šiandien tau surast".

[3] *59. Diena jau nustatyta — pirmos Dionisijos.*— Šventės vyno dievo Dioniso, arba Bakcho, garbei kovo—balandžio mėnesį Atėnuose būdavo švenčiamos labai iškilmingai.

[4] *107. Bet ji ateis: ne veltui truksi antakis.*— Antakių trūkčiojimas — nelaimę (rečiau laimę) reiškiantis ženklas.

[5] *146—147. Tokiais dar raštais nemirgės patiesalai kampaniški / Nei Aleksandrijos kilimai...*— Pietinė Italijos sritis Kampanija ir Aleksandro Didžiojo vardu pavadintas miestas Egipte garsėjo tekstilės pramone, ypač garsūs buvo jų margaraščiai kilimai.

[6] *148. Aš vakar jūsų kiekvienam juk po provinciją daviau...*— po darbo sritį. Žr. „Kario pagyrūno" 17 paaišk.

[7] *162. Tu pagalvėlius padėki...*— Senovės graikai ir romėnai valgydavo gulėdami, pasirėmę alkūne į pagalvėlį.

[8] *163. Kai iš forumo pareisiu...*— Nors komedijos veiksmas vyksta Atėnuose, bet institucijas Plautas visur mini romėniškas: forumas, senatas, provincija.

[9] *200. Kaip ant jaučio Dirkę korė dievo sūnūs kitados.*— Dirkė — Tebų karaliaus Liko žmona; Dzeuso sūnūs Amfionas ir Dzetas už nuožmų pasielgimą su jų motina Antiope Dirkę pririšo prie jaučio, kuris ją nuvilko ir įmetė į jos vardu po to pramintą versmę. Čia *dievo* — Jupiterio.

[10] *212—213. Jeigu šiandien man aliejaus / Nepripils ožiakailių...*— Graikai ir romėnai skysčius (vyną, alyvą, aliejų) laikė ožių ir avių išdirbtų kailių maišuose.

[11] *219—220. ...broliui — vergui bent vienam / Būtų patepta galva?* — Iš pagarbos ar per iškilmes romėnai plaukus vilgydavo ir vilgydavosi kvepiančiu aliejumi.

[12] *266. Neščiau auką ir jau būtų mano rankose mėsa...*— Dievams aukodavo pačias gerąsias gyvulio dalis: kulšis, nugarą ir tauriuosius vidurius (*splanchnas*) — širdį, kepenis.

[13] *358. ...Taip greit nebėgčiau niekad laisvės pirkt pas pretorių.*— Susitaupęs lėšų, vergas galėjo išsipirkti laisvę iš šeimininko. Aktą turėjo apiforminti aukštasis valstybės pareigūnas teismo reikalams — pretorius.

[14] *532. Šaunesnis būsi ir už Agatoklį tu.*— Agatoklis — Sirakūzų tironas (361—289 m. pr. m. e.), kilęs iš nežymių tėvų ir prasimušęs per savo sugebėjimus.

[15] *729. Kurs nuo tėvo iš Karisto atvažiavo neseniai...*— Karistas — miestas Eubojos saloje (netoli Atikos pakrančių).

[16] *748. ...Ir rinkimuos nieks aiškiau nepasakys.*— Per aukštųjų valdžios pareigūnų rinkimus rinkėjui lentelėje reikėjo įbrėžti vieną raidę: A — už (*affirmo*), N — prieš (*nego*) arba NL — susilaikau (*non liquet*).

[17] *762. Paukštis iš kairės, kaip noriu, ir būrimas palankus.*— Apie pradėto svarbesnio darbo sėkmingumą romėnai spėdavo iš paukščių skridimo. Iš kairės atskrendantis lėmė sėkmę.

[18] *795. Dėl to ir Orkas nesiryžo jo priimt...*— Orkas — požemių (mirusiųjų) karalystė ir tos karalystės valdovas.

[19] *831—836. Kai kokilendrą aš į katilą dedu...*— Kokilendra, makidas, kepolendra ir kt.— tai nieko nereiškiantys žodžiai, pramanyti plepio virėjo.

[20] *868—871. ...kaip Medėja ta, / Kuri Peliją seną tuosyk išvirė...*— Tesalijos karalius Pelijas mokėjusios burti dukters Medėjos ir kitų dukterų buvo sukapotas ir išvirtas, o po to paverstas jaunuoliu ir atgaivintas.

[21] *988. Polimacheroplagidas* — pažodžiui: „Kardu kertantis pilis".

[22] *995. Ar Sikione aš šiandien...*— Sikionas — miestas Peloponeso šiaurėje, Sikionijos sostinė.

[23] *1063. Pažvelgsiu, ką lig šiol Uliksas nuveikė...*— Uliksu romėnai vadino Odisėją, vieną Trojos karo didvyrių, kurio gudrybe buvo paimta ir sugriauta Troja. Uliksu čia vadinamas Pseudolas, pažadėjęs paimti „Balijono tvirtovę". Komedijoje daug kur operuojama kariškais terminais.

[24] *1100. Pagirnio kolonistų sąrašan rašau.*— Plauto laikais buvo aktualus romėnų kolonijų steigimas naujai užkariautose srityse. Simonas daro užuominą, kad Pseudolui reikės amžinai sukti girnas.

[25] *1232. Pseudolas man mirtį skyrė šiandien per komicijas...*— Komicijos — liaudies susirinkimas Romos forume (centurijų, tribų ir kurijų). Centurinės komicijos kartais spręsdavo baudžiamąsias bylas, ir jų sprendimas buvo galutinis.

[26] *1244. Pralenkė ir Trojos klastą, ir Uliksą Pseudolas.*— Žr. 23 paaišk.

[27] *1303. ...kad suspėtum išgert Masiko / Gausingiausius derlius...*— Masikas — kalnas tarp Lacijaus ir Kampanijos, pagarsėjęs jo apylinkėse augančiomis vynuogių rūšimis; *vinum Massicum* — Masiko vynas, masikas.

[28] *1304. Tik vienos valandos... Dar pridėki „žiemos".*— Romėnai dieną nuo saulės tekėjimo ligi laidos dalijo į vienodą skaičių valandų, todėl žiemos valandos buvo trumpesnės už vasaros valandas.

[29] *1335. Bet jeigu plosite ir girsit...*— Plauto komedijos paprastai baigiamos raginimu paploti.

KARYS PAGYRŪNAS

Jei spręsime iš 213 komedijos eilutės, kur kalbama apie „dainių barbarą" (žr. 12 paaišk.), „Karys pagyrūnas" pirmą sykį buvo pastatytas tarp 210 ir 207 m. pr. m. e. Galima spėti, kad ši komedija „sudurta" iš dviejų, nors autorius pamini vieną graikų komediją, kurią jis perdirbęs.

Komedijos veikėjų vardai nėra beprasmiai. Pirgopolinikas reiškia — „miesto bokštų nugalėtojas", Artotrogas — „duongraužys" (parazito sinonimas), Palestrio-

nas — „palestros užvaizdas“, Filokomasija — „mėgstančioji išgerti ir paūžti“, Skeledras — „piktadarys“, Lurkionas — „rajūnas“, Karionas — „brangusis“ ir kt.

[1] *13. Kautynių laukuose prie Grūdkirmių, kada...*— Grūdkirmiai (*campi Curculionei*) — pramanytas vietovardis, kaip ir visa parazito kalba. Beje, šitokiu pavadinimu yra viena Plauto komedija „Kurkulionas“.

[2] *14. Bumbomachidas Klitomestoridisarchidas...*— Dar du juokingi vardai: Bumbomachidas — „kovotojas su bildesiu“, Klitomestoridisarchidas — „garsingas bepakraštybės valdovas“. Komedijoje operuojama garsiais karvedžių ir karalių vardais, kariškais atributais, mėgdžiojama kariškių kalbėsena.

[3] *42. ...Skitolatronijoj, menu...*— Tikri geografiniai vardai maišomi su pramanytais: Skitolatronija sudaryta iš žodžių „skitas“ ir „latro“ (samdomas kareivis, plėšikas). Kilikija — šalis Mažosios Azijos pietuose tarp Pamfilijos ir Sirojos. Sardai — senovės Lidijos sostinė. Kapadokija — šalis Mažojoje Azijoje, viena iš rytinių Romos provincijų.

[4] *75. Karalius mat Seleukas prašė atkakliai...*— Seleukas — Sirijos valdovas, Seleukidų dinastijos (IV a. pr. m. e.) įkūrėjas.

[5] *102. Bet sykį teko jam Naupaktan iškeliaut...*— Naupaktas — svarbiausias uostamiestis ir tvirtovė Lokridėje. Dabar graikai jį vadina Epaktu, italai — Lepantu.

[6] *106. Jos močiai mergpiršei jis meilinas visaip...*— Romoje buvo visų niekinamas, bet labai pelningas „amatas“ — sąvadavimas. Sąvadautojas laikydavo pulką „baltųjų vergių“ ir, viliodamas joms turtingus „jaunikius“, pelnydavosi. Žodį „sąvadautojas“ sunku įspraust į metrą, todėl vertėjas vartoja žodį „mergpirša“.

[7] *159. Pro impluvijų vis spokso...*— Viduriniame, didžiausiame romėno namų kambaryje (atrijuje) buvo baseinas. Virš jo, stoge, buvo didžiulė kiaurymė, pro kurią eidavo šviesa ir baseiną pripildydavo lietaus vanduo. Baseinas ir kiaurymė stoge vadinosi impluvijumi (*pluvia* — lietus).

[8] *164. Kad įstatymo, kaip kaulais lošti, jie nelaužytų...*— Apie šį įstatymą (*lex alearia*) nieko daugiau nežinoma. Turbūt edilams buvo pavesta neleisti azartinių žaidimų.

[9] *165. Padarykit, kad be kaulų keltų pokylį namie.*— Žaidimas dvejopa žodžio reikšme: kaulas (*talus* — kulkšnis) ir žaidžiamasis kaulelis (taip pat *talus*, nes gyvulių kulkšnių kauliukais ir buvo žaidžiama).

[10] *166. Eibių bus kokių pridarius mūs šeimyna, kaip girdžiu...*— Visi vergai drauge buvo vadinami vergvaldžio „šeimyna“ (*familia* nuo žodžio *famulus* — vergas, tarnas).

[11] *203. ...puikią pilį pildinas.*— Kario pamėgdžiojimas, vartojant karinius posakius. Žr. 2 paaišk.

[12] *213. Smakrą taip parėmęs sėdi, sako, dainius barbaras...*— Senovės komentatorių (Aulo Gelijaus ir kt.) liudijimu čia esama užuominos į poetą Gnėjų Nevijų (*Gn. Naevius*, 273—204 m. pr. m. e.). Jis parašė epinę poemą „Pūnų karas“ (*Bellum Punicum*), kūrė komedijas, kur pajuokė Romos aristokratus (ypač Metelų giminę) ir už tai buvo patekęs į kalėjimą. Kai Plautas statė „Karį pagyrūną“, Nevijus buvo kalėjime, ir jo priminimas turėjo sužadinti žiūrovų užuojautą. Barbaru vadinamas turbūt su ironija todėl, kad buvo romėnas, kada aristokratai tikraisiais poetais laikė vien graikus ir patys kalbėjo graikiškai.

[13] *311. Tai visi namai ant kryžiaus gaus karot, o pirmas aš.*— Buvo imama pakankamai stora pliauska, perskeliama per pusę, viduryje iškertama skylė žmogaus

kaklui įkišti ir po to abidvi pusės sukalamos draugėn. Šitaip buvo baudžiami nedaug kuo prasikaltusieji. Didesnė bausmė buvo rankų ištiesinimas ir pririšimas arba prikalimas prie pliauskos. Pagaliau taip prikaltą žmogų buvo galima pakabinti ant stulpo. Taip bausdavo nusikaltusius vergus ir karo belaisvius. Apie tokias bausmes kalbama toliau (373 ir 374 eil.).

14 *412—413. ...Dianą Efesiškę / Arabų smilkalų pašlovinsiu kvapu gardžiuoju...*— Dianos, romėnų medžioklės ir mėnulio deivės, ypač garsi šventovė buvo Efese, laikoma vienu iš septynių senovės pasaulio stebuklų. Arabų smilkalai buvo garsūs ir labai vertinami.

15 *439. Adikė tu — ne Dikėja!..*— Dikėja — Teisioji. Adikė — Neteisingoji.

16 *592. Atgal senatan aš grįžtu...*— Senatas — aukščiausia valstybinė taryba senovės Romos respublikoje (nuo lot. *senex* — senas, senis). Čia žodžių žaismas kaip ir 594 eil.: „Senato posėdis visuotinis".

17 *595. Einu: išskirstys be manęs provincijas.*— Aukštesniems pareigūnams, pabaigusiems tarnybą, Romos senatas duodavo valdyti (ir pelnytis plėšiant) užkariautąsias žemes, vadinamas provincijomis. Čia „išskirstys provincijas" — nuspręs, padalys.

18 *627. ...jau laikas rengtis Acherontan man?* — Acherontas — viena požemių karalystės upių („srūvanti kančiomis"); mirusiųjų karalystė.

19 *653. Efesietis, ne apulas aš koks iš Aminulos.*— Apulai (Apulijos gyventojai) visais atžvilgiais buvo kaimiečiai: darbštūs, rūpestingi, geri šeimos tėvai, bet dideli konservatoriai ir ne per daug šviesūs. Aminula — mažas ir nežymus miestelis Apulijoj.

20 *691. ...duok Minervos šventėms švęst...*— Kvinkvatrų šventės Minervos, išminties, menų, mokslų ir karo deivės, garbei buvo švenčiamos du sykius per metus: nuo kovo 19 d. penkias dienas ir nuo birželio 13 d. tris dienas.

21 *693. ...antakiai ims trūkčiot jai!* — Antakių trūkčiojimas — nelaimę (rečiau laimę) reiškiantis ženklas. Iš jo spėjo ateitį (*supercilio spicere*) daugiausia pagyvenusios moterys.

22 *743. Dešimčiai dienų praėjus — pykčių jau Iliada.*— Aliuzija į pirmąją „Iliados" eilutę, nusakančią visą poemos turinį: „Pyktį Pelėjo sūnaus, Achilo, deive, giedoki". „Pykčių Iliada" — pykčiams galo nėra.

23 *753. Kai tokiam pietų paduosi, išsitiesęs užgiedos.*— Žr. „Vergo apgaviko" 7 paaišk.

24 *777. Girias gražumu pranokstąs patį Aleksandrą jis...*— Aleksandras — antrasis Pario vardas. Paris buvo Trojos karaliaus Priamo sūnus, kuris pagrobė Spartos karaliaus Menelajo žmoną Eleną ir dėl to kilo Trojos karas.

25 *789. ...Klientė mano...*— Klientas — senovės Romoje nepilnateisis žmogus, priklausantis nuo globėjo (patrono) ir visur vykdantis jo valią, nors nebūdamas vergas.

26 *1016. ...jei tu iš bakchančių šitų.*— Bakchantė — vyno dievo Bakcho garbei orgiastinį šokį šokanti moteris. Plauto laikais bakchančių orgijos — bakchanalijos — labai paplito Italijoje. 186 m. pr. m. e. Romos senatas išleido specialų įstatymą, draudžiantį bakchanalijas.

27 *1061. Jam reikia auksinio talento.*— Talentas — pats didysis svorio ir pinigų vienetas senovės Graikijoj, lygus 6000 drachmų. Aukso talentas daug brangesnis už sidabro.

28 *1082. Kai Jupiteris gimė iš Opės.*— Jupiterio motina buvo Opė — pertekliaus deivė, žemdirbystės globėja.

29 *1247. Faonas Lesbietis* — pasakiškas poetės Sapfo mylimasis. Jis laiveliu vežęs Afroditę, ir už tai ji apdovanojusi Faoną galia patikti visoms moterims.

30 *1420. Aukso miną duosi mums.*— Mina (gr. *mna*) — senovės Graikijos moneta, lygi 100 Atikos drachmų.

Parengė A. DAMBRAUSKAS

DVYNIAI

Komedijoje iškelta kai kurie to meto socialiniai klausimai, susieti su piniginio kapitalo pradžia. Pinigų reikšmės kilimas ir dėl to plintąs lupikavimas — Plauto laikų aktualus reiškinys. Antrasis komedijos socialinis motyvas — tais laikais plitęs heterizmas ir iš jo kyląs vidutiniškai pasiturinčio pirklio šeimos irimas. Be to, komedijoje pavaizduota kai kurie šeimos santykiai bei žemesniųjų sluoksnių pažiūra į šeimą. Viena šeimos irimo priežasčių esąs kraitis. Menechmo žmona atsinešė kraitį ir dėl to reikalauja, kad vyras jos klausytų.

1 *Prol. 13—15. ...turinys / Ne atiškas, bet graikiškos kilmės, / Tik susicilintas.*— Komedija graikiška, tačiau ne atikinė, nes nesurišta su Atėnais, tiktai siciliška (svarbiausi veikėjai kilę iš Sicilijos Sirakūzų).

2 *Prol. 53. Dabar aš Epidamnan pėsčias nukeliausiu...*— Epidamnas — graikų miestas ir uostas pietiniame Adrijos jūros krante. Prologo skelbėjas keliaus į Epidamną „pėsčias", suprasdamas esant tą miestą šioje teatro scenoje.

3 *I, 20. Menechmui jau seniai aš priteistas esu...*— Parazitas lygina save su skolose paskendusiu skolininku, kuris pagal romėnų įstatymus būdavo priteisiamas kreditoriui, o šis turėjo teisę nusitempti skolininką pas save ir sukaustyti jį geležiniais pančiais.

4 *I, 28. Tai stačias guolyje turėtum atsistoti...*— Žr. „Vergo apgaviko" 7 paaišk.

5 *I, 30. Tupėjau vis namie aš su brangiaisiais savo...*— Parazitas „brangiaisiais" vadina valgius ir gėrimus, pakeičiančius jam šeimos židinį.

6 *I, 81—83. ..kur Venera nupiešta, / Kaip jinai Adonį grobia ar kaip aras naguose / Neša jauną Katamitą?* — Netikslus palyginimas. Katamitas — romėnų liaudies iškraipytas graikiškas vardas — Ganimedas, jaunikaitis, kurį pagrobė Jupiteris, pasivertęs ereliu. Apie Veneros meilę gražuoliui Adoniui yra padavimas, bet kad Venera būtų jį pagrobusi — nebūti dalykai.

7 *I, 113. ..iš Samo durys tos?* — Moliniai Samo indai buvo gražūs ir brangūs, bet nestiprūs.

8 *I, 133—134. ...Herkulis patsai, / Kada juostą Hipolitos pasigrobti geidė jis.*— Amazonių karalienė Hipolita turėjusi labai gražią juostą. Euristėjo dukteriai Admetai tos juostos įsigeidus, Herkulis (jis tada tarnavo pas Euristėją) nuvykęs į amazonių kraštą, susikovęs su Hipolita, ją nudėjęs ir atgabenęs juostą Admetai.

[9] *II, 10. Istrus, Masiliečius ir Ispanus, taipogi / Graikiją Didžiąją...*— Istrija — dabartinės Jugoslavijos dalis, kurios šiaurėje yra Triesto miestas ir uostas; Masilija — dabartinis Marselis, pietų Prancūzijos miestas ir uostas; Didžiąja Graikija vadinta graikų kolonizuota pietinė Italija.

[10] *II, 71. ...Kilindras ar Koriendras...*— žodžių žaismas (*coriandrum* — tam tikras valgių prieskonis).

[11] *II, 103. Prisiekiu Poluksu...*— Kastoras ir Poluksas (gr. *Polideukas*) — broliai dvyniai, Dzeuso ir Ledos sūnūs, pagarsėję didele meile vienas kitam.

[12] *II, 197—199. Ten... karaliavo Agatoklis... / Fintijas ir Liparonas, po kurio mirties valdžia / Hieronui atiteko...*— Šioji vieta prikišamai rodo, kaip maža Plautui rūpėjo istorinis tikslumas. Tiesa, Agatoklis ir Hieronas buvo žinomi romėnams Sicilijos tironai, bet nei Fintijas, nei Liparonas niekuomet neviešpatavo Sirakūzuose.

[13] *III, 102. ...po vieną numą svorio...*— Numas — lygus dviem drachmoms (drachma — 4,36 gr.).

[14] *V, 15—16. ...kodėl Hekubę graikai / Kale vadindavo?...*— Buvo pasakojama, kad Trojos karaliaus Priamo žmona Hekubė, ištikusių nelaimių palaužta (daug jos sūnų žuvo kare) ir baisios neapykantos graikams apimta, virto pasiutusia kale.

[15] *V, 49. Partaonas* — Etolijos (Graikijoje) karalius, gyvenęs neatmenamais laikais.

[16] *V, 52. Kalchantas* — įžymusis graikų žynys, Trojos karo dalyvis.

[17] *V, 162. Bakchai! Bromijau!* — Vyno dievas Dionisas turėjo keletą epitetų: Bakchas (triukšmingas), Bromijus (trankus) ir kt.

[18] *V, 166. ...Apolonas skelbia ir įsako man...*— Antikinėje mitologijoje ekstazė, įkvėpimas ir paprastas pamišimas buvo laikomi dievų, ypač Apolono, žmogui siunčiamais bandymais.

[19] *V, 182. Šiam barzdotajam Titanui...*— Mitinis Titanas — deivės Eos (Aušros) mylimasis. Eos iš Dzeuso išprašė suteikti mylimajam nemirtingumą, bet užmiršo paprašyti jam ir amžinos jaunystės. Visiškai pasenęs, Titanas ėmė bodėtis gyvenimu, ir Eos pavertė jį svirpliu.

[20] *V, 183. Kikno išperai...*— Kiknas — mitinis senis, paverstas gulbe (*cycnus*); senis pavadintas „baltaplaukio" paukščio sūnumi dėl savo žilų plaukų.

[21] *V, 231. ...jo Uliksas atšiaurus.*— Uliksu (Odisėjum) Menechmas vadina savo parazitą Šepetį.

Parengė MERKELIS RAČKAUSKAS

AMFITRIONAS

„Amfitrionas" skiriasi nuo kitų Plauto komedijų tuo, kad jo siužetas imtas iš graikų mito apie Heraklį. Pagal mitą šis herojus buvo dievo Dzeuso ir tebietės Alkmenės sūnus: Alkmenės vyrui Amfitrionui išvykus į karą, Dzeusas, pasivertęs Amfitrionu, lankėsi pas nėščią jo žmoną. Taip Alkmenė pagimdė dvynius — Heraklį nuo Dzeuso, Ifiklį — nuo vyro Amfitriono.

Vienas IV a. pr. m. e. graikų rašytojas pagal šį mitą sukūrė komediją, o Plautas to mums neišlikusio kūrinio pagrindu parašė tragikomediją, skirtą romėnų publikai. Dzeusą pakeitė vyriausiu romėnų dievu Jupiteriu, Hermį — prekybos ir pelnų dievu Merkurijum; įvedė romėnų pareigūnus su jų lotyniškais pavadinimais; aprašydamas kautynes, graikišką taktiką pakeitė romėniškąja ir kt. Plauto komedijų veikėjai esti paprasti žmonės, vergai ir t. t., tačiau „Amfitrione" dalyvauja dievai Jupiteris ir Merkurijus. Tuo ši komedija skiriasi nuo kitų Plauto kūrinių. Be to, kadangi pjesėje maišosi komiški ir tragiški bruožai, pats Plautas šį kūrinį teisingai pavadino tragikomedija.

[1] *42. Belona* — romėnų karo deivė.

[2] *101. Su telebojais Tebai kaunas šiuo metu.*— Telebojai — gentis, gyvenusi kai kuriose Jonijos jūros salose. Jų karalius buvo Pterelas.

[3] *257. Ant rankų kaspinai šventi, pasigailėti prašo...*— Pasigailėjimo prašantieji nešdavosi rankose alyvų šakeles arba vilnonius kaspinus kaip permaldavimo ženklą.

[4] *272. ...Nokturnas nusigėrė šiąnakt ir užmigo!* — Nokturnas — nakties dievas.

[5] *305. ...iš Sosijo pasidaryt Kvintu?* — Kvintas (pažodžiui „penktasis") — romėnų vardas. Sosijas bijo, kad ir jo — penktojo — neprimuštų kaip anų keturių vyrų.

[6] *319. Jis tikriausiai nori kaulus lyg murenai man išimt.*— Murena — tokia jūros žuvis, romėnų labai mėgstama.

[7] *341. Kur eini tu, kurs Vulkaną uždarą rage nešies?* — Turima galvoje žibintas, rago formos lempa. Vulkanas — romėnų ugnies dievas.

[8] *383—384. Tai sakai, esi Amfitriono Sosijas?* — *Suklydau: / Tau norėjau pasakyt „Amfitriono draugas".*— „Draugas" lotyniškai *socius*. Matyt, Plauto laikais daug kur Italijoje raidė c jau buvo tariama kaip s, todėl žodis *socius* buvo tariamas sosijus, vadinasi, panašiai kaip Sosijas.

[9] *421. Su Amfitriono antspaudu...*— romėnai nešiodavo žiedus, kurių didelė brangakmenių akis vaizduodavo kokį nors mitinį paveikslą. Ta žiedo akis kartu buvo ir privatus žiedo savininko antspaudas.

[10] *422. Saulė ketvertu žirgų...*— Senovėje buvo tikima, kad saulės dievas kasdien per dangų važiuoja ketvertu žirgų.

[11] *462. ...laisvės ženklą užsidėt ant nuskustos galvos!* — Laisvės ženklas buvo aukšta kepurė, kurią vergas užsidėdavo, kai jį paleisdavo laisvėn.

[12] *510. Jei žmona žinotų...*— Jupiterio žmona buvo deivė Junonė, moterų globėja.

[13] *673. Kolei šulinio gyvybė išsisėmusi užges.*— Buvo tikima, kad žmogaus gyvybė slypi kraujyje, o šulinio — vandenyje. Kaip nutekėjus kraujui miršta žmogus, taip išsėmus vandenį užgęsta šulinio gyvybė.

[14] *723. Reik nėščiai gerai įkirsti — ne, paduoti obuolį.*— Žodžių žaismas: *malum* (nelaimė, bausmė) ir *mālum* (obuolys). Kai Alkmenė pagrasino Sosijui nelaime, šis jai atkirto tuo pačiu žodžiu, bet čia pats pridėjo *mālum* (obuolį), tarsi sušvelnindamas savo grasinimą.

[15] *739—740. ...reikėjo tau maldaut Jupiterį / Dėl to sapno, miltų sūdytų aukot ar smilkalų!* — Buvo manoma, kad sapne dievai praneša ką nors gera, bet dažniausiai bloga. Todėl, susapnavę ką nors įtartina, žmonės aukodavo Jupiteriui, kad jis atitolintų nelaimę.

[16] *863. Aš gyvenu ten, viršutiniame aukšte...*— T. y. danguje.

[17] *1029. ...tu rykščių ėdžia!* — Plakant vergą sutrūkdavo ne viena rykštė — tai buvo rykščių eikvojimas.

[18] *1043. Aš tam burtininkui tesaliečiui atsikeršysiu!* — Tesalija, šiaurinė Graikijos sritis, garsėjo savo burtininkais. Todėl kiekvienas nepaprastas burtininkas laikomas tesaliečiu.

Parengė JONAS DUMČIUS

TERENCIJUS

BROLIAI

Komedija buvo pastatyta 160 m. pr. m. e.

„Brolių" veikėjų vardai, kaip ir visose paliatinėse komedijose, graikiški ir, Donato žodžiais, turėtų būti „kalbantys", t. y. išreikšti veikėjo charakterį. Tačiau „Broliuose" tas „kalbėjimas" neaiškus. Pamfilė, „viską mylinčioji", tiesa, gerai atspindi mergaitės būdą, bet to negalima pasakyti apie kitus vardus, nors daugumos jų etimologija aiški. Taip Demėjas sietinas su žodžiu *demos* — „liaudis", Mikionas su *mikros* — „mažas", Eschinas su žodžiu *aischos* — „gėda"... Vergams vardai duoti pagal jų tautybę — Getas, Siras.

Veikėjų tarpe minimas prologas. Jį deklamuodavo paprastai jaunas aktorius, ir tik ypatingais atvejais šį vaidmenį atlikdavo vyriausias vaidintojas (trupės vadovas). Prologui deklamuoti buvo atskiras kostiumas (*ornatus prologi*).

[1] *2. Jį priešai stebi...*— Būrelis literatų, nepalankių Terencijui, su Luscijum Lanuviškiu priešaky.

[2] *6—7. Difilo veikalą... / ...Plautas perdirbo...*— Difilas — vienas naujosios graikų komedijos atstovų; jo veikalų nėra išlikę. Plautas buvo sulotyninęs minimąją Difilo komediją, kai kurias jos scenas praleisdamas ir jų vietoje įdėdamas iš kitų komedijų. Toks durstymas vadinamas kontaminacija. Kaip iš šios vietos matome, kontaminacijos imasi ir Terencijus: jis verčia Menandro „Brolius", palikdamas graikiškąjį pavadinimą *Adelphoe*, ir į ją įdeda Plauto išmestą sceną iš Difilo komedijos. Kontaminacija, vertimas ir lotyninimas plagiatu nebuvo laikomi. Tačiau jei Plauto išverstą veikalą (ar sceną) būtų vertęs ar lotyninęs Terencijus,— jo darbas būtų buvęs plagiatas. Luscijus ir jo šalininkai turbūt Terencijaus veikalo nebuvo matę ir gandus leido iš nežinojimo, o gal ir iš piktos valios.

[3] *15—16. Poetui piktavaliai prikiša, kad jį / Remią didžiūnai, jam padėdami rašyt.*— Didžiūnai — Scipionas Afrikietis Jaunesnysis ir Gajus Lelijus. Įtarinėjimai, kad Terencijus rašąs ne pats, kilo svarbiausia dėl geros ir grakščios jo komedijų kalbos: kaip jis, barbaras, afras, galįs taip gerai mokėti lotyniškai. Galimas daiktas, kad šiedu aristokratai, kai reikėjo, buvo rašytojui kalbos patarėjais, tačiau rašyti rašė greičiausiai jis pats. Į Romą jį atvežė visai mažutį, ir lotynų kalba buvo jam tarsi gimtoji.

[4] *47. Jų vyresnį aš įsūnijau...*— Įsūnijimas (*adoptio*) senovės tautų (graikų, romėnų) gyvenime vaidino didelį vaidmenį. Neturėdamas vaikų, žmogus galėjo įsūnyti svetimą, ir įsūnytasis pereidavo į jo „tėviškąją valdžią" (*patria potestas*), tapdavo jo turtų paveldėtoju ir giminės pratęsėju.

[5] *123. ...kviesk teisėju ką...*— Turimas galvoje trečiųjų teismo teisėjas arba tarpininkas, išrinktas abiejų pusių sutikimu. Jis galėjo teisti, vadovaudamasis sąžine, o ne rašytais įstatymais. Šiuo atveju teisėjas turėjo nuspręsti, katro pedagoginiai principai teisingesni.

[6] *155 ir toliau.*— Bakchidės iš sąvadautojo pagrobimo scena. Saniono namai buvo, matyti, toli, todėl Demėjas, forume išgirdęs apie įvykį, spėjo nueiti pas brolį ir su juo apie tai pasikalbėti. O Eschinas greit su pagrobtąja eiti negalėjo, nes trukdė Sanionas ir susirinkusi smalsuolių minia. Ir ėjo turbūt aplinkinėmis gatvėmis, nes Mikionas, skubėdamas į forumą, eisenos nesusitinka.

Šita scena (daugių daugiausia 155—196 eil.) Terencijaus paimta iš Difilo komedijos „Mirštantys drauge". Ji šiurkštesnė dėl to, kad rodomas visų nekenčiamas sąvadautojas, ir iš viso šiurkštesnė už Menandro komedijų scenas.

[7] *175. ...Karalius tu čionai, ar kas?* — Čionai — Atėnuose, kur karališka valdžia buvo ypač nemėgstama.

[8] *182. ...Diržais laisvam?* — Sąvadautojai būdavo laisvi piliečiai, o lupti buvo galima tik vergus.

[9] *194. ...Aš duosiu laisvę jai pagal įstatymus.*— Pagal romėnų įstatymus žmogus, tapęs vergu, pats teisių susigrąžinti negalėjo, bet turėjo rasti gynėją, kuris teisme klientą paimdavo už rankos ir pareikšdavo, kad jis nuo dabar laisvas. Eschinas ir pasiskelbė tokiu gynėju (*vindex*).

[10] *274—275. ...Dėl niekniekio / Eit iš namų!..*— Jei Sanionas jo mylimąją būtų išvežęs parduoti į Kiprą, Ktesifonas iš nusiminimo galėjo išeiti iš namų ir išvykti iš tėvynės.

[11] *285. ...guolius ištiesti mums paliepk...*— Graikai ir romėnai puotaudavo išsitiesę patogiuose guoliuose. Siras, nors vergas, jaučiasi būsiąs lygiateisis dalyvis.

[12] *333. Žadėjosi padėt ant kelių tėvui savo sūnų jis...*— Senovės tautų papročiu, tėvas turėjo teisę vaiką priimti arba ne. Priimdamas, ant žemės padėtą kūdikį pakeldavo. Padėjimas tėvui ant kelių reiškė prašymą priimti vaikaitį į savo šeimą ir jį auginti bei auklėti.

[13] *347. ...paliudys viską žiedas, kur jai atsiuntė.*— Reikia manyti buvus paprotį atsiųsti (ne pačiam paduoti) sužadėtuvių žiedą (*anulus pronubus*), kaip ženklą pažado, kad mergaitę tikrai ves.

[14] *384—385. ...iš nuoskurdžio / Parsisamdys kur kareivaut.*— Nuo V a. pr. m. e. pabaigos, po kraštą nuskurdinusio Peloponeso karo, Atėnų ir apskritai graikų jaunuomenė ėmė eiti samdiniais Azijos valdovų kariuomenėn.

[15] *487. Junone, man padėk, maldauju! Gelbėk!* — Junonė (*Iuno, Lucina*, nuo žodžio *lux* — „šviesa") buvo gimdančių moterų globėja, padedanti kūdikiui ateiti į pasaulio šviesą.

[16] *489—490. Ką duot privers / Įstatymas...*— Pagal Atėnų įstatymus apvylęs mergaitę vyras turėjo vesti ją arba būti sunkiai nubaustas.

[17] *653. Pagal įstatymus jai reiks tekėt už jo.*— Ir Atėnuose, ir Romoje paveldėjimo teisę turėjo tik sūnus. Jeigu sūnaus nebuvo, tėvo turtą galėjo paveldėti duktė, bet ji būtinai turėjo tekėti už artimiausio tėvo giminaičio, kad turtas nepereitų į svetimas rankas. Kai pretendentai keli, pirmenybė vyresniam amžiumi. Mikionas (657—659 eil.) pramano ir kitą pretendentą: mergaitės motinos sūnų nuo kito vyro. Atėnų įstatymai leido tuoktis netikriems broliui ir seseriai, turintiems tą patį

tėvą ir skirtingas motinas. Tos pačios motinos ir skirtingų tėvų vaikai tuoktis negalėjo.

[18] *685. Ar galvojai kada nors, kokiam tu gyveni mieste?* — Mikiono klausimas — pagyrimas miestui.

[19] *752. Su jom tu šoksi, virvę tempdamas?* — Koks tai buvo šokis, tiksliai pasakyti negalima. Tik Mikionas, kaip virvės laikytojas, turėjo vaidinti jame pagrindinį vaidmenį.

Parengė A. DAMBRAUSKAS

TURINYS

PASAULINĖS LITERATŪROS BIBLIOTEKA
БИБЛИОТЕКА ВСЕМИРНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

КНИГА 4 KNYGA

АНТИЧНАЯ КОМЕДИЯ

АРИСТОФАН, МЕНАНДР, ПЛАВТ, ТЕРЕНЦИЙ

Составитель *ДИЛИТЕ Даля*

Перевод с древнегреческого и латинского. Художник *Каждайлис Арвидас*
На литовском языке
Издательство «Вага», 232600 Вильнюс, пр. Гядиминo 50

ANTIKINĖS KOMEDIJOS

ARISTOFANAS, MENANDRAS, PLAUTAS, TERENCIJUS

Sudarė *Dalia DILYTĖ*

Tituliniame puslapyje:

Brigas (V a. pr. m. e.) „Puotos pasekmės". Taurės puošyba
Parengė dailininkas *Rimantas Dichavičius*

Redaktorė *D. Bučiūtė*. Meninis redaktorius *A. Nekrošius*
Techninė redaktorė *B. Šlivinskienė*. Korektorė *L. Abramavičienė*

ИБ № 5261

Duota rinkti 89 01 31. Pasirašyta spaudai 89 07 06. Leidinys 12299
Formatas 60×90/16. Ofsetinis popierius Nr. 1
Garnitūra „Taims", 10 punktų. Fotorinkimas. Ofsetinė spauda
41 sąl. sp. l. 42.25 sąl. spalv. atsp. 28,26 apsk. leid. l.
Užsakymas 2115. Tiražas 90 000 egz. Kaina 3 rb 10 kp

„Vagos" leidykla, 232600 Vilnius, Gedimino pr. 50
Rinko „Spindulio" spaustuvė, 233000 Kaunas, Gedimino 10
Spausdino Motiejaus Šumausko spaustuvė, 232600 Vilnius, Strazdelio 1

An-143 Antikinės komedijos / Aristofanas, Menandras, Plautas, Terencijus / Sudarė [ir baig. str. „Antikinės komedijos juokas“, p. 614—626, parašė] D. Dilytė; [Vertė J. Dumčius ir kt].— V.: Vaga, 1989.— 653 p.— (Pasaul. literatūros b-ka / Red. komis.: G. Baužytė-Čepinskienė ir kt.; Kn. 4. Literatūra iki XIX a.).

ISBN 5-415-00212-X

Šiame tome pateikiami žymiausių antikos komediografų kūrybos pavyzdžiai — senovės graikų dramaturgų Aristofano „Debesys“, „Taika“, „Varlės“, „Plutas“, Menandro „Bambeklis“ ir romėnų rašytojų Plauto „Vergas apgavikas“, „Karys pagyrūnas“, „Dvyniai“, „Amfitrionas“ bei Terencijaus „Broliai“. „Taika“ ir „Bambeklis“ lietuviškai skelbiama pirmą kartą.

A $\frac{4704030000-127}{M852(08)-89}$ 198—89

BBK 84(0)3
MBBK A